

חזון איש עירובין - מחיצות

עם לקט ופירוש

פטר חזון

ע"י ישראל בלאאמו"ר הרב מרדכי רוטנברג שליט"א

קרית־ספר - תשס"ח

לעילוי נשמת

הגאון הצדיק רבי **אלעזר צדוק**
בן הגאון רבי **יצחק יונה טורצ'ין** זצלה"ה
שפתח את הפתח לדברי החזו"א בספר "שונה הלכות"
עם מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שיבלחט"א

נלב"ע ביום י"ב ניסן תשנ"ח

ורעיתו הרבנית הצדקנית הח' מרת **שרה אדית**
בת החבר הר"ר **נפתלי** ע"ה

נלב"ע ביום ג' תמוז תשס"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

זקני ר' **דוד** בהר"ר **יוסף יצחק רוטנברג** ז"ל

נלב"ע ט"ו תמוז תשס"א

ורעיתו מרת **שרה** ע"ה
בת אדמו"ר ר' **יחיאל מיכל מיכלוביץ** מבראד קלויזנבורג הי"ד

נלב"ע ט' סיון תשס"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' **יצחק** ב"ר **שמואל ולדמן** זצ"ל

הונצח ע"י המשפחה

רוטנברג:

קצות החשן 19

מודיעין עילית

הרב ש.י. ניסים קרליץ
רמת אהרן
רח' ר' מאיר 6 בני ברק

בס"ד, יום ח' מנ"א תשס"ז

כאשר הרב הגאון ר' ישראל רומנברג שליט"א מלומדי בית מדרשנו כולל חזו"א אשר יגע הרבה בעניני מחיצות אב"א גמרא ואב"א סברא בדיבוק חברים ובשימוש חכמים ובדברי רבינו מרן החזו"א זללה"ה אשר האריך בענינים אלו יגע הרבה לירד לסוף דעתו צלל במים אדירים והעלה בידו פנינים ומפיהם ומפי כתבם יהנו רבים בהם ישוטטו ותרבה הדעת וזהו הספר אשר מונח לפנינו. ויה"ר שהרב המחבר יזכה להמשיך בעבודתו הקדושה ליגיעה בתורה מתוך שלו' ושלוה ורוב נחת.

ניסים קרליץ

מפתח לחזו"א הלכות עירובין

סימן ט. בסוגיא עירובין י"א ב' הכשר מבוי, ושם י"ב א' ובדין חצר שארכה או רחבה פחות מד"ט, פתוחה לכרמלית או לרה"ר.

סימן י. בדין אתו רבים ומבטלי מחיצתא כ"ב א' ב' ובשיעור מחיצות דאורייתא ובסוגיא י"ב ב', שבת ו' ב', ובדין רה"ר דצריך דלתות נעולות, בדין הרחיק פס ג"ט מן הכותל.

סימן יא. בדין מחיצות סוכה ובדין פתח פחות מד"ט.

סימן יב. עירובין י"ד א' ב' קורות המתאימות ועוד דיני קורה, ובדין קורה קצתו למטה מ'.

סימן יג. י"ד ב' עשה לחי לחצי מבוי, ט"ז ב' הו"ל מחיצה שהגדיים בוקעין, בדין מחיצה שאינו של שתי ושל ערב, ובדין עומ"ר בערב, בדין מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצוי, בדין ב' הלכות במקום אחד.

סימן יד. בדין תיקון מבואות ורה"ר ע"י דלתות בלא צו"ה שאין תיקון זה מועיל כלום, ומאד מאד ראוי להשתדל לתקן צו"ה, ולפרסם שאין לסמוך על תיקון זה.

סימן טו. בדין פי תקרה צ"ד ב' ובשיטות הפוסקים ובדין לעשות לחי ע"י פ"ת, והערות בתשובת חתם סופר בדיני מחיצות.

תיקון עירובין מקור חיים. תשובה מספר דובב מישרים. מכתבים מהחזו"א בענין בין הלחיים ובענין אמצע הפילוש.

סימן א. בדין מחיצות חצר ומבוי ובדין פרצותיהן, ובדין מפולשין, ובמבוי וחצר עקומין, ודין נפרץ מצידו כלפי ראשו ודין מבוי שכלה לחצר, ודין קורה וצו"ה למטה מ"ט, ובשיעור חקיקתן להכשירן, ובדברי הגר"א סי' שני"ח בהשגתו על תה"ד, ובדין בית שאין תוכו י' וחקק בו דע"ד, ובין תנאי בתים וחצרות של מבוי, ודין חצר ארכה יתר על רחבה, ודין חצרות שלנו.

סימן ב. בדין בין הלחיים ותחת הקורה עירובין ט' א', שבת ט' א', ובמרדכי פ"ק דשבת בדין ליקח המפתח.

סימן ג. בדין נראה מבחוץ ושוה מבפנים, ובדין רצפו בלחיים ד"א, ובדין בין הלחיים.

סימן ד. בדין עומ"ר מב' צדדין, ובדין העמיד פס לאורך המבוי, י' ב', בדין פרוץ כעומד בערב ובדין מחיצה תלוי, ובסוגיא שבת ק"א בביציאתא דמישן, בדין עומ"ר בערב.

סימן ה. בדין העמיד פס לאורך המבוי, ובדין הרחיק הלחי מן הכותל.

סימן ו. בדין צו"ה כשפרוץ מרובה י"א א', ובדין צו"ה בד' רוחות, ובדין נראה מבחוץ לענין צו"ה ובדין פרס מחצלת כנגד צו"ה, בדין קנה צו"ה אחורי הכותל, ובדין קנה נמשך ד"א.

סימן ז. בדין כיפה ובדין א"צ ליגע י"א ב', ובדיני קני צו"ה באלכסון ועוד בדיני צו"ה.

סימן ח. בפרצה בקרן זווית, ובדין קורה באלכסון, ובדין לחי בכותל הארוך.

יישר כחם של כל הת"ח הנדיבים

והמסייעים אשר בזכותם יוצא ספר זה

לאור ושכמ"ה

חזון איש

עירובין

סימן א

ז והנה לפי הלך דעומד מרובה לא מהני, אוסרת פרצה ד' ככל הדפנות, ומיהו זלחי וקורה ודאי משתריא, דהא אי עומד מרובה לא מהני הוי מפרשינן הא דרז הונא זמזוי ז', ואמרינן זריך לחי אחר להתיירו, אבל לחי מהני, וכתבו התו' זד"ה וק"ו דאמתיא רביעית הוא דעביד ק"ו אבל לא זד' מחילות דדיו כמו לחי, ומשמע מדצריהס דגס זז' דפנות לא שרינן פרצה ארבעה אף שעומד מרובה, שהרי אס היה פרוץ מרובה זז' דפנות לא הוי סגי זלחי, והוא הדין עומד מרובה, ולכאורה דצריהס ז"ע, שהרי הא דזז' דפנות לא מהני לחי אינו משום תקנת חכמים שהזריכו לחי, שאף אס היה הדין דסגי זג' דפנות ואין זריך תיקון זרוח הד', מכל מקום זעינן ג' דפנות זעומד מרובה ולא מהני לחי, וזוה הלא ידעינן דעומד מרובה עדיף מלחי, אלא השתא דתקנו חכמים לחי, יש מקום לומר דאחר ג' דפנות שלימות עדיף לחי זרוח רביעית מעומד מרובה, מחמת

ז עירובין ה' ז', אבל זמזוי ז' ניתר זעומד מרובה על הפרוץ וק"ו מחזר כו', נראה דהא דזריך למילף מחזר, אף על גז שאס גדר דופן הרביעי כלו ודאי לא מפסל משום חסרון לחי וקורה, ועומד מרובה מחילה מעלימא היא מן התורה ליעשות רשות היחיד, ומיהיכי תיחי לן למפסל, הלא כל שלא השמיענו תנא דמתני' שזריך תיקון זרוח רביעית הוי אמינא דסגי זג' דפנות, והשתא דאשמועינן דזריך תיקון זרוח רביעית, לא אשמועינן אלא זפרוץ, דזאמת תקנו חכמים שיהא כלו גדור והפרצה יהי' על אופן שיקרא פתח, והלכך אף על גז דלחי וקורה מעלה את הפרצה לשם פתח, אכתי לא ידענו דעומד מרובה מעלה את הפרצה, והו"א דאכתי ליחסר מדצנן מדין תקנת לחי.

פשר חזון

יותר מג' זריך לדין עומד מרובה, לא דן רבינו אלא מדין פרצה במבוי, ושיעור פרצה במבוי הוא ד"ט, דבשיעור זה אנשים יוצאים ונכנסים למבוי, והפרצה אוסרת כשהיא בשיעור פתח, אבל בפחות מד"ט אמרינן עומד מרובה. אמנם אין הנידון שייך להא דמבואר בגמ' ו' א' דפרצת מבוי בד', דהתם הוא מהלכה של פרצת מבוי, ולדעת רבינו הוא מדין פילוש, וכאן הנידון הוא מדין תקנת לחי וקורה: ככל הדפנות. כיון שהנקודה שהתחדשה בגמ' שהצריכה ק"ו לעומד מרובה, היא לא שחז"ל חידשו דין היכר, שהרי במקום שיש מחיצה גמורה א"צ לחי וקורה, אלא שבכל מקום שיש פתח במבוי, זריך לתקן אותו בתיקוני פתח, וא"כ אין סברא לחלק בין פתח המבוי לצדדיו: אי עומד מרובה. כמש"כ בגמ' לחי ד' זריך לחי אחר להתירו, ולא אמרן אלא במבוי שמנה, אבל במבוי שבעה ניתר בעומד מרובה: ומשמע מדבריהם. היינו כמו שלחי לא מועיל כשיש רק ב' דפנות והוסיף לצדדים הנוספים, לחי לכל צד, כך לא מועיל עומד מרובה מב' רוחות: ולכאורה דבריהם ז"ע. איך אפשר לומר דיו כלחי, שהרי מה שלחי לא מועיל בצדדי המבוי זה לא בגלל חסרון בלחי אלא משום דבעי מחיצות התם, ולחי אינו מחיצה גמורה, אבל בעומד מרובה שהוא מחיצה גמורה, איכא לק"ו דמועיל במבוי, ואין בו את החסרון של לחי כדי שנאמר דיו כלחי (היה מקום לומר דאע"פ שהחסרון בלחי הוא משום דאינו מחיצה אבל כיון דסוף סוף לא מהני לחי אלא ברוח אחת, א"א ללמוד לעומד מרובה אלא ברוח אחת, וכוונת רבינו, דדיו אינו לסייג את הק"ו, אלא ילפנתא חדשה מהנידון, דמינה ילפינן שלא ללמוד הכל מהנידון, וא"כ הכא אע"פ שלא מצאנו שמועיל לחי לכל הדפנות,

א) דצריך למילף מחצר. כ' החזו"א בס"ק ט"ז דאפשר דגם רב הונא מודה לדינא דעומד מרובה, אף דסבר מבוי פרצתו בד' וליכא ק"ו, מ"מ כן הוא מסברא, וע"ש: דבאמת תקנו חכמים. מהא דתקנו רבנן לחי וקורה, חזינן דבעינן שהפרצה תתוקן באופן שיקרא פתח, ומש"ה כשיש פרצה שלא מתוקנת באופן הנקרא פתח אסור לטלטל במבוי, ועי' בחי' הגרי"ז בכורות י"ז שכתבו שם בתוך הדברים בשם הגר"ח באופן דומה, ועי' בחי' הגר"מ הלוי בהל' שבת פ"ז הכ"ב ש"כ ג"כ כע"ז (ולק' סי' ד' סק"ג יבואר נ"מ לדינא בין הגר"ח לחזו"א, ע"ש). וילפינן בק"ו מחצר, דקים לי דעומ"ר מהני בחצר כמ"ש לק' סק"ב וי"ג, דאע"פ שגם חצר צריכה תיקון דהא בעי פס, ע"י עומד מרובה ג"כ מקבלת הפרצה שם פתח (בלשון רבינו משמע קצת דבעומ"ר אין שם פתח, ועי' להלן ס"ק ע"ד, אבל בליקוטם סי' ד' סק"ה ד"ה ומיהו במסקנא, משמע שהפרצה הניתרת בעומד מרובה מקבלת שם פתח, ע"ש). ועי' בגאון יעקב ד"ה וקל וחומר ובחי' ר' גדלי' סי' ד' ובחוב"ב סי' א' סק"ו וסקט"ו ד"ה ואתאן עלה מש"כ בקו' זו, ועי' בחזו"א לק' סק"ד שביאר מהו הק"ו בתקנת חכמים. וכל ההקדמה בסק"א היא לחדש שיש דין פרצה מדין תקנת לחי, כדי לדון בדברי התוס' ד"ה וק"ו כמו שיתבאר בדבריו להלן. (ואפשר דלמסקנתו בסק"ד דלא הוצרך לדבריו בסק"א באמת ס"ל דכל הק"ו לאו דוקא, ומש"ה אמר בסקט"ז דגם רב הונא מודה לדינא דעומד מרובה).

ב) עי' בסוף הפירוש לסק"ב תורף המשא ומתן שבדברי החזו"א ס"ק א' ב' ג' וד', ע"ש: אוסרת פרצה ד'. אע"ג דגם בפרצה

חכמים פרטות שאינן אוסרות מן הדין, אלא ממה שהארכיטוס חכמים לחי, וזודאי גם צב' דפנות מועיל, ואם כן גם עומד מרובה מהני אחרי שהדפנות שלימות מעיקר הדין, מהני כח עומד מרובה גם במקום לחי, ומאי שייך דיו זזה, שהרי גם לחי מהני מצ' נדדין אם עומד מרובה באחד הנדדין.

ג) ועוד אם איתא דעומד מרובה מצ' דפנות לא מהני על כרחך לחי בדופן אחד, ועומד מרובה בדופן השני לא מהני, שהרי אי אפשר ללמוד מלחי, שאילו היה פרוץ מרובה ומתוקן בלחי לא מהני, אם כן הא דאית לי' לרב הוגא צרי' דרב יהושע דמצוי פרטות בעשר, ומשמע דעד עשר אין נריך שום תיקון במקום הפרצה, ומי לא עסקינן דנשתייר ד' אמות לכל כד דאינו נדון משום לחי, וכן הא דרבי אמי ורבי אסי אם נשתייר פס ארבעה מחיר צפרצה עד עשר, אכתי האי פרצה נריך לחי, אם נשתייר ד' אמות לכל כד, ומיהו יש לומר דזה אינו דעד כאן לא מספקינן דלא יועיל עומד מרובה אלא במקום לחי, אבל מן הנד' שהוא מקום האורך של המצוי שאילו היה שם פרוץ מרובה היה נריך פס ארבעה כדין מצוי שרחבו יתר על ארכו ומדין פס לא נפיק לעולם אף אי משך ד' אמות ואם כן לעולם עומד מרובה אין נריך שום תיקון, אמנם אם כן גם התו' ז"ע שאף אם עומד מרובה מצ' נדדין נמי איכא למילף דמהני מדין עומד

תקנת חכמים וכמש"כ בסק"א, וכיון דיליף מק"ו דעומד מרובה הוא עדיף בלחי, אם כן גם פרצה צב' דפנות וצב', תסגי בעומד מרובה.

ונראה כונתם דכל שפרוץ מרובה גם תיקון הלחי לאותו דופן אינו מועיל, ומתבטל כח הלחי ועיניו, והוי בלחי פסול, ואסור מתקנת חכמים מחמת שהארכיטוס לחי, ואם כן ליכא למילף גם כן לעומד מרובה מצ' נדדין, דלא עדיף מצ' לחיין צפרוץ מרובה, ומיהו קשה דאכתי פשיטא דעומד מרובה מהני לענין שיעור מחילה, אלא כיון דלא מהני לענין מה שתקנו חכמים ליתן שם פתח לכל פרצה, שאין זה רק על ידי לחי, וכמש"כ לעיל סק"א, יש לאסור פרצת ארבעה צב' דפנות, ואם כן פשיטא דמהני לחי לכל פרצה, ולא עוד אלא לחי לאחת מן הפרצות מהני, והשני יותר עומד מרובה, שהרי אילו היה דופן השני פרוץ מרובה היה גם כן מועיל לחי, ואף על גב שהיה נותר צב' לחיים צב' דפנות לא איכפת לן, שאין הלחי להשלים המחיצות כיון שעומד מרובה, אלא להשלים תקנת חכמים שחדשו לאסור בלחי לחי, ואם כן למה לא יועיל עומד מרובה במקום לחי, דכיון דלחי מהני כל שכן עומד מרובה, דאף על גב שאין הלחי מהני אלא אחרי שעומד מרובה, מכל מקום לא צירוף כח של עומד מרובה הוא מועיל, אלא עומד מרובה משלים הדפנות, ואז מועיל לחי, וכיון דסוף סוף מועיל לחי צב' דפנות, שהרי לא מלינו שאסרו

• פשר חזון •

שמהני כשיש מחיצת עומד מרובה שיהני עומד מרובה בלי לחי, ובסק"ג הק' עוד שמשמע בגמ' שבכל הרוחות מהני עומד מרובה בלי לחי, וצידד לדחות את הראיות מהגמ', דאיירי בצידו ושם מהני עומד מרובה, וכתב ע"ז דעדיין דברי התוס' לא נתיישבו דיהני עומד מרובה מב' צדדים, ופי' בסק"ד דתוס' התכוונו לפרצות מדין מבוי, וכונתם דלא נימא דיש קולות במבוי הניתר בעומד מרובה, שיהני ב" עומד מרובה בצדדיו, גם במקום דלא מהני עומד מרובה במבוי הניתר בלחי, וע"ז כתבו דדיו כמו לחי ואסור.

ג) רבינו בא לשלול בפ"י התו' ד"ה ק"ו, דלא מהני עומד מרובה בב' דפנות, שא"א לפרש דהכוונה מחמת חסרון תיקון, ולומר דתיקון עומד מרובה לא מהני אלא ברוח רביעית, וכל פרצה של ד"ט אוסרת מתקנת לחי וקורה, וכמש"נ בסק"ב, דבכל הדינים שנתפרשו בגמ' מבואר שאין דין כזה, ומשמע בגמ' דבכל מקום שיש מחיצות מספיקות ותיקון ברוח רביעית, אף שאין תיקונים בכל הרוחות מותר, וע"כ דמש"כ תו' דלא מהני עומד מרובה, הוא במקום שמדיני מחיצות מבוי לחי עומד מרובה, ומש"כ דליכא למילף דדיו יבואר להלן סק"ד: **הא דאית לי' וכו'.** מסתימת הגמ' דרב הוגא ברי' דרב יהושע ורבי אמי ורבי אסי סברי דפרצת מבוי בעשר אמות, בין באיכא לחי וקורה בין בליכא לחי וקורה, ואע"פ שלא נפרץ במלואו, אם הגיפופין רחבין מד' אמות או שלא סמכו עליהם, הרי לא מהני ללחי, א"כ משמע דלא סבירא להו פסול פרצה מתקנת לחי וקורה, ועי' להלן סוף סק"ד עוד ראי' לזה: ומיהו י"ל. רבינו בא לשלול את האפשרות האחרונה לקיים את הפירוש בתוס', דלעולם יש פרצה מדין תקנת לחי וקורה, אבל דעת רבינו דתיקון לחי וקורה הוא רק במקום הרוחב של המבוי, וגם שם יש פרצה מתקנת לחי וקורה וכמו שיתבאר, ומה שמבואר בגמ' דאפי' פרצה יותר מד' שרי, הוא בדפנות הצדדים, והתם מהני פס, ולעולם איכא פסין התם, וכל הנידון בתוס' הוא על הדופן שבראשו, שבמקום שתיקן את הצד בעומד מרובה, לא יועיל עומד מרובה בראשו, דהוי עומד בב' דפנות: **אמנם א"כ.** החו"א דחה דא"כ דמועיל עומד מרובה מהצד ולחי בראשו, ה"א אפשר ללמוד מזה

כיון שלא מצאנו שלא מועיל, א"א לומר דיו): **ונראה כונתם.** פי' רבינו דמבואר בתוס' דסברי דלחי בפרוץ מרובה פסול גם מצד עצמו, דלחי אינו יוצר תואר פתח בג' הדפנות, בדלית בהו עומד מרובה, ונראה שכונת רבינו להראות את החידושים שצריכים לומר לפי הפירוש ההוא, והכוונה מראש להכריח בדעת תוס' את הפירוש שבסק"ד, דלפי פירוש זה צריך לומר דהתוס' למדו פסול זה דלחי מסברא, דהדבר כלול בתקנה שכל פרצה תתוקן באופן שיקרא פתח, וכ"ז צ"ע: ומיהו קשה, דאע"פ שא"א ללמוד מדין לחי כשהפרוץ מרובה, הרי במקום שעומד מרובה מועיל לחי, כלו' שכל החסרון הוא רק שיש פרצה, ולחי מתקן את הפרצה, וא"כ נלמד שעומד מרובה יועיל מדין לחי בכל ד' מחיצות, מהא דמועיל לחי בכל ד' מחיצות כשעומד מרובה, וע"ז ליכא למימר דיו, וכמו שלמדנו מלחי לעומד בדופן רביעית: **וא"כ פשיטא.** היינו דבאיכא ב' דפנות שעומד מרובה, ועשה לחיים בכל פתחיהן ודאי מהני: **ולא עוד.** עפ"ז י"ל דבאיכא ב' דפנות שעומד מרובה, מספיק לעשות לחי לדופן אחת מהן: **שהרי אילו הי'.** שהרי אם הי' דופן שעומד מרובה ומתוקן בלחי אין בה שום חסרון, ואפשר להתיר רוח רביעית בלחי, וא"כ יש ק"ו לרוח רביעית שניתרת בעומד מרובה ק"ו מלחי, וא"כ זכינו לדין דבאיכא ב' דפנות שעומד מרובה, מספיק לעשות לחי לדופן אחת מהן: **וא"כ למה.** אחרי שהוכחנו דבעומד בצדו עם לחי, ועומד בראשו מהני, הקשה רבינו שיועיל עומד בצדו גם בלי לחי, כיון שעומד בצדו עם לחי מועיל גם כשעומד בראשו, יש ללמוד בק"ו עומד מלחי, דכשם דמהני לחי נוסף על העומד מרובה, כך יועיל העומד מרובה עצמו, לשמש בתיקון לחי, וכשם שמהני ברוח רביעית, וכך הוא סדר הדברים, בסק"א הוכיח רבינו שיש דין פתח, מהא דהצריכו בגמ' ק"ו כדי להתיר ברוח רביעית בעומד מרובה, ועפ"ז כ' בסק"ב שבכל הרוחות יצטרכו לחי לכל פרצה, ופירש בזה דברי התוס' שאמרו שעל כל המחיצות אין ק"ו, ורק הרוח הרביעית ניתרת בעומד מרובה גרידא, דדיו בלחי שמתיר רק ברוח רביעית, והק' ע"ז שהרי מה שלא מועיל לחי בפרוץ מרובה בשאר הדפנות זה בגלל שחסר במחיצות, ותי' שבפרוץ מרובה נחסר גם כח הלחי, והק' ע"ז שנעשה ק"ו מלחי

משום לחי, מכל מקום מותר מדין עומד מרובה, צין שהמזוי הותר בלחי וקורה, צין שהותר בעומד מרובה, וכל שכן כשהותר בצורת הפתח, וכן הדין לרב חנין בר רבא משמיי' דרב אף דליכא גידודא, כל דלא בקעי בה רביס, וכן לשמואל אפי' בקעי בה רביס, אבל אי בקעי בה רביס ולרב הונא אפי' לא בקעי בה רביס לאסרינן בצרפת ארבעה מן הגד, הוא הדין צמזוי שהותר בלחי הצולט בעומד מרובה, אוקר פרלת ארבעה, דלא עדיף עומד מרובה מלחי וקורה, אף על גב דלורת הפתח מהני, וכל שיש צורת הפתח אין צריך שום תיקון בצרפת פחות מעשר, דניתר בעומד מרובה, ומיהו אי איכא פרלת צב' דפנות, לא מהני עומד מרובה שנכנס לדין מפולש, דלא מהני לחי ולא עומד מרובה רק צורת הפתח, וכן משמע ו' צ' לרבי יהודה דסגי צמפולש צב' לחיים לחי לכל גד, וכל שכן עומד מרובה לכל גד, וצוה לא פליגי צבן עלי' דרבי יהודה.

מרובה מן הגד ולחי צפתחו, (אולי כיון דעיקר כניסת המזוי לארכו מקרי ארכו יתר על רחבו אף לענין תיקון פרלת גדדין בלחי ולא נראה).

ד) ולכן נראה דצריהם היינו למאי דסלקא דעתך דרב הונא צרי' דרב יהושע נמי סבר פרלת מזוי בצרבעה על כרחך דגם עומד מרובה צרוח רביעית לא מהני כל שיש פרלת ארבעה מן הגד, וכי היכי בלחי לא מהני כל שיש פרלת ארבעה צאחד הדפנות הוא הדין עומד מרובה, מה שאין כן בצלח, דמותר עומד מרובה בכל הדפנות שאף אי ליכא רק פס ארבעה צרוח רביעית, אין פרלות שאר הדפנות אוקרות אלף בעשר, ונמצינו למידין לפי זה, דהיכי דאית לי' גידודא, דלכו"ע פרלת מזוי בעשר, אין צריך צמקום הפרלת כלום, אלף כל שעומד מרובה מותר אף אי איכא ד' אמות בכל גד דליכא משום לחי, וכן היכי דליכא ד' אמות, אף לא סמכו עלי' מאתמול דליכא

• פשר חזון •

ד) ולכן נראה. מסקנת החזון"א בפי' דברי התוס', דתו' איירו בפרצות שהם מדין פרצות, ולא פירש דברי התוס' בפרצות זה כנגד זה דאוסרות המבוי מדין פילוש, משום דזה כלול בקושיית התוס' דלהלן ד"ה תאמר דהקשו לרב הונא דפרצתו בד' והיינו דליכא גידודי, דנליף מחצר שפרצתו בעשר, ובס"ק ל"א נסתפק רבינו אם בפרצות זה כנגד זה אוסרת פרצה ד', גם בדאיכא גידודי, אמנם גם אי נימא שאוסרת, הוא משום דכשהפרצות מכוונות זה כנגד זה להדיא מפלשים בהו הרבים טפי לקצר דרכם, והוי מפולש אפי' בדאיכא גידודי, וכל זה שייך לקו' התוס' דלהלן, ובאמת צ"ע קצת לשון התוס' שיועיל בכל ד' דפנות, דהא באיכא פרצות בד' דפנות הוי מפולש, וצ"ל דאיירי בפרצות שאינן מכוונות זה כנגד זה ואיכא בהו גידודי ומש"ה לא הוי מפולש (ואין לומר דאיירי בפתוח לחצירות דהתם מהני עומד מרובה כדלק' סקמ"ט) - רבינו האריך לשלול בפשט התוס' שלא נבוא להוציא מדבריהם דין פרצה נוסף, אבל נראה שאין דבריו מוסכמים, ע"י להלן ס"ק י"א דמוכח מקושיית המהרש"א בתו' דליפרך מה לחצר שכן עומ"ר מהני בכל הדפנות, שאי"ז פירכת הגמ', אלא שיש עוד דין פרצה במבוי שאינו בחצר, (אמנם באור"ש פי' דברי המהרש"א בבקעי בה רביס, ע"ש), ועי' עוד בכה"ל שהובא להלן סקמ"א שכתב בדעת שו"ע הרב דבעי לחי בעומ"ר וכתב שכן דעת הרבה אחרונים, ואפשר דכוונתם ע"פ דברי התוס' דבעי לחי לכל פרצה, אף דהתם איכא צוה"פ בראשו דאל"ה מדוע לא מהני עומ"ר, אמנם יש לפרש דס"ל דהוי כמבוי עגול אפי' כשאין דפנות נמשכות, ומש"ה לא מהני עומ"ר ובעי לחי, אבל דעת הפמ"ג שם נראה דאפי' ניתר בלחי בראשו ניתר בלחי בצידו, ועכצ"ל דעומ"ר בצדו, ועי' להלן בפי' סקמ"א וסי' ה' סק"א שכתבנו ליישב דבריו דלא חשיב מפולש משום דפתוח לכרמלית ועפ"ד הא"ר, וא"כ יותר צ"ע מדוע לא מהני עומד מרובה גרידא, ונראה דפי' כמהרש"א שבכל פרצה במבוי בעי תיקון וכדברי רבינו בסק"ב ונקט כן להלכה, ומה שהקשה רבינו דנליף מהא דמועיל לחי כשעומד מרובה שיועיל עומד מרובה גרידא, י"ל בדעת הפמ"ג דכיון דבעינן לחי חוץ מהעומ"ר, א"א ללמוד שהעומ"ר ישמש גם כמחיצה וגם כלחי: **אולי כיון**. מה שצידד דבעי ק"ו גם כדי ללמוד דיועיל עומ"ר לדפנות הצדדין, דאחרי שהמבוי קיבל שם מבוי, חל שם זה על כל דפנותיו, דמבוי הוא הגדרת הרשות ולא הגדרת הדפנות, הסיק מסברא לק' ס"ק ג"א לא כך, ע"ש שהארכנו בזה (ושיטת האבן העזר בחידושיהו בסוגיין, כמ"ש רבינו בסקמ"ג, ע"ש, אלא דבכה"ל ס"ה ד"ה צריך לתקנו יש לדון דלא ס"ל הכי, ע"ש. והחזון"א חזר על חידושו זה דדפנות הצדדיים במבוי דינן כדפנות החצר, פעמים רבות לק', עי' סק"ה וסקמ"א וסקמ"ה).

ד) ולכן נראה. מסקנת החזון"א בפי' דברי התוס', דתו' איירו בפרצות שהם מדין פרצות, ולא פירש דברי התוס' בפרצות זה כנגד זה דאוסרות המבוי מדין פילוש, משום דזה כלול בקושיית התוס' דלהלן ד"ה תאמר דהקשו לרב הונא דפרצתו בד' והיינו דליכא גידודי, דנליף מחצר שפרצתו בעשר, ובס"ק ל"א נסתפק רבינו אם בפרצות זה כנגד זה אוסרת פרצה ד', גם בדאיכא גידודי, אמנם גם אי נימא שאוסרת, הוא משום דכשהפרצות מכוונות זה כנגד זה להדיא מפלשים בהו הרבים טפי לקצר דרכם, והוי מפולש אפי' בדאיכא גידודי, וכל זה שייך לקו' התוס' דלהלן, ובאמת צ"ע קצת לשון התוס' שיועיל בכל ד' דפנות, דהא באיכא פרצות בד' דפנות הוי מפולש, וצ"ל דאיירי בפרצות שאינן מכוונות זה כנגד זה ואיכא בהו גידודי ומש"ה לא הוי מפולש (ואין לומר דאיירי בפתוח לחצירות דהתם מהני עומד מרובה כדלק' סקמ"ט) - רבינו האריך לשלול בפשט התוס' שלא נבוא להוציא מדבריהם דין פרצה נוסף, אבל נראה שאין דבריו מוסכמים, ע"י להלן ס"ק י"א דמוכח מקושיית המהרש"א בתו' דליפרך מה לחצר שכן עומ"ר מהני בכל הדפנות, שאי"ז פירכת הגמ', אלא שיש עוד דין פרצה במבוי שאינו בחצר, (אמנם באור"ש פי' דברי המהרש"א בבקעי בה רביס, ע"ש), ועי' עוד בכה"ל שהובא להלן סקמ"א שכתב בדעת שו"ע הרב דבעי לחי בעומ"ר וכתב שכן דעת הרבה אחרונים, ואפשר דכוונתם ע"פ דברי התוס' דבעי לחי לכל פרצה, אף דהתם איכא צוה"פ בראשו דאל"ה מדוע לא מהני עומ"ר, אמנם יש לפרש דס"ל דהוי כמבוי עגול אפי' כשאין דפנות נמשכות, ומש"ה לא מהני עומ"ר ובעי לחי, אבל דעת הפמ"ג שם נראה דאפי' ניתר בלחי בראשו ניתר בלחי בצידו, ועכצ"ל דעומ"ר בצדו, ועי' להלן בפי' סקמ"א וסי' ה' סק"א שכתבנו ליישב דבריו דלא חשיב מפולש משום דפתוח לכרמלית ועפ"ד הא"ר, וא"כ יותר צ"ע מדוע לא מהני עומד מרובה גרידא, ונראה דפי' כמהרש"א שבכל פרצה במבוי בעי תיקון וכדברי רבינו בסק"ב ונקט כן להלכה, ומה שהקשה רבינו דנליף מהא דמועיל לחי כשעומד מרובה שיועיל עומד מרובה גרידא, י"ל בדעת הפמ"ג דכיון דבעינן לחי חוץ מהעומ"ר, א"א ללמוד שהעומ"ר ישמש גם כמחיצה וגם כלחי: **אולי כיון**. מה שצידד דבעי ק"ו גם כדי ללמוד דיועיל עומ"ר לדפנות הצדדין, דאחרי שהמבוי קיבל שם מבוי, חל שם זה על כל דפנותיו, דמבוי הוא הגדרת הרשות ולא הגדרת הדפנות, הסיק מסברא לק' ס"ק ג"א לא כך, ע"ש שהארכנו בזה (ושיטת האבן העזר בחידושיהו בסוגיין, כמ"ש רבינו בסקמ"ג, ע"ש, אלא דבכה"ל ס"ה ד"ה צריך לתקנו יש לדון דלא ס"ל הכי, ע"ש. והחזון"א חזר על חידושו זה דדפנות הצדדיים במבוי דינן כדפנות החצר, פעמים רבות לק', עי' סק"ה וסקמ"א וסקמ"ה).

ה) ו' א' תוד"ה רב, נראה דלפרש"י נמי דלא מהני לורת הפתח בראשו של אחד ולחי וקורה לראשו של שני, היינו שאותו שנתקן בלחי וקורה עדיין באיסורו, אבל אותו שנתקן בצורת הפתח, מותר, שהרי אף אם נידון מקום העקמומית כמפולש לרשות הרצים, מכל מקום מהני עומד מרובה, כזה^א ונראה דאף אם פרוץ מרובה כל שהוא פחות מעשר, מותר שהרי תקנונו את רוח רביעית בצורת הפתח שהוא כסתום ואין כאן רק פרצה מלד אחד, ואחרי שהוא בצרך המצוי תיקונו בפס ד' וצ"ע בזה, ועי' לעיל סק"ג, ולפי זה כשיעשה לורת הפתח לצ' המבואות בראשן אין צריך לעשות בעקמומית כלום, שכל אחד נותר בעומד מרובה, כאילו לא נתחדר

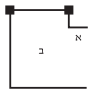
כזה^ב שכל אחד היה נותר בצורת הפתח לחוד, ודומק לומר דעומד מרובה של כל אחד מעכב על חזרו שהרי אילו היה סתום לא שייך לומר עומד מרובה, והכא נמי הוא כסתום כזה^ג ומכל מקום כיון שהוא פרוץ אסור, שזה אינו, והא דנקט רש"י לורת הפתח בעקמומיתו, כי היכי דליסגי בחד לורת הפתח, אבל הרא"ש ז"ל כ' דלפרש"י אי עמיד לורת הפתח להאי ולהאי צריך נמי לחי בעקמומיתו, וצ"ע דלמה לי לחי משתרי בעומד מרובה, ועוד דהא האי עקמומיתו הוא כפרצה מן הצד דלא מהני לחי ואי יעמיד בחד אצל דופן הקצר אכתי השני ליחסר, ונראה דהכא נידון כחד מצוי עגול ולא חל עלי' שס עומד מרובה, ואף לפר"י אי עמיד חד לורת הפתח

• פשר חזון •

עומד מרובה, מיהו עי' חו"ב סי' א' סק"ז ד"ה ומיהו: **אבל הרא"ש**. סי' ו' כשהביא את שיטת רש"י כתב הלכך צריך צוה"פ בעקמומיתו ולחי מכאן ולחי מכאן, או צוה"פ מכאן וצוה"פ מכאן ולחי בעקמומיתו, משמע דלא מהני הא דעומד מרובה, וכך העתיקו בהגהות מיימוניות ובטור ובשו"ע סי' שס"ד ס"ג, ולהלן ס"ק י"ט צידד רבינו לדחות מה שהוכיח כאן מהרא"ש לעומד מרובה, דהרא"ש איירי בפרוץ מרובה, ע"ש, ובסוף דבריו הוכיח כהרא"ש מהגמ' ח' א' כריך בודיא וכו', ע"ש, ובסקמ"א כ' שלדעת המ"ב דמבוי כמין ח' יכול לעשות צוה"פ בפתחים ולחיים בעקמומיתו, יש מקור לדברי הרא"ש, ע"ש: **וצ"ע דלמה לי לחי**. לפי מה שנתבאר לעיל קשה מדוע לא מועיל העומד מרובה, ובמשכנות יעקב סי' קכ"ד הוכיח מקושיא זו כהמג"א והבית מאיר דגם מבוי שניתר בצוה"פ בראשו, אינו נותר בעומד מרובה בצידו, אבל דעת רבינו להלן ס"ק כ"א כדעת האבן העזר, דמבוי שניתר בצוה"פ, מהני לי' עומד מרובה בצידו, ויש להבחין דהקושיא היא גם למה דמבואר בגמ' ו' א' דכשבקעי בה רבים לא מהני עומד מרובה, דהתם איירי בניתר בלחי, ולדעת רבינו איסורו משום מפולש, אבל הכא איירי בניתר בצוה"פ: **הוי כפרצה מן הצד**. ההנחה הפשוטה שלא מהני לחי לפרצה מן הצד, נובעת מהגמ' י' ב' דאי שבקי לפתח המתוקן בלחי נפסל תיקון הלחי, ומבואר מזה דהלחי מהני רק לפתח הראשי והעיקרי של המבוי, וזו קושיא גם לרבי דרש"י דס"ל דשמואל בעי לחי בעקמומיתו: **ונראה דהכא נידון**. כ' רבינו דמבוי מהרא"ש דבכה"ג לא אמרינן עומד מרובה, ועי' בסקי"ח שנחשב כל ב' הדפנות העקומות כדופן ארוך וסברת הדין נתבארה בסק"כ שהוא משום רגלי הרבים, וכך משמע בסק"ח, וביאור הדבר הוא דענין עומד"ר הוא שמגדירים את הרשות, ועל מחיצותי' דנים אם העומד מרובה וכיון שהרבים בוקעים ממבוי זה למבוי זה, ובפרט אם זו צורת הדפנות הצדדיות, עי' סקי"ט, המבוי מוגדר כמבוי אחד, וא"כ לא אומרים עומד"ר להחשיב שיש מחיצה באמצע מבוי, ועי' לק' סי' מ"ג ס"ק ה': **כחד מבוי עגול**. יש להביא כאן דברי המרדכי בסי' תע"ז בשם מהר"ם מרוטנבורג דאפי' יש בעקמומיתו יתר מ"י די בכך בלחי, דהא דאמר רב תורתו כמפולש הכי פי' אע"ג דעקום הוא ונראה כסתום בעקמומיתו אפילו הכי תורתו כמפולש הוי "כאילו נפשט עקמומיתו", ואילו נפשט עקמומיתו והי' הכל מבוי אחד שמפולש בישר בראשו ובאמצעיתו הי' יותר מ"י לא הוה בעי מידי באמצעיתו רק בשני ראשו א"כ הכא נמי לא בעי מידי בעקמומיתו, ותיקון לחי בעקמומיתו אין אלא בשביל שני ראשי' כדי שיראוהו מכאן ומכאן ומעמידים אותו בעקמומיתו, עכ"ל, (ויש לעי' אי מהני לחי יותר מד"א). ויש להוסיף דאפי' לשו"ת הרא"ש כלל כ"א א' דס"ל שלא יועיל לחי לעקמומיתו יתר מעשר (וכ"כ רש"י בדעת שמואל בד"ה בהא, ע"ש) י"ל דמודה לדברי המהר"ם ביסוד הדבר, והחזו"א הביא סברא זו לגבי קורה

בפרמ"ר ולא יהני עומד"ר עד שיתקן הפרצות בלחי, והדבר מבואר בברייתא דמהני לחי בב' רוחות, ונהי דרבנן פליגי אדרבי יהודה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ופליגי עלי' דבעי מדרבנן ג' מחיצות בעומד"ר כמש"נ בסי' י', אם נאמר שיש פרצות מדין תקנת לחי וקורה, נצטרך לחדש דהאי דינא הוא רק בדעת רבנן דרבי יהודה, ויש מחלוקת נוספת ביניהם, וע"כ דליכא דהאי דינא. (ומה שלא הביא רבינו רא"י זו בסק"ג, משום דשם דן גם בדין דפנות הצדדים, שזה נוגע רק לראיות שהביא שם, ומש"ה המתין עד הכא). אמנם צ"ע דלכאור' גם אם יש דין פרצה מתקנת לחי, הוא רק בדפנות הצריכות למבוי, וא"כ לרבנן דבעי ג' דפנות, לא מהני עומד"ר בג' דפנות, ולרבי יהודה דבעי ב' דפנות, רק בהם לא יהני עומד מרובה בלא לחי, וצ"ע.

ה) **שאותו שנתקן בלחי**. כיון שאין לו תיקון בעקמומית אסור, ואפי' אם יש עומד מרובה לא מהני במבוי שנתקן בלחי כשבקעי בה רבים וכמש"נ בסק"ד, וצוה"ה שבראש השני לא מהני וכמש"נ בתוד"ה רב דבעינן שתראה צוה"פ לכל בני המבוי: **אותו שנתקן בצוה"פ**. לדעת רש"י יהי' מותר, דבמבוי שנתקן בצוה"פ מהני עומד מרובה וכמש"נ בסק"ד, ואפי' למה שכתבו תוס' דבעינן שיראה התיקון לכל בני המבוי, נראה לכולם העומד מרובה, ולהלן הביא רבינו דברא"ש (וכ"ה בטור ובשו"ע) מבואר דגם כתב המבואות נתקנו בצוה"פ בעי לחי בעקמומית ומבואר דגם אותו שנתקן בצוה"פ עדיין באיסורו, ועי' להלן סק"ז במש"כ רבינו לוי"ד הרא"ש שבסק"ה, ומשמע שגם אחרי שנתפרש ברא"ש, לא הי' מוכרע אצלו כך בשיטת רש"י, ובשו"ת ב"ח החדשות סי' ג' הביא דעת הג' ר' זלמן שור שמבוי עקום הנותר בצורת הפתח בב' ראשו, אי' לחי בעקמומיתו, ע"ש, ולהלן הבאנו שאר הראיות לשיטת הרא"ש: **דאף אם פרוץ מרובה**. היינו כזה * שמבוי ב' נתקן בצוה"פ בראשו ופרמ"ר בצידו: **תיקונו בפס ד'**. בסק"ג נתבאר דמן הצד שהוא מקום האורך של המבוי צריך פס ד' כדי מבוי שרחבו יתר על ארכו, ומש"כ רבינו וצ"ע בזה, נראה דכוונתו למה שנסתפק שם, אולי כיון שעיקר כניסת המבוי לארכו, מיקרי ארכו יתר על רחבו אף לענין תיקון פרצת צדדין בלחי, ואם זה הספק, להלן ס"ק נ"ג כבר נקט דבעשה צוה"פ לפתח העיקרי, ונפרץ במלואו בדופן הרחב, צריך פס כחצר: **צוה"פ לב' המבואות**. הווה רבינו דין מבוי עקום שהתיר אחד מהמבואות, למבוי שהתיר את שני המבואות בצוה"פ, דשניהם מותרים בצוה"פ ועומד"ר או פס ד': **שזה אינו**. כיון שעומד מרובה לא נחשב כסתום, אע"ג שנחשב מחיצה, עי' לעיל סק"א, וע"ע בסי' ג' סק"ד וביתר ביאור בסי' ו' ס"ק כ"ב דעומד מרובה אינו דין על הפרצה כסתום אלא הוא דין על המקום שלפני המחיצה שהוא כגודר, ועי' בפ"י שם, ומש"ה לא אמרינן סילוק מחיצות ע"י

כמו לרצ וכמו לרצ צורת הפתח, כן לשמואל בלחי, והוא על פי פרש"י לרצ לעולם צריך בעקמומיותו, ורש"י ז"ל סובר דשמואל פליג גם זהא כיון דלא חשיב לי' כמפולש יש להחיר צעומד מרובה, ואין צריך לחי, ומיהו דוקא לאחר שתיקן צ' לחיים לב' ראשי המצואות אז לא נחשב העיקוס כנפשו, ויתר צעומד מרובה אבל אם לא עשה לחי רק לאחד, עדיין הוא באיסורו גם לפרש"י כיון שלא עשה להשני כמצואר ח' א' במצוי עקוס שצטורה וכמש"כ ס"ק י"ט יעו"ש.

ז) **וכן** במצוי כח' כזה¹ נראה דאף אם יעשה צורת הפתח לראש אחד, אכתי אסור אף אותו מצוי, ואף אם יעשה לשניהן אכתי אסור, ואף אם יעשה גם בעקמומיותן לחיים לכל זד מכל מקום המצוי שהוא בגג הח' אכתי אסור, ואף על גב שאם לא היו המצואות הצדדיים אלא היה מצוי של גג הח' לחוד פרוץ לרשות הרבים כזה² היה יתיר צעומד מרובה הכל נידון כמצוי המתעגל ולא נחשב כעומד מרובה וכמש"כ בסק"ה, ולפרש"י לעולם צריך שיהא התיקון נראה לב' ראשי המצוי של כל מצוי ומצוי שצבל צדדי העיקוס, והלכך לא הותר המצוי של גג הח' עד שיעשה צ' צורת הפתח בעקמומיותו, או

אכתי לא משתרי האי מצוי גופי' עד שיעשה לחי בשני, או שיעשה לחי בעקמומיותו, והלכך לפרש"י, אף אי עמיד צורת הפתח לשניהן אכתי צריך לחי בעקמומיותו, ונידון האי לחי כהעמיד לחי באמצע מצוי מפולש, שאם עשה צורת הפתח לראש האחד, מותר באותו חצי המצוי שצין צורת הפתח והלחי, אלא שבמפולש גמור סגי בצורת הפתח בראש האחד ולחי בראש השני, והכא בעקוס, יש לחשוב מקום העקוס לסוף מצוי אך לא כפרוך מן הכד אלא כפרוך בראש כמפולש, כמו שהוא נידון באמת כמצוי אחד.

ו) ר' א' רש"י ד"ה תורתו ליטנא אחרינא כו' וצריך לעשות לחי בעקמומיותו כו', נראה טעמי' דלא נחלקו רב ושמואל, אלא אי פרצה מן הכד חשיב כמפולש, ושמואל סבירא לי' דכל דלא מסתגי הלוכא להדיא עדיין יתיר בלחי, אבל במאי דסבר רב שאף צורת הפתח לא מהני אפי' להחיר אותו מצוי שעשה צו צורת הפתח כל זמן שלא עשה לחי בעקמומיותו, שנחשב כמצוי עגול שלא לידון צדדין עומד מרובה וכמש"כ בסק"ה, צוה לא פליג שמואל, דלחי וקורה לאחד לא מהני עד שיעשה גם להשני, והלכך אף אם עמיד לחי להשני נמי לא מהני ובעיני לחי בעקמומיותו דאיתו העקמומית נחשב כסוף מצוי לענין להצריכו לחי ונחשב העקמומית כפרוך מראשו שלא יחשב כעומד מרובה

פ"ד חזון

צריך לחי בעקמומיותו, כמבואר לק' ח' א', שהוא מצוי עקוס דהוה בסורא כרוך בודיא אותיבו ב' בעקמומיותי, ואוקימנא לה אליבא דשמואל, ופירש"י בד"ה ואותיבו, בני ראשו אחד עשו לחי לפיתחן והמחצלת לעקמומיותו ובני ראשו אחר לא עשו לפיתחן לחי, וכ' מהרש"ל ומהרש"א שהוא ליישב שיטת רש"י כאן, ורבינו לא הוה מצי לפרש דס"ל לרש"י שמועיל לחי בראשו של המבוי השני, אבל אם לא עשה שם לחי, חזר הדין דבעי תיקון בפירצה, כיון דאם צריך למחיצות המבוי השני לתיקוני' בעי צוה"פ דהוי כמפולש, וכמש"כ בסק"ה ומש"ה פירש דהלחי מחזיר את העומד מרובה שבעקמומיותו, אמנם צ"ע בטעם הדבר, ואין לומר דאם אין לחי בראשו השני, חשיב מפולש, ומש"ה חשיב עגול ומש"ה ל"א עומד, דאין טעם לומר שע"י לחי לא יהי' מפולש, ויש לבאר דע"י לחי נשלמו ד' מחיצות רה"י במבוי השני ורה"י חשיבא להעשות מחיצה למבוי (ואף דבסקמ"ה מבואר דלא אמרינן רה"י עושה מחיצה אם לא נעשה רה"י אלא בדין דאין כאחת, הכא י"ל דשאני משום שאין צריך משום העקמומיות אלא תיקון רוח רביעית, וצ"ע, ועי' מש"כ בפ"י ס"ק ל"ד).

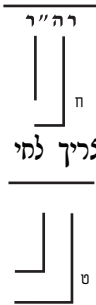
ז) **וכן** במבוי כח' לדעת רש"י ר' ב' והראשונים שמבוי עקוס כמין ח' דינו כמפולש (וכן להחולקים בגוונא שנתבאר לק' סי' ה' סק"א) כ' רבינו דגם ביה לא אמרינן עומד מרובה וכמשנ"ת סק"ה כיון דהדפנות נמשכות והרבים סובבים בהם (ובדעת החולקים עי' לק' סק"ב): **יעשה לשניהם**. ע"פ דברי הרא"ש דלעיל סק"ה במבוי כמין ד', דבעינן בכל מבוי תיקוני מבוי מפולש גם אם יעשה צוה"פ בב' הצדדים עדיין אסור, ומש"ה בעינן לחי בעקמומיותו: **גם בעקמומיותו**. וכמו שביאר להלן, דלעולם צריך שיהא התיקון נראה לב' ראשי המבוי של כל מבוי ומבוי שבכל צדדי העיקוס, ומש"ה בעשה צוה"פ בב' ראשו ולחיים בעקמומיותו, לא יועילו אלא למבואות שבצדדים דנמצא שיש להם צוה"פ ולחי, אבל המבוי שבגג הח' אסור, משום דבעינן בכל מבוי תיקוני מבוי מפולש, ועי' להלן ס"ק מ"א דעת המ"ב בשם הלבוש דמהני לחיים בעקמומיות כשעשה צוה"פ בפתחים, ואף לגג הח', ע"ש: **ואע"ג שאם**. זה הביאור מדוע גג הח' צריך תיקונים ולא יתיר בעומד מרובה, והקדמה לנידון בסק"ח באילו ציורים נחשב מבוי כמין ח' כמבוי

באלכסון לק' סי' ח' סקי"ב, ע"ש, ועי' סי' ו' ס"ק כ"ד: **ואף לפר"י**. שהביאו הראשונים דמבוי זה שהוא עקוס, תורתו כאילו הי' מפולש ביותר בלי עקמומיות, וניתר באחד מפתחיו בצוה"פ ומצד אחר לחי או קורה, צריך דווקא לחי או קורה, אבל עומד לא יועיל, (ועי' לק' סקי"ז): **ונידון האי לחי**. ע"פ מבואר דלא חשיב לחי מן הצד משום דחשבינן ב' המבואות כפרוצים בראשיהם במלואם, (ובבית מאיר סי' שס"ה ס"א חולק על כל המהלך, עי' לק' סקכ"א, ותי' דחילוק יש בין נפרץ לכרמלית ומכ"ש לר"ה, שיש ע"י הפירצה חסרון למחיצה, לבין נפרץ לחצר (או למבוי) שאין בו אלא משום היכר, ועוד י"ל דמתוך שכלפי המבוי השני, הלחי בראש המבוי, מהני גם למבוי זה, ועי' בס' זכר שמואל כאן ובחור"ב סי' א' סק"ט, וע"פ מה שחידש רבינו יש לבאר גם את דברי הר"ף והרמב"ם לפ"מ שפי' הה"מ גידודי היינו גיפופי, ע"ש). - לבאר איך ילפינן בגמ' פירצת מבוי ממבוי עקוס, אף דמבוי עקוס גרע משום דל"א ב' עומד, עי' לק' סקכ"ב ובמש"כ שם, - בביאור דברי החזו"א אם מש"כ דחשיב כמבוי עגול ומש"כ דחשיב כנפשט הוא דבר אחד עמש"כ לק' סקי"ח, - בנידון האם מבוי עקוס נחשב כמבוי א' או כב' מבואות עי' לק' סק"ט, - בדפנות נמשכות כשליכא דין מפולש, עי' לק' ס"ק כ' ומ"ג, - ועי' לק' סקי"ח וסקי"ט האם בעינן דפנות בצדדים שידחקו רגלי הרבים כדי להחשיבו למבוי עגול.

ו) החזו"א מבאר את הדעות שכתב רש"י בדעת שמואל האם צריך תיקון בעקמומיותו, לדעת רבי' דרש"י, ס"ל לשמואל דהיסוד שנתבאר לעיל סק"ה דמבוי עקוס חשיב כמבוי עגול, הוא לא משום דין הפילוש שבו (ובדעת רב בזה עי' לק' סק"כ, וגם בדעת שמואל יש חילוקים בזה, עי' לק' ס"ק מ"ג) ומש"ה גם לשמואל דס"ל דלא הוי מפולש, משום דס"ל דאין מפולש אלא במסתגי הלוכא להדיא, אעפ"כ ס"ל דרגלי הרבים מחשיבים לי' למבוי עגול, אבל רש"י ס"ל דאם רגלי הרבים אינם עושים פילוש, אינם מחשיבים את המבוי למבוי עגול (ומה שלא פי' רבינו שיטת רש"י דס"ל לשמואל דחשיב כמבוי אחד, ומועיל תיקוני מבוי זה לחבירו, דא"כ הי' צריך צוה"פ בצד אחד, כמ"ש לק' סקי"ט וסקכ"ה דבפרמ"ר מודה שמואל ומש"ה פי' דמועיל עומד בעקמומיותו וא"צ לחי כמ"ש לק' ס"ק כ"א בדעת רב ומבוי בס"ק ט' דהכי ס"ל גם בדעת שמואל, ע"ש): ומיהו דוקא. אבל כשלא תיקן את פתח המבוי השני, גם לרש"י

זורת הפתח מלד אחד ולחי מלד הב', ומיהו לולא דצרי הרא"ש שצסק"ה היה אפשר לומר דצורת הפתח לחוד במקום עקמומית הותר המצוי של גג הח', שהרי תיקונו נראה זורת הפתח מלד אחד, ועומד מרובה מלד הב'.

ה) ויש לעי' במצוי עקום כעין ח' דאסרינן אף המצוי שגג הח', עד כמה שיעורה של הצליטה שמיאסר שהרי העשוי כזה¹ מותר בעומד מרובה ובלחי, וכדאמרין י' ז' מרחיק ז' אמות כו' ולא אמרינן דהוי מצוי עקום כעין ח', ונראה דאף אם יעשה דפנות להפס שבאמצע כזה² מכל מקום כל שלא משך דופני המצוי לא הוי כמצוי עקום, ואף על גב דכבר בקעי רבים לסבב את הפס דרך המצוי מכל מקום נראה דלא הוי כמצוי עקום זזה, מיהו כשמשך גם דופני המצוי יש לעי' עד כמה שיעורא, ונראה דדוקא כשאורך המצואות הגדלים ד' אמות כשיעור ארך מצוי דצנצני מזה לא מלינו בגמ' דכלל מקום

שהזכר דין זה בגמ' בלשון מצוי שמענוה, ואם כן גם לענין מצוי עקום כמין ד' צריך שיהא משוך ד' אמות דוקא ונהי לענין שיהא צריך זורת הפתח ולא ליסגי ל'י' בלחי אין נפקותא זזה, שאף אם יהי' רק פרצה ורבים צוקעים זזה כזה³ צריך זורת הפתח דוקא, אבל נ"מ לענין שאם עשה זורת הפתח במצוי הארוך בראשו לא יהא צריך לחי במצוי הקצר פחות מד' אמות כזה⁴ ולא הוי כמצוי עקום שנתבאר צסק"ה דלא מהני זורת הפתח מלד אחד, ומיהו אפשר לענין זה כל שמתעקס חשבינן ל'י' כמצוי עקום, ובספר מקור חיים בתיקון ערוזין, כתב דבעינן דוקא דיריין צלדי העיקום ואי לאו הכי המצוי שגג הח' מותר מדין עומד מרובה ולא נחשב כמצוי אחד ארוך ומתעקס, ומבואר מדבריו שאף לענין עקום כעין ד' אי ליכא דיריין בלחי מיהו יוכל להמיר אותו שיש צו דיריין בצורת הפתח ואין צריך לחי בצד הב' דיתר בעומד מרובה כשאר פרצה, ומיהו הא דמשמע מרהיטת הלשון שם דגם לענין להצריך זורת

פסד חזון

גם לענין. דדין מפולש הוא אפי' בפרצה מצדו (וכמו שיבואר לק' ס"ק כ"א וכ"ב) ובעי' צורת הפתח, אבל תואר עגול דלא מהני העומד מרובה במקום לחי הוא רק אם דפנותיו נמשכות ד"א: ומיהו אפשר. החזו"א צידד שיש לדון על כל היסוד שהניח מסברא, דבעינן ד"א כדי לומר שהמבוי עגול, אלא אפשר דאם נמשכות כל שהוא (לכאורה היינו ג' או ד' טפחים) כבר המבוי נראה כעגול ומה שצריך פס ד"א במבוי כ' אמה, הוא משום דאל"ה מבטל ל'י' אוירא, עי' סי' ה' סק"ו (וצדדי החזו"א הועתקו בשונה הלכות שס"ד י"ד) ולכאור' לפי צד זה, צריך לתקן את הפרצה בפס, דא"א להתיר בלחי אם אין בו ד"א, ואם עשה צוה"פ בעקמומית ורוצה להתיר את הראש הנמשך כל שהוא בלחי, תלוי בספק דלק' סק"ט: ובספר מקור חיים. (העתקנוהו בסוף הספר, ע"ש). שם כתב דבעיר שיש בה הרבה פרוצות מצד אחד בין הבתים מותרת בלחי (והאי לחי הוא להתיר גם רגלי המבואות, אבל גג המבוי נותר בעומד מרובה וכמו שהובא בדבריו) ואין להקשות דהא הוה ל'י' מבוי עקום כמין ח', דהא קיי"ל דעומד מרובה מתיר במבוי, וא"כ מדוע צריך תיקון בעקמומיתו, ועכצ"ל דהוא משום דקא בקעי בה רבים, ולזה נראה דדוקא במבוי עקום שיש דיריין בכל צד, שייך בקיעת רבים מאחד לחבירו, משא"כ בעיר שהיא פרוצה בצד א' בשני מקומות, כיון דאין דיריין נגד הבתים שבקצה לא הוי מבוי עקום, עכ"ל וע"ש, וקושיות החזו"א ברורות לפי המבואר בלשון המקור חיים, אמנם יש לפרש בכוונת המקור חיים דדין מבוי עקום, הוא דדוקא כשיש בתים וחצירות פתוחין לב' המבואות, דאל"ה הוי רחבה כמ"ש בתו' ד"ה בעירבו ז' ב' דאפי' ביש בה דיריין מיקרי רחבה, ומבוי שכלה לרחבה מותר כמ"ש ח' א' והציור שבו איירי המקו"ח הוא רחבה שכלתה למבוי כזה * דשרי כמ"ש לק' סקל"ט, ולא לצדי מבוי, (ואינו ענין למה שנסתפק החזו"א לק' סק"ט וסקע"א, האם בעינן בתים וחצירות בב' העקמומיות ולמה שכתב בזה לק' סי' ה' סק"ג, דהוא נסתפק ודן רק לגבי תיקון לחי, ע"ש) ומש"ה ס"ל למקו"ח דניתר בעומ"ר כשאר פרצה וא"צ צוה"פ מצד אחד, וזו כוונת המקו"ח דרק אם יש דיריין בשני הצדדין שייך בקיעת רבים, דאל"ה הוי רחבה, וברחבה לא שייך בקיעת רבים כדעתו שם (וכך דעת החזו"א לק' סקל"א), אבל רבינו ס"ל דלגבי דין מפולש ותיקון עקמומית נקבע המבוי בזה שהוא חלק מיוחד משמש לכל הבתים לילך דרך שם לרה"ר, כמ"ש לק' ס"ק מ"ו ונ"ב, וכל דין בתים וחצירות פתוחין לתוכו הוא תנאי בתיקון לחי כדמשמע בגמ' י"ב ב' איזהו

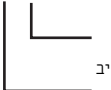
מפולש, ע"ש: לו"ד הרא"ש. לפי מה שצדד החזו"א לעיל סק"ה בדעת רש"י דרק במקום לחי לא אמרינן עומד מרובה, אבל אם יש צוה"פ מצד אחד מועיל עומד מרובה בצד השני (ולפ"ז דיני עומ"ר במבוי עקום כדני עומ"ר בכל המבואות) אם יעשה צוה"פ מצד אחד בגג הח' א"צ לחי לצד השני אלא נותר בעומ"ר (וצ"ע, דלכאור' מבואר להדיא ברש"י ו' ב' ד"ה ואצרכוהו דלתות בשני עקמומיתו שלא מועיל דלת בצד אחד ועומ"ר בצד השני).

ה) שיהי' העשוי כזה. אין ראי' גמורה משם, שהרי מבואר בגמ' דלא שבקי אינשי פיתחא רבא ואזלי בפתחא זוטא, וי"ל דמשום הכי אמרינן עומד מרובה, וע"ע סי' ה' סק"י, אבל מסברא כן הוא דכל מאי דחשבינן למבוי כמתעגל הוא משום שיש המשך למבוי: ויש לעי'. החזו"א הוכיח דכל מה דבעי לחי בעקמומית ולא אמרינן עומ"ר כמש"נ בסק"ה, הוא דדוקא כשהמבואות מתעקמים, והניח שהוא דוקא כשיש באורך המבואות הצדדיים ד' אמות וכ"כ המקור חיים (עי' י' ב' תו' ד"ה עושה, ועי' להלן שנסתפק בזה) אע"פ דכשבקעי בה רבים לסבב הפס דרך המבוי, כבר יש לו דין מפולש וכמש"נ לק' סקמ"א, עדיין לא מסתבר שיש לו דין מבוי עגול, כיון דכל מה דחשבינן ל'י' כמבוי עגול הוא משום שדפנות הצדדים דוחקות את רגלי הרבים וכמש"נ לק' סק"י"ח והבנת הענין היא שהלוח הרבים קובע את התעקמות המבוי כהמשך אחד, אבל אם אין דפנות למבואות הנמשכים רואים את מחיצות המבוי שבגג הח' כנסתיים המבוי, (אמנם לק' סק"י"ט הסתפק החזו"א דאפי' בגוונא שאין דפנות הצדדים דוחקות את רגלי הרבים ל"א עומ"ר ע"ש מה שצידד בזה, וא"כ אולי חזר בו גם ממש"כ כאן, ולא יצטרך ד"א אלא בדפנות הנמשכות האמצעיות אבל בשונה הלכות סי' שס"ד דין ט"ו העתיק דלא נחשב כמבוי עקום אע"ג דברין ט"ז כ' שיש להסתפק בגוונא דסק"ט ע"ש, וצריך לפרש דאע"פ דיש לומר דכשיש פירצה בדפנות הנמשכות ויוצאים גם דרכה, עדין נחשב למבוי עגול, אבל כשהדפנות החיצוניות לא נמשכות כלל גרע טפי, כיון דמשם מבוי קאתינן עלי' ואינו מבוי בלי דפנות, ועי' לק' סקמ"א, אמנם מש"כ שם בשונה הלכות שיצטרך תיקון לחי ועומ"ר, צ"ע לפמש"כ החזו"א סקמ"א דכשבקעי בה רבים, יש לו דין מפולש, ולדין זה א"צ דפנות נמשכות וא"כ יצטרך צו"ה מצד אחד. וי"ל דאה"נ אלא מש"כ הכי הוא כיון דנקט כהרצב"א בדין י"ג שא"צ תיקון בעקמומית, ועדיין צ"ע איך מועיל לחי בצד אחד הא שבקי ללחי ואזלי בפתח השני, עי' לק' ס"ק נ"ג, ועי' ס"ק כ' שג"כ הערנו כה"ג, וצ"ע): וא"כ

בלא עקימת מצוי מקרי צקעי זה רצים וכמזואר צשו"ע ס"ה סעי' ז, ועוד לרז הונא דלית לי' אפי' לא צקעי זה רצים דינו כמפולש, מאי איכא למימר.

ט' ו' א' זהא לימא שמואל כו' נראה ללא משום דכל פרלות עשר אוסרת פריך דאיכא למימר שאני הכא דאינו פרוץ אלף למקום סתום שהרי מצוי הב' נתקן בלחי, אלף כיון דפרלת עשר אוסרת, מסתבר דהכא נריך לורת הפתח מלד אחד, דאם לא כן ממה נפשך אסור אי חשנין לי' כחד הרי הוא מפולש ואי כתרי ליתסר מדין פרלה, ונראה דהוא הדין אס' אחד פרוץ צרוצו לחצירו, כוה"ב מודה שמואל ללא מהני לי' לחי, ונראה דשמואל פליג גם צפרלת מצוי שהוא צעשה, דאם איתא שפרלת מצוי גד' כל שפרוץ למקום מפולש גם הכא צמזוי עקום לא מקרי פרוץ למקום סתום

הפתח צלד אחד צמזוי עקום כעין ד' צעינן תנאי דיריין דבר זה אי אפשר לאומרו, שאף אם יהי' פרלה צלד אחד של המצוי בלא עקימת מצוי נריך לורת הפתח דוקא כוה"ב וכל שכן כשנמשכין דפנות כוה"ב ולא מהני צוה עומד מרובה וכמש"כ לעיל סק"ד, וכל שכן שאין נריך צוה תנאי דיריין, ואפי' לדעת המקור חיים דצעינן דיריין נראה שכל שיש פתח מן הצית להתם מקרי דיריין, ולא אצין צוה דצרי המקור חיים שכתב שאם יש פרלות צב' מקומות מלד אחד וצייניהן צית לא הוי צמזוי ח' מפני חסרון דיריין, ולא ידעתי למה שהרי חלק המצוי שנמשך כנגד הפרלות והצתים שצייניהן הוא צמקום מצוי שנגג הח' והפרלות הן רגלי הח' וכל שיש שם פתחים מן הצתים הרי יש כאן דיריין בכל ה'לדדין, וגם עיקר חידושא דדיריין אין לו מקור ואין זה ענין לצקעי זה רצים שצגמ' דהתם אפי' צפרלה

• פשר חזון •

התעקמותם ניכרת ולא חשיב כמפולש, ועי' להלן ס"ק כ"ה הוכחת רבינו מהתוס' והרמ"א דפרוץ מרובה לא הוי כיותר מעשר לענין זה, ולדברינו יתיישבו דבריהם, ויש בזה גם נ"מ לדין בדאיכא גידודי וכמש"כ בסק"ד ול"ה, דלהחזו"א בפרוץ מרובה חשיב כמפולש אפי' בדאיכא גידודי וכמו ביתר מעשר, ולהאוש"י י"ל דשאני יתר מעשר מפרוץ מרובה, ולדברינו גם תתיישב קו' החזו"א בס"ק מ"ב, שזוה גם הוכיח בסקמ"ה דין ג', ע"ש: ונראה דשמואל פליג. נקדים כאן דיש מח' רשב"א וריטב"א בדעת רבי' דרש"י האם פרצת מבוי בד', ובספר אור שמח ג"כ יש דברים בשיעור פרצת מבוי לשמואל ויש לצדד בכמה אנפי בביאור השיטות, וז"ל הריטב"א ו' א' ד"ה אלא לאו בעשר, דכיון דרב עושה פילוש זה כפרצה, אלמא אין פרצת מבוי בד' טפחים חשוב פתח אלא כפרצה והי' דמצי לאתויי מדשמואל דאמר תורתו כסתום לפירוש רבי' דרש"י דמצריך בו לחי, אלא דניחא לי' לאתויי ראי' מדרב וכו', וכך כתב בתוס' הרי"ד, ויש מקום לפרש כוונת הריטב"א, דבאמת לא היינו יכולים להביא ראי' מדשמואל שצריך צוה"פ, אלא כלפי מה שאמר רב חנן בר רבא שא"צ אפי' לחי, מוכח מדשמואל לרבי' דרש"י דלא כוותי', אבל מפשטות דבריו משמע דהוה מצינן לאוכחי מדשמואל דחשיב פרצה, ודין פרצת מבוי בצוה"פ דמבואר בריטב"א דאין לחי וקורה מתירין את הפרצה, וא"כ צריך לבאר מדוע במבוי עקום סגי לי' בלחי, ובאופן אחד יש לבאר דהא דלא מהני לחי וקורה בפרצה הוא משום שלא תקנו לחי וקורה אלא בפתח העיקרי של המבוי וכך דעת הבית מאיר בסי' שס"ה בבי' דברי הריטב"א ו' א' ד"ה מבוי, וא"כ במבוי עקום דמחמת צורתו וענינו גם הפרצה שבצדו היא פתח עיקרי של המבוי, שפיר נותר בלחי, (ומה שהבאנו בסק"ה דברי הב"מ שלחי בעקמומית מהני משום שאינו אלא משום היכר, הוא בשיטת רב שהמבוי נותר בצוה"פ, וע"ש) ובאופן נוסף י"ל דהקולא במבוי עקום דסגי לי' בלחי, היא משום שפרצה זו היא למקום סתום, אבל מהא דבעי לחי מוכח דכה"ג חשיב פרצה, ואם פרוצה לרה"ר בעי צוה"פ, וכל דברי הריטב"א הם בדעת רבי' דרש"י, אבל בדעת רש"י יש לדון האם מחלוקתו עם רבו היא דפרצת מבוי לשמואל בעשר, או דלעולם מודה לרבי' דפרצתו בד', אלא דהכא שאני משום דפרוץ למקום סתום, והרשב"א ו' א' ד"ה מבוי כתב שאין קורה מתרת את הפרצה אלא צריכין צורת פתח, והיינו דכי אתא למידק ממבוי עקום, לא דייק לה אלא מדרב בלחוד דמצריך לה צורת פתח כמפולש, ולא דייק לה מכולי עלמא, דהא שמואל לחי מיהא בעי לעקמימותו וכפי פירושו האחר של רש"י ז"ל, ובפשטות מבואר

מבוי שניתר בלחי וקורה כל שבתים וחצירות פתוחין לתוכו, אבל לא בהגדרת המבוי, דזה תלוי בתשמישו, ומש"ה השיג על המקור חיים. (דברי החזו"א הועתקו בשונה הלכות שס"ד י', ובתוך דבריו צידד החזו"א דאף המקור חיים לא קאמר שצריך בתים וחצירות שזה תנאי רק בהיתר לחי ומש"ה הקשה דכשיש בית בין העקמומיות חשיב דיריין, וי"ל דאה"נ אלא המקור"ח איירי שפתח הבית פונה אל העיר, ואפשר דהמקור"ח איירי בפתחי העיר הפתוחים לבקעה שאפי' תשמיש מבוי אין בהם, ובזה ודאי שגם החזו"א יודה, עי' ס"ק ג).

ט' נראה דלא משום. בביאור האי מימרא דגמ', דביתר מעשר ודאי דהוי מפולש לשמואל, יעויין להלן בס"ק כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה, שם הוכיח רבינו דא"א לפרש דהוא משום דכל פרצות י' אוסרת, וביאר דהוא משום דא"א להתיר את המבוי במחיצותיו הוא אלא במחיצות חברו, חשיב לי' כמפולש, וכאן הקדים את המבט החיצוני לדברים בשביל דין פרצות דעסיק בי' הכא: שהרי מבוי הב' נתקן בלחי. להלן ס"ק כ"ג נתבאר עומק הטעם לפסול ככה"ג, ע"ש, ודברי רבינו כאן לדחות בפשיטות, דאין לומר דקושיית הגמ' היא דין פרצת עשר, כיון שכאן אין פרצת עשר אל מחוץ למחיצות (ומה שהגמ' הוכיחה ממבוי עקום לדין פרצה הוא משיטת רב, דאי מבוי עקום תורתו כמפולש, כ"ש דאם פרוץ לרה"ר הוי פרצה), דאל"כ ממ"נ אסור. נראה שכוונת רבינו למה שביאר בס"ק כ"ה דכיון שצריך להתיר את המבוי במחיצות מבוי השני חשיב מפולש, והיינו דהמבוי הראשון מצד עצמו הרי פרוץ ביתר מעשר, וכשמצרפינן לי' למבוי השני ויש פרצה בראשו, נמצא שיש כאן כעין פילוש, דיש כאן שני ראשים למבוי, והמבוי פרוץ בשני ראשיו, ויש להבחין שכל דברי החזו"א כאן הם לרש"י דכיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי וכה"ג לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא, אבל לרבי' דרש"י דבעי תיקון בעקמומיתו, ופירוש קושית הגמ' דביותר מעשר לא מהני לחי, אין מקום לכל זה, ועי' בדברי מהר"ם מרוטנבורג שהבאנו לעיל ס"ק ה': ונראה דה"ה. דעת רבינו דכשם דבכל מקום פרוץ מרובה אוסר המחיצה כפרצה יותר מעשר, כך לשמואל בפרוץ מרובה חשיב המבוי כמפולש, כיון שצריך למחיצות מבוי השני, אבל להלן נוכיח מדברי האור שמח דלא ס"ל האי טעמא, ובדעת האוש"ש יש לפרש דברי הגמ' לשמואל, דביותר מעשר שאני כיון שהיא פרצה גדולה ורחבה טפי, פשוט לגמ' רבים מהלכים בה כדרכם ואין התעקמותם ניכרת, ומש"ה חשיב כמפולש, ועי' בלשון הריטב"א, שאין לך פילוש גדול מזה, ולפ"ז י"ל דהיינו דוקא ביותר מעשר, אבל בפרוץ מרובה

זה רבים שאני, ואם כן אכתי ליפרך מה לחזר שכן פרצתו (צד) [צער] אפי' בקעי זה רבים, מה שאין כן צמצוי, ועוד לחזר אין פרצת ד' אוסרת אפי' צד' דפנות זה כנגד זה, וצמצוי מפולש לכו"ע דלא מהני לא לחי וקורה ולא עומד מרובה, ויש לומר דגם בחזר אי בקעי זה רבים פרצתו בארבעה, ובלא בקעי זה רבים גם בצמצוי, לא אסר' כל שעומד מרובה, ועוד יש לומר דבחזר לא שייך בקיעת רבים כמו צמצוי, ולפי זה בחזר אפי' אי בקעי זה רבים פרצתו צי', וכן מסתבר דרז נחמן זר יחזק לקמן ו' א' דהציא ראי' לרז הונא ממצוי עקום על כרחך סצירא לי' לחזר עקומה מותרת דאם לא כן אין ראי' כלל לרז הונא, ואפוש

על ידי שנתקנו צ' המצואות בלחי, וכמו ציתר מעשר, ויש לעי' לענין ארכו יתר על רחבו ולשאר מילי אי חשיב מצוי עקום כחד מצוי או לא, ועי' צשו"ע ס"ג סעי' ל"ג, דלרין דוקא ד' אמות וצתים וחזרות אף על גב דדינו כמצוי עקום כמצואר שם, ומיהו אפשר דהתם לא סגי בלאו הכי דאי הו' כחד הו' כפתוח כ' אמה ועץ קנה צמחטעו דלא מהני למעטו כדאמר י' א'.

(י) ה' ב' קצבר רז הונא צרי' דרז יהושע מצוי נמי פרצתו צערה, היינו דקצבר כרז חנין זר רצא משמי' דרז, ויש לעי' הלל פרכיני לי' לקמן ו' א', ממצוי עקום ומשנינין בקעי

• פשר חזון •

כשב' המבואות פתוחים בראשיהם, אבל אם אחד מהם סתום, פשוט שא"צ לשני בתים וחצירות, ע"ש.

(י) כ' השו"ע סי' ס"ה ס"ג חצר מותר ואפי' נפרץ כנגד פרצת המבוי ואפי' בקעי בה רבים ובלבד שלא יהא יותר מעשר והט"ז סק"ב וסק"ג כ' דלענין חצר אין איסור מחמת בקעי רבים, וכך משמע במג"א סק"ד, וכ"כ במ"ב סק"יז, והאבן העזר נחלק עליהם ובסו"ד כ' דראי' ברורה לזה מהא דקיי"ל כרב הונא ברי' דרב יהושע דעומד מרובה על הפרוץ שרי במבוי ק"ו מחצר ופרין מה לחצר שכן פרצתו בי' ומשני מבוי נמי פרצתו בי', וקשה לפי דברי הט"ז והמג"א תקשה מה לחצר שכן פרצתו בי' אפי' בקעי בה רבים תאמר במבוי שפרצתו בד' אי בקעי רבים אלא מזה ראי' ברורה דחצר ומבוי שוין הם: ועוד דחצר. מקור הענין הוא בגמ' ד' ב' ובשו"ע הנ"ל דחצר שנפרצה מותרת, אפי' בענין שהמבוי אסור, מבוואר בפשוטו דלית דין מפולש בחצר ועפ"ז הק' החזו"א דאכתי ליפרין שבחצר לא אוסרת פרצה ד': אין פרצת ד' אוסרת. היינו בלא בקעי בה רבים, והנידון הוא משום פילוש, ובחצר ליכא לדין מפולש וכש"נ: ובמבוי מפולש לכו"ע. היינו אפי' בלא בקעי בה רבים, ומקור הענין הוא בגמ' הנ"ל דמבוי שנפרץ לחצר אסור, משמע בפשוטו דמבוי מפולש אסור אפי' בדלא בקעי בה רבים, ובס"ק ל"א כ' דנראה דבמפולש לא בעינן תנאי דבקיעת רבים במבוי וצ"ע, והובא ספק זה גם בס"ק ל"ה ובס"ק ס', ע"ש (ולפי צד זה הא דאמר רב חנין דבתי דבתי רבים לעשות מפולש, הוא דוקא במבוי שאין הפרצות זה כנגד זה): וי"ל דגם בחצר בתירוץ הראשון תי' החזו"א כהאבן העזר דאח"כ פרצה ד' אוסרת בחצר כשבקעי בה רבים, ומאידך צריך לומר דגם מפולש זה כנגד זה במבוי אסור רק כשבקעי בה רבים, ועי' להלן ס"ק ל"א ועי' בפ"י ס"ק ל"א שהארכנו בברור שיטת האבן העזר, ע"ש: ועוד י"ל. נראה שכוונת החזו"א היא משום שעושים בחצר תשמישי הצנע אין דרך הרבים לבקוע שם, ומשום הכי אפי' אי בקעי בה רבים אין בקיעתן חשובה בקיעה, ועי' להלן ס"ק ט"ו, וביאור נוסף בזה מציינו בשו"ת חת"ס סי' צ"ז בדברי השואל, דבקיעת רבים בחצר של בעלים לא שמי' בקיעה שהרי בעל החצר יכול למונעם כל שעה, ומשי' לא מצי למיעבד מיני' פירכא, ועי' מה שפלפל בזה החת"ס שם, ועי' להלן סקל"א מה שהוכיח רבינו דלא כהאבן העזר: וכן מסתבר. ראיית החזו"א כתיורצו השני היא מהוכחת הגמ' כרב הונא דס"ל פרצת חצר בעשר אמות ופרצת מבוי בד' טפחים, ממבוי עקום, חזינן שדין מבוי עקום תלוי בדין הפירצה, אע"פ דודאי יסוד דין מבוי עקום הוא מפני שמפולש לחבירו ובקעי בה רבים, א"כ בחצר שפרצתה בעשר שאין בה דין מבוי עקום, אין דין פילוש, ולא מסתבר דכשאמר ר"ח בר רבא שאני התם דקא בקעי בה רבים היתה כוונתו להפוך את כל הגדרת דין מבוי עקום, ועי' סקט"ו לגבי דין פרצת חצר שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכה, ושם צידד החזו"א כמש"כ כאן, ובמש"כ בדעת המג"א לק' סקנ"ב ליישב קו' האה"ע על דרך תירוץו הראשון, ע"ש.

מדברי הרשב"א דפליג אריטב"א, ופי' דכיון דאין קורה מתרת את הפרצה, ע"כ דשמואל סבר דפרצתו בעשר, והא דבעי לחי הוא חומרא בעלמא, ובאור שמח הלכות שבת פי"ז הט"ז כתב דשמואל מודה היכא דנפרץ המבוי ובקעי רבים דבארבעה, אלא הכא דיוצא למבוי שהוא מתוקן כהלכתו, דאם נימא דאינו כמפולש שוב שניהם כסתומים וכלה אחד לחבירו הסתום, בהא סבר דבעשר, וכוונת האר"ש, דכיון שיש לפרצה דפנות עם לחי בראשן שזה צורת מבוי מתוקן לא חשיב פרצה, ותיקונם בא כאחד, ועי' לק' סקמ"ה דין י', ודברי האר"ש אזלי בדעת הרשב"א, דלא הו' מצי להוכיח משמואל כיון דאם כה"ג חשיב מפולש, לא הו' מועיל לחי, אבל כשנבוא לרון בשיעור פרצת מבוי, י"ל דלעולם פרצתו בד', ומבוי עקום שאני משום דפרוץ למבוי סתום, אבל ליישב דברי האר"ש בדעת הריטב"א הדבר תלוי בכל האופנים שביארנו לעיל, דלפי הפירוש האחרון שכתבנו, דברי האר"ש הן הן דברי הריטב"א, אבל למה שכתבנו לפרש דברי הריטב"א עפ"ד הבית מאיר, דבעיקר הדבר מהני לחי לפרצה, מוכח מדברי האר"ש שלא פירש כך, דא"כ אין הטעם משום דפרוץ למקום סתום, ועדיין אפשר דהאר"ש אמר דבריו בדעת רש"י, וס"ל דבזה פליגי רש"י ורבי' דרש"י, ולרבי' דרש"י אין קולא בהא דכלה למקום סתום, מדמצריך לחי, וע"כ דס"ל דפרצתו בד', וצ"ע, ודעת החזו"א דפרצת מבוי לשמואל בעשר משום דהוכיח מקו' הגמ' דכל מבוי שאינו ניתר במחיצות עצמו חשיב כמפולש, וא"כ ע"כ דכשאמר שמואל מבוי עקום בפחות מעשר תורתו כסתום, היינו משום דעד עשר ניתר במחיצות עצמו ולא חשיב פרצה, ולדבריו לא הו' מצי להוכיח מדשמואל לדין פרצת מבוי גם לרבי' דרש"י וכמ"ש הרשב"א, ויש להוסיף כאן דאם נפרש בדעת הריטב"א דיש להוכיח משמואל דבעי צוה"פ, ולא כמו שפירשנו בתחילת הדברים, ע"כ שלדבריו ראית הגמ' ממבוי עקום לפרצת מבוי אינה בהא דחשיב מפולש וכמו שפי' החזו"א, דא"כ אין מקום לומר דיהני לחי, וכן הוא לכל הפירושים שכתבנו בדעת הריטב"א, כדמוכח בדברי החזו"א סקכ"ה וסקל"ד בדעת שמואל, דאם המבוי אינו ניתר במחיצותיו לולי הלחי, לא יהני לחי לומר שניתר במחיצות עצמו, דא"כ התרנו מבוי מפולש בלחי, ומבוי מפולש אינו ניתר אלא בצוה"פ, אע"כ דלדעת הריטב"א והתוס' ר"ד הוכחת הגמ' היא דשוב אינו נקרא פתח רק דרך הרבים, וכמשנ"ת במ"ב ס"ה סק"י בשם הלבוש, ובדרך הרבים אמרינן דתיקונה בכל מקום כדאיתא: ויש לעי' החזו"א נסתפק אי כדי שיהא ניתר בלחי, בעינן בתים וחצירות לב' המבואות, ובסק"ג הוסיף שהספק הוא רק כשכולן משתמשין בשתי המבואות, עוד נסתפק אם לשיעור ארכו יתר על רחבו, שהוא תנאי בתיקון לחי, נחשב מבוי עקום לב' מבואות, ובכל אחד בעי ד"א וארכו יתר על רחבו (עי' סק"ט) ובס"ק ע"א בסוגריים כ' לגבי דין ארכו יתר על רחבו דנראה שכל מבוי עקום נידון כחד, וממה שציין שם לסק"ג משמע שפשט גם את ספיקו בדין בתים וחצירות, וכ"כ בשונה הלכות שס"ד דין י"ח, ובס"י ה' סק"ג כ' שכל הספק הוא

דעומד מרובה מהני, שהרי אי אפשר לומר להאריכו פס, שעומד מרובה לא גרע מפס, וכמש"כ תו' גד"ה אינו דבחצר הפס מהני משום מחיצה וכל שכן כשסותמו טפי כו', מיהו מנ"ל שעומד מרובה מב' גדדין מהני שהרי אין פס מהני צפרון מרובה מב' גדדין, ויש לומר כיון דלא שייך פס ודאי נימא דעומד מרובה לחוד, וכמש"נ לעיל סק"א ב'.

(ג) תוד"ה אינו דין פי' בקו' כו' ור"י פי' נראה דלפרש"י מהני פס במצוי, אלא צלחי הבולט נפיק גם מתורת פס, ולפי' צפס הבולט ד' אמות צחצר פסול, ולפי' ר"י צפס הבולט, כשר צחצר, אלא צמצוי אין תקנת פס, וזה אין שייך לידון שיהי' תיקון פס, דזה גמירי שאין תיקון של זה כתיקון של זה, והנה כ' הגרע"א סי' ל"ה דיש נ"מ בזה לענין פס שלא סמכו עלי' מאתמו, אס נימא דצפס לא צעינן סמך עלי', לפרש"י כשר, ולפי' תו' אין תיקון פס במצוי, ולפרש"י צריך לומר דקיס ל' צחצר אף על גב דצחצר ח' ופס בולט ד' אמות פסול מכל מקום צחצר ז' מותר מדין עומד מרובה דלפרש"י, לא שייך הא דכתבנו לעיל סק"ק י"ב, (ושיעור ד' אמות לענין ציטול פס, אף על גב דשיעור ד' אמות הוא משום שיעור מצוי, נראה דגם חצר שיעורי' גד' אמות).

פלוגמחא לא מפשינן. אלא על כרחך דצחצר לא שייך בקיעת רביס.

(א) שם תוד"ה ק"ו כו' אצל שיעיל עומד מרובה כו' הק' מהרש"א אס כן ליפרך מה לחצר שכן עומד מרובה מהני בכל הדפנות, והנה מהרש"א פי' דצריהס דלא מהני עומד מרובה צמקוס לחי אלא צריך לחי, ותירך על פי מש"כ תוד"ה אינו דין, דכיון שאין יכול ללמדו בק"ו אין יכול לומר תוכית, וצ"ע דהתם פס ולחי ב' עניינין הן, והלכך אף על גב דהפס לא מחצטל גד' אמות ולחי מחצטל, לא הוי חומרא צמצוי בזה, אלא כל אחד בגדרו, אצל הכא, אי נימא דלמסקנא חמיר מצוי מחצר ולא מהני ל' עומד מרובה מב' גדדין, משום שאין לחי מהני מב' גדדין, וחצר מהני עומד מרובה מב' גדדין אף על גב דפס לא מהני מב' גדדין, שפיר איכא לנימאר דאין עומד מרובה מהני צמצוי אף צרות אחת אף על גב דצחצר מהני, אצל למאי דפי' צסק"ד דשיעור דצריהס היינו למאי דסלקא דעתך דרב הונא צרי' דרב יהושע סבר פרטת מצוי בצרעבה, היינו הא דפריך מה לחצר.

(ב) ה' ב' וק"ו מחצר, אף על גב דהוי סלקא דעתך צמצוי, דלא מהני עומד מרובה, מכל מקום קיס ל' צחצר,

• פשר חזון •

שבכל מקום, כיון שאין ראי' מפס לומר שלא יהני עומד בכל הצדדים כמו שיש ראי' מלחי וקורה. (ובחידושי בית ישי סי' כ' ציין דלהמשנב דלק' סק"ג באמת מהני פס משני צדדין, ע"ש).

(ג) נראה דלפרש"י. נחלקו הראשונים בשיטת רש"י, רבינו פרץ כ' דלפירש"י משמע דפס ארבעה שבולט בחצר מאליו דלא מהני, ונחלק עליו, וכך משמע בתוס' הרא"ש ממש"כ שא"צ לחי' רש"י דאפי' נתיר בכה"ג לחי' הבולט מדפנו של חצר ד"א אין ללמוד משם, משמע שהבין בשיטת רש"י כהר"פ, אבל הריטב"א כתב אחרי שהביא דברי רש"י דנראה דבחצר שנפרצה כיוצא בזה, מתיר אס נשאר שם גיפופי ד"א, ונידון המחלוקת הוא האם בענין הכירא בפסי חצר לדעת רש"י, ונח' בזה הב"מ והגרעק"א בס' בית מאיר סי' שס"ג סי"א, והבי"מ הביא בסו"ד את שיטת הריטב"א, ויעויין בגליון השו"ע להגרעק"א שג"כ האריך בזה, ובשו"ת ח"א סי' ל"ה (שהוא בתרא, דהשו"ת בבית מאיר הוא מוזמן שהי' רב במרקיש פרידלנד ובשו"ת רעק"א הוא מהזמן שהי' רב בפונא) פסיקא ל' דלא בעי לסמוך מע"ש על פסי חצר, אבל ס"ל לדעת רש"י מועיל פס ד"ט במבוי אע"פ שלא סמכו עליו מע"ש, ומה הוכיח החזו"א דס"ל להגרעק"א בדעת רש"י דפס ד"א אינו מועיל בחצר, דאל"ה אלא דמבוי שאני דבעי היכירא אין ללמוד גם לפס דלא סמכו עליו (וסברת החילוק בין לא סמכו עליו לפס ד"א, דבפס ד"א ליכא היכירא כלל, משא"כ בפס ד"ט מצד צורת הפס איכא עליו היכירא ומש"ה לא בעי סמכו עליו אלא בלחי): ולפרש"י צ"ל. למשנת' הוקשה להחזו"א מהיכי פשיטא ל' לגמ' דעומד מרובה מהני בחצר, דהא לא מינכרא מילתא, וכ' דעכצ"ל דקבלה היתה בידם, עי' בתו' ד"ה שפרצתו, דגמירי לפס ד' וגמירי לעומד, ועמש"כ החזו"א לקמי' סק"ד - החזו"א פסק בתוס' לק' סי' י' סק"ג וסי' ג' סק"ח וסי' א' סק"כ ונ"ט וסי' ט' סק"ט ועוד מקומות כמ"ש בשונה הלכות ס"ג דין כ"ז, ועפ"ז גם כתב בשונה הלכות ס"ג דין מ"ה דלא מהני פס ד"ט במבוי כשלא סמכו עליו, ופסק כהגרעק"א שא"צ בפסי חצר סמכו עלי' לק' סי' ו' סק"ג, וכ"כ בשונה הלכות ס"ג דין כ"ח. ועי' זכר דבר סי' י"ז סק"ה, ועי' קהלות יעקב עירובין סי' ה': חצר שיעורי' בד"א. אף שגם חצר שאין בה ד' אמות ניתרת בפס, עי' סקנ"ט, יש לבאר עפ"ד הרשב"א והריטב"א ה' ב' שכתבו דגם רב יוסף דס"ל דשיעור מבוי בד"ט

(א) מהרש"א כתב דיש לדקדק אדפריך מה לחצר שכן פרצתו ב' כו', לפרוך מיני' ובי' עומד מרובה בכל ד' מחיצות יוכיח דמהני בחצר ולא מהני במבוי ויש ליישב דכיון שאין יכול ללמדו בק"ו ה"נ ליכא למימר תוכית, וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי פס ד' וק"ל, וכתב החזו"א דמקושייתו שיש דין נוסף חוץ מפרצות מבוי, מבואר שפירש בתוס' שצריכים לחי בכל ד' רוחות וכמו שפי' החזו"א לעיל סק"ב, דלפירוש החזו"א במסקנתו לעיל סק"ד (וכן לפי' השפת אמת) באמת זו קושיית הגמרא, והאר"ש פי' דקו' המהרש"א היא בבקעי בה רביס, וקו' הגמ' בלא בקעי בה רביס: וצ"ע דהתם. החזו"א הקשה על תירוצו של המהרש"א דמה שא"א ללמוד פס מלחי וקורה זה משום שהם ב' ענינים וכל אחד בגדרו, ולכן א"א לרדן בהם חומרא וקולא (ואין קושיא ממה שהגמ' למדה מלחי וקורה שחצר חמורה, דאפי' אם נאמר שהם ב' ענינים וכ"א בגדרו יהי' אפשר ללמוד בבנין אב, והאמת היא שענין לחי וקורה קל מענין פס, ולכן קראו לזה ק"ו, וייתכן שבק"ו דאורייתא א"א לומר חילוקים כאלו, אלא לפ"מ שבי' החזו"א בסק"ד שכאן אי"ו מדין ק"ו) ואם א"א לרדן בהם חומרא וקולא, א"א לעשות מהם פירכא, אבל כאן מה שא"א ללמוד לעומד בד' מחיצות זה מדין דיו, ואחרי שהדין הוא שלא מועיל עומד מרובה בד' מחיצות, אין שום מניעה לא לעשות מזה פירכא.

(ב) אע"ג דהוי ס"ד. כיון שמבואר בגמ' דלא פשיטא לן דעומד מרובה יהני במבוי, אע"ג שהוא מחיצה גמורה בכ"מ (כמשנת' סק"א) הוקשה לרבינו מהיכ"ת שבחצר מהני עומד מרובה דאפשר למילף מינה (ואע"ג שדין זה מבוי במתני' לק' ט"ו ב', הנידון הוא מנין ידעו התנאים ד"ז, ואע"פ שלשון רבינו סק"א היא כל שלא השמיענו תנא דמתני', כוונתו שם היא רק לומר שלחי זה חומרא ולא קולא, ע"ש): מ"מ קיס ל' דכיון דתיקון חצר הוא בפס שענינו מחיצה, ודאי שמועיל עומד מרובה, (ואעפ"כ ילפינן מינה למבוי, אף דקודם דילפינן, אין תיקון פס במבוי, כיון שחזו"ן בחצר שהתיקון הוא לא בדווקא, אלא מחיצה של כה"ת גם מועילה ילפינן דגם תיקון לחי וקורה הוא לאו דווקא, כמבוי בתוס' ד"ה אינו דין, ע"ש, וזמש"כ רבינו מ"מ קיס ל' בחצר, ועמש"כ בשו"ת בית אפרים סי' כ"ה): ומיהו מנ"ל. פי' רבינו דמה שמועיל עומד בכל הצדדים, אע"פ שפס מועיל רק בדופן ד', הוא מדין מחיצה

אי פרצתו בארבעה, ונראה דפרצתו בעשר, דאם איתא דפרצתו בארבעה ולענין עומד מרובה פשיטא דדינו כחצר דכיון דהכשירו בפס כל שכן היכי דסתם טפי כשי"ב ס"ק י"ב, ולמה ל"י לדחוקי דרב הונא דר"י דרב יהושע טעמי' דנפשי' קאמר, לימא דנלמד מק"ו ממזבוי מרובע או שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו שפרצתו בארבעה, אלא ודאי שכל דין חצר להם, ומיהו קשה אי חצר אפי' בקעי זה רבים פרצתו בעשר, והוא הדין צמזוי מרובע, אם כן אכתי לפרך מה לחצר שכן פרצתו בעשר אפי' אי בקעי זה רבים, והכא ליכא לשנוי' כדשנינן לעיל סק"י, שהרי צמזוי שייך בקיעת רבים, וז"ל דאין הכי נמי דבבקעי זה רבים פרצתו בארבעה אי נמי כל שאינו על מתכונת המזבוי כמו שאמרו חכמים אין לו עוד שיעור תשמיש ודירה הראוי של מזבוי, ואינו עוד אלא בשיעור חצר, וכן נראה עיקר, דלא מלינו אלא דין חצר ודין מזבוי, ולא אמנעי צינייהן.

(ד) מה לחצר כו' תאמר צמזוי כו' היינו שאפי' לחי לא מהני ולא מתורת חסרון לחי מתקנת חכמים אלא משום מפולש, הק' צמו' היא גופי' נילף כו' ולולא דצריהס נראה דצמזוי אין זה מדין ק"ו שכלהו תקנת חכמים, אלא אמוראי צמזוי דנו על פי שיקול דעתם לעמוד על כונת רבותיהם על פי המשניות והצרייתם ושמועות שהיה צידם עד שהשיגו עמק דעת מתקני התקנות ונטית קדשם ועיונס בהעמדת פרטי הדינים צוה, והלכך אין תימנה שהרצה מהם היו צרורות להם ומתן שנסתפקו בהן עד שנסתייעו צמזוי ק"ו להכריע הדבר, ונראה דזהו כונת דצריהס דצ"ה שפרצתו, וז"ל דגמירי לה דמהני וכונתם דגמירי מרצותינו, אבל רש"ל ורש"א גרסי מסיני, ועיי"ש דצריהס וז"ע.

(טו) ויש לעי' צמזוי שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו דדינו כחצר לענין דלרין פס ארבעה, מה דינו לענין פרצה.

• פשר חזון •

או בעשר כחצר, ונקדים דברי האחרונים בענין, המג"א סי' שס"ה סק"ד כ', דאמרינן בגמ' דף ה' ב' דחצר פרצתו ב' אמות וכמ"ש בשו"ע סעיף ג', וצ"ע במבואות שלנו (דמבואר במג"א לעיל סי' שס"ג סק"ז דכל המבואות שלנו יש להם דין חצירות כיון שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, ועי' בחזו"א לק' סק"ז מדוע חשבינן להו אין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, עכ"פ זו הכוונה במבואות שלנו) אם יש להם דין חצר לענין זה, ויש להחמיר, עכ"ל, ובבית מאיר סי' שס"ה ס"א (ד"ה והנה במה יהי' נתלה קולת החצר) נחלק עליו וכי' דאי נימא דנתלה במה שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, זה קשה עליו לאומרו, כי כפי טעם הרשב"א (בשו"ת ח"ה סי' ר"ב) או דרבינו יונתן (ג' ב' ד"ה ובתים), זה סבה לחומרת מבוי דלא לישחרי בלחי אבל לא לקולא דלא לזיק לו פירצה דבקעו בה רבים, ולהכי העיקר כדביאר הט"ז סק"ג (לגבי חצר שארכו יתר על רחבו שבזה דין החזו"א בס"ק הבא) שעיקרו תלוי באם הוא מרובע או עגול דינו דין חצר ואם ארכו יתר על רחבו נידון כמבוי כי לתנאי זה לא ידעין טעם וסיבה אלא כהלכתא למי"מ (עי' חזו"א סי' י" סק"ב שכן בדעת מהרש"א שהוא הלכתי) ומה שמסופק המג"א במבואות שלנו, דעתי כנ"ל דענין זה דפירצות אינו נתלה כלל אלא במרובע או ארכו יותר מרחבו, ע"ש ובמ"ב סי' שס"ה סק"י העתיק דברי המג"א והב"מ: **ויש לעי' במבוי**. איירי שחסר בדין בתים וחצירות כגון שיש ג' בתים בב' חצירות למאן דבעי ב' בתים בכ"א, אבל הא ודאי איירי דהמבוי נשאר בתכונתו שמייוחד לכל בני החצירות לצאת לרה"ר, כמשנ"ת בסקמ"ו, דאל"ה לא הוה קרי ל' מבוי שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, אלא חצר: **ונראה דפרצתו ב'**. הוכיח החזו"א שפרצתו ב' דאל"ה ניליף מיני' בק"ו שיועיל עומד במבוי לכו"ע: ומיהו קשה. הקשה החזו"א דאי פרצתו בעשר איכא למיפרך מה לחצר שכן פרצתה בעשר אפי' בקעי בה רבים וא"א לתרין שבחצר לא שייך בקיעת רבים כמו במבוי, שהרי כאן זה מבוי: **וצ"ל דאה"נ**. מקושיא זו הוכרח החזו"א לומר דאה"נ ומבוי שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו פרצתו בד' טפחים כשבקעי בה רבים, ואין להקשות דא"כ הדרא קושיא לדוכתי, למה ל' לדחוקי דרב הונא ברי' דרב יהושע טעמא דנפשי' קאמר, ונלמד ק"ו ממבוי זה שפרצתו בד' וניתר בעומד מרובה, כיון שרב הונא סובר שאפי' בדאיכא רפש וטיט ולא בקעי בה רבים, פרצת מבוי בד', ורק בדאיכא גידודי פרצתו בעשר, ומש"ה א"א למילף מינה: **א"נ כל שאינו**. עיקר דעת החזו"א דכשחסר בגדר בתים וחצירות פתוחים לתוכו, עושים תשמישים צנועים במבוי (אם משום שאין שם אנשים אם משום שאין מקום אחר) ומש"ה צריך פס, ולא בקעי בה רבים ופרצתו בעשר, וכמ"ש בס"ק י', וכך העתיק בשונה הלכות סס"ה ו' (אמנם מה שציין שם

מודה דסתם מבואות אין אדם עושה אותם על הרוב בפחות מד"א אלא שהוא חולק לענין הדין, ע"ש, וכן י"ל לענין חצר שעל הרוב אין אדם עושה אותה בפחות מד' אמות, ועי' בחזו"א בליקוטים סי' ב' סק"ט (ד"ה וצירוף הבתים) לגבי עירוב תחומין, שכי' וצריך שיהי' לבית אצל הפתח חצר ד"א על ד"א, ע"ש.

(ד) **דנו ע"פ שיקול דעתם**. נראה שהחזו"א בא ליישב כאן מה שהק' בס"ק הקודם לפי הגרע"א בשיטת רש"י מהיכ"ת דעומד מועיל בחצר, ועי' כ' שדנו בשיקול דעתם ע"פ המשניות שהיו בידם וכו': **וצ"ל דגמירי לה**. מצינו כך בכמה ראשונים, רבינו פרץ בד"ה אבל במבוי ז', (לתרין קו' תו' ד"ה אינו דין), כתב דקים ל' דתקנת' כך היא, דכמו דתיקנו דפס ד' מועיל בחצר אבל לא לחי כמו כן התקינו דלחי יועיל במבוי אבל לא פס וכ"כ בתוס' הרא"ש נדה ז' ב' דמילי דרבנן ממילי דרבנן לא ילפינן בק"ו, ובפ"ק דעירובין י"ל דהתם דמספקא ל' לתלמודא היכי תקון מעיקרא שפיר עביד ק"ו דהכי והכי תקון מכח ק"ו, וכן משמעות דברי הרשב"א בשו"ת ח"ה סוף תשובה כ"ח, וכ' החזו"א שכי"ה שיטת התוס' כיון שלא שייך ק"ו דאו' בתקנה דרבנן, אלא הק"ו הוא סמך בסברא לברר מה תיקן שלמה המלך (עי' ברב נסים גאון ב' א' דמשמע שכל הדינים הם מתקנת שלמה), ועחור"ב סי' א' סק"ו ד"ה והא דפרין ועי' בס' אבני דרך סי' י"ז מש"כ ביושר: **אבל רש"ל ורש"א**. מהרש"ל כ' דצ"ל דהכי גמירי להו מסיני היכא שיבואו לגזור ולאסור המבוי והחצר אזי יתקנו המבוי בלחי וקורה, והחצר בעומד מרובה וכו' (ועי' חזו"א שביעית סי' כ"ח סק"ג שכי' ע"ד זה) ומהרש"א כ' ולא ידעתי מאי תמיהא איכא הכא, דהא מבוי מפולש לא הוי רה"י אליבא דרבנן דפליגי אדר"י לקמן (ו' ב') ואיכא אמוראי לקמן (י"ב ב') דלחי משום מחיצה ועושה אותו רה"י מדאו' לחייב חטאת בזורק מר"ה לתוכו, וקורה נמי בעי למימר לקמן (ו' ב') דהוי משום מחיצה ועושה אותו רה"י אליבא דרבי יהודה וכן עומד מרובה לגבי חצר דלא הוי רה"י בפרוץ מרובה לחייב חטאת והכי אמרינן לקמן (ט"ו ב') לרב הונא ברי' דר"י הכי אמרי' רחמנא למשה גזור רובא ותו לא מדי, וכ' החזו"א לק' סי' י' סק"ב דלדברי מהרש"א דמדאו' יש תיקון בפנ"ע למבוי ותיקון בפנ"ע לחצר, יהי' ענין ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו, שזה תנאי מבוי הכל הלמ"מ, ועיי"ש בסוגריים, ועי' בלשון רבינו יהונתן ג' א' בדפי הרי"ף שכי' דמה"ת סגי בשלש מחיצות ואתא הלכתא להוסיף גם הרביעית או בלחי משהו או בהיכר קורה אע"ג דלאו מחיצה היא.

(טו) בס"ק הבאים דן רבינו על רשויות שיש להם חלק מההגדרות של מבוי וחלק מההגדרות של חצר, אם פרצתם בד' כמבוי

צמים ותלרות פתוחין לתוכן יש לסמוך להקל שאין צריך תיקון בעקמומיות, ונראה דגם אם עשה לורת הפתח לראש האחד, ולא עשה בעקמימות כלום כל שהיא פתוח מעשר יתיר אותו המצוי שעשה צו לורת הפתח, ולא נאסר צפרצת העקמימות שיתיר בעומד מרובה, שכן הוא הדין לפר"י צמזוי שאין צריך בעקמימותו, הוא הדין אם תיקן אחד הותר הוא לצדו, אמנם למש"כ לעיל סק"ה יש לומר דגם לפר"י כה"ג עדיין לא הותר, וע"ש. ומיהו מעיקר הדין דהוי כחצר וצחצר עקום ליכא דין מפולש, וכל שתיקן אותו הצד הפרוץ צמזוואו יתיר הפרצה של העקמימות מדין עומד מרובה, ואם עשה לחי לצד העקמימות ודאי יש לסמוך מדין היתר מצוי לפר"י ומדין תלרות, איצרא עיקר דברי רבותינו דמצואות שלנו אין צמים ותלרות פתוחין לתוכן, לא ידענו עיקר הריעותא צוה, שהרי אם הבית צנוי לצד

(טז) ה' ב' תוד"ה ק"ו כו' אף על גב דחצר ומצוי שוין כו' אינן שוין לגמרי דחצר פתוח לרשות הרבים אף צארכו יתר על רחבו צריך פס כמבואר בשו"ע סק"ג סעי' כ"ו צה"ג, אלא צפתו למצוי, ונראה דחצר צארכו יתר על רחבו, נמי דין הפרצה בעשר, שדין חצר לו שהרי אין צריך צמים ותלרות פתוחין לתוכו, ועי' תו' ה' ב' ד"ה תאמר ויש לומר דהיא הנותנת, והכא לא שייך זאת, ומיהו אפשר דגם רב הונא מודה לדינא דעומד מרובה אף דסבר מצוי פרצתו צארכו, וליכא ק"ו, מכל מקום כן הוא מסביר, וכן משמע בפוסקים דלא הוכיחו דרב אשי סבר כרב חנין בר רבא מדקאמר צמזוי שמונה נמי, אלא דיש לומר דסבר הכי מסביר.

(יז) כתב צמ"צ סק"ד סעי' ג' צה"ל דמצואות שלנו שאין

• פשר חזון •

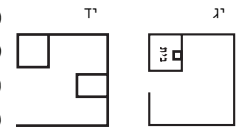
במבוי שמונה נמי, הרשב"א הוכיח מזה וכ"כ שאר הראשונים ה' ב', דלא כהחזו"א, ועי' שארית יעקב סי' ד' סק"ז ד"ה ר"ה ברדרי"א.

(יז) **כתב צמ"ב**. בביאור הלכה ד"ה דינו כתב לצרף שני קולות, דבשעת הדחק שאין יכול לעשות תיקון בעקמומיותו יכול לסמוך על שיטת הר"י שמבוי עקום לא צריך תיקון בעקמומיות, והרבה ראשונים עומדים בשיטתו וזה אפילו במבוי שבזמן הש"ס, ובפרט לענין מבוי שלנו שיש לו דין חצר מפני שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכו כמבואר לעיל בס"י שס"ג סכ"ו בהג"ה, בודאי יש לסמוך להקל כדעת האחרונים המקילים דא"צ לעשות תיקון בעקמימותו היינו המג"א והרבה אחרונים העומדים בשיטתו כמבואר בשער הציון שם: **ונראה דגם אם עשה**. כלפי הקולא הראשונה שא"צ תיקון בעקמימותו כ' החזו"א דלפ"ז גם אם הצד השני לא מתוקן יתיר ע"י עומ"ר, (ונראה מדברי רבינו כאן שלא הי' פשוט לו מה שכתב בסק"ה בדמבוי עקום לא מהני עומד מרובה) אלא שצידד בזה לפמש"כ בסק"ה דהא דלא מהני עומ"ר אינו רק מתקנת לחי, אלא הוא חידוש נוסף לדין מבוי עקום כחד מבוי עגול, דגם כשאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, כיון שמהלכים בו כמבוי לא נימא עומ"ר: ומיהו מעיקר הדין. החזו"א בא מצד אחר, דלפמש"כ המג"א והאחרונים דהוי חצר, ובחצר אין דין פילוש, עי' סק"א, וכל מה שחשבינן למבוי עקום עגול הוא משום פתילוש, עי' סק"א, ומש"ה יועיל עומ"ר וכ"כ בשו"ת הלכות תוס"י (ומש"כ ואם עשה לחי בצד העקמימות וכו'), איירי בצוה"פ וצריך למש"כ ומדין חצירות, כיון שאין לנו מקור לדעת ר"י שמועיל לחי בעקמימות, ואולי לא ס"ל לכל משנת בסק"ה, ועי' סק"ט. ועוד יש לפרש דמש"כ ומדין חצירות היינו שא"צ אלא לחי, דממ"ז אם הוא חצר ניתר בעומ"ר וכל מה שצריך תיקון זה רק על הצד שזה מבוי: **איברא עיקר דברי רבותינו**. כ' החזו"א דבבנין הכרכים שלנו ודאי יש להרחוב דין מבוי ואולי בימיהם הי' בנוי על אופן אחר, (וכמו שצייר בערוך השלחן שנו"ט א'), וכך משמע מרש"י ה' א' ד"ה בתים וחצירות, שכתב שכן הי' דרכן שאין בתים פתוחים אלא לחצירה, משמע שבזמן רש"י היו הבתים פתוחים לרה"ר, וכך משמע ברש"י שבת כ"א ב' ד"ה מבחוץ שכ' שבתיהן היו פתוחין לחצר, ובסוכה ג' א' ד"ה ואין מערבין, דרך בתיהם להיות פתוחין לחצר, ובסוכה י"ז א' ד"ה וכן חצר, כל חצר שבזמן הש"ס לפני הבתים והבתים פתוחים לה וכו', ובראבי"ה סי' שע"ט כ' דהא דבעי בתים וחצרות, הני מילי באותן הימים שכולן דרכן שחצרותיהן לפני בתיהן והולכים דרך חצר לרשות הרבים, אבל בזמן זה שהבתים פתוחות למבוי והחצר לאחורי הבתים דין לנו שהבתים פתוחים למבוי בלא חצר, עכ"ל. וכך מבואר בנשמת אדם סי' ע"א סק"ה שכ' דמש"כ המג"א דמבואות שלנו אין בתים וחצירות פתוחין

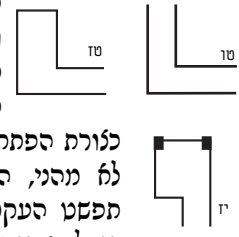
בחדא מחתא ט"ו נ"ב, צ"ע קצת, כיון שכאן החזו"א איירי במבוי שאין בחצירות ד"א, וכהבנת הנשמת אדם וכמו שמשמע מקושייתו בס"ק י"ז, וא"כ יש טעם גדול שתהא פרצתו ב"י דבכה"ג חסר בתשמיש המבוי, וכמש"כ החזו"א כאן, אבל בסקנ"ב הביא באריכות לספק המג"א, משום דהתם איירי שהמבוי שוה למבוי של חז"ל, אלא דמשום שנשתנה תשמיש החצירות דעתו שיהי' לו דין חצר, אבל נראה שחשש לדעת המג"א, ע"ש ובסי' ט"ו שכ' דבשעה"ד יש להקל כו' והמחמיר תע"ב וכמ"ש בשו"ת הלכות שס"ה ז).

(טז) **אינן שוין לגמרי**. בתוס' ד"ה ובתים, י"ב ב', כתבו מתוך הסוגי' שם דמשום דמבוי קרוב לרה"ר יותר מחצר בעי בתים וחצירות. וכך פסק הב"י בס"י שס"ג ועפ"ז כ' השו"ע סי' שס"ג סכ"ז חצר שארכו יתר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי או קורה, וכ' הרמ"א א"ע שאין חצירות ובתים פתוחין לתוכו הואיל ואינו קרוב לרה"ר אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לרה"ר, ועפ"ז יוצא שאם החצר תהי' פתוחה לרה"ר אם לא יהיו לה בתים וחצירות תצטרך פס וכ"כ בשעה"צ ע"ח ובשו"ת הלכות שס"ג כ"ג (ואע"פ שהי' מקום לומר שכזה חל שם מבוי ואז יהי' מדוקדק לשון התוס' דחצר ומבוי שוין, הבין רבינו ששם מבוי לא תהי' בנידון אם קרובה לרה"ר, ועי' לק' סקמ"ו, ועי' בשו"ע הגר"א שס"ד ג' דחצר הסמוכה לרה"ר צריכה תיקוני פילוש, ואעפ"כ ס"ל שס"ד ט' שא"צ תיקוני עקמימות): **ונראה דבחצר**. הט"ז כ' בס"י שס"ה סק"ג, על דין השו"ע ס"ג דחצר פרצתה בעשר אפי' בקעי בה רבים, דהך חצר היינו מרובע דאלו ארכו יתר על רחבו הוי כמבוי וכ"פ הב"מ שהבאתי בס"ק הקודם, אבל הפמ"ג כ' דאפשר בחצר שאין מניחים כ"כ להילוך רבים לא דמי למבוי, ובקיעת רבים אין מבטל וכ' החזו"א כהפמ"ג (וכ"כ לק' סק"ב): **ועי' תו'**. נראה דכוונתו להקשות על מש"כ דחצר כה"ג פרצתה בעשר, ממש"כ תוס' דלא ילפינן בק"ו מחצר למבוי שתהא פרצת מבוי בעשר דהיא הנותנת מפני שמבוי ניתר בלחי משהו הוי פרצתו בך, ולפ"ז כאן דניתר בלחי דהא פתוח למבוי, צריך לומר שפרצתו בך: **ומיהו אפשר**. נראה דכוונתו לדחות הקושיא דיש לומר דכל דברי התוס' הם להו"א, אבל באמת א"צ לכל הק"ו ולא שייך למילף ק"ו דכל דיני הפרצות תלויות בדין פילוש, וא"כ אין הכרח למש"כ תו' דהיא הנותנת וא"כ י"ל דלדינא פרצת חצר זו בעשר אף שניתרת בלחי, וכ"כ בשו"ת הלכות שס"ה ו'. (ואודיע צערי, שאין אני בטוח בפ"י דברי רבינו, שפתח בחצר הסמוכה לרה"ר, המשך בחצר הפתוחה למבוי, וסיים בדעת ר"ה בעומ"ר, ונדחקתי לפרשו וה' יאיר עיני): **ר"ה מודה לדינא דעומ"ר**. כך משמע קצת בתו' ד"ה אותו לחי, וכ"כ בגאון יעקב ד"ה אי ובב"מ סי' שס"ה, אמנם מש"כ רבינו להוכיח, מדלא הוכיחו דרב אשי סבר כרב חנין בר רבא מדקאמר

המצוי אין צדק כלום כל שיש חצר ד' אמות לפני פתח הבית כזה^{יג} ועוד נמלא חצרות שיש להם צתים לפנים כזה^{יד} וזהו ממש צתים וחצרות, וצננין הכרכים שלנו ודאי יש להרחוב דין מצוי, ואולי צימיהם היה צנו על אופן אחר, וי"ע.

יה) יש להסתפק צמזוי עקום כעין ד' למש"כ לעיל סק"ה דלא מהני צורת הפתח לחוד אף להחיר אותו מצוי שעשה צו צורת הפתח, אי זה דוקא כשצ' המצואות רחבן שזה כזה^{טו} אבל אי אחד קצר ואחד רחב ועשה צורת הפתח להרחב כזה^{טז} אשר אם תחשבהו כנפשט העקמימות יהי עשוי כזה^{יז} הוי סגי בצורת הפתח דהוי לצורת הפתח מנכ"ן ולחי מנכ"ן במפולש, ואת"ל דזה לא מהני, היה הרחב ט' אמות והקצר ד' שאם תפשט העקמימות יהי' העומד מרובה, מהו, עוד יש לעי' שהרי עיקר דינא דצריך לחי בעקמימותו שנחשב כל צ' הדפנות העקומות כדופן ארוך וכש"כ צסק"ה הוא

משום הדפנות הצדדיות הדוחקות את רגלי הרצים מראש זה לראש זה דרך העקמומית וכמש"כ לעיל סק"ח, אם כן צמזוי עקום כזה^{יח} יש לומר דמהני צורת הפתח צג' ראשיהן ואין צריך בעקמימותן כלום אף לפרש"י, או אם עשה צורת הפתח לצ' ראשי מצואות יהיו אותן הצ' מותר שיש להן צורת הפתח מלד אחד ועומד מרובה מלד הצ', כזה^{יט} שאלו היה כזה^כ יש להחיר מדין עומד מרובה, וכן אם עשה לצ' הראשין המפולשין צורת הפתח כזה^{כא} יש להחיר צלל תיקון צמקום העקמומית, על ידי עומד מרובה, ולא מתצטל העומד להחשב כארוך כיון שיש לו עוד דרך פנוי כנגד העקמימות, וי"ע בכל זה.

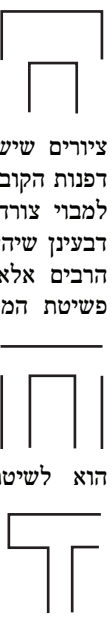
יט) ולכאורה היה מקום לומר דהא דכתב הרא"ש לפרש"י אף אי עושה צורת הפתח לצ' הראשין צריך לחי בעקמימותן לא צל לאפקוי דעומד מרובה לא מהני, אלא דצריך או לחי או עומד מרובה, כיון דעומד מרובה הוי כלחי,

• פשר חזון •

לתוכו, זה לא שייך בקהילתינו שחצירות ובתים פתוחין לכל מבוי ויש להם כל דיני מבוי, והמג"א מייחי ממדינתו, וכן הם כל ערי אשכנז שהיו דרים בתוכו, עכ"ל, ולק' סקנ"ב החזו"א חזר בו, ע"ש באריכות: **חצר ד' אמות**. משמע דבעי ד"א בחצר, ועי' לק' בליקוטים סי' ב' ס"ק י"ט שנסתפק אי סגי בחצר ד"א על ד"א לשני בתים, והעתיק כ"ז בשונה הלכות שס"ג דין כ'.

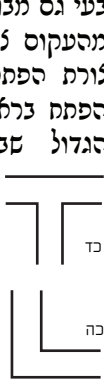
יח) סדר הדברים כאן הוא, רבינו נסתפק ב' ספיקות נפרדים בס"ק י"ח, ובס"ק י"ט סידר את הנידון בדעת הרא"ש, והוא כדי להוכיח את כל הדינים ממבוי העשוי כנדל בסקי"ט: יש להסתפק. בס"ק ה' נתבאר הא דלא מהני צורת מבוי עקום דלהוי עומד מרובה, דמהני במקום לחי, ולא ליבעי לחי בעקמומית, משום דנידון כחד מבוי עגול ולא חל עלי' שם עומד מרובה, ויסוד הסברא בזה הוא משום שההילוך הרגיל במבוי ממשיך ומתעקם ואין כאן שום היכר של לחי ועומד מרובה, וא"כ נסתפק רבינו דלמא כ"ז הוא דוקא כשרוחב המבוי שוה, ולכל אורך ההילוך במבוי לא נתקצר רחבו, ולא הוי כלחי ועומד מרובה שמקצרים את רוחב המבוי ועי"ז ניכר תיקון רוח רביעית, אבל כשרוחב הילוך הרבים אינו שוה בכל המבואות אלא מבוי אחד רחב ומבוי אחד צר, וא"כ ההולך מהמבוי הרחב למבוי הצר, יש לפניו לחי ועומד מרובה, ואע"פ שאין בו שום תיקון לפני הפשיטה, ע"י הפשיטה יוצר בו לחי, האם גם לענין זה נחשיבהו כנפשט ועמש"כ רבינו בזה בסקי"ט, ע"ש: **כנפשט העקמימות**. החזו"א הסתפק כאן לגבי דין עומ"ר, ונקט בלשונו שתחשבהו כנפשט העקמימות, שזה הסברא שמועיל לחי בעקמימותו לעיל סק"ה, משמע כאן שהסברא אחת היא, ומש"כ החזו"א של"א עומ"ר במבוי עקום דהוי כמבוי עגול, הוא משום דתחשבהו כנפשט העקמומית, וכך משמע בלשונו בסקי"ט דל"מ עומ"ר משום שנחשב כל ב' הדפנות העקומות כדופן ארוך, ע"ש, וזו השלמה למשנת סק"ה בבי' החזו"א: ואת"ל דזה לא מהני. דבלחי שעיקרו היכר לא שייך לומר רעיונות מופשטים של פשיטה, אבל בעומד מרובה שבעיקרו הוא מחיצה, י"ל דגם בכה"ג איכא לתיקון דעומד מרובה, ואע"ג דעומד מרובה ברוח רביעית ילפינן בק"ו מלחי, ועי' בתוד"ה ק"ו דאמרינן ב"י דיו ועי' לעיל סק"ד, מצינו כע"ז לק' ס"ק ע"ד, דבעומד מרובה ליכא לדינא דשבקי, ובי' בחזו"א שענין עומד מרובה משום מחיצה, וא"צ שילכו דרך הפתח, ע"ש, והעתיק הספק דידן בשונה הלכות סי' שס"ד דין

ט"ז: עוד יש לעי'. בסק"ח נתבאר שאפי' בציור כזה * כיון שאין למבוי דפנות בצדדיו להגדיר הילוך הרבים, ההילוך לא מבטל מהמבוי את התיקון של העומד מרובה, ועפ"ז כתב רבינו להסתפק בכמה ציורים שיש למבואות דפנות, אבל במקום העקמומית אין למבוי דפנות הקובעות ומגדירות את צורת הילוך הרבים האם די בזה שיש למבוי צורה כללית המגדירה את הילוך הרבים גם להתעקם, או דבעינן שיהיו דפנות המבוי סוגרות את העקמימות שלא יהי' הילוך הרבים אלא דרך העקמימות, ואפי' פרצת ד' טפחים תבטל את פשיטת המבוי, ואחרי שיעשה תיקוני מפולש מותר המבוי בלי תיקוני עקמימות, וה"ה שנסתפק רבינו במבוי כעין ח' שצורתו כזה * ועמש"כ רבינו בסקי"ט, ע"ש: **במבוי עקום כזה**. ומש"כ בתוס' ד"ה רב אמר דיש לפרש מבוי עקום דאצרכוהו דלתות, במבוי עקום כמין ד', הוא לשיטת ר"י שא"צ תיקון בעקמימות, ויש לעי' בציור כזה * שסתום בראש השני, אם ככה"ג הדבר פשוט דחשיב מבוי עקום, או דבעינן דפנות ממש לדחוק רגלי הרבים, וצ"ע: **י"ל דמהני צוה"פ**. היינו להתיר הפילוש שבמבוי, שבזה אין נ"מ אם יש דפנות שדוחקות רגלי הרבים, אלא בכל גווני חשיב מפולש ובעי צוה"פ, וכמו שיתבאר להלן ס"ק כ"א וכ"ב, וכל הנידון כאן הוא לגבי תיקון בעקמומית שלא מהני העומד מרובה גרידא:

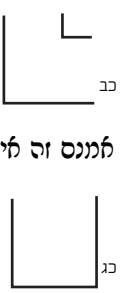
יט) בס"ק ה' הביא החזו"א דברי הרא"ש סי' ו' דאפי' אי עשה צוה"פ לב' ראשי המבוי העקום, בעי לחי בעקמומיתו, והקשה שם דהא בכ"מ דמועיל לחי מועיל עומ"ר, כמש"כ בגמ' ה' ב', וא"כ מדוע בעי לחי בעקמומיתו, ולא יועיל מה שהעומד שברופן המבוי מרובה על פרצת העקמומית, ע"ש: **ולכאורה היה מקום לומר**. צידד החזו"א לדון דאה"נ, וכל מש"כ הרא"ש והראשונים דבעי לחי בעקמומיתו, הוא דווקא כשפתחי המבואות בעקמומית, רחבים יותר מאורך המבואות, ומש"ה אין העומד שבדפני המבוי מרובה על הפרוץ שבפתח, והוסיף עוד נקודה, דאע"פ שלחי אינו מועיל אלא במבוי שארכו יותר על רחבו, כיון שפרמ"ר מצטרפים לענין זה שתי המבואות (דבעומ"ר נסתפק בזה לעיל סק"ט, ע"ש, ומשמע מדבריו כאן שמועיל לחי באמצע המבוי, אף שאין מן הלחי ולפנים ד"א

וקורה, אצל אי הוי האורת הפתח של הקטנות ללד רשות הרבים צעי גם מצוי הגדול אורת הפתח, (ומיהו לפרש"י דכל מצוי ומצוי מהעקום לריך אורת הפתח הוא הדין המצוי שבגג הח' לריך אורת הפתח דוקא, והלכך צמצוי כנדל על כרחך לריך אורת הפתח צראשו של מצוי הגדול משום שכל חלק וחלק של מצוי הגדול שבין מצואות הקטנות הוא מצוי שבגג הח'), עוד יש לומר דדוקא צמצוי עקום כזה כ"ד אינו נידן צהיתר עומד מרובה כיון דאינו נראה צו העומד מרובה והוא נראה כמפולש גמור אצל העשוי כזה כ"ה ספיר נראה צו העומד מרובה, ויש לומר דאין לריך לחי צעקמימותו, שו"ר דדברי הרא"ש מצואר צגמ' ח' א' כריך צודיא אומיב צעקמימותי' כו' ומצואר דגם לשמואל כריך לחי צעקמימותי' כל זמן שאין לחי צראש השני.

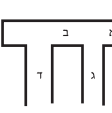
כ) ויש לעי' צמצוי העשוי כעין ח' לפי דברי הראשונים ז"ל שבאר הגרע"א בתשובה סי' ל"ג שאין להן דין מפולש,

אין לריך להוכירו, ומיירי הרא"ש צאמת צפרוך מרובה כזה כ"ב ומכל מקום לא הוי רחצו יותר על ארכו, דמנטרף כל האורך, והא דמהני לחי צדופן הארוך משום דצאמת נחשצ כמצוי ישר ארוך אלא שיהא צכל חלק תיקון הראוי להיתר מצוי צעינן לחי והלכך מהני לחי, אמנם זה אינו דאכתי גם צפרוך מרובה יש להיתר מדין לחי ופס, דנראה דמצוי העשוי כזה כ"ב סגי לי' צפס מן הצד, ועוד נראה דדברי הרא"ש מוכרחין צסוגיא דמצוי העשוי כנדל, ח' צ', דאמרינן דעושה אורת הפתח לללוו לחד גיסא ואידך גיסא משתרו צלחי וקורה, ואם איתא דהיכי דעושה אורת הפתח לצ' הראשין אין לריך צעקמימות כלום ליעצד אורת הפתח לללוו ללד רשות הרבים, ולחי וקורה למנה לי, ומנה מוכרח דאפי' כה"ג לריך לחי צעקמימותו, ומנה מוכרח דאפי' צעומד מרובה הדין כן דודאי הכי הוי התם דצפרוך מרובה מודה שמואל ומנה נלמד דכל הני ספיקות דס"ק י"ח לחומרא, ומיהו אין ראי' משס דאם עושה אורת הפתח ללל המצואות הקטנות סגי לפתח מצוי הגדול צלחי

פשר חזון

מעבר לח' כזה * וכוונתו שמבוי א' יחשב מבוי בפנ"ע ואז יתפרש המיהו כדחייית הדחי', דאם בראש מבואות ג' וד' יש צוה"פ, אינו מפולש, וצ"ע, ובשונה הלכות שס"ד דין ט"ז י"ז כ' שיש להסתפק בב' הספיקות שבס"ק י"ח, ע"ש, ומה שצייירו בציוור ד' שם בדין י"ז אחד המבואות רחב הוא ט"ס, ובמהדרות הראשונות הציוור יותר מדויק): עוד י"ל דדוקא. עוד צידד החזו"א לדחות, דבמבוי כנדל, העומד בראש המבואות הקטנים, נראה לו המבוי הגדול כמפולש, אבל במבוי כמין ד' העומד בראש מבוי א' אין לו דרך אלא לצד אחד, ובדרך זו נראה העומד שצ"י דופן המבוי שעומד בו (ודחי' זו לכאו' תלוי' במח' הראשונים האם המבוי הגדול הי' מפולש מב' צדדיו, ובשונה הלכות שס"ד דין י"ז משמע שפי' שדחי' זו לא קאי על עיקר דין העקמימות בעומד, אלא על הספק הראשון שבס"ק י"ח שמבוי א' רחב ומבוי א' צר, ולפ"ז ביאור דברי החזו"א הוא דכשהמבוי הגדול נמשך לא מוגדרת דרך הילוך אל המבוי הקטן כדי שנאמר שהעומד שבה מרובה אלא שלדבריו צ"ל שיש ט"ס בציוור בחזו"א): שו"ר דדברי הרא"ש. החזו"א כ' בס"ק ה' שע"פ דברי הרא"ש יוצא שאם תיקן רק מבוי א' בצוה"פ עדיין צריך לחי בעקמומיתו ומועיל לחי בעקמומית, ונקודה זו הוכיח כאן לגירסת הראשונים אותיב בעקמימותי, ורש"י פי' לשיטתו דאיירי לשמואל בלא תיקן את ראשו השני ומש"ה בעי תיקון בעקמומית, חזינן דל"א עומד, (אמנם להר"ח והרשב"א שגרסו אותיב בשפתי' אין ראי', ומש"כ סק"ה וסק"כ דלהר"ח והרשב"א ל"א עומד בתיקן רק מבוי אחד, אפשר דלא אמר הכי אלא משום ראייתו כאן, וצ"ע): ומבואר דגם לשמואל. בהא דבעי תיקון לחי לשמואל, הוסיף ביאור בס"ק ל"ז דלא חשיב כעומד כל זמן שלא תיקן השני אלא כאורך עקום כמ"ש סק"ה, וצ"ע לפ"מ שכ' בס"ק ו' דלשמואל כשלא חשיב מפולש יש להיתר בעומד, הא בלא נתקן השני ג"כ לא נקרא מפולש, וצ"ב מה מוסיף או גורע הלחי בראש השני, ועי' בחו"ב סי' א' סק"כ שנתן קצת טעם בזה, וע"ע מש"כ לק' סוף ס"ק מ"ג.

כיון שהוא להכירא בעלמא, וצ"ע) ועוד נקודה, דאע"פ דבכל מבוי ל"מ לחי בדופן הארוך, כיון שזה לחי מן הצד, וכמשה"ק על הרא"ש בסק"ה, ע"ש, כאן כיון שפרמ"ד ודאי שאין לחי זה מעיקר הדין, אלא שיהא בכל חלק תיקוני מבוי, ומש"ה מהני: אמנם זה אינו. דחה אוקימתא זו בפ"י הרא"ש, כיון דאם הדפנות מצטרפות לתיקון, אחרי שתיקן את הראשים בצוה"פ, חשיבי הדפנות כפס לעקמומית (עי' לעיל סק"ג, דאפי' במבוי תיקון פרצה מן הצד הוא בפס, ועי' סק"ה, וא"כ צ"ע מדוע נקט גם לחי, ואפשר דלא הי' פסיקא לי', ועי' בחו"ב סי' א' ס"ק י"ט שנסתפק למסקנת החזו"א האם מבוי שפרמ"ד כה"ג בעי תיקון בעקמומית, ע"ש מה שהמציא בזה): בסוגיא דמבוי העשוי כנדל. כאן צידד החזו"א להוכיח מגמ' ד' דינים אלו, א. הא דבעי לחי בעקמומיתו גם בניתר בצוה"פ בב' ראשיו הוכיח מהא דבמבוי העשוי כנדל, עושה צוה"פ לחד גיסא ולחי וקורה לאידך גיסא, ופירש"י צוה"פ בעקמומיתן לצד מבוי גדול ואידך גיסא לרה"ר מישתרי בלחי או קורה, ואת"ל דניתר בצוה"פ בב' ראשיו א"צ לחי בעקמומיתו, ליעביד צוה"פ בצד רה"ר, ובצד הפונה למבוי הגדול לא יצטרך כלום, ב. ולפ"מ דמבוי בגמ' דלשמואל ככה"ג א"צ צוה"פ, מוכח דאיירי בעומד (לפמש"כ סק"ט דפרמ"ד לשמואל כיתר מעשר, ועי' ס"ק כ"ה) וא"כ מוכח דבעי לחי בעקמימות גם בעומד וכמ"ש בסק"ה, ג. ועפ"ז יש לפשוט גם הספק הראשון שבס"ק י"ח, אם בעי תיקון בעקמימות כשאין רוחב המבואות שוין, דלשון הגמ' שמבוי האמצעי גדול, משמע שרחב יותר ממבואות הקטנים, ובכ"ז בעי תיקון בעקמימות, ד. וגם יש להוכיח עפ"ז לנידון השני שבס"ק י"ח דבעי תיקון עקמימות גם כשליכא דפנות הצדדים הדוחקות את רגלי הרבים: ומיהו אין ראי'. החזו"א דחה דיותר בקל הוא לעשות צוה"פ בעקמומיתו ולחי אחד מכל צד מלעשות פעמים צוה"פ (ואף בהרבה מבואות קטנים, צוה"פ בעי ראו' להחזיק דלת ויש בה הרבה פסולים משא"כ לחי דבכל שהוא סגי) ועפ"ז אזלי ד' ההוכחות שהוכיח החזו"א מדין מבוי העשוי כנדל: ומיהו לפרש"י. בסוגריים הוסיף החזו"א עוד דחי' דעפמש"כ סק"ז וסקמ"א דלא כהמ"ב, אלא הוכיח מהא דדקדק רש"י לכתוב דעושה צוה"פ בצד מבוי הגדול, דבעי צוה"פ דדוקא בעקמומית, ע"ש, א"כ יש טעם אחר לדברי הגמ' ורש"י, ואין להוכיח מש"כ כאן. (ומש"כ בראשו של מבוי הגדול צ"ע, דאם כפירושינו הול"ל בראש המבואות הקטנים בצד המבוי הגדול, וצ"ע, אבל אין לפרש שבליטת המבוי הגדול

כ) לפי דברי הראשונים. הם הרשב"א ו' א' סוף ד"ה מבוי עקום שכ' שאין מבוי עקום כמין ח' כמפולש ואפילו לרב, דכיון דשני ראשו יוצאין לרשות הרבים אחת, אין דרך בנ"א לסבב המבוי מתוכו כדי לצאת את רשות הסמוך לראש השני, אלא הולך הוא מבחוץ דרך ישר מפתח המבוי לראש השני ולמה יסובב, אבל

זה רצים דינו כמפולש, והרי כמפולש גמור סגי לורת הפתח מלד אחד, ולחי מלד שני, הגע עצמך הרי שהיה מצוי ארכו לאורך רשות הרצים כוה"כ ודינו כפס ארבעה כשפרוץ פחות מעשר, אילו יש פתחים מתוקנים בצורת הפתח כדופן שצלה, ושם מקום דלא בקעי צי רצים לא היינו אוסרין, ואפי' לית בהן לורת הפתח כל שעומד מרובה, כדן חצר, שניתר בעומד מרובה, וכן צמזוי שנתקן צלחי ויש פרצה מלדו היכי דלא בקעי ניתר בפחות מעשר בעומד מרובה, שאף אם יהי' ד' אמות בכל ד' של הפרצה שאין כאן משום לחי מותר, וכש"נ לעיל סק"ד, וכמבואר בסתימת השו"ע בסעי' זה, ואם כן אין האיסור אלא משום דבקעי זה רצים, וזה כבר מיתקן בצורת הפתח אף כמפולש גמור, ולכן נראה דכל שיש לורת הפתח בפתח המצוי אין פרצה פחות מעשר אוסרת לא מציעא אי עומד

אי מותר המצוי שצגג הח' צלל שום תיקון ליהיו האמצעי כעומד מרובה דאילו היה כוה"כ היה מותר וצממה יגרע שנמשך ממנו מחילות כוה"כ אצל יש לומר דאף על גב שאין דרך לילך מראש זה לראש זה דליהו כמפולש, מכל מקום ממצוי שצגג הח' הולכים למצוי שצרגלי הח' וחשיב כמצוי עקום לענין זה דלא נחשב כעומד מרובה כמש"כ לעיל סק"ה סברת הרא"ש, ומכל מקום צלחי סגי דלעולם יש לדון חד ד' כסתום כיון שאין סובצין מראש זה לראש זה דרך המצוי שצגג הח'.

כא) שו"ע סק"ה סעי' ב' בהג"ה אצל אי בקעי כו' רק ד' טפחים נריך לתקנו שם, בצה"ל נסתפק אי מהני לורת הפתח במקום הפתח. ולא ידענא מקום לספק זה, שהרי מדין פרצה אין לאסור פחות מעשר, אלא שצשני דפנות וצקעי

• פשר חזון •

שם. דעת האבן העזר דכיון שיש בצד פתח המבוי צורת הפתח שוב א"צ במקום הפרצה אפילו לחי וקורה, ומבואר בדבריו שתי נקודות: א. דפרצה ד' אינה אוסרת אלא במבוי שניתר בלחי וקורה. ב. שהרוח שבה הפרצה ניתרת בעומד מרובה ק"ו מלחי או אפי' בפרוץ מרובה כפשו"נ בסי' שס"ג סל"ד, וכך מבואר בתיקון עירובין במקור חיים (ובשו"ת נפש חי' סי' כ"ט), אכן בבית מאיר כפי מה שהעתיק בשם הריטב"א, משמע דלעולם צריך במקום הפרצה צוה"פ דוקא, ומבואר בדבריו שנח' על שתי הנקודות שביארנו בדעת האבן העזר, א' ס"ל דפרצה אוסרת גם במבוי שניתר בצוה"פ, ב' ס"ל דדוקא ברוח רביעית הנקבעת ע"י כניסת הרבים (עי' סקנ"ג) ניתרת בלחי ועומד מרובה, (ומה שהביא בשם הריטב"א שאין פרצה ניתרת בלחי וקורה, יתפרש לדידן בניתר בלחי, וכ"כ במנחת שלמה תנינא ל"ט ג), ובבה"ל הביא עוד שבשו"ע הגר"ז כתב שדינו כמפולש שצריך צוה"פ מצד אחד ולחי או קורה מהצד השני, עכ"ל הגר"ז, והנה לפי דבריו אם עשו בצד שהפתח המבוי בו צוה"פ, סגי במקום הפרצה לחי וקורה וכן ראיתי בכמה אחרונים שמצדדים כן, והנה בשו"ע הרב לא מפורש כמ"ש בבה"ל, ואפשר דס"ל כהאבן העזר, אבל במשכנות יעקב סי' קכ"ד מבואר כן, ושיטה זו צריכה ביאור, נהי דס"ל כהבית מאיר שפרצה אוסרת גם בניתר בצוה"פ, איך יתכן שיועיל לחי אע"פ שעומד מרובה לא מהני, ועי' מה שנתבאר בריש הסימן, ובבה"ל הביא עוד שבפמ"ג מצדד שאפי' פתוח לכרמלית בעי תיקון, ויראה דבתקון לחי או קורה סגי, ודבריו צ"ב דמשמע שאפי' בניתר בראשו בלחי מהני לחי, ואולי ס"ל כהאר"י שנתחזה בשעה"צ סי' שס"ד סק"י דליכא דין מפולש בנפרץ מצדו לכרמלית, וצ"ע: שהרי מדין פרצה. במ"ב סי' שס"ה סק"י הביא לבוש דכשבקעי רבים שוב אינו נקרא פתח רק דרך הרבים, ובשעה"צ סק"ח הביא שבאחרונים כתבו הטעם משום דאזו הוא בכלל מבוי מפולש, וזה תואם למה שהביא בבה"ל משו"ע הגר"ז והאחרונים, ובתו"ש כתב שהוא משום דחיישינן שיקצרו דרכם, וע"ש משה"ק עליו, ועי' בתו' ר' א' ד"ה אחד דמשמע הכי, ע"ש, ודברי הבית מאיר שהובא לעיל יש לבאר על דרך הלבוש: דינו כמפולש. סברת רבינו בטעם הפרצה הוא משום פילוש, וכדעת האחרונים שהביא בשעה"צ, וחילי' דידי' מפשטות הגמ' שהוכיחה דין פרצה ממבוי עקום שתורתו כמפולש: הגע עצמך. רבינו חייק את סברתו בשני ציורים, חצר שניתרה בפס בראשה ובעומד מרובה בשאר דפנותי, ומבוי שניתר בלחי בראשו ובעומד מרובה בלי בקיעת רבים, ובשני האופנים האלו מותר, ע"כ דהאיסור במבוי הוא משום הרבים המפלשים מעבר לעבר, ואם מבוי מפולש ניתר בצוה"פ, ודאי דכה"ג ג"כ ניתר: ניתר בפחות מעשר. והא דלא מהני עומד מרובה במבוי עקום אף בניתר בצורת הפתח הוא משום הדפנות הנמשכות והילוך

כשהוא פתוח לשתי הרשויות הוא צריך לסבב, ועל כן נראה כמפולש מפני שהעוברים עוברים בתוכו משער לשער, וכן כ' הרשב"א י' ב' גבי מבוי רחב כ' וכ"פ בתו' שם משום ריב"א, והגרעק"א בתשובה ל"ג הוסיף שכ"ה דעת הריטב"א ח' ב' ד"ה אלא אמר רבא הריב"ש (סי' ת"ה) הרמב"ם (שבת י"ז י"ט) הר"ן (בתשו' ע"ב) והתשב"ץ (ח"ב נ"ו): המבוי שבגג הח'. החזו"א כ' בס"ק ה' שאפי' לדעת הר"י (וכ"ד הרמב"ם הרשב"א והריטב"א ועוד) שא"צ תיקון בעקמיות, אם עשה רק צוה"פ בראש מבוי אחד, ל"א עומ"ר ובעי תיקון בעקמומיותו (ע"ש, ובס"ק י"ט) וכאן נסתפק לדעתם בדין מבוי כמין ח' שלא עשה בו תיקונים כלל, האם מותר ראשו בעומ"ר, דכל מש"כ לעיל סק"ח דמשיכת דפנות המבוי, במבוי כמין ח', אוסרת את המבוי שבגג הח', היא משום בקיעת הרבים וכמשנ"ת בס"ק י"ח ומ"א, א"כ י"ל דאי"ז אלא לדעת רש"י דחשיב מפולש, אבל להראשונים דלא הוי מפולש, לא חשיב בקיעת רבים (וע"ד שנת' בסק"ו לרש"י לשמואל דאם אינו מפולש אמרינן עומ"ר, ויבואר להלן) ובפרט למשנ"ת ברשב"א דאין שם בקיעת רבים כיון שאין דרך בנ"א לסבב המבוי וכדלעיל, אמנם צידד דהליכת בני ראש המבוי לצדדיו ובני הצדדים לראשו, אף שאינה חשובה בקיעת רבים לשווי' מפולש, די בה כדי לומר שנחשב כמבוי עגול ול"א עומ"ר (וכל משנ"ת בס"ק ו' לרש"י לשמואל הוא דכיון דס"ל דבלא מסתגי הלוכא להדיא לא חשיב בקיעת רבים, כשם שלא הוי מפולש כך לא חשיב מבוי עגול, משא"כ לדידן דס"ל כרב דאפי' בלא מסתגי הלוכא חשיב בקיעת רבים, א"כ אף דהכא לא הוי מפולש, הוא מטעם שאין בקיעת רבים מרה"י לרה"ר, אבל לאחשובי מבוי עגול א"צ בקיעת רבים מרה"ר לרה"ר, ודי בבקיעה שמראש המבוי לצדדיו ומצדדיו לראשו, ועי' בס"ק מ"ג ובסי' ה' סק"ב): ומ"מ בלחי סגי. לכאור' כוונתו בב' לחיים, דמהיכ"ת היכן להעמיד הלחי, וחשיב צ"א כסתום שלא יצטרך צוה"פ, אבל בשונה הלכות שס"ד י"ג כ' שמתקן בלחי מצד אחד והצד השני ניתר משום עומ"ר. דהיינו שיש כח ביד בני המבוי לקבוע היכן דרך הילוכם ורק שם להעמיד לחי, וצ"ע דהא שבקי לפתח המתוקן בלחי, (ובשונה הלכות העתיק ס"ק זה, ורק ציין לס"ק מ"ג וסי' ה' סק"ב ששם צידד החזו"א שא"צ לחי לגג הח') ומש"כ החזו"א שאין סובבין מראש זה לראש זה, אף שאם יש דיוורין ככולן, הדר בראש זה שצריך להדר בראש זה הולך דרך גג הח', זה לא מספיק כדי שתחשב הליכה קבועה וחשובה לבקיעת רבים.

כב) הנידון כאן הוא ביסוד וביאור דין פרצת מבוי ויש בזה נפקותות גדולות לדינא, ובתחילה נביא דברי האחרונים בדיני הפרצה, ובד"ה שהרי מדין פרצה נביא דברי האחרונים בסברת וטעם הפרצה, ואח"כ נבאר דברי רבינו שהוא מדין פילוש: צריך לתקנו

המחילות שאחורי הפרצות גורמות דינו דאס לא כן אין ראי' מהא דרז במזוי עקום לענין פרצת מזוי, וכן מסתבר שאין המחילות גורמות צקיעות הרצים, שהרי צפרלה לרשות הרצים שרינן לשמואל, וכמ"ש לעיל ס"ק ט'.

כג) ונראה דזיש צעקמימות עשר ואין צפתחו עשר אסור גם בחצר, כגון חצר ארכה ל' ורחבה י"ד וכן כל חצר וחצר שלכל צד העקמימות וגדר ה' אמות לכל פתח אסור כזה כ"ט והיינו טעמא שאס צאלו לדון על החצר שהולך מזרח ומערב, יש לו רק צ' דפנות שלימות דופן צפונית ומערבית, ודופן המזרחי פרוץ מרובה שהרי גדור ה' ופרוץ ט', ודופן דרומית עומד מרובה שגדור ט"ז ופרוץ י"ד, אבל הרי יש כאן פרצת עשר ואף על גב שגדור עוד כנגד הפרצה ה' אמות, כיון שהן מופלגין אינן מנטרפין, ושיעור הפלגה נראה דצג' טפחים ולפי זה בחצר שדופן אחד מתעקס כזה אסור כל שיש מן מקום העקמומית עד דופן המערבית יתר מעשר, וכן אם הפרצה

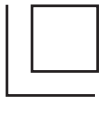

מרובה, אלא אף אי פרוץ מרובה כשיש פס ארבעה צלד אחד וכל שכן יותר, ואף צד' אמות לא נפיק מתורת פס כמש"כ תו' ה' צ' ד"ה אינו, והכא נמי ארך המזוי דינו צפס, אמנם כשהמזוי נתקן בלחי אין תקנה לפרצה היכי דצקעי צה רצים, אלא צנורת הפתח, וזה כדעת אבן העזר שכ' שם, וספר צית מאיר אינו תח"י, ואם איתא דמזוי שניתר צנורת הפתח לא מהני שום תיקון לפרצה, אס כן במזוי עקום ארך מהני לחי צעקמימותו, ועי' לעיל סק"ה.

כז) ו' א' אי ציתר מעשר צהא לימא שמואל תורתו כסתום, מצואר צתו' דהיינו כשיש צעקמומיתו יתר מ' אף על גב שאין צפתחו י' וכן הוא צפרש"י ח' א' ד"ה אבל, וצתו' י' צ' ד"ה עושה, ויש לעי' בטעמא דמלתא, כיון דניחא ל'י דכל פרצת מזוי מן הצד צעשר, אף על גב שצאמלעותו הוא ארוך יותר מ', ומאי הפסידו המחילות, ואף על גב שהמחילות מפסידות לענין שצריך לחי צעקמומית ולא חשיב כעומד מרובה כמש"נ לעיל סק"ה, אבל לענין עיקר דין מפולש על כרחך אין

פשר חזון

מחיצות למבוי ונעשה כזה * גרע: **אין המחיצות שאחורי הפרצות.** נהי דהתם הרא"י היא שהעקמומית בנפרד אסורה, דאל"ה לא היתה נאסרת ע"י המחיצות, כלומר דהמחיצות הנמשכות לא מפסידות, והכא הרא"י היא שיש להתיר גם כשיש מחיצות וכמש"נ, כלומר דהתעקמות המחיצות לא מפסידה, עכ"פ היסוד אחד שהמחיצות לא מפסידות, וא"כ קשה מהיכ"ת לחשוב את העקמומית בנפרד ולומר שפרצותי' יותר מעשר: **שאין המחיצות גורמות בקיעת הרבים.** הוא סיום ביאורו שמפולש הוא לא מחמת שהדפנות נמשכות ומה שהמשיך שהרי בפרצה לרה"ר שרינן לשמואל קאי אדלעיל והוא סיום הקושיא דמאי הפסידו המחיצות. (ומסקנתו בפ"י דברי הגמ', לק' סק"ה).

הרבים שם וכמש"נ בסק"ה וסקכ"ב: **ואם איתא.** הק' החזו"א על הבית מאיר, אם לא מהני לחי מן הצד, איך מהני לחי בעקמומית, ובבית מאיר תי' ע"ז דיש חילוק בין נפרץ לכרמלית ומכש"כ לרה"ר שיש ע"י הפרצה חסרון למחיצה, לבין נפרץ למבוי שאין בו אלא משום היכר: **ועי' לעיל סק"ה.** שם ביאר החזו"א דלא מהני לחי משום דפנות הנמשכות, וצ"ע דא"כ גם אין קושיא על הבית מאיר, ואולי אין כוונת רבינו להקשות מהציוור של סק"ה שניתר בב' ראשיו בצוה"פ, אלא ממשנ"ת בסוף סקי"ט דלהר"י (וכ"ד הריטב"א) אם עשה צוה"פ בראש אחד ולחי בעקמומית מהני, ושם לא מהני דפנות הנמשכות כיון שאין תיקון בראשם, וצ"ע.

כב) בס"ק הבאים דן רבינו בפ"י הא דפשיטא ל'י לגמ' דמבוי עקום שיש בעקמימותו יותר מ' תורתו כמפולש גם לשמואל, כדי לברר האם טעמי' משום שאין מצרפין מחיצות רחוקות לעומד מרובה, או דלעולם מצרפין, וחשיב כמפולש מטעם אחר וכמו שיתבאר: **מבואר בתו'.** תו' ו' א' ד"ה רב אמר פירשו דק' הגמ' אילימא ביותר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום, אינה קושיא לרב, מבואר דיותר מעשר היינו בעקמומיתו, דאם הפתחים היו רחבים מעשר, לא ה' מועיל שם לחי וקורה או צוה"פ גם לרב: **וכ"ה ברש"י.** דפי' הא דמבוי שכלה לצדי רחבה, דדמי למבוי עקום שיש יותר מעשר בעקמומיתו: **ובתוס' י' ב'.** שכתבו על דברי הגמ' שמבוי ברוחב כ' אמה עושה פס באמצעיתו, שאם יש בין הפס ולכותל יותר מעשר אמות צריך תיקון גם לשמואל (עי' לק' ס"ק כ"ד): **ויש לעי' בטעמא.** רש"י בסוגיין פירש את קושיית הגמ' כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי וכי האי גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא, משמע דהקושיא היא דהוי מבוי מפולש, וליבעי צוה"פ מחד גיסא, וע"ז הקשה רבינו דהא ודאי שמבוי עקום לא נחשב פרוץ יותר ממבוי שפרוץ בצידו, דאל"כ איך הגמ' הביאה ראי' לחומרא ממבוי עקום למבוי שנפרץ בצידו וכמ"ש בס"ק סק"ח וסקכ"א, (רבינו התחיל לבאר נקודה זו בסק"ט, דכיון דפרצת י' אוסרת מסתבר דהכא צריך צוה"פ מצד אחד דאל"כ ממ"נ אסור, אי חשבינן ל'י כחד הרי הוא מפולש, ע"ש, וכאן ביאר יותר את הצדדים), והקשה רבינו דהא אין הפרצות זו כנגד זו. אלא פרצת עשר בראשו ופרצת עשר בצידו, ולשמואל דאמר מבוי עקום תורתו כסתום, כה"ג ג"כ הוי כסתום, שהרי אילו ה' כזה * ה' מותר, וכי משום שהוסיף עוד

פחות מעשר אלא שהוא יתר על העומד כגון בחצר י"ז אמות ונתעקס הדופן בסוף ח' ונשאר ט' ממקום העקמומית עד דופן המערבית, אין מלטרף שוב סוף הכותל שאחר העקמומית להשלים לשיעור עומד מרובה כל שהוא מופלג ג' טפחים.

כד) מיהו כל זה כשאין לאחר עקמימות עומד מרובה אצל כשגדר עומד מרובה של הפתח כגון שיש מן העקמימות עד דופן המערבית ט' וגדר ה' כיון שיש למצוי ההולך דרום ולפון ג' דפנות חשיב גם המצוי ההולך מזרח ומערב כסתום מג' רוחות ואפי' אם יש מעקמימות עד דופן המערבית יתר מ' ולפי זה הא דלמרינן דשיש בעקמומית יתר מ' מודה שמואל היינו כשאין פתחו עומד מרובה, אצל כשפתח אחד עומד מרובה, מותר לשמואל אף על גב דלרז גס כה"ג אסור וכש"נ סק"ד, ולפי זה יש לתמוה בדברי תו' י' ב' ד"ה עושה שכ' דכל שיש עשר צין הכותל לפס לא מהני לחי גס לשמואל, ולפי האמור הלא לשמואל לעולם אינו נחשב כמפולש, אלא שביש בעקמומיתו יתר מעשר חסר לי' מחילות, אצל הכא כיון שעומד מרובה ולא נשאר פרצה רק פחות מעשר אין כאן חסרון מחילות, תדע שהרי לדעת הרמב"ם שכ' שם דלרשות הרצים אחד לא יהצין תורת מפולש תקשה סוף סוף אין כאן מחילות ועל כרחך דחשיב מחילה מעליה, ואם כן בלאו הכי לשמואל סגי בלחי, וכן מוכרח לקמן ח' א' דכל שיש בעקמומיתו יתר מעשר אסור לשמואל אף כשפתחת העקמימות למקום גדור שעומד מרובה שהרי צעי

למימר (ו' א') ההיא דאם היה מצוי כלה לרחצה דשמואל היא. ואם איתא הרי לשמואל בכלה למצוי נמי שזהו מצוי עקום שתורתו כסתום, ועל כרחך דאשמועינן דאף על גב שיש בעקמומיתו יתר מעשר וצמצוי כה"ג אסור ואשמועינן דלרחצה מותר, וכן הא דאמר רב יהודה דכלה לנדי רחצה אסור היינו אף לשמואל וכ"כ רש"י ד"ה אצל.

כה) ועל כרחך צריך לומר דקיס להו לחז"ל דכל שיש יתר מעשר בעקמימות אסור אף לשמואל אף דלא היו מפולש באמת מכל מקום על ידי עקימת הדפנות חשיב כמפולש, מיהו כל זה אם פרצה מן הצד אוסרת או שיש בעקמימות יתר מעשר ואי אפשר להתיר את המצוי צמחיותו הוא, אלא צמחיות מצוי השני או מועילות עיקום הדפנות למחשב כמפולש בשר, אצל כשפתחת העקמימות פחות מעשר וכדקצר דמצוי פרצתו בעשר, גם צמצוי עקום יש להתיר ואין מועיל עיקום הדפנות למחשב כמפולש כיון שכבר הושלמו מחילותיו קדם הפילוש של מצוי השני והלכך שפיר מוכיח ו' א' מהא דמצוי עקום לפרצת מצוי, ולכל הפירושים נראה דכל שפרץ בעקמימותו יתר על העומד דינו כיתר מעשר ואסור גס לשמואל. ויש לעיין בדברי תו' י' ב' שכתבו שאם יש צין הפס לכותל י' אמות אסור לשמואל עד שיעשה צורת הפתח, ולפי האמור גס צמעט יתר מד' אמות הדין כן, וכן דברי הרמ"א בהגה' שס"ג סעי' ל"ג שהוא על פי דברי התו' לא יתכנו בשיעורא דעשר אמות ולע"ג.

פשיח חזון

אין חילוק בין מבוי לרחבה: וכן הא דאמר. דשמואל אסר מבוי שכלה לרחבה מן הצד, אף שהרחבה עומד, דהא רחבה מותרת, חזינן דגם בכה"ג הוי מפולש ע"י פרצה יתר מ', וע"כ שאין לפרש הא דשמואל חשיב מפולש בנפרץ יותר מעשר משום חסרון מחיצות.

כה) מסקנת החזו"א בפ"י קו' הגמ', אי ביתר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום, דקבלה בידם דכיון דא"א להתיר המבוי במחיצותיו אלא במחיצת חבירו חשבינן לי' כמפולש, וזה לא שייך אלא בפרצה יתר מעשר, דאע"פ שלא חשיב פרצה וכמשנ"ט סק"ט כיון שפרץ למבוי מתוקן, אלא דכיון שכל מבוי זקוק לחבירו, חשבינן להו מפולש, (ולכאו) עיקר היסוד נתבאר בסק"ט, ותני והדר מפרש) וכל זה לא שייך אלא בפרצה האוסרת מבוי, ומש"ה יליפין מדרב דאמר מבוי עקום תורתו כמפולש, אף דליכא י' בעקמימות, דבפרצה ד"ט כבר הוי מפולש: ולכל הפירושים נראה. החזו"א הניח דפרמ"ר דינו כפרצה יתר מ' דדינם שוה בכ"מ. (וכ"כ בסק"ט ובסקי"ט, אם כי מסקנת הגמ' י"א א' דפרמ"ר קיל מפרצה יתר מ', וכ"כ רש"י ט"ו א', דיניהם שוים כמ"ש במתני' ט"ו ב') והק' על התוס' והרמ"א שהעתיקם, דמשמע מדבריהם דבמבוי שעשה פס למעט, ביתר מ' צריך תיקון ובפרמ"ר א"צ תיקון, והעתיק הקו' בשונה הלכות שס"ג י"ג, (וע"פ מה שפירשנו סק"ט בדעת האור"ש, יש לומר דקו' הגמ' היא מסבא, דביתר מעשר כבר מסתגי הלוכא להדיא, ע"י סק"ו, ומש"ה פשיטא לי' דהוי כחד מבוי מפולש, וא"כ לק"מ מפרמ"ר דאע"פ דחסר במחיצות, לא מסתגי הלוכא להדיא, ועי"ל ע"פ לשון הרשב"א י' א' ד"ה אלא אמר אביי שכתב בעושה פס, דעושה צוה"פ בבי' עקמימותו, וא"כ מבואר דס"ל דע"י הפס חשיב ג' מבואות, ויש לפרש כך גם בדעת תוס', אף שנקטו בלשונם צורת הפתח, וא"כ א"ש דלא שייך לדון בזה פרמ"ר ע"י לק' סק"ד, והחזו"א הק' לשיטתו סי' ה' סק"ד דע"י הפס לא הוי ג' מבואות, ע"ש, וע"י לק' סק"ל ל"ה נ"מ לדין להלכה בפ"י החזו"א, וע"י מה שדן החזו"א ע"פ חידושו בסק"מ בבי' במבוי העשוי כנדל).

דלית לי' דפנות, וחזר בו ממש"כ דחשבינן כל מבוי בפנ"ע, אלא ס"ל דחשבינן תרווייהו כחדא, ומש"ה חשיב דאיכא לכ"א ג' דפנות, ע"ש, וכך נקט בס"ק מ"ה דין י' וי"א.

כד) מיהו כ"ז. החזו"א סייג מש"כ בס"ק כ"ג דרואים כל מבוי בפנ"ע ומש"ה כשפתוח לחבירו חשיב כלית לי' דפנות, דהנ"מ כשב' ראשי המבואות מתוקנים בלחי, אבל אם בראש אחד מהמבואות עומד מרובה, מותר המבוי השני (אף שלמבוי אחד הוי עומד מדין לחי, ע"י לעיל סק"א, ולמבוי אחד הוי מחיצה), כיון שאין לשמואל דין מפולש, אלא חסרון מחיצות, וכה"ג חשיב כיש לו ג' מחיצות, כיון דאע"פ שמפולש למבוי השני ביותר מעשר הרי יש למבוי השני ג' מחיצות, וכיון שהותר המבוי הראשון הותר גם השני ע"י הלחי של הראשון דמפולש למבוי מתוקן, כיון שלמבוי הראשון יש ג' מחיצות (ויסוד זה דרה"י חשיב כמחיצה, יבואר להלן ס"ק מ"ה, ע"ש): ולפ"ז יש לתמוה. הק' החזו"א דלפ"ז אין מבוי מפולש לשמואל, אלא במבוי כמין ד', אבל במבוי כמין ח' שיש לו ג' מחיצות גמורות, וגם בדופן רביעית אין פרצה עשר לא הוי מפולש ומבואר בתוס' דגם בכה"ג חשיב מפולש: כיון שעומד מרובה. קאי אדלעיל דכשיש עומד מרובה לאחר עקמימות ע"כ דשרי, ה"נ הכא שיש ג' מחיצות ואין פרצה י' ברוח רביעית שרי, וע"י להלן סי' ה' ס"ק ו' בפרטי הדינים של האי פס ד' אמות: ולא נשאר פרצה. לסברת רבינו הכא כפשי"נ בסק"ג כל הנידון הוא משום חסרון מחיצות, וברוח רביעית לא שייך האי חסרון, וכמו שכתב בתחילת דבריו, דהאי מקום מוקף שפיר מכל צדדיו, וא"כ לא יתכן להחשיבו כחסר מחיצות, דהרשות שבגג הח' פתוחה לשני רשויות פחותות מעשר ומתוקנות בראשיהן, אבל למסקנתו בסק"ה דאיכא דין פילוש, ובעינן שכל מבוי יהי' ניתר במחיצות עצמו, אם יש בין הפס ולכותל יותר מעשר חשיב מפולש, ולהלן בפ"י ס"ק ל"ד נבאר את טעם הדבר: וכן מוכרח לקמן. דבעי למימר דמבוי שכלה לרחבה מותר לשמואל, וע"כ דכה"ג במבוי שכלה למבוי אסור, דאל"ה מאי האי רחבה דקאמר, ואם אינו אלא מדיני מחיצות,

במחילותיו אלא צדיעה חו"י והלך כיון שבמבוי עקום לא מהני עומד מרובה בעקמימותו, גם במבוי לחצר כן.

כז) והיינו נמי טעמא לדין דאסריין בכלה מן הזד ללא חשיב מחילות נכרות למבוי, ומיהו בכלה לאמנע חשיבין כמחילות נכרות כיון שהמחילות מעידות שהוא רשות אחר, וכל זה כשהפרצה שלא כנגד פרצת המבוי כיון שצתוך המבוי גדור וצנאח מן המבוי ניכר כלות המבוי אבל צוה כנגד זה כיון שצתוך המבוי אינו על מתכונתו עד שמדע שהפרצה שכנגדו היא פרצת חצר לא חשיב מחילות.

כח) ונראה דבכלה מן הזד או זה כנגד זה דאסריין, היינו אף אם עומד מרובה כל שיש פרצת ארבעה צדן מבוי לחצר, וכמו במבוי עקום דלרין אורת הפתח דוקא צדד מקום להגדיר פילושו ולא מהני עומד מרובה, וכ"כ תו' ז' ד' ד"ה בעירבו, והגרע"א בגליון שם הק' כיון שאין במילואו מאי שנא מבוי מהחצר דהגיפופי מתירין אותה, ולא אצין, הלא בחצר אין פרצות אוקרות, ובמבוי אוקרות, ואפי' עומד מרובה לא מהני, ואצ"ל גיפופי.

כט) וכן אי הו נקיט רב דינו בחצר פתוח למבוי ונפרץ כנגד הפתח, שפיר הו דייקיין דוקא רגיל אבל אינו רגיל

כו) ד' ב' תוד"ה דאי והוא הדין דהוי מלי למנקט במבוי פתוח לחצר כו', יש לעי' וכי עיקר דינא דעירוב דאיטריך לאשמועיין, ולא הוה לי' למימר רק חצר שנפרצה מותרת, ומיהו השתא בנפרץ במלואו איטריך לאשמועיין דנראה מצחוץ אינו נידון משום לחי וכמש"כ הגרע"א בדרוש וחדוש וכן הוא בגליון לקמן ח' א', ויש לומר דהתו' מפרשים דהא דקאמר רב מבוי אסור משום שלא עירבו לאשמועיין צוה דאין המבוי נאסר בפרצת החצר, וזה מוכח מדקאמר במלואו דוקא, ואי משום פרצה כל שנפרץ ד' טפחים אסור, דלמאי דבעי למיסר בכלה לאמנע רחצה ואף על גב דקצר נראה מצחוץ נידון משום לחי, ועל כרחק ללא חשיב מחילות למבוי אלא המועילות במבוי אבל כל שפרוץ באופן שאין מועיל במבוי (שהרי מבוי הגדור בעיקום ופרוץ צד' פרצות אסור שהרי לרב דינו כמפולש וכשיש בעקמימותו עשר גם לשמואל אסור) גם השתא כשחלק מהמחילות נעשות לחצר וצחצר הו מחילות מעליות, מכל מקום אינו מועיל למבוי, (ואף למש"כ לעיל סק"י דטעמא דחצר פרצתו בעשר משום דלא חשיב בקיעת רבים בחצר, ואם כן אף במבוי כה"ג חשיב כגדור לרב חנין בר רבא לעיל ה' ב' דמבוי דלא בקעי צוה רבים בפרצתו, בעשר, מכל מקום כיון שגדרו חכמים דמבוי חשיב בקיעת רבים לא חשיב מחילות נכרות על ידי שחלק ממנו הוא חצר, שאין זה נכר

פירוש חזון

משום דהו"ל מבוי המפולש לרה"ר, ועמש"כ בפ"י ס"ק ל"ט) אלא שענין מחיצות הוא הכרה למקום שביניהן שהוא מובדל וגדור, וכל שהמחיצות הם בבחינת בלתי שלימות אלא שידיעה חוציי משלימן, כמו הכא הידיעה שחלק ההוא הוא חצר ולא מבוי אי"ו מספיק להשלמת תנאי המחיצות, עכ"ל שם (ולפ"ז לא יועילו גידודי בין המבוי לחצר, ואף שאי"ו מפולש ממש), אבל אם המבוי כלה לאמצע, וכל הנידון על הגבולות שלו, הוא על פרצה שלא ניכרת במבוי, כיון שהעומד בחצר או ברחבה שרק שם ניכרת הפרצה, מכיר שהמבוי מובדל וגדור, דין הפרצה כפרצת חצר (ויסוד הסברא בזה שדין הפרצות לא תלוי בנידון תיאורטי היכן החצר והיכן המבוי, עי' בשאלה זו מש"כ לעיל סק"י ט"ו ולק' ל"א ונ"ב, ומש"ה אמרינן דכיון שהמבוי לא פרוץ דיני הפרצות כפרצות חצר) אבל אם הפרצה ניכרת במבוי (ד"ט כמ"ש בס"ק כ"ח) היא נחשבת פרצת מבוי (ויש לעי' במדידת זכנג"ז במחיצות אלכסוניות כאלו * ועי' עוד מה שנסתפק בדנינים אלו, בקו' תיקון מבואות פ"ג הע' 60).

כח) כתבו תוס' דמוכח מהא דנקט רב ונפרץ מבוי במלואו לחצר מבוי אסור, דאסור גם כשלא נפרצה חצר כנגדו, דאי בדנפרצה אפי' אם לא נפרץ במלואו אלא שנשתיירו גיפופי ה' אסור, (ומה שהוכיח החזו"א ממבוי עקום אין הכוונה לדין המסוים של מבוי עקום דהא התם איכא דפנות נמשכות וגרע כמשנ"ת סק"ה, אלא הרא"ה היא ממשנ"ת סק"א דבניתר בלחי פרצת מבוי מצידו בד' ולא מהני עומד מרובה וכמש"נ סק"ב שלגבי דין הפילוש אין המחיצות גורמות דינו) אבל בתוס' הרא"ה כ' שבעומ"ר בין המבוי לחצר המבוי מותר, ועי' ברשב"א, ועמש"כ לק' בפ"י סק"ב: והגרע"א בגליון. הקשה על התוס' הא כמו דהרחבה וחצר לא הו כמפולש מכח הגיפופין שלהן ה"נ המבוי בלא נפרץ במילואו, (דס"ל כהאבן העזר שנתבאר לק' ס"ק ל"א, דחצר ומבוי שוין, ע"ש) והק' החזו"א דהא בחצר מועיל עומ"ר אפי' במפולש (כלק' סק"א) אבל מבוי שפרצתו בד' אימא דלא יועילו גיפופי וכ"כ האור"ש הלי שבת פ"ז הי"ז, ועי' לק' סי' כ"ד סק"ט.

כט) החזו"א פירש כאן דברי התוס' ותירץ קושיה הגרע"א, והיות והגרע"א הקשה את קושייתו על דברי מהרש"א נקדים לבאר

כו) תוס' בביאורם לשיטת רש"י כתבו למסקנת הגמ', דהא דקאמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו, חצר מותרת ומבוי אסור, הא דהמבוי אסור הוא משום שלא עירבו עם החצר, ומש"ה נקט חצר ולא רחבה לאשמועיין דמשום האי טעמא המבוי אסור, וכתבו תוס' דהמבוי אסור משום שנפרץ במלואו, אבל בלא"ה, אם נפרץ שלא במלואו כיון שהחצר אינה רגילה במבוי, המבוי מותר, ואם החצר רגילה במבוי, שהמבוי ה' פתוח ולא שנפרץ, גם אם ה' פתוח שלא במלואו, ה' המבוי אסור, וכתבו תוס' לפי' א' שהגמ' יכלה לנקוט האי גוונא: יש לעי'. הקשה החזו"א דבשלמא למאי דנקט שנפרץ במלואו, אשמועיין במאי דקאמר מבוי אסור, דנראה מבחוץ אינו נידון משום לחי, אבל אם הגמ' היתה נוקטת פתוח שלא במלואו, לשם מאי קאמר שהמבוי אסור, וכי איצטריך לאשמועיין הכא דכשהחצר רגילה במבוי ולא עירבו, המבוי אסור: וי"ל דהתו' מפרשים. דאי לאו דאשמועיין במאי דנקט במלואו דהמבוי אסור רק משום שלא עירבו, הו"א דיש טעם נוסף לאסור, כיון שיש פירצה בחצר, וכל פרצות החצר יאסרו כדן פרצות מבוי, ולא יועיל עומ"ר בפתח המבוי לחצר, כדן מבוי עקום שנתבאר בס"ק הקודמים. וזה קמ"ל דמבוי אסור, דווקא כשלא עירבו, ומש"ה נקט שנפרץ לחצר, דבאמת מחיצות החצר אוסרות רק בגדרי פרצות חצר, וכך תי' בס"י כ"ד סוף ס"ק ט'. (בס"ק כ"ז נבאר את ההו"א שמחיצות החצר לא הוי מחיצות ניכרות למבוי, אף דלא בקעי בהו רבים. ובס"ק ל"א יתבאר הא דבקיעת רבים דמבוי משו"י פרצה בחצר. ע"ש) ודחיית התוס' תתבאר לק' ס"ק כ"ט.

כז) חז"ל חילקו בין דיני פרצות מבוי שיש בו דיני פילוש, לחצר ורחבה שהקלו בפרצותיהם, ומש"ה קבעו שצריך להבחין היכן מסתיים המבוי והיכן מתחילה הרחבה, ובמבוי שכלה מן הצד אין הבחנה שהמבוי הסתיים (ואף שמבחינה חשבונית אין בזה חילוק, חז"ל תלו דינים אלו בדעת בני"א, ואם כלה מן הצד, כלו' שיש מחיצה רק מצד אחד, אין סיוע מוגדר למבוי מהצד השני). ונוסף בזה ביאור בס"ק ל"ט, שענין איסור מן הצד אינו משום התחלפות וטעות (א"ה), אף שלשונות רש"י וכל הראשונים הם אתי למישרי, נראה מחזי ודמי, מצאתי בספר העתים סי' צ"ג שכ' מבוי אסור

לשנויי דרב אדרב, וצאמת עיקר חידושה הוא דצברי ר"י דדוקא לאמנע ובעירבו קאמר, אבל מימרא דרב יש לפרש כדקסלקא דעתך, אלא דקושטא דמלתא דרב רק משום איסור עירוב קאמר.

ולפי' תו' ז"ל דהא דרב יוסף דהר צ"י ומוקיס לדברי רב יהודה צאמנע רחצה אינו מנח דברי רב ששת אלא שכלאו הכי דהר צ"י, והא דקאמר בגמ' השתא כו' דרב אדרב כו' היינו להחיר אפי' לזידי רחצה אליצא דרב, וכל זה דחוק וז"ע, עוד הק' הגרע"א, מאי האי דקאמר עובדא הוא כו' הא על כרחך התם צאמנע רחצה ובעירבו, ויש ליישב דדוקא, דרב יוסף קיס ל"י דעובדא הוא כשמעתי' דרב יהודה, שרב יוסף לא למד מפי מעשה אלא שמעתי' שמע מני' כמבואר בתו' ועובדא שהביא לחזק שמועתו שלא טעה, [אחרי שחלה], ושכן הלכה אף אם היא משמואל דרב יהודה עבד עובדא זזה, אבל לא זכר היכי הוא, אי צאמנע או מן האד.

לא) ח' ב' ולרצה דאמר כו' יעוין מהרש"ל וכן משמע ברש"י ע"א ד"ה אבל כו' ואוקימנא טעמא כו' אבל מהיתר חזר לא קשיא, וכן צפרשי' ד"ה ולרצה כו' דהא אוקימנא כו' והרש"א צמדהורא צתרא הסכים לדברי רש"ל, וכן הוא בתו' ז' צ' ד"ה בעירבו והא דלא משני כו' או כאן זזה כנגד זה כו' הרי פשוט להם דחזר מותר אף זה כנגד זה, וכן מבואר לפי' ר"ח למאי דסלקא דעתך, דרב זזה כנגד זה איירי, וסבירא ל"י כרצה דמבוי אסור, ואפי' הכי חזר מותרת, וכן

לא, ושמע מינה דאין פרטא חזר אסור צמבוי, וכמש"כ תו' והוא הדין דהוי מצי למנקט כו' ומש"כ דאי נקט הכי לא הוי קמ"ל רב כו' דפשיטא דלא אתו רביס ומבטלי מחילתא נראה דכוונתם דלכך נקט רב צנפרטא ולא צפתוח דצפתוח מתפרש צורת הפתח וזה גם צמבוי מהני, ולא אכפת לן בצקעי רביס דרך צורת הפתח, אבל צלל צורת הפתח אלא שאינו צמילואו של מבוי, אין זה שום מעליותא להתיירא דחזר, והגרע"א צדרו"ח הק' אם כן מאי פריכין ממתני' דחזר שרביס נכנסים לה צו כו' דלמא התם צפתח גמור, והיינו על כרחך צורת הפתח, ונראה כיון לצורת הפתח הוא תנאי בעיקר הדין לא הוי קסתם לה, ועוד דגם צמבואות הדין כן, ועוד כיון דסבר השתא דמתני' צין לענין טלטול וצין לצורק צמכה ולענין צורק צמכה פשיטא דאין צריך צורת הפתח. ועוד צו וצו לשון נקבה ופתח לשון זכר, ועל כרחך צפרטא קאמר.

לא) ז' ב' תוד"ה בעירבו השתא סלקא דעתך כו' ע"י צמרהש"א וצדרו"ח, ודברי הגרע"א ז"ל"ע דצגמ' מבואר דרב ששת לא תירץ על קושיא אלא קבל כן מרב וכמבואר צפירש"י ותו', ועל כרחך דרב ששת קאמר שאין צברי רב רק איסור עירוב ולא איסור פרטא, וזהו עיקר חידוש מדברי רב ששת דלא כדסלקא דעתך דרב תרתי קאמר, וכדקאמר השתא דאמר ל"י רב ששת כו' דרב אדרב כו', וכן מבואר לקמן ח' א' צפרש"י ד"ה גופא, ואי לאו הכי מאי פריך משנתינו היא זו כו', וכונת הרש"א נראה שלשון המו' משמע לכאורה שלסלקא דעתך ליכא

• פשר חזון •

מהרש"א מהמשך הסוגיא, והחזו"א הוסיף להקשות מרש"י ותוס' (בשיטת רש"י) שמבואר להדיא דלא כהמהרש"א, אלא דרב ששת קיבל מרב עצמו שיש חילוק בין עירבו ללא עירבו, א"כ ע"כ דאיירי בנפרץ באמצע וזה שלא כנגד זה, וא"כ דברי התוס' מדוקדקים דרק השתא ס"ד ולכן תירץ החזו"א דכוונת המהרש"א שמצד השקלא וטריא בגמ', יכלנו לומר גם למסקנה שרב חידש גם דין מפולש, אמנם קבלה בידינו שרב לא דיבר ע"ז: ולפי' תו' צ"ל. לפירש"י למסקנת הסוגיא דברי רב יהודה מתפרשים כמו בהו"א ואין הנידון אלא בדברי רב ירמי' בר אבא, ולפי' תו' דברי רב ירמי' מתפרשים כמו בהו"א והנידון הוא בדברי רב יהודה, וע"ז העיר החזו"א, דתוס' נדחקים בשקו"ט בסוגיא: עוד הק' הגרע"א. הגרע"א העיר על שיטת תו' שהרי רב יוסף למד שיטת רב יהודה ממעשה שהי', ואיך שייך הו"א ומסקנה במעשה, וכי החזו"א שיש לדחוק שרב יוסף לא למד את הדין מהמעשה, אלא הדין הי' בזכרונו, וכל מה שהביא מעשה הוא לזה שהיתה הלכה בנידון זה, ולא שטעה והמציא הלכה זו.

דבריו. המהרש"א פי' את תו' התוס', דהא כל הרבותא דרב דרביס הנכנסים ויוצאים בחצר אינם אוסרים אותה, וזה חידוש כשאין מחיצה למבוי דנפרץ במלואו אבל במחיצות ופתח גמור פשיטא דלא אתו רביס ומבטלי (וכך העתיק הגרע"א, והחזו"א פי' כוונת מהרש"א בצוה"פ, אבל בפשוטו כוונתו בעומ"ר, ע"י סק"א, וכדעת האבן העזר דלק' סק"א, שכך היא דעת המהרש"א לק' ח' ב', ומש"ה הקשה הגרע"א קושייתו, וכבר הוכחנו בס"ק כ"ח שהגרע"א ס"ל כהאבן העזר, ע"ש וע"י בב"מ שס"ד ג' שהניח דברי מהרש"א בצ"ע): והגרע"א בדרו"ח הק'. על המהרש"א, דא"כ מאי מקשה לק' ח' א' מאי קמ"ל רב, הא מתניתין היא זו דחצר שהרביס נכנסים בזו ויוצאים בזו רה"י לשבת, הא י"ל דהתם מיירי בפתח גמור היינו בעומ"ר (ושם החידוש הוא שאינו רה"י לטומאה, כמש"נ כ"ב ב') והחזו"א לפ"מ שפי' התוס' בצוה"פ, תי' דלא משמע התם דאיירי בצוה"פ (אמנם מה שדקדק מדפרצה לשון נקבה ופתח לשון זכר, הוא פתח תירוץ לקו' הגרע"א, אבל בפשוטו החזו"א לא אמר כך אלא לסייע דבריו).

לא) הנידון בס"ק זה הוא בשיטת האבן העזר שגם בחצר יש דין מפולש: יעוין מהרש"ל. שכתב דמש"כ רש"י דזה כנגד זה הוי מבוי מפולש ואסור "אפילו חצר" בס"א אינו ובודאי תלמיד טועה הגי' וסבר שהקושיא היא שגם החצר נאסר, וליתא דלא מחלקינן בגמ' אלא לענין המבוי, וכן האמת דחצר שרי בכל ענין, ע"ש: וכן משמע ברש"י. שפי' קושיית הגמ' מדקדוק במבוי שאם עירבו מותר, ואם גם בחצר יש דין מפולש, הי' מפרש קו' הגמ' בפשיטות מדוע חצר מותרת: והרש"א במהד"ב. בחידושי הלכות מהרש"א כתב דודאי אי משום איסור פילוש אין חילוק בין מבוי לחצר, אבל במהדורה בתרא כתב כמהרש"ל והביא את הראיות שהחזו"א הביא מרש"י, אבל ידוע שלא כל ההערות במהדו"ב הם

רב אמר דמבוי שנפרץ לחצר ונפרצה חצר כנגדו, חצר מותרת ומבוי אסור, ופירשו תו' דלמאי דסליק אדעתין מעיקרא, ס"ל שנאמרו שני חידושים בדינו של רב, שהמבוי אסור משום מפולש, ושאסור משום שלא עירבו בו עם החצר, ע"ש, וכי המהרש"א דמש"כ תוס' השתא ס"ד וכו', אין זה מדוקדק, דהא לתירוץ דמוקי לה בלא עירבו מצי קאי כולה מלתא כדסלקא דעתך, ופי' הגרע"א דבריו היינו בפשוטו דמימרא דרב קאי במסקנה כדס"ד בידי חצר או זו כנגד זו, ואסור משום תרתי, משום מפולש ומשום לא עירבו, אלא דהתירצן חידש כרב ששת דכאן בעירבו, היינו דהך דרב יהודה דמתיר בנפרץ לרחבה מיירי בעירבו ודרב בדלא עירבו, ולענין מפולש רב מיירי במצדו או זה כנגד זה, ורב יהודה מיירי דנפרץ באמצע רחבה וזה שלא כנגד זה, וע"ש מה שהקשה הגרע"א על

דפרצת חצר דמפולש לריך לורת הפתח וע"ג גם מה שמנאין שם דף י"א ואין זכר שם, והנה מבואר בסוגין דחצר מותר בפרוץ פחות מעשר אף כשצקעי זה רצים ודלא כאבן העוזר, ומה שהשיב דשאני הכא שגם המצוי מותר, אינו מוצן, דהלא היתר המצוי הוא משום שהחצר חשיבה כסתומה והוי המצוי פתוח למקום סתום, ומה שקשה מסוגיא דלעיל ה' ב' יעוין דמש"כ לעיל ס"ק י', מיהו מש"כ שם דכלא צקעי זה רצים אפשר דגם צמזוי שרי אף מפולש לכאורה לא משמע הכי בסוגין דהא אסרינן בפרצת החצר כנגד פרצת המצוי, ואמאי ליהוי כפרוץ למקום דלא צקעי זה רצים, ויש לומר דלעולם צקיעת רצים של מצוי חשיב לצטל מחיבה, ואף דלא צקעי זו יותר מנחצר, הלכך לגבי מצוי חשיב צקיעת רצים אף דשרינן החצר,

משמע מדשרינן חצר עקומה אפי' ציש צעקמימותו יתר מיי', וכדמוכח בסוגין דשרינן מצוי לאמלע חצר אף צעקמומית יתר מעשר וכמש"כ לעיל ס"ק כ"ד, ואם איתא דמפולש אסור אף בחצר עקומה ויש מסוף הכותל עד כותל שכנגדו יתר מעשר יש לאסור כדפריך בצפשיטות לעיל ו' א' זהא לימא שמואל תורתו כסתום אלמא כל שמפולש אסור גם עקום ציתר מעשר אסור, וכמש"כ לעיל ס"ק כ"ה, ואף על גב דמחלקינן הכא לענין אסור מצוי בין זה כנגד זה לזה שלא כנגד זה, היינו שכל שנראה הפילוש צמזוי נידון דיינו כמחילת המצוי ולא צדין החצר, מה שאין כן כשחוכו נראה גדור וכמש"כ לעיל ס"ק כ"ו, אבל אם גם צדיני חצר אסור פלוש, גם צזה שלא כנגד זה יש לאסור כל שיש צעקמימותי יתר מעשר וצתו' עירובין ל"ד א' ד"ה מאי כתבו

• פשר חזון •

לחצר הרי במבוי נמי שרי, וא"כ ע"כ דפרצת חצר בעשר אפי' בבקעי בה רבים, וצ"ע, ואפשר דלעולם גם חצר עקומה אסורה כדין מבוי עקום, ודברי האה"עו"ז קאי הן על מבוי הן על חצר, וצ"ע. ובתשובת הגרעק"א בכתב וחותם תנינא סי' כ"ג מבואר דפשיטא ל"י בדעת האבן העוזר דחצר עקומה מותרת, וע"י לעיל ס"ק י', מיהו, לדברי רעק"א צ"ב מה הטעם שמבוי עקום תורתו כמפולש, כיון שא"א לפרש כפשטות הגמ' דהוא משום בקיעת רבים דהא דלהאה"עו"ז בקיעת רבים בחצר כבקיעת רבים במבוי, וצ"ב, ולפ"מ שצידדנו דדברי האה"עו"ז אמורים כשהרשויות חלוקות, נתייבשה גם הקושיא כאן, ויש לרדן בחצר ורחבה או מבוי ורחבה ועמש"כ סקנ"א), וכן נפרץ זה כנגד זה כתבו טעם דאסור, דנראה כמבוי א' מפולש, אבל בכלה לאמצע החצר גם המבוי מותר כדפי', ולכן מטעם זה החצר לעולם מותר משום דלא נראה כמפולש לרה"ר אל העומדים תוך החצר דהא גיפופין נראין בו וניכר שנפרץ למבוי, אבל היכא שנפרץ החצר לרה"ר עצמו דינו כמבוי: ומה שהשיב. הק' החזו"א על נקודה זו דמה יועיל לחצר הא דניכר שנפרץ למבוי הא המבוי ג"כ נפרץ מצידו השני, אע"כ שבצד החצר חשבינן ל"י כסתום משום שמפולש לחצר, א"כ איך מתחיל התיקון (אמנם החזו"א עצמו נסתפק בס"ק מ"ה דין ד' להתיר כה"ג בב' חצירות, והוא משום דבב' חצירות אפשר לומר דתיקונם בא כאחד, אבל במבוי יש דין פילוש). והאחרונים האריכו הרבה בדברי האבן העוזר, ע"י בס' שערי עירובין שהביא כמה מהאחרונים, ובאבני נזר תשובה רס"ב כתב להלכה כדבריו: מיהו מש"כ שם. נסתפק החזו"א במש"כ האה"עו"ז דבעינן תנאי דבקיעת רבים במבוי מפולש. (ואע"פ דמבוי עקום דתורתו כמפולש, מבוי בגמ' ו' א' דבעינן ב"י בקיעת רבים, אין רא"י משם, כיון דחזינן בסוג' דמבוי שכלה לרחבה דפירצה זכנג"ז חמור מפירצה זשלכנ"ז, ושיטת שמואל דמפולש ממש פרצתו בד"ט, ס"ק מ"ב, ומצדו פרצתו בעשר, סק"ט. ויש לדון אי בעינן ד"ט שלמים מכוונים זכנג"ז ויעויין בסוגיא דסולמות ע"ז ב' ואולי יש ללמוד משם). והניח בצ"ע, ובס"ק ל"ה הביא ספק זה והוסיף דאין ספיקנו רק במפולש דאיכא עומ"ר במקום דופן הג' אלא שהפרצה מפלשת אותו, ע"ש, ובשונה הלכות סי' שס"ה דין ה' הק' דבסי' כ"ב ס"ק ד' מבואר מדבריו דגידודי מהני למפולש, (ואין לומר דהתם איירי בניתר בראשו בצוה"פ ומפולש במחיצות האורך מצפון לדרום, דגם כה"ג הוי מפולש וכמ"ש סק"ד, ואע"ג דדין דפנות אלו כדין דפנות חצר, כיון שהפילוש תלוי ברשות ולא בדפנות, ע"י סק"י סקט"ז וסקל"ב, ואין לומר דמה שנסתפק החזו"א דאפי' בלא בקעי בה רבים לא יהינן גידודי, הוא לא מדין בקיעת הרבים דרשות, דהא לא בקעי, אלא דל"מ מחיצות כה"ג, ומש"ה במחיצות האורך ליכא להאי ספיקא, כיון דבס"ק נ"ח וס' החזו"א ציין ספק זה אף דהתם איירי במפולש במחיצות האורך, ע"ש). ובתיקון מבואות פרק י"ג הע' 22 יישב הערה זו, ע"ש.

מהמהרש"א, ואפשר שבאמת מהרש"א לא חזר בו: מדשרינן חצר עקומה. ראיית רבינו היא דאף אי נימא דלא אמר האבן העוזר דאיכא דין פילוש בחצר אלא בפרצות זה כנגד זה, אבל לא אמרינן דחצר עקומה תורתה כמפולשת, עדיין יש להחמיר בחצר שיש בעקמומיתה יותר מעשר, דבוה הוכיח לעיל סקכ"ה דאפי' לשמואל דלית ל"י פילוש אלא בזה כנגד זה, התם חשיב ל"י כמפולש, כיון שא"א לנתק ולדון כל מבוי לעצמו, וחשיב פתח המבוי השני כראש המבוי הזה, (וכ' בסקל"ה שה"ה לדידן בדאיכא גידודי, אם נחמיר בגידודי במפולש) וא"כ קשה מההוכחות מהגמ' דחצר שיש בעקמומיתה יתר מעשר מותרת: ובתו' עירובין. הדעה המקובלת בפוסקים דבמבוי יש חומרת מפולש ובחצר לא, והקשו ע"ז מתוס' צ"ד א' דמשמע מדבריהם דגם חצר מפולשת צריכה צוה"פ, והחזו"א כאן ובסי' ט"ו ובסי' מ"ג סק"א הניח דבריהם בצ"ע, ע"ש, והאו"ש הל' שבת פ"ז הי"ז תי' דתוס' איירו בפרוץ מרובה ומש"ה בעי צוה"פ. (וכן דעת החזו"א סקל"ג דגם בחצר בעי ג' דפנות, ובסי' ו' סק"ט מבואר בהדיא דס"ל כהאו"ש, ע"ש, וא"כ צ"ע מדוע לא תי' כהאו"ש, וע"ש סקל"ג מש"כ ליישב דעת המ"ב ע"פ דברי הגמ' י"א ב' דהמקור לדין ג' מחיצות הוא מדין מפולש, ויש לדחוק באופן אחר, דכל דין פילוש הוא חסרון מחיצות, והחילוק בין פרצת ד' לפרצת עשר הוא דבקעי בה רבים פורץ המחיצות יותר, ובדין המחיצות אין חילוק בין חצר למבוי, וכדעת האה"עו"ז דלקמ' וע"י בהמשך דבריו שלא הובאו כאן): ודלא כאבן העוזר. דעת האבן העוזר דגם בחצר יש חומרת מפולש, וזה לשונו בס"י סעיף ב', כתבו הט"ז והמג"א דבחצר אפי' אם בקעי רבים פרצתו ב"י, וע"כ יש חילוק בין מבוי דפרצתו בד' אי בקעי בה רבים אבל חצר פרצתו ב"י, וראיתם מדין השו"ע בסעיף ג' (וז"ל השו"ע, מבוי שנפרץ במילואו לחצר, ונפרץ החצר מצד השני לרה"ר וכו') חצר מותר ואפי' נפרץ נגד פרצת המבוי, ואפי' בקעי בה רבים ובלבד שלא יהא יותר מעשר, ולדעתו נראה פשוט דגם בחצר פרצתו בד' אי בקעי בה רבים והא דסעיף ג' דכ' שם אע"ג דבקעי בה רבים שרי בחצר אין משם רא"י, דהא שם הרי במבוי נמי שרי אי כלה לאמצע החצר, (נראה מדבריו, שיתיר גם מבוי שכלה לאמצע מבוי, וצ"ע דבתוס' ו' א' מפורש דאסור, וצ"ל דכל מה שהתיר הוא משום דהוי ב' רשויות חלוקות, אמנם צ"ע דבגמ' ח' א' משמע שאין חילוק ברשויות חלוקות) והיינו דנראה דאינו מפולש לרה"ר, ודוקא לצדיי רחבה כתבו הטעם דנראה כמבוי מפולש, והיינו שרואין שמצד זה שוה, יסברו שגם מצד השני שוה והוי מבוי א' מפולש לרה"ר ולכן אסור (לא הבנתי, דאם אינו מפולש זכנג"ז, אפי' בכלה לצדיי החצר, רואים שאינו מפולש כנגדו, אע"כ כונתו דהטעם מפני שנראה כמבוי עקום, כלו' דמבוי עקום אסור מעיקר הדין, ומבוי שכלה לצדיי חצר אסור משום דנראה כמבוי עקום, ולפ"ז מבואר דחצר שאני ממבוי, וא"כ אין הסבר לטענת האה"ע דמבוי שכלה

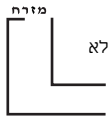
ומכל מקום נראה דצמפולש לא צעינן תנאי דצקיעת רצים צמזוי וי"ע.

(ב) ונראה שאין חילוק צמזוי לענין פרה אס ארכו יתר על רחבו, דאף על גב דיתר צמזוי מכל מקום חזר הוא, וצ"ל סי' שס"ה ס"ק ג' לא משמע הכי, וכבר הניחו הפמ"ג שם צ"ע ועי' מש"כ לעיל ס"ק ט"ז.

(ג) והא דחזר פרתו צעש היינו דוקא כשנשאר ג' דפנות שלימות של עומד מרובה אצל כל שאחד מג' הדפנות פרוץ מרובה כרמלית הוא, ולא מנינו שהקילו צמזוי צלל מחיצות ועי' לעיל ה' ז' וק"ו מחזר כו' ולא פרכינן מה לחזר דסגי ליה צ"ל דפנות ורמיזי צמ"צ סי' שס"ד סק"ד כתב דחזר מפולש לרשות הרצים מצ' דדדין די צפס ד' מצ' דדדין, והדברים צלע"ג, ורמיזי צמ"צ סי' שס"ג סעי' ח' צמ"צ ס"ק מ"ה וצ"ל שם ד"ה פרוץ מצוואר כדברנו, וז"ל דכונת המחצר צמ"צ ס"ק שס"ד שהחזר שאינה מעורבת היא פרוצה לרשות הרצים והפרצות מכוונות דכזה"ג צמזוי לא מהני לחי מצ' דדדין, וכמזוואר סי' שס"ה צמזוי מותרין, ונראה דאפי' איכא גידודא ולא צקעי צה רצים אסורה עד שיעשה עומד מרובה מלד אחד או לורת הפתח, ודברי הרמ"א צריך לפרש דוקא צפרוץ לחזר שאינה מעורבת והחזר היא סתומה, וזהו דינא דחזר קטנה שנפרצה לגדולה, וצריך לחילוק דיוורין תיקון חזר, ועיקר דינא דהמחצר צמפולש

לחזר שאינה מעורבת נשנית צמ"צ ס"ה ס"ג ושם כתוב דאי איכא גיפופא לחזר נידון כלחי, והכל מסתם לה סתומי לעיקר דינא דסגי צלחי, ואפי' הוא מפולש צמלאו מצ' דדדין, ודין זה מצוואר צמ"צ ח' א' צלא עירצו פליגי צנראה מצחוץ כו' ומצוואר דאי נידון משום לחי אין החזר אסור, ואף שהמזוי אין לו לורת הפתח צראשו שלצד רשות הרצים, דסתם מצוי הכי הוא, ועוד אי איכא לורת הפתח צראשו אין המזוי אסור משום נפרץ החזר, ולמאי דסקלא דעתך רב אסור משום תרמי לפי' תו', ולפרש"י דר"י אסור צכלה לחזר, מייירי גם כן צלא לורת הפתח שזהו עיקר דינו אס' היה מצוי כלה לרצחה אינו צריך כלום היינו דסגי ליה צלחי לצד רשות הרצים, ורמיזי צה"ל צסס המאמר מרדכי דלדד דהר"ן חולק על דין זה וי"ע, ודברי הר"ן המוצא צמ"צ י"ש לומר דשאר העיר ה' צה פרצות ונעשית כרמלית.

(ד) ר' א' אי ציתר מעשר כו' לפרש"י צריך לורת הפתח צעקמימותו ולחי מכאן ומכאן או לורת הפתח מכאן ומכאן ולחי צעקמימותו, ולפר"י לחי מכאן וורת הפתח מכאן, וכל זה כשצ' המצואות רצות צעקמימותן יתר מעשר, אצל כשאחת מהן פחות מעשר ואחת יתירה כגון כשהמזוי ההולך מורח מערב רחצ יתר מעשר וההולך דרום וצפון פחות מעשר כזה"ל אז מצוי הקצ"ר דינו כמפולש, והרצח דינו כסתום, ואס' עשה לורת הפתח להקצ"ר ולחי להרצח ולחי צעקמימותו סגי אף לפרש"י,

פ"ש חזון

הצדדים היינו בפתח החצר הקטנה לרה"ר, והיתר המחיצות הוא משום שעומ"ר בפתח החצר הגדולה לרה"ר: וראיתי בבה"ל שם הביא מהמאמר שס"ד ד' דמשמע שאין די בב' לחיים למבוי שנפרץ לחצר אלא בעי תיקוני מפולש, ומקורו בתשובת הר"ן סי' ע"ב שהצריך תיקוני מפולש במבוי שבעיר המוקפת חומה גבוהה דלתיים ובריה ודלתותי ננעלות בליה, וכ"כ בשם התשב"ץ ח"ב סי' כ"ט (אמנם, מה שהביא המאמר מהריב"ש ת"ה, צ"ע, דהריב"ש שם הקשה ע"ע ממבוי שכלה לרחבה, ותי' דהתם מוקף במחיצות והוי כירושלים שדלתותי ננעלות) וצ"ע מה שהוציא המאמר מפשטות הר"ן והתשב"ץ דחצר קטנה שנפרצה לגדולה, צריכה צוה"פ, הא מבואר בגמ' דדי בב' לחיים, והחזו"א כאן צידד להעמיד את הר"ן בנפרצו פרצות בחומה והוי מבוי מפולש לכרמלית (שונה הלכות שס"ד ג') אבל עיינתי בשו"ת הר"ן והתשב"ץ והשואל לא הזכיר ד"ז, וצ"ע, ויש לבאר דברי הר"ן עפ"מ שצידד החזו"א לק' סקמ"ג, וכך שיטת התשב"ץ והגאון כמש"כ שם, דמבוי כמין ד' בעי תיקון מפולש אע"פ סתום לגמרי בראש השני, ע"ש, א"כ כ"ש כשראש השני מפולש לחצר מתוקנת במחיצות, ומשמע קצת בתשובת הר"ן דהמבוי מתעקם קודם שמגיע לחצר, ע"ש, ואף דהכא קיל טפי משום דאינו מפולש לרה"ר או לכרמלית משום צד, עי' בדעת המשנ"ב לק' סקמ"א, ועי' עוד ביאורים בקו' דלתות שער העיר אות כ"ד.

(לד) אי ביתר מעשר. כ' החזו"א שאותם דינים דעקום כמפולש לרב לכל חד כדאית ליה, ה"ה ביתר מעשר לשמואל שהוא כמפולש (והוא משום דס"ל דבפרצה יותר מעשר שמואל מודה לרב, עי' סק"ה, אבל למשנת סק"ט בדעת האו"ש דטעמי משום דביתר מעשר חשיב דמסגתי הלוכא להדיא, לכאו' א"צ תיקון בעקמומית, אמנם המשך דבריו הוא לכל הפירושים אבל לרבי דרש"י דקו' הגמ' היא דביתר מעשר ל"מ לחי, אין מקור לכל זה): וכ"ז כשב' המבואות. עוד כ' שאם אחד המבואות צר מעשר, כיון שרה"י חשיב כמחיצה (עי' ס"ק מ"ה דין ג') חשיב המבוי

(ב) פ"ש חזון. ובפ"י שם הרחבנו הדברים.

(ג) כשנשא"ר ג' דפנות. מבואר בגמ' י"א ב' דא"א לטלטל בלי ג' מחיצות, עי' סי' ט' סק"א, וכ"כ תו' צ"ד א' והריטב"א שם, עי' ס"ק ל"א, וכ"כ המאירי י"ב א' בשם רשב"א (מיהו, עי' רמב"ם הל' שבת פט"ו הי"ב) וכ"כ בד"מ שס"ג סק"י ובכ"מ שס"ה סק"א, אמנם בשו"ת מהריב"ל סי' ע"ד כ' בדעת הרא"ש והגהות מיימוני שכתבו דדי לחילוק דיוורין בב' פסין (ובכ"מ דינם כפס ד') שה"ה במקום דבעי תיקון מחיצות, ובשו"ת מהרי"ט סי' צ"ד דה"ה דלא מהני ב' פסין אלא לחילוק דיוורין, ע"ש, ובמשכנות יעקב עמ' קל"ב ג"כ השיג על המהריב"ל (אמנם, מש"כ שם שמהרי"ט ס"ל כמהרי"ב לכאו' אינו כך, ומה שציינו למהרי"ט קי"ב צ"ל סי' צ"ה) מיהו, בשו"ע הרב שס"ד ב' כ' די להם בתקון החצר מכאן ומכאן וציינו למשנה בטהרות שהובאה בדף ח', והמשנ"ב העתיקו, והחזו"א השיג עליו, ועי' בחי' רבי גדלי' סוף סי' ג' ובשונה הלכות שס"ד ד'. (ובדעת המ"ב יש ליישב הגמ' י"א ב', דכל המקור בגמ' דבעינן ג' מחיצות, הוא מדין מפולש, וא"כ אי"ז שייך בחצר, ועי' בהקדמה לסי' י"ד שהוכחנו כך מתוס', ותו' צ"ד א' כבר הניחו החזו"א סק"ל"א בצ"ע משום שכתבו שיש דין פילוש בחצר, ע"ש ובסי' מ"ג ס"ק י"א. ומה שהוכיח החזו"א מדלא פרכינן ה' ב' מה לחצר דסגי ליה בב' דפנות, נתבאר בפ"י ס"ק נ"ב דלא פרכינן מדליכא דין פילוש בחצר, והמ"ב שס"ב סקמ"ה איירי במבוי, מדאיירי שם בלחי, ע"ש, ובחידושי בית ישי סי' כ' הוסיף דגם המשנ"ב לא אמר אלא בעומ"ר ברוב ההיקף, ע"ש ובחזו"א סי' מ"ג סק"ג): וצ"ל דכוונת המחבר. היינו המשנה ברורה: דאפי' איכא גידודא. דהיינו שאינו מפולש, אעפ"כ צריך מחיצה, כיון דדעת רבינו דהא דבעי ג' מחיצות הוא מעיקר דין רה"י, ולא רק משום פילוש: ודברי הרמ"א. פ"י החזו"א דמש"כ הרמ"א על דין השו"ע דמבוי שנפרץ לחצר א"צ אלא לחי או קורה בשני ראשו, וע"ז כ' הרמ"א דכ"ז כשיש לו תנאי מבוי אבל אם דינו כחצר צריך תיקון חצר משני צדדיו, פ"י החזו"א דהוא לחילוק דיוורין היינו בין ב' החצירות, שזה דין השו"ע שס"ה ג', ומש"כ הרמ"א שצריך בב'

מעשר אסור גם לשמואל, ויש לומר שאני התם כיון שצמצו רחב כ' והעמיד קנה צאמלעו לא מהני, והוה ל' מצוי שמן הפס ולפנים כפרון צמללו רוח רביעית.

לה) ומדברי הגמ' ציטר מעשר לשמואל יש ללמוד לדין, צדאיכא גידולא בעקמימותי כגון גדר פחות מעשרה טפחים דנראה דצכה"ג צפחות מי' אמות תורתו כסתוס לרב, דמצוי עקוס לא חמיר מפרצה כדמוכח בגמ' ו' א' וכמש"נ לעיל ס"ק כ"ב, מכל מקום ציטר מעשר, תורתו כמפולש, ויש צוה כל החילוקים שנתצארו צס"ק ל"ד לשמואל, אמנם אם מצוי פרוץ צמפולש ולא צקעי זה רביס אין אסור וכמו שצ' לעיל ס"ק ל"א להסתפק צוה, הכי נמי בעקוס ואיכא גידולא והוה יתר מעשר בעקמימותי דלא חמיר ממפולש, ואף על גב דצמפולש ממש שאין לו רק צ' דפנות ודאי אסור אף צדאיכא גידולא, ואין ספקינו רק צמפולש דאיכא עומד מרובה צמקוס דופן הג' אלא שהפרצה מפלשת אותה, הכא נמי כיון שאין צפתחו עשר חשיב כגדור מג' רוחות אלא דדינו כמפולש היינו כפרון ארבעה צפלוש.

לו) וכ"ז לענין מצוי אצל צחצר מצואר צקוגיא ח' א', דאפילו יש בעקמימותי יתר מעשר דינו כסתוס וכמש"נ

• פשר חזון •

וא"כ אין המבוי נותר במחיצות עצמו אלא צריך למחיצות חבירו, דאל"ה נחשוב ל' כהעמיד קנה באמצעו, וא"כ נחשב כמפולש ובעי צוה"פ, ולפ"ז אם יהי' הפס רחב יותר מאחד מהמבואות, אע"פ שאין בו שיעור עומד מרובה לכל הרוח, א"צ צוה"פ כיון שניתר במחיצות עצמו ע"י לחיים או לחי ועומד, אבל הי' מקום לומר דלא יהני, ולפרש דברי התוס' דחשיב כמפולש משום שצריך להודקק להיתר רוח רביעית שני פעמים במבוי זה.

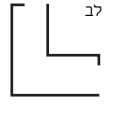
לה) יש ללמוד לדין. לפ"מ שבי' רבינו סקכ"ה סקל"ד דבמבוי יתר מעשר מודה שמואל לרב, כתב רבינו דנלמד משמואל לרב דאף בדאיכא גידודי דמודה רב דלא הוי מפולש, בפרצה יתר מעשר שא"א להתיר את המבוי אלא במחיצות חבירו חשיב מפולש (אבל אי נימא דטעמי' דשמואל הוא משום דמסתגי הלוכא להדיא, בדאיכא גידודי לכאו' לא מסתגי הלוכא להדיא, ואולי אפי' אם יהיו גידודי שיעטו את הפרצה מעשר, יאמר שמואל שתורתו כסתוס, וצ"ע). והא דבאיכא גידודי מודה רב, העתיק בשונה הלכות שס"ד דין כ', וכ' שם שה"ה בדאיכא רפש וטיט, ע"ש: אמנם אם מבוי וכו'. החזו"א סייג מש"כ שבפרצה יתר מעשר הוי מפולש אפי' בדאיכא גידודי, שהוא דווקא אי נימא שבמפולש זכנגז' אסור אפי' באיכא גידודי, כל' דדין פילוש דזכנגז' הוא מדין פרצה במחיצות וכל מה דבעינן בגמ' בקיעת רביס הוא במבוי עקוס, וכמש"נ ס"ק ל"א, אבל אי נימא דבדאיכא גידודי מותר אפי' בזכנגז', ה"נ מותר, דכל מה דאסרינן הוא משום דחשבינן ל' כמבוי אחד וכמש"נ סק"ט וס"ק כ"ה ומ"ב, ובדאיכא גידודי אפי' מבוי אחד מותר בשיש עומד מצד אחד, וה"נ נחשב שיש לו ג' מחיצות, שהרי בחצר כה"ג מותר כדלק' ס"ק ל"ו.

לו) לעיל ס"ק כ"ג וכ"ד כ' רבינו לשלול שלא נאמר דביש בעקמימות עשר או פרוץ מרובה, אע"פ שאין בפתחו עשר אם פרמ"ר בפתחו אסור גם בחצר, אלא דחצר שיש עשר בעקמימותי מותרת, והוכיח זאת מדמקשינן אי בעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתוס ופירש"י לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא, משמע דרק מדין מפולש אתינן עלה וכמש"נ בס"ק כ"ה, ודין מפולש ליכא אלא במבוי, ע"י ס"ק ל"א, עוד הוכיח בס"ק כ"ד מדבעינן למימר דהא דמבוי שכלה לרחבה מותר דשמואל היא, וע"כ הוא בגוונא דמבוי

ואפשר דלא צעי לחי בעקמימותי צכה"ג כיון שהרחצ דינו כסתוס, ואם עשה צ' לחיים לצ' ראשי מצוי הרחצ הותר אף שלא תיקן מצוי הקצר, מיהו כשעשה לחי למצוי הרחצ צראשו [וכשאין צראשו עשר עסקינן] לא הותר עדיין כדמוכח צקוגיא ח' א' דאפי' לשמואל שתורתו כסתוס צריך לחי בעקמימותי כשלא עשו צני המצוי לחי צראש האחר וכמש"נ לעיל ס"ק י"ט, והכא לא מהני אף אם יעשה לחי למצוי הקצר כיון שתורתו כמפולש, וכן צמצוי עקוס כמין ח', אף להסודרין שתורתו כמפולש לרב והוה הדין לשמואל ציטר מעשר וכמבואר י' צ', היינו כשכל ג' המצואות רחצות עשר בעקמימותו, אצל כשאחד מהמצואות צצרגלי הח' פחות מעשר צמו' בעקמימותו, אז דין צ' המצואות כסתומות ומצוי הקצר כמפולש, ואם צ' המצואות צצרגלי הח' פחותות מעשר בעקמימותו אז דינו כלן כסתומות אף שצמצוי צצגג הח' רחצ יתר מעשר, שכל אחד אינו נחשב כמפולש אלא עד סוף מצוי של ג' הח' כיון ששם אין פרצת עשר וניתר בעומד מרובה לשמואל, ואף שלא חשיב עומד מרובה לענין שלא להצריכו לחי וכמש"נ לעיל ס"ק כ' מכל מקום לאחר שעשו לחי לצ' המצואות צצרגלי הח' צראשן סגי והותרו כלן, ולפיכך יש מקום עיון צמו' י' צ' ד"ה עושה שצ' שכשיש מן הפס עד הדופן יתר

השני כסתוס, וא"צ תיקוני מפולש: ואפשר דלא בעי לגבי העקמימות לרש"י, נסתפק החזו"א האם גם כאן תקנו שיראו בכל צד תיקוני מפולש, וע"י סקמ"ג, או דילמא כיון דחשיב סתימה בפתחו עדיף טפי, וא"צ לחי בעקמימות: ואם עשה ב' לחיים. בפתח המבוי ובעקמומית מהני, אף שהמבוי הקצר חשיב מפולש, כיון שהמבוי הרחב נותר במחיצות עצמו א"צ צוה"פ וסגי בלחיים, וצריך לחי בעקמומית כמש"נ סק"ט ול"ז שגם לשמואל א"א להתיר המבוי בעומד גרידא משום דחשיב כעגול ע"י הילוך הרבים: מיהו כשעשה לחי. אף שבכל מבוי עקוס שעשה לחיים בב' ראשיו, נותר כל מבוי בעומד לרש"י, הוא משום דע"ז יש ד' מחיצות, ורה"י מחזירה את העומד מרובה, אבל הכא שהמבוי הקצר מפולש ובעי צוה"פ ואינו נותר בלחי, לא מהני הלחי שבראשו כיון שלא נשלם תיקונו ולא הוי רה"י, ולרבי' דרש"י ודאי בעי לחי, אלא דתלוי בספק דסקי"ח ע"ש: במבוי עקוס כמין ח'. לדעת הסוברים שתורתו כמפולש לרב אפי' בפתח מעשר, סבירא להו דביתר מעשר תורתו כמפולש גם לשמואל, ועפ"ד לעיל סייג החזו"א דלא הוי מפולש לשמואל אלא כשכל ג' המבואות רחבות מעשר, וכל מבוי צר מעשר נחשב לגבי המבואות האחרים כסתוס, וכמש"נ: וכמש"נ לעיל ס"ק כ'. שם נתבאר לשיטת הר"י והרשב"א בדעת רב דמבוי עקוס כמין ח' לא חשיב מפולש וא"צ צוה"פ, דמ"מ ממבוי שבגג הח' הולכים למבוי שברגלי הח' וחשיב כמבוי עקוס לענין זה דלא נחשב כעומד מרובה וכמ"ש בסק"ה, וזו הנקודה שציינן רבינו לשם, דבעי תיקון לחי בעקמומית, אלא שכשעשה לחי למבוי השני מהני משום שנעשה רה"י שלימה בד' מחיצות וחשיב כגדור ומהני להשלים העומד מרובה, וכמש"נ סקל"ז דלא חשיב כעומד מרובה כל זמן שלא תיקן השני אלא כאורך עקוס, ומשמע דאם מתקן השני נותר ע"י דחשיב עומד מרובה, וע"י ס"ק י"ט: ויש מקום עיון. החזו"א דקדק בלשונו וכתב ויש מקום עיון, דהיינו שאין כאן קושיא אלא שצריך לבאר מדוע כה"ג חשיב מפולש: וי"ל שאני התם. נראה כוונת רבינו בתירוצו דא"א לחשוב המבוי הרחב שבגג הח' לעצמו ולהתירו בב' לחיים, ואף דמבואר ס"י ה' ס"ק ו' דרשאי להעמיד הלחי לצד פנים של הפס, וא"כ אפשר להתיר את המבוי שבגג הח' ע"י לחיים גרידא, כיון שאנו צריכין את המבואות שברגלי הח', דאל"ה אמרינן אתי אוריא ומבטל לפס וכמש"נ בס"י ה' ס"ק ו',

צ"ק כ"ד, ונראה דאפי' בחצר עקומה שצראשה פרוץ מרובה על העומד, מכל מקום דינה כסתום ואף על גב שיש צעקמימותה יתר מעשר כזה^{טז} ואף על גב שאם נידון על חצר אחד כגון אם נידון על ההולכת מזרח ומערב הרי יש זה פרצה יתר מעשר, מכל מקום כיון שדפנות נמשכין מנדי פרצתה [הוא החצר ההולכת לפון דרום] וצין הדפנות צראשן פחות מעשר חשיב כסתום, ואף על גב שמעט שגדר צראשן למעט מעשר, הפרוץ רבה עליו, וראי' לזה מנבזי עקום שיש צעקמימותי' עשר דלא אסריין לשמואל אלא משום דפרצה כהאי אף על גב שהיא מן הגד, חשיבה כמפולש, ועל כרחק שמעיקר דיני הדפנות חשוב דפנות מעליות, ואין לומר דאין הכי נמי דהאיסור גיש צעקמימותי' יתר מעשר משום פרצה יתר מעשר, דאם כן כשהמבזי ההולך דרום לפון קצר יש להחזיר שניהן שהרי ההולך מזרח מערב כסתום, ולא איכפת לן זהא דהקצר פתוח לתוכו, ומצואר צסוגיא דכה"ג אסור לשמואל וכמש"כ ס"ק כ"ד, ועל כרחק דחשיב מחילות מעליות, ונראה

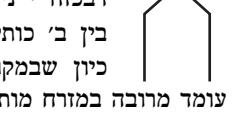
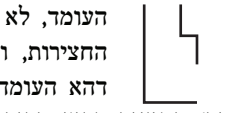
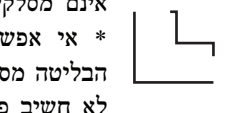
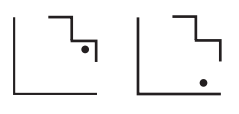
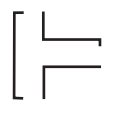

דהוא הדין כשהחצרות רחבות עד שאם נחשוב כל חצר וחצר לצדדי יהי' פרוץ מרובה צעקמימותן מכל מקום כל שגדר צפתן חשוב כגדור ודלא כמש"כ לעיל ס"ק כ"ג, והיינו טעמא דהעשוי כזה^{טז} לא גרע מעשוי כזה^{טז} דנראה דחשיב עומד מרובה, וכאילו נמשך קן מקנה האחד להשני כמצואר צורה וכן אם גדר אחת מהן צראשו כגון צראש הדומי עד שהחצר ההולך מזרח מערב גדור רוצו כזה^{טז} שאם נחשוב הגדור עד סוף הגדר שצראשו כזה^{טז} יהי' רוצו גדור, שמהן מותרות צפס ארבעה, ואם עשה פס רק לאחד מהן עדיין שמהן אסורות כיון שהן פרוצות צב' דפנות צרוצן למקום האסור, מיהו הגדר שצראש הדרום אם יש צו ארבעה טפחים נידון משום פס.

לז) ואם צ' החצרות אינן רחבות יתר מעשר, ניתרות צפס ארבעה טפחים, ואם עשה לאחת מהן היא מותרת,

• פשר חזון •

שכלה למבוי אסור, דאל"ה מדוע נקט לרחבה, וא"כ חזינן דמדון מפולש הוא, ולא שייך בחצר, וכאן הוסיף ע"ז, דמדלא חילקו בגמ' משמע דאפי' כשההולך דרום צפון קצר, אינו מותר אלא ברחבה, אבל במבוי כה"ג אסור, וכמש"כ ס"ק ל"ד (ולא הבנתי, הא י"ל דכה"ג אף במבוי מותר, והא דנקט רחבה הוא להחזיר גם בגוונא דס"ק כ"ג דשניהם רחבים יתר מ"א אלא שמיעט בראשו מ"י) וכך נקט החזו"א לדינא, ס"ק מ"ה דין י"א י"ב ובשונה הלכות שס"ד כ"ח: ואע"ג שיש בעקמומיותה. זה חזרה ממש"כ בס"ק כ"ג, ועי' סי' ח' סק"ג במש"כ רבינו בצירור שם, דיש מקום לומר, כיון דאיכא ג' דפנות חשיב רה"י מה"ת, לא חשיב פרצה לשם לענין שיהי' הפרצה יותר מ"א וע"ג דכל שהמקום ההוא ישאר באיסורו הפתוח לתוכו כפתוח לכרמלית, מ"מ כשב' המוקפין תלוין זה בזה, וכשהותר האחד הותר השני, י"ל דכל שאין פרצה י' לחוץ מב' המוקפין מותר, וצ"ע, עכ"ל, וע"ש, וא"כ יש להרחיב את דבריו לבאר את הדין המבואר כאן, דכיון שהחצר אינה פרוצה ביתר מעשר לחוץ אלא שנמשכין מפרצתה דפנות שבסופן יש עומד למעט הפרצה מעשר, לא חשיב פרצה יתר מעשר, ומ"מ צ"ע ממה שנתבאר סקמ"ה דין כ' ציור ס"ג, דכזה * ורחבות יתר מ"א אף באין בפתחן י' כולן אסורין, עד שיסתום באחד הראשין של חצר מזרח ומערב עד שיהי' עומד מרובה, כיון שאין חצר ניתרת בפחות מג' מחיצות עומד מרובה, עכ"ל ע"ש, וצ"ע מדוע לא אמרינן התם עומד מרובה בחצר צפון דרום, ואף שפרצותי' יתרות מ"י, הא נמשכין מפרצותי' דפנות שבסופן עומד הממעט הפרצה מעשר, וי"ל דבאמת בצירור שנתבאר כאן לא חשיבין לפרצה כסתומה, אלא דאמרינן דכחצרות גדורות מאויר העולם, ואין במחיצותיהן פרצה עשר, וא"כ בס"ק מ"ה ציור ס"ג אין לחצר ההולכת מזרח ומערב אלא ב' דפנות וב' פסין ומש"ה לא מהני: והיינו טעמא דהעשוי כזה וכו'. ונראה דזה טעם רק בצירור האחרון שהחצרות רחבות עד שאם נחשוב כל חצר וחצר לבדה יהי' פרוץ מרובה בעקמומיתן, דבכה"ג אפשר לראות את ב' החצירות כחצר אחת באלכסון, אבל כשעומד והוי בצורת ב' חצירות אין לומר דנחזינהו באלכסון, והא דאפשר לחשוב רשות המוקף באלכסון מבואר להלן סי' ח' סק"א, ע"ש ובסק"ד סק"ו וסי' י' סק"ט ט"ו, ואיירי כשעומד מרובה לדרום ולצפון וכמו שצייר בצירור ל"ג, דאל"ה לא יהי' באלכסון עומד מרובה על ב' הפרצות יחד, ומבואר בסי' ד' סק"ג דלא אמרינן עומד מרובה בכה"ג, ונראה

דלא צריך שיגדור בפתחן אלא שיהי' עומד מרובה, אבל א"צ פס ד' בכל אחת מהחצירות, כיון דחשבינן להו חצר אחת הניתרת בעומד מרובה, ונפק"מ כשאורך החצירות בצד הארוך י"ח אמה וטפח ובצד הקצר ט' אמות, דעושה בראשן פס ב' טפחים, כדי שיהיו עומד מרובה, וא"צ ד' טפחים, וחשיב עומד מרובה גם לעומד כאן * כיון שהעומד באלכסון וכמו שצייר החזו"א, והעומד כאן * י"ל דשרי כיון שאינו פרוץ אלא לרה"י, ואפשר דא"צ לזה, אלא הכתלים שבאמצע אינם מסלקים העומד מרובה, ועדיין צ"ב בצירור כזה * אי אפשר לומר דחשבינן העומד באלכסון, ואין הבליטה מסלקת המשך העומד שאחוריו, וצ"ע, ועכ"פ לא חשיב פרצה בקרן זוית, כיון שע"פ צורת הדפנות אין כאן קרן זוית, עי' סי' ח' סק"ד, ומש"ה א"צ שהיא כותל כנגד העומד מרובה שע"פ האלכסון, ואינו שייך למש"כ סי' ג' סק"ו דכשמפסיק כרמלית בין הלחי למבוי פסול, דהא הכא כל השטח מותר: וכן אם גדר אחת מהן בראשו. כאן נתבאר דין נוסף בגוונא דפרוץ מרובה בעקמומיתן, אלא דהכא א"א למחשב הרשות באלכסון דהא בדופן מזרח לא יהי' עומד מרובה, ואם כן על כרחינו להודקק למשנת ריש הסעיף דכיון שנמשכין מהפרצה דפנות שבסופן יש עומד למעט הפרצה שלא תהי' מרובה על כללות העומד, לא חשיב פרוץ מרובה ומש"ה בעי פסין לב' החצירות, ונתחדשה כאן נקודה נוספת בדברי רבינו, דהא העומד כאן * אין לו אלא ב' מחיצות שלימות, וב' מחיצות פרוץ מרובה, ודין זה מבואר גם לק' סי' ח' ס"ק ה' דבכזה * נידון בעומד מרובה, ואע"ג שהמקום הנאחו בין ב' כותלי האלכסון אין לו עומד מרובה למזרח, כיון שבמקום הרחב בין ב' הכתלים הישרים איכא עומד מרובה במזרח מותר גם בין ב' כותלי האלכסון דמקרי עומד כיון שפרצה ביניהן פחות מעומד, וראי' לזה מהא דצריך לטעמא דפתחא בקרן זוית לא עביד אינשי, הא לאו הכי ניתרת הפרצה בעומד מרובה, עכ"ל, ע"ש, וביאור הדבר דהמקום המוקף בכתלים העושים עומד מרובה נטפל לרה"י, ומ"מ בעי פס דסוף סוף לעומד שם ליכא עומד, ולפ"ז צ"ל גם בצירור בסי' ח' סק"ה מהני דווקא משום דחשיב כב' לחיים (דברי החזו"א בס"ק זה הועתקו בשונה הלכות שס"ד ח', ובצירור ג' שם אין עומד מרובה).

והנה אם החצר פרוץ אין להסתפק שהרי מצוי אסור שהרי כלה מן הצד, והוא לי' מצוי ככרמלית ואילו נפרץ חצר אחרת לתוכו במלואה היתה אסורה וחצר זאת לא עדיפא מחצר אחרת, אלא כשאין פרצה בחצר יש להסתפק, דאפשר שאין תיקון המצוי שהוא בלחי עולה לחצר, או דלמא כיון שעולה למצוי הרי החצר פתוחה למקום סתום, וכן יש לעי' כשהפרצה מחצר למצוי יתר מעשר, והיכי דכלה מן הצד או צוה כנגד זה דהמצוי אסור פשיטא דחצר אסורה מדין פרוץ יתר מעשר לכרמלית, כי קמבעיא לן כשהחצר אינה פרוצה כלל דצוה נראה דהמצוי מותר אף בכלה מן הצד, צוה יש לעי' כשיש פרצה יתר מעשר מחצר למצוי אם מועיל לחי של מצוי להחיר החצר, ואם נימא דחצר אסורה גם מצוי אסור מדין פרוץ לכרמלית, ואת"ל דכה"ג שתייהן מותרות, עדיין יש לעי' בכלה מצוי לאמנע חצר והפרצה זה שלא כנגד זה, ופרצת החצר למצוי יתר מעשר, דהכא אי אפשר לדון על המצוי למחצבי' כסתום עד שנחשוב את החצר כסתומה, ואי אפשר לדון על החצר למחצבה כסתומה עד שנחשוב את המצוי כסתום, אלא שיש לומר דאוליין צתר סופן כיון דשריין שניהן אין כאן פרצה וכן מסתבר, אלא שיש להסתפק בעיקר הדבר אי מהני תיקון מצוי לחצר, כמש"כ לעיל, ואפשר עוד שכל שהפרצה יתר מעשר לא עדיף מכלה מן הצד שאין כאן היכר מצוי וחצר צפתמו.

ואף על גב שחצרתה אסורה, ואף על גב שצמצוי כה"ג אסור אף לשמואל כמש"כ לעיל ס"ק י"ט דלא חשיב כעומד מרובה כל זמן שלא תיקון השני אלא כאורך עקום כמש"כ סק"ה, הכא בחצר לא אמרינן הכי, כדמוכח בגמ' דחצר מותרת אף על גב דמצוי אסור בכלה מן הצד או זה כנגד זה, וכן בג' חצרות כעין ח', אם אין בעקמימות עשר החצר שצגג הח' אין לריץ שום תיקון אם יש בו עומד מרובה, ואף על גב שלא תיקון החצרות שצרגלי הח', ואם צא לתקן צפס ארבעה טפחים סגי להו, ואם יש צרוחצו החצרות שצרגלי הח' לצד החצר שצגג יתר מעשר, החצר שצגג אסור עד שיעשה פס להחצרות שצרגלי הח', וכן אם רוחצו צ' החצרות עודפים על העומד שצנייהם ונמנא שהחצר שצגג הח' פרוץ מרובה צרוח רביעית, והצנוי שצאמנע אינו עולה משום פס, אסורה עד שיעשה פס להחצרות שצרגליו.

לה) מסקינן צבנין עקום שצמצוי מצד אחד וצד הצ' חצר, אם המצוי כלה לאמנע החצר שניהן מותרין, ודוקא כשהפרצות זה שלא כנגד זה, אצל בכלה מן הצד או זה כנגד זה מצוי אסור אצל חצר מותרת כמצוואר צתו' ז' צ' ד"ה צעירצו, והנה לרב אסור בכלה מן הצד, אף בחצר שאין רחצו עשר כיון שנראה כמצוי עקום שחורתו כמפולש לרב אף צאין בעקמימות' עשר, ויש לעי' בכלה החצר במלואה למצוי מהו תורת החצר,

פּשַׁר חֲזוֹן

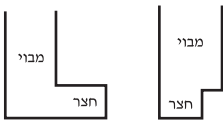
בלחי בשום אופן: וכן יש לעי'. הספק השני הוא האם תיקון מצוי מהני לחצר כשהחצר פרוצה למצוי יותר מעשר אמות (ואיירי בחצר סתומה כמו בציוור הקודם), ובכה"ג גרע מהציוור הקודם כיון שאם החצר אסורה המצוי גם אסור משום שנפרץ לחצר יותר מעשר אמות, וא"כ א"א לומר שהיתר החצר הוא משום שפתוחה למקום סתום, אלא אחרי שהלחי יתיר את המצוי, האם בכה"ג גם אפשר להתיר חצר בלחי (ועי' במאמר מרדכי שהובא לעיל ס"ק ל"ג):

עדיין יש לעי'. הספק השלישי הוא במצוי שנפרץ לחצר יותר מעשר אמות ויש פרצה בחצר (שאינה אוסרת בדיני מצוי שכלה לחצר), וציוורו כזה * ונוסף בזה ביאור בס"ק מ' דא"א לדון על המצוי כמוגדר בשלימות אלא ע"י דיני חצר, וא"כ יש להסתפק אפי' אם נאמר בציוורים הקודמים שהלחי מתיר את המצוי והמצוי מתיר את החצר, הכא הרי לא יחול שם מחיצות חצר על החצר, עד שיתיר בלחי את המצוי, וכדי לומר שנשלמו מחיצות המצוי צריך לומר שהלחי מתיר את החצר, וא"כ הלחי שייך טפי בהיתר החצר: כיון דשריין שניהם. יעויין בס"ק ל"א שהקשה על האבן העוור שאמר שחצר מפולשת אסורה, ומצוי שכלה לחצר שניהם מותרים כיון שהמצוי מותר, דהלא היתר המצוי הוא משום שהחצר חשיבא כסתומה והוי המצוי פתוח למקום סתום, ומאי קשיא לי' הא נתבאר הכא דכיון דשריין שניהם אין כאן פרצה, ואין ההערה על עצם הקושיא, כיון שאם נימא שיש דין פילוש בחצר באמת קשה איך שריין שניהם, אלא שלשון רבינו בס"ק ל"א משמע שא"א לומר דע"י דשריין שנים אין כאן פרצה ע"ש, וע"ע בס"ק ט' דמצוי הפתוח למצוי שנתקן בלחי לא חשיב פרוץ למקום מתוקן לשמואל, וי"ל דמצוי חמיר טפי: אלא שיש להסתפק. לק' ל"ט הוכיח מרש"י דמהני, ולק' מ' הביא שעה"צ דמהני, ע"ש ולק' מ"ט נ"א ג"כ דן בספק זה ע"ש, ועי' בחוב"ב סי' א' סק"כ מה שהוכיח מהרשב"א בעבודת הקודש שער א' דין י"ד, ויש לדון האם כשהיתר המצוי בפס ד' יסכים החזו"א להקל או דלמא כיון שאין פס מועיל במצוי, עי' ס"ק י"ג, אינו חשוב יותר מלחי.

לז) יסוד דברי רבינו כאן הוא, דכל הדינים שנתבארו ס"ק ל"ד וס"ק ל"ה שיוצאים מדין פילוש אינם אלא במצוי, אבל בחצר הכל מותר וכמש"נ ס"ק כ"ד וס"ק ל"ו (והובא בשו"ת הלכות שס"ד ט'): אם יש בו עומד מרובה. היינו עומד מרובה על שני הצדדים, ואם הוא מרובה רק על אחד מהן, או אפי' על כל אחד מהן, צריך גם תיקון בפס או בב' פסין: להחצירות שברגלי הח'. אף שבמצוי כה"ג ה"י צריך צוה"פ, וכמש"נ בס"ק כ"ה שאם אינו יתיר במחיצותיו אלא במחיצות חבירו חשיב מפולש, אלא שבחצר לית להאי דינא, עי' ס"ק ל"א, ונתבאר בדברי רבינו כאן גם הא דמהני המחיצות הרחוקות למעט הפרצה מעשר, וכמש"נ ס"ק ל"ו, והכא מבואר שהוא גם בב' חצירות, וכאן נקט רבינו כן בפשיטות כיון שכל הנידון הוא ברוח רביעית, אבל בס"ק מ"ה דין י"ג נסתפק בכה"ג, וביארנו שם דמספקא לי' דבצורת ב' חצירות גרע וא"א לומר ציוורף מחיצות, התם איירי בניתר בראשו בפס והנידון הוא על רוח שלישית, ומש"ה מספקא לי' שלא יהני: וכן אם רוחב דבכה"ג אמרינן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לי' לעומד, ולגבי החצר שבגב הח' אין כאן אלא מחיצה ומתבטלת ע"י האויר, אבל אם עשה פסין לחצירות שברגליו נחשב הכל כסתום ולא אמרינן אתי אוריא, עי' סי' ה' סק"ז.

לח) ג' הס"ק הבאים עוסקים בענין היתר חצר שכלתה למצוי ע"י תיקון המצוי: בבנין עקום. החזו"א נקט לשון בבנין עקום, כיון שמצד אחד יש מצוי ומצד השני חצר: ויש לעי'. נסתפק החזו"א ג' ספיקות בדין חצר פרוצה למצוי והמצוי יתיר בלחי, האם מהני האי לחי להחשיב המצוי כסתום, גם כדי להתיר החצר, (ועי' ס"ק מ"ח שנסתפק באופן אחר האם מהני תיקון המצוי לחצר): אלא כשאין פרצה. הספק הראשון הוא בציוור כזה * או כזה * שהמצוי מותר בטלטול אף אי נימא דהחצר אסורה, כיון שאין בו פרצה האוסרת ואינו מפולש, ואעפ"כ יש להסתפק כיון שלא נעשה המצוי רה"י אלא ע"י לחי ורק בזה נשלמו מחיצותיו, האם מהני לחצר, כיון דא"א להתיר חצר

התחלפות וטעות, אלא שענין מחילות הוא הכרה למקום שציינהן שהוא מוזבל וגדור, וכל שהמחילות הן בצחינת בלתי שלמות, אלא שדיעה חוצי משלימן, כמו הכא הידיעה שחלק ההוא הוא חצר ולא מצוי אין זה מספיק להשלמת תנאי המחילות, אבל הכא כשצאנו לאסור מחמת פרטת חצר למצוי הגנו מחדשין לפרוך את המחילות על ידי ידיעה חוצי זה לא אמרינן, והיינו נמי טעמא דשרינן בכלה מן הזד בשאין פרטה בחצר, והלכך הוזהב רש"י לפרש האיסור שאף אם כלו מצוי הוא מפולש על ידי עקמימות יתר מעשר.

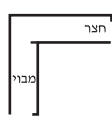
מ) אבל בכלה צאמת החצר מן הזד יש לומר דכל יתר מעשר שניהן אסורין אף בליכא פרטה, וכן כל שצמלחה שניהן אסורין, ואף בפחות מעשר וליכא פרטה, כיון דחצר אסורה מצוי אסור כדין נפרך לכתמלית מן הזד בארבעה היכי דבקעי זה רביס ואי צכה"ג שרי, אכתי צאיכא פרטה בחצר קמבעיא לן כיון שהמצוי אין לו מחילות אף כשאנו חושבין את מחילות החצר כמחילותיו, גרע טפי, שאי אפשר לדון על המצוי כמוגדר בשלימות אלא על ידי דיני חצר, וכמש"כ בס"ק ל"ח, ואי שרי בשלימה ואסור בפרוטה ניחא בפשיטות דברי רש"י ז"ל שבס"ק ל"ט שהוצרך לטעם פילוש בעקמימות" דאם לא כן אפשר לדון על המצוי ולחשוב את מחילות החצר למחילותיו ולהתירו. ובספר מ"צ סי' ס"ה צעה"ל אות י"ג כ' דבעירבו, ופרטת החצר לזד רשות הרבים פחות מעשר ולזד המצוי יתר

לט) והנה יש לעי' בחצר שנפרטה למצוי מן הזד ויש פרטה בחצר לרשות הרבים, והנה בכלתה חצר באמצע מצוי ודאי גם מצוי מותר כדין מצוי כלה לאמצע חצר, ויהיינו בפחות מעשר ולא צמלחה אבל צמלחה או ביתר מעשר תלוי בספק האמור לעילן אבל בכלתה כלפי סוף המצוי שדופן האמצעית של המצוי צויה עם החצר כזה"ל אי הו' כדין כלה מצוי לזד החצר או לא, דאפשר דדוקא בכלה מצוי לזד אנו מנשיבין את ארך המצוי כמהלכו, אבל הכא לא נראה כמצוי מתעקס עד כותל דרומי של חצר, ואת"ל דצכה"ג מותרין שניהן, אם כן הא דאמר דכלה מן הזד אסור, על כרחך שאין חושבין כל החצר כמצוי אלא כל חלק החצר שכנגד המצוי, ונמנא דהחצר הוא מצד המצוי, ועל כרחך איסורו משום יתר מעשר או מפני שהוא צמלחה, ואם כן מוכרח ספיקנו לאיסור, איצרא מפרש"י שכ' ח' א' ד"ה אבל טעם האיסור משום שיש בעקמימות יתר מעשר ומודה שמואל, משמע משום שהחצר פרוטה צמלחה למצוי וכן משום פרטת יתר מעשר מחצר למצוי, אין לאסור דאם לא כן אין צריך לטעם דמודה שמואל ביש בעקמימות" יתר מעשר דתורתו כמפולש בללו הכי אסור משום פרטה יתר מעשר מחצר למצוי ואם כן גם המצוי אסור משום פרטה יתר מעשר, מיהו יש לדחות דשאני התם שצאמת כלו חצר הוא ואין פרוך למצוי אלא פחות מעשר, אלא שגראה כמצוי עקום לא אמרינן כן לחצאין שיהא נראה כמצוי פרוך לחצר יתר מעשר, שענין איסור מן הזד אינו משום

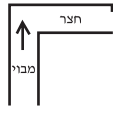
• פשר חזון •

שייך פילוש אין לאסור ואף שהחצר ניתרת בתיקון מבוי, כגון שהחצר אינה רחבה עשר ופרוצה במלואה אל החצר שכנגד המבוי: מיהו יש לדחות. דרש"י איירי בציוור כזה * שהמבוי אינו פרוץ במלואו לחצר, וא"כ החצר אינה צריכה את היתר המבוי, כיון שאם נדון על החצר כחצר הרי נשלמו מחיצותיו ואינה צריכה היתר כלל, ואם דנים על חלק החצר שכנגד המבוי למבוי, הא יש לו את תיקון המבוי, ולומר דלדיני הפרצה להחשיב החצר שפתוחה למבוי שלא יועיל לה תיקון המבוי, זה לא אמרינן, ובס"ק מ' יסיים דבכלה במלואו או ביתר מעשר עדין יש להסתפק, (ונראה, דאם יש עוד מחיצה באמצע החצר נידון בדיני מבוי שכלה לחצר, דאם הוא זה כנגד זה אסור, ואם לאו מותר): אינו משום התחלפות וטעות. דאם הי' משום התחלפות וטעות, הי' מקום לומר דגם בגוונא דהחצר נשלמה במחיצותיו, עדין נגזור לחשוב החצר כפתוחה במלואה למבוי, ולא יועיל לה תיקון המבוי, אמנם צ"ע דלשונות רש"י וכל הראשונים הם אתי מיחזי ודמי, דמשמע דטעם האיסור הוא משום התחלפות וטעות, ומאידך צ"ע דהא דברי רבינו אמורים לפרש דברי רש"י מדוע והצרך לומר שטעם האיסור הוא משום פילוש, ואפשר דלמשנת" בס"ק מ' דברי שעה"צ דחצר כה"ג ניתרת בתיקון מבוי, ומש"ה והצרך רש"י לפרש טעם האיסור משום התחלפות וטעות, וכל דברי רבינו כאן הם רק להראות שאין הכרח גמור מדברי רש"י דמודה שמואל, וצ"ע.

מ) החזו"א הסתפק סק"ח האם מהני תיקון מבוי לחצר הפרוצה לו במלואה או ביתר מעשר, ובעי להוכיח בסק"ט מרש"י דמהני אפי' כשהחצר פרוצה לרה"ר כנגד המבוי, ודחי שם דרש"י הוצרך לדבריו מטעם אחר, ע"ש, וסיים כאן דנשאר הספיקות דסק"ח: ואי שרי בשלימה. ואסור בפרוצה ניחא בפשיטות דברי רש"י, לא הבנת, דהא רש"י איירי בפרוצה, ואולי צ"ל ואי שרי בין בשלימה בין בפרוצה וכו': ובס"ק מ"ב. החזו"א הוציא משעה"צ להקל בספיקותיו שבסק"ח, ועוד הוציא מדבריו דלא גזור חכמים

לט) המכוון שבדברים כאן הוא לדון בספק דלעיל, האם אפשר להתיר חצר הפתוחה למבוי ע"י לחי: בחצר שנפרצה למבוי. הגמ' איירי במבוי שכלה לחצר, והחזו"א דן בחצר שכלתה למבוי, ובציוור לז צייר שנשאר פס בראש החצר, ויש לדון האם הוא דוקא גם לענין הגדרת חצר ומבוי, אבל אם החצר פתוחה במלואה ואין היכר לסיום החצר, חשיב מבוי שכלה לחצר, או שהמבוי והחצר תלויים בתשמישיהם גם לענין זה, ואפשר דהדבר תלוי בכותל המבוי שנפרץ (ואע"פ שצייר את החצר שתומה בדרום, לכאן איירי שפתוחה שם): בכלתה חצר לאמצע. היינו כזה * דזה ודאי מותר משום שהחצר אינה נראית כהמשך המבוי, והספק הוא בציוור כזה * שכלתה חצר כלפי סוף המבוי: דאפשר דדוקא בכלה וכו'. נסתפק רבינו בדין הגמ' דמבוי שכלה לחצר אסור, אולי הוא דוקא במבוי שכלה לחצר, ואז מחשיבים את החצר שבהמשך המבוי למבוי, וטעם האיסור הוא משום דלא מהני תיקון המבוי לחצר, וכמש"כ בס"ק ל"ח, וא"כ זהו דוקא במבוי שכלה לחצר שאז החצר פרוצה במלואה לחלק החצר שכנגד המבוי, אבל בציוור כאן שהחצר כלתה למבוי ונשאר פס ד' יהי מותר, או דטעם האיסור הוא מדיני מפולש, ואין נ"מ בין כלה מבוי לחצר לכלתה חצר למבוי: ואת"ל דצכה"ג מותרין. היינו שאין האיסור מדיני פילוש, אלא משום שא"א להתיר חצר בתיקון מבוי, מבואר מזה שא"א להתיר חצר בתיקון מבוי: מוכרח ספיקנו לאיסור. היינו הספק השלישי שיש גם בחצר פרצה לרה"ר (ובאמת רבינו יסד את הספק ע"ז די"ל דאזלינן בתר סופן וכיון דשרינן שניהם אין כאן פרצה, ונסתפק רק אי מהני תיקון מבוי לחצר, והי' מקום ללמוד מכאן נגד היסוד הנ"ל, אלא דמסתבר טפי לומר דמצד זה אזלינן בתר סופן, וכל החסרון הוא דלא מהני תיקון מבוי לחצר: איברא מפרש"י. שפי' טעם האיסור משום פילוש, מבואר דס"ל דמצד זה שהחצר ניתרת בתיקון מבוי אינה נאסרת, ובאופן דלא

מעשר, מותר לטלטל בחצר, ולענין מבוי עי' בשו"ע לקמ" ע"ב, ור"נו לומר שלענין מבוי צריך שיהי' לאמצע וזה שלא כנגד זה ושל יחיד, הנה פשיטא לי' ספיקו להחירא ולדעתו ז"ל הא דאסרינן בכלה מן האד דחשבינן כל החצר כמבוי, איברא מש"כ שהחצר, מותר, ומבואר אף במקום שהמבוי אסור תמוה מאד דהא החצר נאסרת מחמת המבוי ככל פר"ה יתר מעשר, וכל שהמבוי אסור החצר אסורה, כיון שפרוץין זה לזה יתר מעשר.

מא' ו' ב' רש"י ד"ה ואנרכוהו דלתות צב' עקמימותו, וכן פרש"י ח' ז' בעשוי כנדל, ומשמע לפירש"י דגם המבוי שצבג הח' דינו כמפולש, ויש לעי' למאי דמבואר לעיל שכל שמצולעדי הדפנות אין הפרצה אסרת גם הדפנות אין מפסידות וכמש"כ בס"ק כ"ז, אם כן הכא מבוי שצבג הח' לכו"ע אין פרצתו אלא בעשר, וכמש"כ תו' ו' א' ד"ה אחד לכו"ע צראשו בעשר, אם כן למה נאסר על ידי הדפנות הנמשכות, ויש לומר דהכא היינו טעמא שאין צ' פרצות צראשו אסרות שאין זה דרך בקיעת הרצים, ועל ידי הדפנות הוי בקיעת הרצים דרך הפרצות, ונראה דמבוי עקום ענין ד' וגדור צראשו ופרוץ מנדו כזה"ה דינו נמי

מז' ח' ב' כמאן כשמואל כו' יש לעי' למש"כ ס"ק כ"ה צהא דקיס להו לחו"ל דזיתר מעשר מודה שמואל דכיון שאי אפשר להחיר המבוי במחילתו אלא במחילת חברו חשבינן ליה כמפולש אם כן הכא נמי כל מבוי קטן יש לו פרצות מצ' דדדיו ומודה שמואל צמפולש שפרצתו צארצעה כמש"כ תו' ד"ה מבוי דזה שלא כנגד זה הווי וכמש"כ הגרע"א סי' ל"ג צסס הריטב"א דכונתם דאם לא כן מודה שמואל, וכן מבואר מהא

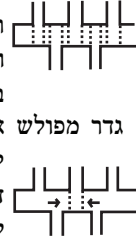
• פשר חזון •

לעשות צוה"פ בב' ראשיו ולחי בעקמימותו ובמבוי כמין ח' לא כתבו זאת, ע"ש, אבל הלבוש כ' שבעשוי כמין ח' יכול לעשות צוה"פ בכל אחד משני ראשיו ולחי או קורה בכל אחד מעקמימותיו והעתיקו המשנ"ב וכ"כ בערוך השלחן שס"ד ז', אבל החזו"א סבר שא"א לומר דאם אין המבוי פתוח באחד מראשיו לרה"ר ממש לא הוי מפולש. ולכא"ו מוכח כהחזו"א גם בתשובת הרא"ש כלל כ"א דין ט' שזה מקור השו"ע סעיף ד', שהשאלה היתה, במבואות הפתוחין אלו לאלו אם צריכין לכולם צורת פתח, וביאור הספק הי' אולי מש"כ רש"י דבעי תיקון בעקמומיתו היינו דווקא כשהעקמימות נוטה לרה"ר (צריך לפרש, המבוי נוטה לרה"ר, וכש"נ) וע"ז כתב הרא"ש שכולם חשובים כמפולשים לרה"ר וכמ"ש בשו"ע ובלבוש שם, וא"כ מש"כ המ"ב סק"ד שצריך תיקון בכל העקמימות הוא תיקון מפולש (מצד אחד של כל מבוי) וא"כ הוא דלא כהמ"ב סק"ג, ואולי יש לחלק דבמקום שכל הפילושים הם ברוח רביעית קיל טפי, ואם תיקנו את רגלי המבואות בצוה"פ, דהפילוש תוך המחיצות, וא"צ לחיים אלא כדי שיהי' ניכר בכל מבוי, כששני הפרצות ברוח רביעית מהני להו לחיים, וצ"ע.

אלא שאסור לטלטל במבוי, אבל כיון שיש למבוי מחיצות המועילות לחצר ועירבו בני חצר עם בני מבוי, לא נתנו לו דין כרמלית כדי לומר שחצר הנפרצת אליו יהי' דינה כנפרצה במלואה למקום האסור לה, ודעת החזו"א דכיון דיש על המבוי איסור טלטול מאיזה טעם שהוא, דינו ככרמלית, ולא חילקו בדין נפרץ למקום האסור. (אכן, בתוס' הרי"ד ד"ה ומסיים בה מבוי כשעה"צ, ומצאנו עוד יוצא מן הכלל בדין נפרץ במלואו למקום האסור לו, בתוס' הרא"ש בשבת ק"א ובבה"ל שס"ג סעיף ל' ד"ה אינו בשם מחצית השקל).

מא' משמע ברש"י דבמבוי כעין ח' נחשבים ג' המבואות כמפולשים דהיינו שגם אם בא לתקן רק את המבוי שבגג הח' צריך דלת, אף דאינו פתוח לרה"ר כלל, והקשה החזו"א דהא מוכח בגמ' שהוכיחה ממבוי עקום לפרצת מבוי שדין פילוש לא נקבע ע"י הדפנות הנמשכות, וא"כ כיון שבמבוי כמין ח', ב' הפרצות באותה דופן, ולא חשיב מפולש כה"ג, מדוע ע"י משיכת הדפנות הוי מפולש (ויש להוסיף קושיית המקור חיים דלא מצינו דפנות לאיסור) ות"י החזו"א שאין הדפנות מוסיפות כלום, אלא שבמצאיאות לולא הדפנות ליכא בקיעת רבים וע"י הדפנות איכא בקיעת רבים, שע"י הדפנות איכא בקיעת רבים מרה"ר לרה"ר, דלפעמים אנשים חפצים להמלט מן הדוחק והמהומה ובוקעים דרך המבוי, ודברי רבינו כאן הם למסקנתו סקמ"ג דהפילוש הוא מרה"ר לרה"ר ולא מראש המבוי לרגליו, ע"ש, ומש"ה בעי תיקוני מפולש, ואע"פ שכאן כל הפילוש הוא ברוח אחת, אבל מחיצת הרוח הזו מתבטלת, (ונראה שזו סברת מהרש"א י' ב' שכתב דאפשר שכיון שהפתחים רחוקים זה מזה לא הוי כמו פתחים לרה"ר א', כמו הכא גבי פס דב' הפתחים קרובים זה לזה שאין מפסיק ביניהם רק הפס, עכ"ל ונראה דשיעורו בד"א, ע"י סק"ח, ובשיטת החזו"א בפשט התוס' שע"ז קאי מהרש"א, ע"י ס' ה' סק"א): דמבוי עקום כעין ד' כ' רבינו דאפי' כשיש רגל אחת למבוי, כבר בקעי רבים דרכו ובעי תיקוני מפולש. (שונה הלכות שס"ד י"ג, ועי' סק"ח וס"ק י"ח וי"ט אי בעינן דפנות נמשכות לענין לחי בעקמימות ועי' סק"ח בשיעור הדפנות הנמשכות): ונראה דלפרש"י. עפ"ד רבינו דמבוי כמין ח' חשיב כג' מבואות מפולשים, בעי בכל אחד מהם תיקוני מבוי מפולש, וכך משמע בטור ושו"ע שבמבוי כמין ד' כתבו שיכול

מב' למש"כ ס"ק כ"ה. החזו"א פירש לעיל ס"ק ט' וכ"ה, דהא דביתר מעשר מודה שמואל דתורתו כמפולש, הוא משום דכיון דהמבוי פרוץ ביותר מעשר א"א להתירו במחיצותיו, נחשב למבוי אחד עם המבוי השני, וכמבוי אחד הוא נחשב כמפולש מב' צדדיו: א"כ ה"נ כל מבוי קטן. כוונת רבינו, דע"כ צריך להתיר כל מבוי קטן במחיצות עצמו ולומר עומד מרובה כזה *, כיון שאם אינן ניתרים במחיצות עצמן אלא במחיצות מבוי הגדול, יש לזה גדר מפולש אליבא דשמואל, וניבעי צורת הפתח, וא"כ לכל מבוי קטן יש פרצות משני צדדיו כזה * ובפרצות זה כנגד זה מודה שמואל דהוי מפולש אף בפחות מעשר (ואין להקשות איך אמרינן עומד מרובה לחלק המבוי ודלא כמשנ"ת סק"ה, דשמואל פליג ע"ז וכמש"נ סק"ה, ע"ש): כמש"כ תו' ד"ה מבוי. כמו שפי' הגרע"א דמה שהוצרכו לומר דהמבואות אינם מכוונים הוא משום דאל"ה הוי מפולש לשמואל, אמנם, בשו"ת מהריב"ל סי' ע"ד פי' דהתוס' אליבא דרב, אבל בשו"ת הגרע"א הביא עוד ראשונים דאמרי הכי: וכן מבואר

שדצרי ריב"ז א"י יתכנו אף לפרש"י שמצוי עקום צריך לזרז הפתח בעקמימות דוקא, ולכאורה לפרש"י על כרחק צבעין ח' צריך לזרז הפתח דוקא דנהי שאין מסבצין מראש זה לראש זה, מכל מקום מסבצין ממצוי שנגג הח' למצואות שלרגליו וכן ממצואות שלרגליו למצוי שנגגו והוי כמצוי כעין ד' ונסתם צראש האחד כזה ל"ט דנראה לפרש"י המצוי ההולך מזרח ומערב צריך לזרז הפתח דוקא דהא מצואר לעיל ו' צ' צ' מצוי עקום שצנהרדעא דאפי' דלתות לא מהני אלא לצ' ראשין, ויש לומר דשאני דלתות שפתוחות ועוצרין תמיד אבל צסתומין ממש אף לפרש"י תורתו כסתום וסגי צלחי, והכא צמצוי ח' כסתום ממש צראש אחד דמי, ודאתאן עלה יש לומר דצסתום ממש צלד אחד ניתר הסתום צעומד מצוה אף על גב דמצוי האחר לא נתקן כלל צלחי, וזה עדיף ממצוי עקום לשמואל דתורתו כסתום ואפי' הכי כל זמן שלא נתקנו צ' הראשין, שניהן אסורין כמש"נ ס"ק י"ט הכא צסתום

דמודה ציתר מעשר בעקמימותי, ואין לומר דחשיב כמפולש צמלאו, שזה אינו שעל כרחק נחשב כעומד מצוה אלא שדין פרצה מן הצד צכה"ג שהוא עקום דינה כפרצה זה כנגד זה וכמש"כ ס"ק ל"ו, ועל כרחק שמואל אסר צפרצת דופן האמצעית של מצוי צארבעה וכן משמע צהא דלמר אם היה מצוי כלה לחזר למצי דאוקים לה אליבא דשמואל ומשמע דהרצה עומד מצוה ואפי' הכי צמצוי כה"ג אסור אף לשמואל, ואם כן צנפרץ צמצוי צ' פרצות זה כנגד זה מודה שמואל דצארבעה, ואם כן הכל מצואות הקטנות הוי כפרצות יתר מעשר, והוי לן למחשבן כמפולש אף לשמואל, ויש לומר דכיון דצאתת הפרצות ניתרות צעומד מצוה אלא שכל שמפולשין אסירי מחמת צקיעת רצים והכא שהמצוי גדול גדור לא חשיב פרצה והקטנות ניתרות אחרי כן צעומד מצוה צמחילותיהן הן, ולא צתיקוני לזרז הפתח של הגדול.

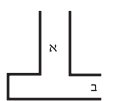
(נג) י' ב' תוד"ה עושה כו' או יפרש כו', משמע מדצריהם

• פשר חזון •

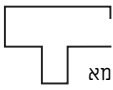
מקום ליישב על פי המבואר ברש"י ח' ב' שבכל מצוי עקום צריך לחי בראש השני כדי להחירו וכמש"נ בס"ק י"ט, ואע"פ שיש עומד מצוה, ולבאר דבאמת בכל מצוי עקום לשמואל בעינן לרה"י עושה מחיצה, אלא דצ"ע דבס"ק ל"ד משמע מדברי רבינו דהלחי בראש השני מתיר אפי' כשיש פרצה יותר מעשר, וא"כ מוכח שהוא לא מדין רה"י, ועוד צ"ע מדוע לא הוכיח מזה רבינו בס"ק מ"ה דרה"י עושה מחיצה וצ"ע, ואפשר דהכא חמיר ממצוי עקום, כיון שביחס למצואות הקטנים יש פילוש מעבר לעבר, לא איכפת לן שזהו פילוש שלא מסתגי להדיא, כיון שהנידון הוא לא על המצוי הגדול, ומש"ה בעינן דליהוי רה"י גמורה לעשות מחיצה, משא"כ בכל מצוי עקום שהנידון הוא על המצוי עצמו, ולא מפלשים בו כדרכם.

(נג) בס"ק זה תתבאר החקירה האם מצוי עקום תורתו כמפולש משום שמפולש לרה"ר דרך המצוי או משום שמפולש למצוי: ולכאוי לפרש"י. דעת רש"י ו' ב' דמצוי עקום כמין ח' אצרכוהו דלתות בב' עקמומיתו, וכ' החזו"א שהי מקום לפרש דלדעתו הא דחשיב מפולש אינו משום שעוברים מרה"ר שבצד אחד לרה"ר שבצד השני, דא"כ הי' די בולת אחת, אע"כ שהוא משום שהולכים מגג המצוי לרגליו או מרגלי המצוי לגגו, וא"כ אפי' אם סתום לגמרי בצד אחד בעי דלת או צוה"פ לדין בצד השני, (דאי נימא שכל הפילוש הוא משום שעוברים מרה"ר לרה"ר, הי' מועיל דלתות בפתחו ולחיי בעקמימותו כדעת המ"ב, והחזו"א כ' לעיל ס"ק מ"א דלא מהני), וכ"כ בגאון יעקב ו' א' ד"ה רבותינו, וכך משמע בתשב"ץ ח"ב ענין ל' שכ' ואם יש צוה"פ בא' מראשו וסתומה בצד השני סגי בלחי בעקמימותו, ע"ש ועי' סקל"ג: וי"ל דשאני דלתות. אבל ממשמעות דברי התוס' למד החזו"א שגם בדעת רש"י שמצריך דלתות בעקמימותו, הפילוש הוא משום שמפולש מרה"ר זו לרה"ר אחרת, וע"ע ראי' בס"ק מ"ד, ולכן פ"י החזו"א, דלעולם תיקוני הפילוש הם משום הרבים הבוקעים מראש המצוי לצדדיו ומצדדיו לראשו, אבל אם אין אלו רבים שמפלשים מרה"ר לרה"ר, אין הילוכם חשיב פילוש, ומש"ה כשצד אחד סתום א"צ תיקוני מפולש: ודאתאן עלה י"ל. עד כאן דן רבינו בדין פילוש להצריך צורת הפתח, וכיון שהגיע לדין זה כתב שגם הא דבעי לחי בעקמומית מושם דחשיב כמצוי עגול דהוא משום בקיעת רגלי הרבים לא שייך הכא והמצוי הסתום ניתר בעומד מצוה, כיון אין חשיבות לרגלי הרבים שאינם מפלשים מרה"ר לרה"ר, וככל זה הסיק בס"י ה' סק"ב, ע"ש: הכא בסתום עדיף. מרהיט דברי רבינו כאן יש ללמוד על דעתו בפירושו האי דינא דשמואל, והוא דס"ל

מהא. עוד הוכיח מהא דביתר מי' חשיב כמפולש, ובי' ס"ק כ"ד ול"ו דאינו משום דחשיב כמפולש במלואו היינו שאין לו אלא ב' דפנות, דזה אסור גם בחצר, אלא מדין פילוש היינו ד"ט זכנג"ז, והוכיח זאת שם מדאמר מצוי שכלה לחצר מותר משמע דבהאי גוונא כשכלה למצוי אסור, וע"כ דמודה שמואל לדין מפולש: וא"כ הכא מצואות הקטנות. ע"פ הקדמה זו דמודה שמואל בפרצת ד"ט זה כנגד זה, הקשה רבינו דבשלמא במצוי עקום יש לכל מצוי ג' דפנות ופרצה יותר מעשר, ואמרינן עומד מצוה, אבל במצוי העשוי כנדל הרי המצואות הקטנים ניתרים לעצמם רק משום דאמרינן עומד מצוה מדפנותיהם עד דפנות המצוי שכנגדם וכמו שנתבאר, וקשה הא דפנות אלו פרוצות זו כנגד זו וע"כ צריכים לכתלי המצוי הגדול, וא"כ א"א להתיר את המצוי הקטן במחיצותיו אלא במחיצות חבירו וחשיב כאחד וא"כ הוא מפולש ולמה הקשו בגמ' למה לי צורת הפתח (ונראה דבמצוי כזה * לא קשיא שצריך למחיצות מצוי הגדול, כיון דכל איסור פילוש הוא משום בקיעת רבים והגדר שבסוף המצוי הגדול עוצרת את הרבים, ומש"ה לא חשיב מפולש, ואף שבס"ק ל"א נסתפק החזו"א לומר דבמפולש אסור אף בדאיכא גידודי והוכחנו שם מדבריו בס"ק ס' דספקו הוא אפי' בדפנות הצדדים, ושמואל מודה בכל הדינים האלו כדמוכח הכא ובס"ק ל"ה, צ"ל דאפי' בדאיכא גידודי בקעי רבים קצת, אבל בדלא בקעי כלל מותר, וכ"כ בס"ק ס"ה דבמקורה עדיף טפי, והקושיא היא במצוי העשוי כנדל, שיש למצוי הגדול כמה מצואות קטנים, ומש"ה אע"פ שהמצוי הגדול סתום בסופו, יש בקיעת רבים מעבר לעבר בעומד"ר של המצוי הקטן, כיון שיש להם מקום לצאת בצד השני, ואע"פ שאינו כנגדו): והכא שהמצוי הגדול גדור. ת"י החזו"א דכיון שנשלמו מחיצותיו וגדירתו של המצוי הגדול, ונעשה רה"י גמורה, לא חשיבא בקיעתו לעשות פילוש, ומש"ה אפשר לומר עומד מצוה במחיצות המצואות הקטנים ומכאן הוכיח רבינו יסוד זה דרה"י חשיבא מחיצה בס"ק מ"ה דין ג', ולפ"ז ה"ה אם בסוף המצוי הגדול יש צוה"פ שעוברים בה הרבים (אף שבצדו שנתבאר בסוגריים לעיל שהמחיצה סותמת את מציאות הבקיעה, לכאוי לא יועיל צורת הפתח) ולפ"ז הוא דוקא אם עשה לחי בראש המצוי הגדול הוי רה"י, וצ"ע דהא מצוי עקום לשמואל תורתו כסתום, ומשמע מזה דאם יש עומד"ר בצדו די בזה דלא ליהוי מפולש, וא"כ מדוע הכא צריך להגיע לרה"י עושה מחיצה, ותיפוק ל"י דאין פילוש בגדול, ומ"ש ניתרות המצואות הקטנים במחיצותיהן, והי'

האסור, אלא שהגיפופין חשיב כפס ארבעה, ואין נפקותא אי כותלי קטנה נכנסין בזמנא הגדולה או בזמנא מן האד, ולא אשתארי גיפופא אלא לזד אחד. — ג. וכן העשו' כזה^{מא} וכגון שאורך החצר ההולכת לפון ודרוס כ' אמות, ורחב החצר ההולכת מזרח ומערב ט' אמות, נמצא דהחצר המזרחית יש לה ג' מחילות שלימות בעומד מרובה, ואין צהן פרצה עשר, והנה נותרת צפס ארבעה, וחצר המערבית הפתוחה צמללה לתוכה חשיבה כסתומה צרוח רביעית, ואפי' כשרחב החצר המזרחית יתר מעשר שאי אפשר למחשבה להחצר מערבית כסתומה כלה על ידי עומד מרובה של כותל הדרומי והצפוני עד כותל המזרחי של החצר המזרחית, מכל מקום כיון שצפתח החצר המזרחית קתם עד שלא נשאר צו

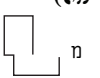
יתר מעשר שתייהן מותרות. — ג. וכן העשו' כזה^{מב} או כזה^{מג} ורחב החצר ההולכת מזרח ומערב פחות מעשר, ורחב החצר ההולכת דרום לפון יתר מעשר, שתייהן מותרות צפס ארבעה [וכשתם ראש החצר המערבית עד עשר] ואף על גב שהחצר המזרחית יש לה פרצה יתר מעשר לחצר מזרחית, מפני שהחצר המערבית חשיב כסתומה

עדיף, ולפי זה אף צמזוי כעין ח' אותו שצגג הס' יתר בעומד מרובה ואף על גב שלא עשה לחיים לראשי המזבחות שצרגליו ודלא כמש"כ ס"ק כ' וזע"ב, [עי' סי' ה' סק"ג].

(מד) ז' א' אם היה מצוי כלה כו' פרש"י דבלא נפרצה פשיטא, וזע"ק דהא צמזוי כה"ג לפרש"י נריך לורת הפתח דוקא וחשיב כמפולש, ואינטריך לאשמועינן בחצר, ולמש"כ צסקמ"ג דצפתח ממש גם לפרש"י חשיב כסתום ניחא, אמנם הא' לא נפרצה צרחה היינו כשיש לורת הפתח או דלת עסקינן דעל כרחק אית לרחה פתח לרשות הרבים, וכה"ג צמזוי חשיב כמפולש, וז"ל דצפתח קים לוי דלא חשיב כמפולש, כל שלא נפרצה, אף על גב דצפתח אינטריך לאשמועינן, וז"ע.

(מה) — א. חצר העשו' כזה^{נא} נראה דשתייהן מותרות שהחצר המזרחית יש לה ג' מחילות ופס צרוח רביעית, ואם כן חצר המערבית חשיב גם כן כגדור נגד רוח רביעית לזד לפומית כשיעור שהיא פתוחה לחצר המזרחית, והוי כפס ד', וזה נלמד מחצר קטנה שנפרצה לגדולה למאי דמוקמינן לה ט' ג' בזכנסין כותלי קטנה לגדולה, ואפי' הכי גדולה מותרת, אף על גב שצין הכתלים הנכנסין אסור והגדולה פרוצה למקום

• פשר חזון •

משום שלא רק מחיצה במציאות משמשת כפס ד', אלא גם שטח שהוא רה"י משמש לכך, והבנת הענין היא שהכותל המזרחי של החצר המזרחית משמש כפס לחצר המערבית, כיון שאין פרצה ביניהם, וזה שאינו עומד על קו הרשות לא איכפת לן אם אין מקום פטור או כרמלית בינתיים, (אמנם, זה מה שצריך לבאר בהיתר החצר הגדולה אף שנכנסים כותלי קטנה, אבל בנידון דידן מוכח להלן דין ד' דסבר רבינו דבמקום שנשלמו מחיצות רה"י חשיב כסתום ממש, ע"ש) ועי' להלן דין ז', ויש לעי' האם אמרינן כן גם להיתר לחי במבוי אף דיש בו דין היכר, ויש הרבה ציורים להסתפק בדין הלחי בזה, (וצריך לבאר מדוע המערבית אינה ניתרת משום שיש לה פס נראה מבחוץ, ויש כמה אופנים בזה, או שהחצר המערבית רחבה י' אמות, ורק ע"י פתח החצר המזרחית מתמעטת מעשר, ועי' בדין ב' מש"כ בשם השו"ת הלכות, ואפשר דכותל החצר המזרחית חשיב סילוק לפס הנראה מבחוץ וצ"ע).

ב. הו"א דין פשוט יותר, שחצר הפתוחה לחצר מתוקנת אינה צריכה תיקון (וכה"ג הוא אפי' במבוי שפתוח לחצר, כיון שכלה לאמצע ולא נפרץ כנגדו, כמ"ש ס"ק ל"ט) ודין א' ב' העתיק בשו"ת הלכות סי' שס"ד דין כ"ב, וכ' שם דלכאור' נראה דמיירי בנמשך הכתלים של החצר המזרחית ד' אמות דאל"כ בלא"ה מותר מדין נראה מבחוץ, כמ"ש בסי' כ"ד ס"ק י"א, דבבית מועיל נראה מבחוץ כה"ג אא"כ הוא ארוך ד"א, ע"ש, עוד כתב בשו"ת הלכות שם דנראה לכאור' דכל הנידון כאן וכן בכל הני דבסמוך לענין דהוי רה"י אבל לענין אם צריכין לערב יחד דינן כחצר קטנה שנפרצה לגדולה, וצ"ע, עכ"ל ועי' סי' ג' סק"ט.

ג. בדין זה נתבאר דרשות היחיד חשיבה מחיצה, כלומר דרה"י שנשלמה בד' מחיצות היינו ג' מחיצות ופס, נחשבת כסתומה יותר מערך מחיצותי, והחצר הפתוחה אלי' חשובה כסתומה בכל רחבה, ונ"מ בדין זה אפי' בציוור שאין להתירו עפ"משנת סק"ל שצפרים עומדים רחוקים, כגון שפרוץ מרובה גם אם נצרך את הפס שבראש החצר, אעפ"כ כיון שהחצר המערבית גדורה בד' מחיצות, ניתרת גם החצר המזרחית בפס, (אמנם במקום שלא נשלמו ברשות ד' מחיצות, ואפי' אם יש ג' מחיצות, ואפי' אם ע"י באין כאחד יהי' ד' מחיצות, לא אמרינן רה"י עושה

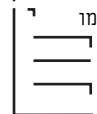

דהא דמבוי עקום תורתו כסתום משום דעומד מרובה מהני דלא מסתגי הלוחא להדיא וכמ"ש בס"ק ו' הוא מועיל שלא יחשב מפולש בפועל, ומש"ה א"צ צוה"פ, אבל כיון דבאמת יש כאן בקיעת רבים יש כאן פילוש בכח, והאי שם פילוש בכח גורם שלא נאמר עומד מרובה בעקמומית ומש"ה בעי שם לחי, אבל אם עשה לחי בראש השני דמפולש למבוי מתוקן, שוב לא הוי מפולש כלל, אף דאם הוי מפולש באמת לא הוי מועיל לוי לחי וכמ"ש בסק"ט: ולפ"ז אף במבוי כעין ח'. לדעת החולקים על רש"י, דס"ל דאין דין מפולש במבוי עקום כמין ח', א"כ יהי' נותר בעומד, כיון שאין הרבים הסובבים שם מראש המבוי לצדדיו ומצדדיו לראשו, חשובים לעשות פילוש, (אמנם הניח בצ"ע, דיש לחלק בין סתום דבמציאות ליכא פילוש, לבין מבוי כמין ח' דרק בדין אין פילוש, כיון שבקיעת הרבים שם פחותה דאין להם צורך לפלש דרך המבוי, ויש להעיר דכל הדינים בס"ק זה א"ש לדעת רש"י, אבל לרבי' דרש"י, דנתבאר לעיל סק"ד גם לשמואל כשנתקן בב' ראשו ותורתו כסתום, ל"א עומד בעקמימותו ובעי לחי, היינו דאינו תלוי בפילוש, יש לדון בדעתו בצדדים אלו).

(מד) עי' בס"ק מ"ג דהי' מקום לומר בדעת רש"י כמ"ש בתשב"ץ ובגאון יעקב, דמבוי עקום שסתום מצד אחד, ג"כ בעי צוה"פ בראשו, והק' החזו"א דא"כ בעי לאשמועינן דמבוי שכלה לרחבה סתומה מותר, וכתב דלמסקנתו דכה"ג לא בעי צוה"פ ניחא, וסיים, שעדיין זה לא מיושב, דכיון שהמבוי נפרץ לרחבה, ע"כ שהי' לה פתח לרה"ר (י"ל דכיון דרחבה אחורי הבתים, לא הי' לה פתח אלא לבתים) וא"כ בלא"ה צ"ע דהו"ל לאשמועינן דאע"ג דכה"ג במבוי בעי צוה"פ מהצד השני, ברחבה מותר, וכ' דע"כ צ"ל דבבית הי' פשיטא דכה"ג מותר.

(מה) כ' החזו"א במכתב שמה הייתי לקיים ושנתם שיהא דברי תורה חביבין עליך ומחודדין בפין, דצורה זו אינה רה"י וצורה זו רה"י, וערבים עלי הדברים לאומרם ולכותבם אפי' מאה פעמים אף שרבותי ילעיגו עלי פשיטא, ודרכו ברוב הסימנים לכתוב רשימת דינים כדרך כל הפוסקים, יש בהם פשוטים ויש בהם מחודשים.

א. שהחצר המזרחית המזרח בציורי רבינו הוא כלפי מעלה, וכמ"ש בציוור ל"א ול"ז: והוי כפס ד'. היינו

על ידי עומד מרובה של כותל המזרחי והמערבי עד כותל צפוני של החצר המזרחית, והלכך פרצת החצר המזרחית לחוכה לאו פרצה היא, ואפי' כשאורך החצר המזרחית רק כ' אמה דנמצא דדופן הדרומית פרוצה צרובה לחצר המערבית מכל מקום שתייה מותרות מטעם האמור, וזה נלמד ממבוי העשוי כנדל ח' צ' דשריין לשמואל למצואות הקטנות בלחי, אף על גב שאין להן רק צ' מחילות, אלא שהמבוי הגדול חשיב כסתום, וכן זהא דלמנר ח' א' צמבוי כלה לרצחה ונפרצה רצחה כנגדו, ומצואר דרצחה כלה לרצחה כה"ג לכו"ע שתייה מותרות, והיינו צעשוי כזה ועל כרחק הטעם דחצר המזרחית חשיבה כסתומה על ידי עומד מרובה של כותל הרום וצפון עד כותל המערבי, והלכך החצר המערבית כלתה למקום סתום. — 7. ואם יש פרצה בכותל דרומי של החצר המזרחית יש לעי' אי מנטרף הפרצה שלחצר חצרתה עם הגדור להיות עומד מרובה כזה ומסתבר דמנטרף, ואת"ל דמנטרף נראה דאף צ' חצרות מן הצד מנטרף לעומד מרובה

כזה ואף על גב שלא עשה פס להאמצעית וחשיבה ככרמלית, ניתרת החצר ההולכת מזרח מערב צעומד מרובה, וכשאין צפרצה יתר מעשר. — ה. כזה נראה דאם רוב רוח המערבית של החצר המזרחית נגד חצר המערבית חשיב כעומד מרובה וניתרת צפס לצד המזרח, וזה נלמד מחצר קטנה שנפרצה לגדולה כמש"כ צאות א'. — ו. וכן העשוי כזה ועומד מרובה צפון צ' הרוחות. — ז. כזה נראה דשתייה מותרות דחצר המערבית חשיב פתחו כפס לחצר המזרחית וניתרת המזרחית וכיון שהותרה המזרחית הותרה המערבית שחשיבא כסתומה צרות רביעית, ואף על גב דחצר כל שלא תיקן צה פס היא כרמלית, והיה ל' חצר (המערבית) [המזרחית] פתוחה צמלאה חז' לרשות הרבים וחז' לכרמלית, מכל מקום כיון דלאחר דחשיבין לה לפס לחצר מזרחית ניתרות שתייה חשיב כחצר חד וגדור

פֶּשֶׁר חֲזוֹן

הכא שרי. (בציור מ"ב הוספנו פס בדרום, ע"פ הוספת החזו"א בסוגריים, וכ"ה בשונה הלכות שס"ד ציור י"ד, אלא דבשונה הלכות יש ט"ס בציור, שנחסר הפס במזרח, ע"ש). ובציור רחבה שכלתה לרחבה, מ"ד, צייר החזו"א את הפס בשמאל וכ' בהערות שבסוף ספר שונה הלכות דנראה דלאו בדווקא נקט לה, ע"ש.

ד. החזו"א הסתפק, האם כל מה שהוכיח דין א' וז', דגם שטח שהוא רה"י יכול לשמש כפס ד' או כעומ"ר כמ"ש דין ה', הוא דווקא בשיעור הדופן שמאחוריו, וכמ"ש סקל"ו שמצדדים עומ"ר גם ברחוק, או דלמא אחרי שהשטח נהי' רה"י כל שיעור הפרצה נחשב כעומד, ואף שנתבאר בדין ג' דרה"י עושה מחיצה, הכא נסתפק אי מהני לגבי שיעור העומד שבמחיצה, וצידד דמהני משום דנשלמו ד' מחיצות ברה"י זו וכך העתיק בשונה הלכות שם דין כ"ג (ובציור י"ח בשונה הלכות נראה שיש ט"ס, וצ"ל כמו בחזו"א, ע"ש). ועי' בדין י"ג, (ועי' סי' ג' סקכ"ג דל"א סילוק מחיצות בעומ"ר).

ה. אחרי שהוכיח סק"א דרה"י כמחיצה לפס ד' כ' כאן דה"ה לעומ"ר (וכמש"נ בס"ק ל"ג דחצר אינה ניתרת בפס ד' מב' רוחות). והועתק שונה הלכות דין כ"ד, ובמהדורות החדשות יש שם ט"ס בציור י"ט שלא ציירו עומ"ר, וצ"ל כמו בחזו"א ובמהדורות הישנות, ויש שם עוד ט"ס שציירו למעלה פתחא בקרן זוית, ע"ש). ועפ"ז יש להתיר גם כזה * או כזה *.

ו. בדין זה נתחדש דאמרינן הכי גם בעומ"ר מב' רוחות, וכ"כ בדין י"ז ומדנקט גבי הלכתא פסיקתא דין דעומ"ר מב' רוחות משמע דדעתו להקל בזה, וכך העתיק בשונה הלכות דין כ"ד, ובסי' ד' לא הזכיר מזה כיון שלא רצה להכריע במח' הראשונים, לכן רמז דעתו כאן שיש להקל בדברנו, וכך משמע בסי' ה' ס"ק ח' שציין לכאן, ואף שגבי ציצית החמיר וכ' שכ"נ מסקנת הגמ' גבי עור העסלא (מיהו בשונה הלכות שסי"ב דין כ', נקט בדעת החזו"א מהא דציצית, שיש להחמיר גם בדברנו, וצ"ע, ועמש"כ לק' סי' ד' סק"ב).

ז. החזו"א הוכיח מכתלי קטנה הנכנסים לגדולה שגם כשבעינן היתר הפס שע"י היתר הקטנה כדי להתיר את הגדולה ובלא"ה הקטנה אסורה וליכא פס, אמרינן דהיתרין בא כאחד (הועתק בשונה הלכות שס"ד כ"ה, ועי' לעיל ס"ק ל"ח) ולא דמי

מחיצה): ע"י עומד מרובה. אין להקשות מס"ק ה' דלרב לא אמרינן עומד מרובה באמצע המבוי, כיון שהוא משום רגלי הרבים וכמש"נ סק"ח וי"ח, ומש"ה בחצר דלית בה בקיעת רבים אמרינן עומד מרובה כה"ג, גם יש מקום לומר דשאני התם שהעומ"ר הוא לתיקון פתח, עי' סק"א, וחשיב טפי ובקיעת רבים מבטלת, משא"כ הכא שהוא לגדור הרשויות העומד מרובה הוא יותר תאורטי, ולפ"ז יש מקום לדברי החו"ב שעומ"ר מבטל את העומד מרובה השני, ע"ש, אף שביארנו בדעת החזו"א בסק"ה שלא אמרינן סילוק מחיצות בעומ"ר, שגם החו"ב לא אמר אלא בעומ"ר של תיקון: ממבוי העשוי כנדל. הרא"י מבוארת בדברי רבינו לעיל ס"ק מ"ב, שם העמיד שבכל מבוי קטן יש עומד מרובה על המבוי הגדול, כיון שאם הוא צריך למחיצות המבוי הגדול חשיב מפולש לשמואל וכמש"נ בסק"ה, והקשה דכל מבוי קטן מפולש בפרצות זה כנגד זה ע"ש, ותי' דכיון שהמבוי הגדול גדור לא חשיב פרצה, היינו דכיון שנשלמו מחיצותיו של המבוי הגדול ונעשה רה"י, אין הפילוש בתוכו חשיב פילוש ועי"ז חוזר העומד מרובה של המבואות הקטנים, וא"כ מוכח מדין זה דרה"י חשיבא לעשות מחיצה, דאף דהתם לא בעינן לגדירה אלא כדי לבטל הפילוש, סבר רבינו דאם כה"ג לא חשיב בעלמא לרה"י שלימה, לא הי' מהני הכא לעכב הפילוש, (וצ"ע דלכאוי' יש להוכיח הכי מכל מבוי עקום לשמואל, שצריך לחי בעקמיותו גם לרש"י כמש"נ סק"ט, ואעפ"כ מהני לחי בראש השני, ואינו משום שפתוח לרשות מתוקנת דא"כ הי' צריך צוה"פ וכמש"כ בסק"ה, אלא ע"כ הוא משום דרה"י עושה מחיצה ומהני אף שלא נשלמו ד' המחיצות, אלא ע"י דין באין כאחת, כיון שכל החסרון הוא ברוח רביעית ולא פילוש וצ"ע): וכן בהא דאמר ח' א'. הרא"י מבוארת במכתב שהובא בשלום יהודה (החדש) וז"ל, דאפי' רבה דאוסר מבוי בנפרצו זכני"ז היינו דווקא מבוי ומשום דנראה כמפולש אבל חצר מותרת וכמו שפי' מהרש"ל וכ"ה בשו"ע (ובסק"ל ל"א) ולכו"ע כזה * הוי רה"י מעיקר הדין, וכן חצר כזה * כולן רה"י גמורות מה"ת ובוה מודה רבה דלא אמר אלא במבוי, עכ"ל. (ע"ש, ובסי' י' ס"ק ז' ובסי' מ"ג ס"ק ג' שהוכיח מזה דכה"ג חשיב מחיצה מדא"ר). וכאן לא הזכיר מש"כ בסקל"ו, כיון שמבוי ההולך מזרח מערב קצר מעשר, א"צ לזה ואפי' לפ"מ שכתב בס"ק כ"ג,

מרוצה וזה נלמד מחצר קטנה שנפרצה לגדולה האמור צלות א'.
 — יא. כזה ^נ ויש צעקמימותן יותר מעשר ואין
 צפתחן עשר שתייהן מותרות כמצואר ס"ק ל"ו, ואף
 כשנמדוד צעקמימותן יהי פרוץ מרוצה מנטרף
 סתימת ראשן להשלים עומד מרוצה. — יב. וכן
 צעשוי כזה ^נ ושתייהן יתירות מעשר ואין
 צפתחן עשר. — יג. כזה ^נ וכולן
 רחבות יתר מעשר ואין צפתחן עשר כלן
 מותרות. מיהו כשהחצר ההולכת מזרח
 מערב פרוץ מרוצה כותל דרומי יש לעי' אי מנטרף צ' הסתימות
 שבצ' ראשי החצירות למחשב עומד מרוצה, ונראה דחשיב עומד
 מרוצה. — יד. וכן כזה ^נ שיש פרצות כותל מנטרף כל העומד
 למהוי עומד מרוצה.
^נ ^נ ^נ
 — טו. וכן כזה ^נ
 מנטרף כל העומד והוי
 עומד מרוצה, ויתר
 צפס. — טז. כזה ^נ נראה דחשיב כעומד מרוצה ויתרת חצר
 גדולה צפס וממילא גם קטנה מותרת. — יז. וכן כזה ^נ שעומד
 מרוצה על ידי צירוף צ' החצירות
 הקטנות חשיב עומד מרוצה ועל ידי
 הפס שעושה לפתח החצר הגדולה כולן
 מותרות. — יח. כזה ^נ ולא עשה פס
 לאחד מן הראשין נראה דשתייהן אסורין, ולא אמרינן דכותל

כדינו, וזה נלמד מחצר קטנה שנפרצה לגדולה, ואף על גז דליכא
 מסוף הכתלים הנכנסין עד הדופן שכנגדן יתר מעשר, ולא חשיב
 השטח שבין כותל מזרח, של חצר הגדולה, וכותל הנכנס,
 ככרמלית מפני חסרון פס, וממילא יהי כל שטח החצר שזמן סוף
 הכתלים ולפניו כרמלית, שאין לו רק ג' מחילות ורוח הרביעית
 פרוץ כלה מקמתה לחצר הפרוצה עד לרשות הרבים, ומקמתה
 לכרמלית, ועל כרחק דתרוייהו מסייעות זו את זו וחשיב כמחילות,
 וכן משמע צמצוי כלה לחצר ונכנסות כותלי מצוי לחצר
 וחצר מותרת בכל גוני כמצואר צשו"ע סי' סק"ה
 ס"ג. — ח. כזה ^נ וההולכת לפון ודרום רחבה פחות
 מעשר, וההולכת מזרח ומערב אין נפקותא אם
 רחבה יתר מעשר, וההולכת לפון ודרום לא עשה זה פס בראשה,
 רואין את כותל הדרומי של חצר המערבי כאילו משוך עד כותל
 המזרחי של חצר המזרחית, ומה שממנו לפניו לצד לפון מותרת,
 ומה שממנו ולחוץ לדרום אסור עד שיעשה פס. — ט. וכן
 צעשוי כזה ^נ על פי התנאים האמורים
 הדין כן. — י. כזה ^נ ושתייהן רחבות
 יתר מעשר ועשה פס בראש החצר של
 מזרח ומערב, והעמידה על פחות
 מעשר, שתייהן מותרות, וזה נלמד ממש"כ לעיל ס"ק ל"ו. ונראה
 דפרצת כותל הדרומי מה שהוא לחצר חצרתה
 מנטרף להשלים רוב של עומד כנגד פרוץ כזה ^נ אף
 אם יהי הפרוץ מרוצה מהעומד מנטרף פתחת
 החצר של לפון ודרום להעומד והוא לי' עומד

פ"ב חזון

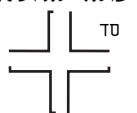
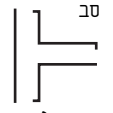
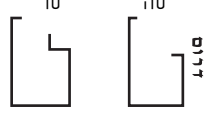
החצר וצידד שמצטרף, הוא משום דהתם החצר ההולכת מזרח
 ומערב אינה רחבה י', וא"כ החצרות ההולכות דרום צפון, א"צ
 לבאין כאחד, אבל כאן גרע כיון דהוי יותר מעשר, אף שבסתום
 אין נ"מ כמ"ש בדין י', ומיהו קשה מה נסתפק על הסתימות, הא
 פשיטא לי' בס"ק ל"ו ובדין י"א וי"ב דמצטרפות, ואולי ב' חצירות
 גרע עמש"כ סקל"ו וסקל"ז, וצ"ע, (ועי' ס"ק ל"ז).
 יד. ע"פ מש"כ ס"ק ל"ו דאמרינן עומ"ר גם כשהעומדים רחוקים
 זמ"ז (ולא כמש"כ בס"ק כ"ג) התיר גם כאן ע"י העומד
 הכללי של הדופן, ויעויין בחזו"א ציור נ"ז שדקדק לצייר עומ"ר
 בדופן הדרומית מערבית, דאל"ה העומד בקרן דרומית מערבית אין
 לו ג' מחיצות, דהעומד שבהמשך הדרום לא מהני להתם, וכ"ה
 במהדורות הראשונות בשונה הלכות ציור כ"ט, אבל במהדורות
 החדשות הציור צריך תיקון (מיהו, עי' לק' סי' ה' סק"ח).
 טו. כאן צייר החזו"א עומ"ר בדופן הדרומית מזרחית וכש"נ דין
 י"ד וכ"ה בשונה הלכות דין כ"ט ציור ל', אמנם מה
 דמשמע שם בשונה הלכות דכל מש"כ החזו"א דין י"ד וט"ו הוא
 ע"פ מה שהקל בדין י"ג, הוא רק אם נפרש הנידון בדין י"ג משום
 שפרוץ יתר מעשר ונאמר שזה הציור בדין י"ד וט"ו, (ולכאוי' יש
 עוד אופן שרק העומד מצטרף, כשהרוחב בין הדפנות הוא יותר
 מג"ט ופחות מד') ואם הספק בדין י"ג הוא משום דב' חצירות גרע,
 א"ש מה שלא הזכיר כאן את הספק, ע"ש.
 טז. הוא מבו' בדין ה', וכמשי"נ בדין ז' דהוא אפי' כשהתירן בא
 כאחד (ומש"כ החזו"א רחב ו' אמות כפה"נ קאי על
 רוחב העומד למטה וכמשי"נ בדבריו שעומ"ר, ומשום שבציור לא
 הי' כ"כ ניכר הוסיף ביאור, ובשונה הלכות ציור ל"א, צייר ברור).
 יז. הוא מש"נ דין ט"ז בעומ"ר מב' רוחות, עמש"כ דין ו', (וכ"ה
 בשונה הלכות דין ל').
 יח. כתב דשאני מהא דנתבאר דין ח' להתיר, משום שאין לחצר

למה שנסתפק סק"ד כיון דהכא החצר המערבית סתומה במערב
 (ויש להוסיף דע"כ היתר חצר קטנה שנפרצה לגדולה
 אינו משום דחשבינן לי' כסתומה עד כותל מזרחי של
 חצר מזרחית כזה * וא"כ ביתר מעשר יהי אסור, כיון
 דבעינן למימר בגמ' קטנה בעשר גדולה באחת עשרה,
 ויש רק ג"ט בין כתלי קטנה לכתלי גדולה, ואין רה"י פחות מד"ט).
 ועי' חו"ב סי' א' ס"ק כ"ט.
 ח. כתב דהחצר המערבית והחצר הצפונית נחשבות חצר אחת
 שניתרה בפס, ונראה שלזה ציין בס"י " סק", (והרא"י
 לזה ממבוי שכלה לרחבה בציור מ"ד).
 ט. פשוט ע"פ הנ"ל (ובשונה הלכות כ"ו).
 י. הוא מבואר בדין ב' שחצר הפתוחה לחצר מתוקנת א"צ תיקון,
 וכאן הוסיף שאפי' כשפתוחה ביתר מעשר, עי' ס"ק ט',
 והוא פשיטא לי' בס"ק ל"ח ל"ט מ', ע"ש, ולא ידעתי לשם מה
 ציין לס"ק ל"ו, דהתם חידש דאפי' בפרוצה בדרום מותרת, אבל
 הכא דאיירי בסתומה, אפי' למש"כ ס"ק כ"ג, שרי, וצ"ע.
 החזו"א הוסיף שיש לומר מזה גם עומ"ר כמ"ש דין א' וז', ואין
 טעם לומר דזה שהוא יתר מעשר יגרע, ולא דמי למה שנסתפק בדין
 ד' כיון דהכא החצר הדרומית סתומה בדרום (וכ"ה בשונה הלכות
 דין כ"ז).
 יא. יב נקמ' גבי הילכתא פסיקתא הא דנתבאר לעיל ל"ו דגם חצר
 מתוקנת הפתוחה ביותר מעשר לחצר מתוקנת שניהם
 מותרות (ובשונה הלכות כ"ח), ועי' בפ"י שם שהארכנו בב"י הדין.
 יג. ב' דכשאין בפתחן י' מותרות כש"נ, אבל נסתפק האם
 מצטרפות הסתימות למחשב עומ"ר, ומלשונו משמע שלא
 נסתפק אלא על העומד שבראשי החצירות, אבל פשיטא לי' שלא
 מצרפינן כל רוחב החצר, ומה שבדין ד' נסתפק שנצרך כל רוחב

א"ה, בצורה נ"ט כפה"נ דד"א קאי על רחב הפרצה למטה.

המזרחי של חצר ההולכת דרום כפון הרי הוא כאלו קוטרם עד כותל כפוני מדין עומד מרובה, כיון שהעומד הוא כנגד מקום האסור לאו כלום הוא, דעומד המתיר כנגדו צעינן לדין עומד מרובה, אבל כל שלא מהני דין עומד מרובה להתיר כנגד העומד רק כנגד הפרוץ אינו נותר צדין עומד מרובה. —

יט. כזה טו ושחיהן רחבות פחות מעשר נותרות כולן צפס דרוחין את כתלי החצר של כפון דרום כאלו סתמו עד כותל כותל כפוני של חצר מזרח ומערב, והוא ל"י חצר מזרח ומערב כנסתמה בצמנצעה וניתרין צ' הראשין צפס, וזה נלמד מהאמור צאות ג'. — כ. כזה טז ורחבות יתר מעשר אף צאין צפתחן עשר כולן אסורין ולא מהני להו פס צראשן עד שיסתום צאחד מן הראשין של חצר מזרח ומערב עד שיהי עומד מרובה, ואף אם ההולכת כפון ודרום רחבה פחות מעשר דינא הכי כיון שההולכת מזרח ומערב רחבה יתר מעשר, וזה נלמד מהאמור לעיל ס"ק ל"ג, דאין חצר ניתרת בפחות מג' מחיצות עומד מרובה, והוי לה כרמלית, וחצר חצרתה הפתוחה צמלנאה לתוכה הויא לה פתוחה לכרמלית. — כא. כזה טז נראה דלא מהני להו פס דלא דינינן צעומד מרובה לעשות מחיצה אלא לעשות רשות

והכל דלא הוי רק צ' מחיצות אכתי לא הועיל למחשב רשות היחיד. — כז. כזה טז אסור דהוי ל"י פלגה צקרן זוימ, שאוסרת צד' ואם אין מסוף הפס שאלל כותל דרומי עד כותל כפון יתר מעשר, מה שמן הפס ופנים מותר, ומנגדו ולחוץ אסור. — כח. וכן צבחה טז חד דינא אית להו.

מו) ה' א' ואי צארצעה היכי משכחת ל"י כו', יש לעי' לפי המצואר לקמן ח' א' דמזוי הכלה לחצר נותר צמחיות החצר ואין צריך רק לחי צראשו, אם כן מצוי שאין לו מחיצות כלל אלא שפרוץ לחצרות נמי ליצתרי צלחי, וכי תימא צמאי מיינכרא שהוא מצוי, שהרי זה רק חצר גדולה, זה אינו דכל שמוקף צברת ארץ צמחיות וצנוי שס' ד' צמים, וכל צ' צמים משתמשין צחלק מיוחד, לתשמישן, וצ' הצמים הנשארין משתמשין גם כן צחלק מיוחד של החצר, ועוד צו חלק מיוחד, השייך לכל ד' הצמים ללכת דרך שם לרשות הרבים הנה החלק ההוא, וזה עיקר המצוי שצברו צו חכמים, שהרי צ' חלקי המוקף שנתחדו כל חלק לצ' צמים מיוחדים זהו חצר, ונמנא דחלק המיוחד שלכל צני החצרות לשימוש לכלם ולהילוך דרך עליו לרשות הרבים, זהו מצוי שהרי צמים וחצרות פתוחין לתוכו, ואם המקום שהשאירו

פ"ש חזון

עומד אלא בצירוף הפרצה, ועפ"מ שהמצאנו לעיל דין י"ג, ע"ש, אבל בלא"ה אפי' רחבה מ"י מותרת כמש"נ סק"ו, וכך פסק החזו"א בדין י"י, ודברי השו"ת הלכות צ"ע.

כא. כזה (ס"ד). כאן איירי אפי' בחצירות שאינן רחבות עשר, ואעפ"כ לא הוי רה"י כיון שאין כאן שום מקום שנשלמו מחיצותיו, ומש"ה לא שייך להתחיל לומר שרה"י תעשה מחיצה, וא"א לצרף מחיצות, כיון שגם אחרי כל הצירופים לא יהי שום מקום עם ג' מחיצות, ועי' לעיל דין י"ח שנתבאר יותר יסוד זה דלא דינינן בעומד מרובה לעשות מחיצה אלא לעשות רשות, ע"ש, (בשו"ת הלכות הועתק בדין ל"ג, ויש ט"ס באורך הפסים שם).

כב. כג. ב' החזו"א סי' ח' סק"ב דעיקר דין פרצה בקרן זויית אין חילוק בין מצוי לחצר ואוסרת אף בחצר, ועפ"ז כתב דבריו כאן, ומש"כ בדין כ"ב דכל ההיתר לפניו מן הפס הוא כשאין עשר בין הפס לכותל, נסתפק בזה לק' סי' ח' סק"ג די"ל דכיון דאם נתייר ב' החצירות לא תהי' אף אחת מהם פרצה עשר אמות למקום האסור דיש להתיר (עי' דין ז' ועי' סק"ל"ח). ובשו"ת הלכות שס"ד דין ל"ד ל"ה הביא כ"ז, וכ' שבליקוטם סי' ג' סק"ד סתם ג"כ דווקא אם אין עשר והוא בתרא, ע"ש, ובעיקר הדין פקפק בחזו"א ח' ג' ועפ"מ ש"כ שם סק"י דכשכל הכותל פתוח לא חשיב פרצה בק"ד די"ל דה"נ כשרוב הכותל פתוח, עבדי אינשי פתוח כי האי, וציינו בשו"ת הלכות ל"ד (מש"כ שם סק"ב צ"ל סק"ג), אמנם בצירוף קכ"ה משמע דהא דהתיר אינו מטעם דרוב הכותל פתוח, וצ"ל דהוא משום דהפתח באמצע הרשות ואינו נראה בקרן זויית אלא משום שהדפנות אינם זכג"ז, ועי' בפ"י סי' ח' סק"ג שכתבנו באופן אחר, ע"ש.

מו) וא"י בד'. בס"ק הבאים דן החזו"א בבאור גמ' זו, כדי לברר את הדין, האם חצירות דבעי לתנאי מצוי שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו, צריכים שיהיו מובדלים במחיצות מן המצוי וכמו שיתבאר: **מצוי שאין לו מחיצות.** וזו צורתו*: **זהו עיקר המבוי.** וכך נתבאר בס"ק נ"ב ובסי' ה' סק"ג.

הדרומית ג' דפנות ואסורה, אין העומד שלה מועיל לומר עומד מרובה, כיון שגדר דין עומד"ר הוא שהתורה אמרה שאם מחיצות הרשות המוקפת אינם פרוצות ברובן נחשבת הרשות כגדרה, אבל כשהעומד מקיף רשות שאינו יכול לגודרה, אינו מועיל לרשות המערבית, ועי' בדין כ"א דלא דינינן בעומד"ר לעשות מחיצה אלא לעשות רשות, וכך נתבאר בראב"ד שהובא ברשב"א י' א', עי' לק' סי' כ"ד סק"א, (אמנם, התם גרע דהעומד אינו בכון גדירת הרשות), וכ"כ לק' סי' מ"ג סק"ה דלא שייך עומד אלא אי העומד יעשה רה"י לעצמו אבל אם אינו עושה לאחרים אינו עושה לעצמו, ע"ש, (וכ"ה בשו"ת הלכות דין ל"א ולא ידעתי מה באה להביע הפירצה שנפרצה שם בצירוף ל"ג).

יט. דין זה מבואר באות ג', אלא הצירוף שונה, שהעומד"ר והרה"י באמצע ופרוץ מב' הצדדים ומש"ה בעי שני פסים, ואין כאן דין מפולש משום דאיירי בחצר וכש"נ בס"ק ל"א.

כ. בצירוף זה, כיון שהחצר שהולכת מזרח ומערב רחבה מ"י, א"א לומר עומד"ר ע"י החצר הדרומית וכדארמין בדין י"ט, וצ"ע מדוע לא נימא שהפסים הרחוקים ימעטו מעשר, ונימא באין כאחד, וכשם שהתיר בעומד"ר באחד הצדדים אף שחצר האמצעית פרוצה יותר מעשר משום דמצרפינן הפס מרחוק ה"נ נימא בב' הצדדים ויהי' ג' מחיצות ע"י רה"י שבאמצע דחשיב כמחיצה, וכשם שאמר סי' מ"ג סק"ה, אף שהתם דאו' והכא דרבנן, הכא עדיף טפי משום שאחרי שהפסין מצטרפינן ליכא פרצה י', וי"ל דלא אמרינן באין כאחד ע"י מחיצת רשות היחיד, וכמש"כ בפ"י דין ג', ומש"ה בס"י מ"ג מהני כיון שהנידון בדאו', ורה"י נשלמת מדאו' בג' מחיצות וחשיבא מחיצה, אבל הכא איירי דרבנן ובעי ד' מחיצות, ובאמת אין כאן אפי' ג' מחיצות לפני שנאמר שכל הרשויות מותרות, ומש"ה לא שייך לומר כאן דין רה"י עושה מחיצה, ומדינא דצירוף מחיצות דס"ק ל"ו גרידא א"א להתיר הכא, כיון דהתם בסופו של דבר יש לכל רשות ג' מחיצות עומד"ר, אבל כאן לרשות ההולכת מזרח מערב אין אלא ב' מחיצות וכמש"כ החזו"א, (דין זה הועתק בשו"ת הלכות דין ל"ב, אמנם מש"כ שם דגם בשגדר אחד מהראשים של החצר ההולכת מזרח מערב אינו מותר א"כ החצר הדרומית פחותה מעשר, אינו אלא בדליכא

ולורת הפתח כמחיצה והוה ל' מצוי פרוץ במלאו, והלכך ר'ר'י מקום לפזימין, ומיהו הסף שלגד החצר יוכל לעמוד בחצר והמצוי יתחיל כנגד החלל, אלא עיקר השאלה, מספ שלגד רשות הרבים.

(מח) ריש לעי' במצוי וחצר שכלין שניהן לרשות הרבים זה אלל זה כוה^{טו} אי מהני תיקון מצוי למצוי, להחיר גם החצר, ונראה דלא מהני, וראי' מסוגין דאס לא קן אכתי משכחת ל' צ' חצרות פתוחין לתוכו, אחת לדופן האמצעית ואחת מן הצד, ואותו שמן הצד פרוץ כלו לרשות הרבים וניתר בלתי של

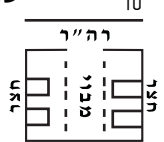

המצוי, ואס עשה לחצר פס ניתר גם המצוי, ויש לעי' אי הותרה החצר בפס דלא סמכו עלי' או בפס הנמשך ד' אמות דלא מהני במצוי ומהני בחצר, כה"ג מאי, אי הותר גם המצוי, ולכאורה אי נימא דלא מהני אכתי משכחת ל' צ' חצרות אחת לדופן אמצעית ואחת מן הצד והותרה בפס הנמשך ד' אמות ואכתי פרוץ מרובה, ועושה לתי למצוי.

(מט) ואפשר דלעולם לא מקרי חצרות פתוחין למצוי אלא אס קן יש מחיצות ביניהן של עומד מרובה ויהא העומד מרובה צין בחצר צין במצוי, וההיא דמצוי כלה לחצר, באמת חצר זה לא יוכל להצטרף לצ' החצרות של תנאי מצוי, והתם כשיש חצרות פתוחין לתוכו בלעדה עסקינן, והלכך הכא דלא משכחת ל' עומד מרובה על כרחך ר'ר'י אורת הפתח, צין

לשותפות כלס, יש צו שיעור האורך שאמרו חכמים וגם ארכו יתר על רחבו, כבר נשלמו צו תנאי מצוי ואינו חסר רק תנאי מחיצות, ולוה עולין לו מחיצות החיצוניות של החצרות, ואס קן שפיר משכחת ל' שהמקום הנשאר לכלס יחד, אין צו רק ארבעה טפחים, ומאי הא דכ' רש"י איה מקום הפזימין ועוד כולו פרוץ הוא, ומנה אכפת לן דפרוץ כולו לחצר, מה לי פרוץ מרוח אחת ומנה לי מכל הרוחות.

(מז) ומיהו אכתי לא משכחת ל' מצוי בארבעה טפחים, שהרי על כרחך עוצי מחיצות החצר העומדות כנגד רשות

הרבים מעדיפות את ארך המצוי כוה^{טו} שהמקום שהשאירו לשותפות כלס על כרחך יש צו ארך ארבעה טפחים מלצד המקום שצין עוצי הדפנות כדי שיהי' פתוח לחצר ארבעה טפחים, ואין לומר שרות הרביעית פרוץ כלו צין מה שכנגד המצוי וצין מה שכנגד החצרות שלגדי המצוי מימין ומשמאל, דאס קן איך יעמיד הלחי, אי אלל כותל חצר הרי שס דין חצר ור'ר'י פס דוקא, ועוד נראה דמצוי כוה אינו ר'ר'י שום תיקון בראשו, אף על גב דחלק המשמש בתנאי מצוי פרוץ כלו, מכל מקום מחיצות החצר שמכאן ומכאן עולין לו, ולא מציעא אי עומד מרובה ברות רביעית, אלא אף אס עשה לחצרות פס ברות הרביעית כבר הותר גם המצוי, והלכך על כרחך מוכרח דעשה אורת הפתח להחצרות שמכאן ומכאן,

פשר חזון

שמועיל למבוי חשיב פס, ואין לומר דאירי כשהחצר ניתרה בפס, דא"כ א"צ לחי למבוי, ובשונה הלכות שס"ג כ"ד ציין דלמש"כ החזו"א סקמ"ט אין ראי' לזה. ועל דרך פירושו, הוציא החזו"א דכשהחצר ניתרה בפס שאינו מועיל במבוי, אומרים את הסברא הנ"ל דכיון שהפס חשיב כמחיצה לחצר הוי כמחיצה שלמה, וכ' בשונה הלכות שס"ג כ"ד שהחזו"א הניח ד"ז בצ"ע (ועי' סקל"ח ל"ט מ' שנסתפק האם יועיל תיקון מבוי לחצר הפתוחה למבוי ובענין פס דלא סמכו עלי' או הנמשך ד"א עי' סק"ג, ועמש"כ סקמ"ז ועי' לק' סי' י"ד ס"ק ד').

(מט) החזו"א צידד ליישב מה שהקשה ס"ק מ"ו מ"ז, על קושיית הגמ' היכי משכח"ל מבוי ד"ט שחצירות פתוחין לו בד"ט, דאם פתח החצר הוא במלואו של מבוי, לא חשיב פתח לתנאי המבוי, אלא בעי עומ"ר או צוה"פ. (וצ"ע, דהא המבוי נשאר מבוי דמבואר בגמ' דניתר בלחי, ועי' אנו דנים, והחצר נשארה חצר דהא עומ"ר בחצר, וכמבוי' בגמ' דחצר מותרת אף כשהמבוי אסור, וא"כ יש לנו חצר הפתוחה למבוי, ומה שייך לדון כאן, ויש לדחוק עפ"מ דמבוי' סי' ז' סק"ד דלחלות שם פתח החצר בעי ד"ט ולדעת הרמב"ם הוא חמור אפי' ממוזזה, ע"ש ובסק"ה, וא"כ י"ל דכשפתוח במלואו קרינן ל' פירצה ולגבי שם פתח הוי כפתוח מד"ט, ובאמת נראה לקמ"י ואפי' את"ל וכו' דלא ס"ל להחזו"א הכי וא"כ חזרות הראי' לדין דס"ק מ"ח) ואע"פ שכתב רש"י אי מקום הפזימין, דהיינו שאיכא צוה"פ, נראה דהוא משום דלא שייך כאן עומ"ר, אבל עומ"ר סגי, וכ' החזו"א דאפי' לאי דנקט ס"ק מ"ו דא"צ עומ"ר במבוי, וכמש"נ, בעי עומ"ר בחצר, עי' לק' ס"ק נ"א, (אף דלפמש"כ סקמ"ו דהמבוי נחלק מהחצר בתשמישו לא דמי לדין ב' החצירות, והי' מקום לומר דאפי' פרוצין זל"ז במלואן ייחשב חצירות פתוחין למבוי, וכ"ש אם יש פספסין ביניהן ועוד יש להעיר דאפי' בב' חצירות דעת המ"ב ס"ק ק"ג דיש להקל בזה שניתר בלחי). והחזו"א הזכיר עוד נקודה, שאם תיקון המבוי בלחי לא מועיל לחצר, כמו שנסתפק סקל"ח, א"כ בפרוצין זל"ז במלואן שניהם אסורים, עד שיעשה פס לחצר. והעתיק ד"ז בשונה הלכות שס"ג כ"א (יעויין בזכר דבר סי' י"ז סק"ד).

(מז) בס"ק מ"ו הצריך החזו"א ביאור בקושיית הגמ' דלא משכחת מבוי ד"ט שבתים וחצירות פתוחין לתוכו, ועי' תי' דאפי' אם נאמר שא"צ מחיצות מיוחדות למבוי, א"א לומר שכל חלוקת המבוי מהחצר היא בהגדרת המקום, דא"כ ממ"נ, אי ליכא מחיצות לחצרות, אינו יכול להעמיד הלחי במבוי משום דלית ל' כותלי מבוי או משום דעדיין החצר צריכה תיקון והמבוי פרוץ אלי' במילואו, (ואינו משום דאתי אוריא דה"ג ודה"ג ומבטל ל' דהא אור שחוץ למבוי אינו מצטרף לבטל, ועי' סי' ה' סק"ה, ועי' סקמ"ח אי מהני תיקון המבוי למבוי להתיר גם החצר, ונראה דבכה"ג פשיטא טפי דלא מהני). ואי איכא מחיצות בין החצירות לרה"ר, עכצ"ל שהמבוי יותר מד"ט, דנוסף על ד"ט של הפתח שיעור המחיצות (ויש לדון דיעשה מחיצות כקליפת השום, וא"א לצמצם, ויהי' אורך מבוי ד"ט ופתחו ד"ט, וי"ל דכיון שדנים את המבוי כד"ט, א"א לדון את פתחו באותו השיעור בדיוק ואפי' אם נתמעט כ"ש, ובלא"ה צריך מחיצות עבות כדי שיעמדו ברוח מצוי) ועוד צידד החזו"א דאי איכא מחיצות לחצירות אין המבוי צריך כלל לתיקון לחי וקורה ואם דנין על לחי וקורה, ע"כ איירי בעשה צוה"פ למבוי, וצוה"פ עושה סילוק מחיצות, ג' כ"ד ומ"ג ח', ואפי' אם נאמר שהקנה הפנימי יכול להיות בתוך החצר, קנה שלצד חוץ ממעט מד"ט, וא"כ מבוארת קו' הגמ': מספ שלצד רה"ר. עי' להלן סי' ו' סק"ד שהי' צד שצוה"פ באור מהני וא"כ י"ל דמהני אפי' כשקנה אחד מחוץ לרשות, וע"ע סי' ו' סק"א.

(מח) הגמ' דנה למ"ד משך מבוי בד"ט, איך יהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו, שוה תנאי ההיתר בלחי, והחזו"א הוציא מזה שבמבוי וחצר שפתוחים יחד לרה"ר לא יועיל הלחי של המבוי לחצר, כיון שהחצר חמורה מהמבוי וכמשנ"ת ה' ב', (ודבריו הם ע"פ מאי דנקט ס"ק מ"ו דא"צ מחיצות מיוחדות למבוי, אמנם מש"כ דמשכח"ל ב' חצירות פתוחין לתוכו אחת לדופן האמצעית ואחת מן הצד, צ"ע דא"כ ארכו כרחבו והו"ל חצר, וציוור המבוי בחזו"א לא קאי אגמ', אלא על הדין העולה). ואע"פ שהי' מקום לדון דכיון שהלחי חשיב מחיצה למבוי יחשב גם מחיצה לחצר ובפרט אם נימא דהלחי חשיב כסותם, הי' מקום לומר דאחרי

פתוחין לכל אחד דכל שאין לחצר דרך עליו לא מקרי פתוח לתוכו, וכיון שאין לכל אחד חצרות הוה ליה חצר עקומה, מיהו כשאין חלוקין צמזוי אלא כלן משתמשין בצולו בזה יש להסתפק.

(ג) ויש לעי' למש"כ ס"ק ל"ח דחצר פרוץ צמלואו למזוי נותר בתיקון המזוי למה לי לחי ודוחק לומר דצלא עירבו עסקינן, ויש לומר כשלא תיקון המזוי, ונראה דהכא אין צריך תנאי מזוי שאף אם חצר פתוח לחצר צמלואה נותרת צלחי מיהו נראה דדוקא שאין החצר החילוניה פתוחה צמלואה לפנימית אצל אם פתוחין זה לזה צמלואן הוה לה הפנימית כפתוחה לרשות הרצים וכן בחצר הפתוחה צמלואה למזוי צדופן אמנעית והמזוי הוה גם כן פרוץ צמלואו לחצר, דאם לא כן לעולם יתיר החצר צלחי אף בפתוח לרשות הרצים ויכניס הלחי מעט לפניס החצר.

(ד) בס"ק י"ז נסתפקנו בכונת הראשונים ז"ל שצמלואות שלנו אין צמים וחצרות פתוחין לתוכן ונראה דהטעם משום שחצרות שלנו אינם לדירה כחצרות שלהם ולא הוה שלנו רק רחבות, ואין חצרות צעינן ולא רחבות, ואף על גב שצקיעת הרצים צמלואות שלנו נראה שאיננה פתוחה מאותו המזוי המצונה על מתכונת החצרות אף כל מדה חכמים כן הוה, ולא

חצר למזוי, ומיהו צעומד מרובה נראה דסגי ואין צריך דוקא צורת הפתח לחצר צמנאי החצרות, ואפי' אהל דכל שיש בחצר עומד מרובה אף על גב דצמזוי פרוץ מרובה מקרי פתוחין לתוכו, מכל מקום כששיניהם פרוצים זה לזה צרוצן נראה דלא מקרי פתוחין לתוכו, וכן צ' החצרות צריכין מחילות ציניהן צעומד מרובה, דלא שרינן רק פתח ציניהן [עי' שו"ע סי' שס"ג סעי' כ"ו] ואפשר עוד דלעולם כל שהחצר פרוץ צמלואו למזוי אסור וכמש"כ ס"ק ל"ח להסתפק בזה, ואי פרוצין המזוי והחצר שניהן זה לזה צמלואן שניהן צריכין תיקון שגם המזוי אסור כמפולש לכרמלית, ומיהו לענין זה צפס ארבעה סגי.

(ו) שו"ע סי' שס"ג סעי' כ"ו, אלא פתוח למזוי והמזוי פתוח לרשות הרצים, יש לעי' כיון שפתוחה החצר צמלואה למזוי נימא דהו מזוי עקום וחצרות שפתוחות למזוי תהני גם לחצר למהוי מזוי, שמעט מניה דמזוי עקום צריך צמים וחצרות לכל חלקי העקמימות, ולעיל סק"ט נסתפקנו בזה, זה אינו דהכא שאין לכל בני המזוי שום חלק בחצר עסקינן ולא מקרי חצרות של המזוי פתוחות לחצר זה, אצל צמזוי עקום אי צמננת חלוקין הן לצ' חצאי מזוי ואין להן דרך זה על זה ודאי צריך חצרות

• פשר חזון •

ואפשר דאם יש לחצר החיצונה לחיים שהי' בכחם להתיר אותה ברוח רביעית די בזה, וצ"ע, (ויש להעיר דכל הנידון בשו"ע הוא באופן שא"א להתיר מדין נראה מבחוץ ובציוור החזו"א צ"ל שיש בגימורם יותר מד' אמות, עי' סי' כ"ד סק"א או בכתלים נכנסים).

(ג) בס"ק י"ז. שם נסתפק רבינו לומר דכל מש"כ המג"א במבואות שלנו, הוה במבואות שלהם שהיו בנויים על אופן אחר וכהנשמת אדם ע"ש. (ומש"כ רבינו בכונת הראשונים, הלא המה רבינו פרוץ בהגהות סמ"ק אגודה מהרי"ל מהרי"ו, הובאו בב"י ובבי"ח סי' שס"ג, שכתבו דמה שמבואות שלנו נותרים בלחי וקורה, הוה משום שאינם סמוכים לרה"ר, אע"פ שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו) וכאן ביאר דחצר תקנו חכמים תיקון מבי אלא בפתוחה לו חצר המשמשת כחצר של זמן התקנה, עי' רש"י בב"ב ב' א' שורב תשמישן בחצר, (ועי' לק' פ"ט א' ברש"י שם), וכ"כ בסי' ו' ס"ק כ"ד בליקוטים ב' י"ט, ועי' בערוך דלענין דין מבי דין ה' ומ"ד, ונוסף בזה ביאור בסי' כ"ו סק"ג דלענין דין מבי צריך חצר דווקא שיהא עיקר תשמיש הבית שם וכמו שהי' בימי חז"ל באופקים החמים, גם במבוי הי' תשמיש דירה ואינו כן במבואות שלנו (מיהו שם כתב דלענין שיתוף גם מבואות שלנו יש להם דין שיתוף, ע"ש, וע"ע שם ס"ק מ"ב דאף דבתי בראי, שנקרא אצלנו "הול", חשיבי חצירות, לא חשיבי החצר כדין מבי לענין היתר בלחי וקורה דבעינן חצירות ולא בתים, והני בתים נינהו, ע"ש, ועי' בליקוטים ב' י"ט דמ"מ נראה דיש לנו דין עיר, ע"ש, ויש לבאר דלגבי עיר הנידון הוה יותר כללי ומש"ה לא איכפת לן שאין בחצירות תשמיש חצר, ולענין מזוזה, כ' מהרי"ל בתשובה צ"ד, בד"מ רפ"ו ד', דנתפשט המנהג דחצירות שלנו אחורי הבתים, חשיבא להו מוקצה דחשיב ליה עירובין כ"ד א' לא הוקף לדירה, ומי יתן והי' זה לבבם להסיר המכשול הזה שעוברים אדאו' ואדרבנן וכו' וכל הטעמים האלו לאו דסמכא נינהו וכו' ע"ש, וכ' החזו"א יו"ד קס"ח ו', דהיינו דמ"מ חייבים מדרבנן, ע"ש, אבל קושטא דמילתא דחצירות שלנו לא מיקרי דירה ואף רחבות אינן, שרחבה היו משמשין לאוצר ואנו אין אנו רגילין בזה, וע"ש, ולענין חנוכה דהשו"ע תרע"א פסק להדליק בפתח החצר, עי' בדינים והנהגות חזו"א פרק כ"ב ובשונה הלכות תרע"א י"א, דמטו משמי' דרבינו דדינו כדין לחי וכדין מזוזה דחצר שלנו לא חשיב חצר, אף דהי'

(ג) מבואר בשו"ע דחצר שארכו יתר על רחבו נותר בלחי וכ' הרמ"א אע"פ שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, הואיל ואינו קרוב לרה"ר אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לרה"ר, והק' החזו"א דמשמע בשו"ע דהיתר החצר הוה מדין חצר, אלא שחצר כה"ג נותרת בלחי, וקשה מדוע נקראת חצר, אם נימא דא"צ בתים וחצירות בכל צדדי העיקום כדי להתיר בלחי (ולכאור' הי' מקום לחלק בפשיטות, שאין הלחי מועיל אלא לייחד ולחלק את המקום שבתים וחצירות פתוחים לתוכו מרה"ר, אבל לא בין החצר לבין המקום שבתים וחצירות פתוחין לתוכו, וכמ"ש הרשב"א הריטב"א והרא"ש דבהעמיד לחי באמצע מבוי בעי ד"א מן הלחי ולפנים): זה אינו דהכא. תי' החזו"א דהא ודאי כשהחצר אינה משמשת לתשמיש מבוי, שנתבאר סקמ"ו וני"ב שהוא דרך לרבים לרה"ר, אין מקום להסתפק שאינו מועיל לחי (ועי' לעיל סק"ח) וכל הנידון הוה האם חצר המשמשת לתשמיש מבוי ופתוחה למבוי, נידונת כמבוי לענין היתר לחי, או שבעינן בכל חלק בעקמומית בתים וחצירות, ועי' לק' סי' ה' סק"ג שכ"ז הוה כשיש למבוי עוד פתח, וע"ש, ועי' לק' ס"ק ע"א מה שפשט החזו"א, וציינן לס"ק זה, ויש להוסיף עוד דלפמש"כ סקנ"א דהכא א"צ תנאי מבוי, לק"מ. (ועי' סקט"ז בדין פרצתו).

(ג) הק' החזו"א על הדין שהובא סק"ג דחצר הפתוחה למבוי נותרת בלחי, דלכאו' יש לפשוט מזה את הספק דלעיל סקל"ח דהלחי שבמבוי אינו מועיל לחצר, וכ' דאיירי כשלא תיקון המבוי. (וצ"ב, דהא כל הנידון שם הוה משום שתיקון החצר בפס, לא יועיל לה תיקון המבוי שהוא בלחי, ע"ש, אבל הכא דתיקון החצר בלחי עכצ"ל דאיירי כשלא עירבו או כשלא תיקון המבוי, וצ"ע): ונראה דהכא. הוסיף החזו"א דממש"כ הרמ"א דהטעם דניתרת בלחי הוה הואיל ואינו קרוב לרה"ר אלא פתוח למבוי וכו', משמע דאפי' חצר הפתוחה לחצר ניתרת בלחי: מיהו נראה דדוקא. החזו"א סייג דין זה דאיירי דווקא כשהחצר החיצונה אינה פתוחה במילואה לפנימית, דאל"ה יכול להתיר כל חצר בלחי, ע"י שיכניסו ד"ט לתוך החצר, (ולא משמע דאה"נ, מיהו, במש"כ החזו"א גם בחצר הפתוחה למבוי כך, יש לדון לפמש"כ ס"ק מ"ו דאיכא חילוק תשמישין, דלא בעי חילוק מחיצות). והועתק בשונה הלכות שס"ג כ"ג, ויש לעי' כמה תהי' החצר הפנימית פתוחה מהחיצונה ותחשב חצר לעצמה,

(ג) ולענין ארכו יתר על רחבו נראה דאחרי עיקר פתחו אוליגן, כגון אם רחבו יתר על ארכו לכנגד רשות הרצים, ועשה לורת הפתח לרחבו, כנגד רשות הרצים, וזו הקצ"ר פתחו לכרמלית, צריך לעשות פס בצדו מדין חצר אף על גב דהשתא מתקן לצד הקצ"ר לא חשבינן ליה כמבוי פתחו לכרמלית ויהי ארכו יתר על רחבו דפתח רשות הרצים הוא עיקר, וכן צשניהן לרשות הרצים או שניהן לכרמלית הולכין אחר הפתח היותר משמשת, ומכל מקום צארכו יתר על רחבו נמי אינו נותר צלחי אלא פתח העיקרי אצל כשעשה לורת הפתח לפתח העיקרי, ונפרץ צמלאו לכרמלית או לרשות הרצים צדופן הרחב צריך פס כחצר, ולענין פרצה נמי צמר עיקר פתחו אוליגן, וכיון שלפי עיקר פתחו ארכו יתר על רחבו פרצתו צארבעה ואי עיקר פתחו דרך דופן הארוכה הוה ליה רחבו יתר על ארכו, ואין פרצה אוסר ולא אמרינן ליחשב פרצה כפתח והוה ליה מבוי, ויאסר צפרצה, וא"ת אם כן מאי פריך לעיל ה' צ' מה לחצר שכן פרצתו צעשר ילף מדופן הארוכה של מבוי צומן שעיקר פתחו צדופן הקצ"רה,

נתנו לנו גדרי מבוי על אופן אחר, ונראה דגם לענין פרצה יש להן דין חצרות דאם לא כן אינו לנו גדר חצר, כיון שיש מבוי צלא צתים וחצרות, ולהמ"א סי' ס"ה סק"ד שנסתפק צוה צריך לומר דגדרו יהי' כל שצתים יש להם קרקע כל צורך תשמישן כל צית וצית צחלק קרקע שלה כדי צורכן לפי דירתן ויש להם עוד קרקע צשיתוף לכלן וכלן פתוחין להן ודרכן עליה זהו גדר מבוי לענין פרצה, ולעיל ס"ק ט"ו הוכחנו מסוגיא דעומד מרובה ה' צ' דעל כרחק כל שאינו מבוי לענין לחי אינו מבוי לענין פרצה, דאם לא כן למה ליה למימר קסבר רב הונא צרי' דרב יהושע מבוי נמי פרצתו צעשר נימא דק"ו מחצר שפרצתו צארבעה, אצל יש לומר שהמג"א נסתפק רק למאי דקיי"ל דצבקעי צה רצים תליא מילתא, וצוה יש לומר דמבואות שלנו מקרי צקעי צה רצים, וצוה מרוח שמעתא דלא פריך מה לחצר שפרצתו צעשר אף היכי דצקעי צה רצים וכמו שהק' האצן העוזר [ועי' מש"כ ס"ק י'] ולפי דברי המג"א יש ללמוד מחצר שיש לו דין חצר לענין פס ודין מבוי לענין פרצה.

• פשר חזון •

שייך לפרוך מדין מפולש לתיקוני המבוי, כשאינו מפולש, ובפרט לפמש"כ ס"ק י"ד דמדרבנן קאמר לה, ובוזה יבואר מש"כ סק"ד וסקט"ז דלמסקנה מודה רב הונא דמבוי נותר בעומ"ר.

(ג) המבואר כאן בדברי רבינו הוא דקולת ההיתר בלחי היא דוקא בפתח הקצר שבמבוי, אבל בפתח הרחב שבמבוי או בפתח הקצר שבחצר צריך פס: **דאחרי עיקר פתחו**. כ' הרשב"א בעבורת הקודש שער א' סוף פרק ד', איזהו ארכו של מבוי דרך כניסתו, ומה שאינו דרך כניסתו קרוי רחבו ואע"פ שרחבו יותר על ארכו וכ"כ המ"ב שס"ג ק"ו, והוסיף החזו"א שאפי' אם דרך כניסתו גם ברחבו, אם רוב הכניסה בארכו קרי ליה התם דרך כניסתו, ועי' בס"ק נ"ו. והק' החזו"א על דבריו דהא מבוי שבראשו הקצר צוה"פ ובצידו הרחב פס, ונפרץ במערבו הקצר, פרצתו בד"ט, וא"כ הוה מצי למילף מינה דעומ"ר מועיל בראש המבוי אע"פ דפרצתו בד"ט: **לעשות פס בצדו**. כתב החזו"א דרוחב המבוי נותר בפס, עי' ס"ק ג', היינו דאפי' במבוי תלוי ההיתר בתואר הדופן דלחי אינו משמש אלא כדופן רוחב, אבל אם בא להתייר דופן אורך צריך לתקנו בפס, וכ"כ סי' ח' ס"ק ב', ועי' בחידושי רבי גדלי' סי' ג' שנח' ע"ז, ובבה"ל שהעובא בס"ק כ"א דס"ל דצריך תיקון בצדו גם כשיש עומד מרובה, כתב שעושה לחי לפרצה, ונראה שלא נח' הבה"ל והחזו"א בזה, דסברת הדבר דלא מהני לחי לדופן הרוחב, משום שאין ענין לחי אלא לפתח אבל בדופן הרוחב בעי פס שהוא תחילת כותל, אבל כשיש עומד מרובה י"ל דשייך לחי גם בדפנות הצדדיים, ויש להוסיף דהא דמהני לחי לדופן הקצר היינו אפי' כשאינו הפתח העיקרי במבוי, כגון מבוי מפולש לרה"ר ולכרמלית דצריך צוה"פ ולחי כמ"ש בגמ', אם יעשה צוה"פ בצד הפונה לרה"ר ולחי בצד הפונה לכרמלית יהיני אף שרוב הילוך המבוי לרה"ר, ויש לבאר דין זה דדפנות האורך דינם בפס, אפי' למה שכתב הרשב"א בחלק ה' תשובה ר"ב דחצר בעי פס משום שעושיין בה תשמישין צנועים, ולמש"כ תו' י"ב ב' דחצר בעי פס משום דסמוכה לרה"ר, ובדופן האורך של המבוי לא שייכי טעמים אלו, אלא גדר הענין הוא בדופן האורך לא שייך תיקון לחי, משום דזה אינו אלא בפתח, וא"כ מהני פס ד' כמו דמהני בכל מקום, כגון לחלק בין שני חלקי מבוי שיערבו כל אחד לעצמו, (והי' מקום לומר שנצטרך לסמוך עלי', ודעת רבינו דכיון דאפיקתי' מדין מבוי אוקמי' אדין חצר, הן לחומרא והן לקולא) ועי' עוד בענין הגדרת חצר ומבוי בברי הרב שלמה אונא בקובץ שמוש חכמים תשנ"ז: **וא"ת א"כ מאי פריך**. הק' החזו"א על דבריו דהא מבוי שבראשו הקצר צוה"פ ובצידו

מקום לומר דלענין חנוכה הוא תלוי בסמיכות לרה"ר ולא בתשמישי החצר, ועי' בחידושי רבי גדלי' סי' ג' שהק' על החזו"א לגבי עירוב וכ' דצ"ל כמ"ש החזו"א בסק"ז ע"ש): **ונראה דגם לענין פרצה**. כיון שהאי ענין שבקיעת הרבים במבואות שלנו איננה פחותה מאותו המבוי המבונה על מתכונת החצירות איננו ענין מוגדר, וא"ת לומר שבזה תלוי הגדר אם הוא מבוי או חצר, ע"כ שדין הפרצה תלוי בגדר המבואר בגמ' לענין לחי, שאם יש לו ב' בתים וב' חצירות יש לו גדר מבוי לענין פרצה, ועי' בקונטרס השיעוריים אור"ח סי' ל"ט סק"ה דמשמע שכן ההוראה למעשה, וכ"כ לק' ס"ק ס', ובסי' ט"ו כ' שבשעת הדחק א"א להחמיר והמחמיר תבוא עליו ברכה, ובסי' כ"ו ס"ק כ"א כ' דגם במבוי מפולש יש מקילין לדירן דיינו כחצר מפולש, ע"ש, ועי' סי' ו' ס"ק כ"ג: **ולהמ"א שנסתפק בזה**. וכ' שיש להחמיר במבואות שלנו שפרצתם בד', וא"כ צריך להגדיר לדבריו מהו מבוי ומהו חצר, ועי' בסקט"ו שהבאנו דברי המג"א והב"מ בזה, ועי' במשכנות יעקב סוף סי' קכ"ד דלענין פרצה הוי כמבוי, ע"ש, וכך מבואר במג"א שס"ג ס"ק כ"ה, ובאמת גם החזו"א כתב לעיל ס"ק מ"ו דעיקר המבוי שדברו בו חכמים הוא חלק מיוחד השייך לכל ד' הבתים לילך דרך שם לרה"ר, אלא דס"ל דלענין פרצה אינו תלוי בזה: **ולעיל ס"ק ט"ו**. קושית רבינו כאן היא דנימא ק"ו ממבוי שלנו שדינו כחצר לענין פס ד', וא"כ גם לענין עומד מרובה, דהא אין לו בתים וחצירות, ופרצתו בד' לפי מה שצייד המג"א שמבואות שלנו דינם כמבוי לענין פרצה, וא"כ יש להוכיח שפרצתו בעשר: **אבל י"ל**. תי' החזו"א דבהו"א דס"ל דדין הפרצות תלוי רק בחצר ומבוי, הוצרכנו לומר דרב הונא ברי' דרב יהושע סבר דמבוי פרצתו בד', ובאמת להו"א ודאי שכל שאינו מבוי לענין לחי אינו מבוי לענין פרצה, אבל למסקנת הגמ' דדין הפרצות במבוי תלוי גם בבקיעת רבים, נסתפק המג"א שבמבואות שלנו ג"כ תהי' פרצת מבוי בד', כיון שיש להם מבואות שלנו מקרי בקעי בה רבים, ובוזה תירץ רבינו קושית האבן העזר, דלהמג"א דבהו"א סברנו דדין הפרצות תלוי רק בחצר ומבוי, אין מקום להקשות מבקיעת רבים, והוסיף רבינו דלהמג"א למסקנה באמת יש עוד מקור ללמוד ממנו ק"ו, ובבית מאיר תי', דכל מאי דפריך התם מה לחצר שכן פרצתה בעשר תאמר במבוי שפרצתו בד' הוא משום דס"ל דדין פרצה הוא, עי' סק"ט, אבל למאי דמסיק שאני התם דקא בקעי בה רבים, אי"ז מדין פרצה אלא מדין פילוש, עי' ס"ק כ"א, ומש"ה לא שייך למיפרך תאמר במבוי שפרצתו בד', דבשלמא דיני הפרצות שהם דיני דפנות החצר והמבוי שייכי לתיקון דופן רביעי, ופריך מינה, אבל למאי דמסיק דמדין מפולש הוא, מה

הפתח לכאורה אין מקום לחלק בין מצוי לחצר, וכדמשמע בסוגין ה' ב' שאין חילוק בין מצוי לחצר דאם לא כן ליפרך מה למצוי שכן פרצה בראשו אוסרתו מה שאין כן בחצר, אלא על כרחך שגם בחצר אסור, ולפי זה נראה, שגם אם עומד מרובה צפתחו מכל מקום אוסרת פרצה ג', דעומד מרובה לא עדיף מנורת הפתח, ולכאורה לפי דבריהם הא דאמר במצוי עקום דתורתו כסתום לשמואל, ואף לרצ היכי דלא צקעי צה רבים צפרלמה היינו במצוי יתר מד' אמות והפרצה חוץ לד' אמות דהתם בתחלת מצוי קיימין, מיהו יש לומר אף במצוי ד', ולא אמרו דפרצה אוסרת בלא נשתייר שיעור מצוי, אלא כשהדירין מן הפרצה ולפניו, אבל כשהדירין לנד הפתח, דרכס הקצרה לרשות הרבים, דרך הפתח.

שניתרת עומד מרובה שכל שניתר צפס ניתר עומד מרובה כמש"כ חו' שס, ופרלת המצוי צארבעה ויש לומר דהא דניתרת עומד מרובה הוא משום דין חצר, והא דפרצה אוסרת הוא משום דין מצוי.

(נד) ה' א' מצוי שנפרך מלדו כו' צמ"צ סי' סס"ה צצה"ל ד"ה אסור כ' צשס הצית מאיר צשס ריטב"א דהאי דינא אף צמצוי שנתקן צנורת הפתח, ולפי זה למאי דקיי"ל דתחלת מצוי צד' אמות, צריך לזכר דתחלת בנין המצוי שלא יהא פרצה ג' טפחים בכל משך ד' אמות ואף אם נתמעט מעט מנוצה י' טפחים צמשך ג' טפחים, אסור, ואף לדין שאנו רגילין צנורת הפתח, ולפי זה צ"ל דהאי דינא גם צחצר, דלענין נורת

• פשר חזון •

שגם ביותר מעשר הניתר בצוה"פ, אין פירצת עשר בעידו חשובה פיתחא זוטא, אבל לעולם רבי אמי ורבי אסי, לא איירי אלא בניתר בלחי וקורה, ואפי' אם נאמר דמשמע מהריטב"א דס"ל הכי גם לדין, יש לחלק דזה דווקא בצוה"פ יתר מי, דגריעה טפי, וכדחזינן דאינה מתרת בפרמ"ר לדעת הרמב"ם ה' שבת פט"ז הט"ז, אבל בצוה"פ עשר ליכא להאי דינא) ובביאור הלכה כתב דלענין אם מועיל לפירצה מצדו כשלא נשתייר פס ד', שעושה צוה"פ בפתח המבוי, תלוי בפלוגתא, לפי הגירסא בסעיף לד', שעושה צוה"פ לפיתחא רבא מועיל (עי' בזה לקמ"י בס"ק נ"ה) אכן לפ"מ שהוכיח הב"מ מהריטב"א, מוכח דס"ל דבכל גווני אסור, א"כ דין זה תלוי בפלוגתת ראשונים, וצ"ע למעשה: ולפי"ז למאי דקיי"ל. כ' החזו"א, להראות כמה מחודשים דברי הבית מאיר, דלפי דבריו, לפ"מ דקיי"ל כאביי שהעושה מבוי בתחלה שיעורו במשך ד' אמות, אם יש פירצת ג"ט בד"א הסמוכים לצוה"פ כשבונים את המבוי פסול, ולפ"מ דמוכח לק' ו' א' דהאי דינא הוא אפי' בנשתייר גדודי, צריך להזהר שלא יהי' נמוך י"ט באורך ד"א: בתחלת בנין המבוי. מלשון זו משמע דס"ל כרש"י דאם נתמעט אח"כ אפי' לא נשאר ד"ט, א"צ ד"א, ובשונה הלכות סי' שס"ה ס"ג כ' שמבואר מדברי החזו"א כאן שפסק כתוס', ואם כי יש לפרש דברי החזו"א בתחלת החומה שהוא בנין המבוי, ואם כן אין רא"י שפסק כרש"י, עדיין צ"ע מהיכ"ת שפסק כתוס', ומהלשון נתמעט אין לדייק, דהא איירי בכל ד' אמות: ולפי"ז צ"ל. כ' החזו"א דהסברא נותנת דאין חילוק בין מבוי לחצר בנתקן בצוה"פ, וכן משמעות הגמ' ה' ב', (אף דיש לחלק בזה, לפ"ד המקור"ח שהובא בחזו"א לק' סי' ו' סק"ה ולפ"ד האחרונים שהובאו בסי' ו' ס"ק כ"א, דס"ל דצוה"פ דמבוי בעי הכירא, משא"כ צוה"פ בחצר): ולפי"ז נראה. עפ"ז כ' החזו"א דאיכא לדינא דרבי אמי ור"א גם בניתר בראשו בעומ"ר דכ"ש מצוה"פ שמתיר אפי' פירצת עשר, אלמא עדיף מעומ"ר (ויש לדון בזה, דלכאור' גם להחזו"א דינא הכי, דהא עומד מרובה ילפינן מלחי, ונימא דיו, כמ"ש לעיל סק"ד, אלא מאי דס"ל להחזו"א לא כך, מבוי לק' סקע"ד דענין עומ"ר משום מחיצה וא"צ שילכו דרך הפתח, א"כ י"ל גם להב"מ כך, ובפרט לפ"מ שנתבאר לעיל די"ל דס"ל דצוה"פ דמבוי בעי היכירא): ולכאורה לפי דבריהם. עוד כ' החזו"א דלפ"ד הב"מ צריך לומר בדינא דמבוי עקום דמחיצת כל צד היא ד"א (ואף דס"ל לעיל סק"ח דבעי ד"א לכל צד, למשך מבוי, התם מצטרף גם המקום שפתוח למבוי השני) אלא שצידד החזו"א בדין הב"מ דבמקום שבתים וחצירות פתוחין לתוכו סמוך לפתח המבוי א"צ ד"א, ולפי"ז א"צ להעמיד אוקימתא במבוי עקום, (וצד זה אינו אלא לדעת רש"י ה' א' והריטב"א ה' א' וי' ב', דדינא דר"א ור"א תלוי בהילוך בני המבוי, אבל לדעת הרשב"א י' ב' דכל הנידון הוא משום דבעינן קורה ע"ג מבוי ע"ש, אין להסתפק כלל, ובשונה הלכות סי' שס"ה דין ב' העתיק ספק זה בסוגריים).

הרחב פס, ונפרץ במערבו הקצר, פרצתו בד"ט, וא"כ הוה מצי למילף מינה דעומד מרובה מועיל בראש המבוי אע"פ דפרצתו בד"ט: וי"ל דהא דניתרת. תי' החזו"א דלא שייך לעשות ק"ו מדפנות האורך, כיון דבאמת הוא מבוי שניתר בלחי בראשו, ומש"ה דין פרצותיו בד', ומה שדפנות האורך ניתרות בפס הוא דבר צדדי משום דלא שייך בהו תיקון מבוי ניתן להם תיקון חצר, אבל אין זה מלמד דבמקום שפרצתו בד' ניתר בעומד מרובה, ויש להוסיף שהרי הנידון הוא ללמוד מה תקנו חז"ל (וכמש"נ בס"ק י"ד), וחז"ל תקנו דיני מבוי ודיני חצר, ועלינו ללמוד מדיני החצר לדיני המבוי, אבל כאן אין זה מעיקר תקנת חז"ל שדופן האורך ניתרת בפס, אלא היתר מקומי לדופן זה ומש"ה לא שייך למילף מינה, ועי' בחידושי אבן העזר על התוס' בד"ה וק"ו.

(נד) בס"ק הבאים דן רבינו האם פרצה מצדו כלפי ראשו אוסרת גם כשניתר בצוה"פ: בשם ריטב"א. הריטב"א י' ב' ד"ה ופרכינן מ"ש מדרבי אמי ורבי אסי, הביא שהראב"ד פירש דקושיין היינו ממאי דקאמר אם יש שם פס ד' מתיר פירצה עד עשר, וטעמא משום דכיון שיש כאן פס ד' ואיכא קורה ע"ג מבוי חשבינן זו הפירצה כאילו הי' פתח שבכותל, והיינו דפרכינן דכיון דחשבינן ל"י כפתח שבכותל אלמא שבקי פיתחא רבא ועיילי בפיתחא זוטא, דאי לא תהוי כפרצת מבוי והרי הוא חסר דופן שלישי כו', ע"ש, (ולשיטת הראב"ד מסתמא הא דפסול כשלא נשאר פס ד', הוא משום דליכא קורה ע"ג מבוי, והגמ' מתפרשת לדבריו, בקושיית הגמ' וליחוש דילמא שבקי, כמו הפירוש הפשוט שבקי פוסל, וע"ז תירצה הגמ' דלא שבקי, ומה שהקשו בגמ' מ"ש מדרבי אמי ורבי אסי, יתפרש כפי' הרשב"א, שוו קושיא על קושיית הגמ', איך ס"ל לגמ' דשבקי פוסל, הרי שבקי זו מעלה ויצירת שם פתח, וע"ז מתרצת הגמ' דאח"כ בדופן שלישי זו מעלה ובאמת שבקי בשביל למעט בהילוכא, אבל בדופן רביעי שיש בו כבר פתח זה חסרון ולא שבקי) והקשה עליו הריטב"א, מאי קושיא, לימא ל"י דשאני התם דהאי פירצה הוי פיתחא דכוותה שאין פתח מבוי יותר מעשר ופירצה זו ג"כ רחבה עשר ואפילו תהא פתח מבוי גדול מעשר בצורת פתח מ"מ זו שהיא בעשר אינו פיתחא זוטא, עכ"ל, ומה הוכיח בבית מאיר סי' שס"ה ס"א, דאין להתיר דופן שמצדו בעומד מרובה גם בנתקן בראשו בצוה"פ (ועי' לעיל סק"א, שם נחלק החזו"א על עיקר שיטת הבית מאיר וס"ל כהאבן העזר, אלא שהאבן העזר לא הזכיר מה הדין בלא נשאר פס ד', ובזה עוסק החזו"א כאן, והוכחת הבית מאיר צ"ע, דהריטב"א לא קאמר הכי אלא בקושייתו על הראב"ד, דס"ל דאזלי בפיתחא זוטא, הופך את הפירצה לפתח, והא ודאי דאפי' כשנתקן בראשו בצוה"פ, בעי שלא יהא פירצה בעידו וכמ"ש הראב"ד דאל"ה הרי הוא חסר דופן שלישי, ואפי' לדעת הראב"ד עצמו להבנת הריטב"א י"ל שאין הוכחה לדברי הבית מאיר, דלא קאמר הכי אלא משום דהאמת נקט,

זמ"צ ס"ג ס"ק ז"ג, וכל שכן דבחדר לא צעין ד' אמות, ולפי זה גם זמזוי בתחלה שלא נשאר ד' אמות מן הפרצה עד הפתח, יש לומר דמועיל פס כדין חצר, ולפי זה גם זמזוי שלא נשתייר פס ד' אמות בראשו יותר בפס ארבעה, ואם כן מאי פריך ה' א' לאצוי מרבי אמי ורבי אסי הלא כיון שרבי אמי ורבי אסי מיירו זמזוי שנתקן בצורת הפתח או בפס ארבעה ואפי' הכי אוסרת פרצה וזוה דוקא בלא נשתייר ארבעה טפחים, אבל בנשתייר ארבעה טפחים, אינה אוסרת רק זמזוי המתוקן בלחי וקורה, ומיניה יש לומר דפריך דהוי להו לחלק, ועוד יש לומר דזמזוי אסור לעולם בלא נשתייר ד' אמות בתחלת זמזוי, אף אם תקנו בצורת הפתח או בפס ארבעה כיון שהוא זמזוי לר"ך מחילות הפתח לזוטא ועיי"ש זמ"צ ס"ג ס"ד, אלא אם כן עשה צורת הפתח לזוטא ועיי"ש זמ"צ ס"ג ס"ד, אלא אם כן עשה צורת ולכאורה על ידי צורת הפתח הוה ל' פס ארבעה ע"י תו' י' ב' ד"ה ועושה כו' ועל ידי צורת הפתח אינו מופלג עוד מן הכתל.

(נו) אבל יותר נראה שאין דין נפרד מן הכד אלא בנתקן בלחי וקורה, וזוה צעין תנאי שלא יהא פתח אחר תוך שיעור זמזוי, אבל בחצר, או זמזוי שנתקן בעומד מרובה או

נה) אמנם הדבר נריך תלמוד למה לא יועיל צורת הפתח בשביל (הפרצה) [הפתח], ובשלמא לענין תיקון לחי וקורה יש לומר דתקנת חכמים הוא שיהא עיקר הלוכס דרך אותו הפתח בצופן שלא ינאל פתח אחר תוך משך זמזוי, אבל לענין צורת הפתח שהוא מחילה מעליה בכל מחילות למה לן תנאי ההילוך, ועוד אם איתא דגם צורת הפתח מתצטל על ידי הפרצה, אם כן אף כשעושה ח"כ צורת הפתח להפרצה נמי לא יועיל דסוף סוף מקלרין דרכן דרך הפרצה, וכמ"כ זמ"צ ס"ג ס"ג סעי' ל"ד, בשם הגרע"א, ומש"כ בס"ה ס"ה ס"ה דאפשר דהוי כסתום והוי כנשתייר ארבעה, לא נראה, דנשתייר ארבעה, אותן העומדין נגד הפס כשצקשו ליכנס לרשות הרבים הולכין דרך הפתח, שאין להם פתח אחר, והלכך לאותן ארבעה הוי פתח מעליה, וכמ"כ רש"י ה' א' ד"ה מתיר א"נ שצקי כו' משום דהוי פתח לארבעה הסמוכין כו', אבל כשיש צורת הפתח תוך ארבעה אכתי צטל ל' פתח הגדול, וזה מצואר ס"ה ס"ג סעי' י' לצורת הפתח מכל כד מהני, ועוד אם איתא דגם בחצר אוסר פרצה, אם כן על כרחך לא צעי ד' אמות בתחלה, שהרי זמזוי שאין בו ד' אמות בדרך יש לו דין חצר, ויותר בפס וכמ"כ

• פשר חזון •

דהא איירי במבוי היינו דמוקף בחצירות, אלא שאין להם מחיצות המועילות, וא"כ י"ל דאיירי שיש ד"ט דלא שבקי מחמת החצירות: **אם איתא דגם בחצר.** עוד הקשה החזו"א, שהרי הגמ' הוכיחה מדין זה דמשך מבוי בד"ט, ואם איירי גם בניתר בצוה"פ ובפס, מצי למימר דאיירי בחצר או במבוי שניתר בצוה"פ ופס, אבל באמת מבוי שניתר בלחי וקורה, שיעורו בד"א, וצידד החזו"א דאה"נ וההוכחה היא ממה שרבי אמי ורבי אסי לא חילקו דמשמע שגם משך מבוי בד"ט (ע"י לק' ס"ה ה' ס"ק ט'), עוד תירץ, דבמבוי אין נפק"מ, דאחרי שיש לו תואר מבוי (ע"י לעיל סקמ"ו, וכאן א"צ להגיע לזה שהרי יש לו ד"א ובתים וחצירות פתוחין לתוכו וכו') אפי' אם נתקן בצוה"פ או בפס בעי משך ד"א, וע"י להלן ס"ק נ"ט, ואם די בד"ט, זו הוכחה שמשך מבוי בד"ט (ובס"י י' ס"ק י"ג דין ו' כ' דין חצר שנפרצה מצדה כלפי ראשה ולא נשתייר פס ד', נסתפקנו לעיל ס"ה א' ס"ק נ"ה): **וע"י שו"ע ש"ג.** הוסיף החזו"א בדין השו"ע הנ"ל דמבוי ט"ו דעושה פס ג"א ולחי, ואי שבקי ואולי בפתחא זוטא בטל התיקון אא"כ עשו לו צוה"פ, והק' הגרע"א הנ"ל מה מועיל צוה"פ, ובתפארת שמואל הגי' לרבא, וכ' החזו"א דכל מה דצריך להגהתם הוא רק אי נימא דאפי' בפס ד"ט פוסל הא דשבקי, דאל"ה ע"י צוה"פ נהי' מחובר לכותל, ומבואר בתוס' דכל מה שאין מחשבים הפס ג"א עצמו לפס הוא משום דרחוק מהכותל אע"כ דבמבוי ל"מ פס דאי"ו חצר ע"י פרצה אלא מבוי שאין לו לחי, ועמ"ש"כ ס"ק נ"ט בד' המ"ב.

(נו) **יותר נראה.** דעת החזו"א, אף שלא נשארה שום ראי' מכרעת דלא כהבית מאיר, דהדעת נותנת מכח כל הדחוקים, שאין הלכה כמותו אלא כל דין נפרד מן הצד הוא רק בניתר בלחי וקורה (וכמ"ש בבה"ל שס"ה ד"ה אסור בדעת הת"ש, וכ"כ החזו"א לק' סקנ"ח): **בנתקן בלחי.** כ"כ במ"ב שס"ה סק"ד, ואף דהי' מקום לומר דלחי שמשום מחיצה הוא שאני, ובפרט להרשב"א והריטב"א שפסול קורה הוא משום דבעינן קורה ע"ג מבוי, וכאן נתחדש שזה פסול גם בלחי, אמנם יש לעי' האם בעינן כתיי' מבוי רק בצד שבו העמיד את הלחי או גם בצד שכנגדו: **במבוי שנתקן בעומד.** הוכיח זאת לק' סקע"ד, ושם כתב דליכא להאי דינא גם בפס, וכדמשמע הכא, וכך העתיק בשו"ה הלכות שס"ה ב', אבל כבר הבאנו בס"ק נ"ה שהחזו"א כ' לק' ס"ה י' ס"ק י"ג גבי

נה) בס"ק הקודם נתבארה שיטת הבית מאיר דכשלא נשאר פס ד"ט פוסלת פרצה מצידו גם במבוי שנתקן בצוה"פ: **הדבר צריך תלמוד.** הק' החזו"א על סברת הדין כיון דהטעם דפרצה מצידו אוסרת הוא דבני מבוי שבקי לפתח המתוקן בלחי וקורה ואולי התם, וכיון דצוה"פ היא מחיצה גמורה מדוע תפסל, ואע"פ שאין עוברים דרכה, (ולדעת הרשב"א והריטב"א ה' א' ו' ב' דטעם הפסול הוא משום דליכא קורה ע"ג מבוי, לדעת התבואות שור דצוה"פ שהרחיקה ג"ט מהכותל פסולה, לפי' התוס' דאינו מטעם אתי אדה"ג, י"ל דזה הטעם דפרצה מצידו אוסרת גם במבוי שנתקן בצוה"פ, אמנם במקור חיים כתב דזה דווקא כשרחוק ג"ט משני הצדדים, וע"י ס"י ו' סקי"ד, א"כ אינו מטעם זה, דהכא פסול גם כשנפרץ מצד אחד, ועפ"ד האחרונים דגם בצוה"פ איכא היכר וכמש"נ בס"ק נ"ד י"ל דה"ט נמי הכא, וא"כ בניתר בראשו בפי תקרה מודה הב"מ): **צוה"פ בשביל הפרצה.** היינו צוה"פ בראשו בגלל הפרצה שבצדו: **אם איתא דגם צוה"פ.** עוד הקשה החזו"א, ע"פ הקדמה בדין תיקן את הפירצה שבצדו בראשו ע"י צוה"פ, דמבואר באו"ז ס"י קי"ז בתיקן ראש מבוי רחב ט"ו אמות דמרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות, דלא חשו רבנן דילמא שבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא ותיבטל תורת פתח מן הגדול וכו', מיהו אם אירע דשבקי פיתחא רבא ה"נ דנאסר כל תיקון המבוי וכו', ופירש רבינו שמואל אבל אם עשו צוה"פ לקטן אפילו היכי דשבקי בני מבוי פתחא קמא ועיילי בהיאי פירצה, אפי"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון, משום דהוי פתח והרבה פתחים שרינן למבוי, ובפשטות מה שסיים דהוי פתח והרבה פתחים וכו' קאי אקטן וכמ"ש לעיל, דאי אגדול מאי קאמר, ובהג"א העתיק את הדין העולה מהאו"ז, וכך פסק בשו"ע שס"ג ס"ד, וכ' הגרע"א בגליון השו"ע, דאינו מבין טעם בזה במה דמהני צורת הפתח לזוטא, וראיתי אח"כ בלבוש שהאריך להמתיק ליתן טעם ועדיין צ"ע, והקשה החזו"א ע"פ סברת הגרע"א דלא מהני צוה"פ לפירצה בצדו (וע"י לק' ס"ק ע"ד שהסכים לבה"ל שיש להסתפק בזה) אם כנים דברי הבית מאיר דהאי דינא הוא גם בצורת הפתח בראשו, יהי' אסור לטלטל במבוי שכל ד' רוחותיו מתוקנות בצוה"פ, ומפורש בשו"ע שס"ב ס"י דמהני (אמנם, אף שברא"ש ס"י י"ג כתב דין זה גם במבוי, התוס' י"א א' כתבו רק בחצר, ולפמשנ"ת בס"ק הקודם דיש לחלק בין מבוי לחצר, לדעת תוס' ליכא ראי'), וי"ל

הרצים, ואני לא הצנתי דברי רבותינו בזה דנראה פשוט דאין חילוק במחילות המצוי אס הן במחילות או בגידוד, או גידוד ה' ומחילות ה', הוי מחילות וניתר בלתי וכן הוא בהדיא בפרש"י ח' א' ד"ה לידו, דמהני מחילות היס למצוי וניתר בלתי וקורה, וכ"כ במ"צ ס"ג סעי' כ"ט צ"ה"ל ד"ה מצוי, ועל כרחק נמוך מעשרה דכ' צ"ש"ע מתפרש שהמצוי מקורה ואין בחללו עשרה, ואי אפשר לפרש שאין המחילות גזוהות עשרה שאס כן אין לו כלל מחילות ומאי שייך לדון בחיקוק רוח הרזיעית, וכן פי' הגר"א, והק' איך מועיל זורת הפתח כיון שאין בחללו עשרה הלא גם צבולו סתום נמי כרמלית הוא כדאמר שצ"ז א' בית שאין תוכו עשרה כו', ולישצ דברי רמב"ם כ' הגר"א דמיירי שכלו חללו עשרה אלא סמוך לפתח מקורה עד שלא נשאר עשרה, ולח מהני צפתה זה לחי וקורה, אבל זורת הפתח מהני ומותר גם במקום הנמוך מדין חורי רשות היחיד כדאמר שצ"ז שס אס חקק כו', והא דאמר חקק צו להשלימו, מיירי צננוך כולו, וזרין לחקוק שיעור מצוי כדי שיעיל לחי, ואפשר דאף אס השאר אינו

צורת הפתח, לא אכפת לן בצפורה מן הגד, ומיהו צמזוי נראה ללא מהני פס דאכתי לחי רחצ הוא ופסול שאין זה חצר על ידי פרצה אלא מצוי שאין לו לחי, והא דאמר דשצקא פתחא ועיילו צפורה, נראה שאין רצונו לומר צרוז תשמישיהו דאס כן גם צנשמיר פס ארבעה, אין שייך טעם הכשירה שכ' רש"י דהוי פתחא לאותן ארבעה, דכיון דרוז כניסתן מן הגד, הוה לי' מצוי שרצו יתר על ארכו וכמש"כ ס"ק נ"ג, אלא כיון שמשתמשין גם צפתח הויא מגרע כח פתח רבא, וכן צ"ל מש"כ צ"ש"ע ס' ס"ג סעי' ל"ד וזרין לזיהר כו' היינו נמי שלא יקבעו דרכס גם צפורה, דצוה לחוד מפסיל חיקוק המצוי.

(ז) ש"ש"ע ס"ג סעי' כ"ו, דוקא כשאנו נמוך פחות מי' טפחים, כתב צספר אצן העוזר והעתיקו המ"צ צשעה"ל אות נ"ט, דרצונו לומר אף אס צחוץ גזוהין המחילות י' טפחים, וצספר אצן העוזר הוסיף דהוא הדין אס המצוי על הר זקוף גזוה י' טפחים מג' רוחות ולד הרזיעי שוה לרשות

• פשר חזון •

מבית שיש לו תקרה, והביא את קושיית הגר"א והניח בצ"ע (ואע"פ שנשאר בצ"ע, ס"ל שזה הפירוש בש"ע מדהביא לק' סקס"ה את הש"ע להלכה, בגוונא שיש במבוי ד"ט בגובה י"ט שזה כשר עכ"פ לדעת הרמב"ם): **ולישב דברי הרמב"ם.** שכתב ה' פתח המבוי נמוך מעשרה, פירש שהי' המבוי מקורה בפתחו (ומה שלא פירש כפשוטו, ביאר לק' סוף סקנ"ח) ואם התיר את המבוי, מותר להשתמש גם במקום המקורה אע"פ שהוא פחות מי', מפני שפתוח למבוי הגבוה מי', נחשב חורי רה"י, (ועי' סקס"ה): **והא דאמר חקק.** הוקשה לרבינו מדוע הצריכו בגמ' לחקוק ד"א בשיעור מבוי ולא רק כנגד הקורה או ד"ט, וצידד דאע"פ שהגמ' איירי באינו מקורה צריך לחקוק ד"א, כיון שבא להתיר את המבוי בלחי וקורה, תקנת חכמים היא שכל השיעור מבוי שכנגד הלחי והקורה יהי' גבוה י"ט, (וכך העתיק לק' סקס"ו) ובסוגריים הוסיף דע"כ הגמ' לא איירי במקורה כולו דא"כ אין בתים וחצירות פתוחים לתוכו (דמבואר בגמ' ה' א' דצריכים להיות פתוחים לתוכו בשיעור פתח, וזו קושיא נוספת על הש"ע לפירוש) וכך דייק מרש"י ד"ה רב יוסף, שחילק בין הגמ' לעיל ד' ב' ה' גבוה מכ' אמה להי' פחות מי"ט, והרי התם הנידון במשך המבוי הוא רק כלפי הקורה, וגם רש"י נקט בלשונו דופן, ולא דפנות, וכ' בעיני דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם (ועי' רש"י לעיל ג' ב' ד"ה הא קמ"ל ויש ליישב, אמנם הגאון יעקב פ"י בדעת הריטב"א בשם רש"י, לא כך, אבל המעיין בריטב"א יראה שאין דבריו מוכרחים) ועפ"ז כ' דאפשר שאפי' מדרון שעולה בתוך המבוי יפסול את הקורה, כיון שאין י"ט במשך מבוי כנגד הקורה (וכתב כמסתפק, כיון שאפשר לראות גם את נגד הקורה בשיפוע, שזה המבוי) ונראה שסיום הדברים נכתב לפני הסוגריים, ושם כ' דודאי אלכסון שעולה בתוך המבוי אינו פוסל, ונסתפק בשיעורו, כיון שהרי בגמ' אמרו שצריך לחקוק ד"א, א"כ כשיש מדרגה באמצע המבוי פוסלת, (מסתמא בג' טפחים) ונסתפק כמה יהי' שיפוע המבוי כדי שייחשב כמדרגה, ועי' בשו"ה הלכות ס"ג דין ז', (וי"ל דכל דברי רבינו אשיפוע באינו מקורה איירי בקורה, כיון דס"ל דאמרינן גוד אסיק בלחי, ס"ק ס', ובמקורה י"ל דהקירוי מבטל את הגוד אסיק, וצ"ע): **ולענין צוה"פ.** כ' החזו"א שאפי' לפירושו ברמב"ם, שהוא לא כמו שהבינו הראשונים שחלקו על הרמב"ם, אין נראה שיסכימו הראשונים לדין זה (ואע"פ שהרשב"א בחידושו ובעבוה"ק חלק מטעמים אחרים, כוונת רבינו דנראים הדברים שלא הי' פירוש כזה מקובל על הרשב"א, והא חזינן שנחלק על הרמב"ם ולא פירש אותו בכה"ג, ועי' להלן ס"ק ס"ה בסברות שצידד דלא כהרמב"ם.

הילכתא פסיקתא, דמסקא לי': **ומיהו במבוי.** ס"ל דלא מועיל להתירו בפס, דעדיין מבוי הוא, ועי' לעיל סק"ג, ובמה שצוין שם דכל זה לדעת תוס' דאין חיקוק פס במבוי, אבל לדעת רש"י דיש חיקוק פס במבוי, לכאוי יועיל כאן פס ועי' סקנ"ט: **והא דאמר דשבקא.** כתב החזו"א דשבקי הוא בהילוך קבוע גרידא ואפי' אם אינו רוב ההילוך, דאם רוב ההילוך הוא בפרצה הו"ל חצר וכמש"י לעיל, ואע"כ נפסל המבוי משום שאין היכר ההולכים בפרצה, אף דעדיין יש לזה שם פתח המבוי, וכ"כ בשו"ה הלכות ס"י שס"ג דין י"א, (וצ"ע לדעת הרשב"א דטעם הפסול הוא משום דליכא קורה ע"ג מבוי, מדוע נפסל כשעדיין רוב ההילוך דרך ראש המבוי, והא גם הרשב"א ס"ל דארכו ורחבו נקבע לפי דרך כניסתו, עי' ס"ק נ"ג, ועי' מש"כ הרשב"א י' א' ד"ה מאי שנא בפירוש ממעט בהילוכא, וצ"ע).

(ז) האבן העוזר והמ"ב חידשו שבמבוי יש דין מיוחד דבעינן משך ד"א בגובה י' בתוך המבוי דווקא, ולא כמו שאר הרשויות שמועיל בהם גידוד ה' ומחיצה ה', והחזו"א הקשה עליהם מרש"י שכתב דמהני מחיצות היס למבוי והעתיקו בבאור הלכה, אמנם בחידושו ר' גדליה ציין לפי ר"ח שהשפה והיס היו בכתלים הקצרים של המבוי, ולא הי' מתוקן בלחי וקורה, ובאמת במ"ב ס"ק ק"י"ח הביא פי' זה לפרש דברי הש"ע שכ' שא"צ כלום, ולפירוש זה לא קשיא, וגם בדעת רש"י י"ל דהי' ד"א מחיצה בפתח המבוי לפני היס, אלא שסתמת לשונו משמע שהי' כולו יס, (והי' מקום לחלק דבמקום דאמרינן גוד אסיק מועיל לחי אבל בגידוד ה' ומחיצה ה' גרע, דכיון דמחיצות המבוי נמוכות חשבינן לפתח המבוי נמוך, וע"ד שיטת הרמב"ם והטור בלחי למעלה מכ'): **וע"כ נמוך מי'.** פי' החזו"א שהש"ע איירי שיש תקרה למבוי ומש"ה לא הוי נפרץ במלואו למקום האסור לו, ומש"ה לא קשיא קושית האבן העוזר, (וצ"ל דל"א פי' תקרה לפחות מי' או דאיירי בגונוי דל"א בהו פי' תקרה) וצ"ע איך מועילה צוה"פ הא הקירוי סותם את החלק העליון של הכניסה מצוה"פ, והחזו"א למד מזה לק' ס"י ו' סקי"ט שסתימה שאינה גבוהה י"ט בני צוה"פ אינה פוסלת את צוה"פ, ובאמת מכח זה כ' החזו"א לק' ס"ק ס"ה שאין סברא זו מוסכמת אצל הרשב"א, וצ"ל לדעת החזו"א שאם צוה"פ כתיקנה לא מתחשבים במפריעים צדדים שאינם פוסלים מצד הדין. (וכל זה ביאור דברי הש"ע, ואת הגמ' ה' א' הי' פחות מי' וכו', פי' לק' בס"ק זה כמסופק, ולק' סקס"ח פי' שהקורה נמוכה מי"ט והוא ע"פ הסוגריים בס"ק זה): **וכן פי' הגר"א.** החזו"א דקדק כך מהגר"א שהוכיח את קושייתו

לענין שאינו נמוך רק לזד הפתח, אינו רק במקורה אבל באינו מקורה ואינו גבוה י' טפחים היינו שהמחילות נמוכין סמוך לראשן אם הוא באופן דהוי פרצה בקרן זית אוסרת בארבעה, ואם אינו בקרן זית נותר גם בלחי, ואי צמפולג אוסר אף היכי דלא בקעי צה רבים ואיכא גידודא, הכא נמי כיון שהפרצה מז' נדדין אוסרות בארבעה גם יש לדון משום פרצה בראשו שאוסרת בג' אלא דהיכי דנתקן בצורת הפתח ליכא האי דינא וכמש"כ לעיל.

(נט) שר"ע שס"ג סעי' כ"ו נריך לחוק ד' אמות, כ' צמ"צ ס"ק ק' דאם חקק פחות מזה נריך פס, ולפי מש"כ לעיל ס"ק נ"ה דצמ"צ בתחלה שאין צו ד' אמות סמוך לראשו, שאינו נותר בלחי, אינו נותר גם בצפס הכא נמי כן. וכן מסתבר שלא נתקן פס למצוי ואי לחי לא מהני דבעינן שיהא פתח לד' אמות, גם פס לא מהני ולדברי המ"צ גם בלחי הנמשך ד' אמות מן הדופן שאינו נידון משום לחי, משתרי הכא משום פס ואם כן אנו נותנין לו דין חצר, ובאמת דין מצוי לו, והא דלא פריך ה' ב', מה לחצר שאין פרצה בראשו אוסרו בנשתיר כן ארבעה, וכן צנמוך מעשרה וחקק צו ארבעה טפחים, משאין כן צמ"צ יש לומר דהאי כשיעורי' והאי כשיעורי', ועוד יש לומר דהלחי מפסל צהאי פתח, שלא נתקן צפתח זה, מיהו בצורת הפתח או עומד מרובה, נראה דסגי בחקק ארבעה טפחים.

מקורה, נמי אינו מצטרף כיון דהלחי והקורה נעשו במקום הנמוך נריך שיהי' כנגדן צמ"צ מצוי גובה עשרה, וכן נראה דעל כרחק מיירי שאינו מקורה צפחות מעשרה, דאם לא כן לא משכחת ל' צתים וחצרות פתוחין לתוכה שאין פתח צפחות מעשרה גבוה, וכן מצואר צפרש"י שאף אם רק קורה למטה מעשרה נריך ד' אמות חקיקה לפניו, עי' צפרש"י ה' א' ד"ה רב יוסף כו', ואפשר דאף מדרון לא מהני כל שצד' אמות יתמעט מגובה י' טפחים, אבל יש לדעת צכמה שיעורו, שהרי אם המצוי צאלכסון ומדרון לזד פתחו, נראה דאין צכך כלום, ולענין זורת הפתח אי מועיל אף כפי' הגר"א יש לומר דהרשב"א שכ' המ"מ חולק אף צכ"ג כיון שאין זורת הפתח נגד חלל המצוי רק פחות מעשרה פסול, ולא מהני החלל שכן התקרה ולחך להשלים שיעורי'.

(נה) ובמ"ב ס"ק צ"ג כ' צס הרצה אחרונים צנמוך מי' טפחים לא מהני זורת הפתח, וליין לדברי האבן העזר, והנה כפי מה שכ' צשעה"ז אות נ"ט דהאי נמוך מי' טפחים היינו צפנים אבל צחוץ יש י' טפחים, צזה דעת האבן העזר דמהני זורת הפתח, וגם צשאר אחרונים אינו מצואר הפכו, ובאמת לא נחלק צזה אדם מעולם, אלא כוננו צלה תנאי האבן העזר אלא שכל המחילות אינן גבוהות י' טפחים, וצזה ליכא למ"ד שיהא נותר בצורת הפתח, ומש"כ עוד צס הגר"א

• פשר חזון •

המבוי ולא נשאר ד"א דינו בפס, ונח' המ"ב בס"ק ק' והחזו"א האם יש לדמות לזה חקק בו פחות מד"א כיון שהמקום שלא חקק בו אינו מצטרף לשיעור המבוי, והחזו"א הוכיח בס"ק ע"א שא"צ בתים וחצירות פתוחין לחקק וע"כ ע"י החקק הכל מצטרף למבוי, ומש"ה ס"ל דאפי' כשלא חקק כשיעור, שם מבוי לא פקע מיני' ומש"ה לא מהני פס, ולא עומ"ר (ועי' בריעת המשנ"ב, דלשיטת רש"י לעיל ס"ק י"ג, דמהני פס במבוי, אפשר דליכא בי' תנאי דד"א): והא דלא פריך. נראה שקושית רבינו היא על הדין דמבוי בתחילה שאין בו ד' אמות סמוך לראשו אינו נותר בלחי, וא"כ איכא למיפרך מינה אק"ו דיליף ממבוי מחצר, דהא מבוי חמור, וכן הקשה מדין החקק לדבריו דאם לא חקק ד' אמות לא מהני לא פס ולא לחי, היינו דהוי חומרא במבוי, איכא למיפרך מינה: שאין פרצה. למה שפירשנו כשהקושיא היא מדין ד' אמות בתחילת מבוי, צ"ע מדוע נקט פרצה ומדוע נקט נשתיר, וצ"ע: בנשתיר ד'. היינו שהקושיא היא מדין ד' אמות, אבל אם לא נשתיר ד' אמות, דעת החזו"א ס"ק נ"ה שכשר בחצר ופסול במבוי, וא"כ הי' לו להקשות גם מזה, אלא שע"ז לא שייך מה שתי' דכל אחד כשיעורו רק התי' השני, גם להבית מאיר אין קושיא משום דס"ל דבלא נשתיר ד' פסול גם בחצר, והקשה מדין תחילת מבוי שהוא לכו"ע, ועיקר כוונתו להראות שאין הקושיא קשה על דבריו במה דפליג על המ"ב, אלא דלכו"ע קשה מדין תחלת מבוי, וע"כ צריך להזדקק לתירוצים: וכן בנמוך. לכאור' הי' יכול להקשות מעיקר שיעור מבוי: י"ל דהאי כשיעורי'. כוונתו דאם אין ד' אמות במבוי, אין זה חומרא במבוי, דלא פרכינן אלא ממבוי שמצינו בו דינים חמורים מחצר, אבל אם אין בו ד' אמות אינו מבוי ולא שייך למיפרך מיני', כיון דהשיעור הוא הגדרת המבוי ולא מדיני המבוי: ועוד י"ל דפרצה בראשו (בד' אמות, וכ"ש בד' טפחים) ושיעור חקק ד' אמות, אינם דינים במבוי אלא דינים בלחי, היינו שלא תקנו חז"ל לחי בפתח שאינו למקום ד' אמות, ומשום הכי לא שייך למיפרך מיני': מיהו בצוה"פ. בצוה"פ החידוש הוא, דלדעת הבית מאיר נתבאר בס"ק נ"ה דצריך ד' אמות גם בניתר בצוה"פ משום דסוף סוף מבוי הוא, ובעומד מרובה החידוש הוא דילפינן ק"ו מלחי, ואעפ"כ

(נה) ובמ"ב ס"ק צ"ג. המשנה ברורה פי' את השו"ע כפשוטו דאפי' הי' המבוי נמוך מי' טפחים ג"כ מהני צוה"פ, וע"ז כ' המ"ב שהאבן העזר והגר"א והתו"ש חולקים דאם הי' חלל המבוי נמוך פחות מעשרה טפחים לא מהני צוה"פ, וע"ז כ' החזו"א שאם כוונת המ"ב לפרש כהאבן העזר שהובא בשעה"צ שמבחוץ הי' י"ט, הרי לא נחלקו ע"ז האחרונים, וממש"כ המ"ב שהאחרונים הסכימו דלא כהשו"ע משמע שפי' שגם מבחוץ לא הי' י"ט, ולא ייתכן שבכה"ג כ' השו"ע שמועילה צוה"פ: ומש"כ עוד בשם הגר"א. המ"ב פי' את הגר"א (ברעת הרמב"ם) כפשוטו, דאם חלל המבוי הי' גבוה עשרה טפחים ורק במקום פתח המבוי הי' נמוך מעשרה בזה מהני צוה"פ, וע"ז הק' רבינו, דאם הי' נמוך בקצה הכותל ד"ט והלחי הי' בחלל המבוי ולא נגד הכותל (עי' סי' ח' סק"א) הוי פירצה בקרן זוית, ולא יועיל צוה"פ ואם אינו קצה הכותל אלא שיש אח"כ המשך לכותל או עמוד גבוה י"ט, מועיל גם לחי, (היינו בפחות מג"ט, וכמו שמבאר והולך), ומאידיך הקשה דאפי' שלא בקרן זוית, כיון שהמבוי נמוך בשני הצדדים, אם נאמר שמפולג אוסר אפי' בכה"ג דלא בקעי בה רבים ואיכא גידודא (וכמו שנסתפק סק"א), הוי מפולג בד"ט, ולכן כ' שאין דין זה רק במקורה (וכמו שכתב סק"ז) והחזו"א שלל להקשות דהוי פרצה בראשו שאוסרת בג"ט, כיון שזה לא אוסר במבוי שנתקן בצוה"פ, וכמו שכתב סק"ו (ואין כוונת רבינו להקשות שאין היכי תימצי לדברי המ"ב אלא במקורה, וכמו שכתב בעצמו דבג"ט אינו נתקן בלחי וקורה כיון שהם מחוץ למבוי, ואפי' כשאין ג"ט ואומרים עומ"ר אל הלחי הא אין מבוי לנגדו בצד השני כמ"ש לק' סי' ג' סק"ו, ונתקן בצוה"פ, אלא כוונתו שמשתימת הרמב"ם הגר"א והמ"ב "פתח המבוי" ולא פירשו שזה דווקא במקרים מסויימים, משמע דאיירי במקורה שבזה אין חילוק בין ג"ט לד"ט, ואע"פ שלא הזכירו דאיירי במקורה, והדינים העולים מסק"ז נ"ח העתיק בשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ה).

(נט) כ' המשנ"ב שס"ג ס"ק צ"ג דמבוי שאין ארכו ד"א דינו כחצר וניתר בפס, וכך הביא מהשו"ע סעיף ל"ב דאם מתקן באמצע

על איזה פרט מחלקותו, ומה נשתנתה פרעה זאת מכל פרעות דעלמא, ומצואות שלנו שדין חלרות להן מעיקר דין, בכל אופן אין גשר אוסר עד דאיכא יתר מעשר, והוא דנשתייר פס ארבעה או ז' פסין משהו, כהכשירא דחזר, ואפי' כשהפירצה בראשו וכמש"כ ס"ק נ"ו.

כא) שבת ז' ז' תוד"ה ואם ותירך כו', נראה ביאור דבריהם דהמחיצות הן מועילות במקומן להוסיף על הגידוד אף על גב שהן רחוקין מהגידוד מכל מקום הן מגדירין את מקום החקק בשיעור גובהו, אבל הגידוד לא שייך להועיל להמחיצה, והלכך לענין רשות היחיד הוי מקום החקק רשות היחיד, אבל לענין סוכה, אי אפשר לדון על המחיצה שתהא מחיצה על ידי הגידוד, וכיון שאיננה דופן לא אמרינן זה דופן עקומה, והלכך אף על גב דמקום החקק שבסוכה חשיב כגדוד דדפנות, אבל הן מופלגין ממנו, אבל בפחות מג' מועיל גם הגידוד להשלמת המחיצה, ולפי זה אף אם אין גובה עשרה מצחוץ מהני חקיקה אף ברחוק מן הכתלים יתר מג', וראיתי במ"צ סי' שמ"ה בשעה"ל אות ס"ו, שכ"כ בשם הא"ר לדעת הר"ן, אבל מדברי הרא"ש משמע שאם אין מחיצות החילונות

ס) כתב המג"א סי' ס"ק ל"א דבעינן סמוך לנהר ממש אבל אם הנהר רחוק מהצמים י' אמות הוי פרוץ, ואין זה אלא צמצוי שאין צמים וחלרות פתוחין לתוכו, שיש לו דין חזר, אבל צמצוי גמור אם הצמים מצ' הגדדין מופלגין מן הנהר ארבעה טפחים אסור, ואפשר דאף אי לא בקעי בהן רצים כיון שהפרעות מכוונות זו כנגד זו וכמש"כ ס"ק ל"ה, וכן אי הצמים מלד אחד מופלגין ארבעה טפחים ויש פרעת ארבעה טפחים בשאר דופני הצמצוי אסור, וכן באיכא גשר על הנהר דמבטל מחיצתא ולא אמרינן גוד אסיק במקום הגשר, חשיב כפרעה, ואי ליכא פרעה אחרת בכל הצמצוי, אינו אוסר בפחות מעשר, לא מצביא, אי ליכא עומד מרובה על ידי גוד אסיק דמותו, אלא אף אם פרוץ מרובה חשיב על ידי גוד אסיק כלחי, ואי איכא עוד פרעת ארבעה טפחים בשאר רוחות הצמצוי אסור, והוא דבקעי זה רצים בצומת הפרעה, וליכא זה גידודא, וכן אי הצמים מופלגין מלד אחד מן הנהר ג' טפחים אסור היכי דעל ידי הגשר נעשה פרוץ מרובה, דהוה ל' מצוי שנפרץ מראשו ולא נשתייר פס ארבעה, מיהו הכא לא שייך שיקצרו דרכם דרך הפרעה כיון שהנהר מפסיקן ומסתבר דאינה אוסרת, ובמ"צ בשעה"ל אות ז"ה כ' פלוגתא אחרונים בגשר רחב ארבעה טפחים, ולא ידענא

• פשר חזון •

ידעתי מקור לדבר, עי' בתו' כ"ב ב' ד"ה ת"ש ששיעורו בג"ט, ובחזו"א סי' מ"ג סק"ב העיר דלכאו' ה' נראה דבעינן לכה"פ ד"א כדרך היחיד, ע"ש, ועיינתי בתו"ש ובפמ"ג בנו"ב ובח"א בנו"א, ושם אין ראיה לזה, אלא מי שנקט י' אמות יש לפרש אחר ומי שנקט ד"ט יש לפרש אמבוי וכמ"ש החזו"א, ובנוב"י, שהשואל טען שאינו מדין פרעה אלא מדין אתו רבים כלל לא מוזכר שיעור, ומש"כ בנזר ישראל ד"ט בשם הנוב"י הוא בחשבון ע"פ חידושו.

כתב רבינו דלא אמרינן ב"י דיו, כיון שפסולי הלחי לא שייכי ב"י, ועי' ס"ק ע"ד.

סא) בס"ק הבאים דן רבינו בדין צירוף חלקי מחיצה, (כמין מדרגות) במקורה ובאינו מקורה, ונקדים דברי התוס', דבגמ' מבואר דבית שאין בו י' וקיריו משלימו ל' הוי כרמלית ואם חקק בו דע"ד טפחים והשלימו ל' הוי רה"י, והקשה ריב"א בתו' מאי שנא מסוכה שאם יש משפת חקק ולכותל ג"ט פסולה והכא מהני חקיקה אפי' מופלגת מן הכותל הרבה ותיריך דשאני סוכה דבעינן מחיצות המגיעות לסכך: **נראה ביאור דבריהם.** דהמחיצות החיצוניות מועילות לחקק שהרי הם גודרות כל מה שבתוכם ובכלל זה החקק, אבל החקק לא מועיל למחיצות, כיון שאין לו שום אפשרות להשתייך אליהם, ומש"ה לענין שבת דבעינן שהמחיצות החיצוניות יועילו לחקק הוי רה"י, אבל בסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך, החקק לא מועיל למחיצות (ומה דהוי רה"י) הוא דאין דופן י"ט, ולא אמרינן שמחיצה פחות מ"ט אינה מחיצה, הוא כיון דכלפי החקק יש דפנות י"ט, ואולי גם לפי הצד הזה בפשט הר"ן סברנו שמועיל מה שהבית מקורה, ובסוף הס"ק נבאר יותר את הדברים, ומה שלא פירש החזו"א דרשות שבת שאני, כיון שבתוס' משמע שמלבד דין מחיצות סמוכות לסכך, השוו לגמרי סוכה לשבת, אבל התוס' בסוכה ד' ב' ד"ה פחות, והר"ן בשבת ב' ב' בדפי הרי"ף כתבו דשאני רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים, משא"כ בסוכה דבעינן מחיצות הסמוכות לסכך): **ולפ"ז אף אם אין.** עפ"ז כ' החזו"א שא"צ שהמחיצות יהיו עשרה מבחוץ (וכך פירש ביד אפרים בגליון הש"ע על המג"א דלהלן), וכך הביא מהר"ן בשבת ב' ב' בדפי הרי"ף ד"ה והקשה, שכ' לא חיישינן אם הם סמוכות או מרוחקות וקיי"ל הכי אע"ג דהך מחיצה עשרה היא בין חקק ומחיצה, והובאו דבריו בשם הא"ר, בשעה"צ (ולק' סקס"ה וסקס"ט הביא שכ"כ הריטב"א ע"ש, ובהמשך הס"ק הבאתי את לשון הא"ר): **אבל מדברי הרא"ש.** פ"ק סי' י"א כ' דגבי שבת בעינן רק שהרשות משתמר ע"י

ס) כ' בשו"ע סעי' כ"ט דמבוי שצידו אחד כלה לים וכו' א"צ כלום דאין חוששין שמא יעלה הים שירטון, וכ' המג"א דעכ"פ בעינן שיהא הנהר סמוך ממש לראש המבוי אבל אם הוא רחוק מהבית י' אמות צריך תיקון, דאותו מקום הוי פרוץ, וכ"ה בתו' דף כ"ד בר"ה ליעבד צוה"פ וכו' ובד"ה ליעבד לחי וכו', ע"ש, וכן החזו"א דהוא דווקא במבוי שדינו כחצר, דאל"ה הא פרצת מבוי בר"ט, והצירור הוא כזה * וכ' החזו"א דכיון שהפרעות מכוונות זכנגז"ו הוי מפולש, ולפ"מ שנסתפק בס"ק ל"א הוא אפי' בדאיכא גידודי (ואע"פ דהכא איירי בדפנות הצדדים, מבואר ס"ק נ"ח דדפנות הצדדים דינם כחצר רק לענין תיקונם ולא לענין פירצתם, ועי' עוד ביאור בס"ק מ"א). וכשבקעי בה רבים אפי' אם מצד אחד יש שירטון ד"ט, אם יש עוד פרעה ד"ט במבוי אסור (ומש"כ רבינו וכן, אין כוונתו באותו צד, דאם אינו זכנגז"ו אסור רק בבקעי בה רבים) וגשר מבטל מחיצתא כמש"כ באריכות סי' מ"ד, ומש"ה גשר על הנהר חשיב כפרעה ומועיל לו לחי ע"י גוד אסיק אם שם דרך הכניסה וכ"כ בשונה הלכות שס"ג ל"ז (ואע"פ דגם לדידן לחי בעי היכירא קצת והי' מקום לומר דלא מהני לחי ע"י גוד אסיק דכל הרא"י לק' ל"ב סקמ"ג היא בפס, ע"ש, בכ"ז הוכיח רבינו לק' מ"ג ס"ק ט"ז מהירושלמי דמהני, ע"ש, ועי' בפ"י סי' ט"ז ד"ה בפס ד') וכ' החזו"א דמסתבר דבכה"ג אם יעלה שירטון פחות מד"ט לא יפסול משום פרעה בראשו, כיון דלא שבקי דרך שם כיון שיש שם נהר, (אבל לדעת הרשב"א דלעיל ס"ק נ"ד, יפסול, ובשונה הלכות הוא בשס"ג ע"ב): **פלוגתא אחרונים.** מחלוקת האחרונים שהביא בשעה"צ היא העתקה מספר נזר ישראל סי' נ"ז אות י"ג (לרבי ישראל מתתיהו אויערבאך), ונראה מתוך תשובת הנוב"י"ת סי' מ"ב והנזר ישראל שם, דנחלקו האם גשר מבטל מחיצתא, ופרצתו בד"ט, או דאמרינן גוד אסיק, ואינו נאסר אלא בעשר אמות משום דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ועי' לק' סי' מ"ד, (והפמ"ג כתב י"ט, וכנראה הגי' הנזר ישראל בדבריו, ואיירי שם גם בדין לא הוקף לדירה, ולא הבנתי, ע"ש, ועיקר הנקודה שנתחדשה בדברי הנזר ישראל דל"א אתו רבים ומבטלי מחיצתא אלא בעשר אמות, לא

שמקום החקק רשות היחיד, מה שאין כן לענין סוכה, וממילוי למדין מכאן הא דאמר שבת ק' א' בתל המתלקט והוא הדין בחריץ כדאמר שם בצמזי שהוא מדרון לתוכו, אם עלה ג' טפחים בגובה לפי חשבון עשרה מתוך ארבע, ואח"כ השפיל מדרונו ואינו עלה לפי חשבון עשרה מתוך ארבע, ואח"כ הוקף מדרונו באופן שאם מודדין מראשו ועד רגליו מתלקט עשרה מתוך ארבע, אם נמשך באותו הנמשך בפחות מכשיעור, ג' טפחים, שוב אין מטטרפין, כדמוכח מדברי הרא"ש שאם אין בחוץ גובה עשרה צריך שיהי' החקיקה סמוך לכותל פחות מג' טפחים, ולא אמרינן דליהוי הגידוד והמחיצה כמדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע, וצדית שאין תוכו עשרה וגם בחוץ אין עשרה ועשה זה מדרון מן הכותל אם הוא בחשבון עשרה מתוך ארבע, מועיל, ונראה דגם בסוכה כשר כה"ג, ועי' סוכה י"ט ז' צ' במתני' העושה סוכתו כו'.

שו"ר שאין להציא ראי' ממקורה לאינו מקורה, שהרי באינו מקורה אף צ"ש צו מחיצות גמורות אינו נידון משום חורי רשות היחיד כגון צור עמוק עשרה שהקיף סביבו גדר שאין גובה עשרה אסור, ואילו צית בגובה כל דהו שחקק בתוכה צור עמוק עשרה שמוכה רשות היחיד, לכו"ע כל הבית נידון משום חורי רשות היחיד.

• פשר חזון •

לא חשיב קורה ע"ג כחלי מבו, ולא מספיק המחיצות הפנימיות, ולדברינו כאן הוא מבואר היטב, כיון שכוונת רבינו שגובה י' טפחים מבחוץ הוא חלק מהותי ועיקרי במחיצה, (והר"ן יענה על טענת הרא"ש, שלא דנים על השטח שבין המחיצה לחקק, אלא כיון דכלפי החקק יש דפנות י"ט בפני הרבים, יש כאן מחיצת עשרה, ועי' ס"ק ע', ומסתמא יודה הר"ן שאם אין בכותל גובה ג"ט או שאין בחקק עומק ג"ט, והחקק רחוק מהמחיצה פסול, כיון שפחות מג"ט בפניו, לא נחשב בכלל, וכ"כ החזו"א ריש ס"ק ס"ב "המוקפת ג"ט", וצריך לדחוק בגמ' בשבת דמועיל חקק בבית שקירוי משלימו לעשרה, אף שיש בו יותר מד' אמות, שהקירוי ג"ט, או שחקק בו להשלימו לעשרה היינו חקק ג"ט בשביל להשלימו לי', אע"פ שעם כל גובה החקק יש יותר מ"ט).

סב) ונראה דגם הר"ן. בס"ק זה צידד החזו"א שכל הראשונים ס"ל כהרא"ש (ובלשון הר"ן אפשר לדחוק כמ"ש הא"ר שהבאתי בס"ק הקודם) דלא ס"ל הכא לחלק בין מקורה לאינו מקורה, וא"כ לא מסתבר שיעיל חקק רחוק מהמחיצות, ועי' ס"ק ע' ד"ה אחרי כתבי עלה בדעתך, ועפ"ז כ' דה"ה בתל המתלקט עשרה מתוך ארבע דחשיב כמחיצה, היינו דווקא כשכולו מתלקט אבל אם יש ג"ט שאינם מתלקטים אע"פ שבסך הכל מתלקט עשרה מתוך ארבע, לא חשיב מחיצה, דהא הכא נמי מתלקט עשרה מתוך ארבע, (ואפי' אם הכותל הרחוק הוא רק בגובה ג"ט, הו"ל לאכשורי לכה"פ מרחק ז"ט) ולא מכשרינן אלא בדליכא ביניהם ג"ט, וכ' החזו"א דגם הכא במקרה שאין במחיצה עשרה טפחים גם מבחוץ, א"צ שכל החקק יהי' סמוך ג"ט לכותל, אלא גם מתלקט עשרה מתוך ארבע זהו השיעור שאמרה תורה באלכסון, שההוראה המאונכת שלו חשובה במאונך ואם ראשו סמוך ג"ט לכותל יש כאן מחיצה מאונכת עשרה טפחים, והוכיח מהעושה סוכתו כמין צריך דגם בסוכה כשרות דפנות באלכסון, דלא פסלו שם אלא משום דלית לה גג, אבל דופן באלכסון כשרה. (ולא מצאתי בשונה הלכות בהל' סוכה דין זה. וגם לא את הדין שכו' החזו"א בסוכה לקמ"י ס"ק ע' בהקדיר ארובה, ואולי הוא רק משום שלא נזכר בחזו"א סוכה): שו"ר. לכאן כאן צריך להתחיל ס"ק ס"ג: שו"ר שאין להביא. החזו"א חזר בו מקושייתו על הר"ן, דאם חקק בכרמלית

גבוהות עשרה אינו מועיל חקיקה וכמו שכ' המג"א שם, ונראה שאין כונת הרא"ש שהמחיצות החיצונות מועילות אחרי שיש ארבעה על ארבעה אירי בתוכה שגובה עשרה, [רק שלענין דופן עקומה צריך שיעור דופן צפנים שאין מחיצות החיצונות חשובות מחיצה רק למקום החקוק ואידך משמרי מדין חורי רשות היחיד, אבל לענין דופן עקומה צריך שיחשב דופן מיד לחלל הסמוך לו] אלא נראה כונתו שאם אין גובה עשרה מבחוץ כיון שגם לגבי צד חוץ לא הוי מחיצה הוי כאילו רשות של רבים עוצרין עליה ומגיעין עד החקק, ולא שייך למימר שמחיצת ה' טפחים מגינה לשיעור מחצית מחיצה, אלא שאינה מגינה כלום, וכיון שכן לא שייך זה עוד לירוף, אבל כשמבחוץ גובה עשרה שחשב מחיצה לגבי חוץ, אלא שחסר מחיצות לזד פנים, בזה מהני מחיצות החיצונות להגן לפני הפנימיות שאינן מתבטלות, ומנטרפות כשימצאו חקק המשלימן בשיעורן.

סג) ונראה דגם הר"ן יודה בליכא עשרה מבחוץ, דאין סברא שאם חקק בכרמלית גדולה המוקפת ג' טפחים גומא ד' על ד' דנעשה כלה רשות היחיד, והאי קירוי לכאורה אינו מועיל כלום, אלא נראה דכל דברי הראשונים כשיש עשרה מבחוץ, וצוה מועיל גם כד הפנים להגן מחצית השיעור לענין

המחיצות אפי' רחוקים ממנו הרבה קרוי רה"י, הלכך ע"י מחיצות החיצונות שגבוהות עשרה נקרא רה"י אבל לא ע"י הפנימיות וכו', ומזה דקדקו המג"א סי' שמ"ה סק"ג והק"נ אות ל' שאם אין המחיצות החיצונות גבוהות י' אינו מועיל חקיקה, והא"ר כתב על דברי המג"א וז"ל וצ"ע בר"ן פ"ק דשבת לכאן דמצטרפים, ודוחק גדול לפרש דמ"ש וקיי"ל הכי וכו', חזר וקאי למעלה אסורה ודו"ק, ובתוס' דף ז' לא כתב כן, גם צ"ע לחשוב הקירוי למחיצה לטלטל בתוכו, ויותר הי' נ"ל לפרש דברי הרא"ש דאף שאין מצטרפין שפת החקק, מ"מ חשיבין המחיצה מחוץ מלמטה נגד תוך החקק, וצ"ע עכ"ל. (היינו שאפי' שאין י' טפחים, רואים את הקרקע בחוץ כנחקקת, דאחרי שיש מקום גדור י' לא אכפת לן שהמחיצה מכוסה בתחתיתה בעפר): **ונראה שאין כונת.** הנידון הוא האם לדעת הרא"ש דבעי עשרה מבחוץ, באמת זו המחיצה ותו לא, או שגם המחיצות הפנימיות דרושות להשלמת המחיצה, והחזו"א שלל לבאר בכונת הרא"ש שא"צ מחיצת עשרה רק כלפי חוץ, ומה שצריך לחקוק בפנים הוא מדין אחר דרה"י בעי גובה עשרה (ובס"ק ס"ז יתבאר אם הוא דין דאורייתא) ומה שלא מועיל בסוכה הוא משום דהמחיצות שמבחוץ נחשבות למחיצות בפנים רק למקום החקק שנשלמו בו נאי הרשות, והשאר נותר מדין חורי רה"י, אבל בסוכה שלא שייך ב' דין חורים, צריך בשביל לומר דופן עקומה שיחשב דופן מיד לחלל הסמוך לו: **אלא נראה כוונתו.** יש שני חלקים במחיצת שבת, ענין אחד המבואר בראשונים שהוא למנוע רגל רבים, ולשון הרא"ש שהרשות משתמר ע"י המחיצות, ובקרבן נתנאל אות כ' פ"י שכוונתו לדברי הראשונים, ולזה לא שייך צירוף כיון שאין בכח שני חלקי מחיצה למנוע רגל רבים, ואין הכוונה לבקיעת רבים שהרי הוא מקורה, אלא הכונה למהות המחיצה שענינה הוא מניעת רגל רבים, וזה לא שייך בפחות מעשרה, וענין שני הוא שצריך מחיצות לצד פנים (וכעין סוכה) ולזה שייך צירוף מחיצות, ומה שצריך לחקוק הוא להשלים שיעור המחיצה בפנים, ועל דין זה דצירוף מחיצות מבפנים טובבים דברי רבינו להלן, (ועי' בס"ק ע' שכ' לחלק בין מחיצות ע"ג תל לחקק בין מחיצות, שזה שייך לחילוק הכא) ויעוין להלן ס"ק ס"ח לגבי דין קורה ע"ג מבו דהי' פשוט לרבינו דלהרא"ש בעי קירוי משלימו לעשרה ואי לאו הכי

ד' טפחים כמוקף מכל לך, ושאר המזוי מותר מדין חורי רשות היחיד, ואם אין קירוי משלימו לעשרה אף על גב דבד' טפחים הסמוכין לדופן האמצעי שם המחיצות גבוהין עשרה וגם הניח קנה על פני רחב המזוי לסוף הנך ד' טפחים בפחות מג' להתקרה דעל ידי לצוד ישלים המחיצה עד עשרה באותו שיעור שתקרת המזוי חסירה לעשרה טפחים, לא מהני לדעת המג"א על פי דברי הרא"ש, המוצא לעיל ס"ק ס"א, אמנם אם הגביה הדלתות למעלה מן התקרה עד עשרה טפחים, צוה חשבינן לחלק הנמוך שבמזוי כפרוך, וחלק הגבוה כעומד ואם יהי מן הדלת עד העומד פחות מעשר וגם פחות מהעומד נידון כעומד מרובה ואף את"ל דבעלמא במפולש אסור אף באיכא גידודא, הכא יש לומר דעדיף, אבל אם יהי פרה"י או פרוץ מרובה אסור, אבל לפי דעת הר"ן וכן הוא לשון הריטב"א צחי' למס' שבת, יש לומר דמנטרפין אף באין קירוי משלימו לעשרה, וכמש"כ הרא"ר, ואי עשה צורת הפתח לפתחו, והגביהה עד עשרה, זהו דינא דשו"ע סס"ג סעי' כ"ו וכמש"כ ס"ק נ"ו, ולדעת הרמב"ם דמהני, נראה דאפי' כשיש יתר מעשר נמוך ואפי' הוא מרובה על הגבוה שלגד דופן אמצעי, דחשיב צורת הפתח לסתימת הדופן אף שאין לצורת הפתח חלל עשרה כנגדו, ללא צעי אלא חללו עשרה, ולא חלל שכנגדו הסמוך לו, ואי צעי קירוי משלימו לעשרה תלוי בפלוגתא הראשונים, כמו בדלת, ולדעת החולקים וכן מש"כ ס"ק

סג) ושפיר יש לומר דמנטרפין מחילות הבית וגידוד צדור אף באין בחוץ גבוה עשרה, דכיון דלאחר שננטרפו ונעשה החקק רשות היחיד חשיבו כלן כחד כדין חורי רשות היחיד, והוא לי' מחילות מעליות וכל זה במקורה שאין פתוחין רק לפנים, אבל במקיף גדר סביב החקק, אף אם נמשכו החקק לרשות היחיד עדיין סביבות הצדור רשות לעממן כיון שיש להן חויר עשרה וניחא תשמישן לעממן, ולא הוו רשות היחיד וצטלו להו מחילותיהו ואין צירוף צוה הגידוד עם המחילות רק בפחות מג'.

סד) ואם אין מחילות מנטרפין לחקק צבית שאין קירוי משלימו לעשרה, כל שמופלגין ג', נראה דאף אם חקק עד תוך ג' טפחים צג' קירות הבית ומדופן הד' עדיין מופלג ג' טפחים, עדיין חסר לי' דופן רביעית, והוי כפרוך במלאו לכרמלית, וכן כשפתח ארובה בגג הבית וצנה מחילות על הגג סביבות הארובה צריך שמהא שפתי הארובה מגעת עד תוך ג' טפחים לשפתי הבית, ואי נגד אחת הדפנות מופלגין המחילות זה מזה ג' טפחים חשיב האי דופן כמאן דלימא והוי פרוץ במלאו.

סה) וכן במזוי שנמוך מעשרה צפתחו שקירוי ממעטו מעשרה, ועשו דלתות לפתחו, אם קירוי משלימו לעשרה, אף אם קירוי נמשך הרבה, כל שנשאר ד' טפחים בלא קירוי ושם איכא מחילות עשרה גובה ולגד הפתח איכא עובי שפת התקרה טפח או צ' טפחים מנטרף עם מחילת הדלת והווי הנך

• פשר חזון •

דתחת הקירוי שאני, עי' סי' ב' סקי"ג, (ובשונו הלכות סי' שס"ב סוף דין מ"ה העתיק את הדין העולה מס"ק זה): אף אם קירוי. כך הוא ציור המבוי * וזה דומה לדין החקק שנתבאר לעיל, וכמש"כ בס"ק ס"ד דפתח ארובה דומה לחקק: ואם אין קירוי. צורתו כזה * וכאן לאורך המקום הנמוך שבמבוי אין דפנות עשרה מבחוץ, ומשום הכי לא מהני לדעת הרא"ש: בפחות מג' להתקרה. היינו שהניח את הקנה מעל התקרה: אמנם אם הגבי'. היינו שהמחיצה שבראשו גבוהה עשרה טפחים ומש"ה אפשר לחשוב את כל המקום הנמוך כמאן דליתי, ולהכשירו מדין עומד מרובה ע"פ דיני הפרצות: דבעלמא במפולש אסור. כוונתו למה שנסתפק לעיל ס"ק ל"א ע"ש: הכא י"ל דעדיף. היינו משום דבמקורה אנשים לא יכולים לבקוע (ואע"פ שנתבאר לעיל ס"ק ס"א בדעת הרא"ש דהקירוי לא מועיל למחיצות, לגבי דין מפולש מועיל קירוי, כיון שהפילוש הוא לא חסרון מצד המחיצות, אלא מצד בקיעת אנשים ועי' סקמ"ג): אבל אם שפסול מדין פירצה, יהי פסול לדעת הרא"ש (ועי' לקי' ס"ק ס"ט, שחזר בו מהפירוש הפשוט ברא"ש) ולדעת הר"ן שנתבאר בס"ק הקודמים, בכל גווני כשר, וכאן הביא רבינו דהריטב"א ס"ל כהר"ן, וכן דעת הרשב"א (וכבר כתב בריש הספר קובץ הערות דחידושים אלו הם להר"ן, אבל באמת גם שיטת הריטב"א שלפנינו כך היא וז"ל, דהתם בעי' מחיצות של סוכה דרחמנא קפיד שיהו לה דפנות אבל הכא לא בעי' אלא שיהא עומד מוקף מחיצות ושיראה עצמו תוך מחיצות, עכ"ל): ואי עשה צוה"פ. כ' החזו"א דלדעת הרמב"ם מועיל אם עשה צוה"פ בפתחו, אע"פ שהנמוך יותר מעשר אמות, כיון דאתי עלה מדין חורי רה"י, ואין הגבלה לגודל חורי רה"י, והם לא נחשבים פירצה, ולדעת החולקים על הרמב"ם, ביאר החזו"א דכשם דמחיצה שאינה למקום ד' אינה מחיצה, כך צוה"פ שאינו למקום ד' לא חשיב צוה"פ (וכך הדין בכלאים כמ"ש החזו"א בדיני כלאים אות ו') ועד משך ג"ט, לא הוי שיעור חשוב להפסיק בין צוה"פ לחלל המבוי, וחשיב פתח לשיעור מבוי, אבל במשך יותר מג"ט

גדולה דע"ד תהי' כולה רה"י דאין ללמוד מדברי הר"ן גם לכה"ג שאינו מקורה, משום שהניח שבאינו מקורה אין דין חורי רה"י (עי' לקי' ס"ק ס"ג שפי' דאינו נידון משום חורי רה"י כיון דניחא תשמישתי') משא"כ במקורה, ועי' לקי' ס"ק ע' (ואם הלשון להביא ראיה היא בדקדוק תתפרש כוונת רבינו מאינו מקורה למקורה).

סג) ע"פ מה שתי' בס"ק ס"ב, את הקושיא על הר"ן לחלק בין מקורה לשאינו מקורה, כתב דבריו כאן: ושפיר י"ל דמנטרפין. דחזרנו לפרש דברי הר"ן כמ"ש בס"ק ס"א, וכפי שפירשו האחרונים, דבית שאין בתוכו י' וקירוי משלימו לי' וחקק בתוכו דע"ד, הוי רה"י אע"פ שאין המחיצות החיצונות גבוהות י' (עי' לקי' ס"ק ס"ח במה שתמה עמש"כ כאן דאין דין חורי רה"י בדניחא תשמישתי').

סד) ואם אין מחיצות. ע"פ דברי הרא"ש שנתבאר לעיל ס"ק ס"א, וכמו שפי' המג"א שהובא שם, כ' החזו"א דאפי' אם מצד אחד, מופלג ג"ט, ומש"ה לא חשיבא מחיצה, לא אכפת לן מה יהוא מקורה, וחשיב האי דופן כמאן דלימא כלל: וכן כשפתח. עוד כתב דכל דיני חקק הם גם בארובה, שמועילה להשלים הבית לי' טפחים, ולדעת הרא"ש בעי' שתהא סמוכה ג"ט לדפנות, אם אין בדפנות החיצונות י"ט (ובמה שמשמע מדבריו דלדעת הר"ן א"צ שהארובה תהי' סמוכה לכותל ועי' לקי' ס"ק ס"ה, יש בזה חידוש, דל"א במחיצה זו דבקיעת גדיים מבטלתה, והוא משום דנספחת למחיצות הצדדים, ועי' להלן סי' י"א ס"ק ט"ז).

סה) וכן במבוי. מש"כ רבינו ס"ק זה על מבוי, הוא משום דאירי לקמי' בדיני הפרצה, אבל לגבי דין קירוי משלימו אין בזה נ"מ: ועשו דלתות לפתחו. צ"ע היכי דמי, דהא לקי' סי' י"ד, ס"ל להחזו"א דדלתות בלא צוה"פ, לאו מידי עבדו, והכא מדלק' איירי בדלתות עשרה, משמע דאירי הכא בדלתות פחות מעשרה, וא"כ הוי בלי צוה"פ, דהא צוה"פ למטה מעשרה, לאו צוה"פ היא, וגם לקי' דאירי בהגב"י הדלתות למעלה מן התקרה עד י' טפחים, משמע דאירי בלי צוה"פ, כיון שאח"כ דן בעשה צוה"פ לפתחו, וצ"ל דלא איירי הכא אלא כשהדלתות סגורות, וצ"ע ואולי דלת

צמצוי עצמו ולא צלותו הגידון צדין חורי רשות היחיד הלכך צריך להניח הקורה על כותלי מצוי עצמו והכא אי אפשר שכותליו מופלגין ממנו, ואף על גב דמהנו היינו שעושין פעולתן ברחוק מהן היינו על מקום החקק ולענין קורה צעינן שיהי' נגד הכתלים המועילין במקומן, והוי הכא כמו לענין סוכה, וכן צלחי אי אפשר להעמידו סמוך לדופן, מיהו אפשר לחוק סמוך לדופן מזד אחד ולהעמיד לחי.

(סז) במ"ב צנה"ל סי' שמ"ה סעי' ט"ו ד"ה תוכו, כ' להסתפק צבית שאין תוכו עשרה אי זורק לתוכו מרשות הרבים אי חייב, והוא מצויר צסוגיא צבית ז' צ' לפי' תו' שם דחוקקין להשלים היינו להשלים ד' על ד' אצל לא לעשות רשות היחיד, ועל כרחק הא דאמר זרק למעלה מי' ונחה צחור צאנו למחלוקת, ומשמע דלמטה לא נחלקו, ואם איתא דחור דאין תוכו עשרה הוי רשות היחיד מן התורה, על כרחק שיעורא צד' טפחים, אם כן גם למטה הוי לרצי מאיר חור רשות היחיד דחוקקין להשלים לד', למ"ד חורי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמי, ומיהו למ"ד חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי, ליכא לאקשו' לימא למטה מעשרה, דהנאחה מרשות הרבים לרשות היחיד נקט, וצתו' מצויר כן צהדיא שכ' דלכך הוו החורים רשות היחיד לרצי מאיר משום חורי רשות היחיד וכן ראייתם מירושלמי כמו שצייר מהרש"א דצריהם, מצויר שכל שאין חלל עשרה הוא מקום פטור מן התורה, ואפי' קרקעית הצבית גבוה עשרה מרשות הרבים, כיון שיש תקרה עליה הממעטת חללה.

נ"ו דיש לומר דהרשב"א חולק, יש לומר דאף צנמוך רק ג' טפחים פסול, כיון שאין לצורת הפתח חלל ד' טפחים כנגדו לאו פתח הוא ולא חשיב צורת הפתח, מיהו צפחות מג' טפחים נראה דכשר, ומיהו לא צריחא, דאפשר דצריך ד' טפחים חלל צגובה עשרה צסמוך לו, ואי נימא דצורת הפתח צריך חלל צסמוך לו דוקא, אי גדר שלשה או ארבעה טפחים ואח"כ עשה צורת הפתח גבוה עשרה, פסול, ומיהו אי הגציה עד דאיכא עשרה מן הגדר ולמעלה כשר, ולא חשיב כהגציה מן הארץ את הקנים ג' טפחים.

(סו) ואי עשה לחי לפתחו לא מהני כלום אף שהוא גבוה עשרה, ואף אם אין הנמוך רק ג' טפחים, וכן צעשה קורה, ונראה דאף אם צלד פתחו פתוח המצוי מכל מקום כל שהוא מקורה חוך ד' אמות סמוך לפתח ומתמעט גבוה מעשרה אינו ניטר צלחי וקורה ואף אם הנמוך פחות מג' כדאמר דצריך לתקוק צו ד' אמות, ולענין שיעור מצוי היה סגי צד' אמות ארץ צרחצ ד' טפחים ולענין הכשר הדפנות נמי סגי צהכי היכי דקירוי משלימו לעשרה, וכל שכן צמצוי גבוה שהניח הקורה למטה שגם צזה צריך חקיקה צנמשך ד' אמות כמש"ל ס"ק נ"ו, היה סגי צרחצ ד' טפחים, כשיעור מצוי, וכן הוא לשון הרי"א"ף והר"י והג"א, אלא שכתוב שם ד' אמות על ד' אמות וצספר קרבן נתנאל הגיה דצ"ל על ד' טפחים, אמנם מש"כ שם לפרש לשון הרא"ש שכ' לרוחב כל המצוי היינו רחב שיעור מצוי לא משמע כן וכן צשו"ע ס"ג סעי' כ"ו כ' על פני כל רחבו וכ' הגר"א שם שהוא כהרא"ש ודלא כהר"י"ף והרמב"ם נראה שהוא צאמת פלוגתת הראשונים, וצ"ל דטעם הרא"ש דצעינן התיקון

• פשר חזון •

(סז) לא זכיתי לירד לעומק דברי רבינו, אולם כמדוי' שכוונתו להוכיח מהסוג' עפמש"כ תוס' דלא אמרינן לרבי מאיר חוקקין להשלים בחורין למטה מעשרה טפחים משום שבני רה"ר משתמשין בהן וא"א למיתי עלה מטעמא דחורי רה"ר, ואף דר"מ אמר חוקקין בכל רשויות דהא אפי' לחיוב מוזהר אמר, וא"כ אי"ז דין מיוחד בחורי רה"ר או לגבי מקום הנחה דע"ד, וא"כ מדלא אמרינן חוקקין למטה מעשרה טפחים, ע"כ דחלל עשרה טפחים לרה"ר לעיכובא, וא"כ אינו אלא משום חורי רה"ר דבהו א"צ גובה עשרה טפחים, ומש"ה פחות מי"ט שבני רה"ר נמנעים מתשמישים ואינם חורי רה"ר, ע"י סי' מ' סק"ב, הזורק מרה"ר פטור. והחזו"א סיג שכל הדיק מהגמ' הוא רק למ"ד חורי רה"ר כרה"ר אבל למ"ד חורי רה"ר כרה"ר, חורים למטה מי"ט הם רה"ר, ומש"ה לא נקט להו (משמע מדבריו, אף דנימא בהו חוקקין להשלים, והזורק ארבע אמות ברה"ר ונח שם, חייב): ובתו' מבואר כן. הוסיף החזו"א ראי' ממש"כ תוס' שהחורים הם רה"ר לר"מ רק משום חורי רה"ר, ואי נימא שא"צ גובה י"ט לרה"ר מדוע צריך להגיע לדין חורים, נימא חוקקין לעשותו רה"ר (אף שהי' מקום לומר דחוקקין הוא רק להניח במקום דע"ד שזה תלוי בחשיבות, אבל בשיעור חלל הרשות תלוי במציאות לא שייך חוקקין, הוכחנו ממוזהר דגם בשיעור מציאותי אמרינן חוקקין): וכן ראייתם מירושלמי. והוסיף ראי' ממש"כ המהרש"א לבאר את ראיית התוס' מהירושלמי, שהרא"י היא של"א חוקקין לחקוק בגובה עשרה, ואי נימא דפחות מעשרה ג"כ הוי רה"ר, לשם מה צריך לחקוק (ועי' בשפ"א מה שהשיג על מהרש"א, אבל בתוס' הרא"ש מבוי' להדיא כמהרש"א והחזו"א): הוא מקום פטור מה"ת. בראש יוסף שם כתב כהחזו"א, ועי' בשבט הלוי ח"א

מפסיק בין צוה"פ למבוי: ומיהו לא ברירא. החזו"א הסתפק בסברא נוספת לומר דלא כהרמב"ם, דפתח שאין לו מבחינה מציאותית מקום כניסה ד"ט בגובה עשרה, לא חשיב פתח, ולא יעזור בזה לבור (ומסתמא דין זה, במשך ד"ט לכ"ע) ואם ימעט הכניסה בין מבפנים בין מבחוץ פסול, אבל אם הפתח גבוה יותר ונשאר בו ד"ט בגובה עשרה, אף שלמטה הוא גדר, כשר, ואע"פ שצוה"פ שגבוהה מהארץ פסולה, הכא כשרה, דמבחינה דינית מודדים רק את מקום צוה"פ, ושם אינה גבוהה כלום, אלא שמבחינה מציאותית צריך שיהי' מקום ד"ט בגובה עשרה, וא"צ שהמקום הזה יהי' דווקא בסמוך לארץ, ולפ"ז די שגיביה את הקנה העליון, מיהו, מסתבר שאם עשה צוה"פ בגובה כ' ועשה מחיצה בגובה עשרה, דפסל הצוה"פ, כיון דבעשרה טפחים הוי מחיצה (ולק' סי' ו' סק"ט גבי הילכתא פסיקתא, פסק דלא כסברות אלו, אלא כהרמב"ם דבכל גווי אלו כשר, וכשהו"ע, וכן העתיק בשונה הלכות סי' שס"ב דין פ"א).

(סו) כ' החזו"א שכל הדינים בקירוי הם כמו בדפנות פחות מי' וכמש"נ, ובשונה הלכות הביאו בסי' שס"ג דין ו', וביאר החזו"א את השיטות בשיעור החקיקה, ובמש"כ בפירוש הרא"ש דבענין הקורה ע"ג מבוי עצמו, עי' בס"ק ס"ח, ונוסף ביאור בס"ק ע"א דכל שאין שיעור דופן במקום אחד א"א בתיקון, ולשון המשנ"ב שס"ג ס"ק ק"א דאם ישאר הפסק בין החקיקה ובין הכתלים לא יוכלו הכתלים להצטרף להן וכאין כתלים למבוי דמי, ע"ש בשם הפמ"ג. ומש"כ דבלחי סגי לחקוק ד' אמות בצד אחד העתיק בשונה הלכות שס"ג ט'.

(ט) ויותר נראה שדעתם ז"ל שאין צריך לצירוף הכתלים תנאי של קירוי משלימו, וכמש"כ ס"ק ס"א צ"ש הא"ר לדעת הר"ן וכלשון הר"ן הוא גם כן לשון הריטב"א, ואפשר דגם כונת הרא"ש כן ומש"כ הרא"ש פ"ק דשבת ס"י י"א, הלכך על ידי מחיצות החיצונות שגבוהות עשרה נקרא רשות היחיד, אבל לא על ידי הפנימיות שאין שפת החקק מנטרף עמהן כיון שרחוקים ממנו ג' טפחים עכ"ל, כונתו ללא חשיב כיש דפנות סביב החקק כיון שמופלגין ג', אלא כיש דפנות מבחוץ, ראונו לומר שמקום החקק מתכשר על ידי דפנות הרחוקות שנעשו מחיצות לענין מקום החקק על ידי צירוף מחיצה וגידוד, ומש"כ שאין שפת החקק מנטרף עמהן ראונו לומר עם המחיצות, וכונת הרא"ש להגדיר שהוא צאופן דפסול צסוכה, דסמוך כנגד הסך ליכא מחיצות, אלא חלק מהן צרחוק, ולענין רשות היחיד אין צוה הפסד, וז"ל הריטב"א וכיון שחקק זה מחיצות עשרה מקיפות אותו מבחוץ כו' ואף על גב דהך מחיצה, היא צין החקק ומחיצה כו', ומסתבר ללא נחלקו הראשונים ז"ל צוה שכלם העתיקו דברי ריב"א, והו כדעת הא"ר ודלא כהמג"א.

(סח) ה' א' היה פחות כו' היינו שהקורה נמוך מ' טפחים, ויש לעי' הלא כשהניח הקורה למטה מתצטל גם הדופן כנגד הקורה כדלמך שבת ז' ב', ואם כן צריך לחוק, גם כדי להשלים הדפנות, שהרי מצוי שסוף כחליו נמוכין מעשרה אף אם הגביה הקורה כנגדן פסול דלא הו קורה על גבי מצוי, ואיך מועיל חקיקה צרחז ד' טפחים, כשמופלגין הכתלים מן החקק ג' טפחים, הלא עדיין אין דפנות צמקום הקורה, תינח היכי דעוצי הקורה משלים ליה דצכה"ג מנטרף וכמש"כ תו' שם ללא צעינן סמוך צג' טפחים, אלא כשאין עוצי קורה משלים לעשרה דצכה"ג אין מנטרף וכמש"כ המג"א ס"י שמ"ה ס"ק י"ג, והפוסקים סתמו דצכל גוני מהני חקיקה ד' אמות על ד', ואולי יש לומר כיון דאם נתיר המצוי יש לחשוב גם אותו מקום שמתח הקורה לחורי רשות היחיד, הלכך חשבינן ל' כאלו המצוי ממוקן ומתח הקורה כחורי המצוי ומנטרף למצוי וחשיב כקורה על גבי מצוי ואותו מקום עלמנו חשיב כגדור על ידי קורה כיון שהוא מצוי ויש צו חלל עשרה, אמנם אותו מקום שהוא גבוה עשרה, לכאורה אינו נידון משום חורי רשות היחיד כיון דניחא תשמישתי' יעוין ס"ק ס"ב, וז"ע.

• פשר חזון •

ואמרינן דהמבוי ותיקונו באין אחד, דע"י היתר המבוי חשבינן לצדידו כחורי מבוי, וכיון דדפנותיהם הוי דפנות חורי מבוי חשיבא קורה ע"ג מבוי, ומתרת המבוי, (ולא הבנתי מש"כ רבינו ואותו מקום עצמו חשיב כגדור ע"י קורה כיון שהוא מבוי ויש בו חלל י', וכנראה כוונתו על מקום החקק, ואולי כתב זאת ליישב איך מתחיל היתר המבוי, שא"צ דפנות כדי להחשיבו גדור ע"י קורה): אמנם אותו מקום. הקשה החזו"א דהא בעי דפנות ד"א וכש"נ ס"ק ס"א, וא"כ נהי דתחת הקורה חשיב חורי רה"י, אבל כל המקום שמן הקורה ולפנים בצד הדפנות, שניחא תשמישתי' שם לא יחשב חורי רה"י וא"כ אין כאן דפנות ד' אמות והדרא קושיא לדוכתי' היכן דפנות המבוי, ועי' בס"ק ע"א, ובס"ק הבא.

ס"י קכ"ה ובחז"ב שבת ס"י ד' ס"ק י"א ד"ה בבה"ל שהוכיחו כשיטת החזו"א, וכך משמע מדיוק לשונו של רבינו חיים הלוי ה' שבת ס"י"ז הי"ב והי"ג שכ' בדעת הרמב"ם דהא דבעינן עשרה במחיצות רה"י עיקר השיעור אינו בעצם המחיצות כי אם בהמקום, דבעינן שגובה עשרה שבו יהא מוקף מחיצות, ע"ש, (ומה שדקדק המשנ"ב מדנקטה הגמ' בתוכו אין מטלטלין בו אלא בר"א ולא נקטה רבותא טפי דהזורק לתוכו פטור, י"ל דהלכה למעשה קמ"ל, וסברת המ"ב היא שכל דין י' טפחים דרה"י הוא במחיצות גרידא, אבל אם קירוי משלימו לעשרה אע"פ שאין חללו עשרה, אין דין חלל דאורייתא). ועי' בפ"י נתיבות הבית על עבוה"ק להרשב"א ש"ב אות מ"א. ובשונה הלכות שמ"ה דין כ"ט.

(טט) וליישב משה"ק בסקס"ח נקט החזו"א דדעת הרי"ף והר"י והג"א והרמב"ם, שא"צ קירוי משלימו לצירוף הדפנות וכדעת הר"ן והריטב"א ואף שהרא"ש כתב לשיטתו דבעי לחקוק ברוחב כל המבוי, וכש"נ בס"ק ס"ו, צידד החזו"א דלא כפשט המג"א והאחרונים בדעת הרא"ש, שכך סבר בסקס"א, אלא כתב שגם הרא"ש מודה לר"ן ולריטב"א, ואע"פ שפשטות לשון הרא"ש משמע שחולק, פ"י שכונת הרא"ש להגדיר שהוא באופן דפסול בסוכה, דלשבת מצטרפות דפנות החיצונות, כלו', שהמחיצות הרחוקות נחשבות בתור מחיצות רחוקות, אבל לא ע"י הפנימיות, כלו' דלא אמרינן שהחקק מושך אליו את המחיצות הרחוקות כדי שייחשבו מחיצות פנימיות, שאין שפת החקק מצטרף עמהן וכו', היינו שהחקק לא יכול לצרף אליו את המחיצות (ומש"כ הרא"ש ע"י דפנות החיצונות שגבוהות י', דמשמע כהמג"א, יפרש רבינו שגבוהות י' ע"י הצטרפות החקק, או דאורחא דגמ' נקט, דהגמ' איירי בקירוי משלימו ל', אבל לדינא א"צ י' ולדברי החזו"א, חיצונות ופנימיות, זו לא הגדרה בהלכה כמ"ש בסקס"א, אלא סימן מציאותי לדפנות הרחוקות והקרובות) והוסף החזו"א מצד ההסתברות לפרש כך, כיון שכל הראשונים העתיקו מהריב"א קו' ות"י אלו, מסתמא לא נחלקו עליו בפרטי הדינים, וכ"כ בשונה הלכות שמ"ה דין כ"ט (ובחזו"א כ' דאפשר"ש שהרא"ש מודה לשאר הראשונים, ובשונה הלכות כתב "דנראה", כיון שהחזו"א סיים דמסתבר שלא נח' הראשונים בזה), ועי' בשפ"א בסוג' בשבת שם ובחז"ב שבת ס"י ד' סק"א.

(סח) כאן דן רבינו ליישב דעת הראשונים דא"צ לחקוק לכל הרוחב, עם דעת הרא"ש דבעי קירוי משלימו, ובס"ק ס"ט כתב שיותר נראה דפליגי על הרא"ש: ה' פחות כו'. החזו"א פ"י את הגמ' דהי' נמוך מ"ט צריך לחקוק היינו שהקורה נמוך מ"ט (למסקנתו לעיל סקנ"ז דגם בכה"ג צריך לחקוק) והק' על שיטת הרי"ף והר"י והג"א והרמב"ם דלעיל סקס"ו דהחקק הוא ד"א על ד"ט להגהת הק"י, דכשמניח את הקורה נמוך מתבטל גם רוחב טפח מהדופן שעליו הקורה מונחת וא"כ אין כאן קורה ע"ג מבוי, וא"כ איך מועיל חקיקת ד"ט, הרי צריך לחקוק ליד הדפנות כדי שיהיו דפנות לקורה וכמו בסוכה, ואף שנתבאר בס"ק ס"ו דרק להרא"ש בעי התיקון במבוי עצמו ולא באותו הנידון בחורי רה"י, הכא הקשה רבינו משום הדפנות, דנהי דהתיקון הוא על חורי המבוי, אבל הרי בעי דפנות עשרה וא"כ קשה לכו"ע, ומה שהביא רבינו משבת ז' ב', אינו אלא זכר לדבר, דכבר נתבאר בס"ק ס"ו דהתם בלא"ה לא הו"י רה"י משום דלית ב"י חלל עשרה, אלא דכשם שבעי חלל עשרה, ע"כ דבעי דפנות עשרה (ועי' בס"ק ס"ז בשיטת הבה"ל דדפנות עשרה דאו' וחלל עשרה דרבנן, ועי' בלשונות הראשונים בשבת שם אם החסרון בחלל או בדפנות) ובשלמא כשקירוי משלימו הדפנות מצטרפות, כמ"ש לעיל סקס"א (ומש"כ דגם לתוס' בעינן קירוי משלימו, הוא לפמש"כ סקס"ב דדעת תו' כהרא"ש שהובא במג"א, וצ"ע, דבסקס"ה שוב נקט ל' כמח', עפ"מ שדחה סוף סקס"ב) אבל מסתימת הראשונים משמע שהדפנות מצטרפות אפי' כשגם עם הקורה ליכא י"ט: ואולי י"ל. צידד החזו"א לתרץ שדפנות חורי מבוי גם מועילות לדפנות המבוי

יש חילוק בין חקק תוך מחיצות לעשה מחיצות על גבי תל, וזאמת בחקק צעינן תוך ג' כדי שיהי' לרשות היחיד מחיצות, אבל במחיצות על גבי תל מהני אף אם הרחיק ג' טפחים משפת התל, ואף על גב שלענין אצראי לא היו מנטרפין צ' המחיצות, מכל מקום חשיב מחיצה לגואל, וקו' הגר"א יהי' מגידוד שלאחורי המחיצה שמנטרף וחשיב על גבי העפר פנינים כמחיצת עשרה, ולפי זה במצוי שמדרון לתוכו ושוה לרשות הרבים דאמר שצת ק' א', דאין צריך לחי, חשיב כגדור עד שפת הרשות הרבים והדבר צריך תלמוד, וצספר מ"ב צבה"ל סי' סס"ב ד"ה שעשה, ראיתי שקיים ל"י דתל על גבי תל מנטרף אף ברחוק ג' טפחים זה מזה כל שמתלקט עשרה מתוך ארבע, ובעשה מחיצות על גבי תל מציעא ל"י אי פסול בהרמקת ג' טפחים, ולא ידענא שום מקום לחלק ציינהן, ומש"כ דאפשר דתרומת הדשן מחלק צכך, ומיושב קו' הגר"א נראה שפי' דברי הגר"א דקו' מגידוד שמחוץ למחיצת הקרפף, ולא ציירוף גידוד ומחיצה שמצפנים, איצרא

ע) אחרי כתבנו ס"ק ס"ב שדין גידוד ה' ומחיצה ה' צריך שיהי' דוקא תוך ג', צאינו מקורה, ראיתי צביאורי הגר"א סי' שנ"ח סעיף ב', בהשגתו על תרומת הדשן, מצואר שאם גדר ה' טפחים, ואח"כ חקק ה' גדר ג' הדפנות וגם נגד הדופן הרביעית מקצת מכאן ומכאן, וצאמנע דופן הרביעית נשאר יתר מעשרה צלל חקיקה, ואין שם רק מחיצה ה', מותר מדין מחיצה וגידוד מנטרפין, ולא ידענא לחלק, בין יתר מעשר לכל המחיצה, ומצואר שצכל אופן מנטרף מחיצה וגידוד, אף צמופלגין ג' טפחים זה מזה, וזה מצואר דלא כהמג"א שאין צריך שיהי' במחיצות החלוניות עשרה, איצרא על כרחק צ"ל לפי זה דדוקא מקום החקק נעשה רשות היחיד, דאי אפשר דעל ידי צור אחד ד' על ד' יהי' סגי לכל החצר במחיצות ג' טפחים, וגם זה אינו מובן שמקום רשות היחיד אין לו מחיצות צינו לצין חוזה לו, ויש לעי' לפי זה צחריץ המתלקט עשרה מתוך ארבע אי חשיב רשות היחיד רק ד' על ד' שצעמק, או עד שפתו העליונה, ואולי

• פשר חזון •

דמצטרף, ואפשר דתה"ד מחלק בכך, עכ"ל: ולא ידענא וכו'. בבה"ל מבואר דתל ע"ג תל היינו שרשות היחיד היא ע"ג התל העליון מצטרפים אפי' ברחוק ד"ט משום שכולו בגידוד והכל מחיצה אחת, אבל במחיצה ע"ג תל היינו שמקום ארבעה ורה"י הוא בין המחיצות ע"ג התל התחתון מספקא ל"י כיון שיש כאן שני עניני מחיצות, האם שייך בכה"ג ענין צירוף, או דאם הרחיק ג"ט דבעינן להלכות צירוף מחיצות, אמרינן דכל סוג מחיצה עומדת בפני עצמה ואין כאן מחיצה, (ובזה ביאר דברי תה"ד והגר"א, שהגר"א הק' מגידוד ומחיצה, ואע"פ ששם לא מוזכר ענין צירוף מחיצות רחוקות זו מזו, אלא הקושיא היא שזה ודאי שמחיצות רחוקות מצטרפות וכמ"ש בגמ' בתל המתלקט ובדין בית, וע"ז מביא הגר"א את הגמ' שגידוד ומחיצה מצטרפין, וא"כ זהו ודאי גם ברחוקות, וע"ז כתב בבה"ל שאולי כשהמחיצה רחוקה מהגידוד דגרע טפי, אינם מצטרפין) והחזו"א תמה על החילוק בין תל ותל לתל ומחיצה, כיון שגידוד ומחיצה מצטרפין, צריכים להצטרף גם ברחוקין, ואע"פ שרהיית דברי הבה"ל כמו שפירשו החזו"א, אפשר דמספקא ל"י בתרווייהו, ולא חילק בין תל למחיצה, אלא נקט את אופן ההסתכלות, אם רואים כך ומהני או אחרת ולא מהני (ודין תל המתלקט יפרש הבה"ל לצד זה כמו החזו"א שהוא משום דהוי באלכסון): איברא שיעורא דמתלקט. בחידושי רבינו חיים הלוי הל' סוכה פ"ד הי"א כ' דתל המתלקט עשרה מתוך ארבע חייב, המחיצה עשרה היא מתלקטת מכל הרחוב ביחד מכל מקום ומקום מקצת גובה שבו, ומשום שכך הוא דינא דרשות היחיד דמצטרפין מחיצה מהרבה מקומות ביחד, וכמו בית שאין בתוכו עשרה וחקק בו להשלימו לעשרה דמצטרפי שני המחיצות לאשוויי רשות היחיד, וה"נ דכוותה מצרפין גובה המחיצה שבכל הרחוב ד' יחד להשלים לעשרה, ע"ש, ויש לפרש דעת הבה"ל ע"פ דבריו, דכיון דתל המתלקט הוא מדין צירוף מחיצות, וע"ז נאמר בגמ' שיעור מתלקט, א"כ יש ללמוד דבכל מקום לא אמרינן צירוף מחיצות ביותר משיעור זה, והחזו"א הבחין בין תל המתלקט ומחיצה באלכסון שנחשבים גוף אחד ישר, וע"ז אמרו בגמ' דעד שיעור מתלקט אפשר לראות את האלכסון כמחיצה, מה שאין כן כשיש הפסק ג' טפחים במשך בין חלקי המחיצה, שא"א לדון הכל כמחיצה אחת וצריך לצרף מחיצות, אם יש בכל מחיצה ג' טפחים אפשר לצרף את המחיצות אפי' אם הן רחוקות הרבה כדמוכח מסתימת הגמ' בדין בית, (אף דהתם מבפנים והכא מבחוץ, הוא אותו הנידון) ובגליונות רבינו חיים הלוי כתב החזו"א כדבריו כאן, ואפשר דלענין דינא דעת רבינו חיים הלוי כהחזו"א, דאע"פ שגם תל המתלקט הוא מדין צירוף מחיצות, אבל י"ל דכשיש בחלקי המחיצות ג"ט לא נאמר

ע) בדין צירוף מחיצות באינו מקורה, בתרומת הדשן סי' ע"ה כ' דיכול לעשות חקיקה לדירה, ע"י שישפוך עפר לצד החומה מבחוץ ומבפנים, באורך יותר מעשר אמות ברוחב ד"ט ובגובה פחות מעשרה טפחים, ואז החומה נחשבת כפרצה כנגד כל אותה העפר לאורך, שהרי יש דריסת הרגל מקרקע העולם על עפר הנשפך ומעפר הנשפך על החומה, והעתיקו הרמ"א בסי' שנ"ח ס"ב, ע"ש, וכו' הגר"א דכ"ז אין מובן לי כלל, דהאמרינן צ"ג ב' גידוד חמשה וכו', הבין החזו"א דקו' הגר"א היא דעדיין יש מחיצה מבפנים דהגידוד שבפנים מצטרף למחיצה שעליו ואע"פ שרוחב המדרגה ד"ט, ועפ"ז הוציא החזו"א מהגר"א שגם אם גדר ד' מחיצות בגובה ה' טפחים וחקק עוד ה' טפחים נגד ג' הדפנות, מותר, ואף שהגר"א איירי רק על יתר מעשר, אין לחלק בין יתר מעשר לכל המחיצה, (וה"ה שאין לחלק בין מחיצה אחת לכל המחיצות) ולפ"ז מבו' בדברי הגר"א דלא כהמג"א דלעיל ס"ק ס"א דמצריך במחיצות החיצוניות י"ט כדי לצרף את החקק יותר מג"ט, אלא כהא"ר שם ובס"ק ס"ב ע"ש: איברא ע"כ צ"ל. עיין שם ס"ק ס"ב דמסיק דלא אמר הא"ר הכי אלא במקורה, וא"כ צ"ע דעת הגר"א, דאין סברא לומר שאם חקק בכרמלית גדולה המוקפת ג' טפחים, גומא דע"ד דנעשה כולה רה"י, ע"ש, ולכן כתב כאן דלדעת הגר"א רק מקום החקק רה"י, וע"ז הקשה שהרי אין מחיצות עשרה טפחים למקום החקק (משא"כ להא"ר דסמוך לחקק הוא חורי רה"י, ע"י ס"ק ס"ח): ואולי יש חילוק. צידד רבינו דאה"נ מודה הגר"א למג"א, דמבפנים צריך שהמחיצות יהיו סמוכות ג"ט דאל"ה אין לחקק מחיצת עשרה טפחים, ועכ"פ באינו מקורה, וקו' הגר"א היא דעדיין יש מחיצה מבחוץ דהגידוד שבחוץ מצטרף למחיצה שעליו ואע"פ שרוחב המדרגה ג"ט (ולא אכפ"ל שמבפנים אינו גובה עשרה) וכך מבו' בד' הבה"ל דלקמ"י, וביאר החילוק בין צירוף מחיצות מבפנים לצירוף מחיצות מבחוץ הוא שבפנים מעכב המקום שבין שני חלקי המחיצה, כיון שאינו נעשה רה"י ע"י המחיצות, מפסיק בין המחיצה לרשות היחיד, אבל מבחוץ לא אכפת לן, כיון שאין דנים על המחיצה אלא כלפי פנים, ואפשר לצרף מחיצות, המקום שבין המחיצות לא מגרע, והחזו"א תלה בספקו בדעת הגר"א גם דין מדרון: ובס"מ מ"ב בבה"ל. על דברי השו"ע ס"ב ב', דתל חמשה שעשה עליו מחיצה חמשה, חשובה מחיצה, כ' בבה"ל דאם הרחיק משפתו ג"ט וכ"ש ד' טפחים יש לעי' דלכאור' לא מהני וכו' או דילמא דנחשוב כאילו ה"י תל עשוי באופן זה שעולה מתחלה חמשה ואח"כ מתרחק ג"ט ויותר, ועולה עוד חמשה טפחים דמסתבר דמצטרף כל שהוא מתלקט עשרה טפחים מתוך ד"א, ומתוך דברי הגר"א לעיל בסי' שנ"ח ס"ב בהג"ה שם משמע

הגר"א בפשוטו, ומיהו זה ללא כדברי המג"א שדייק מדברי הרא"ש, וכמש"נ לעיל [והדרנא צי, דסוף סוף אין מקום להשגת הגר"א כיון דאין על גבי עפר רשות היחיד מן התורה וכשפמנהו ועושהו רשות היחיד שפיר מקרי כלו מוקף לדירה, ויותר נראה דכל שמופלגין הגידוד ומחילה ג' טפחים אינן מנטרפין כלל ודין תרומת הדשן אמת ודברי הגר"א אינם מובנים לן, ובמקום אחר כתבנו [סי' ל"ב ס"ק כ"ט] דגם דעת תרומת הדשן כהגר"א צדין גידוד ומחילה אצל כל זה אינו מוצן לן] ואם גידוד ומחילה אינן מנטרפין במופלגין ז"ל דכולם תורת מחילה עליו צדין רוחב השליצות ג' טפחים, ואפשר דצשעור ד' טפחים תליא מלתא שיהא ע"ג שיעור חשיב, [שו"ר צמו' עירובין פ"ד צ' ד"ה גג, כתבו ואי דליכא גיפופי כו' והגג נפרך לה צעשרה מצואר כמש"כ ללא כהגר"א].

עא) שו"ע שס"ג סכ"ו, צריך לחוק כו' על פני כל רחבו, צס"ק ס"ו כתבנו טעם הדבר, דכל שאין שיעור דופן במקום אחד, אי אפשר בחיזוק לחי וקורה, ומיהו, אף אם חקק סמוך לפתחו על פני רחבו, ואח"כ השלים עד ד' אמות, צרחצ צ' טפחים, נמי פסול, דצעינן כחלים י' טפחים במקום אחד בכל ארך הד' אמות סמוך לפתח, ומיהו צמצי שרחצ סמוך לפתחו ונתקצר אח"כ ואינו רחצ רק ד' טפחים מהני לחי וקורה, כיון שהדפנות במקום אחד צגובה י' טפחים, ונראה דאפי' אם נידון על מקום הרחצ הסמוך לפתח יהי' רחבו יתר על ארכו, אינו נידון כמצינו בפני עצמו [ובכל מצינו עקום נראה דנידון כחד ועי' לעיל ס"ק ט' ג' והכא עדיף טפי] אלא הכל כמצינו חד, וכן

שיעורא דמתלקט עשרה מתוך ארבע דכתב צתל על גבי תל שניהם צוקיפה ע"ג דזה אינו אלא שיעורא לצטל המדרון ללא חשיב מחילה, אצל צוקיפה ג' טפחים אינו צטל ואם יש צירוף חוק לג' טפחים גם צאינו מתלקט עשרה מתוך ארבע, כדאמר שצט ז' צ' צצית שאין תוכו עשרה וחקק צו ד' על ד', ואפי' רחוק ד' אמות מן החקק, ומדרון של חריץ ותל שוין כמצואר שצט ק' א', ולולא דברי הגר"א היה נראה שאין צירוף במופלג ג' טפחים לעולם צין תל על גבי תל, וצין גידוד בתוך גידוד, וניחא הכל, ומדרון שאני, ובמקום ללא שייך דריסה המצטלת וקיפת המדרון חשיב מחילה אף צאינו מתלקט עשרה מתוך ארבע כהיהא דסוכה י"ט צ' צמתני' העושה סוכתו כמין צריף כו' והוא הדין לענין רשות היחיד, אף על גב דהקדיר ארובה ז' על ז' ועשה מחילות כנגדה וסיכך ועל ידי צירוף צ' המחילות יהי' י' טפחים פסול, כשמופלגין זה מזה ג' טפחים.

אחרי כתיב עלה צדעמי, שלפי עיקר הפשט נראה דגידוד ומחילה מנטרפין אפי' צרחוק ג' טפחים, כמצואר צלשון הר"ן והריטב"א שכ' על היהא דחקק צו ד' על ד' שצט ז' צ', דמנטרף כדין גידוד ומחילה ואין צריך תוך ג' דוקא, ומשמע דצכל דוכתא כן, ולא צמקורה דוקא, וחילוק צין מקורה לאינו מקורה לא הזכר, ואי משום דפרכינן עלה, איך יתכן רשות היחיד שאין לו מחילות מצינו לחובה לו, יש לומר, כיון דהיקף ג' טפחים עושה מקום פטור מן התורה אין זה תימה אם צור ד' על ד' צעמק ז', נעשה רשות היחיד על ידי מחילות החילות אלא דחוק לצור עדיין לא נגמר שיעור רשות היחיד, ועל פי זה עלו דברי

פ"ד חזון

העליונה אף שמקום פטור מפסיק ביניהם: והדרנא בי. שוב חזר בו החזו"א דמה שהשיג הגר"א על תה"ד דא"א לעשות כך מוקף לדירה, לא יתיישב, דכשעושה מקום פטור זה לרה"י נעשה עי"ז מוקף לדירה, ומסקנתו דבמקום שאינו מקורה (דבמקורה כבר הכריע ס"ק ס"ט לא כך) אין צורך כלל ביותר מג"ט: סי' ל"ב ס"ק כ"ט. שם צידד החזו"א לומר שכל דברי תה"ד אינו אלא דע"י שהי' תשמישו בנחת ועכשיו נתבטל חשיב עי"ז מוקף לדירה, אבל בדין מחיצות לא חידש כלום, ע"ש, ומזה חזר בו בסי' ל"ג ס"ק ה', ע"ש): ואפשר דבשיעור ד"ט. בבה"ל דלעיל כתב ג"ט וכ"ש ד"ט, ע"ש, ובתרומת הדשן כתב ג"ט, אבל בחזו"א סי' ל"ב ס"ק כ"ט צידד לפרש דוונתם משום פתח, אבל למה שכתב בסי' ל"ג ס"ק ה' דפי' התרומת הדשן משום מחיצה, יש להוכיח מדבריו דצירוף מחיצות בד' טפחים (אמנם בסוגריים לעיל כתב ג"ט, אף שכתב שם לחזור בו מדבריו בסי' ל"ב וצ"ע), וכך נקט רבינו בליקוטים סי' ג' ס"ק ד' דשיעורו בד' טפחים, ועי' בשונה הלכות סי' שנ"ח דין כ', ועי' במכתב החזו"א שהובא בפי' סי' ט"ו אות י"א ד"ה וכן משמע שם שהובאו שם שני הצדדים והוא בתרא, ע"ש, ועי' בקו' תיקון מבוואות פ"ד הערה 19 בענין מדרגות.

עא) פני כל רחבו. השו"ע פסק כהרא"ש שלא מהני חקק רק ד' טפחים, ועי' קאי תחילת דברי רבינו: כתלים י"ט במק"א. היינו שכל העשרה יהיו במקום אחד, ולא על ידי צירוף החקק והמחיצות: ומיהו במבוי שרחב. צורתו כזה *, וכוונתו לומר דגם כה"ג חשיב מחיצות ד' אמות ואע"פ שאינם בהמשך אחד: יהי' רחבו יתר. כתב רבינו דאת שיעור האורך משערים לפי המקום הארוך, ועי' סי' ט' ס"ק ח': וכן בחקק סמוך. היינו דהדין שנתבאר לעיל במבוי שנתקצר, הוא הדין בחקק המתקצר לדעת הרי"ף וסייעתו שא"צ לחקוק את

האי שיעורא: ובמקום דלא שייך דריסה. מבו' בדברי רבינו דהאי שיעורא דמתלקט עשרה מתוך ארבע הוא שיעור ניהא תשמישתי, אבל מצד דין המחיצה מהני אפי' מתלקט עשרה מתוך חמש, ובסי' ז' ס"ק י"א כ' לגבי צורת הפתח שכנס לתוך המבוי והקנים באלכסון נוטים לצד חוץ, צריך ליתן שיעור לאלכסון, דבאינו מתלקט עשרה מתוך ארבע אף דמן החוץ זקוף בגובה עשרה אפשר דפסול, ויש לפרש דהתם דהקנים משמשים לצורת הפתח גרע, ובעי שיהי' בשיעור זקיפה, דאל"ה אף שיש בהו גדרו מחיצה, אינו יכול לשמש כצורת פתח, ועי' בהוספה לסי' ט' סק"ט כתב רבינו לגבי מחיצות באלכסון (ממזרח לדרום ולצפון) דאפשר דאם האלכסון כל כך שאינו מתלקט עשרה מתוך ארבע לא מקרי מחיצה, ועי' בפירוש שם, אמנם במקום דשייך דריסה כתב רבינו בסי' מ"ד ס"ק ט' שמחיצה שנכפפה אם יש בכפיפתה מתלקט עשרה מתוך ארבע חשיבה עדיין מחיצה, ונראה מדבריו דאע"פ דמוקיפת המחיצה עד הקרקע יש עשרה טפחים מאחורי המחיצה, לא חשיבה מחיצה כיון שאין שם מחיצת עשרה טפחים, ולא הוי כעמוד דהוי רה"י ע"י שמובדל מרה"י י"ט כיון דגדיים בוקעים תחת המחיצה מבחוץ, וצ"ע: כהיהא דסוכה י"ט. שם לא איירי בשיעור קטן כל כך, אלא כך אמר רבינו מסברא: אחרי כתבי. כאן בא ליישב משה"ק ס"ק ס"ב על הר"ן והריטב"א שזו יסוד קושייתו על הגר"א וכש"נ, דכיון דע"י מחיצת ג"ט הוי מקום פטור, מצרפים מחיצות אלו למחיצות החקק וכך שיטת הבית מאיר שמ"ה ט"ו כהרשב"א והר"ן ואפי' באינו מקורה, ע"ש: עושה מקום פטור. אף שדעת רבינו להלן סי' ג' ס"ק ו' דלא הוי מחיצות אלא אם כן סמוכים ודבוקים למקום הניקף, הכא צידד ליישב דעת הגר"א דאפי' בלאו הכי הוי מחיצות אם המקום שבין המחיצות לרה"י הוא רק מקום פטור ולא כרמלית, ואפשר דגם למה שצדד כאן, אלא אמר אלא כשחלק המחיצה דבוק וסמוך לרה"י, ואז מצרפין חלק המחיצה

(עג) תוד"ה סוף מצוי כו' נראה שאין כונתם לפרש"י ד"ה סוף וד"ה תחלת, דהא דכ' רש"י דאירע צו פסול כו' דלמיהדר לשוי"י כו' יש לומר דהכי קאמר דאירע צו ענין פסול שאנו דנין עלי' להכשירו מדין שיעור ד' טפחים, אלא שרש"י כתב כן בד"ה אס' יש כו' או עשה פס ארבעה כו' ורבינו יהונתן השמיט לשון זה אף שהעתיק שאר לשון רש"י, ונראה שדעתו כדעת החו', דאס' לא כן לא היה משמיטו, שדרכן של ראשונים ז"ל להעתיק לשון רש"י, ושאר לשון רש"י העתיק רבינו יהונתן שאין שם מבוזר היפך דעת חו', וזה כדעת הא"ר שכו' המ"ב צב"ה"ל סי' שס"ה ד"ה אס', וספר אור זרוע ועבודת הקודש אינו תח"י, ולא ידעתי אס' העתיקו גם לשון רש"י ד"ה אס'.

(עד) ולענין דינא דרבי אמי ורבי אסי אי עשה לורת הפתח להפריעה כתבנו ס"ק נ"ה צ"ש אחרונים דלא מהני, מיהו יש לדון בזה, דהא פחות מג' אינו אוסר ופרש"י ה' א' ד"ה מתיר משום לצוד, ויש לעי' מאי מהני לצוד, כיון דאין הפריעה אוסרת, אלא שהפתח צ"ל אס' אין הולכין בזה, וכמבואר בשו"ע ס"ק ע"ג סעי' ל"ד, וז"ל ליהרר כו', ואי דצפחות מג' אין הולכין אס' כן אין זה מטעם לצוד, ונראה דפריעה צ"ל לורת

צחקק סמוך לפתחו צ"ל הרוחצ ואלו"כ קילרו והעמידו רק על ד' טפחים עד משך ד' אמות [לדעת הר"ף ושאר פוסקים דכשר כה"ג] אף אס' המצוי נמוך בקירוי צ"ל משך ד' אמות, לא מקרי רחבו יתר על ארכו אמתו החלק החקוק על פני כל רחבו, וכן אי רחב המצוי יתר מד' אמות וחקק ד' אמות על פני כל רחבו, אי שאר המצוי אינו נמוך מי' טפחים מנטרף להשלים ארכו, וכן אין צריך צתים וחצרות פתוחין למקום החקק, וכדמשמע בגמ' ה' א' דלר"ב יוסף סגי צד' טפחים, ולא משכחת לי' צתים וחצרות פתוחין לחקק כדאמר בגמ' שם והוא הדין לאצ"י, מיהו אי כל המצוי נמוך מי' טפחים אלא דמתכשר מדין חורי רשות היחיד יש לעי' לענין צירוף לשיעור ארכו.

(עז) ה' א' התם סוף מצוי כו' נראה דדוקא צב"ה"ג צנשמיייר פס ארבעה, וכן אי נתמעט חקקו, כל שנשאר ארבעה טפחים סגי, אבל אי עשה מחינה ולא השאיר סמוך לפתחו ד' אמות לא מקרי סוף מצוי, תדע שהרי הכא אין צריך צתים וחצרות פתוחין לאותן ארבעה וכמש"כ ס"ק ע"א ובעשה מחינה ולא השאיר צתים וחצרות לצד הפתח ודאי אין כאן מצוי לכ"ע, והוא הדין דלר"ך ד' אמות לאצ"י.

• פשר חזון •

הפרצה שלשה אין לו תקנה עד שימעט את הפרצה משלשה או שיעמיד את הפס עד ד"ט, ורי"ו נתיב י"ב חלק י"ז כ' שנשאר בו שלם ד"ט או שיש שם פס בדי"ט (ואין כוונתו שיש שם היינו שנשאר, דא"כ היינו רישא ואולי צ"ל במקום "שיש שם" "ששם" או "ששם שם") ובשונה הלכות סי' שס"ה ס"ג ב' שבחזו"א משמע שמצדד לדינא כתוס', היינו מדטרח ליישב דברי הא"ר (ובמה שצ"יין בשונה הלכות לס"ק נ"ד עמש"כ שם).

(עד) בס"ק נ"ה דן רבינו בעשה צוה"פ בראשו, אי אוסרת פרצה בצדו, והכא דן בדאיכא לחי וקורה בראשו, ועשה לפרצה שבצדו כלפי ראשו צורת הפתח, ונקדים דברי האחרונים בזה. בשו"ע סי' שס"ג סעיף ל"ד כ' שבתיקן ע"י עומד מרובה, מבוי שהי' בראשו כ' אמה צריך ליהרר שלא יעזבו את הפתח הגדול שמתוקן בקורה וילכו בפתחים הקטנים (ועי' בסקנ"ו בגדר הדבר) שאם עשה כן בטל תיקון המבוי, אא"כ עשה צוה"פ לזוטא, ובס"ק נ"ה הביא החזו"א את המ"ב סי' קצ"ב שצ"יין לחדושי הגרעק"א (בגליון השו"ע) שמתמה מאי מהני כמה שעושה צוה"פ לזוטא אחרי שנתבטל תורת פתח מן הגדול וכ' המ"ב דהנכון כמ"ש בספר תפארת שמואל ד"ט"ס הוא וצ"ל לר"ב, והשתא אי"ש דאחרי שנעשה צוה"פ לא נתבטל שם פתח ממנו אף אם לא ילכו בו, (ועמש"כ בסקנ"ה שבאו"ז משמע דלא כהגהת התפארת שמואל) ובביאור הלכה סי' שס"ה ס"א ד"ה אסור הוציא מדין זה, לדינא דמבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו, דלפי התפארת שמואל אינו מועיל צוה"פ לפירצה, ונסתפק שם דאפשר דכיון שעשה צוה"פ נחשב כסתום: כתבנו ס"ק נ"ה. שם בתוך דבריו נקט החזו"א כהתפארת שמואל, שלא תועיל צוה"פ לפירצה (ועמש"כ שם שכ"ז הוא לד' רש"י ה' א' והריטב"א י' ב', דטעמייהו דרבי אמי ורבי אסי הוא משום דשבקי פיתחא רבא ואזלי בפתחא זוטא, אבל לפי הרשב"א דטעמייהו משום דהפס שהקורה מונחת עליו נחשב מחוץ למבוי, מועילה לזה צוה"פ): מיהו יש לדון בזה. עפמש"כ רש"י דמועיל לבוד לפירצה דר"א ור"א, משמע אפי' שבמציאות בקעי בה רבים, כיון שמצד הדין נחשב כסתום, מועילה הקורה (וכל מה שהביא רבינו כאן, הוא לחזור בו ממה שבסקנ"ה דלנידון המציאותי דשבקי פיתחא רבא, לא תועיל סתימה דינית, דחויגן דסתימת לבוד מועילה, אבל אין ראי' מלבוד לצוה"פ, כיון שלבוד חשיב טפי כסתום, דהא עומ"ר אע"פ שמצד הדין הוי מחיצה, כאן אינו מועיל,

כל רוחב המבוי, עי' ס"ק ס"ו: וכן אי רחב המבוי. הוכיח החזו"א שגם אם החקק אינו מתקצר, אלא רחבו של החקק יתר על ארכו, מצטרף כל המבוי לשיעור האורך, מהא דמוכח בגמ' שגם המקום שלא חקק בו מצטרף לדין בתים וחצירות, אמנם נסתפק רבינו במקום שהמבוי מקורה ולא נשאר עשרה טפחים, עי' ס"ק ס"א, האם מצרפים את המבוי הזה לשיעור האורך.

(עב) ב' החזו"א מסברא דכל דין סוף מבוי הוא כשבמציאות לא נסתלק המבוי, אבל אם עשה מחיצה שקיצרה את המבוי ובמציאות חסר בשיעור המבוי, ולא רק במחיצות או בגובה, התבטל המבוי ולא מועיל לחי (ולכא"ו יועיל פס, עי' ס"ק נ"ט), וראי' לר"ב מדין בתים וחצירות, שא"צ בתים וחצירות פתוחין לחקק אבל ודאי אם יש מחיצה גמורה המפסקת בין הבתים וחצירות לפתח המבוי, דלא חשיב פתח המבוי, ואינו יתיר בלחי.

(עג) נראה, שאין כוונתם. בתוס' כתבו דסוף מבוי הוא שלא נפסל שנשתייר שם פס ד', אבל תחלת מבוי היינו שלא נשתייר שם פס ד', ופירש"י אין נראה, כלו' דרש"י פירש דכשלא נשתייר שם פס ד', ג"כ הוי סוף מבוי ותחילת מבוי הוא כשהשתא קאתי לשווי' מבוי, הלבוס סתם כרש"י, והא"ר (סי' שס"ה סק"א) כ' שרבינו יהונתן ס"ל כתוס', ובביאור הלכה כתב דלא נהירא, דאדרבה מדהעתיק לשון רש"י משמע דס"ל כרש"י, ועי' כ' החזו"א שלשונות רש"י שרבינו יהונתן העתיק, דזה ד"ה סוף שכתב דסוף מבוי הוא שכבר ה' מבוי, אבל אם אירע בו פסול, ומהדר (וגיר' הב"ח ומהדרינן) לשווי' לי' מבוי וכו', יש לפרשו שאירע בו ענין פסול ומהדרינן לדון להכשירו, כיון שאת לשון רש"י בדה"א אם יש, ששם כ' בהדיא או עשה פס ד', היינו דכשר כה"ג, רבינו יהונתן השמיט, ומהשמטתו משמע דס"ל כתו', (וממה שהעתיק רבינו יהונתן את תחלת הד"ה ברש"י אם נשתייר מן הכותל, אין סתירה בדבריו לדעת הביאור הלכה, כיון שכתב בבה"ל שם שאין ראי' מהלשון נשתייר): וס' א"ז ועה"ק. המג"א סתם להלכה כתוס', (ואחרי נמשכו התו"ש הגר"ז והח"א) וכ' בביאור הלכה דלא בריא כולי האי, דהאז"ז והרשב"א בעה"ק ש"ב א' וכן רבינו ירוחם העתיק לדינא כרש"י, וזה לשון הראשונים, האז"ז סי' קי"א כ' אם יש פס ד"ט, שנשתייר מן הכותל או עשה פס ד"ט במקום הפירצה סמוך לקורה, והרשב"א כ' נשאר שם פס פחות מארבע וכו' היתה

הפתח היא קלה לאצד שם פתח מינה, והלכך כל שאין גדור מצדיה וגם הולכין דרך פרצות שמן הצד היא מאצדת שם פתח, מה שאין כן בפחות מג' דחשיב כגדור, ולפי זה יש לומר דגם צורת הפתח חשיב כגדור, וזה כמו שצדד המ"ב סי' שס"ה צצה"ל ד"ה אסור, ולענין עומד מרובה, מצואר בגמ' י' צ' ללא אכפת לן בצרחה מן הצד, שהרי מצואר שם שאין חילוק צדינא

דרכי אמרי ורבי אסי צין נפרץ מן הצד לנפרץ צראשו, אלא שמן הצד מקצתין דרכן, ואם כן יאסר פתחא זוטא שלא יועיל עומד מרובה, משום שהולכין דרך פתחא רבא, וכן מסתבר שענין עומד מרובה משום מחיצה ואין צריך שילכו דרך הפתח, וכן יש לומר צחצר כיון שפס משום מחיצה כמש"כ תו' ה' צ' ד"ה אינו, אין צריך תגאי ההילוך ואין זה רק צמצוי המתוקן בלמי וקורה.

• פשר חזון •

ובגדר לבוד עי' סי' ג' ס"ק ה' ובגליונות לחידושי רבינו חיים הלוי הלי' סוכה, ועי' בלשונו רש"י והרשב"א עירובין ט' א': ולענין עומד מרובה. במבוי שנתקן בראשו בעומ"ר (עי' ס"ק ד') הוכיח החזו"א דא"צ לזוהר שלא יעזבו את הפתח שנתקן בעומ"ר ויקבעו הילוכם בפתחים הקטנים (עי' ס"ק נ"ג) דאל"כ איך מועיל עומ"ר לפתח הקטן אע"פ שלא הולכים בו, כמ"ש בגמ' מרחיק ב' אמות ומניח פס ג' אמות, (והרא"י היא לדעת הריטב"א לעיל ו' א' דכל פתח המבוי בעי תיקון, אבל לדעת תוס' שם ד"ה אחד זה, דאפי' לרב הונא דלית ליה ק"ו ס"ל דמועיל עומ"ר ברוח רביעית, כיון

שאי"ז מקום הפתח, א"כ אין ראי' דדוקא התם לא אכפ"ל שיעזבו את הפתח כיון שהוא חלק מהמחיצה ולא חלק מהתיקון, ואפשר שתו' כתבו זאת כיון דס"ל דגם לר"ה אמרינן ק"ו, עי' סק"ד וסקט"ז, ועוד אפשר שהחזו"א לא הביא הכא ראי' לתיקון עומ"ר בראשו אלא על מחיצת עומ"ר, ועי' סי' ה' ס"ק י' מש"כ על קו' תו'): וכן מסתבר. דכל מאי דאמרינן דיו, עי' סק"ד, הוא בהלכות מחיצות, אבל שבקי שהוא חסרון בהיכר הא ודאי דלא שייך דיו, משום שזה בכלל מה שלמדנו בק"ו דמועיל עומ"ר אף דלית ביה היכר (וכ"כ בחי' ר' גדלי' סי' ד').

סימן ב

ואפי' צקלו מקורה נמי וכמש"כ רש"י ותו' שם, ואפי' הכי פתח פתוח כלפנים, ומותר תחת הקורה ועיקר מלתא דאחרים אי אפשר לפרש צקורה כמו צלחי, דממה נפשך אי צפתוח לרשות הרצים, ואין צו ד' על ד', גם צנעול מותר, צין צלחי וצין צקורה, ואי צפתוח לכרמלית, גם צפתח פתוח אסור, וצלחי דאית צו ארבעה, גם צפתוח לרשות הרצים אסור, וצקורה דאית צו ארבעה גם צנעול מותר, ומצואר צהדיא דהא דאמר רב תוך הפתח צריך לחי כו' היינו צמצוי המתוקן צלחי, אבל צמתוקן צקורה שרי, וכמש"כ כל הראשונים ז"ל צסוגיא שם, ואס כן על כרחך ז"ל צדעת הרמז"ס שפסק כהאוסרין תחת הקורה לעיל ח' צ', ודלא כרב ורבי יוחנן, אלא צפתוח לרשות הרצים, שרי מטעם מקום פטור, וסוגיא צצבת רב קאמר לה, ואנן מפרשינן מלתא דאחרים כרב אשי שם צאיסקופת צית, אלא שז"ע כיון דרב ושמואל הלכתא כרב צאיסורא וכן רבי יוחנן ורבי שמעון צן לקיש, למה פסק כשמואל.

ג) ובס' קרצן נתנאל צצבת שם, כי ליצב דעת הרמז"ס על פי פירוש הרז"ה צצפתח פתוח צמקת הקירוי נמשך האיסקופת כלה כלפנים, ודין זה הוא דוקא צפתוח, וצקורה, אבל צנעול, או צפתוח והותר צלחי, מה שלחון אסור, ולעולם צפתוח לרשות הרצים מיייר, וצצרים אלו צע"ג, דאין צברי הרז"ה אלא אי קורה מתיר את שלו, אבל אי גם צקורה אמרינן דחודו הפנימי מתיר, רק צפתוח לרשות הרצים שרי מחמת מקום פטור, ודאי לא שייך המשכה ארבעה כיון דאיכא ארבעה שהוא צדין כרמלית, היינו פתוח לכרמלית, ואין כאן היתרא דמקום פטור, גם המצואר צבהמשך צברי הקרצן נתנאל דתחת הקורה וכן נגד הלחי שרי אף צפתח נעול אף דעוצי פתוח ארבעה, צפתוח לרשות הרצים, אינו לפי האמור אלא הכל אסור דהיינו פתוח לכרמלית.

ד) והרמב"ן ז"ל צמלחמות כי לפרש דעת הרז"ה, צצבת מתיר צרבא צין לחיים שרי מטעם חודו החילון מתיר

א) עירובין ט' א' ורבא אמר צין לחיים נמי מותר כו', נראה דהא דאיפלגו רב ורבי חייל ורבי יוחנן, ושמואל ורבי שמעון צר רבי וריש לקיש, לעיל ח' צ' צקורה, היינו נמי צפתוח לכרמלית, א"נ צמשך הקורה לפנים עד ששאר מחודו הפנימי עד סוף המצוי ארבעה טפחים דהיינו נמי פתוח לכרמלית, והלכך אין להתיר מטעם מקום פטור, אלא דלהמתירין הקורה מתיר צחודו החילון כדאמר שם צגמ', ולהאוסרין חודו הפנימי מתיר, אבל צפתוח לרשות הרצים ולא נשתיר ארבעה טפחים מחוד הפנימי ולחון לכו"ע שרי מחמת שהוא מקום פטור, וכל זה צקורה אבל צלחי לכו"ע צין הלחיים אסור כדאמר רב חסדא שם, והיינו דוקא מצד עיקר ההיתר של הלחי שאינו אלא מחודו הפנימי, אבל צפתוח לרשות הרצים ואין צו ארבעה, שרי מצד שהנשאר הוא מקום פטור, והנה קי"ל כרבא, ונמנא דתחת הקורה לעולם מותר, וצין הלחיים אס אין צהן ארבעה ופתוח לרשות הרצים שרי, ואס פתוח לכרמלית אסור, וזה דעת הרב"ז.

ב) והרמב"ם ז"ל אסור גם תחת הקורה צפתוח לכרמלית, ועל כרחך ז"ל דלרבא אין חילוק צין קורה צלחי, והא דשרו רב ורבי חייל ורבי יוחנן לעיל תחת הקורה טעמיהו משום שאין צמקום הזה ד' על ד' והוי מקום פטור, ודלא כדחוי מפרש פלוגתיהו לעיל, ופליג נמי אדרב חסדא לעיל דאמר הכל מודים צצין הלחיים, ומיירו צפתוח לרשות הרצים וז"ל דצצרת האוסרין כאציי משום שאין גצוה ג', ולא נחלקו אציי ורבא אלא אליצא דרב ורבי יוחנן המתירין תחת הקורה, דלאציי טעמם משום חודו החילון מתיר, וצוה מחלקין דלחי שאני, ולרבא גם צקורה חודו הפנימי מתיר, אלא דשרו משום שאין שם ד' על ד', וקי"ל כרבא, והלכך אין חילוק צין לחי וקורה, אמנם תמוה מצד מסוגיא ערוכה צצבת ט' א', דאמר צמצוי שהכשירו צקורה וקירוי כלפי פנים כו', והתם על כרחך צצבת עוצי הפתח ארבעה דאס לא כן אף צקירוי כלפי חון

פירוש חזון

ג) עי' לק' ס"ק ד', שלפי פירושו בדעת הרמב"ם, מיושב משה"ק על הק"נ, ופירש שם כמותו, אלא שנטה מדבריו כמש"כ שהוא ע"פ פי' הרז"ה דהמשכה, לפי מה שבי' בס"ק ט' שלא הוצרך הרז"ה לזה אלא משום שפסק כאביי דאין מקום פטור פחות מג"ט, אבל לדידן שרי מחמת שהוא מקום פטור, (וע"ש, שלדינא אין בזה ג"מ, כיון שהחזו"א כי שגם לדעת הרז"ה, נראה דהמשכה היא דווקא בפחות מד"ט ואפשר דהק"נ ס"ל דמועיל עד ד"א, ומש"ה כי ע"פ הרז"ה) ועי' סוף ס"ק ט' דעיקר הטעם מדוע אמרינן המשכה בקורה ולא בלחי, צ"ב.

ד) שיטת הרמב"ן היא שבפתוח לרה"ר מותר אפי' מקום רחב ד"ט, ודלא כתוס', ולענין מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בתחת הקורה בפתוח לכרמלית, הרמב"ן סובר כהראב"ד, כמש"נ ס"ק ה' ע"ש, אלא דהחזו"א מיישב כאן את שיטת הרמב"ם ע"פ יסוד הרמב"ן דמצא מין את מינו וניעור אינו רק לצירוף שיעור ד', אלא לעיקר תיקון לחי וקורה, ועי' בסי' ג' ס"ק כ"א שכך מסקנת החזו"א בפי' הרמב"ם. ועי' בקה"י סי' ד' שביאר אחרת את שיטת הרמב"ן, בהא דמתיר רחב ד' בפתוח לרה"ר, עפ"ד רבינו יהונתן, ע"ש, ועי' ס"ק י"ג דין ו' שסיכם דעת הרמב"ן.

א) דברי החזו"א טובים על הקושיא למ"ד אסור להשתמש תחת הקורה, דהא כיון דלית תחת הקורה אלא טפח, ואין כרמלית בפחות מדע"ד, הוי מקום פטור, וא"כ נהי דחודו הפנימי יורד וסותם, יהי מותר להשתמש תחת הקורה כדין כל מקום פטור, ועי' כי החזו"א את דבריו, ועי' לק' ס"ק ט"ו דלעיקר דינא נראין דברי האחרונים ז"ל, דדעת רוב הפוסקים כהראב"ד, ע"ש. (אמנם, מש"כ החזו"א שהיתר בין הלחיים בפתוח לרה"ר, להראב"ד הוא רק בלית להו ד"ט, וכתוס', לא מצאתי את מקורו, ואפשר דהראב"ד ס"ל כהרמב"ן דלק' ס"ק ד' דמתיר גם באית בהו ד"ט וכמש"נ שם, ונראה דלא נקט הכי, אלא כדי לבאר בתחילת הדברים את הדעה הפשוטה), ובתוס' הרי"ד יש ביאור בהא דאין מחיצת הלחי דומה למחיצת הקורה, שמחיצת הקורה יורדת וסותמת, אבל הלחי הוא עומד זקוף, והוא מחיצה, הלכך אין להתיר אלא מחודו הפנימי כדין כל מחיצה המתרת ממנה ולפנים.

ב) והרמב"ם. ה' שבת פי"ז הי"א, ועי' סק"ד שביאר ביאור חדש בדעת הרמב"ם והק' ע"ז בסק"ה, ועפ"ז חזר ובי' בסי' ג' סק"כ דהרמב"ם פסק כשמואל, ושם בס"ק כ"א חזר בו ופי' כמ"ש בס"ק ד' ויישב הקו' שבס"ק ה', ע"ש.

מ"ט דמאן דאסרי, תשתי מחמת מקום פטור, ועל כרחק ז"ל כאזי משום שאינו גזוה ג', ותקשה לרצא, דצפצרה וז לא פליגי גם רב ורבי חייל ורבי יוחנן, אלא דשרו משום חודו החילון מתיר, וכיון שלפי הרמב"ן מוכרע דלא כהרמב"ם על כרחק שפי הרמב"ם צפצרה דלא כהרמב"ן, אמנם יש לעי' גם לפי הרמב"ן למה לי לרב לדחוקי דוקא צפצרה וצקורה הא משכחת לי גם בלחי וצפסי חזר, ולחי קצר מהפתח, ופתוח לרשות הרצים, והלכך פתח פתוח כלפנים כל עוצי הפתח מה שכנגד הלחי משום חודו החילון מתיר, והשאר משום מקום פטור, ופתח נעול כלחוק, וז"ל דצעי לשנוי' אף צפתוח לרמלית, דהא לא מפליגי, וצפתוח לרמלית לא משכחת לי' אלא צקורה, מיהו אכתי איכא נפקותא צפתוח לרשות הרצים ופתח פתוח מותר אף אותו המקלט שאינו מקורה, וצפתוח לרמלית אינו מותר רק תחת הקורה, [כל זה לרב דאית לי' עירובין ו' ב', ח' א', דנראה מצחוץ לא הו' לחי, אצל למאי דקי"ל דהו' לחי, בלחי קצר אפי' פתח נעול מותר, דעיקר לחי הוא הגימס שאחורי הלחי לראש המצוץ].

ו) ומיהו הרמב"ן ז"ל כ' צמלמות דלא צעי לאוקמי צפתוח לרשות הרצים, דאי הכי אפי' צפתח נעול נמי יעו"ש וז"ל דלא צעי לאוקמי' בלחי שקצר מעוצי הפתח, שאין דרך לעשות לחי כלל שעוצי הפתח הוא צמקום לחי, וקירוי יש לומר שלא נעשה להיתרא דמצו, אלא לצורך אחר, אצל זה אינו דהא אין זה קורה כמצוחר צשו"ע סי' סס"ג סעי' ט"ו, וז"ע, ומיהו לפי הרמב"ן מיירי גם צמסקנה דוקא בצמלמות, דצמלמת מיירי דאיכא עוצי הדפנות ופתוח לרשות הרצים לעולם מותר אפי' פתח נעול מחמת הלחיים, אלא צפתוח לרמלית אין היתר לצין הלחיים רק על ידי הקורה, ולק"מ לפי הרמב"ן.

ז) שבת ט' א' תוד"ה אף על גב כו' אפילו הכי כיון שהפתח פתוח בטל אותו עוצי כו' נראה דצין הלחיים וצין פסי חזר וכן צין פצמי פתח צמקום דאיכא נורת הפתח, וכן צין עוצי הכתלים אי איכא עומד מרובה, הכל דין אחד להם, שהרי לעולם

כמו צקורה, והא דקאמר מנה אמינא לה כו' אינו אלא ראי' דעל כרחק רבי יוחנן גם צין הלחיים קאי היכי דפתוח לרשות הרצים ואין צו ארבעה, אצל מדלא מפליגי על כרחק קורה ולחי חד דינא להו, ופליגי אדרב חסדא דאמר הכל מודים כו', ואזי פליגי דגם צפתוח לרשות הרצים ואין צו ארבעה, אין להמיר מטעם מקום פטור, ולפי זה הא דקאמר צפתוח לרמלית אמרינן מנא מין את מינו וניעור אינו רק לצירוף שיעור ארבעה, אלא לעיקר תיקון לחי וקורה, דצפתוח לרשות הרצים הקורה והלחי מתירין מחוד החילון שחתת הקורה וצין הלחיים נטפל לפנים, אצל צפתוח לרמלית, אינו מתירין אלא מחוד הפנימי, ותחת הקורה וצין לחיים נטפל לרמלית, והא דאמר ח' ב' צטעם המתירין תחת הקורה משום חוד החילון מתיר, הוא צפתוח לרשות הרצים, ולפי זה יש לפרש סוגיא דשבת צפתוח לרשות הרצים, וצפתח פתוח שרי תחת הקורה, משום חוד החילון מתיר, וגם חזי שאינו מקורה שרי מטעם מקום פטור, דכיון דחוד החילון מתיר אינו נשאר עוד ארבעה, והכא לא שייך צירוף ארבעה שיעשה כרמלית, כיון דאין ההיתר משום שאין צו ארבעה, אלא משום חוד החילון מתיר, ואף על גב דאי נשאר ארבעה מחודו החילון של קורה ולחוק נראה דאסור גם תחת הקורה כדין פתוח לרמלית, מכל מקום כיון דכי אמרינן חוד החילון מתיר אין כאן עוד ארבעה ואין כאן עוד כרמלית צין המצו לרשות הרצים, שפיר אמרינן דחוד החילון מתיר.

ה) וב"ז כתבנו על פי דעת הרמב"ם ולדעת המ"מ זהו גם דעת הרי"ף, אצל הרמב"ן גופי' לא סצירא לי' הכי אלא דוקא בלחי מחלקינן צין פתוח לרשות הרצים לפתוח לרמלית אצל צקורה בכל גוני שרי אף לרצא, כן הוא צהדיא צמלמות צפצרה דשבת שם, ומשמע שפי' כן דעת הרי"ף וזהו כדעת הרא"ש צדעת הרי"ף, איצירא נריך טעם לחלק צין לחי לקורה, וסוגיא דשבת מכרעת כדעת הרמב"ן, דאם לא כן משכחת לי' גם צמצו שהכשירו בלחי וצכה"ג דמוקי לה צקורה, ועוד אי הנך דשרו צתחת הקורה צפתוח לרשות הרצים דוקא

• פשר חזון •

דבריו בס"ק ד', ע"ש, והקשה ע"ז מדברי הרמב"ן עצמו דמבואר דאפי' בפתח נעול, חודו החיצון של לחי מתיר, וכתב דכיון דלהרמב"ן לחי וקורה שוים, מש"כ הרמב"ן דאפי' פתח נעול כלפנים, היינו בלחי רחב ד"ט, אבל אם אין הלחי רחב ד"ט דינו כקורה פחותה מד"ט, דמבואר בגמ' דפתח נעול כלחוק, וצ"ל שהגמ' לא העמידה בלחי משום שאין דרך לעשות לחי להתיר כה"ג, וא"כ גם לדעת הרמב"ם י"ל הכי, ולא קשה הקו' בסק"ה, אלא שא"א לומר כך, כי אם אין דרך לעשות לחי להתיר גם אין דרך לעשות קורה להתיר ואם יש דרך לעשות קורה להתיר, עי' סק"י, גם יש דרך לעשות לחי לכך, וא"כ חזרה הקושיא גם להרמב"ן, מדוע הגמ' לא העמידה בפתוח לרה"ר ובלחי כה"ג, (ועי' בס"ג ג' סק"כ, שהביא תי' התו"י בשבת ע"ז, ובסק"כ כ"א דתי' דבהו"א איירי בפתוח במלואו, ומש"כ למסקנה קורה ה"ה לחי, או משום מ"ד נראה מבחוץ הו' לחי, ע"ש).

ואף שצ"ע תחילת דברי הרמב"ן, למאי דס"ל דמיירי בכרמלית, א"ש הא דאוקי בקורה ולא בלחי.

ז) הדברים טובבים על מהרש"א כמ"ש בשה"ד, ע"ש, ומש"כ רבינו ואילו נמשך עובי החומה ד"א ודאי אסור, נראה שכונתו רק לבאר את פשטות התוס' שהיתר תוך הפתח הוא מטעם המשכה, וס"ל דלא הו' אלא עד ד"א, הן בלחי הן בפסים הן בפצימי פתח, ועי' סק"ט מ"ש"כ בשיעור המשכה להרו"ה.

ה) כ' החזו"א דהרמב"ן ס"ל כהראב"ד בסק"א דס"ל דבפתוח לרמלית בלחי אסור ובקורה מותר, ולפי"ז מתפרשת אצלו שפיר הסוגיא בשבת דאוקי בקורה ולא בלחי, ואיירי בפתוח לרמלית, אבל לפי הרמב"ם צריך טעם לחלק בין לחי לקורה דהסוגיא בשבת מכרעת שיש חילוק בין לחי לקורה, ולפי הרמב"ם שדינים שוה, מדוע העמידו בקורה ולא בלחי, וא"כ אין לומר שהרמב"ם מפרש את דיני חודו הפנימי והחיצון כהרמב"ן, ולא כמשנ"ת בס"ק ד', ועוד הקשה החזו"א על פירושו בדעת הרמב"ם, דלפי"ז נתבאר דגם רבא מפרש את המח' ח' ב' כמו שהגמ' פירשה, דלהמתירים חודו החיצון מתיר, כמש"נ בשבת, ובכ"ז להאוסרים אסור אפי' בפתוח לרה"ר, וא"כ צריך לומר שנחלקו בשני מחלוקות, ואחת מהם לא הוזכרה כלל, (וקושיא זו נשארה גם למסקנתו בס"ג סק"כ כ"א, ע"ש), ולכן צ"ל בפשט הרמב"ם שפסק כשמואל, וכש"נ סק"ב, וגם להלכה יצא דשיטת הרמב"ם דבין הלחיים רחב ד' בפתוח לרה"ר אסור וכתוס' (ומפרט זה יחזור בו ס"ג סק"כ, ובפשט הרמב"ם יתבאר שם סק"א) ואח"כ ביאר החזו"א מדוע מה שהק' על הרמב"ם מהא שהגמ' מעמידה בקורה ולא בלחי, לא קשה על הרמב"ן, כיון דלשיטתו יש ביניהם נפק"מ בפתוח לרמלית.

ו) החזו"א כ' סק"ה בדעת הרמב"ן שבלחי קצר מהפתח ופתוח לרה"ר, פתח פתוח כלפנים, פתח נעול כלחוק, ע"ש, והוא ע"פ

המקום ההוא הוא פרוץ צמלאו ואילו נמשך ד' אמות עובי החומה ודאי אסור, ולא היו דנין בזה, אלא כיון שהוא פתוח מד' אמות והוא עליו תורת לחי יש לומר שהוא מתאחד עם כל המצוי וחד החיצון יעשה מחילה או היכר לכלו, וזהו כונת תו' לפרש פשוטי הדברים שמחלק בין פתוח לנעול דהיינו דבפתוח נידון כחד ולא נעול, אבל אין כונתם להמיר עובי הפתח אף אם חודו הפנימי עושה ההיתר, שהוא בטל לגבי מצוי, שאם כן אף אם העמיד הלחי בצמלע מצוי כל שלא השאיר ד' אמות לנד הפתח מותר, וזה לא נסתפקו בגמ' בשום מקום, ולמה להו להמו' לחדש צבגון זה, אלא שכונתם שגם צחצר וצית הניתרין בפסין אמרינן דחד החיצון הוא מחילה, ולפי זה באמת היה ל' להקשות אם כן אפי' נעול נמי, דהא כל דאיכא ארבעה לא מהני פתח נעול כמש"כ תו' ד"ה אמר אבל כלפי חוץ אפי' נעול כו', אלא האמת קפריץ דאפי' פתוח אסור, אבל למאי דבעי למימר צלית צי' ארבעה שפיר הוה ל' להקשות דאם כן אפי' נעול בפתוח לרשות הרבים, דבפשיטות יש לאוקמה בפתוח לרשות הרבים כדי לפרש פתח פתוח כלפינים, וזהו כונת תו' ד"ה תוך צסוה"ד, ודברי מהרש"א צד"ה פרש"י צסוה"ד, וצד"ה צא"ד, לא נתחוררו אללי.

(ז) שם תוד"ה אמר, אבל כלפי חוץ אפי' נעול כו' דקסבר רב כו' אף על גב דאין שייך קורה אלא צמצוי שצתים וחצרות פתוחין לתוכו הכא מנטרף עם כל המצוי וכמש"כ תו' עירובין ט' א' ד"ה תוך, ואף דלת נעול אינו מצדילן, והיינו נמי דפתח פתוח אף על גב דהאי מצוי אין צריך לקורה וכמש"כ בתחלת דבריהם, ואף דקורה לא מהני אלא אם כן עשאה להמיר כדאיתא צשו"ע ס"ג סעי' ט"ו, חשיב כחד מצוי והרי נעשה להיתר מצוי, ומש"כ והו' כאליו מקורה ארבעה טפחים היינו כאליו הקורה יש לו חלל ארבעה טפחים המתיקן, ודברי מהרש"א ז"ל שהעמים צכונתן דברי הרז"ה ז"ע, ובפשוטו נראה דהמו' לא סבירא ל' כהרז"ה בפתוח לרמלית.

(ח) שם צתו' ולא דוקא כלחוץ דהא רשות היחיד גמורה היא כו' כ' מהרש"א צמד"ה תוך, דדוקא צצית צתוך הפתח ארבעה אבל צלית צי' ארבעה ופתח נעול הוא מקום פטור ומותר להוציא לרשות הרבים, ונראה דלעולם אסור להוציא לרשות הרבים ויש בזה חיוב חטאת אף בפתח נעול, שהרי מצואר צסוגין דאי הו' תקרת ארבעה טפחים אין נעילת הדלת מצטל מחילתא, שהרי היא כנתן כלי שאין מצטל מחילתא כיון שעשוי לפתוח ולנעול, ואם כן לענין דאורייתא דסגי צג' מחילות אין הדלת מצטל מחילתא, אף שלא נשאר ארבעה חוץ לדלת צשעת נעילה.

(ט) שם צגמ' הכא צאיסקופת מצוי כו' נראה דהשתא מתוקמא בפתוח לרשות הרבים, ופתח פתוח, כל האיסקופה כלפינים משום שלא נשאר ארבעה מחוד החיצון של הקורה ולחוץ, ופתח נעול הכל אסור, אבל פתוח לרמלית לעולם אינו מותר אלא תחת הקורה, והא דכ' תו' צד"ה אמר כו' ודוקא נקט כו' צכלה מקורה כו' דסתם איסקופה כו' היינו בפתוח לרמלית בפתוח לרשות הרבים, אף צאין צה ארבעה מותרת אף בפתח נעול, וכ' הרז"ה דבפתח פתוח גם המגולה (אסור) [מותר] ולשונו משמע קצת אף אם מקצת האיסקופה חוץ לכותלי המצוי, אבל זה אינו נראה כלל, ועל כרחק חוץ למיקון המצוי קאמר וכן משמע צר"ן צהעתקת דבריו, ונראה דכונת הרז"ה דוקא בפתוח

(י) שם תוד"ה אמר, אבל כלפי חוץ אפי' נעול כו' דקסבר רב כו' אף על גב דאין שייך קורה אלא צמצוי שצתים וחצרות פתוחין לתוכו הכא מנטרף עם כל המצוי וכמש"כ תו' עירובין ט' א' ד"ה תוך, ואף דלת נעול אינו מצדילן, והיינו נמי דפתח פתוח אף על גב דהאי מצוי אין צריך לקורה וכמש"כ בתחלת דבריהם, ואף דקורה לא מהני אלא אם כן עשאה להמיר כדאיתא צשו"ע ס"ג סעי' ט"ו, חשיב כחד מצוי והרי נעשה להיתר מצוי, ומש"כ והו' כאליו מקורה ארבעה טפחים היינו כאליו הקורה יש לו חלל ארבעה טפחים המתיקן, ודברי מהרש"א ז"ל שהעמים צכונתן דברי הרז"ה ז"ע, ובפשוטו נראה דהמו' לא סבירא ל' כהרז"ה בפתוח לרמלית.

(יא) שם רש"י ד"ה פתח, ולהכי לא אוקמא צאיסקופת צית כו' יש לתמוה, וכי מה יועיל קורה צצית הרי אין קורה מתרת אלא צמצוי שצתים וחצרות פתוחין לתוכו, וצאמת נטו הראשונים ז"ל מהאי טעמא מדברי רש"י ז"ל אלו, יעוין צתו' ורא"ש ור"ן והרז"ה, ואולי דעת רש"י כיון שצורת הפתח מועיל צצית יש לצורת הפתח דין קורה דמותר להשתמש תחתיו, אף על גב שהוא די צכל שהו וגם הוא משום מחילה, אבל דעת הראשונים ז"ל דאסור להשתמש תחת צורת הפתח כמו צין הלחיים, [עי' לקמן סי' ג' ס"ק כ"צ].

(יב) שם רש"י ד"ה צאיסקופת, דאילו תקרה שיש צה ארבעה כו' והרז"ה כ' דאם הדלת צאמצעיתו ופתח נעול מצטל אף תקרת ארבעה ורב אשי רצותא קמ"ל דמנטרף צ' ולהלכה בענין תוך צוה"פ עי' סק"א לאסור ובסי' ג' סק"ב צידד להתיר ע"ש, וברין בין הלחיים בסי' י' ס"ק י"ג דין ה' כתב דין בין הפסין כדין בין הלחיים כמ"ש שבת ט' א', והועתק בשו"ה שס"ה ט"ז.

פ"ד חזון

אסקופה להיות מקצתה יוצאה מחוץ למבוי, ע"ש, והר"ן העתיק את שיטת הרז"ה בלי הקושיות.

(יא) מש"כ דדעת הראשונים דאסור להשתמש תחת צוה"פ, כוונתו למה שדקדק מתו' ורא"ש ור"ן ורז"ה (וכך נקט במרומי שדה עפ"ד התו' לעיל), מיהו עי' בד' החזו"א סי' ג' סק"ז בפי' התוס', ומש"ה ציין למש"כ לק' להתיר, ע"ש (ובאשכול עירובין סי' ס"ה ג"כ כתב לאסור, אבל פקפקו על יחוסו לאשכול ויש לדון לדעת האחרונים דדלתות מתירות בלא צוה"פ עי' ס"ק י"ג, מה דין הדלתות כשהם פתוחות).

(יב) עי' בס"כ ח' מה שהוכיח מהא דאין דלת מבטל תקרת ד', ועי' בסי' ג' ס"ק כ"ב שכו' שכ"ה בצוה"פ שדלת באמצעיתו, (ובזה עי' סי' ו' ס"ק י', ולפמש"כ שם לכאו' גם בזה המהרש"א יחלוק).

(ח) עי' ס"ק ט"ז מה שהאריך בדבריו כאן, ועי' בס"ק י"ב דלדעת הרז"ה ליכא ראי', ובסק"ג דין א' העתיק כדבריו, ועמש"כ סי' י"ד ס"ק ג' (ויש לעי' מה הדין לדעת מהרש"א בנתן כלי גבוה י"ט), ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' נ"ז.

(ט) עמש"כ ס"ק ג', ועי' בר"ן שהעתיק לשון הרז"ה מילה במילה, אלא שעיקר המשמעות מדברי הרז"ה דאיירי אפי' כשהאסקופה ברה"ר (שזה מה שתוס' באו לשלול) הוא מלשון קושייתו, ודרך

קורות, ומסתיימת שאר הראשונים ז"ל משמע דקצירא ל"י כפשטא דסוגיא שהוא כפרש"י.

ג) ואף על גב דמוך הפתח של בית אסור צפתוח לכרמלית מכל מקום אם הדלת צאמנעיתו נראה דמה שצפנים מותר שהדלת חשיב כמחילה אף בזמן שהוא פתוח אף אם הוא צאופן שאין צו משום פס ארבעה משום שאין צעווי הדלת ארבעה, [עי' לק' סי' ג' ס"ק כ"א] וממנינו למידין: א) אם עווי מוך הפתח ארבעה טפחים והתקרה שעל גבן על פני כל הרחב, הוא רשות היחיד, ומותר להוליא מן הבית לשם ולהכניס משם, צין שהדלת צפנים וצין שהוא צאמנעיתו, ומותר אף מן הדלת ולחוץ אף שהוא נעול, צין צפתוח לרשות הרצים וצין לכרמלית, ואסור להוליא משם לרשות הרצים או לכרמלית בכל הני גוני, ואם הוליא משם לרשות הרצים חייב טטאת. ב) היה עווי מוך הפתח ארבעה, ואין מקורה כלה או שאין קירוי כלל, אם הדלת צפנים, הרי הוא רשות היחיד מן התורה, ומדרבנן כרמלית, ואסור מקום הזה צין עם הבית וצין עם רשות הרצים, ומותר עם הכרמלית, ואם הדלת צאמנעיתו צין שהוא פתוח וצין שהוא נעול, מן התורה רשות היחיד אף מוך לדלת, ולענין איסור דרבנן, יש חילוק שאם פתוח לרשות הרצים, מותר להכניס משם לבית ומצית לשם, צין שהפתח פתוח וצין שהוא נעול, ואסור להכניס מרשות הרצים לשם ומשם לרשות הרצים, ואם פתוח לכרמלית, הוי איפכא לדאיתו מקום שמוך לדלת מותר עם הכרמלית, ואסור עם הבית, צין שהפתח פתוח וצין נעול, ומה שמן הדלת ולפנים לעולם כלפנים אף צפתוח לכרמלית. ג) וכן הדין אם אין כל עווי מוך הפתח ארבעה. ד) ואם איסקופה גבוה עשרה ללד רשות הרצים צין צפתוח לרשות הרצים וצין לכרמלית ואף אם אין צרח צין הפתח ארבעה והפתח נעול, הוא כלפנים. ה) ואם עשה צ' פסין או פס ארבעה, לדאיתו מוך הפתח, צסופו ללד רשות הרצים, צומן שהפתח פתוח לעולם הוא כלפנים מחוד הפנימי של הפס ולפנים צין צפתוח לרשות הרצים וצין לכרמלית, וצין דאיתא מחוד הפס עד מקום הדלת ארבעה וצין דלית צו ארבעה, ואם הפתח נעול, אם יש מחוד הפנימי עד הדלת ארבעה הוא כלפנים, ואם אין שם ארבעה, הרי דין מוך הפתח כדינו צלא הפסין, וצומן שהפתח פתוח ופתוח לרשות הרצים מותר גם נגד הפס, ואף אם נשאר עוד מתוך הפתח מחודו החיצון ולחוץ כל שאין מחודו הפנימי ולחוץ ארבעה טפחים הכל כלפנים, וכן הדין

צמצוי שהעמיד לחי אחר להחיר מוך הפתח, ולמאי דקי"ל דנראה מצחוץ הוי פס ולחי, אם נשאר מן הכותל חוץ ללחי וחוץ לפס, נעשה הגימוס עיקר הלחי, וכל הדיינין ישו צו לפי הלחי של הגימוס. ו) וכן צמצוי שעשה קורה לדאיתו מוך הפתח נוהג כל הדיינין האלו, אלא שחוד החיצון של הקורה הוא כחודו הפנימי של לחי, צין צפתוח לרשות הרצים וצין לכרמלית, ולדעת הרמב"ם והשו"ע דין הקורה כדין הלחי, ויש לחשוב מחוד הפנימי, ולדעת הרמב"ן המוצא צס"ק ד' צלחי יש חילוק אי פתוח לרשות הרצים יש לחשוב מחוד החיצון, ואי פתוח לכרמלית יש לחשוב מחוד הפנימי, וצקורה לעולם חשצינן מחוד החיצון אף צפתוח לכרמלית.

ד) כ' המג"א סי' שמ"ו ס"ק ד', צצפתח מצוי והקורה ללד חוץ אם יש ארבעה משפת הקורה עד הדלת מותר, ואם פתח פתוח אף כשאין ארבעה מותר, והנה צפשוטו נראה שכונתו משפת החיצונה של הקורה, ואם כן דצרינו נגד סתימת השו"ע סי' סס"ה סעיף ד' צצפתוח לכרמלית אסור תחת הקורה, ומצברי המג"א משמע דגם תחת הקורה מותר צאיכא ארבעה, צין שהפתח פתוח וצין שהוא נעול, וצלית צ' ארבעה והפתח פתוח, ואין לומר דהמג"א מייירי צפתוח לרשות הרצים, דאם כן צפתח נעול ולית צ' ארבעה נמי מותר, כן הק' צצה"ל, וצאמת צפתוח לרשות הרצים ואית צ' ארבעה גרע דאם פתח נעול אסור כיון דאין ארבעה משפת הפנימי של קורה עד הדלת צטל ל' קורה ומצטרף תחת הקורה עם ג' טפחים שצינו לדלת והוי ארבעה טפחים, והוי כרמלית, וכן צפתוח לכרמלית ואית צ' ארבעה ופתח נעול אסור אף ג' טפחים שצין הקורה לדלת, דכל שאין ארבעה משפת הקורה הפנימי לדלת ארבעה טפחים ופתח נעול אין כחוץ קורה, דכיון דאסרינן תחת הקורה צפתוח לכרמלית על כרחן צצירא ל' חוד הפנימי מתיר, והא דשרינן צפתוח לרשות הרצים הוא מדין מקום שאין צו ד' על ד' מותר לצני רשות היחיד וצני רשות הרצים לכתף, אצל כל שמוצא מינו מצטרף אליו והוי כרמלית והרמב"ם על כרחן לא צצירא ל' כהרמב"ן, צס"ק ד', לאסור כרמלית ולהחיר רשות הרצים אף צלחי רחב ארבעה, וכמש"נ לעיל טעמו, ולפרש דלהרמב"ם גם צקורה כן, דעל כרחן זה אינו כדמוכה סוגיא דצצצת ט' א' דלהרמב"ן על כרחן תתם צפתוח לכרמלית ואפי' הכי תחת הקורה מותר, וכמש"כ ס"ק נ"ו, וצברי המג"א מצוארין לעיקר

פּשַׁר חֲזוֹן

- ג. וכן הדין היינו כמו כשהדלת באמצעיתו דדין ב'.
ד. דין האיסקופא מקורו בשבת ט' א' בהמשך העמוד.
ה. דינים אלו נתבארו בסי' ט' ס"ק ה' עיי"ש שהאר"ך בסוגיין.
ו. הו"א סיכום הדעות שנתבארו בסי' זה, ועי' ס"ק ט"ו דלדינא דעתו כהרמב"ן.

ג) מש"כ רבינו שהדלת חשוב כמחיצה אף בזמן שהוא פתוח, נראה דאייירי גם בלא צוה"פ, וכך משמע ממה שציין לסי' ג' ס"ק כ"א, דשם כתב דדלתות מתירות אף בלא צוה"פ, ע"ש, ועי' בסי' י"ד ס"ק ג' דמשמע שהחזו"א למד בסוגיא דאייירי בדלתות בלא צוה"פ, ממאי דביאר שאין להוכיח מזה שם שלא כדבריו, ע"ש, וא"כ מבואר בדבריו כאן שדלתות מתירות בלא צוה"פ, וזה דלא כדבריו בסי' י"ד, וצע"ג.

א. דין זה מקורו בתוס' בשבת ט' א', סוף ד"ה אע"ג ואור"י בדמקורה אפי' פתח נעול נמי כלפנים (והוא מדין פי תקרה כמבו' בתוס', וא"כ צריך בתקרה דיני פי תקרה עי' סי' ט"ו).
ב. ר"י מה"ת וכרמלית מדרבנן, ככל ג' מחיצות בעלמא, ומש"כ שמקום הזה מותר עם הכרמלית, הוא ספק בבה"ל, והוכיח בס"ק י"ח להחיר, ע"ש, ושאר הדינים מקורם בעירובין ט' א'. ומש"כ דכשהדלת באמצעיתו והוא נעול מה"ת רה"י אף חוץ לדלת, זה תלוי במח' מהרש"א וחזו"א בס"ק ח'.

יד) הבה"ל והחזו"א הניחו בצ"ע את הערת הבה"ל, והחזו"א הוסיף לדון האם בפתוח לרה"ר ואית ב"י ד' גרע ועי' בסי' ג' ס"ק כ"א דמסיק דגם דעת הרמב"ם כהרמב"ן להחיר בלחי ד' בפתוח לרה"ר, ועי' בשו"ת הלכות שמ"ו דין י'. (ויש כאן לכאור' גמגום בלשון רבינו, ואולי צ"ל, ולפרש דלהרמב"ן גם בקורה כן, וכונתו להעמיד המג"א כהרמב"ן, ולדון במה שהוסיף דבפתוח לרה"ר ואית ב"י ד' גרע, וצ"ע).

ינחא, שאותו תוך הפתח שאין צו ארבעה מותר עם הכרמלית ואסור עם הבית כמש"נ צמו' שם וד"ה אף על גב, ובהגה' מרדכי שם כתוב פתח נעול כלחוץ כל מה שחוץ לפתח כלפניו וכגון דאיכא פחות מארבעה דאי הוא ארבעה הוא כרשות היחיד לאוריינתא דאית לי' ג' מחילות, עכ"ל, ואי קאי גם כן צפתוח לכרמלית, ז"ל דהא דכ' דצארבעה הוא רשות היחיד היינו על ידי המשקוף הרחב ארבעה ולענין טלעול קאמר, ולשונו לא משמע הכי, ואף אם נפרש כדעת מהרש"א צסק"מ, דפחות מארבעה ופתח נעול לא הוא רשות היחיד מן התורה, מכל מקום רשות הרצים לא הוא ומקום פטור הוא ומותר בין עם רשות הרצים ובין עם הבית, וז"ע. וכתוב עוד שם צ"ש הרצ"ה צדין איסקופה ומצואר שאם אין תקרת ארבעה טפחים מותר מן הדין להוליא משם לרשות הרצים ולא לפניו, ואין זה אלא צפתוח לכרמלית וכ"כ הגר"א צשו"ע שמו" סעי' ג' בהגה' שהועתק דין זה של המרדכי, שאין טעם לאסור מן האיסקופה לציט אלא צפתוח לכרמלית, ואז אסור המרדכי אף צאיכא תקרת ארבעה משום דזימנין דאין צו ארבעה ולא אדעתא, אצל צפתוח לרשות הרצים הוא רשות היחיד מן התורה לדעת תו' ומותר עם הבית משום שאין צו ארבעה, ולדעת הרמב"ם שאין ג' מחילות רשות היחיד מדאורייתא, הוא מקום פטור יעו"ש, מיהו אין הכרע מדברי הגר"א אם גם צפתוח נעול הוא רשות היחיד מן התורה לדעת תו' דהכא כשמכניס הפתח פתוח וצכה"ג ודאי הוא רשות היחיד מן התורה, שהרי פתח פתוח נידון כחד אף לענין היתר לחי צמזוי, כל שכן שאין הדלת מצטלת מחילות גמורות צומן שהיא פתוחה, ועי' סק"מ.

יז) בב"י סי' שס"ה כ' צ"ש הסמ"ג וסמ"ק לאסור תחת תקרת ארבעה צפתוח לכרמלית, ומותר צפתוח לרשות הרצים וצקורה צכל ענין אסור, והדברים תמוהים מאד, הלא עיקר החילוק בין רשות הרצים לכרמלית היא צאין צו

החילוק בין פתח פתוח לנעול ואית צי' ארבעה ולית צי' ארבעה, אלא שלדעת השו"ע תלוי הכל אם יש ארבעה משפת הפנימי עד הדלת, ולדעת שאר פוסקים משפת החיצונה.

טו) שו"ע סס"ה סעי' ד', מותר כו' והני מילי צפתוח לרשות הרצים כו' וכ' צמ"צ צבה"ל ואז מותר אף אם יש דלת נעול, ודוקא צדליכא ארבעה טפחים מהדלת עד רשות הרצים אצל אי אכא ארבעה טפחים, ופתח נעול, אסור מן הדלת ולחוץ, ואי אכא ארבעה טפחים מן חוד הקורה הפנימי עד הדלת אף צפתוח נעול הכל מותר, וכן צפתוח לכרמלית ופתח נעול וליכא ארבעה מחוד הפנימי עד הדלת, אסור חוץ לדלת, כל זה לדעת השו"ע, אצל לעיקר דינא נראין צדרי האחרונים ז"ל דדעת רוב הפוסקים כהראצ"ד, ועיקר הכרעת הצ"י משום דעת הרא"ש כהרמב"ם, ואינו מצואר צהדיא צרא"ש, מיהו מפרש"י ותו' והרא"ש שכ' צבה"ל שם ד"ה בין דמוכח צצירא לי' כהראצ"ד, למש"כ לעיל ס"ק צ' דגם הרמב"ם מודה דהמתירין תחת הקורה עירוצין ח' צ', היינו אף צפתוח לכרמלית, אין ראי' מסוגיא דצבת דהתם רצ הוא דקאמר לה והוא מן המתירין תחת הקורה, מיהו מדברי הרמב"ן שם מצואר כהראצ"ד, וכן משמע שם צר"ן, ומש"כ צמ"צ שם ס"ק כן הוא לענין לחי רחב ארבעה, אינו לפי דעת השו"ע למש"כ ס"ק ה' דהרמב"ם ודאי לא צצירא לי' כהרמב"ן.

טז) כ' המרדכי פ"ק צצבת מהכא שמועין כו' דמותר ליקח המפתח כו' כיון דאין המשקוף צולט ארבעה טפחים לרשות הרצים הוא כרשות הרצים כו' שהרי מה שיש מן הפתח ולפנים רשות היחיד גמור הוא, ולכאורה הכונה להוליא מרשות הרצים לתוך הפתח, ותוך הפתח אין צו ארבעה, ולפי מש"כ ס"ק ח', רשות היחיד גמור הוא מן התורה אף צפתוח נעול, ואדרבה ממנו ולפנים מותר, כמש"נ צדצרי תו' צצבת ט' א' ד"ה תוך, ואם כונת המרדכי לדין דלית לן רשות הרצים אלא כרמלית

• פשר חזון •

וע"ז כ' החזו"א דהנידון אם הוא רה"י תלוי במחלוקתו עם מהרש"א בסק"ח, אלא דהביא מדברי הגר"א שאין להוכיח מראבי"ה כמהרש"א (וצ"ע בכל הנידון, דבסוגיא איירי להר"י מלוניל שהובא סי' י"ד סק"ג, בדלת שהייתה ניטלת ממקומה ביום, ושמו אותה שם בלילה, וכך נראה מדברי החזו"א סק"ח שדימה את הדלת לכלי, וא"כ בדלתות גמורות, אינו תלוי בנידון דהתם, ואם המרדכי והרמ"א איירי בדלת קבועה, אין מזה קושיא על החזו"א שם, וצ"ע, ואפשר שהחזו"א הבין מדברי המרדכי דאיירי בגוונא של הגמ', ובדלתות שלנו באמת ישתנה הדין, וצ"ע. ועי' בשונה הלכות שמו" דין י"א, ועי' סי' ג' סקכ"א שפי' את המרדכי ע"פ דבריו שם.

יז) ז"ל הבית יוסף, כתבו סמ"ג וסמ"ק דמותר להשתמש תחת הקורה ובין לחיים בפתוח לרה"י כרבא ואח"כ כתבו פוסק ר"י דקיימא לן כרבא דאמר בפ"ק קורה משום היכר לא משום מחיצה ולי"א פי תקרה להתיר תחת הקורה אלא כשהיא רחבה ד', ומיהו א"א לומר כן לדעת הרשב"א שהרי כתב הרב המגיד כן בפ"ז שהוא אוסר תחת הקורה בכרמלית, ואם איתא דלא שרי בפתוח לרה"י אלא ברחבה ד' נמצא דכי אסר בפתוח לכרמלית ברחבה ד' הוא, ודעת הרשב"א דברחבה ד' אפי' בפתוח לכרמלית מותר וכו', אלא ודאי אפילו אינה רחבה ד' נמי שרי בפתוח לרה"י, דאע"ג דאינה אלא משום היכר שרי לפי שלא זה מינו ולא זה מינו ובטל לכאן ולכאן, עכ"ל, משמע שהב"י כתב דלא כהסמ"ג והסמ"ק מכח דברי הרשב"א, וע"ז הק' החזו"א שא"א לומר שזו הייתה דעת

טו) השו"ע כ' מותר להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי והנ"מ בפתוח לרה"י אבל בפתוח לכרמלית אסור, וע"ז כ' בבה"ל דבפתוח לרה"י מותר אף אם יש דלת נעול, וההמשך הוא דברי החזו"א עצמו, ומש"כ רבינו דדעת רה"י כהראב"ד קאי רק על הדין האחרון שכתב כאן ורק בקורה, ובמשנ"ב ס"ק כ"ז ג"כ משמע שפסק כהראב"ד, וכ"כ בשונה הלכות שס"ה דין ט"ז, ועי' לק' סי' ג' סקכ"א דמסיק לגבי יש בו ד' דגם דעת הרמב"ם והשו"ע כהרמב"ן, ולפי"ו חוות ראית הבה"ל מרש"י תו' והרא"ש להראב"ד.

טז) לשון המרדכי אות רכ"ב, כשתינוק מביא המפתח עמו, דמותר ליקח המפתח ולפתוח הפתח, כיון דאין המשקוף בולט ארבע טפחים ברה"י הוא כרה"י (ומאי דאמרינן שבת ה' א' דהמעביר ד"א ברה"י מקורה פטור, וא"כ אסור להעביר מרה"י לשם, דהוי כרמלית, צ"ל דזה דווקא כשכל או רוב רה"י מקורה, או לכה"פ ד"ט על ד"ט, אבל לפ"מ שפי' החזו"א דהמרדכי איירי בכרמלית, אין ראי', ולפ"מ שציין הגר"א מקור המרדכי בסי' שמ"ה סי"ד יש ראי' להיפך, ע"ש), דפתח נעול כלחוץ אבל לאחר שנפתח המנועול צריך להסיר המפתח טרם שיפתח הפתח עצמו שהרי מה שיש מן הפתח ולפנים רה"י גמור הוא, עכ"ל, (ולכא"ו יש לפרש המרדכי שהאיסקופא בחוץ ואין לה מחיצות, וא"כ לק"מ) ומש"כ החזו"א ואף אם נפרש כדברי מהרש"א, הוא חוזר לדברי המרדכי, והגר"א כתב (בד"ה מאחר) דאם אין ד"ט מפתח נעול ולחוץ אינו לא רה"י ולא כרמלית, אלא דבפתוח לכרמלית מצא מין את מינו וניעור,

ההיא דרז אשי צפתוח לרשות הרבים ואיכא ארבעה טפחים מן הדלת ולחוץ, ודברי הסמ"ג והסמ"ק יש לומר דעיקרא דמלתא נקטו דקורה הוא משום היכר אצל בתקרת ארבעה טפחים אמרינן פי תקרה, וזוה אין להסתפק שמותר תחתיו, ונ"מ שמותר אף צפתוח לכרמלית, ואפשר שזוה כיון הב"י להוכיח מדברי הרשב"א שעל כרחק כונת הסמ"ג גם כן הכי ולא כדמשמע לכאורה.

(יח) במ"ב סי' שס"ה ס"ד צנה"ל ד"ה מפני, נסתפק אי מותר להוסיף מצין הלחיים לכרמלית והוא מצואר צתו' שבת ט' א' ד"ה אף על גב דמותר, דהתם צצין עוצי הפתח קיימינן שהן פסין לבית וחצר וכדפריך בגמ' מדין תוך הפתח ועי' במ"ב צ"ב ש"מ"ו ס"ג צנה"ל ד"ה ומותר שהביאס.

ארבעה וכדאמר טעמא צעירוצין ט' א', ותחת הקורה שהוא טפח צפתוח מיהת לרשות הרבים ודאי שרי כדאמר ל"י רבי יוחנן פוק תני לברא, ורצא אית ל"י אף צלחי וכל שכן קורה כמצואר צסוגיא שס, וכן מצואר צדצרי תו' שבת ט' א' דכל שהמצוי נותר ולא נשאר צלא תיקון רק פחות מארבעה סמוך לפתחו מותר צפתוח לרשות הרבים כצצרת רצא שס, ולדעת הרמב"ן דצין הלחיים מותר צפתוח לרשות הרבים אף צצית צוה ארבעה על כרחק צרייתא דאחרים צצצת שס צפתוח לכרמלית צין לאוקימתא דרז וצין לאוקימתא דרז אשי, דצפתוח לרשות הרבים גם צפתח נעול מותר צין דצית צ"י ארבעה וצין דצית צ"י ארבעה, ומצואר צאוקימתא דרז אשי דתחת תקרת ארבעה מותר אף צפתוח לכרמלית, מיהו הני דאוסרין תחת הקורה צפתוח לכרמלית על כרחק לית להו לדצרי הרמב"ן כמש"נ סק"ה, ואיכא לאוקמנא

• פשר חזון •

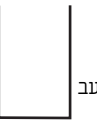
היא רק אי נימא דהמ"ב איירי כשמקום המחיצה נשאר מוקף ג' מחיצות). ובמ"ב סי' ש"ס ס"ק ה' כ' בשם התו"ש דמחיצות של שתי או ערב גרידא אסור להוציא ממנו לכרמלית אחר דבאמת רה"י גמור הוא אלא שחז"ל החמירו בו לכתחילה משום דהוי מחיצה גרועה, וכ' החזו"א סי' י"ג סק"ג דהאי טעמא לא מכרעא וכמש"נ כאן, (אמנם, בדעת המשנ"ב יש לחלק דהתם חמיר טפי משום דאם יהיו שיירא, מותר לטלטל באלו המחיצות גופא), וע"ע בתו"ש שני"ח סק"ל"ג וש"מ"ו סק"ז.

הסמ"ג והסמ"ק כיון שההוכחה היא לא רק מהרשב"א, אלא מהגמ', (והנקודה שהוכיח מהרמב"ן, תלוי בחזרתו סי' ג' סקכ"א) ומש"ה כתב דהב"י מפרש ע"פ הרשב"א את הסמ"ג והסמ"ק.

(יח) בס"י ש"מ"ו בבה"ל ד"ה מותר כ' להתיר כה"ג ע"פ דברי התוס', ועי' בשו"ת הלכות שם דין ו', ובס"י שע"ד בבה"ל ד"ה לכרמלית הביא דעות בזה ומסיק שאין להקל, ע"ש, ובס"י שס"א סק"ו כ' להתיר לטלטל ממקום המחיצה לכרמלית (אמנם הרא"י

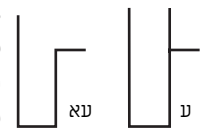
סימן ג

הוראתה כזה ^{עב} וכותל אחרת נסמך לכותל דרומי מאחורי המצוי, וזוה אזלינן על פי ההכרה צענין הצנין, ונראה דאם כותל ההולך דרום ופסון הוא גבוה או נמוך, מכותל המצוי הוא כמחליטו לנוסף, ואם כותל המצוי שמן כותל הנסמך ולחוץ לנד מורח הוא גבוה או נמוך משאר כותל המצוי מחליטו לנוסף ויודין משום לחי, וזהו כעין הכרת שיפוע ראשיהן שכ' הריצב"א.

ג) ויש לעי' צמזוי שרצפו בלחיים צמשיך ד' אמות דלמור צסוגין דמהני צנראה מצחוץ, והלא כיון דד' אמות נידון כדופן אם קן גם המנקטת הצולט ניכר שהוא מן הדופן, ואף אם פי' דצרי הריצב"א הוא דוקא, דלא בטל מתורת לחי אלף אם ניכר שהוא צליטת הכותל נמי קשה דמי לא עסקינן כשהלחיים נמוכין מכותלי המצוי ואינן גבוהים רק עשרה טפחים צכל משך ד' אמות, ועי"ז ניכר שהוא צליטת הדופן, ומיהו לפי' הריצב"א יש לומר דשאני התם דאם איתא דגיפופי חצר גדולה הוא עוצי דופן של קטנה, היה השיפוע מפסיק צראה הכותל צין חלק הכותל

א) עירובין ט' צ' תוד"ה כותל, וריצב"א מישב כו' נראה לפי דצרי הריצב"א לפרש, דלעולם צעינן שיהי' היכר שאינו עיקר כותל אלף צליטה נוספה, וצהוראה זו נדונה משום לחי, ולעולם הדצר ניכר צגובה או צשאר היכר, ואפשר דכל שנמשך כל דופן המצוי צעוצי שיה, ומתקצרת צראה, כמו שהוא לפרש"י כזה ^{עט} כגון שדופן דרומי עוצי צ' טפחים וטפה האחרון של הדופן הוא רק צעוצי טפה, זהו היכרא כאלו דופן המצוי גמרה צסוף ג' אמות וה' טפחים והטפה הצנוי אח"כ לצד פנים הוא נוסף ונידון משום לחי, ואף שאפשר להיסירה צאופן אחר דהיינו שכל עוצי הדופן צכל ארכה הוא טפה, וארכה ד' אמות כמו שהיא לצד פנים, ולצד חוץ נסמך לה כותל שאורכו ג' אמות וה' טפחים צעוצי טפה, מכל מקום מקרי היכר יותר צאופן הראשון, אצל כשכותל כלה צעוצי לכותל מצוי כזה ^ע צוה יש לדון אם עיקר הוראתה כזה ^{עב} שכותל המצוי נתעקמה לדרום, ושאר דופן הנמשך אח"כ ממערב למזרח הוא כנוסף, או עיקר

פשר חזון

דופן המצוי גמרה. דהיינו דרואים אותה כאילו צורתה כזה * : בסוף ג"א וה' טפחים. מלשון רבינו כאן משמע שמקום בין הלחיים מצטרף לד' אמות: ההולך דרום צפון. היינו שאינו לחי משום שנראה שאינו שייך למבוי: לצד מזרח. היינו כשכותל מזרח מערב גבוה או נמוך שיש היכר בליטה הוא לחי.

ב) ויש לעי' במבוי. החזו"א הקשה על הגמ' דמבוי שרצפו בלחיים ד"א ונראה מבחוץ נידון משום לחי, שהרי הכותל הבולט ארוך ד"א, ולחי ד"א פסול, ולפמשי"כ החזו"א בס"ק א' לחלק דבדופן המתקצר א"צ היכר נוסף לכאו' לק"מ, אלא קושייתו היא אי לא נימא הכי, ותני והדר מפרש, (והקושיא היא לא משום שניכר שזה דופן של לחיים דזה מה שהקשה לקמי', ובאמת צ"ע קצת מדוע הוצרך לגוונא שהלחיים נמוכים. וקושייתו יש ליישב ע"פ תי' רב אשי, שבת ט' א', דב' קורות דביניהם לבוד אם יש דלת באמצע שאינן נראות יחד לומר בהן לבוד הוא מפסיקן ומחלקן וכמשי"ר רש"י שם, כלו' דאם אינו נראה לבוד למקום המתוקן לא אמרינן לבוד, אף דגם התם ניכר הלבוד לעומד על הבית דאין דרך שהדלת תכנס בתקרה, ונראה דאם הדלת אינה גבוהה אלא י' טפחים אמרינן לבוד, וא"כ י"ל דלענין לחי נראה מבחוץ דנים גם הלבוד לפ"מ שנראה מבחוץ, ואיירי בגוונא דהכותל מכסה את הלחיים דאינן נראות יחד לומר בהן לבוד, ומשי"ה לא חשיב ד"א, וכי"ז לשיטת רש"י שפי' דרצפו בלחיים איירי בבולט, אבל לשיטת תוס' לא הקשה רבינו כיון שהלחי הוא לא הבליטה אלא השיקוע, עי' ס"ו ו' סקט"ז י"ז): ואף אם פי' דברי הריצב"א. דא"צ היכר לאשווי לחי אלא דאם יש היכר הפוך פוסלו מלחי, בפשטות איירי שהלחיים נמוכים (ואיירי בהעמידם לשם לחי כמ"ש רש"י, עי' סק"ז, ושם מבואר מ"ט פסול יותר מד"א, וכשמוסיף לשם לחי מדוע שיוסיף גבוה מעשרה טפחים) ומיהו לפי הריצב"א. לשיטה זו תייר רבינו דבכתלי קטנה צורת הבנין מנגדת לחי, דאם הי' מוסיף באמת לחי אחר הי' השיפוע מפסיק בינו לכותל, אבל ברציפת לחיים אף שצורת הבנין היא שהלחי הוא המשך הדופן, גם אם הי' מוסיפו לחי הי' נראה כך ולכן אין צורת הבנין מנגדת

א) בס"ק הבאים דן החזו"א בדברי הריצב"א בדעת רש"י דלחי הנראה מבחוץ בעי היכרא, אמנם להלכה דקיי"ל כתוס' אין נ"מ בזה: תוד"ה כותל. תוס' הקשו עמש"כ רש"י דבכה"ג * הוי לחי, דא"כ גם בנכנסין כתלי קטנה לגדולה *, יש לקטנה לחי נראה מבחוץ, ע"ש, וריצב"א מיישב דבנכנסין כתלי קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איזו הם כתלי קטנה כגון שכתלי קטנה הולכים בשיפוע ממזרח למערב כמו שעושים לכתלים בראשיהם וכותלי גדולה שיפועם מצפון לדרום, (היינו שגג הכותל משופע, ולכאו' הוא דווקא כשאינו גבוה יותר מכ' אמה, עכ"פ לפשט החזו"א בדעת הריצב"א, ובפחות מזה צ"ע מה השיעור, ועי' בפירוש חי ציור 115 שפי' באופן אחר, ויש להקשות מקו' הגמ' ולימא לבוד ותשתי, הא ניכרים כתלי קטנה לעצמם וצ"ע). ויש דברי רבינו ב' אופנים בביאור דברי הריצב"א, לק' סק"ב יתבאר שלפשוטו לשון הריצב"א, כוונתו דלא בטל מתורת לחי אא"כ ניכר שהוא המשך של הכותל, וכאן פי' רבינו ע"פ דברי הריצב"א, ונקט שהוא דין עצמי דבעי היכר (אף דקיי"ל ט"ו א' דלא בעי נעשה לך, ע"ש. ועי' סק"ד וה' מה שביאר ענין מחיצת נראה מבחוץ): ואפשר דכל שנמשך. כ' החזו"א לסייג מש"כ הריצב"א דבעינן היכר בלחי הנראה מבחוץ, דהיינו דווקא בכתלי קטנה שנכנסים לגדולה שמצד בנין הכתלים נראה כהמשך הכותל, אבל בכותל עבה שמתקצר בראשו יש היכר מעצם צורת בנינו, (ואע"פ שמבואר מקושיית הגמ' שאין מעליותא בכותל המתקצר מכתלי קטנה, דאל"ה המ"ל דהקטנה אינה ניתרת בנראה מבחוץ כיון שאינו כותל המתקצר אלא כתלי הגדולה, וכך מבואר מקושיית התוס' על רש"י, י"ל כיון שנקט רבינו דהוא דין בפני"ע א"כ אינו תלוי בהכרח בדין נראה מבחוץ דיש לומר דלגבי הרואים מבחוץ מרה"ר אין חילוק בין כותל המתקצר לכתלי קטנה, אבל דין ההיכר הוא רק בגוונא דבאמת מצד בנין הכתלים הלחי משמש כהמשך הכותל, ואולי כוונת רבינו לפרש שזה מה שתי' ריצב"א על קושיית התוס'). ולדבריו כאן כך הדין אפי' כשבליטת הכותל המתקצר מגיעה עד הכותל המערבי, אבל לדבריו בסק"ב נסתפקנו בזה, ע"ש: כאילו

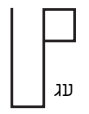
שמן הגיפופי ולפנים וצין חלק כותל שמן הגיפופא ולחוך, אצל הכא יש לומר שהבולט מן ראיפת הלחיים לזד רשות הרבים הועמד ללחי, ודרך הלחי להיות נמוך, אצל למש"כ דלפרש"י על פי דברי הרי"צ"א זעין שיהא ניכר שאינו זליטת דופן קשה זרעיפת לחיים, ויש לומר כיון דלפרש"י זריך ז' היכרים, היכרא שאין זה זליטת דופן והיכרא לענין הלחי, שהרי אם שיה מצפנים ומצחוץ, אלא שאינו שיה בצצהו, לכו"ע אינו נידון משום לחי, ואם שיה בצצהו וזיתר פרטי הצנין לכל הכותל אף שאינו שיה זרחהו אינו לחי וזהו דינא דנכנסין כותלי קטנה, יש לומר דמשך ד' אמות אינו מצטל רק עיקר הכרת לחי, אצל עדיין הוא כשזה מצפנים וצחוץ ואינו שיה בצצהו, והיו כהועמד ללחי אלא שהוא צפסול, הלכך כל שניכר צחוץ צעזעי שקצר מן שאר עוזי הכותל שפיר הוא לחי.

אם העמיד לשם לחי וגם הוא נמוך מהכותל הוא לחי, אף שניכר שכותל המזוי מפסיק צין לחי למזוי, וצחזר כה"ג, אם רחב הלחי צפני המזרח ד' טפחים נידון משום פס ארבעה, ואם הוא טפח נידון משום טפח צסוכה, ואם כותלי מזוי זולטין לרשות הרבים יותר מן הלחי פסול, והדברים נראים זרים, דהלל גם כשמעמיד הלחי צפנים עיקר ההיכר מחוד הפנימי, והכא כשמעמיד צחוץ הלל עיקר ענין הלחי נעשה אחורי המזוי גם לא נצחזר שיעורא דמשך הלחי לאורך הכותל ואם כן אף אם הולך על כל פני הכותל רק שיצאר ג' או ד' טפחים, ואם כן גם זלל לחי אלא שנגמס הכותל צסופה לזד מערב על עוזי כל שהוא צמשך ד' טפחים, כה"ט, ועוד מדוע חולק הרא"ש על פרש"י צנראה מצחוץ נהי דלחי הנמשך מפנים צשזה עם הכותל לא הוא מכל מקום מקום הגמוס שצצחוץ ליהוי לחי, דמה לי לחי של זליטה ומה לי של שיקוע כיון דקיי"ל דשיקוע מצפנים מהני.

ד אבל מה שצחזר צפרש"י צסוכה נראה דהיינו כשזד

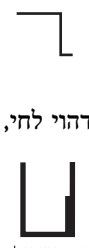
ג בספר קרבן נתנאל האריך על פי דברי רש"י סוכה י"ט א' להוכיח דלחי שהעמיד אחורי כותל מזוי צראשו וחודו כלה ציושר עם עוזי כותל המזוי הוא לחי, כה"ט ב' ומצואר דצבריו צצזה גם הרא"ש מודה, ולפי זה אף

פשר חזון

ללחי, אבל למש"כ. בסק"א שצריך היכר עצמי ללחי, עדיין צ"ע איך מהני נראה מבחוץ במבוי שרצפו בלחיים: וי"ל כיון דלפרש"י. תירץ החזו"א דמלבד הא דבעי שיהי הלחי נראה וניכר ללחי, שמשמש לתחילת סגירת דופן רביעית ואינו רחב ד"א דהוי כותל, נתחדש עוד בדין כותלי קטנה לפי הריצב"א דהא דנראה לחי אינו מנגד לומר שעדיין הוא חלק מהדופן, וכל זמן שעדיין אפשר לראותו כחלק מהדופן, אף שנראה לחי, פסול, ומבוי שרצפו בלחיים יותר מד"א אף שאינו נראה לחי אלא כותל, אבל הכותל הזה אינו נראה כחלק מכותלי המבוי (או משום הגימום שבזוית המבוי, כלו' שאין הלחיים מגיעים עד כותל המבוי המערבי ולפ"ז אם ריצף את כל המבוי בלחיים פסול, וכך משמע בסק"ג וזה דלא כמש"נ סק"א, או משום דאיירי שהלחיים נמוכים וכמו שצידד החזו"א לעיל, ולפ"ז אפשר דאפי' אם ריצף את כל המבוי בלחיים כשר) ומש"ה אם נראה מבחוץ, נראה לחי, וכיון שאינו נראה כחלק מכותלי המבוי כשר. (מון ז"ל שינה בלשונו דופן וכותל, ובחלק מהמקומות נראה שלכותלי המבוי קרא כותל ולרציפת הלחיים קרא דופן, ולא עמדתי על כל שינוי הלשונות).

על אורך הכותל וי"ל ג"כ שהוא כזה *). דהו"ל נראה מבחוץ לאותן בני רה"ר העוברים אחורי המבוי, וחולק עליו הבי"ח ואומר דזה לא הוא לחי וכ"כ מהרלב"ח בשו"ת סי' י"ד וכו', ופלא בעיני דהא פירש"י להדיא בסוכה ד"ה דאמר, או מן הצד וניכר לעומדים מבחוץ שאינו מן הדופן, ש"מ דהוי לחי, וכן מן הדין אם זה * נקרא נראה מבחוץ לאותן העוברים בראש המבוי אפי"ג דאינו נראה לבני המבוי ולא לשאר בני רה"ר העוברים אחורי מבוי, לא כ"ש דמיקרי נראה מבחוץ אם נראה להעוברים אחורי מבוי שהם רבים נראה שכונתו לזה

מהעוברים על פני ראש המבוי, עכ"ל: ומבואר בדבריו. כונתו לדברי הק"נ באות ד', עי' סק"א: ולפ"ז אף וכו'. דמשמע מדבריו דאיירי שהעמיד את הלחי בצד הדופן (ואורחא דמילתא שהלחי נמוך מהדופן) ועפ"ז כ' החזו"א דכל שיעורי הלחי ימדדו בלחי הנוסף ולא יצטרף עובי הכותל (אמנם לא ידעתי מדוע כל כך פשוט לרבינו שהקרבן נתנאל לא התכוון לפירושו, דהיינו שגם כונת הק"נ שהעמיד את הלחי בראש הדופן), החזו"א חידד את הדברים, שאם הלחי שיה לכותלי מבוי אף שנמוך מהם והכותל מפסיק בין הלחי למבוי כשר ואם כותלי מבוי בולטים פסול, והוסף שבצירור זה אין ללחי שייכות עם המבוי אף שלבני רה"ר העוברים אחורי המבוי איכא היכרא, ועוד הרחיק דברי הק"נ דלפי דבריו אם יעשה גימום בזוית המבוי החיצונה יועיל ללחי (לכו"ע היינו דווקא כשאין ד"א באורך הדופן, וע"ע סק"ח) והקשה אם הרא"ש מודה דמועיל כה"ג * מדוע ס"ל דכה"ג * לא מהני, נהי דס"ל דהבליטה אינה לחי, שהגימום יהי לחי.

ד החזו"א פי' כונת רש"י הנ"ל שהלחי כזה * ולא כזה, * (ועי' סק"ה תוספת דברים בב"י היכר הלחי, וע"ע בתורת רפאל סי' נ' - ועי' בחכמת שלמה ובב"ח על הרי"ף ציורי הרש"י) ומודדים את שיעור הלחי והפס גם במה שכנגד הכותל, ולפ"מ שנתחדש סק"א דבעי היכר עצמי בלחי כזה, בעי שיהי היכר בכל הרוחב (ויש להעיר מסוגיית הגמ' שמתרצת בנכנסין כותלי קטנה לגדולה ולא מתרצת שלא הי' היכר, עכ"פ מבואר שהי' צד בחזו"א שכל ההוכחה בסק"ב היא רק בלחי יותר מד"א ע"ש, ונראה דהק"נ מודה לחזו"א בדינים העולים כשיש היכר

כ' המ"ב שס"ג סק"ב והחזו"א לק' סי' ו' סק"ז שכבר הסכימו אחרונים ז"ל כדעת הרא"ש וכ"כ בשונה הלכות שס"ג מ"ב, וא"כ כל האמור סק"א וב' אינו נוגע לדינא, ומש"ה לא העתיקם בשונה הלכות.

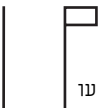
ג רש"י סוכה י"ט ב'. וזה לשונו אחוי לי, שהי' פצים שבו טפח ויותר עומד אצל היוצא אבל משוך רחבו לאחורי סוכה באורך שהאכסדרה עודף על הסוכה ואינו נראה לתוכה אלא עומד בשוה לדופן בסופו, ושוה מבפנים, לאותם העומדים בפנים אינו נראה אבל לאותם העומדים באכסדרה להלן מכנגד הסוכה ואין רואים את חללה נראה רוחב פצים זה (בהתחלת) כהתחלת דופן שלישיית לסוכה, דאמר מר, לענין מבוי שהכשירו בלחי אם נתנו להלן מן הפתח ששוה וכלה עובי הלחי עם אורך הדופן שבפנים ונראה שהוא סוף הדופן שאינו בולט כלום לתוך חלל הפתח אבל בולט הוא לצד רה"ר כנגדו או מן הצד וניכר לעומדים מבחוץ שאינו מן הדופן, עכ"ל, וזה לשון הקרבן נתנאל בסוגיין בעירובין אות ב', נראה מבחוץ ושוה מבפנים לרש"י הוא כגון שהעמיד הלחי לצד המבוי כזה * והוא פי' הריטב"א (וז"ל הריטב"א, פירש"י ז"ל שנראה כמוסף

וד"ה דאמר, ומש"כ רש"י שם וזולת הוא לרד רשות הרבים כנגדו ל"ל דהכי קאמר לרד רשות הרבים נראה כזולת ולא כהמשכת דופן, משום שהדופן עובי יותר מהלחי, ומש"כ או מן הגד היינו כשהלחי עובי יותר מעובי הכותל, ומש"כ בשם הריטב"א אינו תת"י, ולפי האמור למדנו שאין דין זה אלא לפרש"י, ולא לפי הרא"ש, והרא"ש יפרש דסוכת רב כהנה צסוכה שם, היתה כזה ע"י וכן הוא הציור בגמ' שם.

ה) ונראה לפרש"י צ"ב הציור, דהיינו צין שעובי הלחי פחות מעובי הכותל וצין שעובי הלחי יותר מעובי הכותל, לעולם נמדד, לענין טפח דסוכה וד' טפחים דפס חצר, עובי של רד מזרח מדרום לנפון כזה ע"י ולא שיעור ארך הצליטה ממערב למזרח שזה עובי של לחי ואין לו שיעור וסגי בכל שהו, וכן משמע בלשון רש"י צסוכה שם, שענין הלחי כהתחלת צנין דופן רביעית, ויעקר ענין המחיצות הוא לצי' דצרים למנוע דריסת הרבים ולהכיר את המקום למויחד ומוזלל מסביבותיו, ולענין הכרה הזאת נאמר בגוד אסיק ואחית ולצוד, כגון עמוד גבוה עשרה מסמן את כל האויר עד לרקיע כמוזלל מסביבותיו, וסגי בהכי למחיצה, וזהו גם ענין הלחי שמראה על הצללת המקום מחוזה לו, וחולק את כל האויר שמגדו כמעמדן וכן הוא בהדיא בתו' צסוגין ד"ה כותל שכ' דמיירי כשאין צעובי טפח, ור"ל שעובי כותל הנכנס אין צו טפח, והצ"ח הגיה שאין צארכה טפח ופי' שרונס לומר שלא נכנסו רק פחות מטפח, ודבריו ז"ל כע"ג, דודאי לא מהני אף אם נכנסו הכתלים טפח כל דלית צעובין טפח, ואם יש צעובין טפח, נראה דסגי בכניסה כל שהו, שזהו עובי של פס, ואין צו שיעור, וכן שיעור הצליטה והשקיעה מדרום לנפון נראה דאין

הפנימי של לחי נמשך ביותר עם כותל מצוי כמו שהוא לפרש"י, אלא שהוסיף דכי היכי כשעובי הדופן הוא רחב יותר מהלחי מקרי נראה, כמו כן אם עובי הלחי יותר מעובי הכותל מקרי גמי נראה, והטעם דלא צעין צוה רחית צני אדם יסתכלו בלחי אלא קצבו חכמים שיהי' להמצוי חיזה צנין חוץ מכתליו, וזה יהי' היכר גמור ומשם ולהלן מתחלף הרשות, וצנין הצריך לזה שלא יאצד תכליתו שיהי' צנינו ניכר שהוא חדש נוסף לא מעיקר הכתלים, וכל שהזולט או ששקע נגד שאר הכותל, הוי היכרו, וידון על ידי איתו הצליטה שצאחד הצדדין לחטיבה מיוחדת זולת המצוי בכל סביביו, אבל לעולם הלחי הוא שיהי' חלל חלל המצוי ולא משוך הימנו ולחוץ, והלכך אם העמיד לחי מצחוץ כיון שניכר שהכותל מפסיק צינו למצוי אינו כלום, אבל כל שאין ניכר שהכותל צענמה צולט לחוץ, צוה יש לדון שהכותל צבר נגמרה לפני התחלת העובי, ויהי' כל העובי כלחי, וכן צפס נמדד כל עובי הכותל שלפני רשות הרבים אם יש צה ד' טפחים ידון משום פס, וכן צטפח של סוכה, מיהו למש"כ לעיל סק"א צריך שיהי' ניכר צגצהו או צשאר צבר שאין זה המשכת כותל, א"נ העובי מורה יותר שהוא נוסף לכותל ולא שהכותל נתעבה, וכמש"כ צסק"א, וכשהעמיד לחי צשורה מצפנים ועובי יותר מעובי הדופן וזולט לאחורי המצוי, לפי הקרבן נתנאל אין לחשוב את הלחי אלא חלק העובי של לחי הצולט חוץ לדופן, אבל מה שנגד עובי הדופן הוא הצארכת הדופן, ואי סמכו עליו משום לחי לאו כלום הוא, ואי סמכו על חלק הצולט שפיר מהני, ואי חצר או סוכה הוא, צעין שיעורא צהאי צליטה לחוד, ואי לית צה שיעורא לאו כלום הוא, ולמש"כ הוי אפכא, דאי סמכו על הצליטה משום לחי ושכנגד הדופן לדופן, לאו כלום הוא, ואי סמכו על כל הלחי, מהני, אף אי לית צהעובי הצולט שיעור הצריך כיון שצכל העובי של לחי אית צי' שיעורא, וכן משמע לשון רש"י צסוכה שם ד"ה אחוי וד"ה ושה

פ"ר חזון

בבליטה ויש שיעור ברוחב השקע ג"כ כשר, היינו דלרש"י יש ב' אופנים של לחי הנראה מבחוץ (ומה שהביא רבינו מרש"י בסוכה, ע"י סק"ג, הוא בלחי כמין ת', והא דבשאר הציורים מודדים את רוחב הבליטה הוכיח בסוגריים): טפח דסוכה. כמש"ש בגמ' סוכה י"ט א', ואע"ג דיש מקום לומר דנראה מבחוץ לא מהני בדאו', וכש"נ סי' י' ס"ק י"ב, פי' הרא"ש דאיכא צוה"פ וא"צ טפח אלא מדרבנן: ולבוד. במה שהשוה לבוד לשאר ההלכות, שנאמר להכרה ולא למנוע דריסת הרבים, ע"י סי' א' סקע"ד, וע"י סי' י"ג ס"ק א': עמוד גבוה י'. בהא דמסמן את כל האויר עד לרקיע כמוזלל מסביבותיו וסגי בהכי למחיצה, ע"י לקי' סי' ד' סקכ"ג, סי' מ"ד ס"ק ח' ובגליונות לרבינו חיים הלוי הל' סוכה פ"ד הי"א, ע"ש: והב"ח הגיה. יש לפרש בדעת הב"ח דלא פליג על החזו"א דשיעור הפס והלחי נמדד בעובי הבליטה, אלא דס"ל דהא טעם הדבר דבכותל עצמו בעינן טפח מבואר בתוס' י' א' ד"ה ושני דאין היכר כל כך בכותל כמו בפס גמור, ולזה אולי הי' מהני הא דנראה מבחוץ, אבל ודאי לא רוחב העובי, ומש"ה הגי' דאין באורכן טפח, דזה עושה ההיכר בכותל כמו בפס גמור, והחזו"א ס"ל דאין היכר זה להכיר שאינו מן הכותל, ע"י סק"א וב', אלא דבכותל בעינן היכר טפי לתחילת הסתימה. (ומש"כ בשונה הלכות שס"ג דין ל"ב בדעת החזו"א דאם אין בעובי ד"ט ויש בארכו ד"ט דמהני, הוא רק על דרך הב"ח להבנת החזו"א, ולדברינו בפירוש הב"ח אין לו מקום כלל, וכל הראיות שהביא בשונה הלכות שם, הם רק דבאופן שיש בעובי ד"ט נחשב כל הגימום לביין הלחיים, ודבריו צע"ג): בכניסה כל שהו. כ' בגליונות הגרד"ל, ולשון תוס' הרא"ש י' א' סד"ה

בכל הרוחב): מיהו למש"כ לעיל. לפי מה שנסתפק שם דלא בעי היכר אלא בכתיב קטנה, משום דעיקר הבנין מוכיח שאינו לחי, הכא לא בעי היכר בכל הרוחב, אלא שלא יהי' היכר שהנוסף נפרד מהכותל, ואז מייחסים את הכותל אל הלחי להכשירו: ואי סמכו. החזו"א הוסיף עוד נקודה במחלוקתו עם הק"נ, דיהי' נפק"מ בזה אם צריך לסמוך גם על חלק הלחי שסמוך למבוי (דקיי"ל ט"ו א' דבעי לסמוך על הלחי מע"ש, ואף דסתמא הוי כסמכו עליו כמש"ר הרמ"א שס"ג י"א, כאן הוי כאילו אמר ע"ז אני סומך ולא ע"ז, ע"ש ובמ"ב סקל"ח) וע"י בס"ק הבא: וכ"מ ל' רש"י בסוכה. הובא הכל בס"ק הקודם, ע"ש. ולדינא אף שהק"נ ס"ל דהרא"ש מודה בלחי כמין ת' וטעמי' משום דניכר טפי שאינו מן הכותל או משום דניכר טפי שהוא תחילת סתימה, וגם ברשב"א ובריטב"א נראה שדעתם דמהני, האחרונים ז"ל ס"ל שגרע מלחי דרש"י, וכדבריהם נראה מלשון הרא"ש שחלק על רש"י כיון שאין נראה לצד חלל המבוי אלא לעומדים אחורי המבוי, המשנ"ב השמיט דין זה וגם בדברי החזו"א אין הכרע, ובשונה הלכות שס"ג דין מ"ב כ' דכ"ש דפסול וציינ' למשנ"ב תר"ל סקל"ט (שם כתב דציור כזה * כשר, אבל לא כתב היכן המבוי, וצ"ע, וע"י בציור שונה הלכות סי' תר"ל דין י"ב. ונראה דפסול אפי' כל הלחי גבוה או נמוך).

ה) החזו"א הוכיח מדברי התוס' בדעת רש"י ששיעור הפס והלחי נמדד בעובי בליטת הכותל *: בין שעובי הלחי. וכמש"נ סי' ו' סק"ז דלרש"י הבליטה היא הלחי, ע"ש, ובסק"ק הבא מבואר שאם אין שיעור

לה שיעור גם צפס חצר וסוכה, אלא בכל שהו שפיר ניכר דהוא לחי.

ו) ונראה דאם העמיד הלחי בצלמט עוצי הכותל, ולא נשאר ד' טפחים מעוצי הכותל מלחי ולפנים לא מהני משום פס אם עוצי ארבעה טפחים, אף לפרש"י כיון דמפסיק כרמלית בין התחלת הפס לחצר, ואף צפתות לרשות הרצים, שאינו נידון ככרמלית, היינו משום שאין זו ארבעה, אבל עיקרו כרמלית, [ולא נתבאר בהדיא דין בין הלחיים צכה"ג שאין דופן כנגדו צפתות לרשות הרצים] וכל זה כשב' כתלי החצר שוין, אבל כשכותל אחד ארוך והעמיד הפס כנגד הקצר, צכה"ג, נראה דמהני, שהפס נידון גם משום דופן ומאריך את החצר ונמצא שהיא רחבה בראשה, והפס עומד במקום הרחב, ואף אם פתוחה לכרמלית שכנגד הפס אסור, מכל מקום אין כאן הפסק בין חצר לפס, ונראה דכן הדין בהעמיד לחי או פס משוך מן הכותל לרשות הרצים, אם אין דופן כנגד האויר שצין דופן ללחי פסול אף צפתות מג' טפחים, כיון שמפסיק כרמלית, אבל אם יש דופן כנגדו, הרי הלחי מאריך את דופן זה, ואף ביתר מג' משום דנידון בעומד מרובה, אלא דביתר מג' יש צוה משום מצוי שנפרץ בראשו, [עיי' לעיל סי' א' ס"ק נ"ה], וכן בהעמיד הלחי משוך מן הכותל ללד חלל המצוי, וגם משכו לרשות הרצים, אם אין

באלכסון ארבעה טפחים שזה שיעור פרצה צקן זוית כדאמר ו' א', ויש דופן כנגדו, נראה דמהני האי לחי, דהוי כחילו היה כזה והעמיד לחי, אלא מחיצת האלכסון, ואם כן גם מחיצת האלכסון גופה הוי כלחי, והוא הדין ביט חיור פחות מארבעה טפחים, ונע"ב.

ז) והנה בכל גווי לחי, פוסל המשכת ד' אמות, בנראה מצפנים ושוה מצחוץ כזה וצין שנמשך הלחי ממזרח למערב ד' אמות [וזהו מצוי שרצפו בלחיים ט' צ'] וצין שנמשך מדרום לצפון [וזהו דינא דלחי הצולט מדופנו ה' א'], ובנראה מצחוץ ושוה מצפנים כזה או כזה לפרש"י, בין שנמשך ממזרח למערב ד' אמות [וזהו דינא דלחי הנמשך עם דופנו י' א' לפרש"י] וצין שנמשך מדרום לצפון, ללא עדיף מנראה מצפנים, וכן בנראה מצחוץ לדעת הרא"ש שהוא כזה בין שנמשך הגימט ד' אמות ממערב למזרח [וזהו דינא דלחי הנמשך מדופנו י' א' לפי הרא"ש], וצין שנמשך ד' אמות מדרום לצפון, [ללא עדיף מנראה מצפנים] אלא שיש חילוק ביניהן, שבנראה מצפנים וההמשכה מדרום לצפון, אם העמיד לשם לחי מהני אף ביתר מד' אמות, כמש"כ רש"י ה'

פשר חזון

מכוון וזכנ"ז אלא שאם ימשיך הכותל יגע בפני הלחי ג"כ אמרינן עומ"ד, ולא מיקרי עומ"ד לאויר ואף לולא דין אלכסון דלהלן, ובפס הבולט לפנים יש לדון אם מצטרף לשיעור ד"ט גם הפס שכנגד הכותל, דאע"פ דבכל פס בעינן ד"ט מבפנים, הכא הא ניכר כולו בפנים, ויש לדון דמצטרף כמו נראה מבחוץ כמין ת' לדעת החזו"א סק"ד וה' **מבוי שנפרץ בראשו**. בסי' א' סקנ"ה כתב רבינו להקשות על הבית מאיר הנפרץ בראשו פוסל בצוה"פ דא"כ אף בפס ד' נמי, וכתב שם בס"ק ג' דנראה שבחצר לא אכפת לן בפרצה מן הצד, מיהו, בסי' י' ס"ק י"ג כתב שדין חצר שנפרצה וכו' נסתפקו בסי' א' סקנ"ה, וגם כאן העתיק מסקנ"ה לאיסור, וצ"ע: **וכן בהעמיד הלחי**. כתב רבינו דגם כשמעמיד באלכסון כשר, דאם הי' מעמיד לחי אצל מחיצת אלכסון הי' כשר, וא"כ יש לחשוב המחיצה עצמה כלחי, (ולענין בין הלחיים כ' סי' ח' סקי"ד דמותו להשתמש עד סוף האלכסון). ועיי' סי' ט' סק"ט שנסתפק האם אפשר לדון אלכסון הכתלים משום לחי, ע"ש, אבל הכא ביש אויר פחות מד"ט עדיף טפי כיון שאינו נראה ככותל, משום שעומד בפניו, ומה שהניח רבינו בצ"ע אפשר דהוא בסברא זו דלחי אחד יכול לשמש גם ככותל לומר עומ"ד וגם כלחי, והועתקו הדינים של ס"ק זה בשונה הלכות שס"ג סקל"ג מ"ג מ"ד, ומה שצייר שם ציור ט' כזה * לכאו' צ"ל כזה *.

בעשר, (שכ' שם כמו הכא שנכנסין כותלי קטנה לגדולה כניסת משהו, אינה ניכרת וכמאן דליתא דמי, ע"ש), יש לפרש על דרך זה, וכניסת משהו דקאמר הכוונה לכניסת כותל שעביו משהו, עכ"ל, ועיי' להלן סקי"ב.

ו) ה"לחי. היינו מה שהעמיד כדי ליצור גימט לעשות פס: **אם עוביו ד"ט**. היינו אפי' אם עוביו ד"ט, ומבואר מזה דמודה רש"י שמודדין את רוחב הגימט ועיי' בס"ק הקודם: **דמפסיק כרמלית**. והוא משום דהוי נפרץ במלואו למקום האסור לו (ועיי' סי' א' ס"ק מ'), ולכן אפי' לרש"י דהבליטה משמשת כלחי, אם הבליטה רחוקה מהמבוי ואין כותל כנגדה, פסול, ויסוד זה דכשמפסיק כרמלית בין הפס לחצר פסול, מבואר גם לק' סי' ח' סקי"ד, ע"ש, וטעם הדבר הוא שהמחיצות מתירות רק כשהם מקיפות ודבוקות למקום הניתר, ומקורו בתו' ד"ה מניח ח' ב', ועיי' בספר זכר דבר סי' ט"ז: **ולא נתבאר בהדיא**. עיי' סקט"ו וסי' ח' סקי"י: **אבל כשכותל**. ונמצא שיש כותל כנגד הפס שמכשיר החזו"א דס"ל דכל הבליטה נחשבת לחי, (ובשונה הלכות שס"ג דין ל"ב העתיק הא דכשיש כותל כנגדו מהני אף אם לא נשאר ד"ט בגימט מצפון לדרום, וכ' שם דגם לדעת תוס' והרא"ש הוא כן, ודבריו שם צע"ג דאזיל בתר איפכא, דהא לדעת הרא"ש דהלחי הוא הגימט ולא הכותל צריך לפסול כה"ג): **בהעמיד לחי או פס משוך מן הכותל לרה"ר**. ויש דופן כנגדו כשר, יש לפרש דאיירי שהלחי דק מהכותל, (מיהו עמש"כ סקי"ז דין א') ואע"פ שבנראה מבחוץ כה"ג א"צ פס זה אלא להיכרא, פסול כשאין כותל כנגדו כיון שהגימט הוא הלחי עיי' סקי"א, ומש"כ רבינו שמועיל עומ"ד ליצירת הגימט הוא כשם שמועיל עומ"ד בכל לחי, י' ב', ולכאו' לפמש"כ בשע"צ שס"ג סקי"ג לדעת תוס' מחמירין בלחי דבקיעת גדיים פוסלת, ה"נ פסול, כיון דגם הבליטה היא חלק מגימט הלחי עיי' סי' ה' סקי"א, ע"ש, עכ"פ לפ"ו יתבאר דאמרינן עומ"ד מהדא החיצון של הכותל אבל בלחי ברוחב הכותל לכאו' א"א לומר שהלחי כנגד הכותל דא"כ הוא שוה מבפנים ומבחוץ, אא"כ איירי במשוך כלפי המבוי, ולפ"ו ציור ז' בשונה הלכות ט"ס, (ויש לדון בלחי רחב מהכותל ובולט למבוי נידון בעומ"ד מהכותל אל הלחי, אם הוא דווקא במכוון עיי' סי' ח' סק"א וסקי"א, או דאפי' שאינו

ז) דברי החזו"א מבוארים בראיותיהם, ומש"כ בדמשך ד"א מדרום לצפון בנראה מבחוץ בציור פ' פסול לכאו' הוא דווקא כשהבליטה נמשכת ד"א, אבל אם רק השיקוע נמשך ד"א כשר, דהא לרש"י הבליטה היא הלחי, והא דד"א פסול אף כשהעמידו לשם לחי כשהאריכו ממזרח למערב, הוא מבואר בתו' ובשאר הראשונים ה' ב' וכמו שהובא בביאור הגר"א ועיי' בלשונוותיהם בטעם הדבר, ויש להוסיף דכן משמע בגמ' ט"ו א', ע"ש, ובשונה הלכות שס"ג מ"ז העתיק הדינים, וכ' שבנראה מבחוץ כה"ג צ"ע, ולכאו' כוונתו בלחי שהעמידו לשם כך, ולכאו' לסברת החזו"א פסול, גם הציור צ"ע היכי דמי האם העמיד את הבליטה לשם לחי או את הגימט.

לדדין, כזה¹⁹, וכן צהא דפריך דקטנה נמי תשתרי צנראה מבחון ומשמע דאף על גב דארך החצר גדולה ממזרח למערב יותר מד' אמות כזה¹⁹ ואילו מצוי כה"ג כיון שנמשך הכותל ד' אמות אינו נידון משום לחי שזהו דינא דלחי הנמשך עם דופןו של מצוי י' א', לפי' תו' והרא"ש, ועל כרחק דמשום פס לעולם לא נפקא, ונ"ל דד' אמות לא נפקא רק מתורת הכירא דסמיכין עלה צהיתרה דמצוי, שיהי' אות לגמרו צוה, אבל ענין היכר מחיצה איכא עלי' אף ציתר מד' אמות.

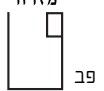

ט) ויש לתמוה לפרש"י לעיל ה' צ' דד' אמות נפקא גם מתורת פס, מה נעשה צסוגין שמצואר צהדיא דנידון משום פס, ואולי יחלק רש"י צין חילוק דיריין, לחסרון מחיצה צרות ד', אבל מלשון תו' שכ' דצחצר אין שייך זה, משמע דגם לענין חילוק דיריין צמצוי נפקא מתורת לחי צד' אמות, ויש לעי' דהא לעיל ז' צ' מצואר דלמ"ד נראה מבחון הו' לחי מצוי שנפרץ צמלאו לחצר ולא עירצו שרי, אף על גב דכותלי החצר ד' אמות, אמנם יעוין צשו"ע ס"ג סעיף ל"א, דלענין חילוק דיריין יש מקום לדין פס גם צמצוי, ואם כן הו' למצוי לענין חילוק דיריין דין חצר לענין זה.

י) שו"ע ס"ה ס"ג, אבל אם יתירה כו' כאילו נפרץ לכרמלית כו' וצמ"צ שם ס"ק כ"ד ועל כרחק אפי' אם אין נכנסין כו' והגיפופין נראין מבחון כו' דהשתא לרצח גופא לא מהני הגיפופין כו' אף יועיל זה להמצוי, ולפי טעם זה אף אם צדד השני המצוי סתום או שיש שם צורת הפתח, צענין לחי לרצח, והדברים תמוהים מאד, דהא דינא דרצי חי"א כותל צדדו אחד כנוס כו' ונראה מבחון, הו' פתוח לרשות הרצים ואין הגיפופין מועילין מבחון ומועילין צפנים, והכא צמצוי מפולש מצ' לדדין ואף צמפולש לכרמלית לא מהני לחי, אלא צורת הפתח מצד אחד ולחי מצד הצ', ואם עשה צורת הפתח מצד הצ' ודאי

צ', וצשו"ע ס"ג סעיף י"ב, אבל צאיך גוני אף אם העמיד לשם לחי פסול, ואף צנראה מצפנים אם האריכו ממערב למזרח ד' אמות פסול אף אם העמידו לשם לחי, (כ"כ הגר"א ס"ג ס"ג צראיות מסוגין יעו"ש) ונראה הטעם דכשממשך הלחי מדרום לצפון שמרצה צסתימה שזהו גם תכלית הלחי נכלל הכל צכלל הלחי שאין לו שיעור למעלה, כיון שעשאו לשם לחי, אבל כשהמשיכו ממזרח למערב, אינו מועיל כלום לתכלית לחי, ונראה צעצמותו צצנין לתכלית אחר, והו' כהעמיד ד' אמות לדופן, ואח"כ האריך לשם לחי דלא מהני אף צלחי הצולט כמש"כ ס"ק י"ג, והכא אף אם עשאו כלו ללחי לאו כלום שאין לחי אלא משהו.

ח) ט' ב' תוד"ה כותל ואין לומר צנכנסין ד' אמות כו' עי' מהרש"א ציאור דצריהם, שהוא משום דמתורת פס לא נפיק צד' אמות שהוא משום מחיצה כמש"כ תו' ה' צ', ולכאורה היה נראה דלא שייך צצרת תו' אלא צנראה מצפנים ונמשך מדרום לצפון דגם צלחי כשר צעשאו לכך, אבל צנמשך ממערב למזרח דאף אם העמיד לשם לחי פסול שאין לו היכר מחיצה צעצמותו, יש לומר דגם צפס פסול, ואח"ל דזה מהני דמכל מקום איכא סתימה צרות רציעית, אבל צנראה מבחון ושה מצפנים, שאין כל סתימה צרות רציעית, וכל תורת מחיצה נעשה על ידי ההיכר וכמש"כ סק"ה שענין מחיצה הו' ההכרה על התיחדות מקום המוקף מצציותיו, צוה יש לומר כיון דנמשך ד' אמות שאינו נראה ליחוס מחיצות החצר, צוה פסול גם צחצר, אמנם דצרי תו' מצוארין צסוגין צחצר קטנה שנפרצה לגדולה שהגדולה ניתרת צגיפופין אף על גב דהני גיפופי ארכן ד' אמות דהיינו כל ארך חצר הקטנה, וכן לעיל ז' צ' צמצוי שנפרץ לחצר אמריין דחצר מותרת צגיפופי אף שארך המצוי ד' אמות, וצמצוי כה"ג צכותל צצידו אחד כנוס מצצרו ונראה מצפנים כזה¹⁹ אם ארך הצליטה ממערב למזרח ד' אמות אינו נידון משום לחי, ואין חילוק אם מצד אחד או מצ' צב

פשר חזון

ביניהם כגון לענין נפלו בשבת, עי' בשו"ע שע"ד ס"ב). ומסקנת החזו"א סי' כ"ד סק"א כדעת הרשב"א והריטב"א דביותר מד"א לא מהני אף מחצר לחצר ע"ש, וכ"כ בשונה הלכות שס"ה דין י"ג.

י) כתב בשו"ע דמבוי שכלה לחצר א"צ תיקון (וכמשנת ס"י א' סק"ז) אבל אם נפרץ לרצחיה יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה הו' כאילו נפרץ לכרמלית וצריך תיקון, וכי המ"ב וע"כ אפי' אם אין נכנסים כותלי המבוי בפנים בתוך הרחבה (כמו שהעמיד בשו"ע לעיל) והגיפופין נראין מבחון, אפי"ה אסור לטלטל בתוך המבוי דהשתא לרצחיה גופא לא מהני הגיפופין להיות מותר לטלטל בה דהא כרמלית היא איך יועיל זה להמבוי, ומבואר לק' סי' כ"ד סק"א דמקורו מדברי התו' כ"ד ב' ד"ה היא, ומלשון הריטב"א בחידושי ויינו כ"ד ב' נראה דמפרש דבריהם דהכא שהקרפף גדרו וראוי להחיר ואינו מחיר גרע, וכ"כ מהרש"א ט' ב' תוד"ה כותל בא"ד ע"ש, ויש לבאר כוונתם דלעולם כיון שנעשו למקום אחר גרע ולא מהני, (זכר לדבר, מחיצות הבריח מים עשויות, צ' ב', דלתות שנעשו לקרפף, לק' סי' י"ד סק"ב, מחיצות לתוכן עשויות, שבת ח' א', וסוכה י"ז א' דמחיצות לאו לאכסדרא עבידי). ומה דמהני כשמועיל לחצר הוא משום מיגו דמהני לחצר המבוי, אלא דלפ"ז צ"ב מדוע כשמופולגין כותלי קטנה מגדולה דאין לבוד לא הו' נראה מבחון, הא לגדולה מהני משום דרה"י חשיב כמחיצה וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"ה דין א', וביאור הדבר הו' דלגדולה מהני משום שגדורה בפסין, ואף שבאמצע הגדולה יש מקום שהפסין לא

ח) עי' מהרש"א. ז"ל מהרש"א דר"ל בחצר כיון דבעי פס מועיל יותר אם סותמו משא"כ בלחי למבוי דאפי' למ"ד משום מחיצה בעינן היכר קצת כמ"ש התוס' לעיל: **אמנם דברי תוס' מבוארין.** דחזונו מדין מבוי שכלה לחצר, אף דמבוי שאין בו ד"א אינו נותר בלחי, וע"כ דיש בו ד"א, אעפ"כ החצר ניתרת בנראה מבחון (מיהו, לדעת מהרש"א שהובא לק' סק"י דהלחי אינו הגימור אלא לחי כמין ת' ליכא ראי', ומה שהוכיח מחצר קטנה שנפרצה לגדולה, לכאור' הראי' היא רק מסתמא דמילתא, אבל אין ראי' שאורך חצר הקטנה ד"א) וא"כ הא דמועיל בחצר פס יותר מד"א הוא לא רק כשהד"א מוסיפות בסתימה, ועי' משנת סק"ב. ומה שהוכיח רבינו מהא דפריך קטנה נמי תשתרי בנראה מבחון, דגם בנראה מבחון נמשך ד"א מצפון לדרום מהני משום פס, יעויין לק' סי' כ"ד סק"א שד"ז תלוי במחלוקת הראשונים, ופסק שם כהרשב"א והריטב"א דד"א פוסלות, (והראי' מהגמ' היא רק מסתמא דמילתא) וכ"כ בשונה הלכות שס"ג דין ל"ב, ע"ש, ועי' בפי' סי' א' ס"ק מ"ה דין ב'.

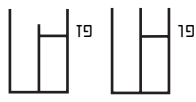
ט) החזו"א הקשה על שיטת רש"י, למאי דנקט רש"י בלישנא בתרא דלחי הנמשך ממזרח למערב ד"א אינו לחי גם למבוי דלכאור' ה"ה בחצר (וצ"ע מדוע הק' מסוגיין, דהחצר ד"א, שאפשר לדחות דאירי שאין בכותלי החצר ד"א, ולא הקשה כדלעיל סק"ח מהיתר החצר, אף שבמבוי ע"כ יש ד"א) ועי' לעיל סי' א' סק"ג אריכות בדעת רש"י, ודעת רבינו שהלכה כתוס', (ומה צצידד רבינו לחלק בין מחיצות המבוי לחילוק דיריין, הוא משום דיש חילוק

וכי תימלא דמפלגי טובא כו' הא מני רבי היא כו', מכל מקום פוסל המשכת הדופן, שענין הלחי הוא השיקוע הנעשה על ידי צ' הדפנות של דרום ולמערכ של השיקוע, כזה ¹⁹.

יב' ט' ב' ב' זנכנסין כותלי קטנה לגדולה, לכאורה נראה דכל שיהו סג' שהרי שיעור הדופן הנמשך לאורך השיקוע לדרום, הוא כל שהו, רק שיהי' ניכר השיקוע, ואם כן אם הצליט הכותל כל שהו כבר סילק מחיצת השיקועה לנד מנזי

כזה ¹⁹. ואם כן אף אם האריך הדופן הדרומית של השיקוע יותר מדופן הצפונית לא הועיל כלום, כזה ¹⁹, ומיהו צמ"צ סי' שס"ה ס"ג כתב צ"ח הפמ"ג להקל עד ג'

טפחים, וכן ראיתי בלשון ר"ח [הנדפס צדפוס ראש, אבל לא ידענא אם אפשר לסמוך על הנדפסין מחדש שכבר הפסיקה המסורה זיינו, ואין לנו יודעין מי המה המעתיקים, שמלכת

הגיפופין נדונין משום לחי, מיהו הכא אינו נידון משום לחי, דנפקא מתורת לחי בהמשכת ד' אמות, דהכא לא משום חילוק דירין אחינן עלה אלא משום פרוץ למקום אסור, ועי' מהרש"א בתוד"ה כותל וכבר תמה עליו בנימוקי הגרי"ב.

יא' רא"ש פ"ק סי' י"א, ולחי המושך כו' נראה עיקר כפי הז"ח כמש"כ צ"ח סק"ג מדברי הר"י וכוונת הר"ש שאין ממימרה זו הכרע כי יש לפרשה צין על פי פרש"י וצין לפי' התו' וכ"כ בצפ"ר תפארת שמואל למהרש"ק, ודברי הקרבן נתגאל בזה תמוהים, שפי' שהוא כלחי הצולט מדופן דלעיל ה' א', או שצולט לחוף כה"ג, ולפי' הא' לא שייך שמע מינה נראה מצחוק דקאמר בגמ', ולפי' הצ' לא שייך שמע מינה דצין הלחיים אסור, ולמש"כ לעיל בלאו הכי אי אפשר לפרש כפי' הצ' דאין זה לחי, אף לפרש"י, ואף אם הוא צאופן דהוי לחי לרש"י, מכל מקום להרא"ש לא הוי לחי, [עי' סק"ד] ואף על גב דמבואר בגמ' שהלחי הוא עובי הכותל העודף לנד חלל המנזי, כדאמר

• פשר חזון •

נחשב כותל האורך לחי או כותל הרוחב, ועמ"ש על הרא"י בסי' ו' סקט"ז ד"ה היינו הגימזום: שענין הלחי הוא השיקוע. כוונתו לעצם הדבר שיש חסרון בראש הכותל שזה היכר המבדיל הרשות, וכלשון הגמ' "כותל שצדו אחד כנוס מחבירו", ולא לכתלי הגימזום כדמוכח סי' ו' סקט"ז, והא דבעי שיעור י' טפחים בכתלי הגימזום הוא רק ליצירת גובה הגימזום, עי' בחי' רבינו חיים הלוי הל' שבת פ"ז הי"ב, וכמו כן אין מקום לומר שהחלל שנוצר ע"י הגימזום הוא הלחי.

יב' כ' רש"י בד"ה בנכנסים כותלי קטנה ובולטין לתוך הגדולה בשתיים ושלש אמות, והמשנ"ב העתיקו בסי' שע"ד סק"ז (ובשונה הלכות שם השמיטין), והחזו"א כ' דהיות ועיקר שיעור לחי בכל שהוא, עי' סקט"ז, ע"כ דעיקר שיעור הבליטה המבטלת הלחי היא גם בכל שהוא, (ואפשר דגם רש"י והר"ח מודו לדברי החזו"א והב"ח, דכשהבליטה בדרום היא כ"ש, דכתלי קטנה הנכנסים כ"ש מבטלים הלחי, ולא קאמרי אלא כשבולט טובא) והועתק בשונה הלכות שסי' ט' ושי"ס י"ד: וכן ראיתי בל' ר"ח. ועי' בעבודת הקודש שער א' פרק י', שלא אמרו נראה מבחוץ נידון משום לחי, אלא בתוך תוך שלשה לפתח המבוי מאחוריו. ובמאירי ט' ב' כ' בנכנסים כותלי קטנה בארך שלשה טפחים שאין להתירן משום לבוד, וכן שיש שלשה ריח בין כותל קטנה לכותל הגדולה וכו', ע"ש: על הנדפסין מחדש. נראה מדברי החזו"א כאן דהחשש בהפסקת המסורה הוא שהספרים נחשבים פחות מדוייקים, (וצ"ע דגם בספרים שלא הפסיקה המסורה יש שיבושים לרוב, ואפי' ברמב"ם הגי' החזו"א במקומות רבים, ועי' באגרות ח"ג אגרת ב') ובאור"ח סי' ל"ט סק"ו כ' דאף שאין לסמוך על כת"י הנמצאין בהפסקת מסורת דור דור, כאן נראין הדברים שהם דברי גאון, כלו' דבמקום שאין הלימוד מדייק הלשון ונראין הדברים שזהו ספרן של ראשונים יש לסמוך לדינא על הכתי"י, וכמו שמצוי במשנ"ב בהרבה מקומות, (ועי' בהקדמת הרב רייסנר לשער המים) ומש"כ החזו"א כלאים סי' א' סק"א דאין הדין משתנה כאשר מדפיסים כת"י חדשים ונהפך ממיעוט לרוב, הוא רק משום דס"ל דאין כח רוב אלא במושב ביי"ד, אבל לא במחלוקת החכמים (וכך דעת הגט פשוט סי' ה') ומש"ה ראוי יותר להתחשב בזה עם הפוסקים שתורתם הגיעה לידינו בכל מקצועות התורה וכמש"נ שם, אבל יש להעדיף כת"י של הראשונים על פני תורתן של האחרונים לפי ראות עיני הדיין וכ"כ מהר"ק והרמ"א חו"מ סי' כ"ה ס"ב, (מגמ' ב"ב ק"ע ב') ומש"כ החזו"א מרורות באו"ח ק"מ ובאגרות ח"א ל"ב (שסובב על דבריו באו"ח ק"מ) על המגי' ע"פ כת"י, הוא להגי'

הועילו לו משום שכניסת הכתלים סילקו את הפסין, לגבי הגדולה לא נשתנה שום דבר, והפסין מהני מהמקום שלא נסתלקו כזה * אבל לקטנה אין שום שייכות עם פסי הגדולה, ואין לאויר התוחם את המקום הכניסה כח הפס, ועי' בסי' כ"ב סק"א מש"כ לפרש בדעת תוס', אמנם בסי' כ"ד סק"א כ' החזו"א דנראה להלכה דעד ד"א נידון משום לחי כדעת הרשב"א והריטב"א ודלא כתוס', ע"ש, וכ"כ בשונה הלכות שע"ד דין ה', אבל יותר מד"א ל"מ, עי' סק"ח ובשונה הלכות שני"ח דין ל"ז, ובסי' שס"ה דין י"ג העתיק דברי המשנ"ב ודברי החזו"א כאן, ע"ש.

יא' הרא"ש כ' ולחי המושך מדופנו של מבוי בין אי גרס מדופנו בין אי גרס עם דופנו יש לפרש שנמשך עם עובי רוחב הכותל של מבוי ורוחב הכותל עודף לצד מבוי או מאחוריו, והב"ח הביא רבינו ירוחם (נתיב י"ב חלק י"ז) דיש מי שפירש שאינו נראה אלא מצד רה"ר כנגד פתח המבוי אבל מצד המבוי מבחוץ הוא חלק כולו ואינו נראה כלל וגם אינו נראה מבפנים

כלומר מבפנים המבוי כזה * ויש מי שפירש שנראה מבחוץ מצד המבוי כזה * וזהו לחי המושך מדופן המבוי או עם דופן המבוי כו' כצורה הראשונה או כצורה השני' וכו' והצורה הראשונה עיקר ולזה הסכימו רוב הפוסקים עכ"ל הר"י, וכ' הב"ח ודבריו בלחי המושך הם מדברי הרא"ש, ע"כ: ודברי הק"נ. אות ג', דמש"כ הרא"ש רצונו כי התוס' לעיל דף ה' פי' שמושך חוץ למבוי לארכו של מבוי, כלומר שמושך עם דופן המבוי הנראה בפנים במבוי כזה *, אבל הרא"ש השיג על רש"י וסובר דלא הוי לחי בכה"ג, כיון שאין נראה לצד חלל המבוי אלא לעומדים אחרי המבוי, לזה פי' הא דקאמר לחי המושך שנמשך עם עובי רוחב הכותל ועודף על רחבו לצד מבוי כזה * ובאות ד' פי' הק"נ מש"כ הרא"ש מאחוריו כזה *, וכתב על דברי הב"ח דעל צורה ראשונה * אין שייך לומר מאחוריו אלא מלפניו שהוא ראש המבוי לפניו, דחלק המבוי הסתום נקרא אחוריו כמו שפירשתי, והצורה השניה * לא הוי לחי לדברי הרא"ש ע"ש: לא שייך ש"מ דבין הלחיים אסור, צ"ב קצת דהא יש לרזן על מקום עובי הלחי: ואע"ג דמבואר. כאן הקשה רבינו סתירה האם בלחי הנראה מבחוץ

הכותל, ועיקר היכרו הוא מצפנים נגד כותל המזוי, ככל הלחיים, ויש לעי' אי צעינן דוקא שיעמיד לשם לחי, או אף אם הכותל נמוך בצופו מכבר, סומכין עליו משום לחי, וצדק הכותל בצופו, באופן דנראה מצפנים או מבחוץ ודאי סומכין עליו משום לחי, והנה מבואר בסוגין דכל שנמשך ד' אמות, אף אם העמיד אח"כ לשם לחי לא מהני, כל שאין היכר צמטפי או מצצרי, ומיהו היכי דליכא ד' אמות והעמיד לשם לחי, והאריך ד' אמות, נראה דהוי כעשה כלו לשם לחי.

(יד) ט' א' אכל צין לחיין אסור כו', פלוגתתם צין צנראה מצפנים ושוה מבחוץ, וצין צנראה מבחוץ, צין לפי הרא"ש וצין לפרש"י, דצחוץ נמי עיקר היכר צתחלת הגימס אכל אח"כ הוא צלי היכר, רק דופן נמשך ציושר, ואם העמיד לחי מצפנים ומשכו קימעא לחוץ, לפרש"י, דחשיב נראה מבחוץ, אם כן אף לאציי משתמש כנגד כל הכותל אף כנגד הלחי, דל מה שנראה מצפנים וחשיב לחי מה שצחוץ, ולרצא משתמש כנגד כל הלחי אף שלא כנגד הכותל, אם הכותל שנגדו ארוך כנגד כל הלחי, וכן אי משך הלחי קימעא לפניס, דלכו"ע חשיב נראה מבחוץ, משתמש לאציי עד חודו החיצון של לחי, ולרצא עד סוף הכותל דעיקר הלחי הוא הגימס שצין כותל ולחי מבחוץ, וכדפריך בסוגין לרשב"ג לא פריך לעיקר מלתא דאציי ורצא, דיש לומר דפלוגתתן הוא בצמנת כנגד הלחי הנראה מבחוץ, ומיהו למאי דמשני, יש לומר דאציי ורצא נמי מפרשו מלתא דרצי יוחנן ונקטו למאי דסבר דנראה מבחוץ לא חשיב לחי.

(טו) ט' ב' תוד"ה ולרשב"ג, דהא משמע צכולי שמעתא דצעי למשרי לרצא עד חודו החיצון כו', לכאורה הדבר מוכרח דכנגד הכותל גם לאציי שרי, על ידי לחי הנראה מבחוץ, דסוף כותל הוא חודו הפנימי של לחי, אכל כונתם אף למאי דמסיק דרצי יוחנן לית ליה נראה צחוץ, ולאציי אינו משמש אלא

ההעמקה כצדה מאד, ואף על ידי זריזין ומדקדקים מצוי ט"ס הרצה, ואם יעבור הדבר על ידי איזה רפיון צדקדוק הדברים יוכל הדבר להשתנות לגמרי, ולכן הפוסקים שלא הפסיקה המסורה צינס וצינינו צכל הדורות, ששקדו עליהם חכמי דור דור, לשמרם ולנקותם, צריכים אנו לחשוב את ספריהם ליותר דוקימה, וכל שכן צמקוס שאין ללמוד מכוונת הדברים, אלא מדקדוק לשונם, שקשה לסמוך על החדשים, ודעת הצ"ח צהגה צדצרי תוד"ה כותל דצכל שהו ועי' לעיל סק"ה.

(יג) ה' ב' דמטפי צי' או דמצצרי צי' פרש"י גצוה או נמוך, א"נ עב או דק, והנה אם הלחי דק, צין שהכותל עודף לצד פנים וצין לצד חוץ הוא לחי, דזהו נראה מבחוץ לכל הפירושים, אכל אם הלחי עב ומכסה כל עוצי הכותל, ועודף לחוץ, אינו לחי רק לפרש"י ט' צ' אכל לא לדעת הרא"ש, ואף אם עודף לפניס, אפשר דאינו חשיב לחי לפי הרא"ש, שהרי אי אפשר לחשוב את העודף ללחי, שהרי הוא צאמצע חלל המצוי (עי' לקמן סי' ו' ס"ק י"ט, כ', לענין צורת הפתח דחשיב משקוף, ונראה דהוא הדין צלחי היכי דמטפי לי' לפניס ולא חשיב כהרחיקו ג' טפחים מן הכותל כמש"כ שם), אלא על ידי הכרת העודף, יהי' כל הלחי נחשב לניכר, וצצרא זו, אינה לפי הרא"ש, וכל שכן גצוה ונמוך, דלכו"ע אם העמיד לחי נגד עוצי כותל המצוי ורצא הלחי כעוצי הכותל, ואינו נראה לא מבחוץ ולא מצפנים, אלא שניכר צגצוה, שהוא גצוה או נמוך מכותל המצוי, אינו לחי, מיהו הכא צנמשך ד' אמות, אין כאן פסול, דאינו נראה דשפיר מקרי נראה צין מצפנים וצין מבחוץ, דלפיכך כשר צפס אף צאינו נראה רק מבחוץ, ונמשך ד' אמות, כמש"כ לעיל סק"ה, אלא צלחי צעינן היכרא דהוא משתמש לסימן ולהיכר לגמר המצוי שצו חכמים צהאי היכרא, וזה נעדר על ידי משך ד' אמות שלא לשם מצוי, והלכך סגי גם צהיכר גצוה של לחי להפרידו מהמשכת

פשר חזון

דמטפי בי' או דמבצר בי', דעי' היכר נחשב הכותל ללחי, עי' סק"ב (ואפשר דבדברים אלו חזר בו גם ממה שצידד לפסול כה"ג * לדעת הרא"ש) ובסוגריים חזר בו, דאפשר לחשוב את הבליטה ללחי, אף שהיא באמצע חלל המבוי כיון שיש כותל שמחבר את הבליטה לכתלי המבוי (וא"כ כל המקום שכנגד הבליטה דינו כבין הלחיים) ובשונה הלכות שס"ג דין מ"ו כ' דמהני כאן בין שכולט לפניס בין שכולט לחוץ, כמש"ב במ"ב היינו אף לדעת הרא"ש כיון דמסקנת החזו"א דעי' היכר נחשב כל הכותל ללחי (אמנם, בבולט לחוץ לכאו צריך מקור דלענין זה מודה הרא"ש דהוי היכר, וצ"ע).

(יד) מש"כ החזו"א דהמח' בבין הלחיים היא גם בנראה מבחוץ, מוכח מדין לחי המושך י' א', ועי' סקט"ו מה שפי' בתוס' דמשמע לא כך, וביאור הברר הוא משום דהלחי הוא הגימס, וכמש"ב סי' ב' סק"ג דין ה' והעתק בשונה הלכות שס"ה דין ט"ז ודין י"ח.

(טו) מה שציין החזו"א לסק"ו הוא דשם נסתפק בדין זה, ומה שציין לסי' ב' סקט"ז הוא דשם נתבאר בדעת המרדכי דאיכא גווני דלא שרינן אפי' ממקום פטור. ועי' ס"ק י"ז דין ד', ולא מצאתי ס"ק זה בשונה הלכות וצ"ע, ואולי ס"ל דנקטינן כהרמב"ן כדמשמע במ"ב שהובא סי' ב' סקט"ז לפ"מ שחזר בו סי' ג' סקכ"א, ובשונה הלכות שס"ה סק"ז, וא"כ אין נ"מ לדינא בדעת תוס', ובדין בין הלחיים כה"ג עי' באריכות דעת הגר"א סי' ח' סק"י.

בגמ' ע"פ כת"י נגד הראשונים, אבל אפשר לומר כהראשונים נגד האחרונים אולם החזו"א סייג את הדברים באגרת ר"ו ובח"ב אגרת כ"ג ואף שאיירי שם בענין הנלמד מהלשון הוסיף שהדבר ידוע בעניני הלכה שלא לסמוך הרבה על מציאות חדשות רק על ספרי הפוסקים שנמסרו מדור לדור בלא הפסק, ז"א שהכל לפי הענין.

(יג) כ' החזו"א דבכה"ג * הוי לחי נראה מבחוץ גם לדעת הרא"ש, כיון שלעומד בצפון המבוי, נראה הלחי כזה * אף שלעומד בדרומו נראה כזה * דהא בכל נראה מבחוץ אינו נראה לעומד אחורי הלחי (אף דהכא הוא יותר מד"א, וגרע טפי) כיון שניכר לבני המבוי כשר. וצידד דכה"ג * לא הוי לחי לפי הרא"ש, ונראה דהוא משום דס"ל לק' סי' ו' סקט"ז דלהרא"ש הגימס הוא הלחי ולא הכותל, ע"ש, וא"כ לעומד בצפון נראה הלחי כזה * ואין לחשוב הבליטה ללחי דהא היא באמצע חלל המבוי, וא"א לחשוב את הכותל ללחי כמש"ב סי' ו', (אמנם צ"ע, דמה שהוכיח שם מדשיעור ג"ט בגימס, אולי כשאין בגימס ג"ט ויש בבליטה ג"ט מודה הרא"ש וכמש"ב לד' רש"י בסק"ו, ומש"כ שם דהכותל הוא יותר מד"א, לא שייך הכא) והוסיף ע"ז רבינו דאפי' בגבוה או בנמוך א"א לחשוב את הכותל ללחי, אע"כ יש לפרש מש"כ בגמ'

במשכו לרחצ המצוי אצל עוביו לארכו של מצוי אינו מוסיף כלום שאין יתרון ללחי עד מן הדק, אין שייך כלל לדון על חוד החילון שאינו לחי כלל ואינו סותם כלום, והמתיר ז"ל שתקנת חכמים הוא שנטפל לדין כל המצוי, ואין צריך לחי אחר.

ו' והנה בקורה שהרחיקו קנת מהמצוי לכו"ע פסול ולא אמרינן בזה לבוד, ובהניחו סמוך לכותלי מצוי, למ"ד מותר להשתמש תחתיה, פסול הכא, ולרצא לכו"ע פסול משום דבעינן קורה על גבי המצוי, ובלחי בכל הני גוני כשר: א' העמיד לחי רחוק מן הכותל פחות מארבעה טפחים כשר, אם יש דופן כנגדו כמ"ש סק"ו, והיינו טעמא דנידון צעומד מרובה והוי כהעמיד הלחי אלל הדופן מבחוץ, ב' העמיד הלחי חוץ למצוי סמוך למצוי כשר, אם דופן נמשך כנגדו, דהוא עלמנו הוי דופן שנית ומותר כנגדו למ"ד זין הלחיים מותר, מה שאין כן בקורה שאינו ממשיך ארך המצוי צהנחתו בחוץ, ג' העמיד הלחי בחוץ ואין דופן נמשך כנגדו כשר, ולא מפסל משום חוץ למצוי, כמו קורה, דקורה שרצבו הוא המחיצה, יש חילוק אם הוא על גבי מחיצות או לא שהמחיצות מחזקות זו את זו וכל אחת מתחזקת בפעולתה על ידי פעולת חברותיה, והלכך כשפרד זין הקורה למחיצות, אין כאן שיעור קורה בפעולתה הראוי, וגם המחיצות נשארו צרפיונן שחסר להן שותפות הקורה, והיינו טעמא דבעינן קורה על גבי מצוי, מה שאין כן בלחי שפעולת המחיצה הוא פניו נגד חלל המצוי, וכיון שהוא סמוך למחיצות הרי צירופן שלם ככל מחיצות ומה לנו לעובי הלחי שהוא בחוץ, ד' מיהו אף למ"ד זין הלחיים מותר, מותר בהעמיד לחי מבחוץ ואין דופן כנגדו,

עד חודו הפנימי, מכל מקום תקשה דאין שרי לרצא עד חודו החילון, כיון דאין כותל הצ' כנגד סוף הלחי, ויש לעי' לשיטת תו' דרצא לא שרי אלל בלחי פחות מארבעה ומשום שזין הלחיים הוא מקום פטור, אם כן גם בדופן אחד לישתרי כיון שאותו המקום אינו רשות הרבים, וכמ"ש תו' ח' ז' ד"ה מניח, ואינו רשות היחיד, והוא עומד זין רשות היחיד לרשות הרבים ואין זו ד' על ד' הוה לוי מקום פטור (ועי' לעיל סק"ו וסי' ז' ס"ק ט"ו) ואולי כיון דיש צירוף מן הצד לכרמלית אף בלא משך ארבעה טפחים הוי צירוף, ומיהו משכחת לוי שרשות הרבים מקיפו ול"ע בזה.

טו' ח' ב' תוד"ה הכל, משום דלחי הוי אפי' משהו כו' נראה שאין הכונה משום שלא נתנו חכמים שיעור בלחי, אלל שאין שייך שיעור בעובי המחיצה, וכשנתנו שיעור צפס חצר נתנו שיעור בארכו זזה מוסיף מחיצה, אצל עובי אינו אלל מקרה בלחי ושרא מחיצה, ואינו בגדר שיעור, אצל קורה סתימתו במשכו על פני מצוי, שענין הקירוי הוא מגדיר את המקום שכנגדו מסביבותיו, ואם נשלמו תנאיו הוא עלמנו משיב ככל דין מחיצות דהיינו דינא דפי תקרה, ואף אם אינו עדיין צדין מחיצה מכל מקום מידי מנקת מחיצה לא ילא, והלכך שייך ז' שיעורא במשך המצוי, וכיון שכל הרחצ הוא בענין של תיקון מחיצות המצוי, שייך שפיר למימר חוד החילון או היכרא מלצר, דלמה יגרע תחת הקורה, משאר המצוי, [וטעם האוסרין ז"ל כיון שעיקר ענינו להכרת גמר המצוי, וענין זה הוא יותר בהתחלתו, מהיכר גמרו, והלכך זין שענין ההיכר עושה מחיצה, או היכר, סבירא לוי שכל זה מלגו, על פי תקנת חכמים] אצל לחי שאין כל ענינו אלל

• פשר חזון •

א'. **הוא** ברחוק מהמבוי כנגד הכותל ונתבאר סק"ו, והועתק בשונה הלכות שס"ג מ"ג, והא דהצריך כותל כנגדו צ"ע היכי דמי, האם רק בלחי הנראה מבפנים או גם בנראה מבחוץ, דמדנקט רבינו ד"ט ובסק"ו ג"ט משמע דאיירי בנראה מבפנים, כיון שזה שיעור בשבקי ובפילווש דשייכי במבוי אבל לא בגימום הלחי, ועוד דעיקר סברת מפסיק כרמלית צ"ב ככה"ג כיון שהגימום סותם בצמוד למבוי, וצ"ע, עוד יש להעיר במש"כ רבינו פחות מד"ט, וכ' בשונה הלכות דאיירי באופן שאין בו משום פרצה בראשו שאז אוסר בג"ט כדלעיל סק"ו, וצ"ל דהיינו בצירור שהלחי עצמו רחב ד"ט, וצ"ע, (ואולי צ"ל בחזו"א פחות מג"ט).

ב'. **הוא** פשוט יותר דהלחי צמוד למבוי כנגד הכותל, ומש"כ רבינו אם דופן נמשך כנגדו דמשמע דבלא"ה פסול וברין ג' כ' דגם בלא"ה כשר י"ל שהוא מקביל לקורה כמש"נ בהקדמה.

ג'. **הוא** גם כשצמוד למבוי כמו דין ב', אלא דאיירי כשאין דופן כנגדו, ואעפ"כ כשר, וצ"ע הא לק' סי' ח' סק"י בעי מחיצה כנגד הלחי, וי"ל דאיירי בנראה מבחוץ ובכה"ג לא בעי מחיצה כנגדו ועי' לעיל סק"ו, מיהו, מלשון רבינו שפעולת מחיצה הוא פניו נגד חלל המבוי משמע שאיירי בנראה מבפנים, וי"ל דכיון דצמוד למבוי שפיר דמי, ולעיל סק"ו הסתפקנו בזה, ע"ש, ועי"ל דאיירי בדאיכא קנה כנגדו אלא שאינו מאריך את המבוי כגון שמשוך לתוך המבוי בגוונא דהוי פרצה בקרן זוית, וצ"ע.

ד'. **זה** לשון מהרש"א, ומיהו משום שהלחי חוץ למבוי לא תקשה להו היאך שרי לטלטל נגדו טפי מקורה המונח ע"ג יתירות חוץ למבוי דאסור (אפי') למ"ד חודו החיצון יורד וסותם, י"ל דהתם

טז) לשון תוס' הוא דלחי הוי אפי' משהו ואתי לאפוקי, וכ"ה בתוס' הרא"ש דלחי כל שהוא אפי' כחוט הסרבל ואי שרית להשתמש כנגדו אתי להשתמש חוצה לו, והריטב"א הביא דברי התוס' דכיון דשיעורו כל שהוא לא עביד הכירא כלל ודילמא אתי להשתמש חוצה לו, והוסיף ע"ז עוד פירוש, דכיון דלית לוי היכר כולי האי לא חשיב ובטיל לגבי חוץ, והרשב"א הוסיף ע"ד תוס' דאע"פ שאפשר לעשותו רחב, מ"מ כיון דעיקרו משהו לא פלוג, וע"ש, ולכאור' לשונות הראשונים הנ"ל אינם תואמים לדברי רבינו, אבל הר"ן העתיק דברי תוס' בלשון אחרת, דלחי הוי כחוט הסרבל ומה שכנגדו לא חשיב אינו מתיר אלא ממנו ולפנים, ואע"ג דזמנין דעבדי לוי רחב בתר עיקר שיעורו אזלינן, ולא הזכיר היכר ואתי לאפוקי, ולשונו יותר קרובה לדברי רבינו, ואפשר דרבינו למד שסברת התוס' לאו דווקא, ממש"כ בסוף דבריהם להוכיח מדמורה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ארבעה, והק' הגרעק"א דהא כיון דבפחות מזה שרי, ע"כ דכשרחב ארבעה הוא מטעם אחר, ועי' מהרש"א, ולזה כתב רבינו דאפי' לחי ארבעה חשיב כלחי משהו כיון שאין שייך שיעור בעובי המחיצה, וצ"ע. ועי' חר"ב ח' ב' סק"ב מה שביאר בחזו"א, ע"ש. (ויש להוסיף דגם בפשטות השקלא וטריא בסוגיא משמע כהחזו"א, ודברי התוס' לאו דווקא, דמהיכ"ת להתיר מקום בין הלחיים, דאיצטריך למימר טעמא דאתי לאפוקי ועי' סי' י' סק"ב) ומש"כ רבינו בטעם המתיר שהוא משום שנטפל לדין כל המבוי, הוא כדעת הרמב"ן סי' ב' סק"ד ה', אבל לשיטת תוס' דברחב ד"ט אסור, א"צ לזה אלא טעם המתיר משום דהוי מקום פטור.

יז) בס"ק זה ביאר רבינו החילוקים בין לחי לקורה, וסדר הדברים בלחי מקביל לסדר הדברים שהקדים בקורה.

פלוגמא דלציי ורצא, אצל לפי רמז"ן במלחמות, דלרצא אף בלחי ארבעה טפחים מותר כנגדו בפתוח לרשות הרבים, מוכח הכא כצ"י, מיהו אף הכא יש לומר לרצא בפתוח לכרמלית, ובש"ע סי' ס"ג סעי' י"ג, פסק לדינא דרצ הונא, והקשו אחרונים ז"ל שהרי אגן קיי"ל דצין לחיין מותר בפתוח לרשות הרבים, וגם הגר"א ז"ל האריך בזה, ולכאורה למש"כ לעיל סי' ב' דהרמב"ם ז"ל דאוסר תחת הקורה בפתוח לכרמלית, על כרחך לית ליה דינא דהרמב"ן בלחי יתר מארבעה טפחים, אם כן המחזר שסתם סי' ס"ה סעיף ד' כהרמב"ם, שפיר פסק להאי דרצ הונא, ואולי דבכלל פחות מד' אמות היינו אף פחות מד' טפחים, וזה אינו לדידן בפתוח לרשות הרבים.

כ) אמנם כעת הדנא צי ממש"כ סי' ב' להוכיח מסוגיא דשבת ט' א', ושפיר יש לומר דהרמב"ם מפרש כהרמב"ן, וסוגיא דשבת שם יש לומר דבאמת המתירים עירובין ח' ב', ורצ מכללם, להשתמש תחת הקורה, הוא אף בפתוח לכרמלית, אצל בזה קיי"ל כהאוסרין, אצל בפתוח לרשות הרבים לכו"ע מותר, ואף צין הלחיין, וזה דקאמר רצ ט' א' לצ"י, דהא דתנא רצ זכאי הוא אף בפתוח לרשות הרבים, וצוה אין חילוק צין לחיין לקורה, שלא נחלקו, אלא בפתוח לכרמלית, וצוה מודים, בצין הלחיין, כו"ע, דאסור, ולפי זה שפיר משני רצ שבת שם, באיסקופת מצוי חצוי מקורה כו' ובפתוח לכרמלית, אצל בפתוח לרשות הרבים, גם בלחי הדין כן, אלא דלא מוקי לה בלחי כה"ג בפתוח לרשות הרבים, שאין דרך להעמיד לחי בכה"ג וכמש"כ בתוס' ישנים שם, א"נ דמייירי ציש עובי כותל בולט מכאן ומכאן, ובפתוח לרשות הרבים מותר אף בפתוח נעול, ומיהו אכתי משכחת ליה בהעמיד לחי כ"ש באמצע אותו העובי, ובפתוח לכרמלית, וזהו קו' תוס' ישנים דשבת שם.

כא) אמנם יותר נראה לפרש, דבאמת הרמב"ם סבר דוקא כדעת הרמב"ן דהחילוק צין רשות הרבים לכרמלית, הוא לענין עיקר הסברא דרשות הרבים חוד החילון מתיר דנטפל לפנים, ובכרמלית נטפל לחוץ, והרמב"ם מפרש דכשחידש רצא דכרמלית אסור, הוא אף בקורה, דלרצא אין חילוק צין לחי לקורה, ופלוגמא הוא בפתוח לרשות הרבים, וקיי"ל כהמתירין משום דכל הני הלכה כמותן, רצ ושמואל הלכה כרצ באיסורי וכן רבי יוחנן וריש לקיש וכן רבי חייה ורבי שמעון

כמבואר בתו' ט' ב' ד"ה ולרשב"ג, וצוה הק' מהרש"א דמאי שנה מקורה דאמר רצ חסדא לדברי המתיר אסור, והכא נמי כיון שהיכרא מלצר נמלא דמפסיק רשות צין לחי למצוי, ואילו הניח אור צין לחי למצוי וליכא דופן כנגדו ודאי אסור, והנה לפי תו' דבלחי ארבעה מודה רצא, אם כן לעולם חוד הפנימי מתיר, ואין היתר צין לחיים רק מטעם מקום פטור, ואף לפי הרמב"ן [הוצא סי' ב' ס"ק ד'] דרצא מתיר גם בלחי ארבעה בפתוח לרשות הרבים, מכל מקום כה"ג שאין דופן כנגדו, יש לומר דדינו כפתוח לכרמלית, אצל באמת אין להקיש לחי לקורה, דקורה שפיר יש לומר דאינו סותם רק בחודו החילון, משום דכבר נתחזק המצוי במחיצותיו על ידי תקרת טפה [וכמש"כ ס"ק ט"ז] אצל לא בחוד הפנימי, מה שאין כן בלחי דלא שייך כלל לומר דוקא חוד החילון שאין העובי של לחי פועל כלום, אלא היתר צין הלחיים בטפילה למצוי וכמש"כ לעיל, ואין שייך לומר דהיכי דהלחי בחוץ שאינו יכול להטפל לא יתיר הלחי, א"נ טעמא דרצ חסדא בקורה, משום שאינו על גבי מצוי כמו לרצא ומשום שנפרדו הקורה והמחיצות זה מזה אלא דכבר דלמ"ד תחת הקורה אסור לית ליה האי סברא דבלאו הכי מחיצות שכנגד הקורה אינן מחיצות שהרי נשאר תחת הקורה כרמלית, וכן משמע דהיתרא דצין הלחיים אינן אלא משום טפילה שהרי בגרסא מבחון נמי יש לו דין צין לחיים כדאמר י' א', והתם לא שייך חוד החילון ולא הכירא מלצר.

ית) לפי הרמב"ן דפתוח לרשות הרבים מותר צין הלחיים אף ביתר מארבעה, והוא הדין בחצר אף ביתר מד' אמות, ואין חילוק צין נראה מצפנים לנראה מבחון, אם כן חצר גדולה ניתרת בהעמיד סמוך לקרן זוימת פס ארבעה [על פני הרחוב] אצל כותל הארוך [ברחוק ארבעה טפחים מכותל האמצעי] בעובי כל שהו, ומיהו בלחי שנראה מבחון צין הלחיים ביתר, אלא אם אין צין הלחיים יתר מעשר אצל ביתר מעשר צין הלחיים אסור, אצל מצוי מותר, כדאמר בחצר קטנה שנפרצה לגדולה.

יט) י' א' שמע מינה צין הלחיים אסור לדעת תו' ח' ב' ד"ה הכל ט' א' ד"ה לרשב"ג, דבלחי ארבעה טפחים מודה רצא, דאסור צין לחיים אף בפתוח לרשות הרבים, ליכא הכא ראי' רק לעיקר דינא דצין לחיים דאסור, אצל לא לענין

• פשר חזון •

מד"ט, הוכחת הגמ' היא לשיטת אביי, ובזה תירץ קושיית האחרונים על השו"ע, ועי' לק' סי' ח' סק"י בתירוץ הגר"א, וממה שתירץ כאן רבינו, חזר בו בס"ק הבא, ע"ש.

כ) ז"ל תוס' ישנים, אמר מהר"ם, הוה מצי למינקט וקירוי כלפי חוץ וכגון שהדלת עומדת באמצע עובי הפתח אצל הקירוי אלא דרך הדלת לעמוד כולה בפנים, והא דלא אוקימנא בלחי כדס"ד וכגון שהלחי באמצע האיסקופה ואין משם עד הדלת ד' שמא לפי שאין דרך להעמיד לחי באמצע האיסקופה אלא או בפנים או בחוץ או כמו שתירץ מהר"ם דלחי הוי מקום מחיצה ואפילו נעול הוי כלפנים ואע"ג דליכא ד', כמו תקרת ד' דאפילו נעול יורד וסותם, עכ"ל.

כא) עי' סי' ב' סק"ד ה' דברי הרמב"ם והרמב"ן, ומה שנסתפק רבינו בסוגריים אי דלתות מתירין בלא צוה"פ, עי' סי' ב' סק"ג, ובס"י י"ד האריך דלא מהני, ע"ש, ועי' בקו' דלתות שער העיר, ובמש"כ למ"ד דנראה מבחון הוי לחי, עי' בס"ק כ"ג, ונשאר בקושיא שהקשה סי' ב' סק"ה, ע"ש.

אין המחיצה שמן הצד דבוקה לכתלים, וא"כ חוד החיצון אינו דבוק לכתלים משא"כ הכא דהלחי דבוק לכתלים וא"כ חודו החיצון שפיר דבוק בכתלים ודו"ק. ואפשר שכוונתו לדברי רבינו במש"כ אבל באמת אין להקיש לחי לקורה וכו', וצ"ע, ומש"כ החזו"א הוכחה דבין הלחיים הוא משום טפילה, לכאוי הוא ראייה לכל החילוקים שביאר בדין ד'.

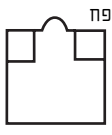
יח) ציורו כזה, * ובשונה הלכות שס"ה דין י"ח העתיק דברי החזו"א כאן, מיהו לכאוי נראה שכוונת החזו"א להראות הדינים המחודשים היוצאים לפי הרמב"ן, עי' ס"ק ג', וצ"ע. ומש"כ החזו"א דאין ניתר בלחי אלא כשאינו יתר מי' אמות ה"ה בפס.

יט) הגמ' הוכיחה מלחי המושך עד ד"א דמשתמש עם חודו הפנימי, דבין לחיים אסור, ופי' החזו"א דלדעת תו' הוכחת הגמ' היא לא להכריע במח' אביי ורבא אלא רק לחדש את עצם הדין, כיון שאין הכרח מהגמ' דגם בלחי פחות מד"ט משתמש עם חודו הפנימי, ולדעת הרמב"ן שמח' אביי ורבא היא גם בלחי יותר

נראה מצפנים חשיב כל משך הפנים כמוזות הפתח ולא ככותל וצמקום שמיני קנה על גזיהן נעשה אורת הפתח, ואם עשה אורת הפתח באופן זה ודאי מותר בין הפנימיין עד קנה שעל גזיהן, שכל זה לפני מן המחילה, ואם כן מה הפסיד במה שהוסף להרחיב את הקנה שעל גזיהן על פני כל הפנימיין הלא קנה שעל גזיהן אינו נפסד במה שאינו נראה שאף אם קירה כל המצוי חשיב אורת הפתח בין פנימיין, ושפיר יש לחשוב את סוף הפנימיין וסוף הקירוי לאורת הפתח, ונמצא דכל בין הפנימיין לפני מן המחילות, ובאמת שאינו מצויר בהדיא צד פוסק שבין הפנימיין אסור בצורת הפתח, ואף דמדברי מו' משמע דגם למסקנא מיירי דליכא עובי הכתלים לפנימיין, אלא דבין לחיין אסור, מכל מקום יש לומר דהקורה אינו על גזיהן אלא ביניהן סמוך להן דכשר בקורה ואינו אורת הפתח, ועי' לעיל סי' ב' ס"ק י"א] ואם אורת הפתח מחילתו צדו י"א מותר אף צפתח נעול ולא נשאר ארבעה, כמו צפי תקרה שאין דלת מצטל מחילה גמורה, וכמש"כ סי' ב' ס"ק י"ב, ועי' ס"ק כ"ג.]

ג) ואם כן צריך לפרש גם דברי המרדכי [הוצא סי' ב' ס"ק ט"ז] דמיירי שהפנימיין נכנסין קנת לפני, והדלת נכנס בין הפנימיין צערה שהוא נעול, ומיירי שהצית פתוח במלאו, וצ"ל לפי זה דעל ידי נראה מצחוץ, לא נעשה סוף הכותל הדרומי הצולט מן המשקוף לפנים לאורת הפתח, כזה ^{פג} דאף על גב דידון משום למי היינו החרין ולא קנה הכותל הדרומי, כדמוכח ט' ב' דכשמודדין שיעור הפס והלחי, מודדין את משך הגימס מלפון לדרום, כדאמר ולימא לצוד כו', ואפשר דאף אם אין הצית פתוח במלאו, מכל מקום אין הכותל שאחורי הדלת נידון משום פנים לאורת

בר רבי כדאמר לקמן י' א' והלכתא כו' הואיל ותנא רבי חייל כותי' אף על גב דרבי שמעון בר רבי פליג, וסוגיא דשבת צפתוח לרשות הרבים דוקא, ומיירי שאין עובי הכתלים נכנסין, אלא צפתוח במלאו, והקורה הונח להיתר המצוי וכן נראה בפשט הסוגיא וצפרש"י דהקורה הונח להיתר המצוי, וומיהו אי דלתות מתירין אף בלא אורת הפתח אף צפתח פתוח על כרחך האי קורה להיתר תוך הפתח צאל ולא כדסקלא דעתך מעיקרא דיש עובי הכתלים כדפרש"י, והא דקאמר קורה, היינו להוילאו ממאי דסקלא דעתך דיש כאן עובי הכותל שהוא כלחי על פני כל תוך הפתח, והוא הדין בלחי כה"ג, א"כ משום דבלחי למ"ד נראה מצחוץ הוי לחי לא משכחת לי' דלעולם מותר אף צפתח נעול צפתוח לרשות הרבים כיון דתוך הפתח רחב ד' טפחים, ואף על גב דרב אית לי' עירובין ו' ב' ח' א', דנראה מצחוץ לא הוי לחי יש לומר דלא פסיקא לי' דאחרים אית להו דלא הוי לחי, דפלוגתא דתנאי היא, או כמו שתיירו בתוס' ישנים שם, וזוה עולה הכל כהוגן, אלא דישאר לנו לצאר טעם האוסרין תחת הקורה, צפתוח לרשות הרבים, למה אינו מותר צפתוח מד' טפחים, מטעם מקום פטור, ועל כרחך דסבירא לי' כאציי עירובין ט' א' ותקשה לרצא, וצ"ע.

כב) וכשנפרש סוגיא דשבת דלמאי דמשני מיירי שאין עובי הכתלים נכנסין לתוכו, וכן למאי דמשני רב אשי צאיסקופת בית כו' מיירי נמי בליכא פנימיין, ואם כן אין הכרע לענין אורת הפתח שתוכו אסור צפתוח לכרמלית, כיון דמיירי בקורה בלא פנימיין, וכן נראה דצורת הפתח בין הפנימיין מותר, שהרי אם הפנימיין נמשכין והניח קנה על גזיהן לצד חוץ כשר ועל כרחך דלא חשיב כהניח קנה על הכתלים, דכיון דהפנים

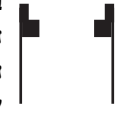
פשר חזון

משך הגימס, היא ראי' שהרוחב הוא הלחי, אבל לא ראי' שא"א לחשוב גם הבליטה ללחי וכמש"י לרש"י בסק"ה ר') וצידד רבינו דגם כשיש בליטה לכל רוחב המשקוף כזה * אסור להשתמש חוץ לדלת, דהדלת מבטלת את המשך הפנימיין ואפי' אם אין דלת צידד רבינו דהמשקוף מבטל המשך הפנימיין, ונקט שיש ליהרהר בזה למעשה, (והעתיק בשונה הלכות שס"ב דין ע"ה דאפשר דצריך ליהרהר בזה, ומה שצייר שם כזה * תוקן במהדרות האחרונות, כיון דהקנים נראין מבפנים, וזה שאינם נראין מחלל הפתח לכאור' אינו מעכב כדמשמע בחזו"א סי' ט"ו אות ו', ובדין הראשון בשונה הלכות שם, אלא דהק' מדברי החזו"א סי' ו' סק"ט שהובא בדין פ' שם דהעמיד פס גבוה י' ורחב ד' והי' אמות והעמידו אצל כותל המבוי אצל קנה הצוה"פ מבפנים כשר, ועוד יש להקשות ממבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר, ובראשונים כתבו דמהני צוה"פ באלכסון אע"פ דבאופן רגיל אין ד"ט לפני קנה צוה"פ שבצד הארוך, אמנם, יש לדחות דמהני ד"ט שלפני צוה"פ לפי צורת הדפנות אע"פ שלפי צוה"פ אין לפני ד"ט, ובמה שהק' בשונה הלכות יש לחלק דהתם איירי החזו"א בדין ביטול החלל שלפני צוה"פ, אי בעי שיעור ג' או ד' טפחים, אבל לגבי נראה מבחוץ אפשר דאם הקנה העב רחוק משהו מהקנה הדק, כבר נחשב הקנה הדק נראה מבפנים, ולא אכפ"ל שהקנה העב מסתירו, וא"כ י"ל דהחזו"א בסי' ו' איירי שרחוק משהו מקנה צוה"פ, דאי"ז הנידון שם, (ואולי זה ישוב גם לדין מבוי שצדו אחד ארוך) ואם כנים הדברים, גם הציור המתוקן בשונה הלכות אינו (מדויק).

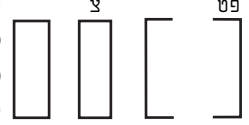
כב) משמע מדברי הקרן אורה י"א א' בתוך דבריו להיתר תחת צוה"פ, וכדברי רבינו כאן, ומש"כ רבינו שאף אם קירה כל המבוי חשיב צורת הפתח בין פנימיין, צ"ע, דבליקוטים סי' ג' סק"ה כ' דקנה עליון צריך להיות בולט למטה מכל שטח התקרה אבל תקרה עצמה אינה נחשבת לקנה עליון בצוה"פ, ע"ש, ובסי' א' סקס"ה ג"כ משמע דבקירה כל המבוי לא חשיב צוה"פ, ע"ש, וצ"ע, וע"ע בסי' ו' סק"ג, ויש לומר דדין קירה כל המבוי תלוי בהיתר בין הפנימיין, דלפ"מ שסבר הכא להיתר תחת צוה"פ וחודו החיצון סותם, א"צ שיהי' קנה יורד, כיון דשפיר איכא חודו החיצון, ומה שציין רבינו לסק"ג נראה כוונתו להוסיף על מה שאמר שאין דלת מבטל מחיצה גמורה, לפמש"כ דהחילוק הוא בין ביטול שיעור ד"ט לביטול הצורה, וא"כ בצוה"פ דא"צ ד"ט לצורתה, עי' סי' א' סקס"ה וסי' ו' סק"ט, ג"כ אין הדלת מבטלתה, אמנם בעיקר דין בין הפנימיין בצוה"פ כ' בס"ק כ"ד דלדעת הרמ"א בס"ס שמ"ו משמע דאסור, ובסי' ו' ס"ק ט"ו י"ט וכ"ג ג"כ העתיק דמשמש עד כנגד הקנה, וכ"כ בשונה הלכות שס"ה דין כ"ד .

ג) המרדכי כתב דכשתינוק מביא המפתח עמו מותר ליקח המפתח ולפתוח הפתח כיון דאין המשקוף בולט ד"ט לרה"ר הוי כרה"ר, א"כ לכאור' מבואר במרדכי דתוך צוה"פ הוי כרה"ר, וזה לא כמש"י בקרן אורה ולעיל סק"ב (אמנם, אי נימא דאין הפנימיין בולטים לרוחב כל המשקוף לק"מ). לכן פי' החזו"א דיש פנימיין שביניהם הדלת, כזה * ומה שצייר החזו"א כוונתו לומר שלא נעשה כציור זה, וכמו שמשמע בלשונו, ומש"ה אע"פ שהמשקוף מגיע עד סוף הכתלים אין הנראה מבחוץ חשיב פנימיין וכמש"י בסי' ו' סקט"ז. (אמנם הראי' שהביא כאן ובסי' ו' סקט"ז מהא דמודדין את

הפתח, דהדלת מסלק את הנראה מצפנים, וולא דמי לפי תקרה שאין הדלת מצטל דהתם לא חסר לי רק שעורא דארבעה טפחים מה שאין כן הכא דצטל עיקר זורתא] ואפשר דאף בלא דלת, המשקוף עצמו מסלק את הנראה מצפנים שמוך ממנו, ולפי זה צריך לזרה, שלא להעמיד צ' פזימין הפנימי עב והחיצוני דק, ולשום קנה של זורת הפתח על הדק, דלא חשיב הדק נראה מצפנים שפנימי מסלקו, ומה שנראה מצחוץ לא חשיב פנים.

כד) צ"ב ב' ואלו השוה את גיפופי' כו' התם סילוק מחיצות הוא, וכן הדין בכל הנעשה מחיצה בעומד מרובה, כגון חצר העשוי' כזה^ט ויש עומד מרובה במזרח וצמערב, ואם השוה את הגיפופין כזה^ט אסור, ודוקא כשמשך את הדפנות מסוף הגיפופין של מזרח עד הגיפופין של מערב אבל אי נשאר ארבעה טפחים עדיין אין כאן סילוק מחיצות, ואפשר דכל שנשאר ג' טפחים עדיין אין כאן סילוק מחיצות, ואינו נידון בעומד מרובה לסלק מחיצות, [עי' לעיל סי' א' ס"ק מ"ה], מיהו צורת הפתח על פני כולה מגיפופי מזרח עד גיפופי מערב הוי סילוק מחיצות, [עי' סי' א' ס"ק מ"ז] ואם הניח קנה על הגיפופין לאו כלום הוא אלא כשהעמיד גם פזימין תחת הקנה, ויש לעי' אי עשה פזימין רחבין עד שאם נידון את צין הפזימין כלחוץ, יהי' עדיין עומד מרובה, מה דינו, לפי מה דמשמע באחרונים ז"ל בסוף

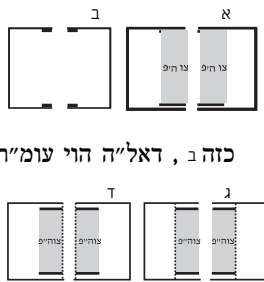

סי' שמ"ו דדינו של המרדכי הוא צצין הפזימין תחת זורת הפתח, אם כן אין זורת הפתח מועיל אלא מחודו הפנימי ולפנים, [מיהו לדעת הרמב"ן דצפתות לרשות הרבים אף בלאי רחב ארבעה טפחים מותר כנגדו, עדיין יש לדון בכה"ג, אי דמי לפתוח לכרמלית] אמנם למש"כ ס"ק כ"ג יש לומר דצורת הפתח לעולם חשיב מחיצה מחודו החיצון, מיהו אם הניח הקנה לסוף הפזימין ודאי מה שמן הקנה ולפנים הוא כלפנים מן המחיצה, ונראה דאף אם נפרש דעת הראשונים לאסור תחת זורת הפתח צפתות לכרמלית [או ברחב ארבעה טפחים לדעת תו' אף צפתות לרשות הרבים, וכגון דליכא צקנה שעל גציו משום פי תקרה, שאינו יכול לקבל מעוצה או עגול וכיו"צ] אינו מעיקר ענין זורת הפתח דכיון דאם הניח את הקנה בסוף הפזימין כשר [וכן הוא מעשים בכל יום וכמש"כ רמ"א שס"ג סעי' כ"ו, שאין החבל על פני רחב כל הפזימין] אינו מפסיד צהוספת הקירוי וכמש"כ ס"ק כ"ב, אלא מתקנת לחי וקורה הוא דכמו דלא מהני ג' מחיצות משום שאין ניכר מחיצה רביעית אף ששלש המחיצות משלימות מן הדין את מחיצה הרביעית, כמו כן אם עשה מחיצה ברוח הרביעית ואינו ניכר, והלכך כיון שצין הפזימין הוי פרוץ במלאו, אסור מתקנת לחי, ומיהו אי הניח הקנה לסוף הפזימין מותר עד הקנה שהרי ניכר המחיצה עד הקנה, והלכך אם העמיד זורת הפתח צין הגיפופין, תוך הפתח כלפנים לענין שיעור עומד מרובה.

• פשר חזון •

כד) הא דהשוה את הגיפופין מבטל עומ"ר, הוא מבואר בראב"ד שהובא לק' סי' כ"ד סקי"א שאין נותר בעומד מרובה מבחוץ דמחיצה צריך למסתם מקום הנגדר, ומש"כ החזו"א דצוה"פ עושה סילוק מחיצות וכ"כ לק' סי' מ"ג סק"ח, ע"ש, אפשר דהוא תלוי במח' הפוסקים שהביא לק' סי' ו' סקי"ד האם צוה"פ נחשב כסתום לומר עומ"ר ממנו ולכותל, וע"ע מש"כ סי' י"ד סק"ג, וע"ע סי' ט"ו אות ו' שהביא מתוס' דבקנים שבחלל צוה"פ אמרינן אתי אורא דה"ג ודה"ג, ואין משם קושיא, דשם אמרינן דאינו צוה"פ ומש"ה לא חשיב כסתום, (ובמש"כ החזו"א כאן דעומ"ר אינו עושה סילוק מחיצות עי' סי' א' סק"ה, ועי' בס"י ל"ט סק"א וג' ובליקוטים סי' ג' סק"א דעת תוס' והראב"ד דגוד אטיק מסלק מחיצות ודעת הרשב"א והראב"ד דהגיפופין מקדימין וסותמין, ועי' בקו' תיקון מבואות פ"ז הערה 14 ופ"י הערה 23 שנסתפק האם פי תקרה עושה סילוק מחיצות, ויש לדון האם פסי ביראות עושין סילוק מחיצות. ועי' בשונה הלכות בהערות לסי' שס"ב דין ע"ט דשמע שמרן ז"ל החמיר אם יש צוה"פ תחת צוה"פ, ומקור השמועה בקו' הלכות כלאים של הרב קלמן כהנא מהדורות ת"ש וכתב בהקדמה שם שמרן עבר על הלכות אלו והסכים להדפיסם כלשונם, ושם באות י"ז כתב שתי צורות הפתח העוברות זו תחת זו מבטלות זו את זו, עכ"ל, ותמה בשונה הלכות מדוע התחתון פסול, וי"ל דכיון דצוה"פ עליון

חשיב כסתום עושה סילוק מחיצות והוי כהעמיד מחיצה באמצע צוה"פ, והצוה"פ התחתון חשיב כסתום וחשיב כמחיצה באמצע צוה"פ העליון, ואף למש"כ בשונה הלכות שם דהעליון הוא פתחי שימאי, י"ל דלחומרא פסלינן לי', אבל לא אמרינן שהוא פתחי שימאי לקולא שלא יפסול התחתון, וע"ע בקו' תיקון מבואות פי"א הערה 147): ויש לעי' אי עשה. נסתפק החזו"א בעשה צוה"פ עם פזימין ומשקוף רחבים כזה א (ולכאו' איירי דאין ג"ט או ד"ט בין הפזימין לדפנות, והיינו שצוירו כזה ב, דאל"ה הוי עומ"ר ולא אמרינן סילוק מחיצות), דאם צוה"פ חשיב מחיצה מחודו הפנימי ג כזה עדיין עומ"ר מהדפנות או מהפזימין, וצידד דלכו"ע לגבי סילוק מחיצות חשיב מחיצה מחודו החיצון כזה ד, דכל מה דאסור להשתמש הוא משום דנחשב כפרוץ במלואו, אבל דין המחיצה הוא מחודו החיצון. (וכך העתיק בשונה הלכות סי' שס"ב דין ל', ומה שסיים שם לא אמרינן דתוך הפתח נחשב כלחוץ וממילא יהי' מותר לטלטל גם בין החצירות ע"י עומ"ר, הוא בהמשך אחד שלא אמרינן).

סימן ד

אמות ואח"כ נשאר ב' אמות עומד, ואח"כ נפרץ ב' אמות, ואח"כ עומד ב' אמות, ונפרץ ב' אמות, ועומד ה' אמות, אף על גב דיש כאן ט' אמות עומד, חשיב פרוץ מרובה שאין נחשב עומד אלא ה' אמות, ולא עוד אלא אפי' כותל ל' אמה, ועומד י' ופרוץ ג' ועומד ב' ופרוץ ו', ופרוץ ב' ועומד ב' ופרוץ ג', אף על גב דיש כאן ט"ו אמה עומד, עשר בתחלתו, ועוד ו' שאין הפרטות מנזקין רק ב' אמה מימין ומשמאל, מכל מקום כיון שהעומד שצדקו מתבטל מחמת אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא הרי כאילו פרוץ כל ו' אמה, והוא ל"י העומד ו' ב' ב' פרטות ו' ז' ומתבטל.

ב) שם בגמ' עומד מרובה מצ' לדדין כו' נראה ללא חשיב עומד מרובה מצ' לדדין אלא כשהפרטה שצנייהן יתירה על כל עומד שמלדיה, כגון כותל י"ב, ועומד ג' וחצי, מזה ומזה,

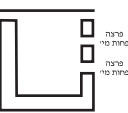
א) עירובין י' ב' עושה פס כו' האי דינא הוא בין צמזוי ובין צחלר, ובין צדופן רביעית ובין צשאר הדפנות, ובין לענין יתר מעשר ובין לענין עומד מרובה, וכלל דמלתא דכל עומד שהוא בין פרטות שכל אחת יתירה על העומד שצנייהן, או כמדת העומד הרי העומד כליתא, והלכך אי מצלעדי העומד הזה, היה יתר מעשר, גם עתה לא חשיב האי עומד למעוטי, וכן אי מצלעדי האי עומד הוא פרוץ מרובה, נידון גם השתא כפרוץ מרובה, כגון חצר ט"ו על ט"ו, וגדורה צג' רוחות, ועשה פס ה' אמות צרות רביעית, וצריך שיהי' ג' המחוילות עומד מרובה, [כמש"נ סי' א' ס"ק ל"ג] ונפרטה בהן פרטות, בין באחת הדפנות ובין בכלן, אף על גב דנשתייר עומד מרובה כשנזקף כל העומד שצדופן, מכל מקום כיון שיש בהן עומד שצין ב' פרטות שיחירות עליו, אינו נחשב לעומד, כגון שנפרץ כותל דרום ב'

פסוק חזון

כפרוץ ומצטרף להיות פרוץ מרובה על העומד ויותר מזה מבואר ברשב"א י' ב' דבדאי אלו נפרץ המבוי מצדו בשני מקומות כגון זה * ויש בין ב' הפרצות יתר מעשר ואין בעומד יותר על כל אחד משני האוירים של הפרצות, אנו אומרים בזה אתי אורח דהאי גיסא דפס שבינתיים ואורח דהאי גיסא ומבטיל ל' והו"ל פרצה יתירה על עשר ואין הקורה מתירתו עכ"ל, [וצ"ע קצת מה שמשמע מלשון הרשב"א דהעומד אינו מצטרף לפרצת עשר, דבגמ' י' א' וב' משמע דאם אינו מתבטל לגמרי, מפסיק בין הפרצות.] וכך הוכיח החזו"א במכתב מדברי התוס' ב' ב' ד"ה בין לרבנן, ע"ש, [ועי' בברייתא דמלאכת המשכן פ"ה אות ד' בפ"י טעם בשם המלבי"ם שעמודי המסך היו מרוחקים כלפי חוץ עשר אמות ודלא כתוס', ע"ש]. ומכל זה מבואר שחזרו בו רבינו ממש"כ דכל עומד שהוא בין פרצות כמדת העומד הרי העומד כוליתא, ועומק הדבר נתבאר במכתבים, דכשאנו פוגשים את העומד בסוף הכותל יש לנו ב' דרכים, אם להתחיל לדון על הרשות ולחשוב את הרשות כנשלם במחיצות וכו' או לדון מקודם על העומד ולבטלו, ובאמת יש כאן התאבקות תמידית של ב' כוחות, שאם אנו מחליטים שאין כאן מחיצה וכו' ג"כ הדבר נשאר כן באמת שאין כאן מחיצה, ע"ש, ומתוך השקפה זו, מבואר גם הדין שהוסיף רבינו דגם אור שנוצר ע"י שהעומד נתבטל ע"י אתי אורח וכו', מבטל את העומד שבצדו הפחות ממנו.

ב) יסוד הנידון בעומ"ר מב' רוחות מבואר ברש"י ט"ז ב' דאין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תצרף שתי רוחות לבטלו, ומש"ה כ' רבינו בפשיטות דבגוונא שהעומד רב על הפרצה שבצדו, וא"צ צירוף ב' רוחות אמרינן עומ"ר לכו"ע (ולק' סק"ד נתבאר יותר עומק הסברות וחילוקי דינים בזה), וד"ז הוכיח מהסוגיא דלקמן דבמחיצה גבוהה עשרה אמרינן עומ"ר אפי' בעומד פחות מה' טפחים, וגוף הדברים כבר מבואר בר"ן ט"ז ב', דאנן לא אמרינן אלא דהני עומדין לא מבטלי ל' לפרוץ אבל דנחשבהו פרוץ לא אמרינן הלכך אם יש באותה מחיצה עומד מרובה במקום אחד מאותו הפרוץ בהכי סגי ולא בעינן עומד מרובה מאותו הפרוץ ומן העומדין הקטנים, עכ"ל, [ועי' בחו"ב עירובין סי' ג' סק"ג וסק"ו מה שדן בדברי הר"ן]. אמנם, בתחילת דבריו כשהחילק הר"ן בין דין אתי אורח דהאי גיסא וכו' דהעומד מתבטל, כ' דבעומ"ר מב' רוחות דלא הוי עומד "אפשר" דלא הוי דינא הכי, ומדנקט בלשון אפשר משמע דמספקא ל'י, וכך יש לדון מלשון רש"י י' ב' בד"ה

א) האי דינא הוא בין במבוי. כמבואר בגמ' י' ב': ובין בחצר. הוא פשוט הגמ' ט"ז ב': ובין בדופן רביעית. שזה הנידון בגמ' י' ב': ובין בשאר הדפנות. יבואר להלן: ובין לענין יתר מי'. שזה הנידון בגמ' י' ב': ובין לענין עומ"ר. מקורו בר"ן ט"ז ב', וז"ל דמסתברא דכל היכי דאמרינן אתי אורח וכו', העומד נחשב כפרוץ ומצטרף להיות פרוץ מרובה על העומד, עכ"ל, ויעויין להלן: או כמדת העומד וכו'. הכא נקט רבינו דדין אתי אורח הוא בין בדופן רביעית בין בשאר הדפנות, ואפי' כשהפרצות כמדת העומד, ובסי' י"ג סוף סק"א העלה והביא מהגמ' ט"ז א', ב' מהלכים בזה, באופן הראשון נקט דבמקום שעומד מרובה לא נאמר דאתי אורח וכו', והאי דינא נאמר רק בגווי דליכא עומד מרובה, כגון בדופן רביעית [או במחיצת ערב שא"צ עומד אלא עשרה טפחים או לגבי לחי, ויש לדון אם נאמר סברא זו לגבי פרצת עשר שמבטלת העומד מרובה] וכך נקט באגרות משה ח"ב סי' פ"ט, וכ' שם דאל"ה משכחת לה מחיצה חמישים אמה ל"ב עומד וי"ח פרוץ ואעפ"כ יהי' פרוץ מרובה, ע"ש, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ח העתיק לדינא את דברי החזו"א הללו, ויעויין שם בהוספות, באופן השני נקט החזו"א דאתי אורח וכו' הוא כח קודם לדין אם העומד מרובה, ולא נאמר דין אתי אורח וכו' כששני האוירים שוים לעומד אלא דווקא כשאחד מהם יתר על העומד, ונתבאר במכתב החזו"א שהובא בשערי לימוד בענין אתי אורח דאע"ג דבאופי הכללי של רוח הרביעית פרוץ מרובה מ"מ זה העומד שהוא בין פרצות השוות עמו במדתן אינו בטל, כיון דלעולם פרוץ כעומד לא חשיבא פרצה, ומ"מ אם בצד אחד פרצה כמותו ובצד השני הפרצה יתירה עליו, העומד מתבטל, ופרוץ כעומד מצד אחד אינו מצילו כיון דהפרוץ והעומד כוחותיהם שוים במקום זה, והפרוץ יש לו שותף עשיר מצד שני מתגברת הפרצה על העומד, עכ"ל וע"ש, ושם הוכיח זאת מדברי רש"י י' ב' ד"ה והאי גיסא לא מתבטל אלא אמה שאצל הפתח, ובמכתבים שם הוכיח זאת גם מדברי תוס' י' ב' ד"ה ואצבעיים, דאל"כ אין אנו צריכין לדברי רי"ב דאף אם אורח שחור לחצר חשיב פרוץ מ"מ העומד במקומו עומד מפני שכותל דרומי של החצר עומד מרובה בכללו, ע"ש, ומדברי תוס' הללו מוכח גם שאמרינן אתי אורח בכל הרוחות, ודלא כמ"ש החזו"א באופן הראשון, וכך כתב בהוספות בשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ח, וכך נקט החזו"א במכתביו שם, וכך מבואר להדיא בר"ן ט"ז ב' דמסתברא דכל היכי דאמרינן אתי אורח וכו', העומד נחשב

פרוך ג' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוך ג' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוך ג' פחות משהו, ולמ"ד דעומד מרובה מז' לדדין, הוא עומד, משכחת ל' כותל י"ח נותר בעומד ו', פרוך ג' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוך ו' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוך ג' פחות משהו, וזגמ' עירובין י"א א' פריך [בהא דתניא דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוך], שרובן סלקא דעתך כו', ואם איתא דאין לריך שיהא רוב הדופן עומד, הלא כן הוא האמת דאף על גב שרובן פתחים מותר, ובספר מ"צ סי' ס"ג ס"ק מ"ה, כ' דכותל ט"ו, עומד אמה, פרוך אמה, עומד ג', פרוך ג' עומד ג', עומד ג', פרוך אמה, עומד אמה, מותר למ"ד עומד מרובה מז' לדדין הוא עומד, ולפי זה משכחת ל' כ"ד שניתר בעומד ד', פרוך ו' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוך ג' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוך י"ב פחות משהו, [בהחלף אמה עסקינן שלא תהא פרצה יתר מעשר], ואפי' למ"ד דמז' לדדין לא חשיב עומד, דהכא, כיון דחשיבין הפרצה שצ"ב העומדין כסתום הוא עומד ו' ומשהו, וחשיב פרצה ו' שמן הלד נמי כסתום, והוי עומד י"ב ומשהו, מנד אחד, והדבר תמוה מאד, ובהא דפריך שרובן סלקא דעתך כו' מצוחר ללעולם צעינן רוב הדופן עומד, והא דסגי צרח ט"ו צרות רביעית, והרחיק אמה ועשה פס אמה

וה' פרוך צאמלע, אכל כשעומד ד' וחצי מזה ומזה, ופרצה ג' צאמלע, שפיר הוי עומד, אף אי עומד מרובה מז' לדדין לא הוי עומד, ואף על גב דעומד מרובה מי"ב הוא ו' ומשהו, ואינו מנד אחד, מכל מקום כיון דהפרצה פחותה מכל עומד שפיר נידון בעומד מרובה, וכן אם מנד אחד ג' אמות, ומנד שני ה' אמות ומשהו, ופרצה ה' פחות משהו, נידון בעומד מרובה, שה' ומשהו, סותם את הפרצה ה' פחות משהו, שלא חשיב פרצה אלא עד ג' האמות שמנד הב', והוי פרוך עשר, וניתר בה' ומשהו, וכן מצוחר לקמן ט"ז ג', בערב, דאי פרצה צאמלע ג' נידון בעומד מרובה, אף על גב דרוב עשר צעינן, וליכא ה' עומד מנד אחד, מכל מקום חשיב עומד מרובה מנד אחד.

ג) מיהו נראה ללא חשיב עומד מרובה, אלא כשיצטרף כל העומד שצדופן, יהי מרובה על כל הפרוך שצדופן, אכל כשהפרוך מרובה, לא חשיב עומד מרובה, אף אי עומד מרובה מכל זד על הפרוך, כגון כותל י"ב, פרוך ג' וחצי, עומד ג' פחות משהו, ופרוך אמה ומשהו, ועומד ג', ופרוך ג' וחצי אף על גב דאין כאן פרצה שאין עומד מרובה מן הלד, מכל מקום כיון שפרוך רוב דופן, הוי פרוך מרובה, ואי הוי חשיב האי עומד מרובה, משכחת ל' לכותל ט"ו שניתר צו' עומד, כ"ד,

• פשר חזון •

רובא, ועי' לק' סי' ו' ס"ק כ"ב דעומד מרובה אינו דין על הפרצה כסתום אלא הוא דין על המקום שלפני הפרצה שהוא כגדור: **פרצה שאין עומד מן הצד.** היינו שאין פרצה שאין העומד שמצדה מרובה עלי': **ובגמ' פריך שרובן ס"ד כו'.** רצונו לומר דמוכח בגמ' שאם במציאות רובן פרוך חשיב פרוך מרובה, אמנם, בחזו"א סי' י"ג סק"ה כ' שמצדפים עומד מרובה בשתי עומד מרובה בערב, היינו פתחים וחלונות, אף שבמציאות רובן פרוך ועמשי"כ שם, וע"ע לק' סי' ו' ס"ק ז' מה שמיישב רבינו בגמ' זו: **ובספר מ"ב כ' דכותל ט"ו וכו'.** היינו דלא זו בלבד דאין הפרוך שנתבטל מצטרף לחשבון הפרוצים שבכללות הדופן, אלא חשיב כסתום ומצטרף לחשבון העומדים, ובשעה"צ כ' שמקורו מהא דס"ג סל"ד, ויש לדון בכוונתו אי כוונתו דס"ל לתוס' דבעי לחי סמוך לדופן, ומש"ה אין הפס שהוסיף נחשב לחי, ואעפ"כ יכול להעמיד לחי סמוך לפס כדמשמע מסתימת התוס', חזינן דע"י שעומד מרובה נחשב כסתום לגמרי דהוי סמוך לדופן, [אמנם צ"ע קצת ממש"כ בשעה"צ סק"ל דלהלכה אין להקל בעומד מרובה מב' צדדים ע"י לבדו, ואפשר דכוונתו באמת שאין להקל גם בכה"ג, אלא שבמשנ"ב העתיק דעת התוס' ועי' בתיקון מברואות פ"ה הערה 11] ובמש"כ המ"ב דאין הפרוך שנתבטל מצטרף לחשבון הפרוצים, מודה החזו"א לענין כלאים, כמב' בחזו"א כלאים סי' י"א סק"ח, (הובא בסוף סי' ו'), וכ' שם דאע"ג דברה"י בעינן ג' דפנות שעומד מרובה במשך כל דופן של ד' הדפנות, הכא לענין כלאים שא"צ לעשות רה"י אלא מחיצה מפסקת מותר גם בכה"ג, עכ"ל, היינו דברה"י צריך לדון על כללות המחיצה, כיון שהנידון הוא על הרשות, אבל בכלאים אפשר לדון את המחיצה בשלבים ולומר קם דינא, ועי' בחו"ב בליקוטים, וכל דברי החזו"א כאן הם כשיטתו לק' סי' ו' סק"ז דדין פרמ"ר נידון בכל דופן ולא בכל ההיקף, ע"ש: **ולפ"ז משכחת ל' כ"ד וכו'.** והעתיק את הקושיא בשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ב, וי"ל דהמ"ב לא התיר אלא בגוונא דלעיל שהעומד המזרחי סותם למערב והעומד המערבי סותם למזרח, אבל בציור זה שהעומד האמצעי סותם לשני הצדדים הוי כעין תרתי דסתרי, וכך מבואר ברשב"א בעבודת הקודש שער ב' סוף פ"ב דכשהעומד שבאמצע מרובה על הפרוך שמשני צדדים בעי קורה, ואינו נותר בעומד

יעשה פס אמה ומחצה דבי' דעומד מרובה משתי רוחות כשתצטרם לא הוי עומד מרובה אלא זיל לגבי כל חד וחד ונמצא פרוך רבה עליו ומבטלו ע"ש, ואם העומד מתבטל ע"י הפרוך א"כ בעינן עומד מרובה מהפרוך ומהעומדין הקטנים, והוא מוכרח בסוגיא שם דלמ"ד עומ"ר מב' צדדים לא הוי עומד העומד מתבטל דאל"ה לא הוי פרצה יותר מעשר, אלא מה שחילק הר"ן בין דין אתי אורא לדין פרוך מרובה, הוא שדין אתי אורא דנים קודם שדנים עומד מרובה, ואחרי שנתבטל נחשב כפרוך, אבל כדי לדון דין פרוך מרובה, קודם מחפשים אם יש עומד שמרובה על הפרוך הזה, ואם מוצאים מהצד השני עומד מרובה והוא סותם את הפרוך וכך נשארים העומדים הקטנים על עומדם וכך נקט רבינו [ובשונה הלכות שס"ב דין כ"א, אמנם, לגבי ציצית, באו"ח סי' ב' סק"ט, צידד רבינו לא כך אלא דבעינן עומד מרובה בכל צד, וע"ש]. ולענין דינא בעומ"ר מב' צדדים כ' המ"ב שס"ב ס"ק מ"ה די"א דאפי' עומ"ר מב' צדדים מצטרפים אהדדי, וכ' בשעה"צ שם סק"ל שכ"ה דעת תוס' ואו"י וריטב"א, אלא דדעת הרשב"א והרי"א [וכ"ה דעת הר"ן] להחמיר, נראה דמעיקר הדין דעתו להקל בזה, וכמו שהאריך במ"ב שם, ובחזו"א עירובין סי' מ"ה (נדפס בהל' ציצית סי' ב' סק"ט) כ' לגבי ציצית דמסקנת הגמ' בעירובין נראה דלא אמרינן עומד מרובה מב' צדדין וכהרשב"א והרי"א, נראה דעתו שאין להקל בזה, וכך כתב בשונה הלכות שס"ב דין כ', אבל בחזו"א סי' א' ס"ק מ"ה דין ו' ודין י"ז נקט גבי הלכתא פסיקתא דין עומ"ר מב' רוחות, ולא הזכיר שתלוי במח', ומשמע שדעתו להקל בדרבנן, וכך העתיק בשונה הלכות שס"ד דין כ"ד (ואפשר דלא נקט הכי אלא כמו שסיים דאין להקל בזה, אף שהוא קאי אמשנ"ב שנח' מצד אחר, אבל כוונתו להחמיר בעומ"ר מב' רוחות משום יראת הוראה, או משום דנוגע לדאורייתא, וא"כ אפשר דברשויות דרבנן יש להקל, וכך משמע גם ממש"כ בסי' י' סק"י שהוא מחלוקת, ושם איירי בדאו", ואולי יש לחלק בין בגד למחיצה). ובסימן זה דן בב' הצדדים, וע"ע בפ"י סי' ה' ס"ק ח' ד"ה ואע"ג וצ"ע.

ג) נראה לרבינו דבחיובן העומדים והפרוצים, א"א להחשיב פרוך כאילו הוא ממלא סתום ועומד, אע"פ שהעומד בצדו רבה עליו וסותמו דסוף סוף הפרוך מרובה בכל הרוח ורחמנא אמר לא תפרוך

עומד אין צינייהן רק אמה חשיב כסתום לענין לצטל פרטת ו', וכיון שיש כאן עומד מרובה מכל דופן, שהרי כאן ח' עומד, שפיר הוא עומד מרובה, ואפי' אי עומד מרובה מב' לדדין לא הוא עומד, הכא חשיב כמנזל אחד, ואי צריך דוקא עומד מרובה על הפרטת במקום אחד בלי הפסק ג' טפחים, וכה"ג לא חשיב עומד מרובה, גם למ"ד עומד מרובה מב' לדדין הוא עומד הכא גרע, ומיהו נראה ללא גרע מעומד מרובה מב' לדדין, דאף על גב דכל עומד פחות מהפרטת, מכל מקום מנטרפין העומדין, והכא נמי לינטרפו, ולהחיר בעומד מרובה של כל השטת, והלכך מסתבר דכה"ג חשיב עומד מרובה לכו"ע דהכא עדיף מעומד מרובה מב' לדדין, דהתם הפרטת מפסקת את העומדין והיא רבה עליהן, מה שאין כן הכא ב' העומדין אין הפסק צינייהן.

(ה) ראף אם כל פרטת שאין עומד מרובה עליה, לא מנזל אחד ולא מב' לדדין, אוסרת, מכל מקום לא מתבטל העומד שמן האד, כגון כותל כ"ב, עומד ג', פרוץ אמה, עומד ה', פרוץ ו', עומד ז', האי עומד ז' ממיר את פרטת ו', ולא חשיב עומד ה' כמאן דלימא ויהי' כפרטת י"ב, אף על גב דכן הדין בעומד שצין ב' פרטות צאופן דלמרינן אתא אורח דהאי גיסא כו' וכמש"כ סק"א, הכא העומד חשיב עומד מעליה, אלא שאינו

ומחלה והרחיק אמה ועשה פס אמה ומחלה, שאני התם, דרוח רביעית כשר (בעומ"ר) [בפרוץ מרובה] ואף בפרוץ במלואו ואין צריך אלא למעט מעשר הלכך כיון דה' אמות נותרין בעומד מרובה לא חשיב פרטת עשר, ואינו מתבטל העומד למחשב פרטת יתר מעשר, מה שאין כן בשאר ג' דפנות, מדע דלימא צשו"ע סק"ג סעי' ל"ד עוד אפשר כו' ובמ"צ שם סק"ק קמ"ו, ומכל מקום צריך לחי כו' ואמאי ליסתרי בפרוץ כעומד, וכדלמך בגמ' ה' ב' רב אשי אפי' תימא צמזוי ח' כו' וכן הוא צשו"ע סק"ג סעי' י"ב, ובמ"צ שם סק"ק מ', וגם צמזוי ט"ו כשצב לסתום אותן ה' אמות, לא מניה אס יש פרוץ מרובה מכל שטח ה' אמות, אף על גב דליכא עומד מרובה בכל פרטת, כגון הרחיק ב' פחות משהו, ועשה פס אמה ומשהו, והרחיק אמה פחות משהו, ועשה פס אמה ומשהו, ובכל סוגין בכל האוקימתות לא אשתמיט לאשמועינן צכה"ג, אף על גב דלפי' תו' לחומרא פריך מכל מקום אינו אלא לכתחלה, אבל ודאי כונת הסוגיא לאשמועינן לן דיני עומד מרובה.

(ד) יש לעי', כותל ט"ו, עומד ג', פרוץ אמה, עומד ה' פרוץ ו', אי חשיב עומד מרובה, כה"ג, דיש לומר דאף על גב דפרטת ו' אין עומד מנזלה רק ה', מכל מקום כיון דג' וה'

• פשר חזון •

עליון ומש"ה מבטל הפרוץ ו' לעומד ה' כמו בדין אתי אורח, ואח"כ כשדנים על כל הדופן נמצא שפרוץ מרובה, והוסיף שאפי' למ"ד עומד מרובה מב' צדדים הוא עומד הכא גרע, כיון די"ל דמודה לסברא זו, דלפני הנידון אם עומד מרובה דנים אם יש עומדים המתבטלים ע"י פרוץ המרובה עליהם, אלא דס"ל דהפרוץ צריך להתמודד עם העומדים שמשני צדדיו ואם אינו רבה על שניהם הצטרפים לבטלו, [זכר לדבר איכא בדין אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא, דדנים על ב' האוירים שמצדי העומד]. נקט רבינו דאם בעומד מרובה מב' צדדים העומדים מצטרפים, מסתבר דהכא עדיף טפי, דיש לדחות החילוק דלעיל, כיון שאם היינו אומרים שצריך לדון בתחילה על העומדים שהפרוץ רבה עליהם היינו מסלקים את העומד המועט, דמה יוסיף לו שיש עומד בצד השני של הפרוץ, ולא דמי לאורח דהאי גיסא שכל אחד מהאוירים רבה על העומד, והוסיף עוד סברא דאפשר דטעם מ"ד עומד מרובה מב' צדדים הוא עומד הוא משום דס"ל דכל הנידון הוא רק בעומד שבכל השטח, וא"כ ודאי דהכא הוא עומד מרובה, וע"פ מה ששלל החזו"א סברא זו דפרוץ מרובה על העומד שבצדו מוציא אותו מהדין, נקט שאין לתלות ספק זה במחלוקת בדין עומד מרובה מב' צדדים, דטעמ' דמאן דמחמיר התם הוא משום שאין צירוף לעומדים, וכמש"נ בדעתו סק"ב, וא"כ הכא שאין חסרון בצירוף העומדים וכמש"נ, שפיר דמי, ולכא' כל הנידון הוא גם במחיצות דאו', (לק' סק"ה ו' וי"ח נקט בלשונו את"ל ספיקא דסק"ד לקולא יש להקל, ואף את"ל דלחומרא יש להקל, אבל לא נקט גונוי דיש להחמיר את"ל דספיקו לחומרא), ובשונה הלכות ס"י שס"ב דין כ"ו העתיק הדברים.

(ה) כ' החזו"א שאפי' לפ"מ שנסתפק בס"ק ד' דאם יש אורח בין העומדים, אינם מצטרפים לסתום הפרוץ, בגונוי דלקמן, הוא עומ"ר, בצירוף א' אע"ג דלמ"ד עומ"ר מב' צדדים לא הוא עומד, כ' החזו"א דהיינו דווקא כשרבה על כל אחד מהצדדים, אבל אם א' מהעומדים רבה עליו לא מבטל את העומד השני, וכמשנ"ת בס"ק ב'. ולמ"ד עומ"ר מב' צדדים הוא עומד, היינו אפי' אם העומדים שמשני הצדדים פחותים מהפרטת, ופשוט, וכצירוף ב' [וכך העתיק בשו"ה שס"ב דין כ"ד, וצ"ב מדוע הוצרך בסוף הס"ק לעומד ג' ולא אמר עומד ב' או א'].

מרובה וכמשנ"ת: דרוח רביעית כשר בעומד מרובה כו'. היינו בעומד מרובה על הפרוץ שמצדו, משום דברוח רביעית א"צ סתימת כל הדופן, דבכל המבואות כשר אפי' בפרוץ במלואו: **תדע דאיתא בשו"ע כו'.** דמבוי שהוא רחב כ' אמה עושה פס ג' אמות ומרחיקו ב' אמות ויעשה כן גם בצד השני וישאר פתח רחב עשר אמות, ובמשנ"ב כ' דמ"מ צריך לחי או קורה, והקשה רבינו דלדברי המשנ"ב הני"ל הא יש להכשירו בפרוץ כעומד (ולפמשי"כ דלא נקט הכי למעשה, משום דעת האו"ז, לק"מ) וי"ל דהמשנ"ב לא אמר דחשיב כסתום אלא בעומד מרובה אבל הכא הוא פרוץ כעומד, עמש"כ להלן סק"ז, ולפמשנ"ת לעיל עפ"ד הרשב"א, שא"א לומר עומד מרובה כה"ג על פרוצים משני צדדים, דהוי כעין תרתי דסתרי, גם הכא א"א להכשיר המבוי, וכמש"נ: **וגם במבוי ט"ו כו'.** היינו דאף בדופן רביעית דא"צ עומד מרובה וכמש"נ, הדופן שעושה למעט מיתר מעשר, בעי שיהי' עומד מרובה כדון, ויעויין לק' סק"ז דין ז', ועי' בהליכות מרדכי משכב"ז, ע"ש

(ד) החזו"א הסתפק האם שני עומדים שיש הפסק ביניהם מצטרפים לעומד מרובה, (ומה שנקט עומד ג' ולא עומד ב' הוא משום דבלא"ה הוא עומד כפרוץ ולא עומד מרובה לפמשי"כ סק"ג דבעי גם עומ"ר בכל הדופן) והעמיד את הצד דחשיב עומ"ר, כיון שהעומדים רבים על הפרטת המפסקת, אין לה משמעות להפסיק ביניהם, (ומש"כ שיש עומ"ר מכל דופן היינו בכל הדופן) והוסיף שאפי' למ"ד עומד מרובה מב' צדדים לא הוא עומד הכא עדיף טפי, דנתבאר בס"ק ב' טעם מ"ד לא הוא עומד דהפרטת מבטלת את העומדים, וא"כ היינו דווקא פרטת שרבה על העומד, אבל אם העומדים רבים על הפרטת אין לה משמעות להפסיק, ונקודה זו ביאר החזו"א יותר בסוף הס"ק, ואת הצד השני בספק יש לבאר ע"פ דברי רש"י שהובאו בס"ק ב' דהפרטת מבטלת את העומדים, היינו שדין פרוץ מרובה הוא כדון אתי אורח, דלפני הנידון אם עומד מרובה בכל הדופן, דנים אם אין עומדים המתבטלים ע"י אורח דמב' צדדיהם או פרוץ המרובה עליהם [ואף דהתם לא העלה רבינו צד כזה ודברינו שם נאמרו רק בפירוש דברי הר"ן שנראה מלשונו שיש צד כזה, הוא משום דהתם י"ל דעד דנימא שהפרוץ יתגבר על העומד שבצדו, נימא שהעומד שבצדו השני יתגבר עליו, אבל הכא עד שנדון על צירוף העומדים, העומד יתום והפרוץ רבה

פרוך עשר, עומד ה', נידון בעומד מרובה, למ"ד עומד מרובה מצ' דדין הוא עומד, אף את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא, דהכא נידון בפרוך כעומד. — ז. כותל י"ח, עומד אמה, פרוך אמה, עומד ג', פרוך ח', עומד ג' פרוך אמה, עומד אמה, מותר מדין פרוך כעומד, למ"ד עומד מרובה מצ' דדין הוא עומד, את"ל ספיקא דסק"ד לקולא.

(ח) י' ב' מצוי שהוא רחב ט"ו כו', נראה דמצוי שהוא רחב ל"ב, ועשה פס ג', והרחיק ח', ועשה פס ד', והרחיק ג', ועשה פס ד', מותר, דאף על גב דיש כאן פרוך מרובה בכל הדופן, דברוח הד', אין לריך עומד מרובה אלא בחלק הדופן הנותר על י' אמה, כמש"כ סק"ג, והכא ככ"ב אמה הנותרין איכא עומד מרובה שהפרצה ג' היא בין צ' עומדין של ד' ד', ופרצה ח' איכא עלה עומד מרובה מצ' דדין את"ל ספיקא דסק"ד לקולא, וחשיב ח' עומד מלד זה, וג' מלד זה, ואי משום שאין עומד מרובה בכל השטח של כ"ב, ותנאי זה לריך גס ברוח רביעית בחלק הנותר על עשר וכמש"כ סק"ג, מכל מקום ייתר בפרוך כעומד שהרי יש כאן י"א עומד וי"א פרוך, וכן יש להמיר מהאי טעמא אף למ"ד עומד מרובה מצ' דדין לא הוא עומד, דהכא חשיב כעומד מרובה מלד אחד שהרי את"ל ספיקא דסק"ד לקולא, חשיב עומד ח', וייתר דין פרוך כעומד, דהכא ליכא למימר אתי אורח דהאי גיסא כו', כיון שהפרצה שבין העומדין של ד' ד', אינו אלא ג', ולכטל צ' העומדין יחד, על ידי פרצה ח' ופרצה עשר, אי אפשר כיון שהן בשטח י"א אמה, הוה לי' עומד מרובה, אף על גב דלא חשיב לענין שיעור עומד רק

מתיר את הפרצה והלכך העומד ז' מתיר אותה, וכן כותל כ', עומד ג', פרוך אמה, עומד ה', פרוך ו', עומד ה', למ"ד עומד מצ' דדין חשיב עומד, ניתרת פרצה ו' צב' העומדין שמצ' דדין.

(ו) ואת"ל ספיקא דסק"ד לקולא, וכל שמנטרף העומד חשיב עומד, כותל כ"ה, עומד ג', פרוך אמה, עומד ה', פרוך ו', עומד ה', פרוך אמה, עומד ג', חשיב עומד מרובה, ואף למ"ד עומד מרובה מצ' דדין לא הוא עומד, הכא חשיב כעומד מרובה מלד אחד דחשיב כעומד ח' בכל ד' והפרצה באמצע ו', אף על גב שאין רוב של כל הכ"ה במקום אחד לא איכפת לן כמש"כ סק"ב.

(ז) א. כותל ט"ו וה' עומד מזה ומזה, וה' פרוך באמצע, נידון בעומד מרובה, אף למ"ד עומד מרובה מצ' דדין, לא מהני, הכא מדין פרוך כעומד, חשיב כעומד מרובה מלד ז'. — ב. כותל ט"ו וד' פרוך מזה ומזה, ועומד ח' באמצע, נידון בעומד מרובה, מדין פרוך כעומד, ושרי אף למש"כ בסק"ג דבעומד ז' כה"ג אסור. — ג. כותל י"ד, עומד ג', פרוך אמה, עומד ה', פרוך ה', נידון בפרוך כעומד ושרי, אף את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא. — ד. כותל ט"ו, עומד ג', פרוך אמה, עומד ה', פרוך ו', שרי מדין פרוך כעומד, את"ל ספיקא דסק"ד לקולא. — ה. כותל כ"א, עומד ג', פרוך אמה, עומד ה', פרוך ו', עומד ו', מותר מדין פרוך כעומד, אף את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא, ואפי' למ"ד עומד מרובה מצ' דדין לא מהני. — ו. כותל כ"ד, עומד ג', פרוך אמה, עומד ה',

• פשר חזון •

ה. מקורו בסק"ה והועתק בשונה הלכות דין כ"ז (וצ"ב מדוע נקט עומד ג' ולא ב').

ו. מקורו בסק"ב וסק"ה והועתק בשונה הלכות דין כ"ז ז. דין זה מקורו בסק"ד בעומד מרובה מב' צדדים. והועתק בשונה הלכות דין כ"ו, והקשה שם, ע"ל דין כ"ב וצ"ע, עכ"ל, וכוננתו להקשות ממה שנתבאר לעיל סק"ג דבענין שיהא עומד מרובה בסך הכללי של העומדים, וכאן מתוך י"ח אמות של המחיצה, י' פרוך וי"ח עומד, והי' מקום לומר שבדבריו סוף סק"ד דב' העומדים אין הפסק ביניהם, חזר בו ממש"כ סוף סק"ג, וס"ל דב' עומדים מצפון הסותמים לדרום ולא לב' הצדדים, ההפסק ביניהם לא נחשב הפסק כלל, וגם לענין חשבון כלל הדופן, עמש"כ סק"ג, אבל בסק"ח חזר על המבואר בסק"ג דבענין עומד מרובה בכל השטח, א"כ מבואר שלא חזר בו, ומש"כ אין הפסק ביניהם הוא רק לענין החשבון הפרטי של העומד, אמנם י"ל דאין הפסק ביניהם הוא גם לענין חשבון כלל הדופן, ומה שפסל בסק"ג ובסק"ח הוא משום שהעומד מרובה ברוח רביעית בחלק היתר על עשר אמות, נחשב גם כסותם לב' צדדים, דגרע כמש"כ סק"ג, אף שברוח רביעית א"צ לסתום כמש"נ בחזו"א שם וצ"ע, ומכל הדברים בסק"ג משמע דלא ס"ל שום חילוקים בדין זה, וצ"ע ואם נגיי בדברי רבינו כותל ט"ז וכו' פרוך ו' לא קשיא מידי.

(ח) לבב"ל ב' העומדין כו'. עי' בחי' הרשב"א ט"ז ב', דמשמע בגמ' שם בעומד מרובה בערב, בחבל בגובה י"ט, ותחתיו חבל בפחות מג' ותחתיו חבל ביותר מג' דלא אמרינן אתי אוריא, ופי' הרשב"א משום דלבוד להקל אמרינן ולא להחמיר והלכך כל שאתה בא לומר אתי אוריא דלמעלה מן החבל העליון דהינו אוריא דעלמא ומבטיל לי', לא אמרינן לבוד, והרי החבל העליון מפסיק בינו ובין אוריא דעלמא, וכי אמרת דמ"מ אוריא דביני ביני מבטל לי' אמרינן לבוד (ועי' בקה"י סוכה סי' י"ג סק"ב

ו) הועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ו.

ז) בדינים אלו נתבאר שכל ההלכות שנאמרו לעיל בעומד מרובה, ה"ה בעומד כפרוך שדינם שוה לכל מילי, אמנם בגמ' ה' ב' מבואר לגבי תיקון ראש המבוי בעומד כפרוך דמותר רק מספק, משמע שאין דינו שוה בכל לעומד מרובה, ותוס' שם כתבו שהגמ' דלא כהלכתא, אבל הגרי"ז בבכורות י"ז פי' בשם הגר"ח ברעת הרמב"ם דס"ל לחלק בין עומד מרובה לעומד כפרוך, והמשנ"ב שסי"ג סק"מ כתב כתוס', אבל אין הכרח דס"ל להשוותם לכל מילי, וטעם החילוק נתבאר באפיקי ים ח"ג סי' י"ח ובחי' הגרי"ז הנ"ל, דעומד מרובה שייך ביי' גם ענין רובו בכלול, דחשבינן לכל המחיצה כסתומה, משא"כ עומד כפרוך דע"כ אינו כשר אלא מטעם דרחמנא אמר לא תפרוץ רובא, ועי' לשון הר"ן ט"ו ב' דרב פפא אמר לא תפרוץ רובא ולא אמר גודר פלגא, דה"ק נהי דבפרוץ כעומד פרצה איכא, אפ"ה כל היכא דלא מיפרץ רובא סגי, (האפיקי ים בנה דבריו על הריטב"א דעומד כפרוך בערב לא מהני, ועי' סק"ט, והדברים מסתברים גם מצד עצמם, וכן יש לומר דכל מה שאמר המשנ"ב דעי' עומד מרובה הפרוץ נחשב כעומד כמש"נ סק"ג, ומה שאמר החזו"א לעיל סק"ד דב' העומדים אין הפסק ביניהם, שייך רק בעומד מרובה שהעומד מבטל הפירצה, וגם בעומד מרובה מב' רוחות יש לדון לפמשנ"ת סק"ב וסק"ד ע"ש, דלא אמרינן עומד מרובה אלא כשמצטרפים ב' העומדים לסתום הפרוץ, ואז נהי מחיצה אחת, אבל אי מהלכות שיעור מחיצה אתינן עלה, י"ל בענין שלא יהי' הפסק בין חלקי המחיצה, ועמש"כ סי' ו' סק"כ כ"ב).

א. ב. מקורו בסק"ב, והועתק בשונה הלכות שס"ב דין כ"ה.
ג. מקורו בסק"ה והועתק בשונה הלכות דין כ"ז (וצ"ב מדוע נקט עומד ג' ולא ב').
ד. מקורו בסק"ד והועתק בשונה הלכות דין כ"ו.

כעומד בערב יעו"ש, ומיהו למש"כ תו' י' ז' ד"ה ואלצעיים, לחלק בין תחלת מצוי לסוף מצוי, אם כן משכחת ל'י' צהיה כותל שלם, ונפרץ ה' טפחים צאלמעיתו ונשתייר ג' טפחים על הארץ וז' טפחים למעלה, ומותר מדין פרוץ כעומד למ"ד עומד מרובה מצ' דדדין הוי עומד, ולמ"ד דבעינן מלד אחד, משכחת ל'י' בנפרץ ד' ונשתייר ד' על הארץ וז' למעלה, או נפרץ ג' וחצי, ונשתייר ג' מלד זה וג' וחצי מלד זה, ומיהו משמע דעת תו' שדברי ריצב"א עיקר.

י) שבת ק"א תוד"ה חזק, הא תנן כו' דוקא על גביו כו' אל"י כו', נראה דמחילה תלוי' אינה מחילה, מלד טעמא דצקיעת גדיים, שהרי צמים דליכא צקיעה, מכל מקום

ח', מכל מקום לענין סבא דלתי אירא דהאי גיסא כו' לריך איר מרובה על כל השטח המתצטל או שזה אליו. — וכן צרצז ל"א, עשה פס ג', והרחיק ז', ועשה פס ד', והרחיק ג', ועשה פס ד', מותר אפי' את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא, למ"ד עומד מרובה מצ' דדדין הוי עומד, מדין פרוץ כעומד, והכא הוי עומד מצ' דדדין ז', ופרוץ ז'. — וכן צרצז ל"ד, עשה פס ג', הרחיק ז', עשה פס ז', הרחיק ג', עשה פס ד', מותר אפי' את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא, אפי' למ"ד עומד מרובה מצ' דדדין לא הוי עומד, מדין פרוץ כעומד.

ט) שו"ע ס"ב ס"ט, פרוץ כעומד מותר כו' בין בערב כו', צמ"צ צבה"ל תמה על הצ"י דאיך משכחת ל'י' פרוץ

• פשר חזון •

קושיית המ"ב, והנראה דמפרש דסוף מצוי התירו דלא נימא אירא דה"ג ודה"ג לבטל לעומד, והנלע"ד דשאני התם דמחמת הקורה מפסיק רשות וכאילו גדר בצוה"פ וממילא דלית כאן אירא דה"ג, אבל במקום דאיכא אירא דה"ג ודה"ג לא התירו גם בסוף מצוי, דההיתר דסוף מצוי אינו אלא בתקנת מצוי, ולא בעיקר המחיצות, ומה שצריך לפרש כך הוא משום דאין לנו להוסיף על הגמ', ובגמ' לא הקילו אלא במה שתיקנו הם, היינו בתקנת מצוי, ולא בשאר מחיצות, עכ"ל בכת"י, ובספר שערי לימוד במכתב ג' מהרב פלצינסקי בענין אירא דה"ג הרחיב בביאור פירושו ובסתירת פירוש החזו"א, ע"ש, והחזו"א השיב ע"ז שם בתשובה ג' דאינו יודע מה מכריח לנטות מפשרו, והאריך בביאור התוס', הבאנו דבריו לעיל ס"ק א', וסיים דאין כאן מקום לומר דהקורה עושה את שלה מדרבנן לענין טלטול, והם דברים זרים מאוד, וגם דינא דר"א ור"א הוא אפי' כשבא עכשיו להניח הקורה, עכ"ל שם, ובמכתב ה' כתב הג"ר אליעזר פלצינסקי לקיים פירושו, ובתוך דבריו שם מבואר שהנידון ביניהם היה גם על דברי החזו"א כאן וכמש"נ בקטע שהובא לעיל, ע"ש, וע"ז השיב החזו"א דתחילת מצוי וסוף מצוי - אם יש להלשון חוקים - הוא מונח על מושג, "יש" שנפרץ, (היינו סוף מצוי) "נברא" פרוץ, (היינו תחלת מצוי) וזה בסתירה הגמורה עם המושג של קורה היא מחיצה, ואם הקורה היא מחיצה, היא בניגוד הגמור לתחלה וסוף, ואין יתכן לפרש "שעורים" והתו' כתבו "הטיים", עכ"ל: **שדברי ריצב"א עיקר**. וכ"כ במכתב שהובא בשערי לימוד תשובה ג' דלענין דינא מחזקינן בדברי ריצב"א, וא"כ הוי רה"י מה"ת אפי' בתחלת מצוי, וכך משמע מדבריו סי' י' סקי"ב בסוגריים ועוד מקומות, וכ"כ בשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ט.

י) דמחיצה תלויה אינה מחיצה. אין הלכה זו בוררה בדברי הראשונים, דלשון רש"י עירובין פ"ו ב' גדיים בוקעין בה הו"ל תלוי' ופסולה, ולשונו ט"ז ב' אהא דאמרו שם בגמ' מחיצה תלוי' מיבעיא ל'י, מחצלת עשרה שהגביהה מן הקרקע שלשה או יותר מיבעיא ל'י אי מבטל העומד לפרוץ שתחתיו הואיל ופחות ממנו או לא (ועי' לק' סי' ט"ז אות י"א ובשערי לימוד בענין עומד מרובה בערב, מש"כ בדברי רש"י) ולשון פסקי הרי"ד עירובין מ"ח א', דאין מחיצה תלוי' מתרת דקיי"ל כל מחיצה שהגדיים בוקעין מתחתיה לאו שמה מחיצה, ומה שהוכיח החזו"א מדאמרו בגמ' שהוא קולא דרבנן, אף דלית במים בקיעת גדיים, יישב בריטב"א שבת ק"א א', שהקשה מאי מיתי ראי' דבקיעת דגים לא שמה בקיעה, דא"כ לא הקלו במים כלום, וי"ל שזו היא הקולא שהקלו בה שלא לחוש לבקיעת דגים שאינה נראית, כי משורת הדין מה לי בקיעת גדיים מה לי בקיעת דגים, אדרבה בקיעת דגים שכיחא התם משא"כ בקיעת גדיים, עכ"ל, מבואר מדבריו שאין הקולא בהא דמחיצה תלוי' מתרת, וע"כ שכל החסרון במחיצה תלוי' הוא בבקיעת גדיים, ועי' לק' סי' י"ג סק"ב, ולדברי הריטב"א טרסקל העומד במים, הזורק ע"ג פטור, כיון שמעיקר הדין בקיעת

שהוציא מזה דאמרינן פלגינן במחיצות) אח"כ חזרתי וראיתי דאפי' להחמיר אמרינן לבוד וכו', עכ"ל ע"ש, מבואר ברשב"א דלא אמרינן אתי אירא אלא לבטל מחיצה ולא לבטל אור והאור שאינו מתבטל מציל את המחיצה, וא"כ יש לדון אפי' למסקנת הרשב"א דאמרינן בכה"ג לבוד להחמיר, דבעומד מרובה לא נאמר אתי אירא, כגון עומד ב' פרוץ אמה עומד ב', דאפילו אם יהי' פרוץ ו' מכל צד לא נאמר אתי אירא, משום דעומד מרובה להחמיר לא אמרינן, עי' סי' א' סק"ה וסי' ו' סק"ב, וא"כ אמה פרוץ שבאמצע תציל על העומדים, ומשמע מדברי רבינו כאן שאם הפרוצים מרובים על כל השטח, מתבטל, ויש להוכיח כדבריו מהסוגיא י' ב' במצוי רחב כ' אמה, שהצריכו ב' פסים של ג' אמות, ולדברי הרשב"א אפשר לעשות באמצע הפתח עומד ד"ט פרוץ ג' ומחצה ועומד ד"ט, ולא יתבטל, אע"כ דיש לחלק בין לבוד לעומד מרובה או בין שתי לערב, עי' סקי"ח, וגוף הסברא דבעינן אור מרובה על כל השטח המתבטל, משום שהאור מבטל בסמוך לו, זכר לדבר עי' סק"ד מה שנסתפק רבינו אם העומד מועיל להצטרף לעומד מרובה כשיש הפסק אור, והכא פשיטא ל'י, משום דאתי אירא הוא מהאי גיסא ומהאי גיסא, כלומר דהצטרפות ב' האוירים מבטלת העומד, א"כ בעינן שהאור יהי' סמוך לכל העומד, ונהי דאמרינן דאור אינו מפסיק שלא יתבטל וכמשנ"ת, עדין א"א לומר שהאור סמוך לעומד שבצד השני, א"כ הוא מרובה על כל השטח המתבטל, ולא מצאתי דין זה בשונה הלכות.

ט) בשו"ע שס"ב ס"ט כ' דפרוץ כעומד מותר בין בשתי בין בערב, וכ' ע"ז המשנ"ב סוף ס"ק נ"א דלשון זה של המחבר הוא נובע מלשון הטור, ונראה דהטור לא דווקא נקט פרוץ כעומד לענין ערב, וביאר בבה"ל שם דבכל גוונא שיהא פרוץ כעומד, אמרינן אתי אירא דה"ג ודה"ג ומבטל ל'י, ולא משכח"ל אלא בעומד מרובה, ודברי הבי"י דמשמע דהטור בדוקא נקט ל'י דעומד כפרוץ בערב מותר צע"ג, עכ"ל, אמנם בריטב"א ט"ז ב' ד"ה א"י המנונא כ' ומיהו אפשר דכשתמצא לומר דתפשוט ל'י דעומד מרובה בערב הוי עומד כמו שהוא עומד בשתי, דה"ה פרוץ כעומד לרב פפא, אע"פ שאין זה מחזור לי לגמרי, עכ"ל, מבואר מדברי הריטב"א כהב"י, ואין לומר דע"ז כתב שאי"ז מחזור, דנראה מדבריו דאינו מחזור מטעם שיש לחלק בין עומד כפרוץ לעומד מרובה וכמש"כ סק"ז, ע"ש, והריטב"א חזר ע"ז שם בד"ה רב אשי אמר דעומד כפרוץ בערב הוי כעומד מרובה, וכ' החזו"א שאין לתרץ דמיירי בסוף מצוי, ומש"ה לא אמרינן אתי אירא, משום דלא נקטינן הכי, ולק' סי' ט"ז וי"ז תי' ג' תירוצים לקו' המ"ב, ולק' סי' י"ג סק"ג כ' עוד אופן שיש להעמיד דברי השו"ע, ובחוב"ב סי' ג' סק"ח כתב עוד אופנים ע"ש: **לחלק בין תחלת מצוי לסוף מצוי**. מדברים אלו מתבאר שדעת החזו"א בפירוש מה שכתבו תוס' תחלת מצוי וסוף מצוי, הוא כפשוטו, וע"ז כתב הג"ר אליעזר פלצינסקי אל החזו"א (מכת"י) מה שכתב מרן שליט"א לתרץ

דהו רשות היחיד מן התורה, מיהו אם נעץ קנה גבוה עשרה והניח דף עליו בלא מחיצות על גבה, בזה אנו דנין ליהוי על גבי הדף רשות היחיד כדין כל עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה, דחשיב כמחיצות על גביו, ומיהו גם בזה זעין תנאי שלא יהא אור ג' מפסיק בין העמוד לארץ שלא יהא תלוי, וזוהו אנו דנין מדין גוד אחית והוי כמונח בארץ ואין אור מפסיקו, והוי על גביו שפיר רשות היחיד על ידי גוד אסיק, ואפשר דאם הדף עבה עשרה טפחים אין צריך לטעמא דגוד אחית, ודוקא משום שאין זה טפחים צריך לטעמא דגוד אחית למהוי כעמוד גבוה עשרה, מיהו אף על גב דאמר גוד אחית לענין למהוי על גבי הדף רשות היחיד, שאינו גוד אחית לעשות מחיצות, שאין צריך

אינו אלא קל שהקילו צמידי דרבנן, וכדאמר בסוכה ט"ז ב', ודוקא בעשאו לך וכמש"כ רש"י סוכה ט"ז א', וטעמא דבקיעת גדיים הוא אפי' באופן דאינו משום תלוי' כגון בדופן ז' טפחים, דנידון בעומד מרובה, אפילו הכי אינה מחיצה משום בקיעה, ומחיצה תלוי' אינה אלא באיכא י"ט, כדאמר סוכה ט"ז א' צמחני' כשם שחלמטה כו' ושם ע"כ בגמ' מחללת ז' כו' ומאי קמ"ל כו' אצל צפחות מזה לא אמרינן ליהוי מחיצה משום גוד אחית, ואם נעץ קנה וצראשו דף ד' על ד' והקיפה מחיצות למעלה עשרה טפחים, על הדף רשות היחיד גמורה, ולא משום גוד אחית, אלא הדף הוא קרקעית רשות היחיד, ולא הוי מחיצה תלוי', וכמש"כ תו' ל"ט א' ד"ה שתי, וזהו טעמא דכל ספינות

• פשר חזון •

מחיצות א"צ לגוד אחית, וכך פירש החזו"א במכתב שהובא בשערי לימוד בענין גוד אחית, דרבנן סברי דגם בדף ע"ג קנה בקיעת גדיים מפסדת, שאין אומרים גוד אסיק בדף עד שתאמר גוד אחית ויהי כעמוד, ובקיעת גדיים מעכבת מלומר גוד אחית עכ"ל ע"ש, וכך פי' בשו"ת שערי ציון ח"א סי' ד' ענף א' אות ז' דכיון דיש הלמ"מ דפי תקרה יורד וסותם או גוד אחית הוי כמו שיש למטה מחיצה ממש, ואח"כ ממילא אנו מושכים את המחיצה הזאת למעלה ע"י גוד אסיק מחיצתא, ע"ש, אבל לפמש"כ רבינו סי' ג' סק"ה שענין גוד אסיק הוא שעמוד גבוה י' מסמן את כל האויר עד לרקיע כמובדל מסביבותיו וכ"כ בסק"ג ולק' סי' מ"ד סק"ד ובגליונות לחידושי רבינו חיים הלוי הל' סוכה פ"ד הי"א ד"ה והנה ובפ"ה הכ"א ד"ה ההילכתא, יש לבאר באופן אחר, והוא דלק' סי' מ"ד סק"ח כ' דטעמא דקל למימר גוד אחית למעבד למעלה רה"י מלמעבד מלמטה, שעיקר רה"י הוא גדרו והבדלתו מסביבותיו וכל למעלה מ' חולק רשות אבל למטה הרשות מעורב עם כל סביבותיו, אלא שאין הבדלת הרשות אלא אם הוא קבוע, אבל דבר ארעי אינו קבוע רשות והלכך דף הבולט והגדיים בוקעין תחתיו מחשב ארעי, וצריך לדין גוד אחית, עכ"ל שם, וחזר ע"ז במכתב בענין גוד אחית תשובה ב', דע"ג דף כמעט ראוי לחשוב רה"י כמו בכל עמוד גבוה י', אבל דף באויר הוא ארעי יותר מידי וס"ל לרבנן דאינה קובעת רשות על גבה וכו', ולריב"ז כח הקרוי של הדף על תחתיו חולק באופן יחסי את הרשות למטה, ואף שאין בכח זה לקבוע רה"י למטה, אבל יש בכח זה לחזק את הדף למעלה לחשבו קבוע ולא ארעי, עכ"ל ע"ש, ומש"ה בשיש מחיצות עשרה ע"ג הדף, והו"ל רשות שלמה במחיצותי', אינה צריכה לגוד אחית: והוי כמונח בארץ. בתוס' במסכת שבת ק"א א' ד"ה מתקיף כתב, רואין כאלו דופני הטרסקל יורדין עד עיקרו של קנה, משמע דגוד אחית קצות הטרסקל, ועי' במכתב שהובא להלן ובסק"ג ובסק"א: ואפשר דאם הדף עבה. הא ודאי דהוי רה"י, כדמוכח מעגלות, וכמבואר מלשון רבינו כאן, ובאו"ח סי' ס"ב סק"ב, ובמכתב בשערי לימוד בענין גוד אחית, ודלא כשונה הלכות סי' שמ"ה דין י"א, אלא שנסתפק רבינו בעבה הדף י' טפחים וצריך לגוד אסיק, האם בעינן לגוד אחית אלא דרבנן מודים לריב"ז בזה דאין בקיעת גדיים מונעת מלומר גוד אחית לענין תיקון ע"ג הדף למימר גוד אסיק, או דא"צ כאן לגוד אחית כלל, כמש"נ בשערי לימוד שם, והיינו האם הא דבעינן מחיצות עשרה סמוך לקרקע, הוא גם לגבי קרקעית העמוד, או דלמא כיון דהעמוד על העמוד מובדל מסביבותיו עשרה טפחים די בזה, והא דשייך לרבנן גוד אחית שלא מתבטל ע"י גדיים, יש לבאר עפ"ד רבנו בבואר דברי ריב"ז דהקרוי של הדף על תחתיו חולק באופן יחסי את הרשות למטה, ואף שאין בכח זה לקבוע רה"י למטה, יש בכח זה לחזק את הדף למעלה לחשבו קבוע ולא ארעי, ונהי דפליגי רבנן דדף לא מהני לזה, אם עבה עשרה טפחים חשיב טפי כדי לחלק באופן יחסי את הרשות למטה.

דגים שמה בקיעה, אבל התו' עירובין פ"ו ב' ד"ה גוזזטרא כתבו דמשמע דהויא רה"י, וביארו דבקיעת דגים לא שמה בקיעה ואמרינן גוד אחית, ואם כן דבקיעת דגים לא הוי בקיעה מדאו', ע"כ שהקולא שבמים היא בדין מחיצה תלוי', וע"כ שבמקום אחר מחיצה תלוי' אינה מחיצה, וכדברי רבינו. (ויש לדחות דמחיצה תלוי' אינה גרועה מגוד אחית, ומאי דאמרינן דהוי קולא במים הכונה שהי' ראוי להחמיר מדרבנן ודלא כהריטב"א, ועי' עוד במג"א סי' תר"ל סק"ג דהיו הדפנות גבוהות מן הארץ ג"ט פסולה, שהגדיים בוקעים תחתיו, ועי' בס' שלום יהודה סי' ל' ובס' שערי דרכים סי' כ"ט) והתוס' בעירובין שם תירצו עוד תירוץ דסתמא פתוח לרה"י והוי כרה"י, וכ' החזו"א סי' ל"ט סק"כ"ט, דאינם כמסתפקים בתירוץ קמא, דהא מבואר בשבת ק"א א' דכשליכא בקיעת גדיים אמרינן גוד אחית, וע"פ דברי הריטב"א הנ"ל, י"ל דמסתפקים בתירוץ קמא, כיון דבים איכא בקיעת דגים דהוי בקיעה מדאו', ע"ש. (ובבה"ל סי' שניה ד"ה וחלון ציין דלהרמב"ם ותוס' בתי' אחד ע"ג הגוזזטרא רה"י מדאו', ומש"כ רמב"ם לא מצאתי מקורו, אבל מש"כ תו' בתי' אחד, נראה מהתו"ש שהביא שם שהכוונה לתי' בתרא בתוס' ד"ה וזרק, עי' להלן סק"ב) ובקונטרס אחרון בשו"ע הגר"ז סי' שניה אות א' כ' שב' האוקימתות בתוס' פ"ו ב' הם ע"פ חילוקי דעות שבסוגיא זו דבקיעת דגים, עי' להלן סק"כ"א, שהבאנו דבריו במלואם: ובראשו דף. הדבר תלוי במח' הראשונים עירובין ל"ג ב', דמבואר שם דבעי בטרסקל הדרן מחיצתא, והמאירי בשבת ק"א א' פי' שעומד הפוך על הקנה ראשו למטה ודפנותיו נוטות כלפי הקרקע, ועי' בריטב"א בעירובין שם, והחזו"א פי' כרש"י שם והדבר מבואר בדבריו לק' סי' מ"ד סק"ח דהא דבעי הדרן מחיצתא אינו אלא לחד גירסא אבל לפירש"י שם א"צ מחיצות אלא רחב ד', ע"ש: ואם נעץ קנה וכו'. החזו"א הביא מתוס' במס' שבת צ"ט א' דטרסקל שמחיצות על גביו הוי רה"י אף כשגדיים בוקעים תחתיו וכ"כ במ"ב סי' שמ"ה סקמ"ד ובשונה הלכות שס"ב דין ל"ו, אע"ג דטרסקל גרידא וגדיים בוקעים תחתיו לא הוי רה"י כמבואר בסוגיא, כיון דליכא מחיצות עשרה, וע"פ מה דלא פסיקא ל' לרבינו, לק' בס"ק כ"ג בסוגריים, שהק' שם מהגמ' פ"ט ב' צ"ב א' שמבואר שם דדריסה מבטלת גוד אסיק, משמע דס"ל לצדד דענין גוד אסיק הוא כפשט הלשון משוך והעלה, דרואין כאילו עלתה מחיצה של עשרה טפחים, והוא כפירוש רבינו חיים הלוי הלכות סוכה פ"ד הי"א דההילכתא דגוד אסיק היא דחשבינן לעצם המחיצות כאילו הן עולות למעלה, לפ"ז מבואר היטב החילוק, דבטרסקל בלי מחיצות בעינן לגוד אחית כדי לומר שיש כאן מחיצות עשרה שנוכל לראותם כאילו עולות למעלה, (ולא בעינן לזה מחיצות אלימות שעושות רה"י) דבפחות מעשרה לא אמרינן גוד אסיק, ומש"ה גדיים מבטלים לגוד אחית, (והא דגוד אחית קל מגוד אסיק דא"צ עשרה לגוד אחית כה"ג, הוא משום דניכר טפי שייכות הטרסקל אל הקרקע) משא"כ בטרסקל עם

יש לצטל גם הדף, אם לא דאמרינן גוד אחית והוי כמחיצה שלא יצטל על ידי בקיעה, כמו צפי תקרה שאין צטל על ידי בקיעה, ולענין להפקיע חסרון בקיעה אין לחלק בין על גבה לתחתיה, וכיון שגוד אחית מפקיע חסרון בקיעה כל שכן שמפקיע חסרון תלוי, וחסרון של י' טפחים, והוי דקשיא לכו להמו, דיקשה רב יוסף לרב נחמן ממתני' דלמה לי מחיצת עשרה טפחי' בויז, וה"ה דיקשה מדינא דפי תקרה, דהיכי משכחת לי' וזוה תירלו, דאף לענין בקיעת גדיים יש לחלק בין על גבה לתחתיה, שלענין מיקון על גבה אין צריך דין מחיצות למטה.

(יב) שם בתוד"ה זרק כו' א"נ כו' דזריהס צריך תלמוד דאס כן בעשה מחיצה תלוי' כל שבו צאור הוא תחתיו רשות היחיד מן התורה, ואף רבי יוסי לא אמר סוכה ט"ז א' ב', אלא בעשרה טפחים, ורבנן פליגי גם בזה, ואי אפשר לחלק דוקא בקירה הכלל אמרינן גוד אחית דהא בין לפרש"י צדיימא דמישן ובין לפי ר"ת, מוצא דלענין על גבי אמרינן גוד, אף במחיצות בלא קירוי, ואס כן גם לענין למטה כן זה דבר שאי אפשר, ולע"ג, ומיהו למסקנא ודאי דוקא על גבי אכל תחתיו אף בליכא

דין מחיצות למטה אלא מלאוי ומיקון שלא תצטל הדף, אכל למחשז רשות היחיד תחת הדף שצריך תורת מחיצות להיקף חלל בזה לכו"ע לא אמרינן, אף בלא בקיעת גדיים שהרי זהו דין פי תקרה שלא אמר אלא ברוח אחת, ולא יהא התקרה עגולה, וככל תנאי פי תקרה, ואי הוי אמר גוד אחית אין צריך כל תנאי.

(יא) והלכך למאי דמוסקין דהיכי דגדיים בוקעין מצטל בטל הדף ולא אמרינן זה גוד אחית אף למחשז רשות היחיד על גבה, רק היכי דליכא בקיעה אמרינן גוד אחית לענין על גבי, פשיטא דיש לחלק בין תחתיה לעל גבה, שהרי לענין תחתיה אין שום יתרון אס קירה כל החלל או שהיה עושה מחיצה כל שהו צאור שלא אמרינן גוד אחית להשלים מחיצות אפי' לרבי יוסי סוכה ט"ז א' וכל שכן לרבנן שאף אס עשה עשרה טפחים צאור הוי מחיצה תלוי', והכא נמי בקירה כל השטח כיון דליכא משום פי תקרה, לא הוי מחיצה למטה, מה שאין כן על גבי הדף דנעשה רשות היחיד דהדף הוא כארעא סמיכתא לגבי רשות שעל גבי, אכל למאי דסלקא דעתך דאף בבקיעה לא צטל הדף משום גוד אחית, וכיון דחזין דבקיעה מצטל מחיצתה אף בדופן ו' טפחים שהוא עומד מרובה עירובין ט"ז ב', על כרחך דבקיעה

• פשר חזון •

לא הקשו מפי תקרה, משום דפרטי דיני פי תקרה שנויים במחלוקות, וא"כ ייתכן דבאמת תחת הטרסקל מהני משום הלכתא דפי תקרה.

(יב) תוס' תירצו על קושייתם מגוזזטרא בתירוצם השני דהא דבעינן גבי גוזזטרא מחיצה י' היינו לטלטל אבל לזרוק לא בעי מחיצה י' כמו בטרסקל, והי' מקום לפרש דכונת תוס' על גבי הטרסקל וכמש"כ בתי' הראשון אלא שהוסיפו ע"ז דבלא"ה י"ל דבעי מחיצה י' מדרבנן כדי לטלטל, והחזו"א בספר שערי לימוד בענין גוד אחית ומחיצה תלוי' תשובה א' השיב על פירוש זה, דלשונם של תו' א"א לפרש על כוונה זו, דהא במתני' גוזזטרא תנן בהדיא אין ממלאין ממנה אלא א"כ עשו מחיצה, והנה לענין מלוי ודאי צריך מחיצה דתחתיו כרמלית מה"ת, ובתירוצם הראשון ס"ל דלמעלה לא הועילו כלום המחיצות (א"ה היינו שלא צריך להם דבלא"ה מותר) ורצונם לומר (בתירוצם השני לפי הפירוש הנ"ל) דאפשר שהמחיצות הועילו גם למעלה (היינו דבלי המחיצות הי' אסור לטלטל) ואינו ענין לישוב קושייתם, דמה שנאמר במשנה לענין מלאו ודאי אמת דבעינן מחיצה, יהי' למעלה אסור או מותר וזה הי' להם לומר, ולא יתכן לשון "א"נ"י שאין כאן ב' ישובים על הקושיא, ולא יתכן שלא יזכירו בהדיא "למעלה" שזה עיקר הנושא, ולא יתכן מה שסיימו אבל לזרוק לא בעי מחיצה, שאין זו מכוונתם, הלא אדרבה עד השתא קיימינן דאפי' טלטול מותר ובאו לחדש דלטול אסור, והי' ראוי לומר א"נ אע"ג דלא בעי מחיצה לזרוק לטלטל בעינן, ולא יתכן לשון הא דבעינן מחיצה גבי גוזזטרא, והרי הא דבעינן מפירש במתני' כדי למלא, ופשוטן של דברים דהא דבעינן מחיצה הוא משום טלטול אבל אי הוי סגי בה"י מה"ת לא הוי צריך מחיצה, עכ"ל שם. ועפ"ז כתב כאן דלתירוצן זה תחת הטרסקל הוי רה"י מדארי': דא"כ בעשה מחיצה תלוי' כל שהוא באור הוי תחתיו רה"י מה"ת, דהא דאמרינן גוד אחית הוא מדפנות הטרסקל, וא"כ בכל משום שהי' מחיצות כדפנות הטרסקל יהי' רה"י, וזה לא יתכן: וא"א לחלק וכו'. ר"ל דאין לומר דהכא שאני דכיון שיש קירוי לטרסקל נתחדשה בו הלכה מיוחדת של גוד אחית, שהרי מבואר בסוגיא שזה דין גוד אחית של ביצאתא דמישן, ולרש"י לפירוש רבינו סק"א ע"ש, אמרינן התם גוד אחית מדפנות הספינה, ולר"ח ג"כ גוד אחית בסוגיא הוא בדפנות, עי' סק"ד: ומיהו למסקנא. מה שציינן רבינו לתו' צ"ט ב' דתחת העמוד אינו רה"י, לדברי

(יא) תוס' ד"ה זרק הקשו, למאי דס"ד דאין חילוק בין מחיצה דמים לשאר מחיצות, וס"ד נמי דלא פליגי רבנן עלי' דרבי יוסי ברבי יהודה, מדוע לא הקשו בגמ', מדוע הצריכו במתני' דגוזזטרא מחיצה עשרה טפחים כדי להביא מהמים שתחת הגוזזטרא על גבי' ולא התירו מדין טרסקל, ותירצו דדוקא על גבי חשיב לי' רשות היחיד, אבל כדי להביא מתחתיו בעי מחיצה עשרה, א"נ בעי מחיצה י' כדי לטלטל אבל לזרוק אסור מה"ת מדין טרסקל, ע"ש. והקשה מהרש"א דלפי סברת האמת דמחיצה במים מהני טפי נמי תקשי, ועוד דלפי האמת דפליגי רבנן נמי תקשי, כיון שרבנן מודים בעמוד דלקמי' בסוגיא שם, וא"כ הי' מקום להקשות לרבנן מדוע הצריכו בגוזזטרא מחיצה עשרה דמאי שנא מעמוד, ותי' מהרש"א על הקושיא השני' דמסקא להו לתוס' האם עמוד חשיב מחיצת עשרה, ונח' בזה ב' תירוצי התוס', ע"ש, ומש"ה נקטו קושייתם לס"ד דזה ודאי קשה עכ"ד מהרש"א, (וצ"ב מש"כ מהרש"א דלא חשיב מחיצה י' כיון שאין המחיצה עשוי' למקום ד', דלכאור' לא זה הנידון, ועוד צ"ב דנראה מדבריו שהמחיצות הם לא דפנות העמוד, ממש"כ דאם המחיצות שלו מקרי מחיצות גבוהות י' יהי' מותר לטלטל תחתיו, וא"כ מה המחיצות, ע"ש וצ"ע). והחזו"א כאן בא לתרץ קושיא זו, דלמסקנא דרבנן מודים רק בעמוד דליכא ב' בקיעת גדיים ולא בטרסקל, תוס' לא היו צריכים כלל לפרש דאין ע"ז קושיא מגוזזטרא, דודאי עמוד חשיב רה"י רק על גבי וכש"ג סק"י ועי' בשו"ע הגר"ז סי' שנו"ה קונטרס אחרון סק"ב דלמסקנא א"ש, משום דלא הקילו בבקיעת גדיים אלא בעשיית מחיצה, וכדמוכח בראשונים דטרסקל לא מהני, ע"ש: אבל למאי דס"ד. דרבנן מודים גם בטרסקל דהוי רה"י וגוד אחית אלים כל כך שמבטל בקיעת גדיים אף שהוא חסרון במציאות המחיצות קשיא להו דנימא גוד אחית גם לדין י' טפחים ודין תלוי' וע"ז תירצו בתירוצם הראשון, דעל גבי הטרסקל חשיב רשות, אלא דבעינן לגוד אחית כדי לסלק חסרון בקיעת גדיים, אבל תחת הטרסקל בעינן ליצירת דין מחיצות, ולזה לא מהני גוד אחית: תסגי בויז. עמש"כ בסק"י דעת רבינו דא"צ כלל תחילת מחיצה בדף כדי לומר גוד אחית, וא"כ צ"ע מדוע נקט הכא זיו, ואפשר דלהיכרא בעלמא, עי' שבת ק' ב' מוציא ממנה זיו כ"ש: וה"ה דיקשה מדינא דפי תקרה. היינו בדעת תוס' דלא אמרינן פי תקרה מד' רוחות לכו"ע, וא"כ תחת הטרסקל לא חשיב רה"י, אמנם אין להקשות מדוע באמת תוס'

בקיעה לא הוי מחילה, כיון דלית צי' משום פי תקרה, וכמש"כ תו' בפשיטות לעיל ז"ט צ' ד"ה זרק.

במחילות תלויות לא אמרינן גוד אחית למחשז מחילות למטה וכמש"כ לעיל ס"ק י"א, וכיון דלא חשיז שוליים לספינה כה"ג, לא שייך לתקנו גם בגוד אחית, וז"ל דעל ידי גוד אחית חשיז שוליים כיון שהיא מלאה מבחוץ חשיז שוליים, אבל קשה דמה לי כותל עב ומה לי כותל דק כיון שאין אורח חשיז שוליים, אלא דהציאו מחילה, ונראה דזהו כונת תו' בקושטס, [שוב ראינו דהא דהציאו תו' מעירובין ע"ח א' הוא אפי' ברחוקות ג' טפחים דחוליא וזור מנטרפין אף צפי הצור ג' טפחים וכן הוא בהדיא בתו' שבת ח' א' ד"ה רחבה, ולפי זה הא דצינימא דמינן מיירי שאין מבחוץ חשיז פחות מג' דאי הוי בחוץ חשיז היינו דינא דחוליא וזור מנטרפין, וטעמא כיון דאיכא בחוץ מחילות מעליות, מה שאין כן בליכא בחוץ חשיז, וכשאמרין גוד אחית הוה לי' בחוץ חשיז והוי כדינא דחוליא וזור, וז"ל צכונת תו', צכ' הקושיות האחרונות], ויש לעי' לפרש"י כיון דאי יש פחות מג' חשיז לצוד, אס כן אף באין פחות מג' חשיז, נימא לצוד לאותו

יג) שם תוד"ה הני ועוד מאי פריך כו' ועוד למה לי כו' לכאורה לא שייך סברה דמנח עלי' מידי אלא ביחידות גבוהות עשרה והן פחות מג' דלכבוד, ואין כאן חסרון מחילות אלא חסרון תשמיש, אבל אס עשה מחילות תלויות באורח, ודאי אינן רשות היחיד אף אס יתקן מקום מושב לשוליים, אף דאס תיקן לה שוליים נעשית רשות היחיד כמו כל הספינות, והכל נמי כיון שקרקעית הספינה לא חשיז כשוליים כיון שהיא רחוקה ג' מהמחילות, הוי כמחילות תלויות וכמו שפרש"י ד"ה ולא, וכשאמרין גוד אחית הוה מחילות מעליות, ומה שהקשו דלכתי ליהוי כחלקן במחללת, משום שלא ניחא תשמיש, צוה יש לומר משום דאי צעי מנח עלה ומשתמש, ומיושב קושיות תו' וקושיא הראשונה כבר יישב הריטב"א בחי', אבל קשה לפרש"י שהרי

פירוש חזון

בשערי לימוד בענין גוד אחית תשובה ב' פירש רבינו את דבריו כאן, דהחסרון שאין שוליים וממילא נשארין המחיצות במקום רחב ד', תלויות, ולהשאיר הדבר למחשב שאין כאן שוליים, אי אפשר, שאין ענין גוד אחית להכשיר מחיצות תלויות, וע"כ כוונת הגמ' לתקן שייחשב כאיכא שוליים, וקשה מה ענין גוד אחית לתיקון שוליים, והלא אין כח גו"א כאן רק למלא ולרבע מבחוץ ואכתי אין כאן שוליים, ומ"מ יש כאן צד דק דמילוי מבחוץ יתקן קשר הדפנות עם השוליים, ע"כ דבריו שם ע"ש, ובסק"א תירץ שע"י הגוד אחית נחשב כל השוליים המלאים לקרקעית הספינה, ומש"ה א"צ להחשיב את האלכסונים לשוליים אלא נחשב תחת האלכסונים שוליים ישרים ד' טפחים, ע"ש: דחוליא ובור מצטרפין וכו'. כתב רבינו בסוגריים שהרי בבור וחוליתו איירי אפי' שיש בבור ג' טפחים דלא אמרינן לבוד, וא"כ מצינו דמנח עלי' מידי מתקן שוליים לא רק לתקן חסרון תשמיש אלא גם לתקן שיעור ד' טפחים, אלא שלא אמרינן הכי אלא כשיש בחוץ מחיצות טובות, ומה שביציאתא דמישן לא נחשב רה"י הוא משום שהמחיצות מתקצרות, וא"כ שיטת רש"י ברורה שגוד אחית עושה מחיצות מעליות, ותו א"צ מידי, ובמכתב שהובא בשערי לימוד בענין גוד אחית תשובה ב' פירש רבינו כוונתו, וז"ל שם, דנתי כיון דבור וחוליתו מצטרפין, אף כפי הבור ג' ויותר, א"כ מצינו דמנח עלי' מידי מתקן שוליים לא רק לתקן חסרון תשמיש אלא גם לתקן שיעור ד"ט (עי' ס"ק כ"ג) וא"כ הדין נותן דאם המחיצות של הספינה משלימות לד' יהי דין בור וחוליתו מצטרפין ויש מקום לומר נהי דאי חתך לי' לחלק העליון של המחיצות ויהי עובי המחיצות מגולות וראוי להניח ולהשתמש, שפיר עובי המחיצות עם החלל מצטרפין, אבל השתא אין ראוי להניח על עובי המחיצות של מטה שהן חבויות תחת עובי המחיצות שעליהן, אבל אין זה מוכח דמפסיד סברת מנח עלי' כיון דאפשר להניח על עובי אלכסון ומקרי כמשמש על עובי התחתון וא"כ יש מקום לומר דאפי' אין עובי המחיצות משלימות לד' לומר גוד אחית מבחוץ ולחזק בזה את הפנים שלא יהי ארעי, ולהשתמש אח"כ בסברת מנח עלי' מידי, עכ"ל שם: שאין מבחוץ ד' בפחות מג'. ונ"מ בצורה כזו* שמבחוץ יש ד' בפחות מג' ובפנים אין: ויש לעי' לפירוש"י. החזו"א הביין בקושיא, שאם אין בפחות מג' ד' כיון שאינו מחיצה ואינו קרקע חשיב פרצה, ומש"ה מחיצה שעל גביו הוי מחיצה תלויה (ועדיין צ"ב) ומש"ה הקשה שאם ע"י לבוד תתמעט הפרצה לפחות מג' טפחים נכשיר את המחיצה, ובגוונא שאין יותר מו' טפחים עד שמתרחב לד' טפחים נכשיר את המחיצה

מהרש"א סקי"א, הוא תלוי במח' תי' התו', דלתי' קמא י"ל דגם תחת העמוד הוי רה"י, אלא דאתי עלה מטעם דהמחיצות לא נעשו לתחתיו, עי' סקט"ו, וע"ש. והא דמשמע בתו"ש סי' שני"ה שנקט כתי' בתרא להלכה, הו"ד לעיל בפירוש סקי"י, י"ל שפי' כמש"כ בתחילת הס"ק, וצ"ע.

יג) המקור בגמ' לסברת מנח עלי' מידי ומשתמש הוא בעירובין ע"ח א', עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה שמיאל כולו ביתדות מהו, א"ר אשי כדא"ר יוחנן בור וחוליתו מצטרפין לעשרה, ופי' תוס' היינו בגבוה עשרה שמצטרפים לארבעה בראשו, משום דמנח עלי' מידי ומשתמש, הכי נמי מנח עלי' מידי ומשתמש, ותוס' בשבת הקשו מזה על רש"י שפי' דביציאתא דמישן הם ספינות המתקצרות, דהוי רה"י משום דמנח עלי' מידי, ותירץ החזו"א דבסוגיא בעירובין כל החסרון הוא במקום תשמיש, וא"כ איכא לומר דחשיב מקום תשמיש משום דמנח עלי' מידי, אבל בספינה שאינה רה"י משום חסרון מחיצות, דכיון שאין קרקעית לספינה הו"ל מחיצות תלויות, לא מהני סברת מנח עליה מידי: מקום מושב. הינו מקום תשמיש שאינו בדיני מחיצות: תיקן לה שוליים. ונעשית רה"י וכמש"י סקי"י, מתו' בשבת צ"ט א': כבר יישב הריטב"א כו'. בזמנו חשבו שחידושי הר"ן הם מהריטב"א, וז"ל הר"ן דמידי כרמלית לא נפקא כיון דאית בה ד' על ד' באיזה מקום שהי' קודם שיבוא לידי גבוה עשרה, (והריטב"א הוסיף בזה ביאור, דלא אקילו רבנן כולי האי בכרמלית וכו', אבל ברה"י דאורייתא בעינן מקום תשמיש שהיא גם בקרקעית רחב ארבעה חזי לתשמיש וכו', ע"ש). והרא"ה ז"ל כתב מסתבר לי דאפי' לא יהא אלא מקום פטור כן דינו דאין מטלטלין בו אלא בד' אמות, שאילו כותל ברה"ר גבוה עשרה ואין ברחבו ד', והוא ארוך הרבה ודאי אין מטלטלין בארכו יותר מד' אמות ולא הותר מקום פטור אלא לטלטל מתוכו לרה"ר או מתוכו לרה"י אבל לטלטל ביותר מד' אמות לא הותר אלא ברה"י בלבד וכו', ע"ש, עכ"ל הר"ן. (והרמב"ם פי"ד הי"א פליג על הרא"ה, ע"ש): אבל קשה לפרש"י. עי' ס"ק כ"א בהמשך השקלא וטריא, וסדר דברי רבינו כך הוא, שהקשה מה מועיל גוד אחית לתיקון שוליים, ותירץ שהמחיצה היא האלכסונים, והגוד אחית מועיל למלאותם מבחוץ (ע"י לבוד או שאמרין גוד ומשוך לכל המחיצה או משום דכיון דאין הנידון אלא לתוך הספינה, כל הגדור חשיב כמלא) כדי להחשיב האלכסונים לשוליים, וע"ז חזר והקשה איך מועיל הגו"א להחשיב האלכסונים לשוליים, הרי החסרון כאן הוא שהקרקעית רחוקה ג' מהמחיצות וכמש"י לעיל, והחסרון הזה נשאר גם אחרי שאמרין גוד אחית, ובמכתב שהובא

צעומד מרובה כדלמך עירובין ט"ז ז', והכא לא שייך בקיעת גדיים, ולא מקרי מחילה תלוי, מיהו צפרוך מרובה ודאי מפסל, ויש לעי' לפי' ר"ח צלחה שיעור פרוך קיימין דאמרינן עלי' גוד, שהרי על כרחך צריך ליתן לי' שיעורא דאם לא כן צכל מחילות תלויות נימנא כאלו הן עקומות ועושין שולים, שהרי תסם ליכא שום בקיעה צין המחילות לשולים, ועדיף מספינה דליכא בקיעת דגים צין הנסרים, ונראה דלפי' ר"ח דוקא ציציתא דמישן דכן הוא לורך דופנותיהן וקרקעותיהן אמרינן גוד, מה שאין כן צשאר מחילות תלויות צריך שולים מעליא, ואפשר שלוח דקדקו צמו' וכ' והיא עשו' כך כו'.

טו) והנה מצואר צין לפרש"י צין לפי' ר"ח שאין להחיר טלטול צספינה צמחילות לצד צלא שולים והק' מהרש"א

שהוא חוך ג', ולא נשאר אלא פרצה פחות מג' צאמצעיתו, ונראה דכל שהוא צאופן שאין צפחות מג' ארבעה לא חשיב שולים אלא דופן, וגם דופן אינה משום שאין חויר ארבעה, מיהו יש לעי' צמלינהו קני, עד שיש צפחות מג' ארבעה, ודאי מהני, אם כן נימנא לצוד צאמצעיתו עד ג' טפחים, ואח"כ נמדוד ג' עד שיהי' רחב ארבעה, ואולי אין הכי נמי.

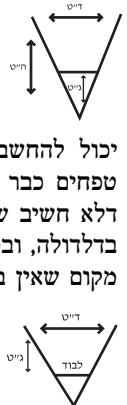
יד) שם צמו' ונראה כפי' ר"ח כו' צבר נצבאר דהעושה ענין תיבה צאויך, והדפנות גבוהות י' טפחים הוא רשות היחיד כמו ספינות צים, ודוקא שיש לה שולים, ויש לעי' צהאי שולים אי צריך שלימה דוקא או סגי צעומד מרובה, ומיהו צפחות מג' ודאי לא מפסל, וכן אם הרחיק הדפנות מהשולים פחות מג' לית לן צה, מיהו אם הרחיק יתר מג' יש לעי' דאפשר דנידון

פטר חזון

הספינה כאלו הם יורדות למטה ונעשית הכל רה"י, והחזו"א בא להטעים את הפירוש הראשון דאמרינן גוד בכה"ג כיון שהוא צורך דופנותיהם וקרקעותיהן וכן העתיק בשונה הלכות שס"ב דין ט' (ובקובץ ישורון י"ז הביאו תשובת הגאונים מהגניזה שפירשו ביצאתא דמישן שאין להם דפנות כל עיקר ודומות לרפסודות ועושין בוית שלהן עמודים עומדין ועצים מתוחין עליהם, ואם יש להם מחצלאות ארבע טפחים ומשהוא שהן מוצבות על פחות משלשה כדי שישלימו לשבעה ומשהו ויהיו כלבוד ואף מלמעלן ראה כאלו יש שלשה אחרים להשלים לעשרה, מטלטלין כבודה, ואם סביב" קנים וגמי ונדמו כגון דופן מותר לטלטל כבודה, התקיף רב נחמן איך תחשוב הקנים כדופן ולא לשם דופן הוצבו (עי' בגמ' ט"ו א', ולהלן סי' י"ג סק"א) ונימא גוד אחית מחיצתא, ופירושו משוך בלבך את אותן הקנים וראה כאלו אינם וכאלו קרקעיתה של הספינה הן כי אינם מחיצות נכונות, עד כאן מהמובא שם, ובלשון ר"ח שלפנינו איתא כתוס', וכתב שם לימא גוד אחית מחיצתא, פי' ראה בלבך כאלו את חותך כמין קלף מן המחיצות שהן דפני הביצית ומציעו בקרקעיתא ונמצאו הנסרים כאלו מחוברות הן, וע"ש).

טו) **בין לפירש"י**. כפי שפי' החזו"א בסקי"ג ובסקי"א (והי' מקום לפרש לשון רש"י "מכנגד מדת רחבן העליון" דהיינו שולי הספינה העליונים ולא מדת רוחב ד"ט): והק' מהרש"א וז"ל, יש לדקדק ממתני' דגוזוטרא, דאם עשה לה מחיצה עשרה ממלאך ממנה, תקשי לרב הונא דס"ל הכא בספינה דאית לה מחיצה י', ולא אמרינן גוד אחית ומאי שנא מגוזוטרא דאמרינן בה גוד אחית, וי"ל דאיכא למימר דשאני גוזוטרא דהמחיצות נעשות לשם כך, משא"כ בספינה דלא נעשית לשם כך להתיר טלטול בשבת, וציינ רבינו את מקור המהרש"א ברש"י סוכה ט"ז, ושם ביאר רש"י הא דבעינן במחיצת הבור בעירובין פי' א' שתהא בתוך אוגן של בור, דמוכחא מילתא דבשביל אוגן המים נעשית דאין מחיצה תלוי' מתרת במים אלא הנעשית בשביל להתיר מילוי המים כגון גוזוטרא וכגון זו שבתוך אוגן הבור עכ"ל, ונוסף בזה פירוש בתוך דברי החזו"א במכתב שהוא בשערי לימוד בענין מחיצה תלוי' תשובה ב' שאין קולת המים רק בענין למלא מים, אבל טלטול בספינה בלא מחיצות הצריכות אינו ענין לקל שהקילו במים, וכבר כתב כן מהרש"א, (אלא) דבספינה אין כאן מחיצה בשביל מילוי (והתיבות ואילו הי' וכו' וכבר כתב כן מהרש"א וכו', אינו בגוף הדברים אלא תלא לה ביני שיטי, ואפשר שיש כאן חזוה, וס"ד לפרש שאינו מצד הכוונה בעשיית המחיצה, אלא באופן ההשתמשות ודלא כפשטות לשון רש"י, אמנם גם לפי זה צ"ע הקושיא מחורבה דלהלן). והק' רבינו מה נסתפקה הגמ' בחורבה (ולשונו במכתב בענין עומד מרובה בערב שהיא בעי' בעיקר הדין אי לעניין היתר

כזה * ונראה כו'. החזו"א ביאר בתירוץ שהחסרון כשאין צפחות מג' ד' אינו משום פרצה אלא שצריך שוליים למחיצה, ובשיעור כזה כבר אינו יכול להחשב שוליים (אף שבכ"מ אמרינן דשיעור מחיצה הוא במתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות, היינו דבשיעור כזה כבר יכול להחשב מחיצה, אבל משיעור מתלקט ג' טפחים מתוך ב' טפחים כבר אינו יכול להחשב קרקע אלא מחיצה) ועי' ס"ק כ"א דלא חשיב שוליים כיון שהיא מדולדלת ומתרחקת ג"ט מהמחיצות בדלדולה, ובמכתב שהוא בשערי לימוד בענין גוד אחית כתב שאין מקום שאין ביניהן ד' פרצה, אלא חסר כח חיובי של מחיצה, ע"ש: **נימא לבוד באמצעיתו**, כאן הקשה רבינו שנאמר לבוד בין הדפנות כזה * ואז נכשיר אע"פ שמחודה של הספינה איכא יותר מג"ט, עד מקום שמתרחב ד"ט, כיון דחשיב כסתום, והוי ב' מיני לבוד, לבוד א' לסתום בין ב' המחיצות, ולבוד ב' להחשיב הקרקעית ביותר אחד (ובענין תרי לבוד, עי' סי' י"ג סק"ז דס"ל דאמרינן ב' הלכות, ע"ש, וע"ש ס"ק ה' דנסתפק אם אמרינן תרי לבוד) **ואולי אה"נ**. רבינו נשאר בספק לענין הלכה, אולי מה שאמרו בגמ' אם יש צפחות מג' ד', הכוונה צפחות מג' מהמקום שלבוד לדפנות, ובשונה הלכות לא העתיק ספק זה, כיון שהחזו"א פסק להלן דאמרינן גוד אחית בספינה, וא"כ אין נ"מ בזה, אמנם יש בזה נפק"מ בעשה מחיצות כה"ג ביבשה במקום שיש בקיעת גדיים וכמ"ש רבינו לק' סי' ז' ס"ק ו'.

יד) **כבר כבר נתבאר** לעיל סק"י: **ויש לעי' בהאי שולים**, ובחידושי רבינו חיים הלוי בהל' שבת פי"ד ה"א פשיטא לי' בדין בור וחוליתו דלדין קרקע מהני עומד מרובה וכ"כ החזו"א אר"ח סי' ס"ב סקי"ב וי"ג והוא בתרא, ולכאו' ה"ה הכא, ועי' סי' ל"ט סקי"ח (ולמקום תשמיש מהני הא דאי בעי מנח עלי' מידי, ועי' ס"ק כ"ג) **וכן אם הרחיק כו'**. היינו שהשוליים רחבים תחת כל הדפנות, והדפנות עליהם רחוקים פחות מג"ט, עי' סי' ל"ט ס"ק י"ח, ויש כאן חידוש בדברי רבינו, דמהני הלכתא דלבוד להציל מחסרון תלוי', אע"פ דבמצואות אין תחת' מחיצה: **דאפשר דנידון בעומד מרובה**. אף דלהלכה אמרינן עומד מרובה בערב, מש"כ רבינו בלשון מסופקת, דאפשר דנידון בעומד מרובה, יש לפרש ע"פ מה שנסתפק לק' סקי"ז דצריך עומד מרובה דוקא בתוך י' טפחים, והכא הדף הוא קרקעית רה"י ומש"ה אפשר דנידון בעומד מרובה דעשרה טפחים מודדים מהדף, ואפשר דאינו נידון אם נימא דמודדין העומד תוך עשרה טפחים מהקרקע ועי' מה שנסתפק לעיל סק"י בדף עבה י' טפחים: **ויש לעי' לפר"ח וכו'**. לשון התוס' רואין כאלו דופני הספינה עקומין ומסבכין הנסרים וכו', וכך פי' הריטב"א בשם רב האי גאון, וכ' הריטב"א דאי"ז מחוור, ופי' בשם ר"ח שנראה דופני

אי נידון בעומד מרובה לפי' תו' עירובין ט"ז ב' ד"ה אי, דעומד מרובה מצ' דדדין מהני אלף שלא יהא האויר מהאי גיסא ומהאי גיסא מצטל לעומד, והכא תקרה הוי כדופן ואין שייך אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ולפי זה גם בעשה ג' למטה וב' למעלה ניתר צפרון כעומד, ולדעת הפוסקים דלרין עומד מרובה מצד אחד, עשה ג' למטה וג' ומחצה למעלה וג' ומחצה אויר צאמצע נידון צפרון כעומד, ומיושב קושיה המ"ב שכ' ס"ק ט'.

(יז) עירובין ט"ז ב' רב אשי אמר כו' וכו' הרא"ש שם הראב"ד דלרב אשי אמרינן עומד מרובה צערב, ויש לטע' אי לרין עומד מרובה דוקא בתוך י' טפחים או לפי' למעלה ובלבד שיהי' ג' טפחים למטה שלא יהא מחיצה שהגדיים צוקעין, ואי לרין דוקא תוך י' טפחים, יש לומר דאף צאיכא עומד מרובה תוך י' טפחים לרין מעט דופן צפון עשרה ולא למעלה מעשרה כגון ו' טפחים סמוך לארץ וארבעה באויר, ועוד ה' דופן, אינו נידון בעומד מרובה, דמה שלמעלה מעשרה אינו מחיצה וכן משמע בסוכה ט"ז ב' דאמר מחללת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה כו' וקשה הלא אמרינן שם ז' א' דופן סוכה כדופן שצת כו', וכיון דקיי"ל עומד מרובה על הפרוץ צערב הוי עומד שצת הוה הדין צסוכה ולמה לי ארבעה ומשהו צצ' ומשהו סגי והוי עומד מרובה עד הסכך, אלא לאו משום דסככה למעלה

הלא צמים מחיצה תלוי' מתרת, ותי' דוקא בעשאה לך, ועי' רש"י סוכה ט"ז א' ד"ה צין, ויש לטע' דאם כן מאי מציעא לי' צחורצה, ועי' רש"י עירובין י"ב א' ד"ה כדצעה, ועל כרחך הא דקאמר קל הוה שהקילו צמים, רצונו לומר שאינו מחיצה מעיקר הדין, אלא שהקילו צטלטול כרמלית צמים, והלכך לא מהני צחורצה, ואף צנשתייר ג' למטה דליכא בקיעת גדיים אינו ניתר צמחיה תלוי', ואפי' צנעץ קנה והעמיד עליה טרסקל צמחיות גבוהות עשרה אלא שהרסיק הדפנות מהשולים אינו רשות היחיד משום מחיצה תלוי' כמש"כ ס"ק י"ד, ועי' עירובין י"ב א' לשון ים קאמרת כו' ואם כן מאי מיייתי ראי' צשמעתין דבקיעת דגים לא שמה צקיעה, ואי מעיקרא דמלתא שמתירין צמחיה תלוי' לייתי ממתני' וכמו שהק' תו' ד"ה ומנא, אכל תירוצ' לרין ציארור דלכתי מנ"ל דבקיעת דגים לא שמה צקיעה, ואולי ממתני' הו"א דצכל מקום מתירין, ועל כרחך דסצר כרבי יהודה דמחיצה תלוי' הוי מחיצה, אכל רב מפרש שאינו אלא קולא צמים ומתני' לכו"ע, ועל כרחך אין סברא להקל צבקיעה, ועל כרחך שאין בקיעת דגים צקיעה.

(טז) ויש לטע' צהניח דף על קנה גבוה עשרה שאין תחיה רשות היחיד כמש"כ ס"ק י"א צצ, בעשה מחיצה ג' טפחים סמוך לארץ וג' טפחים סמוך לדף וארבעה אויר צאמצע

פּשַׁר חֲזוֹן

שהיא למעלה מן המים ועשו לה מחיצה גבוהה עשרה דמשתרי במחיצה של מעלה, ותי' ר"י דאי ממתניתין הו"א דה"ה אף בשאר מחיצות שאינן של מים מתרת מחיצה תלוי', ולהכי מיייתי מרבי טבלא שמפרש הטעם, קל הוה שהקילו חכמים במים, עכ"ד, ומפרש החזו"א דמתניתין הו"א דמותר אף בשאר מחיצות, וא"כ ע"כ מתני' כרבי יוסי דמחיצה תלוי' הוי מחיצה ובקיעת גדיים לא הוי בקיעה וא"כ לדידן דמחיצה תלוי' פסולה, גם בקיעת דגים הוי בקיעה, אבל אחרי שפירש רב טבלא שיש קולא מיוחדת במים, הדרנא לדינא שאין סברא להקל בבקיעה במים, וא"כ יש הוכחה שבקיעת דגים לא חשיבא בקיעה מעיקר הדין ומשום שאינם נראין.

(טז) ומיושב קו' המ"ב שכ' סק"ט. ע"ש שהק' על הבי"י איך משכח"ל עומד כפרוץ בערב, הא בכל גוונא דפרוץ כעומד אתי אוירא דע"ג העומד והפרוץ שתחתיו ומבטלי לעומד, ותי' רבינו בגוונא שעשה תקרה על גובה י"ט, והתקרה מסלקת את האויר שע"ג העומד, ולא אמרינן אתי אוירא, דאפי' אי נימא דאמרינן דה"י עולה עד לרקיע גם כשיש תקרה, הרשות שתחת התקרה מסתיימת בתקרה, ואין לאויר שעלי' שום שייכות עם העומד, ונראה שהמ"ב מודה לזה אלא דלא משמע לי' דהריטב"א והטור איירו בהכי, וצ"ע, ובשונה הלכות העתיק ס"ק זה בסי' שס"ב דין ל"ה (ולא ידעתי מדוע כתב החזו"א דין זה כמסתפק). ועי' בסקי"ט דס"ל לרבינו שאפי' זיו מפסיק בפני האויר שלא נאמר אתי אוירא, ע"ש.

(יז) דוקא בתוך י"ט. באבן העזר סי' שס"ב פשיטא לי' דעומד מרובה שמעל י' טפחים לא מהני, וכך הכריע החזו"א בסי' ט"ו אות י"א ובליקוטים סי' ד' ס"ק ו' דבעינן עומד מרובה תוך י', וכך כתב בשונה הלכות סי' שס"ב דין ל"ג, ושם העתיק גם הדינים דלהלן: מעט דופן בתוך י'. כשם שלא אמרינן עומד מרובה אא"כ יש קנה כנגדו, ה"נ אף שאינו לאויר אלא לעומד שלמעלה מ'י, אעפ"כ כיון דבעינן עומד מרובה בתוך עשרה, בעינן שגם הקנה שכנגדו יהי' בתוך עשרה כדמוכח בסוכה, ולא מהני קנה שיש תחתיו י' עד הקרקע: בב' ומשהו סגי. ההוכחה מסוכה היא מדוע בעי מחצלת ד' שתהי' לבוד לקרקע ולסכך, הא מצוי לעשות מחצלת ב' ומשהו לבוד לקרקע והוי ה' טפחים והוי עומד מרובה עד הסכך,

טלטול בכרמלית סגי במחיצה תלוי', ונקט חורבה שכן הוה בהוה שפעמים נפל הכותל למטה ונשאר חלק הכותל למעלה, כמו שפירש רש"י שבת ק"א א', ע"כ, ואי נימא דבהיתר מחיצה תלוי', יש תנאי שתהא נעשית להיתר מילוי המים, איך שייך להסתפק שיועיל בחורבה, ועי' לקמ"י מה שנראה שרוצה להוכיח מזה: ועי' רש"י עירובין י"ב. וז"ל אלמא יש להקל במים משא"כ במקום אחר, ומתבאר מדברי רש"י דקל שהקילו, אין הכונה שגילו לנו שמים קילי טפי משום שהבקיעה אינה נראית, אלא שמעיקר הדין אינו מחיצה תלוי' וכמשנ"ת סק"י (ואולי גם זו כוונת רבינו גם במכתב בענין מחיצה תלוי' סוף תשובה ב', ברש"י ד"ה כדבעא יותר מפורש דחורבה ר"ל מחיצות של יבשה), ונפק"מ דגם בגוונא שיש מחיצת ג' למטה שמעכבת הגדיים, מחיצה תלוי' פסולה, או בטרסקל העומד באויר ולכן לית בי' בקיעת גדיים, מחיצה תלוי' פסולה, (והא דליכא בקיעת גדיים בטרסקל, הוה משום שיפלו בהמשך הטרסקל ועי' בשערי לימוד שע"י חריץ עמוק ג"ט מופלג ג"ט ג"כ מתקן בקיעת גדיים) ונראה מדברי רבינו שביסוד זה יישב גם הקושיא דלעיל, מאי מיבעי לי' בחורבה, כיון שאין הספק האם בקיעת גדיים פוסלת או לא, דא"כ בלא"ה ה' פסול משום דבעינן נעשה לך, אלא הספק הוה האם מחיצה תלוי' פסולה או לא, דאם מחיצה תלוי' כשרה א"צ שיהי' נעשה לך, ופשטינן דמחיצה תלוי' פסולה, אלא שבמים הקילו, וסייגו קולא זו דבעינן שיהא נעשה להיתר מים: לשון ים כו'. ואמרו שם בגמ' קל הוה שהקילו חכמים במים, דמהני במים פס אחד אף למ"ד דבעינן ב' פסין בחצר, וא"כ חזינן שאין הקולא שבמים דליכא בקיעת גדיים, אלא בהלכות מחיצות, (ובדעת הריטב"א י"ל דכל מה שבעינן ב' פסים הוה משום שיש בקיעה ביניהם, וכדאייתא ט"ז ב' דבקיעת גדיים מעכבת גם בשתי ולא רק בערב): וא"כ מאי מיייתי ראי' כו'. ע"פ מה שייסד רבינו דמחיצה תלוי' פסולה מצד עצמה, ובמים הקילו בזה, הקשה איך הוכיחו בגמ' דבקיעת דגים לאו שמה בקיעה גם לענין ספינה דלא שייך בה קולת המים וכמשנ"ת לעיל, הא במים הוה קולא מיוחדת, ואם הרא"י היא מעצם ההיתר של מחיצה תלוי', שהגמ' הבינה שאם בקיעת דגים היתה בקיעה לא היינו מקילים בדין מחיצה תלוי', הקשו תוס' אמאי לא פשיט טפי ממתני' דגוזזטרא

כעומד, ואפילו למ"ד דבעינן עומד מרובה מחדל, נידון כפרון כעומד בחדל, וכמש"ל לעיל ס"ק ח' לענין שחי, והכי נמי לענין ערב, וכן בעשה ג' על הארץ והניח ז' ועשה ארבעה והניח ג' ועשה ארבעה מותר מדין פרוץ כעומד מצ' לדדין את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא, למ"ד עומד מצ' לדדין הוא עומד, וכן בעשה ג' על הארץ והניח ז' ועשה ז' והניח ג' ועשה ארבעה נותר מדין פרוץ כעומד מחדל אחד למ"ד עומד מרובה מצ' לדדין לא הוא עומד, את"ל ספיקא דסק"ד לחומרא וכמש"ל ס"ק ח' לענין שחי, ועפ"י אכטריץ לאשמועינן דין פרוץ כעומד בערב ומיושב קו' המ"ב שכתבנו סק"ט.

(ט) ונראה דכן כל הדינין בדופני ספינה דקרקעית הספינה נידון כאלעג וכן בעושה מחיצות על הדף שמונה על הקנה ודגיים צוקעין תחתיו, ונראה דאף על גב דשרינן מחיצה תלויה על המים ולא אמרינן אחי אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא, מיהו זה דוקא באירא מחיצת עשרה, אבל עשה ה' והרחיק ה' ועשה ה' אמרינן אחי אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא כו' אבל הרחיק פחות מה' נראה דנידון כעומד מרובה, ואי איכא זיו מלמטה מפסיק בפני האויר לענין דינא דאחי אירא כו' וכן באיכא זיו למעלה.

• פשר חזון •

שע"י לבוד לא מצטרף לעומד לאחי אירא, ועכצ"ל דעומד מרובה עדיף מלבוד לענין זה.

(ט) ונראה דכן כל הדינים. דסק"ט ט"ז י"ז י"ח: דקרקעית הספינה נידון כארעא, כמשנ"ת ס"ק י' והעתיק דין זה בשונה הלכות סי' שס"ב דין ל"ו: דשרינן מחיצה תלויה. היינו אפילו אין תחתיו קרקעית, מחיצה עשרה תלויה מתרת במים, ואע"פ שאינה מתרת במקומה אא"כ מתרת תחתיו כמשנ"ת ס"ק כ"ב, וא"כ המחיצה סתומת באויר שתחתיו, וגם האויר שעליה חשיב כסתום וכמש"כ בתו"י ב' ד"ה ואצבעיים, וא"כ היה מקום לשאול שנאמר אחי אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ויבטל לעומד, ותבאר בגמ' שלא אמרינן, וע"כ כיון דאיכא שיעור שלם של מחיצה לא אמרינן אחי אירא גם מדרבנן (עי' בריטב"א ריש עושין פסין דמדאור' אמרינן אחי אירא רק בעמודים, אבל פסין ד"ט לא אמרינן בהו אחי אירא, ואפשר דגם הכא הוא משום שהקילו במים) או משום שנשלמו מחיצות הרשות, ע"י סי' ה' סק"ז, אע"פ שלא נעשה מחיצה אלא משום שע"י נעשה רה"י על הארץ כנגד בין המחיצות כמש"נ לק' ס"ק כ"ב, בכ"ז יש כאן שלימות מסוימת של הרשות, ועפ"י כתב רבינו דכל זה אינו אלא במחיצות עשרה אבל אם יש עומד ה' פרוץ ה' עומד ה' שצריך לעומד מרובה להשלמת גוף המחיצה, אמרינן אחי אירא גם ע"י האויר שתחת המחיצה, ובהרחיק פחות מה', אף שאין כאן גוף אחד של מחיצת עשרה, והיי' מקום לומר דאחי אירא שעלי' ושתחתיו ויבטל לה, נראה דעומד מרובה מהני להחשיב אותה כמחיצה שלמה, ולא אמרינן אחי אירא, ע"י סק"ח, והעתיק הדינים בשונה הלכות סי' שנה"ה דין ב', (ומש"כ רבינו עומד ה' פרוץ ה' עומד ה', נראה דאפילו לפי הצד בס"ק י"ז שהצריך מעט דופן בתוך עשרה. זהו דווקא כשיש קרקעית תחת המחיצות, אבל במקום הדכשירו מחיצה תלויה לא שייך דין זה ומצטרף עומד מרובה גם למעלה מעשרה): ואי איכא זיו, לעיל ס"ק ט"ז כתב רבינו שתקרה מפסקת האויר וכאן הוסיף שזיו מהני לזה, ושיעור הזיו נראה דמהני בד' טפחים, ויעיין לק' סי' י' ס"ק י"ב דלמ"ד לחי משום מחיצה מדאור', מהני לחוץ בפני האויר, אמנם בזיו נראה דשיעורו בד"ט שהוא שיעור קרקע ותקרה בכ"מ, והזיו צריך להיות לתוך חלל הרשות, אבל אם עשה זיו כלפי חוץ, לא מהני: וכן

מעשרה ואין הכי נמי דאי עשה דופן כל שהו למעלה סגי במחללת ז' ומשהו, ומיהו אין הכרע משם לענין דופן למעלה מעשרה דאינו נידון כעומד מרובה, דיש לומר דלעולם אין הדופן נידון כעומד מרובה בערב אלא בצירוף דופן ודופן ולא בצירוף דופן לתקרה שאין התקרה נכרת כסוף הדפנות, אף על גב דבשמי נידון כעומד מרובה דופן מורח עד דופן כפון ודרום וכיו"צ התם ניכר יותר גמר דופן מורח אלל דופן דרום ולפון, מיהו למדנו לענין דופן שבת זיש תקרה ועשה ו' טפחים למטה אינו נידון כעומד מרובה, ואם עשה ג' טפחים למטה, וה' אויר ועוד ו', מותר, אף את"ל דלריך עומד מרובה תוך עשרה, משום פרוץ כעומד דיש כאן ה' עומד מצ' לדדין, דלענין שלא יהא אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטל לי' נראה דאחי מהני אף עומד למעלה מעשרה, וכן למ"ד דלריך עומד מחדל אחד בהניח אויר באמצע ג' ומחלה ועשה ארבעה, נותר כפרון כעומד דיש כאן ג' וחצי עומד תוך עשרה, ומיושב קו' המ"ב שכתבנו סק"ט

(יח) עשה ג' טפחים על הארץ והניח ח' ועשה ארבעה והניח ג' ועשה ארבעה, את"ל דעומד מרובה אף למעלה מעשרה כשר, ואת"ל ספיקא דסק"ד לקולא, נידון כעומד מרובה, ואף על גב דבסך הכל של העומד ליכא עומד מרובה, נותר כפרון

דע"כ איירי בסכך שאין תחתיו אלא חלל י' מצומצם דאל"ה גם מחצלת ד' לא מהני, וא"כ מוכח דכה"ג לא חשיב קנה לעומד מרובה כיון שאינו בתוך עשרה, והחזו"א דחה את הראי' ד"ל דהא דלא אמרינן עומד מרובה בכה"ג אינו משום דבעינן בתוך עשרה, אלא משום שמשמש כתקרה, ולא אמרינן עומד מרובה מדופן לתקרה וצ"ע הא דמשמע הכא דאמרינן עומד מרובה גם בדליכא ד"ט, ולהלן סי' י"ג סק"ב מבואר דבדליכא פס ד' טפחים הוא מחיצת ערב, ופסולה בסוכה, ע"ש וצ"ע: גמר דופן מורח לפי הצד שהעלה רבינו דכל מה שמועיל כותל צפון דרום לעומד מרובה במזרח הוא משום דחשיב כגמר דופן מורח לכאור' פשוט דלא מהני שיהי' הכותל במזרח נושק לכותל בצפון ודרום, אלא צריך שיהיו הכתלים ארוכים כהמשך כותל מזרח, ע"י לעיל סי' ג' ס"ק ו' וסי' ח' סק"א ו"א, ע"ש, אמנם צ"ב קצת, דע"י להלן סי' ו' ס"ק כ"ב דעומד מרובה הוא דין על המקום שלפני המחיצה שהוא כגדור, א"כ מה המעלה בזה שמבחוץ הוא נראה כהמשך כותל מזרח: ומיושב קו' המ"ב. שהק' על הב"י איך משכח"ל עומד כפרון בערב שלא נאמר עליו אחי אירא, ותי' רבינו לפי הצד דנחשב רק העומד שבתוך י', כשיש עומד למעלה מ' אע"פ שאינו מצטרף לעומד והוי עומד כפרון, לא חשיב אירא שנאמר אחי אירא דה"ג ודה"ג, וגוף הדין מבואר באבן העזר סי' שס"ב שהעומד שלמעלה מ' מהני לאחי אירא אף דלא מהני לעומד מרובה, והעתיק התיורין בשונה הלכות סי' שס"ב דין ל"ד.

(יח) ומיושב קו' המ"ב. שהקשה על הב"י איך משכח"ל פרוץ כעומד בערב, הא אחי אירא ומבטל לי', ותי' רבינו, ע"פ דעתו בסק"ח שכשיש אויר בין העומדים חשבינן לי' כעומד לגבי אחי אירא, אף שדעתו בסק"ג שלעומד מרובה לא חשבינן לי' כעומד, וא"כ יש לצייר ציורים כה"ג גם בערב, לפי הצד הדחוי דלעיל סק"ז שמהני עומד מרובה גם למעלה מ', דכה"ג חשיב פרוץ כעומד, דהאויר לא מצרף לעומד, ולא אמרינן אחי אירא כיון שהאויר מצטרף לעומד, ובשונה הלכות ס"ב דין ל"ג השמיט הדינים בס"ק זה כיון שהחזו"א נקט דינא דלא מהני עומד מרובה למעלה מ' (וע"י סק"ח דמהרשב"א מבואר דאויר

לא מצטל על ידי זה כדאמר בחוליא וזור, עירובין ע"ח א' אף על גב דזור מקום פטור, מכל מקום על גבי החוליא רשות היחיד כיון דחוליא גבוה עשרה מצחוץ ואמרינן גוד אסיק, אף על גב דאכתי לית לרשות היחיד, הנעשה על גב החוליא על ידי גוד אסיק, שולים, ועי' תו' ס' ד"ה אלא, ואי רשות היחיד צעי שולים דוקא סמוך למחיצותיו, ואם כן צהעמיד מחיצות כשרות על גבי פסולות נמי פסול, אם כן גס צחריץ המתלקט עשרה מתוך ארבע וכלה כחודו של סכין, אם אין בגובה שלשה ארבעה, לא היא רשות היחיד, ואם כן מה יועיל גוד אחית, זה נראה דעת תו' צ"ב הקושיא, ולפי זה נראה דעתם להלכה דצינתא דמישן של פרש"י הוא רשות היחיד.

(כא) ודעת רש"י, דכל שכלו המחיצות הכשרות ההולכות צאלכסון, יש לחשוב מעלה ומטה, כמעלה ומטה

כ) שבת ק"א א' תוד"ה הני עי' מש"כ ס"ק י"ג, ונראה דרש"י ותו' צהא פליגי, דהנה אם היה דין מחיצות צמינים מיוחדים, ועשה ג' טפחים צמין הפסול, ואח"כ העמיד עליהן מחיצות צמין הכשר ודאי היא רשות היחיד ולא חשיב מחיצה תלויה אלא ג' הפסולין כארעא סמיכתא, ואי משום דצפנים אין לרשות היחיד שולים שהרי רשות היחיד נעשה צין המחיצות הכשרות, מכל מקום לא אכפת לן צזה, כיון דיכול למלאתן צקני וארצני ולהשתמש צרשות היחיד, והלכך אין צריך לתגאי שולים צרשות היחיד, וצצירא ל' לתו' דהכא נמי המחיצות ההולכות צאלכסון יש לחשוב, מעלה ומטה כצבע אלכסון והלכך כשמגיעות סמוך לג' טפחים התחתונות ששם אין מחיצות כשרות שאין ציניהן ארבעה, הוה ל' כמחיצה כשרה על גבי פסולה צוקיפה וצישה, דאין הכשרות נפסלין משום מחיצה תלויה, ואי משום דאין לרשות היחיד צמקום מחיצות הכשרות שולים צקרקע,

• פשר חזון •

מבחוץ, דסוף סוף למטה אין ד' טפחים בין המחיצות, וא"כ אין למחיצות שוליים, ובמכתב שהובא בשערי לימוד בענין גוד אחית תשובה ב' הוסיף רבינו דברים בזה, דחסרון של מחיצה תלויה היא שאין בכחה להגדיר את המקום המוגדר בד' מחיצות תלויות, מסביביו, שאין להם קביעות, ותכונת תבל ומלוואה על הארץ, ואין התלויים באויר קובעים, וחסרון זה לדעת תוס' אינו כשב' הדפנות נושקין זה לזה, ואמנם עדין אנו צריכין לתנאים אחרים של רה"י, היינו רחב ד"ט, ולזה מהני מנח עלי' מידי, ועי' הקשה רבי אליעזר פלצינסקי מאי אהני לן הפגישה לעוד מחיצה תלויה לבטל חסרון תלויה, הא בעינן קרקע ד' לבטל חסרון תלויה, והחזו"א השיב לו דקל לומר דביציאתא דמישן רה"י גמורה, כיון שהמקום שאין ביניהם ד' אינו פרצה, אלא חסר כח חיובי של מחיצה ושרי קיימות המחיצות במקום דאיכא ד', זכר לדבר, העושה על הארץ ב' מחיצות באלכסון ונושקין בצד אחד, והוא בכלל שיפועי אהלים כדאמר סוכה י"ט ב', ואין חסר כאן רק תשמיש, והשיב ע"ז רבי אליעזר פלצינסקי (מכת"י) דהא בסוכה השיפוע להפך, למטה רחב ולמעלה קצר, וגם שם צריך שיהי' משך הסוכה אחרי שהגבי' י' מהקרקע, כמ"ש בראשונים ובשו"ע, ואם יהי' להיפך שהרחב למעלה והקצר למטה, ע"כ נצטרך שיהא מלמטה משך הסוכה אבל אם הולך ומתקצר, עד שלא נשאר משך סוכה פשיטא דפסול, וא"כ אין שום ראי' משם, ועי' השיב החזו"א והובאו דבריו בשערי לימוד שם, דמרגיש אני חילוק בין תיבה פרוצה עומדת באויר ואנו דנים על מחיצותי' התלויות ובין ביצאתא דמישן, אע"ג דאנו דנין ג"כ על מחיצות תלויות, מוצא השכל איזה שינוי דק לטובה בביציאתא דמישן, וההרגש הזה הכריע משפטה לחסד, וכדי לעורר את ההרגש השתמשי בגמ' דסוכה, ועד"ז השתמשו בגמ' רמז לדבר זכר לדבר, (ואח"כ הוסיף החזו"א) ואמנם גם בזה יתכן לערוך קרב ולומר אין כאן לא רמז ולא זכר, עכ"ל ע"ש, ועי' בקהלות יעקב שבת סי' מ"ז בסוג' דביציאתא דמישן שלפל ככמה צדדין בדין שפועי אהלין דסוכה, ע"ש. (ועי' סי' ח' ס"ק ה' שהביא החזו"א מדין ביצאתא דמישן שיש לאלכסון חשיבות שניהם, ע"ש).

(כא) ביאר רבינו דעת רש"י שהמחיצות נחשבות כיחידה אחת באלכסון, כל זמן שיש להם שם מחיצה, ודין המחיצה מאחד אותם, אבל בתחתיתן שאין שם חלל ד' ואין שם שם מחיצות, אינם המשך למחיצות העליונות והם נחשבות ככלות באויר (וגם לרבינו חיים הלוי שמחיצה באלכסון כשרה מדין צירוף מחיצות יש לומר כך, דכל שיש להם שם מחיצה מצטרפים חלקי המחיצה, וחלקים שחסר להם בתנאי מחיצה אינם מצטרפים) ומחיצות הכלות באויר פסולות משום דהוי מחיצות תלויות, ואע"פ שכאן יש שוליים למחיצות כיון שהם באלכסון יותר מג' טפחים בתוך ד' טפחים לא

באיכא זיו למעלה, דברי רבינו צ"ב, דהא כיון דאיכא ה' אויר באמצע צריך זיו גם מלמעלה וגם מלמטה, וי"ל דהא דקאמר דמהני זיו מלמטה הוא בעומד ד' למטה ועליו פרוץ ה' ועומד ו', והא דמהני זיו מלמעלה הוא בעומד ו' למטה ועליו פרוץ ה' ועומד ד', או שאיכא זיו מלמטה הוא בגזוזטרא שעשה תחתיו כה"ג וזיו מלמעלה הוא דיש להם קרקעית וקאי ארישא, ובאופן אחר י"ל דכל דברי החזו"א קאי ארישא בדאיכא קרקעית ומש"כ למטה ולמעלה קאי על ה' העליונים דמהני זיו גם למטה, ולפ"ז צ"ל דלא אמר אלא לפי הצד דלא בעי עומד מרובה בתוך י', וגם צ"ב הלשון וכן באיכא זיו למעלה דמשמע שנוסף בזה חידוש, וצ"ע.

כ) דין מחיצות צמינים מיוחדים. יש כמה ציורים כה"ג, בגליון הגרד"ל כתב דמשכח"ל לחד צד אליכא דמאן דאמר מחיצות דספינה להבריח מים הוה לענין רה"י בפחות מבית סאתיים, עי' תוס' עירובין צ' א' ושם מ"ג א' (ועי' תוהרא"ש צ' א' ממתני' דשבת ק' ב' וי"ל) ופשטא גם לענין דאורייתא כך, וא"כ בספינה שרק הג"ט התחתונות עשויין להבריח מים והמחיצות שלמעלה עשויין לשם מחיצה (וכגון שהם מחבלים בתוך ג"ט, דלא שייך ענין להבריח מים) ודו"ק, עכ"ל, ויש עוד אופן כשאין בתחתית המחיצה מקום דעי", שדן ע"ז רבינו לק' סק"ב וסק"ג, מפנים אחרים, ומצד מחיצה תלויה מבורא כאן שאין בזה פסול: וס"ל לתו' וכו', שהקשו על רש"י שדופן הספינה שבקצר מבטל גוד אחית, ועוד דנימא דהוי רה"י כיון דיכול למלאות הקצר בקני ואורבני, וביאר החזו"א שיטתם, דלכו"ע מחיצה ההולכת באלכסון חשבינן לה כמחיצה אלכסונית ולא כמחיצות רבות סמוכות זו לזו (משא"כ כשבא לעשות מחיצה ע"י עומד מרובה, כדאי' לק' סי' ד' סק"י) וס"ל לתוס' דגם במקום הקצר, אף שאין הדופן משמשת שם כמחיצה, כיון שאין שם חלל ד', היות והיא גוף אחד עם המחיצה חשבינן לה להמשך המחיצה, אלא דנחשב מחיצה פסולה מטעם שאין שם חלל ד', מיהו לגבי דין מחיצה תלויה, מהני גם מחיצה פסולה, וכמו שבי' רבינו בתחילת דבריו, ומשה' ס"ל לתוס' דכה"ג לא חשיב מחיצה תלויה, ואפי' בדאיכא בקיעת גדיים כשר: ואי משום וכו'. בי' רבינו קו' תוס' למה לי מלינהו קני ואורבני אע"ג דלא מלאן כיון דיכול למלאות חשיב רה"י כדאמר בפרק חלון ע"ח א', משום דאי בעי מנח עלי' מידי ומשתמש, עכ"ל, ראיחם מחוליה ובור שא"צ שוליים לרה"י אלא שלא יהיו מחיצות תלויות, ואז כשר משום דיכול למלאותן בקני ואורבני: ואי רה"י וכו', בי' רבינו קו' תוס' השניה מאי פריך לימא גוד אחית מחיצה, מה מועיל שיהא המחיצות מבחוץ, כיון דמבפנים אין כאן ריוח מקום ד' ולא ניחא תשמישם, עכ"ל, דמדברי רש"י נראה דבעי שוליים לרה"י וכמש"י ס"ק כ"א, וא"כ לא יועיל גוד אחית להחשיב הדפנות כמלאות

כרמלית לא הוי, אמנס דעת הריטב"א צחי' דלא כח' דכרמלית לא צעי שטח ארבעה אלף חלל ארבעה, ואם כן לפי ר"ת, יש לומר דביציתא על דרך רש"י אין מטלטלין אלף ד' אף למסקנא, דמסבירא אין לחדש צוה גוד אחית, ונראה דזה דעת אגודה שר' המג"א סי' ס"ו ס"ב וצב"ל שם תמה עליו יעו"ש, ומש"כ צב"ל שם דהריטב"א מפרש כפרש"י ז"ע, דהריטב"א ראה דברי תו' והרשב"א, ולא כתב צוה אלף מה שפליג עלייהו, צענין כרמלית, אבל אין הכרע דעתו צוה כלום.

(כג) כ' הרשב"א שבת ק"א א' על דברי תו' שהק' למה לי מלאינהו קני וארצני, כיון דראוי למלאה, שאין זה קו' דלא נאמר דבר זה אלף צעמוד שכבר הוא רשות היחיד, והלכך אינו מתצטל ביתדות, אבל אם נעץ קנים צרשות הרצים צמשך ארבעה אינו צאמת רשות היחיד והיהא דחוליא וצור צאיכא ארבעה, ונראה דרזונו לומר דאיכא ארבעה תוך הצור ומצטרף שוב החוליא לידון כרשות היחיד משום דאי צעי מנח ולא הוי מקום פטור, והנה לפי דברי הרשב"א, אי הקיף צד' מחילות מקום שאין צו ארבעה אף על גב דעל גביו איכא ארבעה לא הוי כעמוד צרשות הרצים גצוה עשרה ורחב ארבעה, כיון דאין על גביו שטח ארבעה, והוי מקום פטור, ואף אם הקיף אח"כ על גבי המחילות התחתונות צמחיות גצוהות עשרה וצמללן ארבעה

של עולם, ולא כצבעת אלכסון, דנהי כל שנמשכין חושצין מעלה ומטה כאלכסון ולא חשצין כל חלק וחלק מהן נפרד מחצרו ותלוי כנגד אירוי של עולם, אמנס כשכלו צאזיר יש לחצרך צוקיפה וציושר על הארך וכיון שיש אירי ג' טפחים ציניהן לארך הוו מחילות תלויות, ואף על גב דלמחילות תלויות מהני שולים צאזיר לעשותן רשות היחיד, הכא לא חשיב שולים, כיון שהיא מדולדלת ומתרחקת ג' טפחים מהמחילות צדלדולה, וצוה לא קשיא קו' תו' דליהוי רשות היחיד משום דאי צעי מנח מידי, כיון שאין כאן מחילות, וכמש"כ ס"ק י"ג, וכ"כ רשב"א צחי', אלף שכ' דגם צחוליא וצור דוקא צאיכא צצור ארבעה [ויש לעי' צדצריו ולא עיינתי כעת] והא דפריך נימא גוד אחית, היינו נמי שאין לריך, לחשוב את ענין מעלה ומטה כאלכסון אלף כמלאה כלה מצחוץ, והלכך לא שייך עוד להגדירה ולחשבה כתלוי' אלף כעומדת כשרה על גבי פסולה, ומשיצא רשות היחיד משום דאי צעי מנח עלה מידי, ולא קשה מה שהק' צס"ק י"ג, הלא צשאר תלויות לא אמרינן גוד אחית, דשאני הכא דעל ידי גוד אחית מתכשר גם הסמימה שלמטה למסתם שלא ליהוי כתלוי' אלף כדופן עקומה, ומיהו אי מפרשינן כפי' ר"ת, יש לומר דלענין זה לא אמרינן גוד אחית, ולא הוי רשות היחיד, ומיהו אכתי הוי מקום פטור, שהרשב"א ז"ל הסכים לקו' תו' דכיון דלא הוי רשות היחיד גם

• פשר חזון •

אבל לדינא קיי"ל כת"ק דרבי יהודה דבעי מחיצות להתיר ולא מהני גובה י' טפחים אף לטלטל כמש"ש התוס' סוף ד"ה זורק כו' לרב נחמן ולאביי (עי' ס"ק י"ב) ולדידהו אי ס"ל כת"ק צ"ל כתירוץ הראשון ע"ש ובמהרש"א (עי' ס"ק י"א) ואנן לא קיי"ל כתירוץ ההוא לחלק בין על גבה ותחת' (עי' ס"ק י"ב) מדהוצרכו התוס' ורא"ש לאוקמי מתניתין דגוזזטרא כשחלון פתוח לה, וע"ש שב' האוקימתות הם על פי חילוקי דיעות שבסוגיא זו בבקיעת דגים (עי' סק"י וס"ט ט"ו) וכיון דקיי"ל כאוקימתא ב', ש"מ דהלכה כרב הונא ודרוק, עכ"ל: **דהריטב"א מפרש כפרש"י**. חידושי ריטב"א למסכת שבת נדפסו לראשונה מכת"י בשנת תשכ"ג ושם מפרש כפירש"י, וחידושי הר"ן היו מוחזקים כחידושי הריטב"א, ושם כתוב רק הא דכרמלית לא בעי שטח של ארבעה אלא שיהי' בו חלל ארבעה, ואולי לבעל המשנב הי' כת"י של הריטב"א.

(כד) וזה לשון הרשב"א לתרץ קו' התו', דהתם בדין ע"ח א' בנעץ קנה בראש העמוד אמרינן דמנח עלי' מידי ומשתמש משום דרחב ארבעה אלא שהיתדות התחובות בו אינן רחבין ארבעה, וכיון שהעיקר שהן תחובין בו ישנו רחב ד' אין היתדות מבטלות הרשות הואיל ואף בהן יכול להניח מידי ומשתמש, משא"כ בבא לעשות רשות מתחילה, שאילו מלא רשות הרבים יתדות ברחב ארבעה לא יעשה רשות היחיד בכך משום דאי בעי מנח עלי' מידי, ובור וחולייתו כיון שיש בהן ארבעה ויכול להשתמש אי מנח בי' מידי שפיר דמי, אבל כאן שהיא קצרה מלמטה מארבעה, אינה רשות היחיד אע"פ שיכול למלאותה עד שימלאנה, עכ"ל: **דאיכא ד' תוך הבור**. דאל"ה לא תירץ כלום על הקושיא מביציתא דמישן, דמאי שנא מבור וחולייתו, וע"כ דכוונת הרשב"א במש"כ כיון דיש בהן ארבעה, דאיכא ארבעה תוך הבור, משא"כ ביציתא דמישן דליכא חלל ד' בגובה ג', לית לי' קרקע, ומש"ה לא הוי רה"י ועוד דאל"כ מה בין בור וחולייתו לנעץ יתדות דלכאו' נעץ יתדות איירי שיש לבוד ביניהם, ויעויין לק': **לפי דברי הרשב"א**. דבור וחולייתו לא הוי רה"י אא"כ יש ד' טפחים בחלל הבור, אם בתוך היקף המחיצות אין ד"ט וע"ג המחיצות איכא ד"ט לא הוי רה"י: **ואף אם הקיף הוסיף החזו"א דאפי' אם ע"ג המחיצות הנ"ל, עשה מחיצות שביניהם חלל ד"ט אינו רה"י משום דבעינן שטח ד"ט וכמ"ש בדין**

נחשב שולים, וכשאין שולים לא מועיל אי בעי מנח מידי: **וכ"כ רשב"א**. ועי' ס"ק כ"ב וכ"ג מה שעיינ בדבריו: **נימא גוד אחית**. עי' סק"ג ובסדר הדברים שם, וכאן ביאר רבינו שגוד אחית ג"כ אינו לחשוב מחיצה באלכסון אלא כממשיכה למטה ואז נחשבת הספינה כמלאה עד שול' מבחוץ (עי' לבוד או שאמרינן גוד אחית שכל הקרקעית יורדת וממלאה או משום דכיון שהנידון על גבי', כשיש מחיצות תחת' חשיב הכל כסתום) ואז כשר גם לרש"י כמש"נ בדעת תו' לעיל סק"כ, ואע"פ שאין שטח ד' ראוי לתשמיש, לזה מהני הא דאי בעי מנח עלי' מידי, ובסק"ג הקשה רבינו מה לי כותל דק מה לי כותל עב הא אין כאן מחיצה, והוא משום שהבין שהאלכסונים הם הקרקע, והכא ביאר שנהי' קרקע ישרה ע"י התעקמות הגוד אחית, עי' ס"ק י"ד, והקרקע שתחת האלכסונים נחשבת לקרקע ומש"ה לק"מ: **ומיהו אי וכו' ונראה דזה דעת אגודה**. כאן מברר רבינו הדעות להלכה, דלפירוש רבינו חננאל שנתבאר לעיל סק"ד, אין מקור בגמ' לדיני ביציתא דמישן של שיטת רש"י, ולחידוש של גוד אחית כה"ג, וא"כ יהי' מקום פטור לפי קושיית התוס' דכה"ג יהי' מקום פטור, אבל לפ"מ שיישבו הראשונים קושיא זו וכמש"כ בס"ק י"ג דכרמלית לא בעי שטח ד' אלא חלל ד', י"ל דביציתא דרש"י יהי' כרמלית, ועפ"ז צידד רבינו לפרש דעת אגודה ס"י קי"ג דהיכא דאין רוחב הספינה ארבעה טפחים בתוך גובה שלש אז הוי הספינה כים ואין מטלטלין תוך הספינה אלא ארבע אמות, עכ"ל, דאין כוונתו לדברי הגמ', אלא לדין חדש שיוצא ע"פ החולקים על רש"י, ונקט לי' הכא כיון שרש"י כתב פירוש זה בסוגיא כאן, וכך פירש במחצית השקל את האגודה, ובבה"ל ד"ה ואם כ' דמחזורתא שדברי האגודה נובעין מדברי האו"ז שכתב דהלכה כרב הונא, אבל גם עליו יפלא ממשקנת הגמ', ע"ש, ובשונה הלכות ס"י שס"ב דין ח' הביא את פסק החזו"א, דלא כאגודה, והרב בעל התניא בשו"ע שלו ס"י שנה" סעיף ד' כתב דספינות שהקצר שלהן גבוה ג' טפחים בעוד שאין רוחב ד' טפחים אין מטלטלין בתוכו יותר מד' אמות, דהוי כמחיצות תלויות שאין אומרים בהן גוד אחית אלא אם כן נעשו להתיר טלטול במים, ופירש בקונטרס אחרון אות א', משום דרב הונא גדול מרב נחמן ואביי דיחוייא בעלמא קמדחי ורב אשי מפרש דיחויי

כג) ולפ"ז ישאר קו' תו' מה יועיל גוד אחית, הלא לדברי הרשב"א אף אם צלמת מלא והשוה את המחיצות מצחוץ, לא היו רשות היחיד, דאם חקק פחות מארבעה צעמק ג' והקיף את החקק מחיצות עשרה, והרחיק את המחיצות משפת החקק עד שיש ציניהן ארבעה מכל מקום אין תוכן רשות היחיד, ומימא שהרשב"א לא הציא כלל קו' זו, ועיקר דברי הרשב"א, ל"ע טוּבָא, דאם צלמת לריץ רשות היחיד שולים צשטח ארבעה מדוע אינו מתצטל העמוד, ומה יועיל מה שכבר היה עליו דין רשות היחיד כיון שסוף סוף (סליק) [סילק] המחיצות, ואילו מקום מוקף ד' על ד' שהעמיד פסין צפנים ומיעט חללו, ודאי היו מקום פטור, ונראה דאין כונת הרשב"א בהקדמה צומן שכבר חל עליו שם רשות היחיד, דודאי עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה שחקק צו ג' על ג' צעמק ג', נעשה תוכו מקום פטור, וכיון שתוכו מקום פטור גם על גבי המחיצות מקום פטור לדעת הרשב"א, אלא בהעמיד מחיצות על גבי העמוד וציניהן פחות מארבעה שאני דעמוד צרשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה, סבירא לי' להרשב"א, דאינו משום גוד אסיק [עי' עירובין פ"ט

לא היו תוכן רשות היחיד, משום שאין להן קרקע של ארבעה, ואין רשות היחיד חלה אלא על שטח של ארבעה ולא על אויר, ואף למ"ד מחיצה תלויה היא מחיצה, משום שע"ז נעשה רשות היחיד על הארץ כנגד צין המחיצות, אבל ליעשות רשות היחיד למעלה צין המחיצות לחוד, זה אי אפשר בלא שולים, ומשום דאי צעי מנח לא נעשה רשות היחיד, ולפי זה אי אפשר הכא צצינתא דמישן למחשב צתוכה רשות היחיד אף דאיכא מחיצות גבוהות עשרה בחלל ארבעה, מכל מקום לא עדיף מהיקף ג' טפחים על הארץ היקף של פחות מארבעה ועוצי המחיצות משלימות לארבעה, והקיף עליהן עוד מחיצות גבוהות עשרה, וחלל של צין המחיצות העליונות ארבעה, דמכל מקום לא היו ציניהן רשות היחיד, כיון שאין להן שולים צשטח ארבעה, ולפי דברי הרשב"א, נראה דגם לפרש"י לא חשבינן את סוף המחיצות דהיינו מקום שמתמעט מצפנים מארבעה, ככלות לאויר מצחוץ, כמש"כ ס"ק כ"א, אלא לעולם חשבינן את מדת מעלה ומטה כאלכסון והיו כמחיצה כשרה על גבי פסולה, אמנם אף צכה"ג אין העליון מחיצה בלא שולים, ולא מתכשר משום דאי צעי מנח.

• פשר חזון •

לא היו רה"י, ואע"פ שלבוד במחיצותי ועל גבה, כיון שאין לה שטח שוה ברוחב ד' טפחים, וא"א לצרף הקרקע שבין העמודים, כיון דבעינן ד' טפחים בשטח שוה, ובור וחוליתו איירי דאיכא ד' טפחים בחלל הבור ושם יש ד' טפחים בשטח שוה ומש"ה היו רה"י, אבל ביצאתא דמישן לא היו רה"י, כיון שאין הקרקע שלהם על שטח שוה, וגוד אחית מועיל לעשותם רה"י, כיון דאמרינן גוד אחית יותר מי' טפחים, והגו"א יוצר כח של עמוד גבוה י' ורחב ד', שעליו מחיצות הספינה, ואחרי שיש עשרה ברוחב ד' מצרפים שטח ד' משני מקומות, ובחידושי רבינו חיים הלוי הל' שבת פ"ד ה"א ד"ה אכן אכתי, כ' בדעת הרמב"ם ג"כ רעיון כזה של צירוף ד' טפחים מב' מקומות, וז"ל דהא דמהני גבי עמוד טעמא דמנח מידי ומשתמש הוא משום דבדין קרקע ד' מצטרף לזה גם משני מקומות, ונראה דהא דשני מקומות מצטרפין, הוא דוקא בששני המקומות דין רה"י בהן, אבל כל שבמקומו אינו רה"י אין קרקעו מצטרף להשלים שיעורא דארבעה, ולפ"ז בבור וחוליתו תוך הבור אין לו מחיצות ארבעה ואין לו אויר ארבעה, אינו מצטרף לשיעור קרקע ארבעה, ובעינן למעלה עומד מרובה לעיקר דין שיעורא דקרקע ד', ע"ש. (וצ"ע מה דנקט שם לשון גוד אסיק מחיצתא בעמוד, מה התועלת בזה, ובפרט דשיטתו בהל' סוכה פ"ד הי"א דאינו מדין גוד אסיק, ע"ש) אבל במה שנקט החזו"א כל זה בפירושו הרשב"א בדעת רש"י, יעיי"ש בד"ה והנה בשבת דף ק"א, שרבינו חיים הלוי פירש כל דעת רש"י נגד שיטה זו, ע"ש: דעמוד ברה"ר. פירש רבינו דגדר רה"י שע"י עמוד גבוה עשרה ורחב ד', אינו משום דאמרי גוד אסיק לדפנות העמוד וזה מחשיב את גב העמוד לקרקעית רה"י וחשבינן ע"י גוד אסיק למחיצות סביבותיו, ואם הי' כן, אם הי' בנין ע"ג העמוד הי' מפריע ומסלק לגוד אסיק, אלא רה"י דעמוד נפעל באופן אחר, דבהלכתא דמחיצות נאמר גם שמקום המיוחד והמובדל מסביבותיו סגי בהכי למחיצה, והק' ע"ז רבינו מגמ' לק' פרק כל גגות, דאמרינן דאפי' לשמואל דאמרינן גוד אסיק במחיצות שאינם נכרות, במחיצה נדרסת מודה דלא אמרינן גוד אחית, ואי נימא דא"צ לחשוב כאילו גוף המחיצה עולה, מה הדריסה יכולה לעכב, (וי"ל דהתם הוא חומרא דרבנן, או דמחיצות שאינם ניכרות שאני מעמוד, כיון שאינם ניכרות ע"כ אינו משום שמיחדים המקום אלא משום דחשבינן המחיצה כאילו עלתה, ובלא"ה דעת רבינו לק' סי' מ"ד ס"ק ב' דהתם אינה חשובה מחיצה כלל, אלא דחילוק דיווין דלמטה מועיל ללמעלה, ובאיכא דיווין

בור וחוליתו שצריך חלל ד' בתוך הבור, ולא מצטרף השטח שע"ג החוליה עם השטח שבתוך הבור, ולא מועיל לזה הא דמצי למינח מידי, ומש"ה ביצאתא דמישן דרש"י לא היו רה"י בלי גו"א וכמש"נ, כיון שאין להם שולים בשטח ד', ועפ"ז כ' החזו"א שא"צ לדבריו לעיל סק"א דלרש"י ממקום שמתמעט החלל מד' טפחים, המחיצות לא נחשבות כהמשך למחיצות העליונות וכלות ביותר באויר, אלא דאע"פ שגם לרש"י נחשבות כל המחיצות ביותר וכמש"נ סק"כ לתוס', כיון שצריך שולים של ד' טפחים בשטח שוה, כה"ג לא היו שולים: למ"ד מחיצה תלויה וכו'. כבר נתבאר כ"ז בס"ק י"ג, ע"ש, ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי הל' שבת פ"ד ה"א בד"ה אכן דעת שכתב בדעת הרמב"ם דין זה דקרקע ד', וז"ל דהא דבעינן ברה"י שיהא לו קרקע ד' הוא מתרי טעמי, חדא משום דבעינן מקום הראוי לתשמיש ועוד נראה דגם בלאו האי טעמא דמקום תשמיש עוד הוא זה מעיקר דין ושם רה"י דבעינן דוקא קרקע למטה, ומשום דיסוד הדין של מקום ד' האמור ברה"י שזהו עיקרו של רה"י, כל יסוד חלות דינו הוא רק עם קרקע, ע"ש. (ובגליונות החזו"א שם הביא מהרשב"א בעבודת הקודש דלא קיי"ל הכי, והוא למסקנתו באו"ח סי' ס"ב ס"ק י"ב בדעת הרשב"א דלא כמש"כ כאן, וצ"ע איך יפרש דברי הרשב"א כאן)

כג) הקשה החזו"א על פירושו דלעיל סק"ב בדברי הרשב"א, דרה"י בעי שטח שוה ברוחב ד' טפחים, דא"כ עדיין קשה שיטת רש"י, דמה יועיל גוד אחית, הא עדין אין השוליים שוים, וא"כ לא היו רה"י: ועיקר דברי הרשב"א. עוד הקשה על גוף חילוקי הרשב"א, אם רה"י בעי שטח שוה ברוחב ד' טפחים, מדוע עמוד גבוה י' ורחב ד' שנעץ בו קנה ומיעטו מד"ט, אמרינן דהוי רה"י משום דאיבעי מנח עלי' מידי ומשתמש, וכי משום שקודם הי' עמוד רה"י ואח"כ נעץ בו עמוד לא ישתנה דינו (שכך מדויק מלשון הרשב"א "משא"כ בבא לעשות רשות מתחילה", שיש ג"מ אם הי' קודם רה"י, וע"ז הק' רבינו שאין בזה טעם), ומשום זה פירש החזו"א שיטת הרשב"א דלעולם בעינן שטח ד' ומחיצות י', אלא שאם השטח הוא על גבי עמוד גבוה י' ורחב ד', א"צ שהשטח יהי' על שטח שוה אלא מצטרפים ד' טפחים מכמה מקומות, משום דעמוד כה"ג הוא רה"י שלימה וא"צ למחיצות, ויבואר להלן, ומש"ה עמוד שנעץ בו יתד הוי רה"י משום דאיבעי מנח, כיון שמצטרפים ד"ט ע"ג היתד וע"ג העמוד, אבל נעץ יתדות ברה"ר

שמדברי רש"ז צלילתא דמישן מצואר שגם צדפנות חזקת כדופני הספינה, לא סבירא לי לירוף ארבעה. ולענין הלכה נראה כפרש"י ותו' בעירובין ע"ח שכן דעת הרא"ש והרמב"ן, ודברי ר"ח ור"א יתפרשו כחילוק הרמב"ן, ומדברי הרמב"ם אין הכרע, שבין המחילות גם תו' מודים שאינו רשות היחיד, ודברי הרמב"ם הוא צבין המחילות, והרש"ז צבצת שם יחידאה הוא, וצמ"צ שם העמיק שדעת רוב הפוסקים שאין עובי המחילות מנטרפין אף לענין על גביהן, ודבריו ז"ע, ולענין צלילתא דמישן לפרש"י, נראה דהוי כרשות היחיד, משום דמנח מידי כדעת תו', וכ"כ מג"א סי' רס"ו ס"ק ז' בעגלה דאף על גב דליכא צביעת (רבים) [גדיים] ולא שייך גוד אחית מכל מקום הוי רשות היחיד מנח דברי תו' דאי צבי מנח עלי, ונראה דדוקא צביעת ארבעה טפחים אמרינן סברא דמנח מידי, אבל הקיף מקום רחב לא שייך למחשב את המחילות כעמוד צרשות הרבים, והחלל צביעהו כאלו נחקק העמוד, כיון שרחוקין לא שייך מנח עלי ואין להן לירוף זה לזה ומכל מקום על גביהן רשות היחיד משום שעושין מחילה לתוכן וכדאמר שבת ז"ט ב', ועי' ט"ו סי' שמ"ה סק"ב, מיהו ז"ע לדברי הרש"ז

ב', ז"צ א', וז"ע] אלא כיון שחלוק (מרה"י) [מכרשות הרבים] צבוצה עשרה על גביו רשות היחיד, והלכך צמחיות שעל גביו לא נתרעו כלל מחילותיו העושות אותו רשות היחיד, רק לענין שיעור ארבעה דלריך הראוי לחשיבות שיעור, אמרינן דסגי צארבעה שאינן על שטח שיה, ומיהו זה דוקא ציש צו ד' על ד' צבוצה עשרה, אבל חקק תוך עשרה, צמקום שאינו עב ארבעה צטל מחילותו ולא מתכשר צבצרה דאי צבי מנח מידי אפי' על גביו, וצחקיף על גבי העמוד, יש לומר לדעת הרש"ז דאף צין המחילות הוי רשות היחיד ולא מקום פטור, וצתו' עירובין ע"ח א' ד"ה אלא לא משמע הכי, ולדברי הרש"ז מיושב קו' תו' שבת ח' א' ד"ה רחצה שהקשו לפי ר"ח למה לי ו' הלא צור וחוליותו מנטרפין, דהתם צורת כנעץ יתידות צרשות הרבים דמי וצכה"ג אינו רשות היחיד לדעת הרש"ז, וצמ"צ סי' שמ"ה סק"ג כ' צפשיטות על פי האחרונים ו"ל דהר"ח וכן ר"א שפי' כפי' ר"ח, חולקים על התו', אכן צמלחמות שם פי' דשאינו כורת דלא שייך צה תשמיש על גבי דפנותיה, ומצואר דעת רמב"ן כתו', ושם כ' צסם הא"ר צסם רש"ז א לחלק כחילוק הרמב"ן, וז"ע

• פשר חזון •

שלימות, אף שלא הוזכר החילוק ברשב"א, וכוונתו לחלק בין בור וחוליותו לביצאתא דמישן, דהתם ליכא ד"ט גם אם צצרף את הדפנות, וצ"ע. - ברשב"א צ"ט א' הביא ירושלמי דבעי עומד מרובה בפי הבור, ובחידושי רבינו חיים הלוי הלי' שבת פי"ד ה"א ב' דהרמב"ם ס"ל הכי דאל"ה ליכא קרקע ד', עי' לעיל, ובעבה"ק כ' הרשב"א שלא קיי"ל כהאי ירושלמי, ובאו"ח סי' ס"ב ס"ק י"ב כ' רבינו דאעפ"כ במחצלת שא"א לומר אי בעי מנח מידי, אם עומד מרובה, הוי רה"י ע"ג): מדברי הרמב"ם אין הכרע. אמנם, בחידושי רבינו חיים הלוי פי"ד מהל' שבת ה"א כתב דמהס"ל להרמב"ם דלא הוי רה"י ביניהן, ע"כ דגם ע"ג לא הוי רה"י, דאל"ה ממילא גם תוכו הי' צריך להחשב רה"י מדינא דחורי רה"י כרה"י, ובגליונות החזו"א שם כתב דכיון דאינו רה"י רק משום דמנח עלי' מידי ומשתמש א"א לדון תוכו כחורי רה"י: ובמ"ב שם העתיק. הבאנו דבריו לעיל ע"ש, ועי' בפי' נתיבות הבית לעבודת הקודש שער השלישי אות כ"ג שהאריך בזה: **ביצאתא דמישן לפרש"י**. בבה"ל סי' שס"ו ס"ב ד"ה ואם, כתב דכיון שבצורף הביא גם פירש"י ובמאירי הביא ג"כ פירש"י לבד וכן בחידושי הר"ן נקטינן דגם כה"ג הוי רה"י ע"ש, ועי' לעיל סק"א, וכך כתב בשו"ת הלכות סי' שס"ב דין ח', והחזו"א פסק בשם המג"א דהטעם דהוי רה"י הוא משום דמנח עלי' מידי ולא רק משום גוד אחית, ונפק"מ לעגלה וכיו"ב שאינו במים, דלא אמרינן גוד אחית משום בקיעת גדיים, ואעפ"כ הוי רה"י משום דמנח עלי' מידי, ואין הדבר מפורש במג"א, ואולי כוונת החזו"א לסוף דבריו דעגלה שרחבה ד' מלמעלה, אע"פ שלמטה אינה רחבה ד' הוי רה"י, וציין לתו' שבת ק"א, אמנם ככה"ג בלא"ה ליכא בקיעת גדיים, וכדין עמוד המבואר בגמ' בשבת שם ובתו' ד"ה ויש בקצור, ועי' במחצית השקל, וצ"ע. ואף דבשו"ת הלכות כאן לא התפרש דין זה, להלן סי' שס"ב דין ס"ה, כ' דקיי"ל כדעת התוס', ע"ש: **הקיף מקום רחב**. כ"ה בתו' ד"ה גידוד חמשה, גיטין ט"ו ב', דברחב הרבה לא שייך מנח עלי' מידי אלא בדבר צר, אמנם הא דמשמע מדברי רבינו דרק בשיעור ד' טפחים אמרינן הכי צ"ע, דברחב מעט יותר עדיין אפשר להניח עליהו מידי: ועי' ט"ז. שם כתב דעובי הדפנות מצטרפים עם החלל לשיעור ד"ט, והק"ו ע"ז מהא דלאחרים עושה מחיצה דמשמע דוקא משום דהוי רה"י בין המחיצות, הוי רה"י גם על גביהן, אבל בלא"ה לא הוי רה"י, והניח בצ"ע, וזו קושיית התוס' בגיטין הנ"ל,

מודה שמואל, ואינו משום דריסה המבטלת, ע"ש) ונראה דכאן עלה ברעת רבינו פירוש זה, ואח"כ הוסיפו בסוגריים סי' ג' ס"ק ה' לכו"ע, ובגליונות לחידושי רבינו חיים הלוי שהם בתרא כבר כתב שאפי' ענין גוד אסיק מתפרש כך, ע"ש בגליונות להלכות סוכה פי"ד ה"א, עכ"פ לפירוש זה בעמוד, י"ל דאם יש על גביו שטח ד' שמצטרף משני מקומות, כיון דעצם הרשות כבר נשלמה בתנאי, מכשירין שטח ד' גם דשני מקומות, ועדיף משטח ד' שבין מחיצות עשרה: **ובתו' עירובין ע"ח א'**. נראה דקאי עמש"כ לעיל דבור וחוליותו הוי רה"י רק בשיש חלל ד' תוך הבור ואם חקק תוך י' במקום שאינו עב ד' בטל מחיצתו ולא מתכשר בסברא דאי בעי מנח מידי, דהתוס' שם כתבו דהיכא שאין הבור רחב ד' מבפנים אלא ע"י צירוף חוליא והחוליא גבוה עשרה מבחוץ, אע"ג דתוכו לאו רה"י, על גביו רה"י משום דאי בעי מנח עלי' מידי ומשתמש: **תו' שבת ח' א'**. שם פירש ר"ח דצריך שיהא אויר ד' בתוך הכוורת וכתבו תוס' דאין נראה פירוש ר"ח דהא עובי חוליות הבור מצטרף נמי לחלל ארבעה משום דחזי למינח עלי' מידי ולהשתמש, ע"ש: **ובמ"ב שמ"ה סק"ג**. כתב דבעינן שיהא בין המחיצות חלל ד' על ד' כי עובי המחיצות אין מצטרפות לזה וזהו דעת רוב הפוסקים, ר"ח ורב אלפס והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והריטב"א, ויש מן הראשונים שכתבו דגם עובי המחיצות מצטרף לשיעור הזה, המה רש"י והמאור והתוספות והרא"ש, ובא"ר הביא בשם הרשב"א שבת ח' א', [וכה"ג איתא ג"כ במלחמות ואפשר שגם לרש"י וסייעתו ס"ל הכין לחלק בענין זה דמחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם ולהשתמש שם מצטרף העובי עם החלל לשיעור זה כיון שראוי להשתמש שם ואם לאו אין מצטרף, ועיין באחרונים, אבן העזר ותו"ש חמד משה ופמ"ג, שהסכימו דכל זה לענין שיהא נקרא שם רה"י על עובי המחיצה מלמעלה אבל לענין חלל שבין המחיצות לכו"ע לא נקרא רה"י כל זמן שאין בחללו ד' על ד', עכ"ל המ"ב, והחזו"א הקשה סתירת דברי הרשב"א אהדדי דהתם מבואר דמקום המחיצות מצטרף והכא מבואר שאינו מצטרף, וברשב"א שבת צ"ט א' ובעבודת הקודש שער ג' ג"כ מבואר שמקום המחיצות מצטרף (ויש מקום לומר דהרשב"א לא אמר דבעי חלל ד' בבור, וכמו שמשמע בלשונו, כיון שיש "בהן" ארבעה, משמע בבור ובחוליא יחד, והחילוק בין יתירות לבור וחוליותו הוא שביתדות לא נשלמה צורת רשות, או משום שאין המחיצות

חזון

עירובין סימן ד

איש

עט

כמחילה גזוהה כ' טפחים דעל גצה רשות היחיד משום דלאחרים
עושה מחילה כו'.

שכ' ההיא דצור וחוליתו צפי צור ארבעה, וזריך ליתן שיעורא
אחרינא, ועוד אס הצור ארבעה תיפוק ל' משום לאחרים עושה
מחילה, ואי משום דהצור עמוק עשרה ואין זריך למחילה, ליהוי

• פשר חזון •

לפי פירושו ברשב"א הנ"ל סקכ"ב דלא אמרינן מנח מידי א"כ יש
בחללו ד"ט, דתיפוק ל' משום דעושה מחיצה לחללו, וצ"ע.

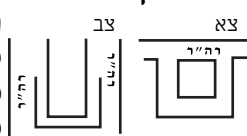
שע"ז תירצו דאיצטריך להא דלאחרים עושה מחיצה ברחב הרבה,
אבל בדבר צר באמת הוי רה"י משום דמנח מידי, אבל החזו"א הק'

סימן ה

כמפולש, ולענין מצוי עקום אין חילוק בין פתוח לרשות הרבים או לכרמלית, וכמש"כ אחרונים ז"ל, וכמבואר בגמ' ו' א' דדין עקום הוא כדין פרצה ולא המירו אלא היכי דלא בקעי רבים, והיינו כמו שפרש"י שהוא רפש וקוטן, והוא הדין כיו"צ שאין דרך בנ"א שם, אבל בקיעת כרמלית אסור, ועי' ח' א' ההוא מצוי עקום דהוי צסורא כו' ויש לדקדק למה הפסיקו סוגיא דמצוי נפרץ לחצר, שאין זה מקומו של מצוי עקום, אבל יש לומר דהוא שב דחיישינן לשירטון, כמרימא, לגי' רש"י שגם רב חסדא אצרכה לסורא תיקון אף למצוי עקום שצטובה, ולפי זה מבואר דעקום לכרמלית דינו כמפולש.

ב) ומיהו אי סתם נד אחד צמחיה נראה דקאי נלד שני בלחי, וכן צמחי כעין ד', ואף על גב דלדמות נלד אחד לא מהני לפרש"י, כדאמר ו' ב', מכל מקום סתימה מצטלת הפילוש דלא בקעי זה רבים, וכדמוכח ט' ב' כותל שצדו אחד כווס מצצרו בין שגראה מצפנים כו' ולא הוי כמצוי עקום, שאין העקמימות נידון משום לחי וכמש"נ לעיל סי' א' ס"ק ה' ועל כרחק סתום שאני, ואף שיש לומר דצפנות מדי' אמות אין דין מצוי עקום וכמש"כ שם סק"ת, מכל מקום מסתבר דצטתום ליכא דין פילוש, וכמש"כ שם ס"ק מ"ג, ואפשר דאף אם עשה נלד אחד של הפילושין גידודא ג' טפחים בטל לי' פילוש, דהא אמרינן

א) עירובין י' ב' תוד"ה עושה, לא הוי פתוח צב' פתחים לרשות הרבים אחד עי' צמרהש"א, ונראה כונתם לפרש דאין דצרי הריצ"א אלא כשרשות הרבים הולך לפון ודרום, והמבוארות פתוחין לתוכו, כוה צ"ב אצל כשפתוחין לצ' רשות הרבים שארך רשות הרבים כדרך מצוי כוה צ"ב צוה שפיר מקרי מפולש שהצריכין לרשות הרבים הרחוק מהן נלד שני עוצרין דרך המבוארות כיון שאין להם דרכא אחרינא, ואפי' למש"כ א"נ כו' אין כונתם לפרש דאף צב' רשות הרבים אין דינו כמפולש, אלא אף אם סתם מצוי כעין ח' הוא לרשות הרבים אחד, יש לומר שהיו עקומות כפר"י, וכמבואר בלשונם שכ' והעומד צפתח זה לא יסבב כו' וכן צמירוש לא חידשו אלא לפרש דלא הוי לרשות הרבים אחד, אבל עיקר דינא דמפולש לצ' רשות הרבים דינו כמפולש הוא פשוט צפי רבותינו צתו', ונראה דגם הרשב"א ז"ל ושא"ר פוסקים שכ' הגרע"א סי' ל"ג דצצירא לי' כדעת ריב"ז א", מכל מקום צפתוח לצ' רשות הרבים ועיקר הדרך הקצרה מרשות הרבים זה לרשות הרבים זה להדריס צקצה זה וצקצה זה הוא דרך המבוארות, יש לומר דהוי מפולש, ואם כן הוא הדין צפתוחין לכרמלית כיון שאין דרך מרגלי מצוי זה לרגלי מצוי זה מצחוק אלא דרך מצוי שבג' ח', חשיב

פ"ש חזון

בסימן זה ביאר רבינו את הסוגיא של תיקון מצוי רחב, וזו השלמה לסוגיית מצוי עקום שנתבארה בארוכה בסי' א', והענינים שנתבארו שם ציין בחזו"א למקומם, ושם פירשנו.

בדעת רש"י בפתחי תשובה בשם תשובת שואל ומשיב ח"א סי' רנ"א, והבה"ל הובא בשו"ה שס"ד דין כ': ועי' ח' א'. שם מתוך הסוגיא דמצוי שנפרץ לחצר, יצאו לדון בגמ' בדין מצוי שכלה לים, ואמרו שמרימא תיקן את כל המבוארות שבסורא שהיו מפולשים לים, ולפני שהמשיכו בדין מצוי שנפרץ לחצר אמרו דההוא מצוי עקום שבסורא תלוי במח' רב ושמואל, וכ' החזו"א להוכיח מזה שגם מצוי עקום המפולש לים, כלו' לכרמלית, בעי תיקון, ומשום הכי סיימו בההוא מצוי עקום שבסורא, כיון שזה המשך למעשה דמרימא, דאל"ה אין כאן מקום לדין מצוי עקום.

ב) ומיהו אי סתם. לדעת הראשונים דמצוי עקום כמין ח' בעי צוה"פ בעקמומיתו, הי' מקום לפרש דחשיב מפולש משום שהולכים מגג המצוי לרגליו או מרגלי המצוי לגגו, וא"כ אפי' אם סתום לגמרי מצד אחד, בעי צוה"פ בצד השני. וכך משמע בתשב"ץ ח"ב ענין ל', וכך כתב בגאון יעקב ו' א' ד"ה רבותינו, וכך כתבנו בפירושו סי' א' סק"ג לפרש בדעת הר"ן, אבל בסי' א' סק"ג ומ"ד הוכיח רבינו דאם אין הרבים מפולשים מרה"ר לרה"ר אין הילוכם חשיב פילוש, וכך נקט הכא, וכ"כ בשו"ה הלכות שס"ד דין י"ג: וכדמוכח ט' ב'. צ"ע הרא"י משם, כיון דהא דאין העקמומית נידון משום לחי, מבואר בסי' א' סק"ח דהוא משום הדפנות הצדדיות הדוחקות את רגלי הרבים מראש זה לראש זה דרך העקמומית, ומש"ה חשיב כמצוי עגול, וא"כ הכא שברוח רביעית כולו פתוח, לא שייך סברת מצוי עקום, ובלא"ה מסקנת רבינו בסי' א' דבפתוח מד"א אין דין מצוי עקום, וא"כ אין רא"י מהתם: גידודא ג"ט. בסי' א' ס"ק ל"ה כ' רבינו דבאיכא גידודא בעקמומית' כגון גדר פחות מ" טפחים, נראה דבכה"ג בפחות מ"י

א) עי' במהרש"א. שנראה מדבריו שאין ציור של מצוי כמין ח' פתוח לב' רה"ר, והחזו"א מבאר מה הציור שמצוי עקום כמין ח' פתוח לב' רה"ר דבכה"ג ודאי שלכו"ע הוי מצוי מפולש, כיון שכל טענת הראשונים דלא כרש"י, הוא משום דלא יעברו דרך המצוי, אבל כשהמצוי הוא הדרך לעבור מרה"ר לרה"ר ודאי שכו"ע ס"ל כרש"י, והעתיקו בשו"ה הלכות סי' שס"ד דין י"ג: וש"פ שכ' הגרע"א. הובאו לעיל סי' א' ס"ק כ': ה"ה בפתוחין לכרמלית. בשעה"צ סי' שס"ד ס"ק י' הביא כן בשם רשב"א בעבודת הקודש ורבינו יהונתן ודלא כמשאת בנימין, וכן הסכים הט"ז ס"ק ב', אמנם בא"ר סי' שס"ד כתב דרך במצוי מפולש אין חילוק בין רה"ר לכרמלית, אבל מצוי עקום אינו אלא בפתוח לרה"ר ובנשמת אדם כלל ע"א אות ה' העיר עליו שכבר מבואר ברשב"א שאין חילוק, וכך העתיק בשו"ה הלכות סי' שס"ד דין י', וכ"ז בדין מצוי עקום, ובדין מצוי שנפרץ מצידו הביא בביאור הלכה סי' שס"ה ס"ב ד"ה צריך לתקנו בשם הגר"ז והפמ"ג דמצוי שנפרץ מצידו לכרמלית בעי תיקון (ודינו כמצוי עקום, אמנם הפמ"ג כתב דנראה דבתיקון לחי או קורה גמי, ובשו"ה הלכות סי' שס"ה ס"ד פי' דהוא משום דפתוח לכרמלית קיל, וכך נראה קצת בבה"ל שם, ומש"כ בשו"ה הלכות שם שמהחזו"א סי' א' ס"ק כ"א נראה כהגר"ז, כוונתו שהדבר תלוי במח' האחרונים שבמ"ב סי' שס"ה סק"י ושעה"צ סק"ח וכמש"נ בפ"י החזו"א סי' א' סק"א, האם פרצה מצידו אסורה משום דהוי דרך הרבים ואז יש לדון בכרמלית, או משום פילוש וכהחזו"א, ואז ודאי כרמלית שוה לרה"ר, וכ"ז הוא לפ"מ דנקטינן דלא כהא"ר הנ"ל): וה"ה כיו"ב. כ"כ בבה"ל שס"ה ס"ב ד"ה דלא בקעי בה, שכ"כ הפמ"ג על פי הלבוש, וכך משמע ברבינו ירוחם, וכך צידד

ומי לא עסקינן דעובדי ומשכח ד' אמות פחות משהו, וצתו' לא צאו לפרש רק דאף על גב דמחודו הפנימי כבר נתקן צלחי מכל מקום אכתי חד מצוי, אצל כל שהוא חד מצוי ודאי מקרי פתוחין לתוכו כיון שכל המצוי שייך לכל החצרות לתשמיש מצוי ולהילוך על ידו לרשות הרבים שזהו ענין פתוחין לתוכו וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"ו אלא אף אם מצוי ההולך לפון ודרום ארכו מצפון לדרום יתר על רחבו ממזרח למערב, שאם נידון עליו יהי' דינו כחצר, אם לא שנחשב סופו כנגד דופנו הקצר ויהי' כמצוי פתוח למצוי אחר, מכל מקום אם צתים וחצרות צנוין צמזוי של צפון דרום, ניתרין צ' המצואות צלחי שצפתה המצוי של מזרח מערב, כיון שאין המצוי חלוק לצני החצרות אלא כלן משתמשין בכלו, חד מצוי הוא וארכו נחשב ממזרח למערב אלא שיש לו כניסת רחב צפנים והחצרות הצנוין שם כפתוחין לתוכו דמי, מיהו צמזוי כעין ח' וסתם מלד אחד, יש להסתפק אי צתים וחצרות צנוין צמזוי הדרומי הסתם כזה¹³ אי מקרי פתוחין לכל המצוי אף למצוי הצפוני, כיון שאינן פתוחין כלל כנגדו, מיהו אם צתים וחצרות פתוחין צוית מצוי הדרומי

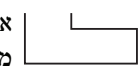
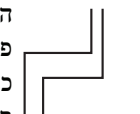
ו' א' דדין עקום דוקא דבקעי זה רבים דומיא דפרצה, וצאיכא גידודא, אין פרצה אסרת, והלכך יוכל אח"כ לתקן צלחי, מיהו יש לומר כיון דבקעי דרך פרצה המצוי למצוי ה', מקרי מפולש, וצ"ע בזה, אצל צתום צמחית עשרה נראה דצטל פילוש, וסגי מצוי השני צלחי, ואותו הסתם מותר אף שלא תיקן השני, אף על גב דצשאר עקום אסור אף לשמואל כל זמן שלא תיקן שניהן צלחי כמצואר סי' א' ס"ק י"ט, מכל מקום צתום מותר.

ג) שם צגמ' עושה פס כו' ומעמידו לארכו של מצוי, וצשו"ע סס"ג סל"ג, וצריך שיהא צלל מצוי מצ' אלו כו' צתים וחצרות פתוחים לתוכו כו', נראה דמצוי עקום כעין ד' וסתם מלד אחד כזה¹³ אף על גב דצתים וחצרות צנויות צמזוי ההולך דרום וצפון, מקרי צתים וחצרות פתוחין לכל המצוי, ולא מציעא אי המצוי ההולך לפון ודרום, ארכו ממזרח למערב יתר על רחבו, שזהו דין צין הלחיים שניתר צלחי אף על גב שאין צתים וחצרות פתוחין להן כמש"כ תו' ט' א' ד"ה תוך, ואין שיעור להאי תוך הפתח,

• פשר חזון •

משום דבפחות מד"א אינו משמש לכך, או שבאמת זו הסברא דתוך הפתח ניתר בלחי): **אלא אף אם**. רצונו לומר דבשביל להתיר בלחי במזרח, צריך לקבוע שארכו של המצוי ממזרח למערב, ע"י סי' א' ס"ק נ"ג, וצריך שיהיו במצוי בתים וחצירות, ואף דהכא במצוי ההולך מזרח ומערב אין בתים וחצירות, והמצוי הדרומי שרחבו ממזרח למערב, נחשב כחצר לגבי הלחי שבמזרח וא"כ יש כאן רק חצר אחת שפתוחה במלואה למצוי, ע"י סי' א' ס"ק מ"ח, אעפ"כ כיון שהמצוי הדרומי מאוחד עם המצוי שבמזרח וכלן משתמשים בכלולו, נחשב המצוי שברום להסתעפות של המצוי שממזרח למערב, ועי"ז אמרינן שבתים וחצירות פתוחין למצוי שבמזרח, (ונראה דה"ה אם יש כניסת רחב באמצע אורך המצוי כזה* ובתים וחצירות במצוי הצפוני, אפשר להתיר את המצוי ע"י לחי בראש המזרח): **במצוי כעין ח'**. אמנם נסתפק רבינו במצוי כעין ח' אעפ"כ שכל המצוי שייך לכל החצירות לתשמיש מצוי ולהילוך ע"י לרה"ר, כיון שהחצירות אינם כנגד המצוי, האם שייך לומר שהמצוי הדרומי הוא הסתעפות של המצוי ההולך מזרח ומערב, (ומלשון רבינו שאינם פתוחין כלל כנגדו, הי' מקום להסתפק במצוי כעין ל' כזה* ובתים וחצירות במצוי המערבי, האם אפשר להתיר בלחי בראש המזרחי כיון שאינם פתוחין כלל כנגדו, אמנם נראה דבכה"ג שגם המזרחי וגם המערבי ארכם יתר על רחבם, זה שיש באמצע מצוי שרחבו יתר על ארכו, אינו סיבה לפסול המצוי): **פתוחין בזוית מצוי הדרומי**. רצונו לומר דאע"ג שהמצוי ממשיך למזרח, כיון שהחצירות כנגד המצוי המזרחי חשבינן להו פתוחין לתוכו, ועי' ס"ק ד' שאם המצוי הדרומי פתוח במזרח אין הדין כן, ועי' סי' א' ס"ק ט' שנסתפק רבינו האם מצוי עקום חשיב כחד מצוי לענין ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו, ע"ש, והכא פשיטא ל' דחשיב כחד שא"צ בתים וחצירות לכל מצוי, כיון שסתום בצד השני, והילוך כולם דרך המצוי שבמזרח, ונראה דה"ה לגבי הגדרת ארכו יתר על רחבו וש"צ ד' אמות בכל מצוי, ונפק"מ במצוי כזה* (אמנם, נראה מדברי רבינו שלא מצרפים את ב' המצואות לד' אמות וארכו יתר על רחבו, ואין הנידון כאן שייך למה שנסתפק רבינו בסי' א' ס"ק ל"ח ל"ט מ' אם חצר ניתרת בהיתר מצוי בפתח דהתם הוא באמת חצר, והכא הנידון הוא שאם לגבי הלחי נחשב חצר, אין למצוי המזרחי בתים וחצירות, וא"א להתירו בלחי).

אמות תורתו כסתום לרב דמצוי עקום לא חמיר מפרצה כדמוכח בגמ' ו' א', וכך העתיק בשונה הלכות סי' שס"ד דין ב', והכא נסתפק כשליכא גידודא בעקמיותי' אלא דאיכא גידודי בראש המצוי, אי חשיב כסתומיה המבטלת הפילוש וכמש"נ דאם אין הרבים מפלשים מרה"ר לרה"ר אין הילוכם חשיב פילוש, ובאיכא גידודא אינם מפלשים וכדין פרצת מצוי או דלמא הא דמהני גידודא בפרצת מצוי הוא משום דאמרינן דאף דעוברים דרך שם לקצר דרכם, בטלה דעתם, אבל כשהגידודי בראש המצוי, והפילוש הוא בעקמומית, וא"צ שיהא מפולש לרה"ר אלא שזהו תנאי לפילוש שבעקמומית, גם בקיעה דרך הגידודי חשיבא בקיעה, והועתק הספק בשונה הלכות סי' שס"ד דין י"ט: **אסור אף לשמואל**. ע"י סי' א' בפירוש סקי"ט וסקל"ד הביאורים בזה, ודעת רבינו דאע"ג דלשמואל מצוי עקום בלא"ה אינו כמפולש, וא"כ מה יוסיף הא דסתום בראשו, כיון דהא דבעי לחי ולא מהני עומד מרובה בלי לחי, הוא משום דחשיב כמצוי עגול, ס"ל לרבינו דזה תלוי בבקיעת הרבים ובדאיכא מחיצה לא בעי לחי, וצ"ע.

ג) סעיף זה בא לפרט דינים העולים מסק"ב והקדמה לדינו של הרשב"א שנתבאר בסק"ד שאם מחלק מצוי בפס ד"א בעי בתים וחצירות בשני הצדדים, דיש לדון מאימתי יחשב המצוי כב' מבואות שיצטרכו לכל אחד בתים וחצירות, דאם המצוי מתקצר בראשו ועדיין ארכו יתר על רחבו כזה* לכאור' חשיב מצוי אחד, ויש להוכיח מתוס' ד"ה תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו, שכתבו בהא דתוך הפתח ניתר בלחי, לאו משום דנחשב מצוי בפני עצמו, דאין מצוי ניתר בלחי וקורה אלא אם כן ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו עכ"ל, פ"י רבינו דעד שיעור ד"א י"ל דנטפל למצוי, ע"י סי' ב' ס"ק ז', ואף דביותר מד"א (או שגדול מהמצוי הפנימי) משמע דלא חשיב בתים וחצירות פתוחין לתוך הפתח, תי' החזו"א דדווקא התם דמחודו הפנימי כבר נתקן בלחי, צריך לומר דנטפל למצוי, וחשיב חד מצוי משום שאין בו ד' אמות (וכן י"ל דחשיב חד מצוי משום שהכל בעובי הכותל, ע"י לק' ס"ק ח') אבל מצוי עקום דהוי באמת חד מצוי חשיב בתים וחצירות פתוחין לכל המצוי (ואין הטעם משום דבכה"ג אינו מתוקן בעומ"ר משום דחשיב כמצוי עגול וכמש"נ סי' א' סק"ה, דהא בסתום לא אמרינן הכי כמש"נ לעיל סק"ב, אלא כמש"כ רבינו דהמצוי משמש לכל החצירות לתשמיש מצוי ולהילוך ע"י לרה"ר, ואפשר דבתוך הפתח לא אמרינן הכי

הפסק, ונריך בתים וחצירות לכל נד, וכן לענין מש"כ צשו"ע סס לנריך שתהא קורה מונחת על הפס, דוקא צפס ד' אמות, אבל צפחות מזה אין הפס מפסיק שיהא כקורה תלוי למעלה מכותלי מזוי.

(ה) שם בגמ' עושה פס ד' אמות כו' משמע דאי מעמידו לרחבו של מזוי, לא מהני למהוי כפתח ח' מנזד זה ופתח ח' מנזד זה, משום דאתי אורח דהאי גיסא כו' דאין חילוק בין קנה כל שהו לפס ד' אמות ויותר, ויש לעי' אס כן צמעמידו לארכו של מזוי נמי נימא אתי אורח שצין פס לכותל ואורח דעלמא ומצטול לי' לפס, ולפי' רי"צ"א צמוד"ה ולאצבעיים ניחא, אבל לפי' קמא קשה, ויש לומר דהכא אין נריך למחשב כסתום אורח שצין פס לכותל אף על גב דפרוך מרובה ויתר מעשר, שעיקר מחיצות המזוי הן המחיצות של המזוי שמקדם, ואין הפס עושה רק שלא יחשב כפתח של כ' אלא צ' פתחים של עשר עשר, וזה סגי אי נחשב כסתום נגד הפס בלצד דכיון שהוא שיעור חשוב של ד' אמות, חשיב לחלק, ובכח"ג לא אמר אתי אורח דהאי גיסא כו' אף לפי' קמא שצמו.

• פשר חזון •

הוכיח רבינו דגם בפס ד"א, אף שהוא שיעור חשוב, עי' סי' ד' סקי"ט, אמרינן אתי אורח, אמנם, מש"כ רבינו דאין חילוק, אינו מוסכם, דדעת הריטב"א ריש עושין פסין דקנה כל שהו בטל מדאו' ופס בטל מדרבנן, עי' בפירוש סי' ד' סק"א, אמנם מדרבנן אמרינן לכו"ע דאתי אורח גם בפס ד"א: ויש לעי' וכו'. תוס' י' ב' ד"ה ואצבעיים הקשו מדוע לא אמרינן בעור העסלא אתי אורח, ותיירצו דלא אמרינן הכי אלא במחיצות קבועות, וריצב"א מפרש דלא אמרינן אתי אורח אלא באור שאני חושבו כסתום, אבל האור שאינו מן המחיצה אינו מבטל, ע"ש, היינו שנח' בתוס' האם אמרינן אתי אורח במחיצות קבועות, ע"י אור שמחוץ למחיצה, דלפי' קמא אמרינן אתי אורח אלא בכח"ג, והריצב"א חידש דלא אמרינן, ועפ"ז הקשה רבינו לפי' קמא בתוס' מאי מהני שמעמיד פס ד"א לאורך המבוי, נימא דאתי אורח שבין פס ד"א לכותל המבוי, ואור שחוץ למבוי ויבטל לפס, (ויש לפרש סברא בזה, דלעולם אור מצד אחד מבטל, אלא שאם אור שבצד השני פחות מהעומד, חשיב העומד כמחובר למחיצה ואינו מתבטל, וא"כ אור שאינו עומד ליסתם, לא חשיב לבטל, אבל המחיצה לא מחוברת ומתבטלת): וי"ל דהכא. דגם לפירוש קמא לא אמרינן אתי אורח, אא"כ מצד אחד האור עומד להיות סתום ע"י המחיצה, וכמו בעור העסלא, אבל אם אין לנו כלל עסק עם האוירים, לא אמרינן אתי אורח, ועי' להלן ס"ק ז' ח' ט', והכא אין הפס סתום עד כותל המבוי דהא פרמ"ר. - ורבינו ביאר לדרכו להלן ס"ק ו' דהא דמהני פס ד' אמות הוא משום דעי"ז הוי מקום חשוב דנידון בפנ"ע, ודנים את המבוי כפתוח לב' מקומות אלו והם פתוחים לרה"ר, ועפ"ז כ' שא"צ לחשוב להאי פס כאילו סתום כל המבוי, ונראה דכו"ע מודו לזה, לא מיבעיא למאי דמשמע מלשון הרשב"א דהוי ג' מבואות, דלא חשיב הא פס כאילו סתום, ול"א אתי אורח כמשנ"ת ברשב"א דאין אור של מבוי אחר חשיב לגבי דידי' לבטל יתי', אלא אפי' אי נימא דהוי כב' מבואות, י"ל דרק משך הפס חשיב ב' מבואות, ושאר המבוי לא חשיב ב' מבואות אלא שני חלקים של מבוי אחד, שהם המשך לב' מבואות, וא"צ לחשוב הפס כאילו סתום, דהא לא הוי עומד מרובה, ויש לעי' לגבי דין ארכו יתר על רחבו אם צריך שיהי' יתר על כל רחבו, או שאפשר לתקנו בלחי וקורה גם כשאינו יתר אלא על הרוחב שבין הפס והכותל, וצ"ע.

נגד אור מזוי שצג הח', נראה דחשיב כפתוחין למזוי הצפוני, כמו צמזוי עקום כעין ד'.

(ד) והא דהנריך הרשב"א ז"ל הכא בתים וחצירות צ' המבואות שצנדי הפס, נראה דאף על גב שצממת כל המזוי שייך לכלן [ואף אם עושין את הפס רק לשבת ומסלקין אותו אח"כ עסקינן] מכל מקום צטל לי' הילוך של החצרות, צמזוי שצנדי השני כיון שפתוח המזוי צסמוך להן, והלכך לא מקרי מזוי שצנדי הצ' שלם צתנאוי של בתים וחצירות פתוחין לתוכו, ולפי' זה נראה דיש לחשוב כאילו חוט מתוח מסוף הפס עד למצעת כותל שצנגדו והפתוח מן החוט לדרום, הוא כפתוח למזוי דרום, ולצפון, צפון, שצמכל פתח הולכין לרשות הרבים דרך הקצר, והנה דין זה גם צמזוי שרצז עשר והעמיד פס צצמנעו וחלקו, ונראה דדוקא צגצוה י' טפחים אבל צפחות מזה, אף על גב שהפס מפסיק צין פתחי חצר, ואין הולכין צנדי זה, כיון דאין כאן חילוק מחיצות הוי כחד ואין קפידה אס הולכין צני חצר תמיד צנדי אחד, ומשמע דאף צגצוה עשרה דוקא צצמך ד' אמות, אבל צפחות מזה, לא חשיב הפסק, ומיהו דוקא כשהפרוך צין הפס עד כותל מזוי שצנגדו, יתר על הפס אבל אי הוי עומד מרובה, ודאי הוי

(ד) בסק"ג התבאר שבמבוי כעין ח' וסתום בראשו אחד יש להסתפק דחצירות דהתם מהני למבוי השני, ואם החצירות כנגד גג הח' יותר פשוט דמהני, אבל במבוי רחב שעשה פס ד' אמות באמצעו לחלקו לב' מבואות כ' הרשב"א דצריך בתים וחצירות לכל אחד מהמבואות, וטעמו דכיון שהמבוי פתוח בשני צידיו אין כל המבוי משמש לכולם, וא"כ חשיב כשני מבואות, ובתים וחצירות של אחד לא מהני לחבירו: דיש לחשוב כאילו חוט מתוח. רצונו לומר דאפי' בתים וחצירות שבוית המבוי הדרומי לא מהני למבוי הצפוני, אף דבסתום כה"ג מהני כמש"ס סק"ג, הכא לא מהני שיש להם פתח כנגדם, וכ"כ בשונה הלכות שס"ג דין י"ג, אמנם, יש להעיר מלשון הרשב"א שכתב דלרש"י עושה צוה"פ בב' עקמומיתו משמע דחשיב כג' מבואות, וא"כ צריך שיהיו הבתים וחצירות כנגד הפס (והתיירו של המבוי השלישי, אע"פ שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, משום שפתוח למבואות המתוקנים, עי' סי' א' סק"מ.) אבל לשון השו"ע משמע כדברי החזו"א דצריך שיהא בכל מבוי משנים אלו בתים וחצירות, ויש להוסיף דלפ"מ שבי' רבינו סברת הרשב"א שבטל הלוך החצירות במבוי שבצד השני, אם חילק את המבוי ע"י צוה"פ בעומ"ר או ע"י אמה ומחצה מכאן ואמה ומחצה מכאן ופרוך אמה באמצע, דמבוי' להלן ס"ק י"ב דמהני, ע"ש, והוא משום דלא בעינן אלא למחיצה המחלקת בדינה את המבואות, אף שבמציאות יש פתח במחיצה זו, ובכח"ג לא בטל ההילוך בין החצירות וא"כ יש לדון אי ניבעי בתים וחצירות בב' צידי המבוי, וצ"ע: והנה דין זה. דעת רבינו דהא דבעי בתים וחצירות בכל מבוי, אינו משום שהוצרכו לתיקון זה כדי לחלק המבוי לשנים, אלא משום דבאמת מחיצת ארבע בגובה עשרה מחלקת המבוי, וה"ה במבוי רחב עשר, וכתב רבינו דכל הדינים שנתבארו בגמ' דבעי גובה עשרה ובעי משך ד' אמות, ובלא"ה אין המחיצה מחלקת את המבוי, הוא גם לקולא שאם חלוקת החצירות אינה חלוקה המחלקת בדין א"צ בתים וחצירות לכל צד, וא"צ שהקורה תגע במבוי (ועי' סי' ז' סקי"ג, ע"ש), וכל הדינים העתיק בשונה הלכות סי' שס"ג דין י"ז.

(ה) דאין חילוק בין קנה. מהא דאין חילוק בין קנה. מהא דהצריכה הגמ' להעמיד את הפס ד"א לארכו של מבוי, וממש"כ רש"י שמעמיד פס שש אמות צריך שיהא ד"א סמוך למבוי

אסורין לא אמרינן להמזוי הוא פתוח לכרמלית מז' דדין צמח כ' ואינו אלא כהעמיד קנה צלמנעיתו דהיינו עוזי הפס, נראה דזה אינו דכיון דליכא פס ד' אמות חשיב פתח של עשר אמות, ויתר בלחי וקורה בכל מקום שיעמידם ובלצד שיהא צמים וחזירות לפניו מן הלחי, ונראה דרשאי גם להעמיד הלחי אצל הפס לצד הפנימי, שאינו אלא כותל של מזוי גדול, ואין צריך ד' אמות מן הלחי ולפנים, וצ"ע בכל זה.

ז) מבוי שהוא רחב כ' אמה וגדר ה' אמות והניח ד' אמות ועשה כותל עוזי אמה, וכן צהניח ד' אמות ומחצה ועשה כותל עוזי חצי אמה, לארכו של מזוי, נראה דאף אם אין

שם עושה פס כו' הא דקנה צלמנע לא מהני, משום דלחי אירא דהאי גיסא כו' אצל צפס ד' אמות נעשה מחילה צורך, וכיון שאין המזוי מתערב עם רשות הרבים אלא דרך צ' מחילות ד' אמות לא חשיב התערבות שיטל העומד, ושפיר הוא צ' פתחים, ודוקא כשכל משך ד' אמות של הפס הוא תוך המזוי, אצל כשהעמידו משוך לחוץ לצד רשות הרבים, אינו כלום, ומיהו כשהוא תוך המזוי, נראה דרשאי להעמיד הלחי לצד פנים של הפס, ואף על גב דצין הפס והכותל אסור כדין כרמלית [ואפי' למ"ד נראה מצחוץ הוא לחי, מכל מקום צין הלחיים אסור צלח צי' ארבעה, ואפי' לדעת הרמב"ן, צפתוח צכרמלית לכ"ע מיהת

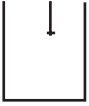
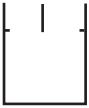
• פשר חזון •

תנאי מבוי מן הלחי ולפנים, כמ"ש בשו"ע שס"ג סעיף ל"ב, ונראה דה"ה גם לשאר הפירושים, שאין הלחי משתתף ביצירת המבוי, אלא הכתלים קובעים הצורה כדי שלא נימא אתי אוריא, אמנם לפי הפי' השני ברשב"א דחשיב כב' או כג' מבואות, יש לדון בזה אם צריך שיהא לפניו מן הלחי משך ד"א בין ב' הכתלים (ובשונה הלכות שס"ג דין י"ג פירש מש"כ החזו"א שרשאי להעמיד הלחי לצד פנים, בציוור כזה* ומש"כ החזו"א דרשאי להעמיד הלחי אצל הפס לצד הפנימי בציוור כזה*, ודבריו צ"ע, דמה נתחדש בדין השני יותר מהדין הראשון, שהרי כבר התחדש בדין הראשון שא"צ ד' אמות מן הלחי ולפנים, דאל"ה זה שהפס ממשיך ודאי לא מגרע, וא"כ מה התחדש בדין השני, וכי משום שהלחי בסוף הפס גרע, וגם לשון החזו"א משמע כמו שפירשתי, שבדין הראשון לא הזכיר "אצל הפס" ובדין השני כתב "אצל הפס", וצ"ע ג): **בין הלחיים אסור.** עי' במשנ"ב סי' שס"ה ס"ק כ"ד: **לדעת הרמב"ן.** עי' בשו"ע סי' שס"ה סעיף ד'.

ז) ציוור כזה* ועי' בפירוש סי' ד' סק"א שהבאנו משערי לימוד בענין אתי אוריא תשובה ג' דכשאנו פוגשים את העומד בסוף הכותל יש לנו ב' דרכים, אם להתחיל לדון על הרשות ולחשוב את הרשות כנשלם במחיצות ואז אין האויר החוצי נכנס בחשבון או לדון מקדם על העומד ולבטלו, ע"ש, ובא לחדש כאן דכיון דנעשה רה"י חשבינן לרשות זו בפנ"ע לגבי דינא דאתי אוריא, ודנים את הרשות כנשלם במחיצות ואז אין אויר החיצוני נכנס בחשבון אע"פ שבסופו של דבר דנים על כלל הרשות, אמנם בשיעור העומד אין כאן אלא ה' אמות, עי' סי' ד' ס"ג ג', כיון שלא מהני הקדמת ג' מחיצות אלא לשאלת מי קודם, ולפי"ז גם לא נאמר ד"ז אלא בעומ"ד, אבל בניתר בלחי, אף דהוי רה"י דאו' כמ"ש סי' י' ס"ק ב', אינו מוסיף שום דבר לסלק האויר, דאע"פ דהוי רה"י, כשבא לחשוב את כלל הרשות, נשאר פרמ"ר משני צידי העומד, ופרוץ זה לא התבטל, ויש לפרש באופן אחר דבא לחדש דכיון דנעשה רה"י ע"י ג' מחיצות, אף שעדיין פרוץ ברוח רביעית, עי' סק"ט, חשבינן לרה"י זו בפנ"ע לגבי דינא דאתי אוריא, וא"כ היא שלמה במחיצות, והפרוץ ד' לא מבטל לעומד אמה, כיון שליצירת ג' הדפנות הוא משמש ככותל צפון ולא ככותל מזרח, ודין אתי אוריא הוא באורך הכותל ולא ברוחב הכותל, ואח"כ חשבינן לכל המקום המוקף כסתום, עי' סי' א' ס"ק מ"ה, אמנם גם לפי זה לא אמרינן דכל המקום המוקף נחשב כעומד, ע"ש דין י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו, ולתיקון המבוי צריך לחי או קורה, ולפי ביאור זה י"ל דאף בב' דפנות ולחי כיון דהוי רה"י דאו', ל"א אתי אוריא, מיהו עי' לק' סי' י"א ס"ק ג' ד"ל דב' דפנות ולחי לא הוי רה"י אלא בארכו יתר על רחבו דהוי עומ"ר בכל ההיקף, ע"ש, וא"כ אין בזה ג"מ בדופן רביעית, רק לגבי עומ"ר בשאר דפנות לק' ס"ק ח' (ובזה

ו) **הא דקנה באמצע לא מהני.** לעיל ס"ק ה' ביאר החזו"א מדוע לא אמרינן דאתי אוריא דאורך הפס ויבטלו, וכאן נתבאר מדוע לא נימא דאתי אוריא דרוחב הפס ויבטלו, שהרי הפס משמש כמחיצה לרוחב, ומאי שנא מקנה, הרשב"א כתב דכיון דפס זה הוי כותל המבוי, תו לא מבטיל מחמת אויר דהאי גיסא ודהאי גיסא, (ויש לפרש כוונתו, דאתי אוריא אמרינן מאוירים שבהמשך הכותל, אבל לא מהאוירים שמשני צדי הכותל, וכיון שהכותל ארוך ד"א, רואין אותו כחוצץ בין שני חלקי המבוי, ומש"ה לא אמרינן אתי אוריא). א"נ אויר שאחורי הפס אויר של מבוי אחר הוא ואין אויר של מבוי אחר חשיב לגבי דידי' לבטל יחי' (יש לעי' האם דברי החזו"א ס"ק ה' הם גם לתירוץ זה, ובודעת הרשב"א צ"ל דפס ד' אמות חשיב לחלק המבוי לב' מבואות אף שפרמ"ר, או באופן אחר דלהרשב"א הוי כג' מבואות עמש"כ ס"ק ד' וס"ק ה') ולשון הריטב"א דלא אתו אורין ומבטלין לי' משום שהפסיקן בדבר חשוב שהוא כמחיצה, ולשונו בדבר חשוב משמע דהטעם שלא אמרינן אתי אוריא הוא בגלל החשיבות העצמית של פס ד' אמות, דס"ל דאתי אוריא בפס רחב מד"מ אינו אלא מדרבנן, ובד' אמות לא גזר, (וס"ל שבאמת אינו כותל המבוי, ונ"מ שא"צ שתהא קורה ע"ג, עי' סוף סק"ד, אמנם, גם לשיטתו דוקא שהוא כמחיצה, שניכר יותר ככותל המבוי, אבל בד' אמות לרוחב המבוי לכאו' מודה דאמרינן אתי אוריא). והחזו"א פירש דכיון דהעמיד מחיצת ד' אמות הוי מקום חשוב ודנים על המקום ד' אמות שבין המחיצות בפנ"ע, ודנים את המבוי כפתוח לב' מקומות אלו והם פתוחין לרה"י, וכיון שאין בכל אחד מהם רוחב עשר אמות חשיבי כפתחים והמבוי כשר, אבל אם הפס אינו ארוך ד' אמות, אין דנין את מקום בין המחיצות בפנ"ע, אלא רואים את המבוי כפתוח לרה"י ואת הפס כמחיצתו וחשיב כהעמיד קנה באמצעיתו ואמרינן אתי אוריא כיון שהפרוצים שבצדי המחיצה רבים עלי', ועי' להלן סק"ח מש"נ מדוע לא מהני פס ד"א לעשות עומ"ר בשאר רוחות: **ודוקא כשכל משך.** הובא בשונה הלכות שס"ג דין י"ג, ונראה שכך הדין לפי כל הפי' הנ"ל, להרשב"א שכ' שהפס הוי כותל המבוי או משום דיש שם מבוי, אינו אלא ביש ד' אמות בפנים, וגם להריטב"א נראה שלא הקילו רבנן אלא כשהוא נראה ככותל המבוי, וסברת החזו"א מבוארת שאין הפס מועיל א"כ האויר שבצדו במשך ד' אמות, וא"כ פשוט שבולט לחוץ ל"מ: **נראה דרשאי להעמיד הלחי.** כוונתו כזה* וביאור הדין כמש"נ דא"צ ד' אמות ליצירת מבוי אלא ליצירת פתחים, וא"כ אחרי שנקבעה צורת המבוי ולא אמרינן אתי אוריא, יש למבוי ב' פתחים ואפשר להתירם בלחי בכל מקום ברוחב הפתח, ועפ"ז כתב רבינו דיכול להעמיד הלחי גם אצל הפס כזה* כיון שאחרי שהעמיד את הפס, אינו חלק מהמבוי דניבעי ד"א בפס אחרי הלחי, אלא יש כאן מבוי אחד עם שני פתחים, והפס ד"א נחשב לגבי המבוי ככותל של הפתח, אלא שיהיו

כותל ארוך ד' אמות, מהני, דכיון דיש שם ג' דפנות דופן המצוי, ודופן שהעמיד שכנגדה, וה' אמות שגדר דהוי עומד מרובה שלא נשאר פרוץ אלא פחות מה' אמות, נידון כגדור ולא חשיב פרצה, ולא אמרינן תו אחי אורח דהאי גיסא כו' אף לענין מצוי הגדול שמן הכותל שהעמיד ולפנים, דנעשה רשות היחיד וכמאן דמליא דמי, ולענין אותו המוקף צ"ג מחיצות הנעשה צראש המצוי, לא שייך אחי אורח דהאי גיסא כו' צכותל שהעמיד, כיון דאין לריך אלא סמימתה כנגדה, ולא אמרינן אחי אורח דעלמא דמהאי גיסא ואורח דעלמא דמהאי גיסא ומצטל, כמש"כ סק"ה.

ח) ולפ"ז לא משכחת ל"י האי דינא דפס ד' אמות אלא לענין למעט המדה של הפתח שלא יהא יתר מעשר, אבל לענין עומד מרובה לא משכחת ל"י, כגון חצר שיש לה צ' דפנות

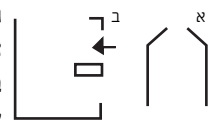
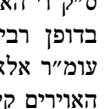
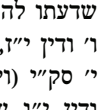
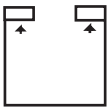
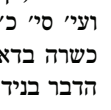
כמין ג"ס לפון ומערב, ודופן לרומית פרוץ מרובה, והעמיד פס צאלמע הפרוך, ארכו מדרום לפון כוה צ"ח אין חילוק צארך הפס אי הוא ד' אמות, אלא אי גידולא דכותל דרומי עד הפס עומד מרובה, נידון צעומד מרובה אף צפס פחות מד' אמות כמש"כ סק"ו, ואי הגידודין פחותין מהפרוך, לא מהני ד' אמות, אף אי עובי הפס משלים שיהי' עומד מרובה מכנגד הפס ולפנים, ואף על גב שמצטרף עומד מרובה מצ' דדדין כמש"כ סי' א' ס"ק מ"ה, הכא חשיב פרוץ מרובה דעובי הפס אינו מצטרף דלמי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא ומצטל ל"י אף על גב דארכו ד' אמות, דהכא לא דמי לחסרון של יתר מעשר דצוה שפיר נתקן צארך ד' אמות וחשיב צ' פתחים של עשר עשר, אבל הכא צין הפס והכותל

• פשר חזון •

מיושב גם מדוע לא אמר בגמ' י' ב' שיעשה פס ד"ט ולחי, משום דבעינן שיהי' הפס ארוך מהפרצה). דין זה הובא בשונה הלכות סי' שס"ג דין י"ד, ע"ש, ועי' להלן סק"ח דמשמע שאף אם לא נקבל דין זה, אם הכותל ארוך משך ד' אמות יציל מאתי אורח וכמש"כ סק"ו ע"ש (ומשמע כאן דגם להחזו"א יש דין אחי אורח דרבנן, עי' סי' ד' ס"ק א', דלכאו' איירי דאיכא יותר מעשר בין הפס לכותל שכנגדו, דאל"ה יש כאן ג' מחיצות והפס לרוח רביעית והא ודאי מהני, ודעת רבינו דיותר מעשר אינו אלא מדרבנן) ויעויין להלן סק"ט שדן רבינו בציוור כוה* וציוין לכאן, ואם כוונתו דהתם לא אמרינן אחי אורח משום דאיכא ג' מחיצות, יש ללמוד מזה דאפי' כשלא תשאר בסוף הנידון צורת ג' מחיצות לעצמה, כמו בנידון דידן, אעפ"כ כשר, אבל אין להוכיח מזה לציוור כוה* שנדון ג' מחיצות מורה דרום מערב ונראה הקנה כסוף הרשות, ולא יתבטל יותר, ומשמע בסי' ד' סק"א שמתבטל, וכן בציוור כוה* וטעמא משום דבכה"ג בסוף הנידון ב' האוירים בתוך הרשות, וצ"ע: ולענין אותו המוקף. רבינו הוצרך לחידושו כאן, גם לתי' הריצב"א, כיון דבעינן למיחשב לכל הרוח הרביעית כסתומה, ומה שציוין בסוף דבריו לסק"ה, הוא רק לתירוץ קמא, משום דלתי' קמא יש להקשות דעדיין האויר שבהמשך אורך הכותל יבטל את הכותל אמה מצד האורך שלו, ועי' התירוץ הוא דחשבינן לג' מחיצות בפנ"ע וא"כ נחשב גם אויר זה כאוירא דעלמא, וכמש"כ ועי' להלן ס"ק ט' ד"ל דל"א אחי אורח מטעם שהעומד יחוץ בפני האויר, ע"ש.

ח) עפמש"כ רבינו בסק"ו את ביאור הדין של פס ד"א, ועפמש"כ בסק"ז דבאיכא במזרח עומד מהני אף אם הפס אינו אלא ד' טפחים, ע"ש, סיכס כאן דלא נתחדש האי דינא דפס ד' אמות, אלא בציוור המבואר בגמ': אף אי עובי הפס משלים. בדברי רבינו כאן מבואר דאי לאו האי דינא דאתי אורח הי' מצטרף עובי הפס לרפנות הצדדים לומר עומד מרובה, אע"פ שרפנות הצדדים רחוקות מדופן עובי הפס, עי' סי' א' ס"ק ל"ו דאמרינן עומד מרובה, אמנם הדברים צע"ג, דעד כאן לא אמרינן התם שמחיצות רחוקות מצטרפות לעומד והמקום שבין המחיצות הרחוקות נעשה רה"י, אלא כשאחרי צירוף המחיצות הרחוקות יהי' בכל מקום ג' מחיצות, ואפי' בסי' ח' ס"ק ה' ציוור קכ"ח שהמקום הנאחז בין ב' ראשי הכתלים אין לו עומד במזרח, אבל הוא טפל לרה"י שמאחוריו, ויש שם ב' מחיצות ורה"י חשיב כדופן שלישי, אבל הכא המקום המוקף במחיצות הרחוקות אין לו ג' מחיצות בפועל כלל וצע"ג, עי' סי' א' ס"ק מ"ה ציוור נ"ז נ"ח, ובשונה

הלכות סי' שס"ג דין ט"ז תיקן הציוור שאורך הפס במזרח הוא גם ד"א כוה* (ומה שנראה שם בציוור שזה עומד, ט"ס) וא"כ דמי לסי' ח' ס"ק ה', ועי"ל דעובי הכותל שאני, דבמקום שהשלמת העומד הוא ע"י פתח של חלל הכותל, אע"פ שאין עומד מרובה בפני השטח שפיר דמי, ועי' סי' ד' ס"ק י"ז דמשמע דמצטרף לכח העומד מרובה גם עובי הכותל (אף דבליכא פתח, ודאי שאינו מצטרף לשיעור עומד מרובה) ועי' סי' כ"ב ס"ק ה' דצוה"פ שאינה בולטת אלא נגד עובי הכותל כשרה בדאיכא פתח התם, אמנם, בפתוח לרה"ר או לכרמלית, תלוי הדבר בנידון האם חודו הפנימי סותם או חודו החיצון סותם, כמש"כ סי' ג' ס"ק כ"ד, שגם מקום סילוק מחיצות ע"י צוה"פ תלוי בדין זה, וא"כ לפ"מ דקיי"ל דחודו הפנימי סותם [מלבד באין בו ד' בפתוח לרה"ר שהוא מטעם מקום פטור, ודעת הרמב"ן בפתוח לרה"ר, עי' סי' ב' סק"ד] א"א לצרף את עובי הכותל לעומד מרובה, אבל כאן שהוא בין ב' רה"י מבואר מדברי רבינו שאפשר לצרף עובי הכותל לעומד מרובה, וא"כ גם במקום הוה* חשיב כאילו איכא ג' מחיצות, מחיצת מערב, ורה"י משמשת כמחיצת צפון ובדרום מצטרף עובי הכותל לעומד, ופס במזרח, וצ"ע. (ויש לדחות דא"כ בכל בין הלחיים יצטרף החוד הפנימי לעומד בחדו החיצון* ודעת רבינו סי' ב' סק"ז דשוה הדין באיכא עומד ובליכא עומד א"כ נימא דכיון דאיכא כותל בצדדים לא חשיב פתח, ולא מצרפינן עומד כמש"כ כאן אלא כשיש רה"י משני צדדיו, וצע"ג, וא"כ בכה"ג יהי' מותר בין הלחיים בעומד, וצע"ג. עכ"פ לכאו' יש מקום לכל דברי רבינו אפי' לדעתו בסי' א' ס"ק כ"ג דלא מצרפים עומדים רחוקים בציוור כוה* שעובי פס ד"א משלים לעומד, וא"צ לצרף עומדים רחוקים): ואע"ג שמצטרף. כאן משמע מדברי רבינו שדעתו להלכה דעומד מב' רוחות מהני, וכמש"כ סי' א' סקמ"ה דין ו' ודין י"ז, עמש"כ סי' ד' ס"ק ב' וע"ע בפירושו סי' ח' סק"ה ובסי' י' סק"י (ויש עוד פירוש בדברי רבינו שכוונתו למש"כ שם דין ד' ודין י"ג שמצרפינן עומדים רחוקים לעומד גם בב' חצירות, אף שא"א לראות הרשות באלכסון): דאתי אורח. רבינו ביאר לעיל ס"ק ו' הא דמהני פס ד"א, הוא משום שיש חילוק בין אחי אורח בדופן רביעית לאתי אורח בשאר הרוחות, דברוח רביעית א"צ עומד אלא שלא תהי' פרצה יותר מעשר, סי' ד' סק"ג, ומש"ה אם האוירים קיבלו שם פתח, ואין בהם עשר, אינם מבטלים את העומד אבל בשאר הרוחות דבעינן עומד מרובה וסוף סוף אין כאן עומד מרובה, אתי אורח ומבטל: אבל הכא בין הפס והכותל. התם ביאר

פרוך מרובה, וכשתדון על חלק החצר שלפנים מן הפס נמי פרוך מרובה שעושי הפס כנעץ קנה צאמלע הוא, שאינו כלום.

ט) י' ב' תוד"ה ולאצבעיים, וכן משמע דקאמר רבי אמי ורבי אסי יש שם פס ארבעה כו', ואף על גב דאיכא ברוב ד' לחי או קורה, מכל מקום לא חשיב מחיצה רק לענין רוח ד', אבל לא לתקן את הפנות האדדיות שלא יהא אירא מצטל להו, ומיהו אי איכא נורת הפתח ברוב ד' יש לומר דחשיב כמחיצה, ומנהי אף לפי קמא, ומיהו ההיא דרבי אמי ורבי אסי אי אפשר לאוקמי צורת הפתח כמש"כ סי' א' ס"ק נ"ה ואף לדעת המ"צ המוצא שם, יש לומר דרבי אמי ורבי אסי צסתמא איירו גם צמזוי שנתקן צלחי וקורה, ונראה דאי איכא עומד מרובה או פרוך עומד לא אמרינן אחי אירא דהאי גיסא כו' אף לפי קמא,

כגון, שרוח פפון כ' אמה גדור כלו, ורוח מערב כ' אמה פרוך עשר אלל הכותל ועומד עשר, ורוח דרום עומד עשר אלל כותל עשר המערבי כמין ג"ס, ופרוך עשר, ורוח מזרח עומד עשר ופרוך עשר עד כותל צפוני, כיון דפרוך עומד מותר נידון כעומד מרובה והוי כמוקף מכל זד, ולא שייך אחי אירא דהאי גיסא כו' וכמש"כ ס"ק ה' ז' ח', וצ"ע, ואף אם צמזמא אינו גדור רק ד' טפחים סגי, ולא אמרינן מו אחי אירא ומצטל וכמש"נ שם, וכן צגדר ה' צמערב והניח ה' והעמיד קנה והניח ה' אלל הקנה לצד דרום, וגדר ה', והניח ה' אלל הגדר לצד מזרח, וגדר ה', וגדר ה' צפון, דנמצא דהמוקף עשר על עשר, יש לו עומד מרובה מכל זד מהני אף לפי קמא, ואין הקנה צצמקלוע מערבית דרומית מצצטל.

פטר חזון

רבינו דמהני משום דנינים על המבוי כפתוח להני ב' פתחים והם פתוחים לרה"ר, ומש"ה מהני דפתחים אלו אין בראשם עשר אמות, משא"כ הכא דמקומות אלו שבין הפס והכותל פרוצים במילואם, ואף שהם פחות מעשר, בשאר רוחות בעינן עומ"ר, א"כ לא מהני מה שגדרון את המבוי כפתוח להתם, ומצד המקום שלפנים מן הפס, אם נדון אותו כפתוח לרה"ר, הרי הפס כמחיצתו והאוויר שבין הגודר את השטח, רבה על העומד ומבטלו, ונראה דגם לשאר הפירושים שבראשונים, לא אמרינן שעובי פס ד"א ישלים לעומ"ר, לפי קמא ברשב"א שמעלת פס ד"א היא דנחשב כמחיצה לרוחב ואוויר שבצידי המחיצה אינו מבטלה, י"ל דזה דווקא ברוח רביעית שאין לנו עסק עם עובי הפס, אלא שהפס בא למעט האוויר מעשר אמות, אבל אם בעינן לשיעור עובי הפס לצרפו לעומד מרובה, נחשבים האוירים כהמשך המחיצה, ולפי' בתרא ברשב"א דע"י פס ד"א נחשב למבוי אחר ומש"ה אין אוירו מצטרף י"ל בציור החזו"א דאם אין לו ב' מחיצות אינו נחשב למבוי וצ"ע בציור השונה הלכות ובציור שצייירו בפירוש שם וגם צ"ע בציור שאין העובי מצטרף לעומ"ר אלא למעט מפרצת י', וי"ל דכיון שאין המבוי נותר אלא משום דאמרינן דהיתר כל החצירות בא כאחד, כל זמן שלא התרנוהו לא חשיב כותל מבוי, וכשאנו דנים אם להתחיל לדון על הרשות ולחשוב את הרשות כנשלם במחיצות ואת הכותל ככותל מבוי או לדון מקודם על העומד ולבטלו אמרינן דאין כאן כותל מבוי, והדבר נשאר כן באמת שאין כאן מחיצה, ולהריטב"א י"ל דלא הקילו רבנן אלא ברוח רביעית.

ובאמת ברשב"א י' ב' יש לשון דקורה מתרת כל הפתחים, והק' ע"ז מדוע לא אמרינן אחי אירא, ותי' דליכא אירא או בסוף מבוי או כריצב"א, והחזו"א במכתב שהובא בשערי לימוד בענין אחי אירא תשובה ה' פירש ע"פ דרכו, שהרשב"א לא חש לפרש בתירוצו דודאי אין קורת מזרח מתקנת פרצת דרום, וע"כ כוונת הגמ' שמתקנת רוח מזרחית (היינו משום דאיכא ג' מחיצות) וממילא כשר כל המבוי, עכ"ל, ואפשר שאם הי' רואה דעת הרשב"א דאתי אירא מדרבנן, הי' מפרשו גם למסקנה דבעי קורה לסלק אירא דעלמא: מיהו אי איכא צוה"פ. רבינו לשיטתו דצוה"פ חשיב כסתום, לענין סילוק מחיצות סי' א' ס"ק מ"ז, לענין עומ"ר מצוה"פ סי' ו' סק"ד ע"ש, ולענין עומ"ר אל הצוה"פ סי' ו' סקכ"א, ובמחיצה גמורה ודאי שלא מצטרף האוויר שמעבר למחיצה לבטל העומד, כיון שאין לו שום שייכות עם הרשות הפנימית: ואף לדעת המ"ב. היינו דעת הבית מאיר שהובא במ"ב בבה"ל שם, דס"ל דגם במבוי שנתקן בראשו בצוה"פ, נאסר ע"י פרצה כשלא נשאר פס ד"ט בראשו: ונראה דאי איכא. ציורו כזה* והנידון הוא על הפס שבמזרח, דכיון שבאים להתיר את כל הרשות מצטרף האוויר שבצפון עם האוויר שבדרומו לבטלו, וע"ז אמר רבינו דכיון דעומד כפרוך בדרום, חוצץ בפני האוויר שבדרום, והוי כעשה צוה"פ דמהני כדלעיל, ועי' סי' ח' ס"ק ב' והניח רבינו הדבר בצ"ע אם עומד כפרוך הוי כצוה"פ שחוצץ בפני האוויר, או כלחי שאינו חוצץ, (וצ"ע מש"כ רבינו וכמש"כ ס"ק ה', דשם חידש דלפי' קמא אינו מתבטל אלא כשעומד לסתום אחד האוירים וכדלהלן, ואינו שייך לסברא הנ"ל, וצ"ע) וכמש"נ שם. שם ס"ק ז' נתבאר דאי איכא בראש המבוי ג' מחיצות, תו לא אמרינן אחי אירא, ואולי כוונת רבינו לציין לזה, דאפי' אי נימא דעומד כפרוך לא מהני לחוץ בפני האוויר, יהי' מותר מטעם דבג' מחיצות לא אמרינן אחי אירא, אמנם, יש לדון אי שייך כאן סברא זו, דהתם בסוף הנידון עדיין יש לפנינו צורת ג' מחיצות, אבל כאן אם נתיר כל הריבוע, יצטרף גם האוויר שבהמשך, ואולי זו כוונת רבינו במה שסיים וצ"ע: וכן בגדר ה'. ציורו כזה* והנידון הוא על העומדים שבדרום ובמערב ועל הקנה, ונראה שטעם ההיתר הוא משום דהעומד בכל מקום חוצץ בפני האוויר שאחרי, (וצ"ע מדוע כתב רבינו עומ"ר ולא פרוך כעומד, ועוד צ"ב האם גם דין זה מספקא לי' לרבינו) ובשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ט העתיק דינים אלו בפשיטות דמהני, כיון דלדידן דקיימא לן כהריצב"א אין נפק"מ בכל זה.

ט) תוס' הוכיחו כריצב"א מדינא דרבי אמי ורבי אסי, דאם יש פס ד' בראש המבוי, יש להקל עד פרצת עשר בדליכא בקיעת רבים, כזה*, ולא אמרינן דהאוויר של הפרצה ואוויר העולם יבטלו את הפס שבראש המבוי: ואע"ג דאיכא. דלכאור' הי' מקום לומר שאוויר העולם לא מבטל את הפס, רק משום שהלחי או הקורה סותמים אותו, משום שנחשבים מחיצה: לא חשיב מחיצה. אמנם, בסי' י' סק"ב במוסגר כ' דאפשר דלמ"ד לחי הוי מחיצה ברוח ג' מה"ת, מהני גם לענין שיחורץ בפני האוויר שלא יתערב במקום המוקף ולא שייך אחי אירא דה"ג וכו', וקו' תו' שם היא למ"ד משום היכר, או במבוי שהוכשר בקורה, עכ"ל, (אבל במכתבים בשערי לימוד בענין אחי אירא תשובה ד' ציין למש"כ כאן בענין הקורה והלחי והוא בתרא). - והא דפשיטא לרבינו בסי' י' דקורה לא מהני להציל מאתי אירא הוא משום דדעתו דדין אחי אירא הוא דין דאו', עי' סי' ד' סק"א, אמנם לדעת הרשב"א י"ט ב' דדין אחי אירא אינו אלא מדרבנן, י"ל דדווקא כשיש לחי או קורה לא אמרינן אחי אירא,

י' ב' תוד"ה ועושה כו' ונריך לחי אחר כו' בתשובת רעק"א סי' י"ח בצ"ר ז"ל פלוגתת ראשונים ז"ל לדעת תו' אף צפתח עשר והעמיד לחי רחב יתר מג' טפחים פסול בהפליגו ג' מן הכותל, וכשמעמיד אחר לחי אחר, נריך להעמידו אלל כותל הב', וכן צסוגין נריך להעמיד לחי אחר אלל כותל הב', ולדעת רבינו יהונתן, צפתח עשר והפליג ג' טפחים והעמיד לחי רחב יתר מג', כשר, ומינהו הכא צסוגין מודה רבינו יהונתן לנריך לחי אחר, כדאיחא צירושלמי, והטעם משום דהאי פס עולה משום דופן למעט מעשר ואינו עולה תו משום לחי, והלכך נריך להנריך הפס משהו והאי משהו עולה משום לחי, ומינהו אי עשה פס ג' והרחיק משהו תוך עשר, משמע שם צדברי הגרע"א דלא מהני דאין ניכר לחי דדך לעשות אמות שלמות, והנה לכאורה לפי זה לדעת רבינו יהונתן אף אי גדר כל ה' אמות אינן עולין משום לחי, כיון דעולין משום דופן, אלל זה אי אפשר, שהרי שנינו חצר קטנה שנפרכה לגדולה כו' ואמרינן ט' צ' דקטנה צעשר וגדולה

י' ב' תוד"ה ועושה כו' ונריך לחי אחר כו' בתשובת רעק"א סי' י"ח בצ"ר ז"ל פלוגתת ראשונים ז"ל לדעת תו' אף צפתח עשר והעמיד לחי רחב יתר מג' טפחים פסול בהפליגו ג' מן הכותל, וכשמעמיד אחר לחי אחר, נריך להעמידו אלל כותל הב', וכן צסוגין נריך להעמיד לחי אחר אלל כותל הב', ולדעת רבינו יהונתן, צפתח עשר והפליג ג' טפחים והעמיד לחי רחב יתר מג', כשר, ומינהו הכא צסוגין מודה רבינו יהונתן לנריך לחי אחר, כדאיחא צירושלמי, והטעם משום דהאי פס עולה משום דופן למעט מעשר ואינו עולה תו משום לחי, והלכך נריך להנריך הפס משהו והאי משהו עולה משום לחי, ומינהו אי עשה פס ג' והרחיק משהו תוך עשר, משמע שם צדברי הגרע"א דלא מהני דאין ניכר לחי דדך לעשות אמות שלמות, והנה לכאורה לפי זה לדעת רבינו יהונתן אף אי גדר כל ה' אמות אינן עולין משום לחי, כיון דעולין משום דופן, אלל זה אי אפשר, שהרי שנינו חצר קטנה שנפרכה לגדולה כו' ואמרינן ט' צ' דקטנה צעשר וגדולה

• פשר חזון •

להיות נידונים לעצמם, ונמצא דהעומד מוכרע להיות כלה במקומו, ושוב אינו יכול לשמש כלחי שענינו הוא תחילת מחיצה לשאר הרוח, ועי' לעיל בפירוש סי' ד' ס"ק ג' (או דהוי כלא העמידו לשם לחי משום דמשמש לצורך אחר) וע"כ מה שהתיר רבינו יהונתן בהרחיק את הלחי מן הכותל, אינו ע"י עומד מרובה, אלא משום דס"ל דא"צ שהלחי יהי' דבוק לכתלים אלא גם באמצע המבוי מהני, דאל"ה עדיין לא מיושב איך כותל המשמש לעומד מרובה מהני ללחי, וע"ז הקשה החזו"א דאם מהני לחי באמצע המבוי במבוי רחב י' שיהני גם במבוי רחב ט"ו, והוכיח החזו"א דמהני לחי באמצע המבוי גם במבוי רחב ט"ו, דאפי' מ"ד דלא מהני עומד מרובה ברוח רביעית, ס"ל דמהני במבוי ט"ו לעשות פס ג' אמות ולהרחיקו ב' אמות, והדבר מבואר בתו' ד"ה אחד זה ו' א' דר"ה ברדרי"י לא פליג אדרב יהודה, ע"ש, וע"כ דהפס ג' אמות משמש כלחי לב' הצדדים, (ומש"כ החזו"א דעושה ב' לחיים, הכוונה שהפס עושה לחיים לב' הצדדים, וצ"ע, ועוד קשה דא"כ מוכח מהתוס' כרבינו יהונתן, דהא לפתח הקצר ליתא לחי דעריבן, ואולי כוונת רבינו במש"כ ולא הוכיח וכו', לעבור לדעת תוס' דיש להעמיד אוקימתא דעושה ב' לחיים, וצ"ע, ויש לפרש באופן אחר מש"כ החזו"א וע"כ צ"ל כן דכוונתו להוכיח מהגמ' שמתקנים פתח ט"ו בב' לחיים, שהי' מקום לומר שלא אמרו לחי ברוח אחת אא"כ אין בה פתחים יתרים מ", והגרע"א ישיב דסוף סוף לחי אחד הוא, ואין הלחי מתקן ליתר מעשר). ובדעת הגרע"א י"ל דבמבוי ט"ו לא מהני לחי באמצע המבוי כיון דבעי ל"י למעט מעשר, אינו יכול לשמש ללחי, ומש"כ תוס' דמודה ר"ה ברדרי"י דמהני לעשות פס ג' אמות ולהרחיקו ב' אמות, הוא משום דכל מה דלא מהני עומ"ד ברוח רביעית, הוא משום דבעי שם פתח, עי' בחזו"א סי' א' ס"ק א', והכא הפתח הגדול בעי שם פתח, אבל הפתח הקטן הוי כפתח מן הצד, (ואין לומר דדברי תוס' הם רק למסקנה, עי' בחזו"א סי' א' ס"ק ט"ו, דלא משמע כך בלשונם, ועי' עוד בפירוש שם). אבל בפתח י' ס"ל להגרע"א בדעת רבינו יהונתן דמהני לחי באמצע המבוי דאינו משמש אלא ללחי, וא"צ שיהי' עריבן לכותל: וא"צ היכרא דמטפי בי'. הקשה החזו"א על מש"כ הגרע"א דמהני פס ג' אמות ומשהו, וא"צ שיהי' ניכר האי משהו, דהא בלחי יותר מד' אמות, בעינן שיעשה היכר במשהו שמוסיף עליו, ובדעת הגרע"א י"ל דהלחי ד' אמות שאורכו הוא חסרונו, מה יועיל שיוסיף באורכו, אבל הכא שהחסרון הוא במה שאינו דבוק לכותל, אחרי שהחלטנו על הפס שישמש לכותל, הוי הנוסף דבוק לכותל וחשיב נראה

י' כדאיחא בירושלמי. וז"ל הגרע"א, דאיחא התם פ"א ה"א, הי' רחב (ט"ז) [ט"ו] אמה אר"ה בשם רב עושה פס ג"א וכל שהוא ומרחיקו מן הכותל ב' אמות, וכל שהוא נידון משום לחי והשאר וכו', משמע להדיא דהפס עצמו רחב ג' אמות וכ"ש, ומרחיקים מן הכותל ב' אמות, ואנו מחשיבין הפס כ"ש ללחי, וכן משמע להדיא בקרבן העדה שם, ואם נדון מטעמא דתוס' דהרחיקו ממבוי, גם בפס רחב ג' אמות ומשהו לא יהני, דסוף סוף רחוק מהמבוי ג"ט, אע"כ הטעם דא"א לחשוב הפס לתיקון ב' דברים, ובעינן שיהא הפס רחב כ"כ, שיהא בו שיעור ג' אמות לתקן הפרצה ועוד משהו לדנונו ללחי, ואף דלא מנכר המשהו בפנ"ע, לא דמי להאיא דפ"ק דעירובין ה' ב', דבעינן מטפי ב' או מבצר ב' דהכא כיון דהפס בעצמו ראוי ללחי אלא דאינו עולה לב' דברים מש"ה כשיש בו שיעור לזה ולזה מהני, עכ"ל, ונוסף שם בסוגריים, דאף דעדיין יקשה דגם בפס ג', נימא ב' אמות וד"ט יהי' לפס והשאר ללחי, מ"מ י"ל כיון דהדרך לעשות אמות שלימות כדצ"ל במה דאמרינן בסוגיא מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות, ואמאי לא נקיט מרחיק ב' אמות וב' טפחים ועושה פס ב' אמות וד"ט, ע"כ דאורחא דמילתא הכי, א"כ לא מינכר למחשב מקצת ללחי והכל נידון משום פס אא"כ עושה ג' אמות ומשהו, בזה שפיר נידון המשהו ללחי, עכ"ל, ע"ש: שהרי שנינו. החזו"א הקשה על יסוד הגרע"א מהא דאמרינן בדף י' דגדולה באחת עשרה וקטנה בעשר ומוקמינן לה כרבי יוסי דבעינן לחי ג"ט ע"ש, ומבואר דחשבינן להני פסין הממעטין את היתר מעשר שיהיו ג"כ בתורת פסין, ובקה"י סי' ה' תי' דכיון שע"י פס זה של ג' אמות אנו חושבין כל חמש אמות כסתום מדין עומד מרובה, נמצא שאנו חושבין את הפס הזה כחמש אמות, וא"כ פסול הוא ללחי, ואף שיש לדון בזה מכמה צדדים, מ"מ י"ל בדעת רבינו יהונתן דאי חשבת ל"י ככולו סתום הו"ל לחי יותר מד"א, ע"ש, (ודבריו הם בדעת רבינו יהונתן, אבל ברע"א מפורש דלא בעינן מטפי ב' כמו בלחי יתר מד' אמות, וע"כ דס"ל דפסול מטעם אחר), ועוד כ' בקה"י שם ליישב דהא דכתב הגרע"א ז"ל לדון דכל שהעומד הלחי בשביל צורך אחר אינו לחי הוא מטעם חסרון היכר כיון שצריך להיות עומד כאן בלא דין לחי, וא"כ אין זה ריעותא אלא במבוי דצריך היכר משא"כ בחצר, ע"ש: וצ"ל דכוונת הגרע"א. כך הוא סדר הדברים בחזו"א, דע"כ לא פסל הגרע"א לחי הממעט לעשר אמות, אלא כשממש כעומד מרובה לצד השני, דאז אינו יכול לשמש כלחי דהוי כעין תרתי דסתרי, דכל ענין עומד מרובה על חלק מהמחיצה, כוחו הוא במה שמאחדים אותו ואת הפרצה לחלק משאר הרוח

הוי לחי ונראה דיכול להעמיד הלחי אלל הפס ויעשו דק מהפס ויהא נראה מצפנים, אלל בגוזה ונמוך לא מהני זזה, [עי' לעיל סי' ז' ס"ק י"ג, וסי' ג' סק"א], והא דאמר זירושלמי ומשהו יש ליישב נמי זכה"ג, ונראה דאין חילוק בכל זה בין מצוי לחצר לענין פרטי מיעוט מכ' אמה ולענין תיקון פס.

(יב) י' ב' עושה פס ד' אמות כו' וחצר רחבה כ' וארכה ו' נראה דסגי זפס ג' אמות כיון דהוי דופן מעליא זפרוך כעומד [ולא שייך אחי אורח ומצטל, כמש"כ תוד"ה ואזכעיים זשס ריזצ"א] וכל שכן זג' ומשהו, מיהו יש לעי' זעשה זורת הפתח אי מועיל זמקום פס כה"ג, למש"כ זמ"ז זכה"ל סי' שס"ג סעיף ו' ד"ה זריך, זלורת הפתח חשיב לידון זעומד מרובה, מיהו כשנשאר פרוך מרובה נראה דלא מהני זורת הפתח זמקום פס ד' אמות דהוי זורת הפתח זאור ולא מהני כה"ג לענין זבת כמש"כ סי' ו' ס"ק י"ד, אלל זעומד מרובה או פרוך כעומד נראה דמהני זורת הפתח, וכן בכל חצר שז' דפנות זרוס ומערב סמומין והניח פרוך זלפון ואח"כ העמיד זורת הפתח זסוף רוז לפוני, דנידון כג' דפנות, וניתרת זפס זמורת, [מיהו

גרע דהתם מהני כשהעמידו לשם לחי, והכא אף כשהעמידו לא מהני, וכיון שסוף סוף אין היכר הלחי מהכותל למה יוכשר הלא זהו עיקר תנאי הלחי שיהא נראה מצפנים או מזכוכן, גם החילוק בין אמות שלמות לטפחים שיכריע הדין דחוק מאד, ולדברי הגרע"א על כרחק לחלק זכהי, דאף על גב זבעינן ג' אמות להשלים הגדר עד עשה, מכל מקום כיון שהאמה הימירה אינה נידונית זעומד מרובה, הוי כשאר גדר, דאף על גב זעולה משום מחילה עולה נמי משום לחי כדמוכח ט' ז' זחצר קטנה שנפרצה כו'.

(יא) ועוד קשה סברא דלחי אורח דהאי גיסא כו' זלחי, דהאי שייך זמקום זבעינן סתימה לא חשיב סתימה, אלל זלחי דנראה מזכוכן מהני, אף דהפתח פרוך זמלאו למה יגרע האי לחי, נהי דאינו סותם אלל אכתי נראה מצפנים הוי, ועל כרחק ז"ל דלא חשיב נראה אלל כשכותל ולחי מחוצרין זמין ג"ס בין מצפנים ובין מזכוכן אלל כשהפליגו ג' טפחים הוי כעומד זפני זלמו, ולא חשיב נראה, ומיהו כשהוא עומד מרובה על הפרוך יש לדון אי חשיב כנסמך לכותל, וזזה דעת תו' דאכתי לא

• פשר חזון •

עדיין מראה על הבודלת המקום מחוצה לו, ומדוע יפסל האי לחי, ופירש רבינו דהלחי אינו נחשב להכיר הרוח הרביעית, אלא אם כן מחובר לדופן שלישי, אבל אם עומד באמצע, אין לו שייכות לדפנות המבוי, וכז"ע מודו לזה, אלא שדעת רבינו יהונתן דעומד מרובה לבד מספיק לזה, ועל זה שייך אתי אורח דמבטל העריבין לכותל ולא חשיב סמוך לכותל, ודעת תוס' דעומד מרובה לבד לא מספיק לזה אפי' כשא"א לומר אתי אורח. (דעת הגרעק"א בתשובה הנ"ל דהי' ראוי להקל בזכוכן, ודלא כהתב"ש, ע"ש, אבל במשנ"ב סי' שס"ג ס"ק כ"ב כ' דיש להחמיר) ונראה דיכול להעמיד. לעיל סי' ג' ס"ק י"ג נתבאר דלא אמרו בגמ' דמהני גבוה ונמוך אלא בלחי ד"א דראוי מצד עצמו להיות לחי, אלא דמחמת ארכו אינו ניכר, אבל הכא דהפס אינו ראוי להיות לחי, כיון דבעי שיהי' עריבין לכותל, לא מהני גבוה ונמוך, רק שיעשה לחי דק דמהני כלחי ממש, ואינו רק להיכרא: והא דאמר זירושלמי. עי' לעיל סי' י' מה שפירש הגרעק"א בירושלמי ומה שהקשה עליו בחזו"א, וכאן פי' החזו"א את הירושלמי דמהני משהו שמוסיף לפס דהכוונה שיעשה דק מהפס, ובוז מיושב גם משה"ק הגרעק"א מדוע לא מהני שיעשה פס ג' והרחיק משהו תוך י', ע"ש: בין מבוי לחצר. מבואר כאן דשייך ענין ד' אמות גם בחצר, עי' סי' א' ס"ק י"ג, והועתק דין זה בשונה הלכות שס"ג דין י"א.

(יב) וחצר ארכה ו'. דעת רבינו דחלוקת המבוי לב' מבואות היא במחיצות המחלקות בדינים את המבוי (והא דנקט הכא חצר, משום דרחבה יתר על ארכה) עי' סק"ד בדין מבוי רחב עשר שאינו נחלק אלא במחיצות גבוהות עשרה וכו', וכש"נ שם, ומש"ה כתב רבינו דאם הפס יהי' עומד כפרוך, מסתבר דמהני כפס ד"א: בשם ריזצ"א. אף דלעיל ס"ק ה' ביאר רבינו דינא דגמ' גם לפי קמא בתוס', ע"ש, הכא אינו אלא לפי ריזצ"א, כיון שטעם ההיתר הוא משום דהוי כסתום ממש עד הכותל: יש לעי' בעשה זזה"פ. אע"פ שאינו נחשב זזה"פ באור, כשרוחב זזה"פ יתר על האור שבינו לכותל, וכש"נ סי' ו' ס"ק י"ד, נסתפק רבינו אם אפשר לחלק המבוי בזזה"פ, כיון שאינו מבטל הילוך בני צד זה בצד השני, עי' לעיל ס"ק ד', ולקמ"י כתב דנראה דמהני, וכן מהני כה"ג בכ"מ דבעי מחיצה, וכך העתיק בשונה הלכות סי' שס"ג דין ט"ו והוסיף

מבפנים כיון שדין נראה מבפנים אינו מצריך שיהי' מופרש מהכותל, אלא שיהי' סותם בפני המבוי, והכא הנוסף סותם בפני המבוי: החילוק בין אמות שלימות. יש שני חלקים בדברי הגרעק"א, וכמו שהבאנו לעיל, שפס המשמש לעומד מרובה אינו יכול לשמש ללחי, ובסוגריים כתב שפס של אמות שלימות אינו יכול לשמש כלחי, והנקודה שהחזו"א מדגיש כאן היא שאפי' אם הוסיף אמה שלימה שכולה ללחי לא מהני, כיון שלסתום ב' אמות די בב' אמות, וא"כ כל האמה השלישית יכולה לשמש ללחי וע"כ דלא מהני, ונראה ששני החלקים בדברי הגרעק"א משלימים זה את זה, דעד כאן לא קאמר שפס של אמות שלימות אינו יכול לשמש ללחי, אלא כשהוא המשך של פס המשמש כעומד מרובה, דאז בעי טפי שיהי' חלק מיוחד ולא כותל, אף דלא בעי היכר, אבל אמות שלימות הוי המשך כותל יותר מטפחים, (ואפשר דלא אמר הגרעק"א שא"צ מטפי ב' כשמוסיף משהו, זה דווקא כשהכותל של אמות שלימות, ומוסיף ע"ז משהו, שאז ניכר שהעמידו לשם לחי, אבל אם הרחיק ב' אמות וב' טפחים והעמיד פס ב' אמות וד' טפחים, ניבעי מטפי ב', וצ"ע). וכ' החזו"א שזה דחוק מאוד, ויש לפרש באופן אחר, דזה הי' פשוט להגרע"א ולהחזו"א שגם האמה השלישית משמשת לסתום הפרצה, כיון שע"י שתי אמות לא יהי' כאן אלא עומד כפרוך, ואם נשתמש בהמשך המחיצה נוכל לסתום את הפרצה בעומד מרובה, וקושיית החזו"א היא על החילוק בין אמות לטפחים, כיון שעדיין אפשר לחלק ולומר שב' אמות וטפח לעומד והשאר ללחי, וע"כ שהגרע"א סבר שכל אמה היא יחידה לעצמה, וע"ז כתב החזו"א שזה דחוק מאוד, ועי' בס"ק הבא מה שפירש הירושלמי.

(יא) בס"ק י' התבאר דעת הגרעק"א בפ' דברי רבינו יהונתן דא"צ שהלחי יהי' דבוק לכתלים אלא גם לחי באמצע המבוי מהני והקשה החזו"א דא"כ מדוע שייכת זזה סברת אתי אורח, דהא האי דינא דאתי אורח שייך לדיני עומד מרובה, דאורח מבטל המחיצה שאינה חשובה לגדור השטח, אבל בלחי לא שייך סברא זו, ועי' לעיל סי' ג' ס"ק ה' שענין הלחי הוא שמראה על הבודלת המקום מחוצה לו, וחולק את כל האור שמצדו כמעמדו, ואע"פ שאינו למנוע דריסת הרבים, ע"ש, וא"כ אע"פ שאורח שבצדו רבה עליו,

יש לידון משום דינא דרבי אמי ורבי אסי דאס לא נשתייר ארבעה טפחים אסור צמזוי ועי' לעיל סי' א' ס"ק נ"ה] וכן יש לעי' בעשה אמה ומחצה מכלאן ומחצה מכלאן ופרוך אמה צאמצע אי נידון משום פס ארבעה אמות, ונראה דחשיב פס ד' אמות.

• פשר חזון •

כלל, וחידש רבינו דההלכה דעומד מרובה, מהני לאשווי להאי פס לד' אמות, וכך העתיק בשו"ה שס"ג י"ג, ועי' לעיל ס"ק ד' די ש לדון בהני גווני אי בעי בתים וחצירות בכל צד, וצ"ע.

שם דמה שהעיר החזו"א מדינא דרבי אמי ורבי אסי, מסיק לעיל סי' א' ס"ק נ"ו שאין בזה חשש (וצ"ע דהא הכא בתרא): בעשה אמה ומחצה וכו'. וגרע מצוה"פ דהפרוץ שבין הפסים אין לו מחיצה

סימן ו

צפרוך מרובה, וכיון שדצרי רב יוסף נקצעו צגמ' רק לרב, וגם אליצא דרב נדחו, קם הדין שאין חילוק בין עומד מרובה לפרוך מרובה, והלכך אף אם נפרש כפי' ריב"ז צמו' שאין הכרע מסוגין צפלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש לענין פרוך מרובה, מכל מקום לענין דינא אין לחלק בין עומד מרובה לפרוך מרובה, ואפי' דלאיכא תרמי פרוך מרובה ויתר מעשר, אין לחדש לאסור, וגם נראה שאין דצרי ריב"ז א' רק שאין הכרע מסוגין דנדחו דצרי רב יוסף, והא דמסיים צפשיטות שאין לאסור בעשר, היינו דודאי זורת הפתח מועילה בעשר, ואי משום פרוך מרובה לא נחית ליה, כיון דצעי למימר דרבי יוחנן לית לי' דרב, ולא יתוקם זזה דצרי רבי יוחנן, ועל כרחק דיפסול זורת הפתח בעשר אף צאיכא צ' מחילות, וזה כעין פי' הש"ר שכ' תו', אלא משמעות הפשט איכא ציניהו.

ג) והלכך דעת הרא"ש והטור, שאין חילוק בין עשר ליתר מעשר ואפי' צפרוך מרובה לגמ' דילן, ולענין קו' הירו' ממתני' דשיירא, על כרחק שגמ' דילן מחלק' בין איכא דיריין לצקעה, ונראה לפי זה דצקעה אסורה צפרוך מרובה אפי'

א) עירובין י"א א' תוד"ה אלימא, וצרא"ש סי' י"ג הציא ירושלמי אמר רבי זעירא מודה ריש לקיש לענין שבת שאין פיאח מתרת ציומר מי' כו' מקיפין ג' חבלים כו' דיו צחצל אחד, לכאורה משמע דהירו' מפרש פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש בעשר, ובעל גבן, ורבי יוחנן אוסר משום שאין זורת הפתח מועלת צפרוך מרובה בכל הרוחות, וכדסדר רב יוסף צגמ' דידן אליצא דרב, ומיהו צירו' סבר דזורת הפתח צפרוך מרובה גרע מזורת הפתח ציתר מעשר, והלכך אף למתני' דזורת הפתח מהני ציתר מעשר, בעומד מרובה, אצל צפרוך מרובה אינו מועיל אף בעשר, וריש לקיש סבר דאף צפרוך מרובה מהני זורת הפתח, וזזה קאמר רבי זעירא דלא אמר ריש לקיש אלא בעשר, אצל ציתר מעשר מודה דאין זורת הפתח מועילה צפרוך מרובה, דאם לא כן קשיא מתני' דשיירא, והנה על כרחק לא סלקא האי פסקא לפוס גמרא דילן, דפריך אי בעשר צהא לימא רבי יוחנן כו' ונסתיים שמתא היפך הדין, וגם לפי האמת הו' מצי שפיר לדחוי' דשאני הכא דפרוך מרובה, ואפי' בעשר אסור לרבי יוחנן, ועל כרחק דגמ' דילן סברה דלא נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש

פירוש חזון

רבי יוחנן בשבת לא, הוא משום שהגמ' איירי בעומד מרובה, פי' החזו"א דלא כפשטות התוס', כדי ליישב מדוע הגמ' לא העמידה את המח' בפרוך מרובה, דמש"כ הריצב"א כוונתו רק לביאור הגמ', אבל לא בא לומר דפרוך מרובה פסול (וכ"פ המשכנות יעקב סי' קכ"ז): וגם נראה, בלא"ה שהריצב"א בא ליישב את קו' התו' הראשונה איך ה' פשוט לגמ' צצוה"פ עשר מהני, הו' רב יוסף אמר לעיל דלא מהני בפרוך מרובה, ולא בא ליישב את קושיית התוס' מפסי ביראות, ומש"ה גם להריצב"א לדינא הבבלי דלא כהירושלמי, (ומה שנראה כך הוא מפ' השר מקוצי בסוף התוס', שבדבריו מתורצת רק הקו' הראשונה, ומשמע שתוס' סיימו את דבריהם ואז הביאו עוד ב' שיטות בפ"ה הגמ') וע"ע להלן סק"י שרבינו צידד דכוונת הריצב"א דפרוך מרובה פסול.

ב) הרא"ש כ' דשיטת רבי יוחנן דצוה"פ מהניא אף בד' רוחות, ולמתני' (ב' א') אפי' ביתר מעשר, והטור (סי' שס"ב) ג"כ כ' דצוה"פ ליתר מי' מותר וע"ז הביא את הר"י דמהניא אף בד' רוחות, ועל הקושיא ממתני' דחבלים (ט"ז ב') כתב הרא"ש, א"נ הא דשרינן פאה, בחצר ובמבוי שיש בה דיריין אבל בבקעה דלית בה דיריין לא שריא, וכך העתיק הטור לדינא: ונראה לפ"ז. דבפרוך מרובה בבקעה לא מהני צוה"פ אפי' לעשר, דע"כ אין חילוק בין י' ליתר מי', כיון שאם ה' חילוק מהיכ"ת דבחצר ניתר יתר מי' בפרוך מרובה, דילמא מש"כ במתני' ב' א' דצוה"פ מהני ליתר מי' היינו דווקא בעומד מרובה (אף דהתם דופן רביעית פרוצה במילואה, ופרוך מרובה נמדד לפי הדופן כמ"ש לק' סק"ז, ולא לפי כל ההיקף, בדופן רביעית אין חסרון של פרוך מרובה) אע"כ שאין חילוק בין י' ליתר מי', ודחה החזו"א את הרא"י שלו מדמהני בחצר יתר מי' בפרוך מרובה, כיון שדין זה אפשר ללמוד מתוך הסוגיא, כיון שהרא"ש למד דהגמ' איירי בפרוך מרובה, והגמ' אמרה שרבי יוחנן סבר כרב, מהא דאסר צוה"פ ביתר מי' בפרוך מרובה, משמע דלדין שרי (ואע"פ שדחה את הרא"י ס"ל להחזו"א להחמיר בזה, ובביאור הלכה הסתפק וצידד להקל, וע"י לק' סק"יא שהחזו"א חלק עליו, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ב העתיק את החזו"א ס"ק

א) מדברי הירושלמי כלאים פ"ד ה"ב שהביא הרא"ש, א"ר זעירא מודה ר"ל וכו', א"ר חגי מתניתין אמרה כן מקיפין ג' חבלים זו למעלה מזו ואם אתה אומר שפאה מועלת ביותר מעשר דיו בחבל אחד (החזו"א להלן הוציא מהדברים שהובאו ברא"ש, בשיטת ר"ל, מה שיטת רבי יוחנן, אבל לפנינו בירושלמי שם, יש לפרש שמח' רבי יוחנן ור"ל היא רק לענין כלאים, אבל לענין שבת מודה ר"ל לרבי יוחנן דצוה"פ יותר מי' לא מהני, ומודה רבי יוחנן לר"ל דצוה"פ י' מהני, ע"ש). דייק רבינו דמח' רבי יוחנן ור"ל היא בצוה"פ עשר ובעל גבן (ומש"כ בעל גבן, כוונתו שלא העמידו בירו' את המח' במן הצד כמו בבבלי, וממילא בפשטות איירי על גבן, אבל החזו"א בכלאים סי' י"א ס"ק ז', הובא בסוף הסימן, פי' את הירושלמי במן הצד, כדי להשוותו עם הבבלי וכהפי' השני בס"ק ב') וא"כ ע"כ טעמא דרבי יוחנן דלא מהני הוא משום דפרוך מרובה, דהא ודאי לא נחלק על כל הדין של צוה"פ, וא"כ שיטתו של רבי יוחנן בירושלמי היא כשיטת רב יוסף בבבלי בדעת רב, דחצר שרובה פתחין וחלונות אינה ניתרת בצוה"פ, אלא שבבבלי סלקא דעתך אמינא שפרוך מרובה, אוסר כמו צוה"פ יותר מעשר, ולמסקנה (כשדחה מפסי ביראות) סבר בבבלי דצוה"פ ליתר מעשר גרע מפרוך מרובה, ובירושלמי מוכח להיפך דפרוך מרובה גרע מצוה"פ יתר מי' דהא הירושלמי לא איירי אליבא דרב, אלא ס"ל דצוה"פ יתר מי' מהני, ובכ"ז ס"ל לרבי יוחנן לפ"מ שדייק רבינו, דלא מהני צוה"פ לפרוך מרובה, ולפ"ז יוצא דר"ל דפליג, פליג בהא דמהני צוה"פ לפרוך מרובה, ואחרי שזו מחלוקת, מתבאר הירושלמי שהביא הרא"ש דמודה ר"ל דיתר מעשר לא מהני, כדי ליישב את המשנה דמקיפין ג' חבלים בשיירא, דהיינו בפרוך מרובה: והנה ע"פ. לפי פי' זה בירושלמי, דלרבי יוחנן צוה"פ לא מהני בפרוך מרובה, מפורש בבבלי לא כך, כיון שפשיטא לי' לגמ' דרבי יוחנן מודה דצוה"פ עשר מהני, ומזה שהגמ' לא העמידה את המח' בפרוך מרובה, מוכח שה' פשוט בבבלי שלא נחלקו בפרוך מרובה, ורב יוסף שסובר דצוה"פ בפרוך מרובה פסולה, אמר זאת רק בשיטת רב הדחוי', וגם לפי רב הגמ' פרכה את דברי רב יוסף: אף אם נפרש. דמה שהגמ' שאלה בפשטות, אי בעשר בהא לימא

היינו דוקא לריש לקיש, אבל רבי יוחנן אוסר אף בעשר, וזהו פלוגתתו וקיי"ל כרבי יוחנן, אבל אי אפשר להעמיד סוגין לפי זה, שהרי זירי' מצואר דרבי יוחנן וריש לקיש צפרוך מרובה פליגי, ואפי' הכי פריך צסוגין אי בעשר זהא קאמר רבי יוחנן כו' ואף כשנדחוק דגמ' דילן לענין שבת בעומד מרובה דוקא קאמר, [וכעין פי' רי"צ"א או כפי' ר"ח שכ' צבה"ל סי' שס"צ] ולגמ' דילן לא ניחא דפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש צפרוך מרובה, מכל מקום אי אפשר דגמ' דילן סברה דלכו"ע אסור שהרי קצבו דברי רב יוסף אליצא דרב, ואיך יסתמו לן ולא הזכירו דין פרוץ מרובה, בעוד שצברי דזה אסור לכו"ע, ועל כרחק דסתמי' כפירושו שאין הלכה כרב יוסף שאינו אלא לרב, וגם אליצא דרב נדחו דברי רב יוסף, וכן זירי' המוצא צרא"ש פ"ק דסוכה סי' ח' מצואר כפי מה שהגיה הקרבן נתנאל שם דלורת הפתח צד' רוחות מהני, ואי אמרת דבעשר מודה הרמב"ם ניחא, אבל אי פליגי גם בעשר קשה היא דדוקרנין.

ד) והלכך נראה דדעת הרמב"ם דוקא ציתר מעשר וכמצואר צסמ"ג וסמ"ק, וטעמם יש לומר דמפרשי דהירו' מפרש פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש צעל גציהן וצפרוך מרובה, ולא קיי"ל צזה כהירו' אלא כגמ' דילן דבעשר אף צפרוך מרובה מהני, מיהו ציתר מעשר נקטינן לאיסור כדאמר זירי' לריש לקיש מכח מתני' דמקיפין ג' חבלים, והא דמצואר צגמ' דאף ציתר מעשר אין איסור אלא אי רבי יוחנן סבר כרב, יש לומר בעומד מרובה כפי' רי"צ"א או כפי' ר"ח, ויותר נראה דמפרש דדיחוי' הוא שאף צפרוך מרובה אין ראי' דאין לורת הפתח מהני ציתר

בעשר, דאי סלקא דעתך דיש לחלק צין עשר ליתר מעשר צפרוך מרובה, אף למתני' דאין לריך למעט, מנ"ל צאמת דצחצר ומצוי מותר ציתר מעשר צפרוך מרובה, שלא מזכר צגמ' ומיהו יש לומר דמשמע להו כן מהא דצעי לאוקמי' לרבי יוחנן ציתר מעשר וצעי לאוכוחי דרבי יוחנן כרב, ומשמע להו דצפרוך מרובה קיימינן ואפי' הכי דוקא לרב, ועל כרחק דהיכי דאיכא דיורין, שרי לדין צפרוך מרובה ציתר מעשר, ואפשר עוד לפרש לדעת הר"ש דהירו' סבר כגמ' דילן לענין דינא אלא דמוקים לפלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש צפרוך מרובה בצקעה בעשר דלריש לקיש שרי ולרבי יוחנן אסור, וצוה קאמר דמודה ריש לקיש ציתר מעשר ממתני' דמקיפין ג' חבלים, ועוד יש לומר דהירו' מפרש לה לפלוגתיהו צמן האד כצגמ' דילן, והא דאמר מודה ריש לקיש הוא הדין רבי יוחנן צעל גציהן אלא משום דצדברי ריש לקיש נזכר היתרא דפרוך מרובה נקיט לי', ועיקרא דמלתא קאמר שאין פרוץ מרובה מתיר ציתר מעשר, ואפי' הכי לא קיי"ל כהירו' משום צגמ' דילן משמע דלא משכחת לי' איסורא ציתר מעשר אף צפרוך מרובה, ואפשר עוד דדוקא בצקעה ובעשר מותר אף בצקעה לרבי יוחנן על גציהן ולריש לקיש אף מן האד.

ג) ודעת הרמב"ם ז"ל שאין חילוק צין מצוי לצקעה, וגם צמצוי אסור ציתר מעשר צפרוך מרובה, והמ"מ נסתפק לדעתו ז"ל דאפשר דאף בעשר אסור צפרוך מרובה, והנה חס דעת הרמב"ם לאסור פרוץ מרובה אף בעשר, על כרחק מפרש דהירו' לאוסר יתר מעשר דוקא דמתני' דמקיפין ג' חבלים צפרוך מרובה קיימינן, ואפי' הכי דוקא ציתר מעשר,

• פשר חזון •

על העומד כשר הוא וכן הכשיר הרמב"ם גבי סוכה, פ"ד הי"ב, ואולי שהוא מחלק בין סוכה לשבת בענין זה, עכ"ל וע"ש: והנה החזו"א הקשה על הצד בדברי המ"מ שהמב"ם יפסול בפרוך מרובה גם צו"פ פחות מעשר, דאפי' אם בירושלמי אפשר לבאר דלרבי יוחנן צוה"פ בפרוך מרובה פסול גם בפחות מעשר, אבל בבבלי לא משמע כך, דפשיטא לן דצוה"פ מהני לעשר, ומה שציידו בגמ' דלא מהני בפרוך מרובה זה רק לרב, וגם לפי רב נדחה: **וכן בירושלמי**. בקרבן נתנאל אות סי' כו' דנ"ל להגי' כל הספרים וכצ"ל דוקרנין כשרים במבוי ופסולין בסוכה, ותניא כן הביא ד' דוקרנין וסיכין ע"ג במבוי כשר בסוכה פסולה, ומיירי שעשה צורת הפתח שהניח קנה על הפיצול מלמעלה, עכ"ל (ודברי החזו"א כאן הם דלא כהמשכנות יעקב סי' קכ"ג שכ' בדעת הרמב"ם (בר"ה והרי"ף ז"ל) דאפי' בפחות מעשר כל שפרוך מרובה אין צוה"פ מועיל בו כיון שאין עולה משום מחיצה, כמבואר מלשון הרמב"ם שאין פעולתו רק שלא תפסיד המחיצה משמע שיש מחיצה בלא הוא ע"ש, ובדעת החזו"א י"ל דכל מה שכתב הרמב"ם שאין צוה"פ מועיל רק שאינה מפסדת המחיצה, היינו בצוה"פ יותר מעשר, אבל צוה"פ עשר חשיבא מחיצה בעצמה ע"י משכב"ז לעיל סי' א' ס"ק מ"ז, ועי"ל דמש"כ הרמב"ם דאינה מפסדת המחיצה קאי אפרצה, אבל צוה"פ מועילה לסתום, ועי' בסק"ד במש"כ רבינו חיים (הלוי). ועי' להלן סק"י שצייד רבינו לאסור צוה"פ עשר בפרוך מרובה וכספיקו של המ"מ בדעת הרמב"ם: **שהגי' הק"נ**. עי' ס"ק ד' שכ' דלא כהק"נ, ובסק"י כ' שאין הכרע מהירושלמי, ע"ש.

ד) נראה דדעת הרמב"ם. ועי' ס"ק י' דדעת הריטב"א אפי' בעשר וכספיקו של המ"מ שנתבאר סק"ג, וציינו בשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ד, וציינן שם לסקי"ג שהחזו"א נקט ברהיטת הדברים דדעת הרמב"ם ביתר מי': **דיחויא הוא**. היינו מה שאמרו

י"א, שזו המסקנה): **ואפשר עוד לפרש**. החזו"א פירש פירושים נוספים בירושלמי דלעיל סק"א, פי' א' שמח' רבי יוחנן ור"ל היא בצוה"פ עשר בבקעה, ואין חילוק לדינא בין הבבלי לירושלמי, ולפ"ז זכינו לדעת רבי יוחנן בנידון דלעיל דבבקעה לא מהני צוה"פ אפי' לעשר (ועי' מש"כ בסק"א דבירושלמי יש לפרש דהמח' היא רק בכלאים, ולכן בבבלי סי' שס"ב ד"ה אבל הוכיח מהירושלמי להיפך, כיון שרבי יוחנן לא נחלק על ר"ל בזה, ולכאו"צ פירוש זה בירושלמי כיון שלפ"ז יוצא שהירושלמי חילק גם בין בקעה לחצר וגם בין עשר ליתר מעשר, אע"פ שבמשנה דחבלים יש מקור רק לחילוק אחד, כיון שבכל חילוק היא מתורצת, אלא צ"ל שחילקו בסברא): **ועוד י"ל**. פירוש נוסף שהמח' היא במן הצד כמו בבבלי, ומה שר"ל הוכיח ממתני' דחבלים דיתר מעשר פסול, לא בא להודות לרבי יוחנן ביתר מעשר אלא הירושלמי בא לומר דפרוך מרובה ביתר מעשר פסול, ונקט זאת בדעת ר"ל, כיון שבמח' זו לרבי יוחנן בלא"ה פסול דהא איירי מן הצד, ולפ"ז מה שהרא"ש כתב תירוצו אחר למתני' דחבלים, הוא משום שמשמע בבבלי דלא ס"ל לדינא כתב' הירושלמי, וכמשנ"ת: **ואפשר עוד**. פירוש שלישי כמו הפירוש הראשון כלו' דהמח' איירי בבקעה (ואין ירושלמי דלא כחילוק הרא"ש) אלא שנחלקו במן הצד כמ"ש כפי' השני (ובחזו"א כלאים סי' י"א סק"ז, ג"כ פי' דברי ר"ל במן הצד, הובא בסוף הסימן, ע"ש)

ג) הרמב"ם כתב בפט"ז הט"ז מהלכות שבת כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה, אבל אם הי' פרוץ כעומד הרי זו מותרת, ובלבד שלא יהי' באותן הפרצות פרצה שהיא יתר על עשר אמות, אבל עשר אמות הרי היא כפתח, ואם הי' לפרצה זו צורת פתח אע"פ שיש בה יותר מעשר אינה מפסדת המחיצה, והוא שלא יהא הפרוך מרובה על העומד, וכתב המ"מ דבפרצה עשר ויש לה צורת פתח אפשר שהוא ז"ל יודה שאפי' פרוץ מרובה

נמי כשכל ההיקף פרוץ מרובה אינו חל שם פתח על הפרוץ, ונמנאל דמלכד חסרון מחילות שיש צפרוץ מרובה, איכא נמי משום פרצה יתר מעשר שכל פרצה הוא כפרצת יתר מעשר, והלכך אף אם יעשה לורת הפתח נהי דכבר תיקן לההיקף מחילות מיהו עדיין הפרצות אוסרות משום פרצה יתר מעשר, ועל זה לא מהני לורת הפתח דכל שאינו צסם פתח צלא לורת הפתח משום רבוי הפרצה, גם לורת הפתח לא מהני, לרב דאתני לריך למעט, ומיהו הוכיחו מו' דדוקא צפרוץ מרובה צד' רוחות הוא דאמרין כן אצל צב' רוחות אינו אסור רק משום חסרון מחילה דבעינן דוקא ג' שלמות, והלכך מהני לורת הפתח להשלים שיעור מחילות, ופריך מפסי ציראות דהתם נמי נהי דהפסין נחשצין למחילה מכל מקום אכתי הפרצות כיתר מעשר נחשצין כיון שפרוץ מרובה מד' רוחות, ואם כן על כרחך הקילו צפרצה יתר מעשר ותקשה לרבי מאיר, ואם כן על כרחך מוכרח שאין פרוץ מרובה מאצד את שם פתח כמו יתר מעשר.

ו) **ויש** לעי' לדעת הרמב"ם שז' סק"ג דציתר מעשר ופרוץ מרובה אסור גם לדין אם כן מאי פריך דנתיר צפסי ציראות יתר מעשר צפרוץ מרובה, וצעומד מרובה אפשר דמודה

מעשר, אצל קושטא דמלתא הכי הוא צפרוץ מרובה לא מהני ציתר מעשר כדאמר צירו' וכן אם נפרש דהירו' מפרש גם כן דמן הזד פליגי וכמש"כ סק"צ יש לומר דקיי"ל כן מכת מתני' דג' חבלים, וצגמ' דיחוי' הוא שאין ראי' מרבי יוחנן לענין יתר מעשר, וכ"כ הגר"א צביאורו, וכפי' צתרא נראה דאי רבי יוחנן פליג גם צעשר קשיא לרבי יוחנן צרייתא דדוקרנין וכמש"כ סק"ג, אם לא שנחלק צין מצוי לצקעה גם לדעת הרמב"ם [שו"ר צפנים הירו' ומצואר דלא כהגהת הקרצן נתנאל גם מצואר שם אי מן הזד או למעלה ויש שם גירסאות מתחלפות ולא עמדתי על זה כעת].

ה) **עירובין י"א א'** הואיל ויתר מעשר כו' לכאורה הא לורת הפתח לא מהני ציתר מעשר הוא משום דיתר מעשר אינו צענין פתח וצטל ענינו של לורת הפתח ואין כאן רק קנים וקנה על גביהן אצל לא קני פתח, והוי לורת הפתח מן הזד וכיו"צ צפסול, אצל לא שצורת הפתח הוא כתיקונו אלא שאין מועיל לחלל יתר מעשר ואם כן מה שייך ללמוד צפרוץ מרובה צפחות מעשר שצורת הפתח הוא כתיקונו וכהכשירו, ויש לומר דרב יוסף סבר דכשם דציתר מעשר אינו צסם פתח הכי

• פשר חזון •

מרובה ס"ל להרמב"ם דנפסדה צורתה של צוה"פ לכו"ע וחשיבא כפרצה מוחלטה, ע"ש.

ה) **אינו בענין פתח**. דפתח רחב כי האי לא עבדי אינשי, והכוונה היא דאם יש לאדם פרצה של יותר מעשר אמות, דרכו לגדרה למעטה מעשר, והנשאר לפתח, אבל הפסול הוא לא משום גדול החלל, אלא שהוא תנאי בצוה"פ, וכמו פסול צוה"פ מן הצד: **אבל לא שצוה"פ וכו'.** דאם כן הי' פשוט התירוץ דרב יוסף סבר דצוה"פ אינו מתיר בחלל פרוץ מרובה: **וי"ל דרב יוסף סבר.** פי' רבינו דגם פסול פרוץ מרובה ברוב ההיקף הוא דפתחא כי האי לא עבדי אינשי, ונוסף ביאור בס"ק י"ד דלענין שבת דצריך שם רה"י מוקף וגדור מכל רוח, צריך לחול על הפרצה הנשארת שם פתח של כניסה וציאה, ע"ש, והיינו שדרכו של האדם לגדור רוב ההיקף ולא להשאיר פתחים בכל הרוחות, ובוזה שוה פרוץ מרובה ליתר מי' (ובתוס' כתבו שזה בנין אב, ובמה שעושה בנין אב בתקנת חכמים, עי' לעיל סי' א' סק"י): **ונמצא וכו'.** כלומר שיש בפרוץ מרובה שני חסרונות, שאין לו מחיצות, ולפרצות שלו אין שם פתח, ועי' צוה"פ מתקן רק את החסרון הראשון דחשיב כמחיצה, אבל עדיין הפרצות לא נחשבות פתח, ולכן לא מהני צוה"פ לרב דס"ל שבשיעור כזה של פירצה כבר לא מהני צוה"פ, ותוס' הגבילו שלא בכל מקום שיש את החסרון הראשון יש את החסרון השני, אלא דבפרוץ מב' רוחות יש רק חסרון מחיצה אבל יש על הפרצה שם פתח, כיון שאינו פרוץ מד' רוחות, ומהני צוה"פ, ופי' החזו"א את הקו' מפסי ביראות דאע"פ שאין את החסרון הראשון, אם האמת כרב יוסף שיש עוד חסרון שפרוץ מרובה נחשב פרוץ כמו יתר מי', יהי' מזה הכרח שבפסי ביראות הכשירו יותר מי', והרי ר"מ פוסל ביתר מי', וע"כ שאין עוד חסרון בפרוץ מרובה.

ו) **הק' החזו"א על הרמב"ם דצוה"פ לא מהני ביתר מי' דווקא בפרוץ מרובה** (לפי מה שנכתב בדעת הרמב"ם בסק"ד דיש חילוק בין י' ליתר מי' ופסל דווקא ביתר מי') מקו' הגמ' מפסי ביראות, דר"מ פסל ביתר מי' והיקל בפרוץ מרובה, ד"ל דר"מ פסל יתר מי' דווקא בפרוץ מרובה, ואפי' אם נאמר כסתמת המשנה דתקנת פסי ביראות היתה להקל עד י', כיון שסתם פסי ביראות הם בפרוץ מרובה, אבל לדינא יהי' פסול יתר מי' גם בעומד מרובה, עדיין אין ראי' שיתר מי' יותר חמור, אלא שביתר מי' תקנו (ועל הצד הזה הי' מקום לישוב דעת הרמב"ם, דסוכ"ס חזינן דרבנן הקילו

בגמ' לא לעולם בעשר, ולעולם נקטינן כמ"ש לעולם בעשר: **וכ"כ הגר"א.** וז"ל בסי' שס"ב סי' דהרמב"ם מחמיר מכת קושיא דחבלים וכמ"ש הרא"ש בשם ירושלמי וכו', ע"ש, ומשמע דווקא פיהא אבל בעומד מרובה מותר כסתם מתני' דריש עירובין, ואע"ג דבגמ' דין אמרו דאפי' ביותר מעשר מהני אף לרבי יוחנן כמ"ש לעולם בעשר (שזו קושיא בעל ההשלמה והרמ"ק והרמ"ם על הרמב"ם) דיחויא הוא ולא קיימי ממתני' דחבלים כנ"ל, עכ"ל, והחזו"א העלה עוד צדדים בבי' הבבלי ובבי' הירושלמי לדעת הרמב"ם, והוכיח כהגר"א מדברי הקרבן נתנאל דלעיל סק"ג. - השו"ע סי' שס"ב סי' פסק כהרא"ש והטור, והביא גם שיטת הרמב"ם דלהרמב"ם אין צוה"פ מועיל לפרצה יותר מעשר, אא"כ עומד מרובה עה"פ, אז מהני אפי' בבקעה בכל הרוחות, וכי' המשנ"ב ס"ק נ"ט דנכון לחוש לדברי הרמב"ם שגם דעת הסמ"ג והסמ"ק הוא כן, ובחידושי רבינו חיים הלוי הל' שבת פט"ז הט"ז ד"ה והן דברי הרמב"ם אכתי צ"ע, הקשה כיון דבעיקר הדין צוה"פ מהניא בין לענין דין פרוץ מרובה ובין לענין דין יתר מעשר, מאי איכפת לן אם שניהם ביחד יתר מעשר ופרוץ מרובה, ותי' דצוה"פ עד עשר יש בה גם תועלת מחיצות העומד שמשווה לה לפתח, ומשום דאע"ג דהוי דין במחיצה שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד, מ"מ כ"ז הוא אם שם פרצה בה, אבל אם הפרצה פחותה מעשר או מועיל צירוף המחיצות שבצדדין, ואית בהו דין מחיצות המועילין לדין רה"י, (ולפי"ז בשביל לעשות רה"י, בעי מחיצות מצדי צוה"פ ואין די בקנה מכאן וקנה מכאן, ולכאור' בעי ד"ט, ויש להסתפק אי מהני כולהו מצד אחד) וכשעומד מרובה על הפרוץ חייל על כולי' דין מחיצה ממש, אבל ביותר מעשר וגם פרוץ מרובה דאין המחיצות מועילות למקום הפרוץ, וכל דין מחיצה שלה הוא מכת ההילכתא דצוה"פ בזה ס"ל להרמב"ם דאין צוה"פ מועלת להשלים דין מחיצה, וממילא אע"ג דפרצה אין כאן מ"מ מחיצה המתרת אין כאן, כיון דס"ל להרמב"ם דצוה"פ לא מהני אלא להקיף ולהתיר, אבל לאשווי רה"י דבעינן לעצם המחיצות, בזה לא מהני צוה"פ, ע"ש, ועי' בקה"י ח"ה סי' ב' מה שהוסיף ביאור על דרך הגר"ח, ע"ש. והחזו"א בגליונות כתב דמקום שאינו מוקף רובו אין מקצת העומד עושה שם פתח אף בפרצה פחות מעשר, ואמנם החילוק בין עשר ליתר מעשר בצורת הפתח לרב הוא משום דיתר מעשר לאו פתח הוא ואין צורתו מועלת לי, והיינו נמי טעמא דפרוץ מרובה, ויותר מי' וגם פרוץ

והעמיד קנה כל שהו במקצוע לפניית מורחית ומקצוע דרומית מורחית נידון בעומד מרובה אף שיש כאן ל"ז פרוץ בכל ההיקף וכ"ג עומד, אלא דכיון דנשאל הדופן הרי המקום כבר מוקף ונקרא עומד מרובה שיש להמקום עומד מג' רוחות, והלכך כשאמר שרובה פתחים אינו אלא כשיש כאן ג' דפנות שרוב כל דופן פתחים.

(ח) שם תוד"ה חצר דמצ' לדדין מודה רב כו' אף על גב דדין מפולג הוא אפי' בעומד מרובה וכדאמר ו' ב' צמזוי עקום דארכוכיה דלת ומצוי עקום אף על גב דחשבינן ל' כמפולג היינו כפרעה מפולגת ועדיין עומד מרובה שלא יהא פרעה מן הצד תמורה מפרעה כנגד הפתח [וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"ב] מכל מקום משמע דגם במפולג צמלאו איירי.

• פשר חזון •

מאי דבעי עומד בהיקף בב' מחיצות, הוא בשביל שלא נראה כל דופן לעצמה, ואפי' אי נימא דבב' מחיצות בעי עומד מרובה מכל ההיקף משום דבלא"ה חסר בעיקר שם היקף מחיצות, י"ל דהכא שאני שא"צ עומד מרובה במחיצות דלזה מהני צוה"פ, אלא כל החסרון הוא דלא עבדי אינשי כה"ג, ולזה מהני מחיצות ד"ט, עי' בפ"י סק"ג, (ולפ"ז מה שהביא רבינו כאן לדין הכללי של עומד מרובה, אינו להכריח משם דגם הכא דין עומד מרובה נידון בכל דופן, דיש סברא גדולה לחלק, אלא דבלא"ה הי' נראה לו דדין עומד מרובה בצוה"פ נידון בכל דופן, אלא דאם בעומד מרובה הכללי היינו דנים את כלל ההיקף, לא היינו מחדשים כאן דין עומד מרובה חדש). ובשו"ת אבני נזר סי' רפ"ז נקט דבעי עומד בכל ההיקף, ע"ש. ובערוך השלחן סי' שס"ב דין כ"ג כתב להסתפק בנידון זה, ונקט דדין עומד מרובה תלוי בכללות ההיקף, ע"ש, ובדין כ"ט שם כתב להוכיח כך מדמהני צוה"פ ולחי במבוי מפולש גם להרמב"ם, אמנם, למה שכתבנו בדעת החזו"א דבעומד שאני, אין ראוי משם, ובסי' שס"ג סק"ז פי' בזה הא דמהני לחי ברוח ג' אף דפרוץ מרובה, כיון דבכלל ההיקף איכא עומד מרובה, אמנם מדברי החזו"א דמורה בב' מחיצות אף דס"ל דאם יש עומד בג' מחיצות א"צ עומד מרובה בכלל ההיקף מבואר דאין הכרח משם, ובערוך השלחן סי' תר"ל סק"ט חזר על דבריו והעתיק שם כשיטת רש"י וכמש"כ בב"ח וט"ז, ע"ש.

(ח) תוס' הוכיחו דרב מודה כשעומד מב' צדדים ולא מצריך עומד מרובה בכל הדפנות, ממה שפסק רב לעיל ז' א' כת"ק דמבואות המפולשין מתיר בצוה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן, והקשה רבינו כשיטתו דדין מפולש הוא אפי' בעומד מרובה, אולי לא אמר ת"ק שעושה צוה"פ מכאן וכו' אלא כשעומד מרובה ברוח של צוה"פ, ושיטת תו' ז' ב' ד"ה דאי וד"ה בעירבו דאפי' בעומד מרובה הוי מפולש ובעי צוה"פ וכשיטת הר"ן י"א א', עי' סי' א' ס"ק מ"ב, וא"כ איך הוכיחו תוס' הכא דמורה רב בצוה"פ ברוח שלישי, ותירץ רבינו דכשאמרו שם בגמ' מבואות המפולשין הכוונה בפשטות למבואות המפולשים במציאות, אף שכן הדין גם בעומד מרובה וא"כ יש ראוי לדעת רב בצוה"פ בדופן שלישי, ועי' להלן ס"ק י"א שכ"ה לדין בבקעה, ועי' ס"ק י"ב דיש לעי' אי אפי' ב' דפנות כמין גאם. ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי ה' שבת פט"ז ה"ט שהקשה לרב דאמר דאין צוה"פ מועיל ליותר מעשר וכן אינו מועיל לפרוץ מרובה על העומד, א"כ למה נאמרה צוה"פ כיון דעד עשר גם בלא צוה"פ לא הוי פריצה, וביתר מעשר או בפרוץ מרובה גם צוה"פ לא מהניא, ע"ש, ובגליונות החזו"א כ' דאין דברי רב רק בד' רוחות אבל פרוץ מרובה בדופן שלישי מודה רב דמהני צוה"פ וכדאמר במבוי מפולש, וכמש"כ תו' י"א א' ד"ה חצר, ע"ש.

רבי מאיר להני תנאי דהתירו אף ביתר מעשר ואף אם לא התירו שאין זה מעיקר תקנה שהקילו עליהן, אלא אכתי אין ראוי דיתר מעשר בעומד מרובה גרע מפרוץ מרובה צפרות פחות מעשר.

(ז) שם חזר שרובה כו' אפשר לכיון הלשון דבד' רוחות איירי, דדין פרוץ מרובה נידון בכל דופן עד שיהי' ג' דפנות שעומד מרובה בכל דופן כנגד הפרוץ שבה, ופעמים שעומד מרובה בכל ההיקף כנגד הפרוץ שכלל ההיקף ועדיין דינו כפרוץ מרובה כגון מקום כ' על י', וגדר ב' האורכין של כ' כ', וד' ד' צב' הרוחות של רחב, עדיין דין המקום הזה כפרוץ מרובה, וכן פעמים שפרוץ מרובה של כל ההיקף כנגד העומד של כל ההיקף ונידון בעומד מרובה כגון מקום כ' ארך מפון לדרום על י' רחב ממורה למערב וגדר י"א צמערב ושש דדרום ושש צפון.

יותר בפרוץ מרובה, ואם באמת פרוץ מרובה הי' חמור כמו יתר מי' לא היו מקילים בו כשם שלא הקילו ביתר מי', ורבינו ס"ל דהא תקנת פסי ביראות היא להולכי דרכים וכו' שלא הטריחו אותם לעשות עומד מרובה, אבל א"צ להקל להם ביתר מי', כיון שאין כ"כ טירחא בזה כמו בעומד מרובה) ועי' בליקוטים סי' ד' סק"ה.

(ז) חצר שרובה וכו'. החזו"א כאן איירי בדין עומד מרובה בדעת רב יוסף דמצריך עומד מרובה לצוה"פ: ויש לכונן הלשון. וכ"ה לשון המשנה ט"ז ב' בעומד מרובה על הפרוץ שירא שהקיפוה מטלטלין בתוכה כו' ובלבד שלא יהיו פרוצות יתרות על הבנין: אפשר לכונן הלשון. דקאי על כל דופן ודופן וכלשון הגמ' להלן דפנות הללו וכו' וכלשון הרמב"ם הל' שבת פט"ז ה"ט"ז כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה ויש להוכיח מדברי רבינו מהא דלא תירצו בגמ' ברייתא דדפנות הללו, ובלבד שיהא עומד על הפרוץ, דהכונה לכללות ההיקף, עי' סי' ד' סק"ג: וכן פעמים שפרוץ מרובה של כל ההיקף וכו'. דעת רבינו שהנידון על עומד מרובה הוא נידון על כל מחיצה ולא על כלל הרשות (אע"כ ס"ל בסק"ג ולק' י"ד שהוא נדון על כלל המחיצה), וא"כ ס"ל דאין לנו מקור לחדש דניבעי גם עומד מרובה בכללות ההיקף, וכך כתב רבינו להלן סי' י"א ס"ק ג' בשם תוס' ישנים, אמנם הביא החזו"א שם דברש"י סוכה ז' א', כ' דבעינן עומד מרובה בכל ההיקף, וכ"כ בעל העיטור, עי' בפירושו שם, וכ' החזו"א ואולי דעת רש"י דתרווייהו בעינן שיהא ג' דפנות שבכל דופן עומד מרובה ושיהא בכלל ההיקף עומד מרובה וכך פי' שם ס"ק ד' בשם רבינו ירוחם, ע"ש, אבל בס"ק ה' דייק מדברי המ"ם שלא פי' כך דברי רש"י, ובס"ק ג' דקדק מהרא"ש להג"י ברש"י ע"ש, ובשו"ת הלכות סי' שס"ב דין כ"ג העתיק דברי רבינו כאן, אבל במהדורות החדשות ציין לסי' י"א שנשאר בצ"ע בדעת רש"י ע"ש, ובחידושי הר"ן בסוגיין כתב דמש"כ רש"י חצר שרובה פתחים, מארבע רוחותי, ה"ה בא' משלש מחיצות דהו דאורייתא, אלא לרבותא נקט הכי דאפי' דופן רביעית מצטרפא בהדי שאר דפנות לשווי פרוץ מרובה, ע"ש, ומבואר לא כמו שנקט החזו"א כאן, אמנם, אין מזה ראוי לדין עומד מרובה משום דאפשר דלא אמר הכי אלא לגבי צוה"פ דכה"ג לא עבדי אינשי, אמנם משמע להלן ס"ק כ"ג, דהחזו"א פליג גם בזה, ע"ש, ובחידושי גור ארי' כאן כתב כהר"ן ובמרכבת המשנה ט"ז ט"ז כ' דפי' מחיצה שכ' הרמב"ם היינו כלל ההיקף ד' מחיצות דבעינן שיהיו בצירוף עומד מרובה, ע"ש ועי' לק' סי' מ"ג ס"ק ג' דלרבי יהודה דב' מחיצות דאורייתא, הוי דווקא כשארכן יתר על רחבן שעומד מרובה בכלל ההיקף ע"ש וכן בסוגריים בסי' י"א ס"ק ג' כ' דבב' מחיצות ולחי בעי עומד מרובה בכלל ההיקף, ויש לחלק דלגבי צוה"פ א"צ עומד מרובה בכלל ההיקף כדמשמע בס"ק כ"ג, כיון שצוה"פ מאחדת את הדפנות, וכל

גם פסי ציראות וכמש"כ סק"ה, יש לומר דלרב יוסף כיון שלא חל שם פתח צפרוך מרובה לא עמיד גם מחילה, וגרע מפסין של ציראות.

(יא) שם צמו' ועוד דבשיירא אין להמיר כו' כתיבין זה קיי"ל להלכה בשו"ע סק"ז סעיף י', מיהו דוקא בכל ד' רוחות לא שרינן צלורת הפתח, וכמו שפי' תו' לדברי רב יוסף אליבא דרב כן לדידן בצקעה, מיהו ציתר מעשר מהני לורת הפתח בצקעה, ובצקעה דלא הוקפה לדירין גרע פרוך מרובה, מיתר מעשר צעומד מרובה, ולענין לורת הפתח צד' רוחות בצקעה צעשר נראה לדעת תו' ורא"ש דאסור, שאין חילוק לדעת תו' בין עשר ליתר מעשר דאם לא כן מאי מיימי מרבי יוחנן דסבר לה כרז דלמא שאני התם שפרוך מרובה, וכמו צקעה לדידן, וכן משמע מהא דפריך לרב יוסף מפסי ציראות ולא משני שאני התם דאיכא תרתי פרוך מרובה ויתר מעשר, וכמש"כ סק"ו, וגם משמע צרא"ש דבתיבין זה מיושב גם פסי ציראות אכתי תקשה לרבי מאיר דלא המירו ציתר מעשר גם בצפסין, ומיהו

(ט) שם תוד"ה אלימא דלמא סבר כנהרדעא כו' נראה דאף על גב דשרינן חזר מפולש לרשות הרבים ח' א' היכי דעומד מרובה ומשמע דאף למאן דמזריך דלתות צמזוי מודה צמזר, מכל מקום היכי דפרוך מרובה, לריך דלתות צמזוי, ושפיר קשיא להו, אף אי לא מיירי בהיקף מצוי.

(י) שם צמו' וריב"א פי' כו' אפשר דהתו' מספקא להו לקיים דברי רב יוסף אף לדידן ואף על גב דמרב יליף לה דחי לה מכל מקום יש לומר דהדין אמת וכמו שהיה מסתבר לרב יוסף ויתפרש צרייתא דדפנות שריצה בהן פתחים אף צפתחים ממש, וראיתי מעתיקים דברי ריב"א ז"ל ונראה שפי' כן למסקנת הסוגיא על פי פירוש ריב"א ז"ל ואינו תח"י ומהירו' אין הכרע דפלוגמתן צפרוך מרובה ודלא כמש"כ לעיל כמזכיר למעני' צפנים הירו' ולפי זה יש לאסור פרוך מרובה אף צעשר מד' רוחות וכספיקו של המ"מ צדעת הרמב"ם וע"כ, ומשמע קלת מדצריהם דלרב יוסף ליכא לאקשו' מפסי ציראות, ואף על גב דלרב יוסף לא חשיב רק כפרצת יתר מעשר, ולוה לא מהני

• פשר חזון •

לענין מחיצה אחת ובשאר הרוחות עומדין או שהוא עומד כפרוך, וזה ברור, (ומה שראה החזו"א שהעתיקו הריטב"א, אולי הוא במשכנות יעקב סי' קכ"ג שהאריך בסוגיין ע"ש) וכספיקו של המ"מ. כמש"כ סי' ק' ג': ומשמע קצת היינו ממש"כ בתחילת קושייתם, הואיל ומהני צוה"פ מכל ד' רוחות וכו', משמע דבלא"ה לא קשיא להו: **דלרב יוסף ליכא לאקשו'י**. למה הוצרכו ד' דיומדין ולא עשו ד' קונדסין ולזה לא מהני וכו'. היינו דלר"מ לא מהני פסי ביראות ליתר מי', וכוונתו דאע"ג דפרכינן דלרב יוסף מדרבי מאיר, הא רב יוסף ס"ל דפרוך מרובה הוי כיתר מי', וע"כ דהכשירו פרוך מרובה בפסי ביראות אף שלא הכשירו יתר מי', וא"כ הקשה רבינו דיש להקשות דיהני ד' דיומדין דהוי כפרוך מרובה, אף דבכל מקום פסיל להו רב יוסף כיתר מעשר: **"ל דלרב יוסף**. דפסי ביראות עדיף טפי, משום דאית בהו שם פתח וכמש"כ בתו' י"ז ב' ד"ה עושין, ומש"ה לא הקילו בפרוך מרובה אלא בפסין ואין להקשות מזה לדיומדין:

(יא) **כתיבין זה**. נתבאר לעיל סק"ב (ונראה דלדעת רבינו סק"ג, גם הכא אינו אסור אלא מדרבנן ע"ש) **בכל ד' רוחות**. ע"י להלן סי' ט"ו אות ה': **לדידן בבקעה**. כלומר בשיירה שחנתה בבקעה לפמש"כ סי' א' וב' וחזר ע"י להלן סק"ג י"ב: **גרע פרוך מרובה**. דצוה"פ בפרוך מרובה לא מהני וצוה"פ בפרצה יתר מי' מהני, וצ"ע מהא דמבו' ברחיית הגמ' לרב יוסף דפרוך מרובה קיל מיתר מי' דנעשה יוכיח שבקעה דפרוך מרובה גרע: **ולענין צו"ה וכו'**. הוכיח רבינו שאין חילוק בין י' ליתר מי' לדידן וכמש"כ סק"ב, דאם נימא דיתר מי' חמיר יש לדחות את ראיות הגמ' מרבי יוחנן ומפסי ביראות, דהתם איכא תרתי לריעותא דפרוך מרובה ודיתר מי', וע"כ דאין שוב חסרון ביתר מי', וא"כ ע"כ דפסל משום דפרוך מרובה, אמנם צע"ק דהא ודאי דיתר מי' גרע, לגבי רוח רביעית, וע"י גאון יעקב שכ' דהאי לאו פירכא גמורה די"ל דתרתיה לא התרת, אלא לרב יוסף קאמר, דלא מצית גמרת מיתר מעשר שכן לא מצינו בו היתר, ע"ש: **וגם משמע ברא"ש**. וז"ל הרא"ש למה הוצרכו לעשות פסין לביראות וכו', ובקל יותר הי' לעשות צוה"פ מד' רוחות וכו' וי"ל דלא הי' מתקיים כ"כ וכו', וכן צ"ל גבי שיירא שחנתה בבקעה שמקיפין שלשה חבלים וכו', ולא עבדי צו"ה, א"נ הא דשרינן פאה בחצר ובמבוי שיש בה דירין אבל בבקעה דלית בה דירין לא שריא, עכ"ל הרא"ש, ופי' החזו"א דמש"כ הרא"ש בסוף דבריו החילוק בין חצר לבקעה בא ליישב גם הא דלא קשיא מדוע הוצרכו לעשות פסין לביראות (והוא דלא

(ט) אמרו בגמ' מעשה באדם אחד שנעץ ד' קונדסין בארבע פינות השדה ומתח זמורה עליהם ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים, וא"ר יוחנן לענין שבת לא התירו לו, ואמרו בגמ' אלימא בעשר בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא, והקשו תוס' דלמא סבר כנהרדעא דאצרכוהו דלתות אפילו בעשר, ע"ש. מבואר דלנהרדעי דבעי דלתות במבוי בעי דלתות גם בחצר, ונראה מדברי התוס' שאינו דוקא בחצר שדרסי בה רבים, ע"י ח' א', אלא גם בשדה בעי דלתות, וביאר החזו"א שזה דוקא בפרוך מרובה, אמנם להלכה דלא בעינן דלתות אלא ברה"ר כמש"כ בשו"ע סי' שס"ד סעיף ב' אין נ"מ בזה. (ובאבן העזר סי' שס"ה ס"ב הוכיח מקו' התו' דחצר אסור במפולש, וביאר באבני נזר סי' רס"ב אות ד' דאי מפולש אינו אסור הא צוה"פ מחיצה גמורה, ואי בעינן דלתות ע"כ דהוא משום פילוש, והחזו"א סי' א' סק"ל לא נחלק על האבן העזר, ומש"ה הוצרך לדבריו כאן, אמנם, הציוור שבגמ' דנעץ קונדסין בשדה משמע דלא בקעי בה רבים, וא"כ ע"כ צריכים לת' החזו"א וברא"ש גרס בארץ אבל ממה שדנו על כלאים משמע דאיירי בשדה ועמש"כ סוף סק"א).

(י) **אפשר דהתוס'**. לעיל סק"א פירש רבינו דאין דברי הריצב"א רב שאין הכרע מסוגין לענין פרוך מרובה, אבל לענין דינא אין לחלק בין עומד מרובה לפרוך מרובה, וכאן צידד לפרש כוונת הריצב"א שיש לחלק לדינא ביניהם וע"י בחת"ס תשובה פ"ח שהשוה דעת ריצב"א לדעת הרמב"ם, והביאו החזו"א להלן סי' ט"ו אות ב': **דברי ריטב"א**. ואלו דבריו, כי רב יוסף אפי' אליבא דרבנן רצה לדקדק דפרצה יותר מעשר לרב חשובה פרצה גדולה, ולפי' אין לה תקנה בצ"פ, וחכ"א שאף זה אינה פירצה כ"כ שלא תועיל לה צוה"פ, ואפשר דאפילו רבנן לא שרו לה בג' רוחות, דלא הוו פליגא דרב כולי האי עלייהו, ומ"מ מדרב נלמד לרבנן דלכל הפחות פרוך מרובה על העומד, שהיא פירצה גמורה לכל באי עולם שלא תועיל לה צורת פתח, ואנן דחינן דמק"ו דרב ליכא למשמע מידי, דאיכא למיפרך, אבל אפשר שהדין עצמו אמת כדמוכחינן לה מההיא דפסין, עכ"ל, אכ"כ הביא את קושיית התוס' ותירוץ השר מקוצי דאין לחלק בין עשר ליותר מעשר וכי' שלפי הפי' האחרון אינו כן ואכ"כ כ' בזה"ל, אבל הנכון דאנן השתא דומיא דכלאים מיירינן ובכלאים לא שייכי ד' מחיצות, דמחיצה אחת די, שנעשית צוה"פ כגדר, זה סומך מכאן וזה סומך מכאן, וכשהתחברו שם ד' קונדסין זהו להתיר ד' מיני כלאים והכל יש לו דין מחיצה אחת, וגם לענין שבת כשאמרנו שנוהג או שלא נוהג, לא דברנו אלא

דשיירא מוכרח שאין נורת הפתח מועילה כדאמר צירו, וכיון שאנו מקליין צמצוי צלורת הפתח צד' רוחות ציתר מעשר דלא כהרמב"ם והסמ"ג, אי מקליין צבקעה צעשר הוא כתי קולא דסתרי, וכן משמע צרא"ש צסוכה סי' ח' שאין חילוק לדין בין עשר ליתר מעשר צשום מקום.

יב) ונראה דצבקעה דאסריין צלורת הפתח צד' רוחות היינו כל שפרוץ מרובה צד' רוחות ואף על גב דאיכא עומד טווצא דאס לא כן אין לדבר שיעור כמה יהא עומד, וגם אין לחלק בין צבקעה לדין לחצר ומצוי לדעת הרמב"ם לענין שיעורא, מיהו כצ"ב דפנות עומד מרובה נראה דמהני נורת

אין ראוי שהירו' אינו מחלק בין צקעה לחצר, ומחלק בין עשר ליתר מעשר, אצל לגמ' דילן אין חילוק בין עשר ליתר מעשר, וצקעה לעולם אסור, וצספר קרבן נתנאל ס"ק נ' כ' דפסי ציראות כחצר ומצוי הוא, כמש"כ רש"י י"ח א' דחשיב מוקף לדירה יעו"ש וצ"ע דגם צשיירא חשיב מוקף לדירה כמש"כ רש"י ט"ו צ' ד"ה לא התירוס, ועל כרחק לענין להמיר צלורת הפתח צד' רוחות צעינן דירוין ממש כחצר ומצוי וזה לא הוא צפסי ציראות וצשיירא, וצמ"צ סי' סס"צ צצה"ל ד"ה אצל כ' להקל צבקעה צלורת הפתח צד' רוחות צעשר מכת הירו' שכ' הרא"ש, ואין הדבר מוכרע, וכונת הרא"ש י"ל לחזק תי' צתרא דממתני'

• פשר חזון •

בדעת החזו"א, דלפ"מ שחילקו תו' בין חצר לשיירא בבקעה, ולדין בבקעה סבירא לן כרב יוסף בחצר, וכל הסוגיא איירי בחצר, ומוכחנין מדברי יוחנן דאיירי בחצר וע"ז קאי כל השקו"ט, ואה"נ הומ"ל דרבי יוחנן איירי בבקעה אלא דלפ"ז צ"ל דמש"כ בגמ' שדה לאו דווקא, ועי' במש"כ לעיל ס"ק ט' ועמש"כ הבה"ל שיש לסמוך אסמ"ק וסמ"ק, כ' החזו"א דהוי כתי קולי דסתרי אהדדי, עי' בגמ' לעיל ד' א' (ובדעת הבה"ל י"ל דסמך עמש"כ בס"ק נ"ט שיש להחמיר כסמ"ק וסמ"ג, והחזו"א נקט בפשטות כמ"ש ריש הס"ק דכתירוץ זה קיי"ל להלכה בשו"ע, ובשונה הלכות העתיק מש"כ במשנ"ב שטוב לחוש להרמב"ם ולא העתיק דברי החזו"א, משמע שסבר שגם המ"ב נקט בפשטות דלא כהרמב"ם אלא י"ל דכיון שאין הנידונים כאן תלויים בעצמותם זה בזה, אלא שנח' הדעות בראשונים איך ליישב סתירת הגמרות, ואי הא לא הא, ואי הא לא הא, אבל כיון דאין כאן סתירה בעצם, לא חשיב סתרי אהדדי) ובשונה הלכות שס"ב דין מ"ב העתיק דברי המ"ב והחזו"א.

יב) כתב רבינו דפסול צוה"פ בד' רוחות בבקעה הוא בפרוץ מרובה אף שיש שם עומד (ונראה דמצרפינן אפי' עומדים שאם לא הי' צוה"פ היו מתבטלים מחמת אחי איריא, כגון עומד ד' צוה"פ הי' עומד ד' צוה"פ הי' עומד ד', דהוי י"ב עומד וי' פרוץ, ואם לא הי' צוה"פ הי' ח' עומד ופרוץ מרובה, ועוד אפשר דאף בגוונא שנסתפק רבינו לעיל סי' ד' ס"ק ד', עומד ג' פרוץ אמה עומד הי' פרוץ ו' אי חשיב עומד מרובה כה"ג ע"ש, אם בפרוץ אמה יעשה צוה"פ יהני לעומד מרובה): **אין לדבר שיעור כמה יהא עומד.** אי נימא דפסול צוה"פ מד' רוחות הוא משום דהוי כעין צוה"פ באויר, עי' ס"ק י"ד, לפמש"כ רבינו בהל' כלאים סי' י"א ס"ק ח' והבאנו דבריו בסוף הסימן, דאפי' אי נימא דצוה"פ באויר לא מהני לענין כלאים אם הסמיך לה מחיצה ד' אמות מהני, הי' מקום לחדש דה"ה הכא, וכעין זה צידד הגאון רבי שמחה בונים ולדנברג (בכת"י) וכתב שם עוד דגם אי נימא שאין כאן ענין ד"א יש ליישב כוונת הטור ע"פ דברי הגאון יעקב דף י"א שכ' בשם הטור דצבקעה לא מהני כשנפרץ כולו, אבל פרוץ מרובה אפי' בבקעה, ושמיעא לי' הא מפסי ביראות, ע"ש, ועפ"ז יש ליישב דהיקף כתיקונו יקרא כשיש פסין אמה בכל הזוויות שבוה כבר אין איטור דאורייתא, א"כ שפיר אפשר לומר שבצקעה לא אסרו בזה, (עי' ס"ק דמש"כ בשם רבינו חיים הלוי) והגר"ח קניבסקי השיב לו דמאד קשה לומר שהטור יכתוב ברמזים ויסמוך על חכם שיבין מדעתו דמיירי בפסין כפסי ביראות שהטור כמדומה לא הביא כלל דין פסי ביראות: **מיהו כשב' דפנות.** הוכיח רבינו מהתו' והמ"מ דמהני צוה"פ בדופן ג' בפרוץ מרובה, אבל הר"ן כתב דדוקא במבוי מתוך חומר שהחמירו בו דאפי' בעומד מרובה בעי צוה"פ השוו מידותיהן והקילו אפי' בפרוץ מרובה, (ועי' להלן ס"ק כ"ג דמשמע מדברי רבינו דאפי' כשרוב ההיקף פרוץ מרובה מהני צוה"פ בדופן ג', כגון ב' דפנות י' ו' זכנ"ז וצוה"פ כ', ועי' סי' מ"ג ס"ק ו' וסי' י"א ס"ק ג', ורש"י כאן כתב חצר שרובה פתחים וחלונות "בארבע דפנות" אינה ניתרת

כהקרבן נתנאל אות ח' שכ' דאחרי תירוץ זה עדיין בעי לתי' דלא עבדינן צו"ה משום דלא הי' מתקיים, ויבואר בדברי החזו"א (להלן) ואם זה יישוב גם לר"מ דאסר בפסי ביראות יתר מ"י, מוכח מזה דצוה"פ בפרוץ מרובה בבקעה אסור גם ב' (ולא ידעתי מדוע נקט רבינו רא"י זו מהרא"ש, ולא נקט לה מתוס' דמוכח הכי טפי בדבריהם) ובספר קרבן נתנאל אות ח' כתב על תי' הרא"ש א"נ הא דשרינן בחצר וכו', וה"ה פסי ביראות חשבינן מוקף לדירה, כמ"ש רש"י י"ח א' ד"ה בחצר, וז"ל פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא הוא (ולא חשיב קרפף שלא הוקף לדירה גם ביתר מבית סאתים) והא דלא התירו חכמים עי' צוה"פ משום דאתו גמלים ושדו להו, אך מהך סברא דבכל יכול ליפול ע"י רוח מצוי' הדר ב', עכ"ל הק"נ, וכך פי' החת"ס בתשובה פ"ח והו"ד לק' סי' ט"ו אות ז', והחזו"א הקשה דא"כ גם שיירא תחשב מוקף לדירה וכמ"ש רש"י ד"ה לא התירוס וז"ל רש"י דלא התירו מחיצה גרועה ליחיד אי הקיף בהן יותר מבית סאתים ואע"ג שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום בע"ש, וא"כ ע"כ שאין ראוי מדין הוקף לדירה שבדיני קרפף לדיני צוה"פ, אמנם יש להעיר שבתוס' י"ח א' ד"ה אפילו כתבו בתי' אחד דגבי שיירא הואיל ונעשה לצורך שעה לא הוי חשיב מוקף לדירה כמו פסין, ע"ש, וכדברי החזו"א עולה מדברי שו"ע הגר"ז סי' שס"ב דין י"ט שפי' חילוק השו"ע דחצר ומבוי שיש בהם דירוין ומקיפים אותם לדירה ולא בשביל היתר טלטול בלבד, ולכן מועיל צוה"פ מד' רוחות, אבל בבקעה שבא לעשות בה היקף כדי להתיר לטלטל בתוכו אינו מועיל מדברי סופרים כשכל הד' רוחות עי' צוה"פ, עכ"ל וע"ש, א"כ פסי ביראות הוי כשיירא דהא לא דנו לעשות צוה"פ אלא כדי להתיר הטלטול וכדברי החזו"א, ובחזו"א להלן ס"ק כ"ג כ' בעושה צוה"פ בכניסה לבית, דאפשר דלא חשיב לדין דירוין באותו היקף ואינו אלא היקף לטלטול והוי כבקעה, אבל אחרי שהכריעו אחרונים ז"ל להתיר ע"כ שהכריעו דלא גרע ממבוי, ועמש"כ שם, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ב כ' דלשיירא לא מהני ד' קונדסין: **ובמ"ב סי' שס"ב.** כתב בביאור הלכה ד"ה אבל בבקעה, דמסתמת הטוש"ע וכן מקיצור פסקי הרא"ש ומתוס' ד"ה אילימא משמע דאפילו בעשר לא מהני בבקעה, אכן מדברי הירושלמי שהובא ברא"ש משמע בהדיא דדוקא ביותר מעשר לא מהני אבל בעשר מהני אף בבקעה, ולמה נאמר שהרא"ש יחלוק ע"ז, וכך משמע קצת מפשטות הסוגיא דילן דקאמר אילימא בעשר וכו' ולא משני דרבי יוחנן איירי בבקעה ולדינא בודאי יש להקל ולסמוך אסמ"ג וסמ"ק שכתבו בהדיא להקל בזה, אח"כ מצאתי בח"א שכתב ג"כ בהדיא להקל עכ"ל, וע"ז כ' החזו"א דמהירושלמי אין ראוי כיון שהירושלמי לא מחלק בין בקעה לחצר (כמשנ"ת לעיל ס"ק א', ואפי' לכל הפירושים שנתבאר בס"ק ב' וד', הקולא בעשר היא רק לר"ל ורבי יוחנן פליג ע"ז, ובביאור הלכה פירש שלענין שבת לא נחלקו) ומה שהביא הרא"ש את הירושלמי, זה רק בשביל הרא"י דשיירא, (ומה שהוכיח בבה"ל מהסוגיא, אולי י"ל

רבי יוחנן שכי' שירושלם נעשה רשות היחיד מן התורה על ידי צורת הפתח אף על גב דהוי מד' רוחות כמש"כ תו' שם ד"ה חייבין, דחייבין עליה משום רשות הרבים לעומד בצמלע הפילוש יעו"ש, ומיהו נראה לנענין זיטול מתורת פתח לא חשיב האי דהוי צמלע ירושלים כצורת הפתח מד' רוחות אלא כצורת הפתח לדופן ג' של צ' דפנות זה כנגד זה, כיון שהצורת הפתח נעשה צוקף המצוי זין צ' דפנות, ושפיר מהני אף לאמלע הפילוש שאין לו מחילות צסמוך לו, ומיהו למדנו לצורת הפתח מהני מן התורה לדופן ג' אף ציתר מעשר, ומדברי רב יוסף י"א א' שדן בחצר שרובה פתחים והיינו צד' רוחות, ויליף לה ציתר מעשר, נראה דמן התורה הוי מחילה, דאי מן התורה לא הוי מחילה מנ"ל שהקילו חכמים בצורת הפתח פסול מן התורה, ורב יוסף היה לו להזכיר ק"ו פרוץ מרובה שפסול מן התורה אינו דין שלא הותר טלטול, ונראה דאפי' צצקעה דאסרינן אינו אלא לענין טלטול דרבנן, וכן לדעת הרמב"ם ציתר מעשר דאסרינן צד' רוחות בצורת הפתח אינו אלא דרבנן, וצמ"ב שם צצה"ל ד"ה כשכל הביא צסם הפמ"ג להסתפק צזה,

הפתח אף צצקעה וכעין שכי' תו' י"א א' ד"ה חצר וכמש"כ המ"מ לדעת הרמב"ם, ויש לעי' אי דוקא צזה כנגד זה או אפי' אס צ' דפנות כמין ג"ס, מיהו צדופן אחד לא סגי, וצספר מ"צ ס"ק נ"ז כ' אס היה ההיקף כתיקונו כו' יותר מעשר כו' צד' רוחותיה כו' הפרוץ מרובה כו', וזה תמוה מאלד מאי יהי' ההיקף כתיקונו כיון שפרוץ מרובה צד' רוחות יותר מעשר, מיהו צעומד מרובה ופרלות יותר מעשר בכל ד' רוחות מותר לכו"ע, ואף צצ' דפנות עומד וצהן פרלות יותר מעשר והדפנות הפתוחות יותר מעשר שרי לכו"ע, ואולי זה כונת המ"צ ולצדדין קאמר, וכן מש"כ הטור ואפי' אס הפרוץ מרובה היינו צאותו דופן שיש צזה פרלה יותר מעשר.

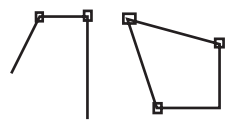
יג' ו' א' תוד"ה רב, דהא צורת הפתח מהני מן התורה אפי' לרב ציתר מעשר כדאמרינן לקמן גבי כלאים, וכ"כ תו' לקמן כ"צ א' ד"ה והאמר רבי יוחנן, והנה לפי ראיית תו' מכלאים מצואר דאף צד' רוחות מהני מן התורה ציתר מעשר שכן הדין בכלאים, וכן משמע צמו' לקמן כ"צ א' ד"ה והאמר

• פשר חזון •

וההיקף כתיקונו היינו בב' הדפנות וכדעת התו' והמ"מ דלעיל, והובאו כל דברי החזו"א בס"ק זה, בשונה הלכות שס"ב דין מ"ג, ע"ש.

יג' דהא צוה"פ מהני מה"ת. ובמקור דין צוה"פ כתב רבינו חיים הלוי דהוא הילכתא, ובגליונות חזו"א כ' דעיקר הדבר היתה הלכה למ"מ בצוה"פ לא נתפרש, ואפשר דעיקרה סברת חכמים דזה חשיב מחיצה, ע"ש: **שכן הדין בכלאים.** הוכיח רבינו שצוה"פ מד' רוחות הוי רה"י מה"ת מדמהני בכלאים כדאמר י"א א', ויש לדחות שבצוה"פ יתר מעשר הנידון הוא בצוה"פ עצמה, ועי' לעיל ס"ק ה', וא"כ יש להוכיח מכלאים, אבל בצוה"פ מד' רוחות הנידון הוא דפתחא מד' רוחות לא עבדי אינשי וכמש"כ ס"ק י"ד דלענין שבת צריך שם רה"י מוקף וגדור מכל רוח, משא"כ בכלאים שא"צ יחוד רשות אלא מחיצה מבלדת, וא"כ אין ראה משם, ודעת רבינו שגם בצוה"פ מד' רוחות הנידון הוא על כל צוה"פ מצד עצמה כדי להחשיבה צוה"פ ולא על הרשות, וא"כ ילפינן מכלאים שאין צריך שיהי' גדור מד' רוחות, ומעי' חזו"א כלאים י"א ז' ומיהו נראה וכו'. עי' להלן ס"ק כ"ג דמשמע דאפי' בב' דפנות שרחבן יתר על ארכן מהני, ולפ"ז ה"ה הכא מהני אפי' אם בכל רוח הרוחב שבין הדפנות יתר על ארכן, ועי' בס' משכיל אל דוד סי' א', ועי' בשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ב שהעתיק דברי רבינו לגבי בקעה, דאפי' לדידן יהני בכה"ג: **בשם הפמ"ג להסתפק.** עי' בפמ"ג שכי' שמסופק בצוה"פ אי הוי מחיצה דבר תורה וכו' או שצוה"פ מהני להתיר כרמלית ופרצה יותר מעשר דמה"ת הוי מחיצה וכו' ולכאורה צוה"פ לא מהני רק בכרמלית וכדומה הא למיהוי רה"י גמור עי' צוה"פ לא, וצ"ע טובא, ע"ש, משמע מדבריו שמסופק על כל צוה"פ אי מהני מדאו', וא"כ קשה מהתוס' שהובא בריש הס"ק, ונ"מ בצוה"פ ברה"ר למ"ד אתו רבים ומבטלי לחיי עמש"כ סי' ס"ק א', ובב' דפנות קצרות וב' צוה"פ ארוכות אי נימא דמדאורייתא לא מהני ב' מחיצות ולחי אלא בארכן יתר על רחבן, ועוד נ"מ למ"ד דפרצה יתר מעשר פוסלת מדאורייתא, ואפשר שבאמת נסתפק רק בד' קונדסין דגרע כמבואר ריש ס"ק י"ד, והא דמשמע בלשונו שהוא ספק כללי בצוה"פ, הוא משום דס"ל דאין שום נ"מ לדידן, וכך משמע בכה"ל שלא השיג עליו מדברי התוס' הנ"ל, וכן בכה"ל סי' שס"ד ס"ב ד"ה והוא וד"ה ואחר פשיטא לי' דלהרמב"ם דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה, מהני צוה"פ לרה"ר מה"ת, ע"ש, ועי' בשונה הלכות סי' שס"ב דין

בצוה"פ, דמשמע שדעתו כהתו' והמ"מ, אבל הר"ן כתב דה"ה באחת משלש מחיצות דהוו דאורייתא, אלא דלרבנותא נקט הכי דאפי' דופן רביעית דלא צריכה מדאורייתא, מצטרפא בהדי שאר דפנות לשווי פרוץ מרובה על העומד, עכ"ל וע"ש, מבואר דלא כמשמעות דברי רבינו דאפי' דופן שלישיית מצטרפת לפרוץ מרובה, ויעוין להלן, אמנם אפשר שדעת הר"ן שבכל דין עומד מרובה דינינן לד' רוחות, עי' ס"ק ז', וא"כ אין מדבריו ראי' למאן דס"ל דדין כל רוח בפנ"ע גם לקולא): **ויש לעי' וכו'.** בתוס' רבינו פרץ כתב דמהני צוה"פ ברוח שלישיית דמבוי משום דהתם מטעם פתח שרגילות לעשות שני פתחים זה כנגד זה אבל אין רגילות לעשות פתחים בכתלים שהם בצדדים, ועי' בלח"מ הל' סוכה פ"ד הי"ב, ע"ש (ויש בזה הרבה ציורים, עי' ס"ק ו' סי' י' ס"ק ט"ו וסי' ט' ס"ק ט', ולפי הצד דמהני יש לדון גם בכה"ג * ובכיו"ב, וגם בב' מחיצות זכניז יש הרבה ציורים כשאינן מכוונים כגון זה * עד היכן יעמיד צוה"פ ויחשב עומד מרובה, ונפק"מ בכ"ז גם לדעת הרמב"ם ואפי' בעומד מרובה בכל הרוחות יש לעי' בצוה"פ בקרן זוית לפמש"כ סי' ח' ס"ק א' דלא הוי עומד מרובה, אמנם בזה י"ל דרואים הרוחות לפי צוה"פ והוי עומד מרובה וכמש"כ סי' ח' ס"ק ח', ע"ש, ובראב"ד שהובא בראשונים ח' ב' מבואר דמהני כה"ג ובשו"ע סי' שס"ג ס"ל סתם כוותיהו, אע"פ שבסי' שס"ב סי' הביא גם את דעת הרמב"ם): **ובספר מ"ב וכו'.** שם כתב אם הי' ההיקף כתיקונו אלא שיש בו פרצות יותר מעשר מהני צוה"פ אפי' בבקעה "בארבעה רוחותיה" אפי' אם הי' הפרוץ מרובה על העומד, עכ"ל וע"ש, ותמה עי' חזו"א אם פרוץ מרובה בד' רוחות איך יש היקף כתיקונו, וי"ל דמש"כ במשנ"ב "ההיקף כתיקונו" כונתו לכלל ההיקף, ועל דרך שנתבאר בר"ן שהובא לעיל, ואף שבכה"ל סוף סי' שמ"ו ד"ה הבולטין לכאו' מבואר דמהני צוה"פ ברוח אחת אף שפרוץ מרובה בכלל ההיקף, י"ל דס"ל להקל בתרוויהו לענין צוה"פ הן בפרוץ מרובה בכל רוח כשעומד מרובה בכלל ההיקף, הן בעומד מרובה בב' רוחות כשפרוץ מרובה בכלל ההיקף וכך פי' המשנ"ב דברי הטור והפוסקים שהעתיקוהו, אף שלא נזכר בהם "בד' רוחות" כשכתבו דמהני צוה"פ (וצ"ע מה שציין בשעה"צ ס"ק מ"א לבוש, דמשמע דקאי עי', ובלבוש העתיק דברי הטור אות באות) וחזו"א פי' דברי הטור דמש"כ אפי' אם הי' הפרוץ מרובה היינו בב' דפנות

רצ יוסף, ואפשר דעל גציהן דקאמר היינו על ד' קונדסין שנעץ ולפי זה מצואר שאין חילוק בין רוח אחת לד' רוחות, ואין דברי ר"ח רק למאי דקאמר מן הלד, וכן משמע בר"ן פ"ק דסוכה בסוגיא דז' כהלכתן דלורת הפתח מהני זד' רוחות שצנת מן התורה].

(יד) י"א א' תוד"ה חזר גם לפרוך מרובה מד' רוחות לא יועיל לורת הפתח ופתחא מד' רוחות לא עבדי אינשי כו' אף על גב דלענין כלאים משמע דאף אם עושה לורת הפתח צאיר מהני לענין שמונת מכאן לנטוע גפנים ומכאן לזרוע, שאני כלאים שאין צריך יחוד רשות אלא מחילה מצדלת, אבל לענין שצנת דלריך שם רשות היחיד מוקף וגדור מכל רוח, צריך לחול על הפרעה הנשארת שם פתח של כניסה ויציאה של רשות המוקף, ויש לעי' גם למאי דמסקינן דמהני לורת הפתח מכל זד, אי צעינן דוקא שיהיו לורת הפתח עריצין ודבוקין בכל

ומש"כ שם מפ"י ר"ח לא ידענא כונתו דאף אם יהי' כונת הר"ח שאין להחיר זד' רוחות צורת הפתח לענין שצנת, מכל מקום היינו דוקא ציתר מעשר אבל צעשר אין לאסור וכמש"ל לעיל, ואף אם נפרש דעת ר"ח לאסור אף צעשר ודאי איכא למימר דאינו אלא מדרבנן, שכל הסוגיא צהיתר טלטול קיימינן, ולענין מן התורה יש ללמוד מכלאים וכמש"כ תו', אבל עיקר פי' ר"ח נראה כדי לפרש הא דקאמר אי מן הלד שלפי פי' ר"ח ופי' הרי"א"ף אי אפשר לפרשו לפרש"י שהרי מצואר שהיה זד' רוחות, והלכך פי' דהא דקאמר דנעץ ד' קונדסין היינו לעשות מחיצות ועשה מחיצות ושאל על ענין הפתח שנשאר שם והתיירוהו ותקרו אמוראי זדרא צתראי, על איזה ענין היתה השאלה ושנחלקו בה רבי יוחנן וריש לקיש לענין שצנת וכדאמר אילימא צעשר כו' ומסיק דמן הלד היה הפתח, אבל לענין דינא שפיר יש לומר שאין חילוק אם לורת הפתח מרוח אחת או מד' רוחות וכמשמעות תחלת הסוגיא דרב יוסף דן בזה לרב, ונדחו דברי

• פשר חזון •

(יד) דלענין כלאים משמע. מדין מחיצות כלאים דמהני עומד מרובה כמ"ש דף ט"ז אע"פ שיש רק מחיצה אחת וא"צ היקף של כל הרשות, אמנם, בחזו"א כלאים סי' י"א ס"ק ח' העתיק הדבר בלשון אפשר וסיים דלדינא צו"ה מרוח אחת צ"ע ואם יש עומד ד"א מכאן וד"א מכאן ודאי מהני ע"ש, (עי' בליקוטים עירובין סי' ד' סקט"ז שכו' לחלק בית סאתיים בצוה"פ, ולא הזכיר מחיצות, ע"ש, ועי' בחזו"א שביעית סי' כ"ז סקט"ז שכו' לעשות מחיצת ד' אמות סמוך לקנה צוה"פ מצד אחד, ע"ש) ובדיני כלאים שבסוף חזו"א כלאים לא הזכיר חילוק בין צוה"פ מצד אחד לצוה"פ מד' צדדים, ע"ש, אבל בהלכות כלאים של הרב קלמן כהנא אות י"ח כתב כדברי החזו"א בספר, (ועי' בריטב"א שהובא לעיל סק"י מבואר דמהני בכלאים צוה"פ מרוח א') ובעיקר דין צוה"פ בכלאים צ"ע דהרמב"ם השמיט דינא דסוגיין משום שלא נזכר במתני', עמש"כ בזה החזו"א בכלאים שם, ועי' בקובץ שיעורים ב"ב אות ס"ד שכו' שעפ"ד הר"י מיגש שהיניקה מערכת צ"ל דסוגיין איירי בצונמא, ועי' בדברי יחזקאל סי' ה' אות ט"ו שכו' שיש בזה מח' הסוגיות, והרמב"ם השמיטו משום דצוה"פ אינה מחיצה מצד עצמותה, אלא דמהני להשלים הרשות, אבל בכלאים שאינו תלוי בדין רשות כלל אלא במחיצה לא מהני צוה"פ, ע"ש, ובחזו"א דיני כלאים דין כ' ודין כ"ח כתב שאם עושה צוה"פ נכון להחמיר להרחיק שיעור של תורה, ע"ש. ויש לפרש טעמו, משום דחשש לכתחילה להשמטת הרמב"ם הטור והשו"ע או משום דחשש דתפסל צוה"פ ולא ישימו לב, ונ"מ באופנים שכשר להרמב"ם, ועי' בספר מנחת שלמה סי' ל"ו שהאריך בזה, ובחזו"א ערלה שהוא בתרא ציין שמצא דין צוה"פ בכלאים ברי"ו נתיב כ"א ואח"כ מצא שכ"כ גם ב"י סוף סי' רצ"ו בשם סמ"ק: ויש לעי' וכו'. למסקנה דצו"ה מד' רוחות מתיר בשבת, דן רבינו האם הוא משום דבכה"ג לא חשיב צוה"פ באויר, אבל צוה"פ שיש פתחים בינה לכותל פסולה, או משום דגם בשבת אין פסול בצוה"פ באויר, רק שאין תועלת בצוה"פ אחת כל זמן שלא נשלם ההיקף, או דלעולם יש בשבת פסול מיוחד של צוה"פ באויר אבל אם כשנדון אותה לצוה"פ נוכח לדון בעומ"ר לא היה צוה"פ באויר, ועי' להלן סקכ"א וסקכ"ג ועוד מקומות שכו' בפשיטות דלענין שבת לא מהני צו"ה באויר, ונ"מ בזה גם בעשה ב' מחיצות כמין גאם ומחיצה שלישית ע"י צוה"פ ארוכה טפי כזה * דאי צו"ה באויר לא חשיבא לענין שבת, גם הכא פסול משום דרק חלק מצוה"פ משמש לרשות והקנה השני עומד במקום שאינו מתיר, ובחזו"א סי' א' סקמ"ז מבו' דלא מהני,

מ': ומש"כ שם מפר"ח. דכתב שם בבה"ל דלפירוש ר"ח דמירי הא דארבע קונדסין שהיו קנים ביניהן פחות פחות מג"ט בין זה לזה כדי שתהי' מחיצה בודאי מוכח להדיא דעי' קונדסין גרידא לא הוי מחיצה, ועכ"פ אין שום מקור דיהי' מחיצה מדאורייתא ע"י ד' קונדסין גרידא, ואדרבה משמע לכאורה להיפוך מדהצריכו שהיו קנים ביניהן, אלא שאפשר קצת לדחות דהוא מדרבנן בעלמא, ע"ש, וע"ז השיג החזו"א דאף אי נימא דמש"כ הר"ח כדי שתהי' מחיצה, מתפרש כמ"ש בבה"ל י"ל דבעי לי' רק ביתר מעשר (ובדעת הבה"ל י"ל דבסוגיא דנו אי בעשר או ביתר מעשר, ומשמע מסתימת דברי הר"ח דקאי אכולי גוונים): אבל עיקר פר"ח. ר"ח פי' דצוה"פ מן הצד, היינו שאין לה אלא צדדים, כלומר העמיד מזוות בלא תקרה אלא קנה מכאן וקנה מכאן, ומש"ה הוצרך ר"ח לפרש שבין אלו הקונדסין קנים זה אצל זה בפתח מג' טפחים כדי שתהי' כמו מחיצה ומתח זמורה עליהם שבביל שלא יושממו ויפלו זולתי מקום הפתח, ונעשו עי"ז ג' מחיצות, ולא נשאר לדון אלא על מחיצה רביעית, כיון שזה ודאי שא"א להתיר ע"י ד' קונדסין גרידא בד' רוחות, אבל אין מזה ראי' לצוה"פ שהיא כתיקונה שלא תועיל מד' רוחות, והחזו"א צידד להוכיח אי נפרש מסקנת הגמ' דקאמר דאיירי על גבן דהכוונה על ד' קונדסין, וליכא ג' מחיצות, דכל מאי דאמרינן בהר"א דאיכא ג' מחיצות הוא רק משום דבלא"ה לא יתכן דיהני מן הצד, וא"כ למסקנה מבואר דמהני מד' רוחות, אמנם, החזו"א נקט בלשונו לפי' הר"ח ולפי' הרי"א"ף, ופי' הרי"א"ף במן הצד הוא בסוף הכותל ודלא כהר"ח, ובבה"ל שם הביא פי' הרי"ף להוכיח מזה שיהי' סתום המחיצה עד אותו מקום, ויש מקום לטעות בדבריו שגם ר"ח פי' כן, ואולי לא עיין החזו"א בפנים הר"ח, וא"כ פירוש דבריו כאן הוא דמש"כ הר"ח כדי שתהי' מחיצה דאין הכונה למחיצת עומ"ר הלכתית (או תחילת מחיצה, כמ"ש רבינו חיים הלוי שהובא לעיל סק"ד) אלא מחיצה כדי שהפתח לא יהי' בצד, כיון שאם הפתח בצד, הוי צוה"פ מן הצד לפי' הרי"ף ופסולו ברור, אלא העמיד הר"ח שהי' קבלה בידם בהאי מעשה שנעץ קונדסין לעשות מחיצות בצדדים, וע"ז דנו אם הי' הנידון באופן שנשאר פתחא מן הצד, או שהי' פסול אחר, ועי' להלן סי' ח' סק"א שרבינו עדיין פירש לדעת הרי"ף פרצה בקרן זזית כמו לשאר הראשונים, אע"פ דלכאו' כאן הביא מבה"ל לא כך, גם לפ"ז צ"ב הוכחת רבינו דלפ"ז מבואר שאין חילוק בין רוח אחת לד' רוחות, וצ"ע. ועי' סי' ח' ס"ק י"א שהוכיח מדין צוה"פ באלכסון, דגם לדעת הרי"ף כשפתוח כל הפתח נראה שפיר כפתח רחב, ע"ש, וא"כ עדיין צ"ע מדוע הוצרך הר"ח לפרש שעשה קונדסין בצדדין, ועי' בספר ברכת שלמה סי' ט"ו במו"מ הגר"ש טניצקי [טנא] והקה"י בדברי הר"ח, ע"ש.

כיון דחשיב כסתום מחמת עומד מרובה של מחילה לא חשיב כצורת הפתח באויר, ואפי' לדעת תו' דלחי כה"ג פסול, [עי' לעיל סוף סימן ה'] שאני התם דלחי לא הוי אלא צהיכר צ' דפנות דעריבן, ולכן אפי' למ"ד נראה מנחון הוי לחי, מכל מקום צעינן צורת צ' דפנות דעריבן, מנחון, צין לפרש"י וצין לפי תו', ואין עוצי כותלי מצוי חשיב כלחי, אצל צורת הפתח אין צריך אלא סתימה מכאן ומכאן ולכן חשיב צורת הפתח ככלאים אף בעושה צורת הפתח באויר, ולא אמרינן שאין כאן היכרא דקנה מכאן ומכאן, שאינו אלא כעוצי הכתלים של מצוי דלא חשיבי לענין היכרא כלחי, והלכך לענין לחי סבירא לי' להמו' דכל שהרחיקו ג' טפחים, לא חשיב היכר לחי, ועל זה לא מהני עומד מרובה מה שאין כן בצורת הפתח, ומפני טעם זה סבירא לי' לאחרונים ז"ל דיועיל צורת הפתח בהרחיקו ג' טפחים מכאן ומכאן אף בקנה כל שהו, אף לדעת תו' דכלחי לא מהני אף בעומד מרובה, דכאן בצורת הפתח הנורת הפתח עצמו נידון כמחילה וחשיב לעולם עומד מרובה, והוי כסמוך לכותלי מצוי, ועוד יש לחלק צין לחי לצורת הפתח, דעד כאן לא כתבו תו' דכלחי לא מהני בהרחיקו אף כלחי רחב, אלא כשכל הכותל פרוץ

הקרנות, דכה"ג נחשב כמקוף מכל זד, ואף על גב שכלו פתחים אינו מפסיד, דמכל מקום כל פתח הוא למקום מוקף וגדור ומשמש לכניסה ויציאה, אצל חי הניח פרוצות שלא עשה צהן צורת הפתח, והוי כל צורת הפתח כאילו נעשית באויר, וזה לא מהני לענין שבת למחשב כל צורת הפתח כמחילה ולדון על הפרצות מדין עומד מרובה של הנורת הפתח, דלא חל כלל שם צורת הפתח, צמד צורת הפתח העומדת באויר, או דלמא כיון דלענין כלאים מהני צורת הפתח באויר, גם לענין שבת חשיב צורת הפתח באויר כמחילה, ואף על גב שאינה מועילה כלום מכל מקום כל שתמצא חצרותיה בסמוך לה להצטרף ולהקיף מקום מיוחד לעשותו רשות היחיד מנטרפות ומחירות גם את הפרצות מדין עומד מרובה, ועוד יש לומר דאף אם צורת הפתח באויר לא חשיב כלום לענין שבת, מכל מקום כיון שאפשר לדון למחילות ולדון בעומד מרובה עד שיהיו פתחים למקום מוקף ומוגדר, שפיר חל שם הפתח ושם רשות היחיד צבת אחת, וספק זה הוא אף במצוי המוקף ג' מחילות ופתחו יתר מעשר ועשה צורת הפתח באמצע פתחו והניח פרצה מכאן ומכאן, ונחלקו זה אחרונים ז"ל ומיהו אי עשה הקנים רחבים עד שהן יחירות על הפרצה שמהן עד הכותל נראה דודאי נידון בצורת הפתח

• פשר חזון •

לכו"ע, כיון שלסלק פסול צוה"פ באויר א"צ אלא סתימה ומהני לזה עומד מרובה: ואפי' לדעת תוס'. דן רבינו לדעת תוס' דלחי מופלג מן הכותל לא מהני ללחי, מה החילוק בין לחי דמבוי ללחיים בצוה"פ (אמנם, לראיית הבכור שור מתוס' ד"ה איפכא י"א א' שאין חילוק בין לחי דמבוי ללחי דצוה"פ לכאן צ"ל דס"ל דגם כה"ג לא יהני לדעת תוס') דלחי דמבוי צריך צורה מיוחדת שיהא כמין ג"ם, כיון שעיקר ענין הלחי הוא בהכרת המקום למיוחד ומובדל מסביבותיו כש"נ סי' ג' סק"ה, ולזה לא מהני עומד מרובה, אבל צוה"פ שהוא מחיצה מעלייתא, אף שגם ענינה להכרת המקום ואינה חוסמת העוברים ושבים, ע"י להלן ס"ק כ"ה שרבינו ציין למש"כ בענין לחי, נשלם ענינה לעצמה אף שאין הלחיים עריבין לכתלים וכדחזינן לענין כלאים, (ועי' סקט"ו), וא"צ להאי עומד מרובה ליצירת צוה"פ, אלא כדי שלא תהי' פרצה: למ"ד נראה מבחוץ. פ"י רבינו דהאי עריבן אינו מצד תחילת הסתימה ברוח רביעית, שלזה מהני מה שהגימום דבוק בכותל המבוי, אלא שהוראת לחי אינה אלא בצורה כמין גאם, ובעינין לי' בין לרש"י דס"ק י"ז שהבליטה היא הלחי ובין לתוס' סקט"ז שהגימום הוא הלחי, דע"כ בעינן בכותל צורה כמין ג"ם ולא אמרינן בכל כותל שיהי' חציו החיצון לכותל וחציו הפנימי ללחי נראה מבחוץ או להיפך, עד שיהי' כמין ג"ם, אמנם צ"ע דלדברי רבינו כאן אם הרחיק את הבליטה מהכותל דלא הוי עריבן אלא ע"י עומד מרובה, יהי' תלוי במח' התוס' ורבינו יהונתן ועי' בפירוש סי' ג' סק"ו וס"ק י"ז שיש לדון בפירוש דברי רבינו שם, אי כוונתו להכשיר כה"ג, ע"ש: שאינו אלא כעובי. היינו שאין לומר שהקנה משמש גם ככותל וגם כקנה צוה"פ דהא לענין לחי לא חשיב הכירא כה"ג, וע"כ דצוה"פ נשלם ענינה לעצמה אף שאין הלחיים עריבין לכתלים: הצו"ה עצמו נידון כמחיצה. משום דנשלם ענינה לעצמה: וחשיב לעולם עומד"ר. אחרי דהוי צורת הפתח: והוי כסמוך לכותלי מבוי. משום דא"צ אלא לסתום הפרצות: ועוד יש לחלק. דלעולם בעי עריבן בין בלחי בין בצוה"פ, אלא דבלחי לא מהני עומד מרובה ליצירת עריבן משום דלית ב"י דין עומד מרובה כלל, כיון דלגבי שבת אין תוכן ומהות בקטע של מחיצה בפנ"ע, דכל שלא נשלם כל הרשות אין שום משמעות בקטע הקיים (ועי' סק"ו), משא"כ בצוה"פ דנשלם על ידה כל הרוח חשיב עומד מרובה, וממילא הוי

ועמש"כ בזה להלן סקכ"א: ונחלקו בזה אחרונים. בס' שערי עירובין הביא הדעות, בבכור שור י"א ב' כתב שהקנים לא יהיו רחוקים מהכותל ג' טפחים דומיא דלחי, ובבית מאיר סי' שס"ג סי' א הביא דברי הד"מ סק"ב בשם הא"י דאם עשה צוה"פ לא אמרינן ב"י אתי אוירא וכו' וכן כתב הריטב"א וכך דקדק מדברי הלבוש, ותמה שם על הפמ"ג שהעתיק דברי הבכור שור לצוה"פ דפרצה יתר מעשר, שאין חילוק בזה בין עשר ליתר מעשר, וכתב שם שי"ל דאע"ג דצוה"פ מהני לנפשי להיות עליו שם מחיצה אע"פ שלא נסמך לכותל, מ"מ אפשר שאין מועיל להתיר בפרצה שבצידו מטעם עומד מרובה וצ"ע (וני"מ בשיש עומד יתר מפרוץ ואינו יתר מחלל צוה"פ ע"ש) ובשו"ת הגרעק"א סי' י"ח ג"כ צידד להכשיר ודלא כהבכור שור, ובשו"ת בית שלמה ח"א סי' מ"א כתב דיש לחוש לדברי הבכור שור כי כן נתפשט המנהג להחמיר וגדולי האחרונים הסכימו לדעתו, ובשו"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"ב סי' פ"ח דן לומר שהפסול בהרחיק הוא משום דבעינן שקפי לצוה"פ וכמשנ"ת בריטב"א שהובא להלן סקכ"ה, ואם רחוק מהכותל לא הוי שקפי, ובשו"ת אבני נזר או"ח סי' רפ"ז נקט שהצוה"פ מהני אפי' רחוק מן הכתלים, אבל האויר שבצדדים אינו נותר, משום דלא מצינו דין פתח מרובה על הפרוץ, ע"ש בשערי עירובין כל התשובות בזה, ובמשנ"ב סי' שס"ג ס"ק כ"ג כ' דדעת הרבה מהפוסקים, תו"ש וישועות יעקב וח"א ושו"ת שבסוף שו"ע הרב סי' ג' ושו"ת גור אריה סי' קל"ח ובראש כולם הריטב"א בחידושו שא"צ לדקדק שיהא בתוך ג"ט לכותל דצוה"פ מחיצה גמורה היא, ויש פוסקים שצריך לדקדק, הבכור שור והעתיקו הפמ"ג ושו"ת ארי' דבי עילאי חאו"ח והשע"ת וכן בספר החיים, ובשעה"ד יש לסמוך להקל, עכ"ל ע"ש. ואף שעיקר דברי האחרונים לא באו אלא לומר דלא אמרינן אתי אוירא בצוה"פ, לכאן ס"ל דגם אמרינן עומד דמאי שנא, וכמש"כ בבה"ל שם ד"ה צריך, ועוד דבפשטות איירי בין כותלי משך מבוי שאין עומד מלבד צוה"פ ולדברי רבינו חיים הלוי שהובאו סק"ד י"ל דלא אמרינן אתי אוירא משום דצוה"פ חשיבא כסתומה אבל לא אמרינן עומד מרובה מינה, כיון דלא חשיבא מחיצה לענין שיעורא, ע"ש, וע"ע להלן ס"ק כ"ג: אי עשה הקנים רחבים כתב רבינו דאפי' אי נימא דלא אמרינן עומד מרובה מצוה"פ, אם יש עומד מרובה בקני צוה"פ עצמם מהני

(טו) י"א ב' קנה מכאן וקנה מכאן כו' וכ' המג"א סי' שס"ג ס"ק כ"ח, אצל על גבי כותלי מבוי לא מהני משום לורת הפתח, ונראה דבכתלים צולטים נגד חלל המבוי והניח קנה על גביהן דנידון משום לורת הפתח כמש"כ המג"א שם, אין חילוק אם הכתלים נמשכין משך ד' אמות זין בעיבי נגד ארך המבוי וזין בארך לרחב המבוי דלורת הפתח משום מחיצה ואין צריך היכרא, והוי כפסי חכר, ואי נמשך עובי הצליטה והניח קנה קצר על גבה צסוף המבוי, הותר כלו עד כנגד הקנה אף צפתוח לכרמלית [עי' לעיל סי' ג' ס"ק כ"ג].

(טז) ואי נראה מצחוק ושוה מצפנים, אף על גב דנידון משום לחי, מכל מקום נראה דאינו נידון כשקפי ללורת הפתח, כגון שכותל דרום ולפון מתקצר עובי צסוף נגד המזרח

מרובה וכלל הדפנות לא מהני כה"ג, וכן בדופן ד' רחב ט"ו והעמיד לחי רחב ו' צאמלע והניח ד' וחלי מכאן וד' וחלי מכאן, צריך עדיין לחי לפי' תו' ואינו נותר מחמת עומד מרובה כיון שכלל הדופן פרוץ מרובה על העומד כמש"כ סי' ד', ולא חשיב האי עומד מרובה דפס' ג' אמות, אלא ללא חשיב פרצה יתר מעשר, אצל לענין שיהא חשיב כסתום ממש שיהא הלחי כסמוך לכותל זה לא מהני האי עומד מרובה, וצריך להעמיד לחי אחר ולעשות כעין צ' דפנות דעריצין זין הפס והלחי וכמש"כ סוף סי' ה', מה שאין כן צלורת הפתח דחשיב עומד מרובה בכל משך הדופן חשיב שפיר כדפנות עריצין.

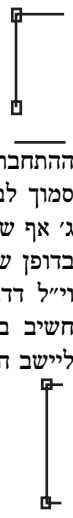
ולפי האמור נראה שאין להסתפק צלורת הפתח שהרחיק ג' טפחים, אלא אם הרחיק מצ' הצלדין אצל אם הסמך צמד לז' כיון דעריצין ג' מחילות שפיר הוי לורת הפתח, וכמש"כ צספר מקור חיים צתיקון עירובין לחלק צהכי.

• פשר חזון •

העתיק דברי המקור"ח בפשטות לחלק בין שניהם רחוקים מהכותל לאחד רחוק, ע"ש. (ויש להסתפק בצירור כזה * שיש עומד מרובה מהקרנות עד קני צוה"פ אי חשיב עריבן).

(טו) כתב הד"מ סי' שס"ג ס"ק י"ג ותמיהני על מה שנהגו האידנא שמערבין ע"י חבל הקשור בב' צדדי המבוי או החצר, דלא אדע מה אדון ב"י דאינו לא קורה דבעינן רוחב טפח וגם אינו צוה"פ דהא בעינן קנה מכאן וקנה מכאן על גביהן, ואין לומר גם כן דמאחר שנקשר בב' בתים הבתים עולים משום קנה מכאן וקנה מכאן וחבל שעליהן הוא הקנה שעל גביהן, דאי כה"ג מחשיב צוה"פ א"כ אין לך קורה שאין בו צוה"פ, וא"כ אמאי הצריכו קורה רחבה טפח הלא בכל שהוא איכא צורת הפתח אע"כ צריך להעמיד קנים, וכ"כ בשו"ת רעק"א סוף סי' ל"ה וכ"כ המ"ב ס"ק קי"ג, אבל בתיקון עירובין להמקור חיים (נדפס להלן בסוף הספר) כתב דקו' המג"א דליהוי הכותל בעצמו צוה"פ לא קשה, דהכא כיון שהכותל ארוך ד' אמות אינו נידון משום לחי (ועי' בדברי הגרעק"א הנ"ל ובחזו"א להלן ס"ק כ"ה מה שדנו בדבריו ואפשר שכל הנידון בד"מ ובמג"א אינו בקנה עליון ע"ג ראשי הכתלים אלא בבית הבולט לתוך המבוי או בכתלי המבוי הבולטים לפניו והניח הקורה באמצע הכתלים, וע"ז אמרו דלא דינינן כל הבית או הבליטה לקנה, וזה א"ש גם לדעת הרא"ש ה' מזוזה סי' י"ד שפתח שממלא כל המזרח ומגיע מצפון לדרום חייב במזוזה, ואמנם בחזו"א להלן ס"ק כ"ב מכשיר לדון כל הבית או הבליטה לקנה, ועי' בחזו"א יו"ד סי' קע"ב סק"ב שכתב להחמיר לתיקון מבואות כדעת רש"י דלא סגי בראשי כתלים, ועי' להלן סי' י"ד סק"ה) והחת"ס בתשובה צ"א כתב דאם הקורה בראש המבוי הוי צוה"פ, ועי' בחזו"א להלן סי' ט"ו אות י"ב שהשיג על דבריו, ע"ש: **דבכתלים בולטים**. המג"א הנ"ל סיים דאי איכא עמוד בולט בכותל נידון משום קנה דלא גרע מלחי בסני"א, והמ"ב ס"ק קי"ג העתיק דנדון משום לחי אם סמך עליו מע"ש ע"ש. אמנם הריטב"א לעיל ע"א פי' דפתחי שמאי היינו שאין להם תיקון מזוזה מן הצד, אבל החזו"א יו"ד קע"ב כתב דאנן נקטינן כפרש"י ומקילין למחשב ראשי הכתלים למזוזה וכמ"ש כאן לגבי שבת, ועי' להלן סק"ה: **נמשכין משך ד"א**. אמנם בהערה דלהלן ס"ק ט"ז נסתפק לומר דחשיב פתחי שימאי, ע"ש: **דצוה"פ משום מחיצה**. עי' להלן ס"ק כ"ה: **וא"צ היכרא**. עי' בפירוש ס"ק ב': **עד כנגד הקנה**. וכ"כ להלן ס"ק י"ט וס"ק כ"ג וכמסקנתו בס"י ג' ס"ק כ"ד עפ"ד הרמ"א וכך העתיק בשונה הלכות שס"ה דין כ"ד.

עריבן: **וכן בדופן ד'**. כוונת רבינו דברוח רביעית א"צ מחיצה אלא לתקן הפרצות, ומש"ה אע"פ שאין כאן עומ"ר בכל דופן, אם הוי משמעות למחיצה חלקית הוי העומד שבה מתקן את הפרצות שמשני הצדדים, אלא דכה"ג לא חשיב עומד מרובה ואפי' לתיקון פרצה, והא דמהני פס ג' לתקן פרצה ב' כשעושה לחי וקורה לפרצה הגדולה, הוא משום דנשלם תיקון כל הרוח, ואז חשיב האי עומד מרובה לתקן הפרצה השני, (וכך יש לפרש דברי הרשב"א בעבוה"ק שהובאו לעיל סי' ד' סק"ג, ע"ש) ובאופן אחר י"ל דאחרי שהפתח הגדול מתוקן, הפתח הקטן א"צ תיקון כלל: **אלא דלא חשיב פרצה**. דסוף סוף במציאות אין כאן פרצת עשר במקום אחד: **ולפי האמור**. צ"ב כוונת רבינו, דהא בין אי נימא דקני צוה"פ בעי סתימה עד הכותל בין אי נימא דבעי עריבן, מה החילוק בין קנה אחד לשני הקנים, ויש לפרש דקאי אפי' בתרא דקני צוה"פ בעי עריבן, וכיון שאיכא קנה ע"ג חשיב גם הקנה השני עריבן וצ"ע, ויותר נראה דקאי אתחילת הדברים דצו"ה באויר לא מהני, וע"ז כתב דאם הסמך בחד צד שפיר הוי צו"ה, אמנם, עי' בחזו"א כלאים סי' י"א סק"ח שכי' לגבי כלאים דבעינן ד"א מכאן וד"א מכאן, וברוך אמונה ה'! כלאים פ"ז ס"ק פ"ג העתיקו ובציה"ל שם ציין לדבריו בעירובין, ובחזו"א שביעית סוף סי' כ"ז נדפס מכתב לגבי צו"ה המחלקת בית סאתיים, דיש לעשות מחיצת ד' אמות סמוך לקנה צו"ה בצד אחד: **דעריבן ג' מחיצות**. יש לעי' אי ג' מחיצות דוקא קאמר, ונפק"מ בצירור כזה * דעריבן רק בב' מחיצות, ובמקור חיים כ' נראה דדוקא ברחוקים ב' הקנים משני הכתלים יותר מג' טפחים אז פסול, דפתח צריך שיהי' סמוך לבית וכשהגדיים בוקעים בשני צדדים ומבטלין ההתחברות להבית אין זה צורת הפתח, אבל כשבצד אחד הוא סמוך לבית ובצד אחד רחוק כשר, ורא"י מסוכה דבעי צו"ה בדופן ג' אף שמצד אחד אינו נסמך לכותל כלל, ועוד דכי לא יועיל צוה"פ בדופן שלישי, ע"ש, וא"כ אין רא"י אלא בצירור שעריבן ג' מחיצות, וי"ל דדוקא ככה"ג מהני משום דנשלמה צורת הרשות וכה"ג לא חשיב באויר, אבל בלא"ה לא מהני עריבן מצד אחד, ובזה יש ליישב הסתירה בחזו"א כלאים שהצריך מחיצה מכאן ומכאן, דהתם הכל בקו אחד וליכא ג' מחיצות, ואם כן הוא, י"ל דאם יעשה המחיצות לרוחב צוה"פ כזה * א"צ אלא ד"ט, אמנם במכתב שבחזו"א שביעית הנ"ל משמע דא"צ ג' מחיצות, וצ"ע. ובשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ג העתיק דין זה והשמיט הא דעריבן ג' מחיצות, וגם בשעה"צ סי' שס"ג ס"ק ט"ז

שנגמר אורתה לאיזה ד שיהי כבר נבדל ד זה מלד זה, וחשיב גדור רשות הפנימי על ידי השלמת אורתה ברשות החלוונה, אמנם זה אינו דאס כן גס זהניח קנה על גבי כתלים יוכשר ללעולם מבחוץ חשיב אורת הפתח על ידי הקנה ועוצי הכתלים, ועל כרחך דלל חשיב אורת הפתח להמיר המצוי, אלא אס כן נכרין שקפי מצפנים, ואף על גב דלענין לחי, יש חילוק בזה שעוצי הכתלים אינן כלחי, ואי עביד כעין ב' דפנות דעריבין נידון עוצי הכותל משום לחי, אורת הפתח שאני, דמהני אפי' באויר לענין כלאים כמש"כ ס"ק י"ד, והלכך מצוי הרחב מלד אחד וקצר מלד שני, והוא מפולש כזה¹³ אי הניח קנה על גבי כתלים לסוף מורח ועשה לחי ללד מערב הותר כלו דהוי כלורת הפתח מלד זה ולחי מלד זה*, לא עשה לחי למערב אף חציו הקצר לא הותר, אף על גב דאית ל' לחי הגרחה מבחוץ ללד מערב, אבל אכתי אין לו אורת הפתח למורח כדין הניח קנה על גבי כתלים דפסול.

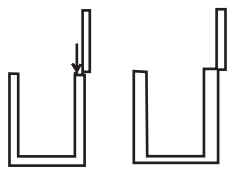
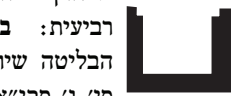
שהוא נראה מבחוץ לפי תו', בין שהניח קנה על גביהן צסוף עוצין קדם שהתחילו להתקצר, ובין שהניח קנה על גביהן, צמקום שכבר נתקצר עוצין, הוי כהניח על גבי הכתלים, והא נידון משום לחי היינו הגימום, ולא הכותל, כדמוכח ט' ב' דלרבי יוסי דלחי ג' טפחים מודדין עוצי הגימום, וגס אי אפשר לומר שעוצי הכותל הוא הלחי, דאס כן תפסול צמצוי שהרי העוצי נמשך צמשך ד' אמות לכל ארך המצוי, [ע"י ס"י ג' סק"ח], ולכאורה יש לומר דצנראה מבחוץ צלורת הפתח, שפיר הוי אורת הפתח, כיון שמבחוץ הוי אורת הפתח מעליא, אכתי הוי מחילה המצדלת בין ד זה ללד זה, ולא דמי ללחי דלא מהני מה שהוא לחי מבחוץ [וכדמוכח י' א' דלמנר ד' אמות אינו נידון משום לחי אף על גב דאס נידון מבחוץ שפיר אית ל' לחי הגרחה מצפנים] ואין אנו דנין רק משום דנראה מבחוץ חשיב כאית ל' לחי לרשות הפנימי, משום דלחי אינו מחילה צעלמותה, אלא חשיבות מחילה, וזה לא מהני אלא לרשות שהלחי פועל בה, מה שאין כן אורת הפתח שהיא מחילה מעליה יש לומר כל

(*) [ומיהו אפשר דכיון שהפצימין נמשכין יותר מג' טפחים (או ד' טפחים דחשיב רשות) מקנה העליון ולפנים חשיב פתחי שמאי, ואפילו פצים אחד בולט ג' טפחים או ד' טפחים פסול, וצ"ע].

• פשר חזון •

הוא מסיבות צדדיות (משום דארוך ד"א, ואפשר דאפי' אם אינו ארוך ד"א חשיב כד"א), ומש"ה לא סמכין אלא על הגימום, אבל לצורת הפתח י"ל דיועיל הא דעובי הכותל נראה מבחוץ כאילו הוא נראה מבפנים: צו"ה שאני דלחי שכל ענינו השלמת רוח שלישית ורביעית מהני ל' הכותל להחשיבו כסותם בפנים, אבל צוה"פ דבעיקרה מהני באויר א"א להחשיבה כאילו היא נראית בפנים ועי' במסקנת הדברים להלן סקי"ז: לא עשה לחי למערב. כתב רבינו שאין לחשוב המקום הקצר כאילו יש לו לחי הנראה מבחוץ למערב וצוה"פ למורח, כיון שצריכים לחשוב הכתלים ללחי חשיב כראשי הכתלים לגבי צוה"פ ולא מהני, והעתיקו בשונה הלכות שס"ב דין ע"ח, וממה שכתב רבינו לעיל דלא מהני נראה מבחוץ בצוה"פ והלכך לא מהני כה"ג, משמע דאם הי' מהני נראה מבחוץ בצוה"פ הי' מותר חציו הקצר, וצ"ע איך מהני דהא כלפי מורח לא חשיב כה"ג נראה מבחוץ כלל לדעת תוס', וצ"ל דרבינו ראה מקום לאפוקי, דלא נימא דייחשב האי נראה מבחוץ דכלפי מערב להחשיב הכתלים לפצימי צוה"פ ויועיל קנה בראשן המזרחי, ויהיו כל הכתלים כעין בין הלחיים, ויהני האי נראה מבחוץ כלחי לצד מערב להתיר חציו הקצר, ואע"פ ששימש כבר כלחי לצוה"פ המתיר במזרח, ובעיקר הא דס"ל להחזו"א דלא מהני נראה מבחוץ לצורת הפתח, יעוין בשעה"צ סי' שס"ג סקל"ז שתמה על האחרונים שכתבו דבב' לחיים שנראים מבחוץ והניח קורה עליהם דכשר מטעם לחי, דהא אית בי' נמי צוה"פ, ע"ש, ועי' במזוזות ביתך יו"ד רפ"ז ס"א בבה"ל ד"ה ומשקוף שתמה על דברי שעה"צ, ובמכתבו להג"ר שמחה בונם ולדנברג צ"ל ביאר מש"כ צ"ע על דברי שעה"צ, היינו דבפשוט הי' יכול לתרץ קושייתו דמיירי בכה"ג שאינו נראה מבפנים, וע"כ דס"ל דגם בכה"ג מהני, וזה צ"ע.

טז) מתקצר עובין כזה * קדם שהתחילו להתקצר. שאז נראה מבחוץ שהקנה מונח על תחילת הסתימה ברוח רביעית: במקום שכבר נתקצר. שאז הקנה מונח על הבליטה שיוצרת את הלחי: היינו הגימום. וכמש"י סי' ג' סקי"א וסקכ"ג, והיינו שההעדר שבכותל מוכיח על הניצב שמשמש לתחילת סגירת רוח רביעית, ועמש"כ שם סקכ"ג דעדיין י"ל דאפשר לחשוב גם את הבליטה ללחי, ועוד אפשר לדחות את הראי' ולומר שרק הבליטה היא הלחי, דדעת' דרבי יוסי דבעי דבר חשוב במחיצה, ובפחות מג' טפחים חשיב כאילו לית כאן גימום כלל וליכא הכירא, וחשיב המשך אחד, ומש"ה מודדין עובי הגימום, אבל לעולם הבליטה היא הלחי וכדעת רש"י, ומה שנח' תו' על רש"י הוא רק משום דס"ל דאם אינו ניכר לבני המבוי לא מהני, אבל י"ל דמודו ל' דהבליטה מהני ללחי, והא דפשיטא ל' לרבינו דאם הגימום הוא הלחי לא מהני לצוה"פ, הוא משום דבעינן קנה מכאן וקנה מכאן ומחייבת דיהני הגימום לזה, וגם למש"כ סי' י' ס"ק י"ב שיש לדון דמהני נראה מבחוץ מדאו', י"ל דחשיב תחילת סתימה אבל עדיין אין כאן צורה של פתח: ולכאורה י"ל וכו'. כיון שלעומד חוץ למבוי ניכרת כאן צוה"פ שנשלמה צורתה ע"י הגימומים, והיא עומדת בפני עצמה והיינו שעובי הכתלים ישמש כלחיים, דהוא נראה כסותם לעומד מבחוץ ביחס לבליטות החיצוניות, ומש"ה יש מקום לומר דחשיב צוה"פ, אבל בלחי לא אמרינן הכי משום דלחי אינו משמש כמחיצה אלא כהשלמה לרשות, ולכן בעינן שיפעל פעולתו כלפי הרשות: וכדמוכח י' א'. שציורו כזה * ואם הי' מהני לחי שנשלמה צורתו כלפי חוץ, גם כאן הי' מהני ללחי בליטה זו * אמנם זה אינו.

הערת החזו"א
ומיהו אפשר וכו'. צידד החזו"א לחדש דאם קני צוה"פ נמשכים נפסלת צוה"פ, ויש לפרש דחשיב שימאי משום שהקנים מתחילים לפני הקנה העליון, וא"כ אין כאן צורה ברורה לצוה"פ ועוד יש לפרש דשימאי דהכא הכוונה לשימאי דלית ל' תקרה, משום שיש כאן שיעור חשוב של קני צוה"פ שאין משקוף על גביהן ועוד יש לפרש דפצימין רחבין הוי ככתלים ולא הוי פצימין, ומש"כ רבינו

דחה רבינו האי סברא דאם נשלם צורת צורת הפתח כלפי חוץ מהני לפנים, דא"כ יועילו ראשי הכתלים לצוה"פ, דהא בכל ראשי הכתלים יש צורת צורת הפתח כלפי חוץ, ואעפ"כ לא מהני וכמש"י סקט"ו: ואע"ג דלענין לחי. עד כאן דן רבינו דיהני נראה מבחוץ בצורת הפתח מכא הא דמהני כלפי חוץ, וכאן טענתו היא דהא חזינן בלחי דיש לנראה מבחוץ כח דחשיב להועיל גם כאילו הוא נראה מבפנים, ואע"פ דעובי הכותל לא מהני ללחי וכדמוכח לעיל,

(ז) ומיהו לפרש"י זנראה מבחוץ יש לומר דחשיב שקפי צורת הפתח, אבל כבר הסכימו אחרונים ז"ל כדעת הרא"ש, והלכך כשמעמידין קני לורת הפתח חוץ למצוי נגד עובי כותלי המצוי, יש לומר שיהיו הקנים צולטים לפניו נגד חלל המצוי, שאם השוה סופן צוה עם סוף עובי הכותל או שמשכן לחוץ ונשאר מגולה מעובי הכותל ללד פנים היו כהני קנה על גבי כתלים ולא היו לורת הפתח.

(ח) מברי יתר מעשר ועשה לורת הפתח, והעמיד פס לארכו של מצוי, אם נשאר חלל ג' טפחים בין פס לכותל מצוי, כשר, אם הוא פחות מעשרה גובהו, או אפי' אם הוא גובה מעשרה, אם אינו מגיע עד כותל המצוי של מצוי, אם אינו גובה עשרה לא חשיב מחילה לחלק והוי חד רשותא וחשיב לורת הפתח

מעליה, וזה נלמד מדין פס שאינו גובה עשרה שאינו פוסל בקורה וכמש"נ לעיל סי' ה' ס"ק ד' ואם גובה עשרה כיון שאינו מגיע עד כותל המצוי, כל שנשאר שם ד' טפחים, הפס עלמנו נידון כמשקוף של לורת הפתח וכמש"נ ס"ק ט"ו, אמנם אם גובה עשרה ומגיע עד כותל המצוי, פסול דהוי קנה על גבי כותל מלד אחד, וכל זה בהרחיק הפס ג' טפחים, אבל אם אין בין פס לכותל ג' טפחים, כל שהפס גובה ג' טפחים, ומגיע עד כותל המצוי, פסול, דכיון דחשיב כלצדו, הוי ככותל עב למטה, ומתקצר, אחרי עלותו ג' טפחים מן הארך, וצריך שיהי קנה לורת הפתח בתוך חלל המצוי תוך ג' טפחים סמוך לקרקע מצוי, והכל הוי כהעמיד הקנה במקום המתקצר, והוא גובה מקרקע מצוי ג' טפחים, אמנם אם אין הפס מגיע עד כותל המצוי, נראה דכשר דהוי הכל משקוף, רחב למטה וקצר למעלה.

• פשר חזון •

וזה נלמד. דאמרו בגמ' דעושה פס עשרה כדי לחלק המבוי, וע"ז כתבו הראשונים והשו"ע דצריך שהקורה לא תהי גבוהה מהפס, וכתב רבינו בס"י ה' ס"ק ד' דאם הפס אינו גבוה עשרה נראה דאינו מחלק את המבוי אף לחומרא, כלו' במבוי שאינו רחב יתר מ', לגבי הא דלא בעי בתים וחצירות בכל צד (וה"ה שהקורה לא תהי גבוהה מהפס): כל שנשאר שם ד"ט. ואף שבד' טפחים אלו רחבו יתר על ארכו, כיון שניתר בצוה"פ שפיר דמי: וצריך שיהא קנה צוה"פ וכו'. בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ט כתב שביאור דין זה הוא כמשנת בחזו"א סי' ט"ו אות י"א דהגב"ה קני צוה"פ מהארץ ג' טפחים וחיברן לכותל לא מהני ולא שייך בזה גוד אחית דהוי פתחי שימאי, כלו' דטעם הדין כאן הוא משום שימאי, וצ"ע דא"כ אפי' פחות מג' טפחים נמי, כמשנת בחזו"א להלן סוף ס"ק כ"ג ובסי' ז' ס"ק י"ב, ועמש"כ בזה בפירושו סי' ט"ו סק"א, אבל קשה דא"כ אפי' אינו מגיע עד הכותל אמצעי נמי, וצ"ע, ועוד יש לבאר דכל חלל צוה"פ שבין הקנים נחשב כמחיצה, אבל כאן יש יותר מג"ט שאינם בין הקנים ואין להם מחיצה (וא"א לומר עומ"ר בערב מחלל צוה"פ בכה"ג אפי' למאן דס"ל דאמרינן עומ"ר מצוה"פ, לעיל ס"ק י"ד) ועוד יש לבאר שכל סתימתה של צוה"פ היא משום דחשבינן כאילו יש בה דלתות וכמש"נ בגמ' י"א ב' דצריכה היכר ציר ושתיא בריאה כדי להעמיד דלת של קשין, וא"כ לא תהא צוה"פ עדיפא מאשר אילו היתה סגורה בדלתות, דאם היו גבוהים ג' טפחים היו פסולים משום תלוי, כמו כן צריך שהא קנה צוה"פ תוך ג"ט סמוך לקרקע מבוי, אמנם בליקוטים סי' ג' ס"ק ב' הוכיח דבגיפופי חצר שחקק ביניהם ואינו עמוק י"ט, נותר בגיפופי החצר, וכתב שנראה דא"צ שטח ד"ט במקום הגיפופין אלא שלא יהיו תלויים, והי' מקום לחלק בין פסי חצר לצוה"פ, אבל בחזו"א שם סק"ג כתב דנראה דכי היכי דפס ולחי מתירין את החרין שאינו עמוק י"ט, ה"נ במבוי שפתחו יותר מעשר והותר בצוה"פ אין החרין שבאמצע המבוי מפסיד את הפצימין של צוה"פ, וצ"ע. ויש לפרש כוונת החזו"א כאן דכיון שהקנה עומד על מדרגה גבוהה ג"ט שנחשבת לתחילת כותל, מתאחד הקנה עם הכותל ונחשב חלק ממנו, וא"כ לק"מ מדבריו בליקוטים דשם אין כותל אחרי קני צוה"פ, (ואי משום שימאי אתינן עלי, יש מקום ליישב דלא אמר רבינו דאין החרין מפסיד את הפצימין, אלא כשנשאר שטח ד"ט במקום הגיפופין, ומש"כ שא"צ שטח ד"ט אינו אלא בפס ולחי) ולא מצאתי בשונה הלכות את הדינים שכתב החזו"א בליקוטים וצ"ע: דהוי הכל משקוף. היינו מזוזה, וכך נקט רבינו בכל הסימן וכמש"נ רש"י מנחות ל"ז ב' בפ"א דשקפי היינו מזוזות: דהוי הכל משקוף. וכתב הג"ר שמחה בונם ולדנברג זצ"ל (מכת"י) דגם למסקנת החזו"א דאם הפצימין נמשכין חשיב פתחי שמאי, כאן לא שייך כלל ספק זה דמש"כ כאן החזו"א דהוי הכל משקוף פשוט

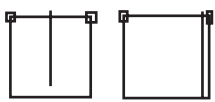
שימאי הוא משום דטעם הפוסלים ראשי הכתלים הוא דרך הם מפרשים מ"ד דפתחי שימאי לית להו שקפי ועי' בהערות השונה הלכות שהובא להלן סק"ט ד"ה ונראה לפ"ז: מקנה העליון ולפנים. לכאור' הי' מקום לומר דה"ה לבחוץ, אבל דעת רבינו דלא אכפת לן במה שנמשכין לחוץ דצוה"פ הוי לבפנים ואם נפרש טעם הפסול משום דפצימין רחבים הוי ככתלים, הא דלא פסל אלא בנמשכין לפניו, הוא לפ"מ דמשמע ס"ק ט"ז דפסול ראשי הכתלים הוא רק לבין הכתלים אבל כה"ג * מהני לצוה"פ: ואפי' פצים א'. עי' סי' י"ד סק"ז: וצ"ע. הערה זו נוגעת לס"ק ט"ו ט"ז י"ח כ' כ"ב וכו', ועמש"כ בס"ק י"ח לגבי פס שאינו גבוה י' טפחים והעתיק ההערה בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ח.

(ז) לפרש"י היינו כזה * והבליטה היא הלחי ולא הגימון, דהא כותל המבוי מפסיק בין הגימון למבוי, עי' סי' ג' ס"ק ג', וע"כ דדעת רש"י דכיון שנתקצר הכותל מהני הבליטה לחי אע"פ שאינו נראה מבפנים כיון שנראה מבחוץ שהוא יחידה נפרדת עי' סי' ג' ס"ק א', וא"כ י"ל דמהני גם לצוה"פ, ועי' סי' י' ס"ק י"ב שנסתפק רבינו אי נראה מבחוץ מהני מה"ת, ולכאור' לא אמר שיועיל בצוה"פ אא"כ מועיל ללחי מה"ת, דאל"ה מנ"ל דחידשו חז"ל צורות חדשות לצוה"פ מדרבנן: אבל כבר הסכימו. הרמ"א בס"י שס"ג ס"ט והמשנ"ב שם: הלכך כשמעמידים כך כתב רבינו לעיל סי' ג' ס"ק כ"ג, ובסי' כ"ב סק"ה ג"כ הוכיח כך וסיים שהעולם אין נוהרין בזה וצ"ע ע"ש, והועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ד, אמנם, כל האמור בס"ק ט"ו ט"ז י"ז אינו אלא לדעת רש"י דראשי הכתלים לא מהני לצוה"פ, אבל לדעת הרא"ש דמהני, א"צ שיהני משום נראה מבחוץ אלא מהני משום ראשי הכתלים, וכ' בחזו"א יו"ד קע"ב סק"ב להחמיר כדעת רש"י.

(ח) יתר מ'. הא דנקט רבינו יתר מ' דבכה"ג ודאי בעי צוה"פ, אבל אם הי' רק י', הי' צריך לדון גם שיהני משום לחיים, ואז הדינים אחרים: אם נשאר חלל ג"ט כו'. וציוורו כזה * ומבואר להלן דכשר משום דלא חשיב מחיצה לחלק וכו' והא דהצריך ג"ט מבואר בסוף הס"ק: או אפילו אם הוא גבוה י' כו'. וציוורו כזה * ומבואר להלן דכשר משום שהפס עצמו נידון כמשקוף של צוה"פ (היינו קנה של צוה"פ ומה שפסל החזו"א צוה"פ תחת צוה"פ כמ"ש בהערות לשונה הלכות הוא משום שצוה"פ אינה יכולה לשמש כקנה צוה"פ, וכן אם יהי הפס שימאי או יותר מד"ט לספק החזו"א בהערה, יהי פסול):

קנה העליון איכא חלל ממשקוף זה עד משקוף זה, ואין המחיצה מפסדת את האויר של צורת הפתח, שאין לצורת הפתח אויר ד' טפחים במקום הפס, דכיון שפרוץ מרובה, נראה דלא חשיב הפס מחיצה לענין זה, ואף על גב שלענין שיהא קורה שלא על גבי מצוי חשיב הפס כל שארכו ד' אמות אף שפרוץ מרובה כמש"נ סי' ה' ס"ק ד', יש לומר דהכא עדיף, ואפשר שאין צריך כלל אויר בכל רחב צורת הפתח, אלא כל שנשאר ד' טפחים חלל, וקנה העליון מונח על משקפים, אף שלפני המשקפים סתום, שפיר הוי צורת הפתח. — וכלל אלו הדינים בין במחללת ובין בפס, אין חילוק אם העמידם בפנים, או שהעמידם ככל הני גווי בחוץ, אלא צורת הפתח, אלא שמצחוץ יש לומר דכשר בלאו הני טעמי, אלא שאין צריך כלל אויר בחוץ, אלא כיון שיש להצורת הפתח אויר בפנים לפניה שפיר חשיב צורת הפתח. — וכל זה כשהפס והמחללת סמוך להצורת הפתח, אבל אם יש ביניהן חלל ד' טפחים בלאו הכי כשר, ואפשר דג' טפחים אויר חשיב צורת הפתח. — העמיד מחללת תחת קנה העליון ועוצי המחללת

(ט) פרס מחללת גבוהה ט' ורחבה כרחב פתח המצוי, והעמידה על הארץ בפנים אלא קני הצורת הפתח, נראה דלא סלק צוה צורת הפתח דמחיצה שאינה גבוהה עשרה אינה מחיצה, ולא מצויא, אי נשאר עוד עשרה טפחים חלל מסוף המחיצה עד קנה העליון של צורת הפתח, אלא אף אם לא נשאר חלל עשרה טפחים, כשר כיון שמתחת קנה העליון איכא חלל עשרה, אף על גב שאין לו אויר ד' טפחים לפניו, חשיב האויר שמן המחללת ולפנים כאויר צורת הפתח, כיון שאינה מחיצה, וכן אם פרס המחללת למעלה אלא קנה העליון, ולא נשאר עשרה טפחים חלל מן המחללת עד קרקע המצוי, לא נסתלקה צוה הצורת הפתח, כיון שמחיצה תלויה אינה מחיצה, ותחת קנה העליון איכא חלל י' טפחים, ודין זה מצוהר בהדיא, לפי פי' הגר"א דברי הרמב"ם צ"ע סי' שס"ג ע"ג סי' כ"ו וכמש"נ סי' א' ס"ק נ"ו. — וכן הדין בהעמיד פס גבוה עשרה ורחב ד' וה' אמות, והעמידו אלא כותל המצוי אלא קנה הצורת הפתח מצפנים, כשר, ואין כאן סילוק קנה צורת הפתח, כיון שמתחת

• פשר חזון •

סילוק מחיצות בעומ"ד, ע"י סי' א' ס"ק ה' ולהלן ס"ק כ"ב, היינו שהפרוץ שניתר בעומ"ד אינו עושה סילוק, אבל כאן הנידון על העומד שבעומ"ד שישלך, ומשי"ה לא פשיטא לי' להחיר אלא בפרוץ מרובה וצ"ע, עכ"פ אין נ"מ להלכה בין הפירושים: ואין כאן סילוק. ע"י סי' ג' ס"ק כ"ג שצריך להזהר שלא להעמיד ב' פצימין הפנימי עב והחיצוני דק ולשום קנה של צויה על הדק דלא חשיב הדק נראה מבפנים שפנימי מחלקו, ע"ש, וכאן מבואר דאין כאן סילוק, ואלא משמע שחזר בו, ממה שציין להלן סי' ד' ס"ק ט' לסי' ג', ע"ש, וצ"ע: ד"ט חלל בגובה י' טפחים אף שבדין המחצלת דלעיל לא הצריך רבינו שישאר עשרה טפחים ברוחב ד', הוא משום דהתם איירי בגוונא דלא הוי מחיצה, וא"כ א"צ חלל אלא תחת הקנה, אבל הכא דעשה מחיצת עשרה, אם לא ישאר פתח ד"ט, אין לצויה"פ אויר ד"ט לפניו והוי כצויה"פ שלא נעשית למקום ד"ט, והעתיקו בשונה הלכות סי' שס"ב דין פ', ע"ש וע"י בליקוטים שבסוף ספר מהרי"ל מנהגים אות ט"ו, שהי' למטה מן צורת הפתח עץ אחד מחובר לרוחב הפתח, ושאלו אם מבטל צורת הפתח שלמעלה ממנו, והשיב דאין מבטל וע"י העץ המפסיק וקשור שם סותם טפי, ע"ש.

דאין כוונתו לכל אורך הפס דהרי הפס אינו גבוה י' טפחים ואין הוי פצים, וכל הנידון הוא רק שהפס מסתיר את הקנה של צויה"פ שבראש המבוי, וע"ז כ' החזו"א דאם הפס מגיע עד הכותל האמצעי הוי כחד כותל שקצר למטה ומתרחב למעלה מג"ט והוי כהעמיד את הקנה גבוה מקרקע מבוי ג"ט, אבל כשהפס לא מגיע עד כותל אמצעי אין לו חשיבות של התאחדות עם הכותל לעשותו חלק מהכותל אלא הוא כדבר בפניו, וע"כ רק במקום שהקנה עומד הוי הכל כמשקוף והפס כטפל לו, כשם שבהמשך הכותל הוא רק טפל ולא מאוחד, וא"כ ששטו שכאן לא שייך הספק של פצימין נמשכין והשיב לו הגר"ח קניבסקי דדבריו נראין נכונים, ומש"כ בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ט בסוגריים את ההערה של החזו"א, בדין ראשון מיירי בין גבוה י' בין אין גבוה ויהי' ההערה בגובה י', עכ"ל, וע"ש בשונה הלכות וצ"ע, ויש לבאר אי נימא דכוונת החזו"א לפסול משום שנתקלקלה צורת הפתח, דלא אכפת לן שלא חל שם פצים על כל אורך הפס, ע"י בפירושים בהערה, וצ"ע.

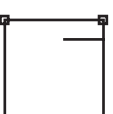
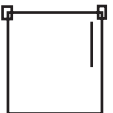
(ט) פרס מחצלת כו'. סברות דין זה נתבאר לעיל סי' א' ס"ק ס"ה בדברינו, ע"ש, ונקט להלכה כמ"ש בשו"ע, ובחידושי רבי גדליה סי' א' ביאר כדעת רבינו בס"ק זה ע"ש, וע"י להלן סי' י"ב ס"ק דה"ה בקורה, וע"ש.

ובכל אלו הדינים. הועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין פ': אלא שמבחוץ. ואפשר דאפי' למש"כ רבינו בדעת הרשב"א סי' א' ס"ק נ"ו וס"ה דבעי חלל ד"ט, משום שמצריך דהי' מקום שיכול לשמש במציאות לכניסה מודה שמבחוץ אינו מעכב, משום דבכ"ז מבפנים, אבל כל מה שבחוץ נידון כדבר צדדי.

וכ"ז וכו' אבל אם וכו', דבד"ט כבר הוי רשות שלימה, וא"צ להמשך הרשות: ואפשר דבג"ט. היינו שבתוך הרשות יש ד"ט דאל"ה אינה עשויה למקום ד', אבל כדי שלא תבטל צויה"פ, די בכך שאין הכותל דבוק לה, אמנם בדעת הרשב"א לעיל סי' א' ס"ק ס"ה כתב רבינו ד"ט, וע"י רש"י ה' א' ד"ה ומאן דאמר שכ' לגבי קורה דאע"פ שיש ד"ט ברשות, בעי ד"ט סמוך לקורה משום דמחיצה שאינה ראוי' לדי' לאו מחיצה היא, וי"ל דמשי"ה מספקא לי' לרבינו דלא יהני ג' טפחים דגם צויה"פ דינה כקורה דבעי ד"ט סמוך לה.

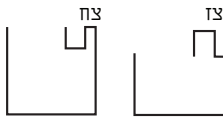
העמיד מחצלת וכו'. נראה דנקט מחצלת במקום דלא הוי י"ט ופס במקום דהוי י"ט, אבל בהערות לשונה הלכות סי' שס"ב דין פ"א כתב דאורחא דמילתא נקט שהרי סתם כל הפתח ואם הוי מחיצה איך יכנסו, וצ"ע שאם אפשר להכנס דרך המחצלת הו"ל דלת ובוודאי אינו פוסל הצויה וכמ"ש החזו"א דבעי שיבטל

וכן הדין וכו'. ממה שציין רבינו לסי' ה' ס"ק ד' בדין קורה משמע שצוירו כזה * והנידון הוא על סילוק קנה צויה"פ אע"פ שהפתח פתוח, וכעין צורה דלהלן ס"ק כ"א, אמנם גם אם נפרש כך צ"ל דמש"כ רבינו דפרוץ מרובה היינו בין הקנה וכותל צפון, דאם נפרש כפשוטו דהכוונה בין הפס לכותל מערב, מה לי עומד מרובה מה לי פרוץ מרובה, אם הוי סילוק אפי' כל שהוא נמי, ואי לא הוי סילוק, כל שנשאר חלל ד"ט בינו לכותל דיו. ומאידך יש לדקדק ממש"כ רבינו רחב ד' וה' אמות ולא משך ד"א, שצוירו כזה * וכך פירש בשונה הלכות סי' שס"ב דין פ', ומה שציין רבינו לדין פס ד"א במשך מבוי, צ"ל דכוונתו דכשם דהתם ד"א מחלקים את שני צדדיהם זה מזה, כך כאן הוי מקום לומר שפס ד"א יחלק את צויה"פ מהמבוי, וא"כ לא הוי צויה"פ לאויר ד"ט ופסול (ועכ"פ צ"ע מדוע נקט דין קורה ע"ג מבוי, ולא נקט עיקר הדין שמחלק בזה מבוי כ' אמה להתירו בלחי וקורה, ואולי מה שציין לסי' ה' ס"ק ד', כונתו דשם ביאר דפס ד"א מחלק גם לחומרא, ע"ש) ומה שהצריך פרוץ מרובה, אף שבכל מקום אין

— וזכל הני מותר להשתמש חוץ לפס עד כנגד קנה העליון של צורת הפתח, דאי לא חשיב רשות היחיד עד הקנה בטל לי צורת הפתח וכמש"כ סי' ג' ס"ק כ"ד.

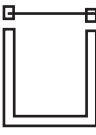
כ) וכך צפס העשוי כעין ח' זראשו כוה¹³ והניח צורת הפתח על רגל הח' כשר, וכן צמתעקס לפניס כוה¹³ נידון העיקוס כמשקוף, כיון שמתאחד המשקוף עם כותל צכל אופן שהוא, לא שייך עוד אחי אורח דהאי גיסא כו' ולא חשיב כצורת הפתח צאור כיון שהוא עריב עם הכתלים, והיכרא אין צריך צמשקוף, אלא שיסתום וימעט את החלל.

כא) העמיד הקנים אחורי כותלי המצוי צין צסמוך וצין שהרחיקן ג' טפחים, פסול, שכותלי המצוי חוצצין ומסלקין את הקנים, ואפי' אם העמיד הקנים משוך למורה קצת כוה¹³ לא אמרינן לצורת הפתח יחשב כמחיצה שהרי צורת הפתח צאור חשיב גם כן מחיצה לענין כלאים, ונמצא דהמצוי יש לו מחיצה נגד פתחו ואף אם יש אור קצת צין כותלי המצוי עד צורת הפתח, יתכשר מדין לצוד או צעומד מרובה, נראה דזה אינו דלענין שצת

פסד חזון

במבוי קצת: וימעט את החלל. עי' לעיל ס"ק י"ז דס"ל דנראה מבחוץ לדעת רש"י מהני לצוה"פ אע"פ שאינו ממעט את החלל ונראה דמש"כ כאן שימעט את החלל אינו מעצם צורת הפתח, אלא כיון שהכריע סקט"ז וי"ז שצוה"פ הנראה מבחוץ לא מהני ואין הלכה כרש"י, לכן לא מהני אלא כשממעט את החלל, ועי' סי' כ"ב ס"ק ה' בצירור שנהר מפסיק בין הכתלים לצוה"פ כזה * דאף אם המזווחות אינם בולטים נגד אור המבוי כשר, וי"ל דכיון דיש פתח וחלל לפני הצוה"פ, נחשב ממעט את החלל, ועי' בקובץ מורי' שנה ט"ו מכתבים מהרב שלמה טנביצקי והקה"י בזה, ואח"כ נדפס בקה"י עירובין סי' ו' סיכום הדברים, ושם הביא דטרם כל שאל להחזו"א והשיב לו דלא מועיל שיעמיד הקנים מחוץ למבוי אצל החומות כיון שהמבוי פרוץ במלואו לרה"ר.

כא) העמיד הקנים וכו'. בשו"ת פנים מאירות סי' קמ"ג כ' דבעינן שני המזווחות נראים בתוך המבוי, ואם אינם נכרים לבני מבוי לא חשיב צוה"פ, ובשו"ת פינות הבית סי' י"ב כ' דעיקר טעם הפנים מאירות הואל ואין נראין, א"כ בלא"ה שפיר דמי ואף דמפסיק גדר בין הקנים לכן ודאי אם אין הגדר גדול כ"כ ויכול לראותם בקל שפיר דמי, ע"ש, ובשו"ת חת"ס או"ח סי' צ"א וח"ו סי' ל"ד הביא שהתבואות שור ריש עירובין ותו"ש סי' שס"ג סקט"ו הסכימו לפסול כה"ג, וכתב דפתח בלי שום הכירא לא עבדי אנשי ומש"ה יש לפסול, אבל כל זה כשהקנה העליון למעלה מכ' אמה אבל כשהקנה העליון למטה מעשרים ויש היכר במשקוף העליון אין לפסלו, ע"ש, ובחזו"א סי' ט"ו אות י"א האריך בזה וכתב דאחורי הכותל אין לו שום יחוס למה שבפנים מן הכותל, וכל שבין הכתלים אין מזווחות אלא כל האויר פרוץ במלואו אין כאן פתח, ואין למבוי עסק עם מה שאחורי כתליו וסילוק מזווחות הוא, ע"ש והעתיקו בשונה הלכות שס"ב דין ע"ה, ועי' בקריינא דאגרתא ח"ב סי' צ"ה: יתכשר מדין לצוד. עי' סי' י"ג סק"ה דמספק"ל אי אמרינן לבוד ללבוד ותמוה לומר שתהא צוה"פ עדיפא וחשיבא שתומה טפי מלבוד: או בעומד מרובה. רבינו לשיטתו דצוה"פ חשיב מחיצה גמורה, עי' סי' א' סקמ"ז, ומש"ה אמרינן עומד מרובה אל חלל צוה"פ, וכ"כ סוף ס"ק כ"ב ונראה שגם

כעוצי הקנה, ולא נשתייר י' טפחים חלל ממחצלת עד הקנה העליון, אם המחצלת צכל רחב הפתח ואינה גבוהה י' טפחים, נראה דבטל לי צורת הפתח, כיון שאין כאן חלל י' טפחים, אבל אם נשתייר י' טפחים חלל מן המחצלת עד הקנה, או שגבוהה י' טפחים, או שאינה על פני כל הרחב אלא שנשתייר ד' טפחים בגובה עשרה, או שאין עוצי כעוצי הקנה אלא דקה ממנו, או שלא בטל המחצלת לשם, צכל הני גויי נראה דכשר. — היה רחב הפתח ט"ו והעמיד פס ד' אמות, סמוך לכותל, ועשה צורת הפתח והעמיד הקנה לפניס אלא הפס ועוצי הפס ועוצי הקנה צשוה זה אלא זה, או שהקנה נמשך יותר מהפס או שהפס נמשך יותר, צכל הני נראה דחשיב צורת הפתח מעליא אפי' להני דפסלי צהרחיק קני צורת הפתח ג' טפחים מן הכותל, דהכא שפיר הוי סמוך לכותל, והלכך אף כשהפס נמשך הרבה כגון צפתח ל' אמה ופס תשעה עשר כשר, דאף על גב דכנגד הקנה פתוח תשעה עשר והוי פרוץ מרובה, ומצלעדי הפס לכו"ע לא חשיב צורת הפתח, מכל מקום השתא הוי שפיר סמוך לכותל. — ונראה לפי זה דגם כשהעמיד הקנה מאחורי הפס חוץ למצוי נמי כשר, כל שהוא סמוך פחות מג' לפס, דגם עוצי הפס שכנגד הקנה חשיב כמשקוף על ידי לצוד ואין חילוק אם הוא צראש הפס או שהפס צולט מהקנה כנגד פתח המצוי צ' וג' אמה, כמש"נ לעיל.

המחצלת לשם, וצ"ע: ואינה גבוהה י"ט. היינו שהמחצלת אינה תלוי עשרה טפחים מעל הקרקע, כיון שאם יש תחתיה חלל עשרה טפחים מהני להכשיר: אלא דקה ממנו. יש לעי' למאי דנקטינן דחודו הפנימי של צוה"פ סותם אם העמיד מחצלת דקה בחודו הפנימי, אי הוי כהעמיד בכל רחב הפתח, ולא מהני מחצלת דקה אלא בהעמידה באמצע החלל וכן יש לדון אי נימא דחודו החיצון סותם: נראה דכשר. ובלבד שלא יהא פתחי שימאי.

הי' רחב וכו' אפי' להני דפסלי. לעיל ס"ק י"ד, והועתק דין זה בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ד, וביאר בהערות שם שהחזו"א נקט פתח ל' אמה משום שרצה לצייר שנשתייר פרצה יתר מ' שצריכה לצוה"פ אף שרוב הדופן סתום.

ונראה לפ"ז. היינו לפי מה שנתבאר שקנה הסמוך לכותל המזרחי הוי שפיר סמוך לכותל: דגם עובי הפס. הא דהוצרך רבינו לזה אף שכתב לעיל בד"ה וכן הדין שאין כאן סילוק קנה צוה"פ, דהני מילי כשקנה צוה"פ סמוך לכותל, אבל הכא הוי תרתי דסתרי, שאם הכותל לא חשיב לסלק הקנה ואין כאן כותל, לא הוי סמוך לכותל, ואם חשבינן לי' לכותל צריך לסלק הקנה, ומש"ה כתב רבינו שהקנה מחשיב את עובי הפס שכנגדו למשקוף, ומש"ה מהני: ב' וג' אמה. והכל חשיב קנה צוה"פ, ובהערות לשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ד כתב שהשמיט ב' וג' אמות לפמש"כ החזו"א בהערה לפקפק בזה, וצ"ע דהא החזו"א בהערה איירי בארוך במשך המבוי אבל ברובח לא שמענו, ולפי כל הסברות שנתבארו שם, לכאור כשר, וצ"ע.

ובכל הני וכו' עד כנגד. עי' מש"כ בפירוש סי' ג' ס"ק כ"ד. כ) ובין בפס וכו'. הועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ד: והיכרא א"צ במשקוף עי' להלן סקכ"א בסברות הפנים מאירות ופינות הבית, ובדברי חת"ס שנקט דפתחא דלא מינכר לא עבדי אינשי, ע"ש, ועי' במקור חיים שהועתק להלן סקכ"ב דבעי היכר בצוה"פ ובשו"ת אבני נור שצויין שם, ועי' להלן סי' י"ג סק"א דעת הפמ"ג שצריך לסמוך על צוה"פ שזה תלוי בהיכר ובדברי החזו"א שם ובסי' זה סקכ"ה: אלא שיסתום. עי' בלשון רבינו יהונתן ב' ב' צורת הפתח שהוא קנה מכאן וקנה מכאן סותמין

ומסולק הנורת הפתח, אמנם ל"ע דלדרכה הנורת הפתח מחילה מעליה ונתחלק המקום המוקף זה מזה, שהרי נורת הפתח עושה סילוק מחילות לענין עומד מרובה וכמ"כ סי' ג' ס"ק כ"ד, מיהו אם אין נורת הפתח מגיע עד הכותל ונריך לדון משום עומד מרובה, יש לומר דלדרכה נידון בעומד מרובה של המחילות ואין כאן נורת הפתח, אמנם עומד מרובה אינו דין על הפרצה כסתום אלא הוא דין על המקום שלפני המחילה שהוא כגדור, ונורת הפתח הוא מחילה בפועל, וכיון שזורת הפתח מפסיק בין המחילות שפיר הוי הפסקה, וצדין הוא שיחשב נורת הפתח [ואף דין עומד מרובה נוכל לדון, וחשיב כהעמיד נורת הפתח צבית לחלקה, שאין עומד מרובה עושה סילוק מחילות], ודברי המקור חיים נריכים תלמוד.

(ג) שו"ע ס"ז סעי' י', ואפי' לא נעץ אלא ד' קונדסין צד רוחות ועשה נורת הפתח על גביהן כו' נראה דלריך שיהא הקנה על גביהן קצר מעושי הקונדסין, ומשמע עד כנגד הקנה וכמ"כ סי' ג' וכיון שנעשה רשות היחיד גם בין הקונדסין שפיר איכא שקפי לכל נורת הפתח שכלל ד' רוחות, אבל אי עושי הקנה ימלא כל עושי הקונדסין, אם כן כיון שמוך הפתח חשיב כרמלית צפתות לרמלית, אם כן לא נעשה רשות

לא חשיב נורת הפתח צדור, וכיון שב' ראשי הנורת הפתח הן כנגד אור לא חשיב מחילה לענין שבת, וכמ"כ לעיל ס"ק י"ד, ומיהו צדור רחב ל' אמה ועשה נורת הפתח והעמיד פס לארכו של מצוי גבוה עשרה וארכו כדרך המצוי פחות משהו, שאינו מגיע רק עד כנגד קנה העליון, ולא תחתיו, נראה דלא נחשב נורת הפתח, כיון שהקנים הן בהכשר בכל נד, ולא איכפת לן מה שאין לנורת הפתח אור ד' טפחים לפניו וכמ"כ לעיל.

(ב) כ' בספר מקור חיים צתיקון עירובין, שאין להעמיד קנה נורת הפתח במקום מוקף ד' מחילות דכסתום דמי, ויש לעי' היכי דמי אי שאין המקום המוקף צולט למקום כו' מאי איריא צד' מחילות אף שאינו מוקף כלל פסול שהקנה אחריו הכותל, ואינו אלא כמניח קנה על גבי כותלי מצוי, ואי שמקום המוקף צולט לפניו המצוי כו' א"כ אם כן הכותל בעלמנו נידון משום משקוף, ועל כרחק כונת הענין, שהכותל פרוץ קצת וקנה העליון של נורת הפתח נמשך כנגד מקום הפרוץ, כו' א"כ דאם לא היה המקום מוקף צד' מחילות אלא היה עשוי כו' א"כ הוי שפיר נורת הפתח, אבל השתא שהוא מוקף חשיב כגדור

פשר חזון

ד"ה תיקון וצ"ע: ואי שמקום המוקף. כתב בגליון הגרד"ל, וז"ל [עי' לעיל בהגה"ה] ומשמע דאם אינו נידון משום משקוף [כגון בפתחי שימאי וכיו"ב] אינו מפסיק אלא אם כן יש כאן רה"י מחודשת, ולפי"ז פס אינו מפסיק באמצע צוה"פ, ויש לחלק בין אי נשאר ריוח פרוץ עד כותל האמצעי יותר מהעומד דלא חשיב מחיצה, לבין אי עומד מרובה דחשיב להפסיק, וצ"ע בכ"ז, עכ"ל: שהרי צוה"פ וכו'. עי' בשו"ת בית שלמה אור"ח סי' מ"ו דס"ל דצוה"פ אינו מסלק מחיצות, ע"ש: י"ל דאדרבה. כיון שלא חשיב צוה"פ עד דנימא עומ"ר, כיון שצוה"פ באויר לא מהני, וכמ"כ לעיל ס"ק י"ד ע"ש. ומש"ה אדאמרינן עומד מרובה לאשווי צוה"פ, נימא עומד מרובה דמחיצות לסלק את הקנים: עומ"ר אינו דין. עי' באפיקי ים ח"ג סי' י"ח וי"ט ובחי' הגרי"ז בכורות י"ז מה שדברו בו: אלא הוא דין. ובמכתב כתב החזו"א שאין עומד מרובה עושה כאילו גם הפרצה סתומה בבחינת מחיצה ממשית, אלא שאין הפרצה צריכה סתימה, ואמנם הרשות המוקף הוא נבדל מסביבותיו בכל הקיפו, ומה שרשות זה הוא רה"י, וסביביו רשות אחר, קו הנרגש בשכל המבדיל בינו לבין חוצה לו, קורא לו השכל מחיצה, והשכל בורא מחיצה בכל פרצותיו, ואתה יכול לומר שא"צ סתימה, ואתה שב ואומר דמה שאין צריך סתימה היא עצמה סתימה היא, עכ"ל: ואף דין עומ"ר. נראה כוונתו לדון עומ"ר של מחיצות מקום המוקף אל צוה"פ, ולחשוב צוה"פ כעומדת בבית, ולא נאמר דכיון דאמרינן עומ"ר משני צדדי צוה"פ יסלק את צוה"פ, וא"כ מ"כ לא נאמר גם צוה"פ וגם עומ"ר, כיון שעומ"ר אינו עושה סילוק מחיצות, ועי' ס"ק כ"א, והעתיק דברי הס"ק הזה בשונה הלכות סי' שס"ב דין פ"ב.

לרבינו חיים הלוי שהו"ד לעיל ס"ק ד', אמרינן עומ"ר אל חלל צוה"פ, כיון דס"ל דחשיב כסתימה לחלק ולחצוץ, הוי כאלו יש שם קנה (וזה דלא כהשמועה שהחזו"א אמר לר' נתן פריד שליט"א דלא מהני עומ"ר לצוה"פ): וכיון שב' ראשי צוה"פ. משמע שאם קנה אחד בתוך כתלי המבוי כשר, וא"כ יש לפשוט מכאן מה שנסתפקנו לעיל ס"ק י"ד בציור כוה * וצ"ע דעדיין קנה אחד עומד במקום שאינו מתיר שזה פסול כמ"כ בחזו"א ס"ק כ"ג, ועוד יש להוכיח מזה דמ"כ רבינו סוף ס"ק י"ד דבעי' ג' מחיצות, לאו דווקא, וצ"ע, ועי' בחזו"א יו"ד קע"ב סק"ב ד"ה וכשמעמידים שאם פצים אחד חוץ למבוי אפשר למחשב צוה"פ באלכסון לדעת הרא"ש, ע"ש, מיהו אפשר דראשי הכתלים גרע מקנה העומד לבדו חוץ למבוי, ומדברי רבינו סוף ס"ק זה ג"כ יש להוכיח שאם קנה אחד חוץ למבוי פסול, ועי' בשע"ת שהבאנו להלן סק"ב: ולא תחתיו. דאם מגיע תחתיו פוסל, וכמ"כ ס"ק י"ח: וכמ"כ לעיל. סק"ט והועתק בשונה הלכות שס"ב דין ע"ט.

(ג) ומשנתמש עד כנגד הקנה. וכ"כ לעיל ס"ק ט"ו וסוף ס"ק י"ט ומקורו בסי' ג' ס"ק כ"ד, אמנם בסי' ג' ס"ק כ"ב צידד שבין הפצמין בצוה"פ מותר וע"ש, ולפי"ז לא ה"י צריך לכל דבריו כאן: בפתוח לרמלית. אבל בפתוח לרה"י חודו החיצון סותם, וא"צ שיהא הקונדס סותם בחלל המבוי, וכ"ז אינו אלא לדעת הרמב"ן, סי' ב' ס"ק ד' ה', אבל לדעת תו', סי' ג' ס"ק י"ט, דאין היתר בין הלחיים אלא משום מקום פטור, גם בפתוח לרה"י חודו הפנימי סותם ולא הוי צוה"פ ככה"ג, וכל הנידון בס"ק

(כ) כתב בספר מקור חיים הנה אמרתי להעלות על הכתב מה שראיתי באיזה עיירות תיקון עירובי העיר שלא כדין וכו', עוד ראיתי שתוחבין הקנים של צורת הפתח בתוך הבית עד לארץ, או בתוך גדר המוקף מ' רוחותיו בפנים, והא ודאי לאו כלום הוא, כי הלחי בעינן שתעמוד בחוץ בשביל היכר, דמה שעומד בתוך דבר המוקף לאו כלום הוא, דדבר המוקף כמאן דמליא דמי, עכ"ל, והעתיקו בשע"ת סי' שס"ג ס"ק ד' ובמשנ"ב ס"ק קי"ג, וכ' בשע"ת שם דמשמע במקור"ח דאף אם קנה אחד מבחוץ לא מהני ע"ש, ובספר שערי עירובין הביא משו"ת חסד לאברהם שדן בגדרי כמאן דמליא, ע"ש, ובשו"ת אבני נזר סי' ר"צ דן לומר דמצד חסרון ההיכר יועיל שהקנה יהי' גבוה מהגדר עשרה טפחים ע"ש ובסי' רצ"א, אמנם לדידי' ס"ל דאפי' קנה אחורי הכותל לא מהני משום דהוי סילוק מחיצות: היכי דמי, דמדברי המקור חיים דדבר המוקף כמאן דמליא, משמע שאין טעמו משום שהקנה אחורי הכותל, אלא משום שיש ד' כתלים, ולכאור' משמע דאם יהי' רק ג' כתלים מהני, ובצורה ק"ג משמע דבג' כתלים גם לא מהני, ועי' סי' י"ג ס"ק ג'

שם צריך שהעמוד שאלל הצית יהי מכוון כנגד עמוד שאלל הרחוב, לכאורה גם אם אינו מכוון לית לן זה והוי אורת הפתח באלכסון.

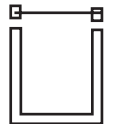
וכ' המ"צ שם צבה"ל דאפי' לדעת הרמב"ם מהני, אף על גב דאורכו יתר מעשר כיון שאין רחבו עשר הוה לי' ג' מחילות מעליות, ואחת יתר מעשר, מותר אף לדעת הרמב"ם, ומבואר מדבריו, שמקום ששטחו עשר על כ' יתיר צורת הפתח צד רוחות דחשיב כב' מחילות שלמות זה כנגד זה, שניתר צורת הפתח אף ציתר מעשר וכמש"כ המ"מ צדעת הרמב"ם, וזה תמוה מאד, דנראה פשוט דכל שפרוך מרובה מד' רוחות אינו יתיר צורת הפתח ציתר מעשר אף שב' צורת הפתח אינן רק עשר, מכל מקום סוף סוף הוא פרוך מרובה, ואינו מתוקן רק בצורת הפתח, וצבה"ג שרובו פרוך מכל ד' אינו מועיל צורת הפתח של יתר מעשר, וכה"ג אסור אף לדעת סמ"ג וסמ"ק, וצאמת שז"ע גם לדעת תו' דאפשר דלא חשיב לדין דיריין בצאותו היקף ואינו אלא היקף לטלטול, והוי כצקעה, אבל אחרי שהכריעו אחרונים ז"ל להיתר, על כרחך שהכריעו דלא גרע ממבוי.

היחיד רק מחוד הפנימי של הקונדסין לכל ד', אם כן אין כאן שקפי צפנים, שהרי הוא כאלו מוקף מחילות צפנים, ועוד שהרי המשקפים העומדים צמקום שאינן מתירין הרי הוא כלורת הפתח באויר שאינו מועיל לענין שבת וכמש"כ לעיל, ואי מלא צקנה כל עובי הקונדסין, צריך להעמיד קנים אחרים אלל הקונדסין ויניח מעט מהקונדס ללד הפנים, וכשיעשה כן בצפון ודרום, יתכשר גם מזרח ומערב על ידי שפתי הקונדסין הצולטין מהקנים שהעמיד, וצספר מ"צ סוף סי' שמ"ו כ' צסם אחרונים ז"ל לתקן טלטול תחת הגג הצולט ונשען על העמודים ללד הרחוב להעמיד עמודים אלל הצית ויהי צורת הפתח מג' דלדין יעו"ש ולפי האמור לא מהני עדיין העמודים שיעמיד כיון שהגג ממלא כל עובי העמודים, וצין העמודים ישאר כרמלית, כיון שפתוח לכרמלית, אם כן אין כאן שקפי, אלא צריך להעמיד קנה אלל הכותל, וקנה כנגדו אלל העמוד, ויניח שפת העמוד ויהי שקוף לרוח שללד הרחוב, ומיהו היכי דהתקרה הוא צדין פי תקרה אין צריך לזה, צדין העמודים שללד הרחוב יהי מותר, מחמת פי תקרה כיון שיש כאן ג' מחילות, ואם כן שפיר איכא שקפי לב' הרוחות אחרי שהעמיד קנים אלל כותל הצית, ומש"כ

פּשֶׁר חֲזוֹן

יעשה קנה למעלה ע"ש, והג"ר שמחה בונים ולדברג כ' לדייק שהחזו"א כאן ס"ל כמש"כ בסי' ג' סק"ג והג"ח קניבסקי השיב לו דבחזו"א סי' ו' לא נכנס לשאלה זו ואולי נתחדש לו אח"כ, עכ"ל. והי' מקום לדון דאורחא דמילתא איירי שיש קנים בקצה התקרה כדי להחזיק את התקרה ובוה איירי המ"ב והחזו"א, אמנם צ"ע סיוע דברי רבינו שתמה על המ"ב למה לא יהני להעמיד הקנים באלכסון, הא אם יעמיד הקנה בפנים לא יהי' קנה על גביהן, וזה צ"ע בלא"ה דאפי' אי נימא דסוף תקרה מהני לצוה"פ, ודאי שאמצע תקרה לא מהני וא"כ צריך שהקנים יהיו זכנגז"ו בקצה התקרה וצ"ע (אא"כ נפרש שצריך לעשות גם קנה ע"ג, ומה דלא הזכירו הוא משום דפשיטא, וצ"ע): **דנראה פשוט.** נראה לבאר דעת רבינו, כיון דטעם פסול פרוץ מרובה בצוה"פ יתר מי' הוא לפי שלא חשיב פתח למקום גדר וכמש"כ סק"ד, לא אכפ"ל שדפנות הצדדים אינם יתרות מי', כיון שצוה"פ הרחבות יתרות מי' ואין דפנות בצדדים אלא צוה"פ חשיב פרוץ מרובה ולא מהני צוה"פ יתר מי' (והועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ד, ומשמע מדברי רבינו שאם עשה ב' דפנות בצדדים מהני צוה"פ יתר מי' ואע"פ שפרוץ מרובה בכלל ההיקף, וס"ל לרבינו בב' דפנות ולחי בסי' י"א סק"ג ובב' דפנות לרבי יהודה לק' סי' מ"ג ס"ק ג' דפרוץ מרובה בכל ההיקף לא הוי רה"י מה"ת, ע"ש, הכא ס"ל דמהני ב' דפנות, ויש לבאר הדבר כנ"ל, דכל החסרון במחיצת צוה"פ הוא כשאינה פתח למקום גדר, אבל אם גדר ד"ט בשני צדדי' שפיר חשיבא צוה"פ למקום גדר, ואע"פ שבחשבונו המחיצות פרוץ מרובה (והי' מקום לבאר דהכא מהני משום שע"י צוה"פ יש קשר בין הדפנות, אבל מלשון רבינו שיהא עומ"ר בכל ההיקף משמע דיצטרפו ב' הדפנות הפרוצות עם פרצות בדפנות האורך, וע"כ צ"ל כמש"כ) ועי' סק"ז ובמש"כ שם, ועי' להלן סי' ט"ו אות ה': **ואינו אלא היקף לטלטול.** מלשון רבינו קצת משמע דאפי' שהמקום משמש כניסה ויציאה לבתים, כיון שלא הוקף לצורך דיריהן אלא לטלטול לא מהני, ויותר משמע כך מלשון שו"ע הרב שהובא לעיל ס"ק י"א וע"ז מסיק שמהאחרונים לא משמע כך, וצ"ע. ואי לא נימא הכי יש לפרש דברי רבינו, דהי' מקום לומר שמקום המשמש לכניסה ויציאה גרידא לא חשיב היקף של דיריין, עי' סי' א' סקמ"ו ונ"ב, ובאחרונים מבואר דחשיב כחצר למבוי, אבל לעולם סברת היתר תלוי' בצורת הדיר, דכיון דמשתמשים במקום הוי צוה"פ שבהיקף מחיצה

זה, הוא למסקנתו בסי' ג' ס"ק כ"ד שדין בין הלחיים בצוה"פ כדין בין הלחיים, אבל למה שצידד שם בס"ק כ"ב להתיר בין הלחיים בצוה"פ ונעשה הכל רה"י, י"ל דחשיב שקפי בפנים אפי' כשעובי הקנה ממלא כל עובי הקונדסין: **אין כאן שקפי בפנים,** מבואר כאן דעת רבינו שאם אין השקפי לפנים מן המחיצות, המחיצות

מסלקות אותם כיון שחודו הפנימי סותם ועל דרך שנתבאר לעיל ס"ק כ"א, אמנם להלן סי' כ"ב ס"ק ה' בציוור כזה * שעומ"ר אל קני צוה"פ, הכשיר רבינו אף אם המזוזות אינן בולטים נגד אויר המבוי, ואף דאיירי התם בנהר דהוי כרמלית, ודין תוך הפתח בעומד מרובה כדין בין הלחיים וכמש"כ סי' ב' ס"ק ד', וא"כ גם התם ליכא שקפי בפנים דחודו הפנימי סותם, יש חילוק בין עומד מרובה שאינו נחשב כסתום לצורת הפתח, ומש"כ רבינו שהרי הוא כאלו מוקף מחיצות בפנים לא שייך אלא בצוה"פ, אבל צ"ע בסברא השני' שכ' רבינו, דלכא"ו גם בציוור שם המשקפים עומדים במקום שאינם מתירים, וצ"ע, ובשונה הלכות העתיק דברי רבינו כאן בסי' שס"ב דין מ"א, ודברי רבינו בסי' כ"ב העתיק בדין ע"ו, ולא העיר ע"ז כלל: **ועוד שהרי המשקפים נו'.** כיון שכל ענינה של צוה"פ בשבת שהיא פתח למקום הניתר בטלטול וכמש"כ ס"ק י"ד, כיון שהקנים אינם עומדים כנגד המקום שבאים להתיר הוי כאלו אין כאן קנים: **צריך להעמיד קנים אחרים.** ואע"פ שהתקרה בולטת מהני כמו שמהני כשהקנים בולטים יותר מהקנה שע"ג, עי' סי' ג' סק"ב: **יתכשר גם מזרח ומערב.** כיון שאחרי שהעמיד קנים בצדדים מותר להשתמש תחת הקנים העליונים שבצדדים, עד המזוזות שבצדדים, והקנים שבמזרח ובמערב סותמים כנגד המקום הזה,

וצורתו כזה * : **יהי מכוון וכו'.** בחזו"א סי' ג' ס"ק כ"ב כתב דסוף התקרה מהני לצוה"פ, ובליקוטים סי' ג' ס"ק ה' חזר בו וכתב דתקרה אינה נחשבת לקנה עליון בצוה"פ, אלא צריך שהקנה העליון יהי' בולט למטה מכל שטח התקרה, והועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין ע"ב, וכתב שם שבמ"ב סי' שמ"ו נראה דלא ס"ל כן, והכוונה מדלא הזכיר במ"ב שיעשה קנה עליון, ובשונה הלכות סוף סי' שמ"ו העתיק כל דברי החזו"א בס"ק זה ע"ש, וכ' בסוף דבריו דלמה דמסיק בחזו"א דתקרה לא מהני כלל לצוה"פ, א"כ בטל כל העצה של המ"ב אא"כ

וכמש"כ לעיל ס"ק ט"ו, מכל מקום צוה לא מסתבר שיחול סם שקפי ושם צורת הפתח על צ' מקומות נפרדות צנת אחת להכשיר זה את זה, וחשיב כל חד כצורת הפתח באויר, וצ"ע צוה, מיהו בלאו (היא) [האין] טעמא פסול שאף אם עשה צורת הפתח צב' קנים בצפון ובדרום, והניח במזרח קנה על גבי כתלים פסול, דכשם שאין כותלי המזרח של מצוי המערבי נדונין משום עומד מרובה ולחי, דחשיב כנפשט העקמימות וכמש"נ סי' א' ס"ק י"ט הכי נמי לא חשיב משקוף לצורת הפתח, והלכך אם רחב יותר מעשר נריך צורת הפתח של קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, ולפרש"י שנתבאר סי' א' גם בצינו רחב עשר, ומיהו אם ראשי הצפון והדרום סתומין יותר ראש המזרח צקנה על גבי כתלים, וכמש"כ ס"ק ט"ו, למש"כ סי' ה' סק"צ דבסתום ליכא דין מצוי עקום, וכל זה במצוי אצל בחצר לימא לדין עקום ושפיר יכול להניח בראש המזרח הצורת הפתח על גבי כתלים והוא הדין לדין שדין המצואות שלנו כחצרות, אמנם לפי ריב"ז המצוא ס"ק שאח"כ, אין שם מוזהר כה"ג, ואפשר דכה"ג גם רש"י מודה שאין זה היכר צורת הפתח.

כה) במקור חיים בתקון ערוצין כ' דכשנמשך כותל ד' אמות כיון דנפקא מתורת לחי, נפקא גם מתורת משקוף, ובפחות מד' אמות דנידון משום לחי, חשיב צורת הפתח אף בפתחי שמאי אף בצאנן נכנס ואצן יואל, וסוגיא דעירובין י"א א' כשהכותל ד' אמות, ואין הדברים בצוגיית הגמ' אצל נראה דדין המשקוף כפסי תנר שאין ד' אמות פוסל בהן כמש"כ תו'

כ' עוד צמ"צ שם ואם הם של צתים רבים שעומדים זה אל זה כו' יעשה תיקון זה צב' צתים שעומדים בסוף כו' וצבעה"ל שם אות ט"ז ולכאורה כו' שלא יהי' צין צית לצית ג' טפחים כו', ולכאורה נראה דכל שאין פרצה צין צית לצית יתר מעשר נידון בעומד מרובה, וכן לצד הרחוב נידון בעומד מרובה של צורת הפתח וכמש"כ צמ"צ סי' ס"ג ס"ו צבה"ל ד"ה נריך לצורת הפתח נידון בעומד מרובה, וראוי דוקא בצורת הפתח המגיע על ידי עומד מרובה עד הכותל אצל צין צורת הפתח, נעשה צין צורת הפתח, אלא אם כן סמוכים בפחות מג' לצורת הפתח אריכתא היא מיהו אי על ידי הפלגת הצתים נפסק התקרה העליונה אף שנפסק רק ג' טפחים, ויש שם צין עומד לעמוד יתר מעשר, כגון שלא היו העמודים בסוף קצה הצית אלא כנוס יותר מה' אמה, צוה אסור, אצל כל שלא נשאר יתר מעשר בלא צורת הפתח, אין אסור, אף שהפרצות זו כנגד זו ובקעי בהן רבים שדין תנר יש למקום הזה, ולא מצוי, ולענין הפסקת קנה עליון של צורת הפתח נראה דלא מהני לצוד ונריך נגיעה דהוי כפתחי שימאי ועי' לקמן סי' ז'.

כד) מברי עקום ופתוח צג' רוחות כוה"ט^ט העמיד קנה בראש צפון אצל כותל המערבי, והניח קנה עליו ועל כותל שכנגדו, וכן עשה בראש דרום, ובראש מזרח הניח קנה על גבי הכתלים, נראה שהוא פסול, שאין כאן צורת הפתח בשום מקום, ואף על גב דאי חשבת לכו' לכל הראשין כסתומין, אשתכח דמקצעות הכותל הן כשקפי,

• פשר חזון •

כה) במקור חיים. כתב דמותר לחבר קנה עליון לחתיכות נסרים הבולטין מצדי הכתלים, כל שאין בין זה לזה ג"ט עד לארץ משום לבוד, ואף שזה יוצא וזה נכנס, ואין להקשות מהא דאמרינן בפתחי שימאי דלית להו שקפי ופירש"י אבן נכנס ואבן יוצא ואין זו צורת הפתח, דכה"ג אמרינן לפירוש הריב"א עירובין י"א בפתחי שימאי דאפי' כשפני הכותל שוה כל דלית לי' ב' מזוזות ומשקוף פטור, ובעירוב כה"ג ודאי דנידון משום צוה"פ, דאפי' לעמוד מהכותל כשר כמש"ש המג"א סי' שס"ג ס"ק כ"ח (הו"ד ס"ק ט"ו) ועוד דאין צוה"פ מתחייב במזוזה דאלת"ה אמאי לא עבדינן מזוזה בכל מקום שעושין צוה"פ משום עירוב, אלא ודאי דבמזוזה בעינן פתח ממש (עי' סי' י"ד ס"ק א') ובעירוב כשר אף צורת הפתח, משום הכי פתחי שימאי וצוה"פ אינו חייב במזוזה משא"כ בעירוב דסגי בצוה"פ, כשר בקנים וקונדסין אף שהקנים דומין ממש לפתחי שימאי שיש בהן ענפים יוצאין ונכנסין כשר, דנהי דפתח לא הוי צוה"פ מיהא הוי וכ"כ הריב"א בהדיא בד"ה אשכחינהו רב אחא, וא"ת בקנה מכאן וקנה מכאן היכי איכא שקפי דהייינו מזוזות דמצרכין לעיל, הא הוה לי' פתחי שימאי, וי"ל דאין מעכבי שקפי אלא בפתח שבכותל, דכי ליכא שקפי והיינו אפילו יהיו פני הכותל שוין אינו נראה אלא כפרצה, אבל בקנים או קונדסין שפיר מתחזי צורת הפתח בלא שקפי, עכ"ל, אלמא דצוה"פ כשר בלא שקפי, ופתחי שימאי דפסלינן בעירובין י"א, נראה שהוא דוקא בכתלים דארכן ד' אמות ומש"ה אינו נידון משום לחי ובעינן פתח ממש, ובפתחי שימאי לאו פתח איכא משום דלאו שמי' פתח, ולאו צוה"פ איכא כיון דלאו לחי הוא, וכן בעירוב במקום שהכתלים שבצדדים ארוכים ד' אמות דאינו נידון משום צוה"פ פסול בפתחי שימאי, משא"כ במקום דליכא אורך ד' אמות, ושם לחי עליו, שפיר איתחזי צוה"פ ואפי' בדליכא שקפי וכמש"ש הריב"א, ע"ש (ויש לעי' לדעת המקור חיים האם עומד מרובה כד' אמות לענין זה): **אבל נראה**. דעת החו"א דאין שייך כלל ענין ד' אמות לאורך קנה צוה"פ כיון דהוא משום מחיצה ולא בעי היכר, לא מיפסל בי' אורך

חשובה טפי ומהני בפרוץ מרובה: **בבה"ל ד"ה צריך**. שנוסף שם שלפי הדעות במ"ב דמהני עומ"ר וכמש"נ סק"ד, גם א"צ תיקון בין צוה"פ לכותל, ע"ש: **אבל אין צו"ה וכו'**. עי' לעיל סק"ד שצייד רבינו שגם צוה"פ בעי שיהי' עריבן לכותל, אלא שעומ"ר מהני לזה, וצד אחד מהני לזה, ע"ש, אבל לפ"ז אם בשני הצדדים אינו עומ"ר לכותל לא יהני: **נפסק התקרה העליונה**, דעי"ז לא חשיב צוה"פ, וכיון שיש בין הקנים יותר מעשר אמות באופן שצייר רבינו, אסור לטלטל: **שדין חצר**, כיון שהבית פתוח לתוכו, ואין חצרות פתוחות לתוכו, עי' סי' א' סק"ז וסקנ"ב: **ועי' לקמן סי' ז' ס"ק י"א**.

כד) נראה שהוא פסול. כיון דבשביל לחשוב הקנים המזרחיים לקני צוה"פ צריך לחשוב הבליטות בצפון ובדרום לחלק מהרשות, ובשביל לחשבם לחלק מהרשות צריך להחשיב דופן המזרחי כקנה צוה"פ לרשות האמצעית: **בזה לא מסתבר**. ואפי' לפי הצד דלעיל ס"ק י"ד שחל שם הפתח ושם רה"י בבת אחת בצוה"פ העומדת באויר, הכא שאני, דהתם צורת הפתח קיימת אלא שחסר בתנאי דבעי מקום מוקף ומוגדר, וע"ז אמרינן דגדירתו ומקומו באין כאחד אבל הכא אין כאן פצימין כלל עד דנחשבהו לצוה"פ ומש"ה לא מסתבר שיחול שם פצימין וצורת הפתח בבת אחת: **כצו"ה באויר**. עמשנת סקכ"ג בנעץ ד' קונדסין, ע"ש: **וכמש"נ סי' א' סק"ט**. ע"ש שנסתפק בזה, והכא ציין לשם דאי לא מהני התם, הוא טעם נוסף דלא יהני הכא: **ולפרש"י שנתבאר**. שם ס"ק י"ט דכל מבו ומבו מהעקום צריך צוה"פ: **שדין המבואות שלנו**. כמש"נ סי' א' סקנ"ב: **ואפשר דכה"ג גם רש"י מודה**. אע"ג דס"ל דא"צ פצימין מיוחדים לצוה"פ והמשך הכותל ג"כ מהני לזה, י"ל דהכא שניכר שהוא מבו שלם נפרד, א"א לראות את כל כותל המבו כקנה צוה"פ, וכ"ז למאי דס"ל ס"ק ט"ו שאין הגבלה במשך קנה צוה"פ, אבל למש"כ בהערה בסקט"ז שאם נמשך ג' או ד' טפחים אפשר דפסול, גם הכא לא יהני, ע"ש, ולא מצאתי דין זה בשונה הלכות, וצ"ע.

הפתח חשיב צורת הפתח, אף על גב דאינן צעטס תבנית כל המזוזות, אלא התחלת בנין כותל, מכל מקום אין דרך לעשות בנין כל שהו לכותל ושפיר ניכר דהוא משקוף הפתח, וזאת אילו הוסיף קנים הרבה זה אל זה ילא מתורת משקוף, ונמצא דהכל תלוי בענינו וטבעו, וכן לפרש"י צומורות זולטין מהקנה לא חשיב כפתחי שמאי, שניכר שזהו בנינו ולא שנהרס ונפרץ כמו באבן נכנס ואבן יולא שכ' רש"י, והמג"א שהכשיר עמוד זולט מהכותל אפשר שאינו כפי ריטב"א ואנו סומכין על פרש"י, וקו' המג"א מסוכה הוא מסוכה העשוי' כמבוי' צב' דפנות זה כנגד זה, המבואר בשו"ע סס, אבל מדופן ג' ליכא קושיא שהטפח קנה מעליה, והמג"א לא דן רק אי מותר להניח על כותלי המבוי שלצדי המבוי מכאן ומכאן, כמו שהוכיח מקורה, אבל אי כתלים נמשכין לנגד פתח המבוי זה שפיר נידון כמזוזה וזהו עמוד הזולט שסיים המג"א, ודברי המקור חיים ז"ל ז"ע, וכן דברי המחצית השקל צביאור דברי המג"א שכ' בסוף דבריו להגיה ז"ע.

ה' ז', וכל שכן צורת הפתח שהוא משום מחילה, ואין צריך כלל היכרא שבה להחיר, דנראה דאין צריך גם לסמוך בערב שבת בצורת הפתח, ובאבן נכנס ואבן יולא פסול אף בפחות מד' אמות, דאף על גב דכשר בלחי, פסול בצורת הפתח, שאין זה מזוזה, ופולוגתת רש"י והריטב"א נראה, משום דענין מחילות תלוי בפעולת ההיכר שעושין על מקום המוקף להכירהו למוזל ומפורש מחילה לו וכמש"כ סי' ג' ס"ק ה' והלכך הכרת הפתח מחשיב את המחילה, ואחרי שמדרך הבנין להצדיל את המזוזות בבנין משאר כותל כגון שכל הכותל בעמודים שוכבים והמזוזות עומדין, או שזולטין בעובין מן הכותל או שמתקצרין, כי המזוזות בבנין בפני עצמן בתלוש, ונקבעין אח"כ בכותל, מפני שעל ידי זה מכוון יותר הדלת במזוזה, והלכך סבירא לי' להריטב"א דכל שאין משקפים כאלו, ניכר שאין זה פתח אלא פרצה, ולפרש"י אין זה תנאי דשפיר יכול להשלים ולכוין את הכותל עצמו, כשאר המזוזות הנקבעין בה, והלכך לא נפקא מתורת פתח אלא כשיכיר, שאין זה בנין אלא הרום ופרוץ, ומיהו כשהעמיד קנים לצורת

ראינו לנכון להעתיק מדברי החזו"א כלאים סי' י"א בענין צוה"פ

ר' יוחנן הוא תשובה אהא דרשב"ל, וכדאמר בגמ' דידן אמר כוה כן מחילת שבת [ר"ל דכלאים צעין כמחילת שבת ואי אפשר להקל ביתר מעשר מן הדד, ור"ל אע"ג דבמין הדד יש קולא בכלאים משבת מ"מ ביתר מעשר לא] אמר ר' יונה כמחילת שבת כו' [ועיקרו דשבת ככלאים וליבא דרשב"ל קאמר] אר"י מודה רשב"ל לענין שבת שאין הפיאה מלאת יותר מעשר [והוא כדאמר בגמ' דידן שם ומוקי לה ביתר מעשר ומן הדד] אר"י מתניתא אמרה כן כו' אין תימר מלמעלן הא כש"כ מן הדד [כש"כ מן הדד דלא מהני לענין שבת ביתר מעשר] אין תימר מן הדד הא מלמעלן לא [ומהני ביתר מעשר אף לשבת] אין תימר מלמעלן לא אמר ר"ח כלום [שהרי אין ראייה ממתני' דלא מהני יתר מעשר מלמעלה] מנ"פ אם מלמעלן כו' [דאכתי ל"ל ג' חבלים יעצב חד מלמעלה] תיפתר בעשוי' כמין דוקרין [שראשו חד ואי אפשר לחבל לנוח למעלה, ומלתא בעלמא קאמר דמתני' דינא

ז) ירושלמי פ"ד ה"ב עשה פסין כו', לגי' הגר"א זין כנגד הגפן וזין כנגד הביניין ויש בעומד ארבעה כנגד העומד מותר אף שהפרו"מ.

שם רשב"ל צטס ריב"ח נעץ ד' קנים כו' מניל משום פיהא [היינו מימרא דרשב"ל צטס ריב"ח עירובין י"א ז' ומסקינן שם דאיירי מן הדד וזיתר מעשר] אר"י מעשה שהלך ר"י כו' [הוא תשובת ר"י לרשב"ל עירובין שם אלא שיש שינוי בהאי עובדא והא דאמר אעין וקוטרין וקוטרין עד שמיטען פחות מעשר, ר"ל שהיה ממיטען הפרצות מעשר [ר"ל מפסול עשר אבל אין הפרצה אוקרת בעשר אלא ביתר מעשר] ואח"כ עושה הדוקרנין דהיינו הפיאות, ואפשר דגרסינן והיה נוטל אעין וקוטרין עד שמיטען פחות מעשר ונוטל דוקרנין וקוטרין, ואפי' אי דוקרנין וקוטרין היינו סתימה ממש יש לפרש דקילרו דצבר, ור"ל שלא החיר בצורת הפתח עד שמיטען הפרצות מעשר, ודברי

• פשר חזון •

קנה מכאן כמ"ש סי' תר"ל ס"ג (דהיו לה שני דפנות זו כנגד זו עושה דופן ארבעה טפחים ומשהו, וצריך לעשות צורת הפתח שיתן קנה מהפס על הדופן האחד, ע"ש) ואפשר דשאני התם דחומרא בעלמא היא לעשות צוה"פ, עכ"ל, ובתיקון עירובין להמקור חיים כ' דהכא כיון שהכותל ארוך ד"א אינו נידון משום לחי, משא"כ בסוכה שאין בדופן שלישי רק טפח, ומבואר מדבריו שהבין שקושיית המג"א אינה מסוכה העשוי' כמבוי, אלא כמ"ש במחצית השקל דיש להגיה במג"א סי' תר"ל ס"ב שמשם הקושיא יותר חזקה (דשם מבואר, דסוכה שיש לה שני דפנות כמין גאם עושה דופן שיש ברוחבו יתר על טפח וכו' ויעמיד קנה כנגד אותו טפח ויעשה לה צורת הפתח שיעמיד קנה עליו ועל הטפח, ע"ש) והחזו"א השיג עליהם דקושיית המג"א היא מסוכה העשוי' כמבוי, ובלי הגה"ה, דהתם הוי ראשי הכתלים, אבל בס"ב מהני לצוה"פ, ועפמשנת' לעיל בדברי רבינו דאפי' כשאנו בעצם בנין כל המזוזות אלא התחלת בנין כותל, מ"מ אין דרך לעשות בנין כל שהוא לכותל ושפיר ניכר דהוא משקוף הפתח (ואפשר דמחצית השקל שכ' שמשם הקו' יותר חזקה פליג אסברא זו, וס"ל דראשי הכתלים מהני טפי, כיון שלצד הפתח אינם נמשכין כלל ודמיין טפי לקני צוה"פ, וצ"ע).

ד' אמות: דא"צ גם לסמוך, עי' להלן סי' י"ג ס"ק א' ובמ"ב סי' שס"ג ס"ק קי"ג הזכיר דצריך שיסמוך על קנה צוה"פ, ע"ש, ובבה"ל שס"ג פ"א ד"ה אבל, הביא פמ"ג שמשתפק בזה: ופולוגתת רש"י והריטב"א. פי' החזו"א שאין חלוקה בין כותל לקונדסין, אלא בכך שבעי הכר פתח (וכך מדוקדק בלשון הריטב"א "מתחזין") וע"ז כתב הריטב"א, דאע"ג דבכל כותל בעינן שקפי להכיר הפתח, כשהעמיד קנים או קונדסין הקשה הריטב"א שצורתם כצורת כותל, ותי' דכיון דהעמידם בפני עצמם וניכר שלשם צורת הפתח העמידם, משמשים הם עצמם כשקפי וניכר שפיר הפתח, והכל תלוי בשיקול הדעת לפי ראות עיני החכם: סי' ג' ס"ק ה'. שם נתבאר ענין נראה מבחוץ וגוד ולבוד, ומבואר ממה שציין רבינו לשם דס"ל דגם ענין צוה"פ כן הוא, ועי' לעיל בפי' סקי"ג: אלא הרום ופרוץ, וכ"כ בחזו"א יוד' קע"ב סק"א אמנם שם כתב לחוש לסברת המקור חיים דכה"ג חשיב שימאי, ע"ש ועי' לעיל סקי"ג וסי' ד' ס"ק ב' וסי' י"א וסי' ט"ו אות י"א דלא מהני לבוד לצוה"פ משום דהוי פתחי שימאי, וצ"ל דלעולם איירי בגוונא דהוי הרום ופרוץ וצ"ע. ועי' סקי"ח: והמ"א שהכשיר. לעיל סקט"ו: וקו' המג"א. בהמשך דבריו שהובאו סקט"ו מסי' שס"ג סקי"ח, וז"ל יש להקשות מאי שנא דבסוכה דיו שיתן קנה על הכותלים וא"צ

מהני מדלא עביד על גבן, אפשר לפרש דדוקא מתניין בעירובין א"ל למעט ודלא כרב עירובין י"א א', וזו כונת הרא"ש פ"ק דעירובין סי' י"ג, ואפשר שזו דעת הרמב"ם פט"ו מהל' שבת הט"ז ודוקא ביתר מעשר מזריך עומ"ר.

ולפי' זה גרסינן בירו' לא אמר ר"ח כלום רבנין דקיסרין כו', והיו ס"ד דמתני' מן הזד, והשיב דמ"מ מוכח ממתני' מדלא קתני לנעוץ דוקרנין ולעשות לו"ה, ואע"ג דלמאי דמפרש הא דר"ז מן הזד אין נפ"מ בין פרוץ מרובה לעומד מרובה, מ"מ אי איירי ע"ג מתפרש הא דר"ז דמודה רש"ל בפרומ"ר. נקטינן לדינא שאם הקיף את השדה מד' רוחות בלו"ה אפי' יתר מעשר מותר לסמוך לה מין אחר כמו שסומכין כנגד הפרוץ בעומ"ר, בין בכלאי הכרם ובין בכלאי זרעים, ודוקא בלו"ה גמור אבל מן הזד ז"ע, ונראה דהמיקיל בזמן הזד לא הפסיד כיון דהיתירו מפורש בגמ' בפשיטות גמורה. [הרמב"ם מפרש מן הזד צפי' אחר, אבל כאן צירו' קשה לפרשו דאמר מלמעלן וכן בל' הגמ' על גבן וכבר הק' בן הרא"ש, ומייהו גם הרמב"ם מודה דלו"ה הוא דוקא קנה על גביהן, ואי מן הזד דאמרן היינו קרן זוית לא הווכר להקל בכלאים מן הזד, אבל הלא בהדיא אמרו בכלאים נעץ כו' בארבע זויות, וכן בעירובין שם, וא"כ לעולם הוא מן הזד וכבר הק' בן הרא"ש שם] ולו"ה מרוח אחת ז"ע, ומל' הר"מ שכ' דפרצת עשר הוא כפתח משמע דפתח מהני אף מרוח אחת, ואם יש עומד ד"א מכאן וד"א מכאן ובאמצע לו"ה ודאי מהני.

גדפם ערלה סי' י"ד סק"ז

בדין לו"ה"פ שכתבנו, מלאתי שהדבר מצוהר ברבינו ירוחם נתיב כ"א, וגם בצוה"פ מן הזד כתב שם להחיר.

ע"כ נדפס שם

גדפם ערלה סימן י"ז סק"ט

במש"כ ערלה סי' י"ד סק"ז צ"ע שם רי"ז שהקיל בצוה"פ מן הזד, מלאתי שכ"כ גם צ"י ס"ס רל"ו צ"ע שם סמ"ק.

ע"כ נדפס שם

רמב"ם [הל' כלאים] פ"ז הט"ז א"ס היה העומד כפרוץ ה"ז מותר כאלו אין שם פרצה, נראה דפרוץ בין צ' עומדין חשיב כעומד להתרצה על הפרצה הגדולה, כגון עומד ג' פרוץ ג' פחות משהו ועומד ג' ופרוץ ט' ועומד ג' ופרוץ ג' פחות משהו ועומד ג' מותר כל הכ"ז אמה, ואע"ג שאין במחיצה עומד אלא י"ב ופרוץ ט"ו, וכמש"כ עירובין סי' ד' [סק"ג] ברוח רביעית של מצוי, ואע"ג דבריה"ז צעינן ג' דפנות שעומד מרובה במשך כל דופן של ד' הדפנות כמש"כ שם, הכא לענין כלאים שא"ל לעשות רה"י אלא מחיצה מפסקת מותר גם כה"ג.

ויש לעי' בעומד שהפרוץ רצה עליו מכאן ומכאן דאמרינן אוירא דה"ג ודה"ג מצטל ליי, הכא מאי, כיון דהעומד מתיר כנגדו אי מנטרף לרבות העומד, כגון עומד ט' ופרוץ ה' ועומד ד', אי אמרינן עומ"ר של ט' להתיר פרצת ה', שחושבין את המחיצה עד סוף העומד, וכך נראה.

אבל ז"ע לפ"ז לפרש ל' הרמב"ם [צפיה"מ] פ"ד מ"ד שכתב דפרצות רבות מנטרפות ועומדין רבים מנטרפין ודיינינן להו ככולל שיהא העומד רצה, ומשמע דצעינן בכל המשך המחיצה יהיה העומד רצה, וכדין מחיצת רה"י.

ובפרוץ מרובה כנגד העומד מותר, והוא שיש בו ד"ט, ויש פוסקים דסגי בג"ט וכמש"כ [בחו"א כלאים] סי' ו' סק"ו.

קתני בצינו עושה לו"ה"פ ופעמים דנוח לו לעשות ג' חצלים מלעשות לו"ה"ה].

שם רבי זון ורבנן בעון קומי ר"ז סוף סקך מהו שיליל בסוכה [לענין לו"ה"ה כדאמר סוכה ז' א', א"ל בעיקר הדפנות] א"ל אין סוף סקך מזיל בסוכה פיהא מהו שחליל בסוכה א"ל אין פיהא מזללת בסוכה א"ר אבהו כל אילין כו' [זו גי' הגר"א ור"א אהא דר"ז קאי דלא הקיל למעשה אף בסוכה וכש"כ בשבת, ונראה דקאי אמנ הזד דהא מסקינן דהא דרש"ל מן הזד וקאמר דוקא יתר מעשר אבל עשר לא, וכן הא דאמר לעיל אבל לענין שבת לא ואמר ר"י היא כלאים היא שבת היינו בעשר מן הזד, והא דאמר עד שתהא מגופפת מד' רוחותיה ופי' הגר"א שתי מנוחות ומשקוף אף מן הזד חשיב ליי מגופף מד' רוחות, ואפשר דקאי ביתר מעשר ואף על גב, דבעשר ולו"ה מעליא ודאי נהיגין למעשה להחיר].

רבב"ח בעא קומי ר"ז מאן תנא פיהא מזללת לא ריב"ז [ר"ל מאן תנא דפליג ואמר פיהא מזללת ביתר מעשר מן הזד דלא כריב"ז ועל מי סמך רש"ל לחלוק על ריב"ז] א"ל דהא תנא נמצאת אמר כו' יותר מעשר אע"פ שהעומד רצה על הפרוץ כו' כנגד הפרוץ אסור היו שם קנים הדוקרנים ועושה להן פיהא מלמעלן אפילו יתר מעשר מותר [כן נראה להוסיף דהכי תניא ביהאי צרייתא בגמ' דידן עירובין ט"ז א' ואמר דרש"ל מפרש דהאי תנא איירי אף מן הזד דהא סתמא קתני ופסק כהאי תנא].

ולענין הלכה קיי"ל כר"י ומותר בכלאים אף מן הזד עד עשר ועל גבה אפי' יתר מעשר וכדאמר ר"י בהדיא עירובין י"א ב' ואע"ג דאמר אסור להורות לענין סוכה ושבת, אין לנו אלא מה שנאמר, אבל לענין כלאים לא מנינו שהחמירו, ואם לו"ה על גבה ודאי מורינן דהא אף לענין שבת מורינן אף ביתר מעשר.

והרמב"ם [הל' כלאים] פ"ז הט"ז כ' גדר המפסיק בין כרם וירק שנפרץ עד עשר אמות הרי זה כפתח ומותר כו', הנה רמז שפתח מותר ועד עשר בלא לו"ה חשיב פתח וממילא נשמע דלו"ה מותר אף ביתר מעשר ואף בפרוץ מרובה, אבל מדסתם משמע דס"ל שאין קולא בפתח של כלאים יותר משבת, ואף דבגמ' משמע דלכו"ע עד עשר מהני בכלאים אף מן הזד, אפשר דהא דמסיק דלא מורינן קאי אמנ הזד ואף בכלאים ולפיכך סתם הרמב"ם ויהי' דין כלאים כדין שבת ולמש"כ רבינו פט"ו מהל' שבת הט"ז לא מהני זורת הפתח יותר מעשר בפרוץ מרובה מד' רוחות, ומייהו בכלאים לא שייך לחלק בין צ' מחיצות לד' כמש"כ תו' עירובין י"א א' דבשבת צעינן שיהא המקום רה"י מוקף מחיצות, אבל בכלאים צעינן רק מחיצה מצדלת שלא יהא ערצוב והכל תלוי במראית העין.

והנה צו"ה לענין שבת א"ס הרחיק את הקנים ג"ט מן הכותל פסול, אבל הכא לענין כלאים אפשר דמהני לו"ה אף בעומד באויר ואין הקנים אלא כותל, וכמש"כ בחו"א ה' עירובין סי' ו' ס"ק י"ד וא"ס הקיף את השדה בלו"ה מד' רוחות לא חשיב כלו"ה באויר אלא כולוהו חשיבי מחיצות וזה חשיב לו"ה אף לענין שבת וזה מצוהר בירו' ובגמ' עירובין שם.

ומסוגיית הירו' כאן מצוהר דאין החילוק בין פרוץ מרובה מד' דדדין לחד זד, דא"ס איתא דפרמ"ר מד' דדדין לא מהני זורת הפתח בעשר או ביתר מעשר לא מייחא ר' חגי כלום ממתני' דג' חצלים דיתר מעשר לא מהני מן הזד הא מתני' איירי בכל דדדין ול"מ אף לו"ה גמורה יתר מעשר, ומייהו לפי' הגר"א בירו' דדחי דאפשר דאיירי על גבן וממתני' מוכח דגם ע"ג לא

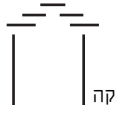
סימן ז

שמהי התקרה משוכה ציטר עד שיגיעו קמותיה כנגד שקפי, שפיר חשיב צורת הפתח ואף לרצנן דלית להו חוקקין דהכא אין צריך חקיקה דחשיב תקרה בכל מקום שהיא, ואינה אלא כחקרה שהגציה והרחיקה למעלה מן השקפי, וכיון דצאין מקום לחוק פסול גם לדין, נראה דהוא דאין צאלכסון ישר פסול כזה ^{קז} ולפי זה גם כשמוזחה אחת גבוהה מחברתה והניח קנה עליון צאלכסון כזה ^{קח} פסולה, דחשיב כפרקי כזה ^{קח} דפסולה, ונמש"כ רש"י צלשנא אחרניא דגרסינן ואמר אבי ומפירוש אבי ילפינן דאין צריך ליגע, נראה דאין זה אלא שינוי הלשון והגרסא, אבל גם לגרסא ראשונה על כרחך ציט צו לחוק פליגי ועפ"ז מוכח דאין צריך ליגע.]

צ) וצריך לחלק בין מוזות לאיסקופה עליונה, דצאיסקופה שפיר חשיבין העליונה אף על גב דעובי העיגול מפסיק צינה לחלל הפתח, וצמוזות לא חשיבין מוזות את כותל החיזון מפני שעובי העיגול מפסיק צינו לחלל הפתח, ואפשר

א) עירובין י"א צ' לא תימא להו כו' מהא מתניתא דכיפה, פרש"י צד"ה חייבת דהא דשמעינן מינה דאין צריך ליגע הוא מהא דמודים חכמים דאם יש צרגליה עשרה שחייבת דהכשירא דפתח צרגלים היא והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למוזות, אלמא אין צריך ליגע, ונראה דמדריצי מאיר לא שמעינן מידי דהא סבר דאין העיגול מצטל המוזות דהא סבר חוקקין להשלים אף צלליכא שיעור מוזות, אבל מהא דיש צרגליה עשרה דמודים חכמים, אף על גב דלדידהו העיגול מצטל פתחא, ועל כרחך דלא נחשב מוזות רק עד התחלת העיגול, ואם כן יש הפסק בין מוזות לקנה העליון, והנה מצואר לפרש"י דהא דמודים חכמים, היינו נמי דוקא כשהכותל מרובע מצחוץ כפרש"י ציט צו לחוק, אבל אם מעגיל גם מצחוץ כהציור שצפרש"י צאין צו לחוק, צוה אף ציט צרגלי' עשרה אינו פתח, ואף שאין צריך ליגע, מכל מקום פסול צעיגול, דכשהתקרה פשוטה ציושר שפיר הוי קמותיה מכוון כנגד המוזות, אבל כשהיא צעיגול לא חשיב חיבור צאלכסון והוי כעשוי פרקי פרקי כזה ^{קח} דלמעט העיגול אינו כנגד שקפי אלא כנגד אור, אבל כשהכותל רחב מצחוץ שיש צו כדי לחוק

פירוש חזון

אלכסונים בין צאלכסון אחד, ויש אחרונים שנקטו למעשה כפי רבינו בסק"א, הלא המה שו"ת משכנות יעקב סי' קכ"ג (הובא לק' סק"י) ע"פ הריטב"א, וכך פי' ר' אברהם בינג אב"ד וירצבורג שהובא בשו"ת בנין ציון סי' כ"ו, אלא שכתב שם להכשיר אפי' צאלכסון אחד, מדברי המג"א שס"ב י"ח בשם הרא"ם, ופי' דעיקר פסול משקוף כקשת הוא מטעם דצריך להיות ניכר היכן המשקוף מתחיל (עי' לק' סק"ה) ובכיפה אין ניכר לא סיום רגלים ולא התחלת משקוף, אבל צאלכסון ניכר היטב וכשר, ע"ש. ובתוס' שהביא החזו"א לק' ס"ק י"ג ג"כ משמע שפי' כהריטב"א, ע"ש. אמנם בשו"ת שערי ציון סי' ג' פירש כהחזו"א דלק' סק"ג, ותי' שהריטב"א לשיטתו בדין פתחי שימאי (לפי' המקו"ח, עי' לעיל סי' ו' סק"ה) ע"ש. עי' בספר "שערי עירובין" שהביא התשובות במלואם, ומשם העתקתי הדברים, ועי' בשע"צ סי' שס"ג סק"י שהכשיר בציור כזה* ע"ש ובמלכים א' פרק ו' פסוק ל"א אמר שפתח הדביר חמישית ופירושו רש"י והרד"ק שהי' לו ה' צלעות דהינו ציור כזה, וא"כ יש מזה קצת ראי' דשיטת רש"י דלא כהריטב"א, דמבו' בדף ב' דפתח ביהמ"ק איקרי פתח והריטב"א יפרש כהרלב"ג שם, ע"ש: ומש"כ רש"י כ' הריטב"א דצריכין בהא לפי' דאביי כי שמא תאמר לעולם צריכין ליגע ומה ששוין חכמים בוו אינו אלא משום דמודו דאמרינן בהא חוקקין להשלים ומיירי כשיש בכיפה כדי לחוק להשלים ומעתה הרי הם נוגעין קמ"ל מדברי אביי דלרבנן אין אומרים חוקקין להשלים, ואין פי' זה מחזור, וביאר החזו"א שאין פי' זה מחזור כיון שלפי' זה, הא גם לגיר' ראשונה ע"כ ביש בו לחוק פליגי ועפ"ז מוכח דא"צ ליגע, וא"כ אין הברל בין הגרסאות.

ב) וצריך לחלק, נתבאר בסק"א הרא"י ע"פ רש"י, שהעיגול שבכיפה לא נחשב לקנים, ואעפ"כ הקנה שבראשו מהני לצוה"פ, אלמא א"צ ליגע, וכ' רבינו דא"כ צריך לבאר מדוע המוזות לא נחשבות ומתבטלות ע"י הכיפה וחשיב כאינו נוגע, והקנה העליון אינו מתבטל ומהני לצוה"פ: ואפשר משום. סברת

א) לגירסתינו בגמ' דא"ר ששת אי משכחת להו לדבי ריש גלותא לא תימא להו ולא מידי מהא מתניתא דכיפה, משמע שיש ראי' ממתניתא דכיפה לרב נחמן דס"ל דהקנה שע"ג קני צוה"פ א"צ ליגע בהם, ופרש"י שהרא"י היא מזה שגוף הכיפה מפסיק בין המוזות לקנה העליון, וכך פירש הריטב"א שהי' למעלה סף שוה נתון עליהם כעין משקוף וכל שהוא עשוי ככיפה עגול אפי' יש גבוה עשרה ורחב ד' או יותר, אינו חשוב שיש לו מוזות וסף, ובכאן בכיפה זו שיש עלי' בנין עומד פשוט על פני כולה ואותו בנין עומד במקום סף ע"ש. וכך משמע בתו' ר"פ שפי' דעובי הקורה של העוגל מפסיק בין התקרה העליונה למוזות, ועי' או"י סי' ק"י: ונראה דמדרי"מ. דכיון דלר"מ חוקקין להשלים בתוך העיגול, העגול לא מפסיק בין תקרה עליונה למוזות: והנה מבואר. בקובץ שערי לימוד הביאו מכתב מהחזו"א שמוסיף לביורר הדברים כאן, ושם כתב לשואל שהקשה על הפירוש שכתב בס"ק א', וכתב פירוש אחר על דרך שבס"ק ג', שגם כוונתו להכי אלא דסדר הענין שא"א לומר זכור ושמור בדיבור אחד, והארכנו בס"ק א' להראות את הדינים המחודשים לפי הפירוש ההוא, וכ"ז נגד הרמב"ם והטוש"ע, והכוונה מראש להכריח בדעת רש"י את הפירוש שבס"ק ג', והטענה שלא הוכחתי מקורה אינה טענה, ע"כ. (הרא"י מקורה מבוארת בשלום יהודה סוף סי' ל"א, דאי' במתני' י"ג ב', עקומה רואין אותה כאלו היא פשוטה, וא"כ היכי ס"ד דרב ששת לפסול כיפה לפי הפירוש שבס"ק א', ע"ש, ומש"כ החזו"א שאינה טענה, יש לפרש משום דבלא"ה ע"כ דצוה"פ שאני דבעי על גביהן משא"כ קורה דסגי בנייהם עי' סי' י"ב סק"ה, וא"כ אפשר דגם פסול כיפה תלוי בזה). והדינים המחודשים שהראה החזו"א לפירוש זה הם, דכשהכותל מעגיל מבחוץ פטור, שזה אוקימתא מחודשת בגמ', וע"ע סק"ב וי': דכשהתקרה פשוטה. בכל עיגול או כיפה יש גובה ורוחב, אלא דכשממשמש כמשקוף, כיון שכל משקוף מאוזן, רואים רק את הקוים המאוזנים של הכיפה, ולא את הקוים התיאורטיים המאונכים, וא"כ אין כאן קנה על גביהן, ואין חיבור בין הקוים המאוזנים של הכיפה, וע"פ סברא זו יהי' פסול בין בב'

פחות מג' דהוי לצוד חשיב מוזה (ואפשר דצפרקי איקרי פתחא שמאי אכל בכיפה לא מקרי שמאי) ודוקא בתקרה דבעינן מכוון כנגד המזוזות ואף בפחות מג' פסול, צוה מפסל עירוב של גובה].

ג) ועיקר דינא שלפרש"י, שאין כיפה חייבת מוזה אף ציש ברגליה עשרה, אלא אם כן הכותל מרובע, דהכשירא דפתח בתקרה עליונה ולא צעיוגול, לא משמע כן ברמב"ם וטוש"ע סי' רפ"ז, אלא כל שיש ברגלי עשרה חשיב פתח בתקרה עגולה אף צעגולה מצחוץ גם כן, ועל כרחק שהעיוגול חשיב תקרה, וצ"ע לפי זה אף מוכח מינה דאין צריכין ליגע דהלל בכיפה שפיר הוי נגיעה, כיון דכל העיוגול חשיב משקוף, ונראה דדין תקרה עגולה תלי בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת אי צריך ליגע דלרב ששת דצריך ליגע, צריך שיהא הקנה העליון נמשך לצ' רוחות עולם דוקא בלא תערובת משך מעלה, אכל כל שעולה למעלה שאינו כנגד ראשי המזוזות חל על אותו מקום פסול של הרחיק המשקוף מהמזוזות, דטעם הרחיק פסול משום שהמזוזות אין להן משקוף והמשקוף אין לו מזוזות, דכל מחילות מחזקות זו את זו, והכי נמי בהרחיק אמנע המשקוף אינו פועל אף מחילה של מעלה כיון שאין במקום ההוא מחילות הנדדיות, וחשיב כמחילה אחת באויר ומתבטלת] אכל לרב נחמן כיון שאף אם הרחיק חשיב משקוף ונעשה מחילה אף שאין מחילות הנדדיות

משום שתחת האיסקופה איכא שיעור חלל דהיינו י' טפחים, והלכך לא חשיב האי עובי העיוגול להפסיק צין איסקופה לאויר, מה שאין כן במזוזות שאין ציניהן למעלה במקום העיוגול שיעור חלל פתח דהיינו ד' טפחים, ולפי זה בכיפה שמתחלת להתעגל סמוך לחרץ וגובהה עשרה ברחב ד', כיון שאין מזוזות פשוטות צישר י' טפחים אינה נורת הפתח, לפרש"י דכי היכי דלא חשיב משקוף העליון צעיוגול עד שיהי' פשוט לצ' רוחות העולם אכל כל שמתערב בהמשכתו משך מעלה ומטה הוי כפרקים זה למעלה מזה, הכי נמי במזוזות צריך שיהי' משכן מעלה ומטה דוקא אכל כל שמתערב בהן משך שטחי אינן מזוזות, והלכך אף אם הכותל מרובע מצחוץ שאין כאן חסרון מחמת תקרה העליונה שרואין את הכותל שלמעלה מן העיוגול לתקרה, מכל מקום אין כאן נורת הפתח שאין כאן מזוזות, ואף אם נימא דכל שיש רחב ד' טפחים צין המזוזות אפשר למחשב את כותל שצחוץ לעיוגול למזוזה ועובי העיוגול לא יפסיק, כיון דאיכא שיעור חלל פתח, למש"כ לפרש"י בתקרה עליונה, מכל מקום אכתי אין כאן נורת הפתח שאין כאן תקרה שאי אפשר לחשוב את התקרה עד כנגד המזוזות שהרי אין תחתיה חלל י' טפחים, ואם כן צדין הוא שיפסיק עובי העיוגול צין תקרה לחלל הפתח, אמנם צטור סי' רפ"ז מצואר דכל שיש רחב ארבעה בגובה עשרה חייב מוזה וכומו שצבר הצ"י שם שהוא על פי פרש"י, [ומינהו יש לומר דבמזוזה אף צפרקי כזה קט כל שסמוכים

קט

• פשר חזון •

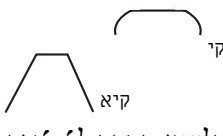
למחיצות, אבל קנה עליון שתפקידו לאחד את הקנים וליצור את הפתח, אם נתעקם בטלה צורתו, אמנם, כדי שלא נבוא להכשיר מזוזות גם צפרקי פרקי ממש, סייג החזו"א די"ל דכה"ג נראה הרוס ופרוץ ופסול משום פתחי שימאי, והעתיקו בשונה הלכות סי' שס"ב דין ס', אבל בכיפה שאין הנידון אלא משום האלכסון, כשר.

ג) **א"כ הכותל מרובע.** וכמש"ע ע"פ דברי רש"י בס"ק א', ע"ש: **לא משמע כן.** שזה לשונם בית שיש לו מזוזה מכאן ומזוזה מכאן וכיפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף אם יש בגובהן עשרה טפחים חייב במזוזה: **ונראה דדין תקרה.** דלמ"ד דצריך ליגע קנה עליון במזוזות, צריך שיהי' כל הקנה נוגע בחלל שבין המזוזות, ואם חלק מהקנה גבוה ומתרחק מבין המזוזות, נחשב אותו חלק שאינו נוגע במזוזות: **דטעם הרחיק פסול.** הוסיף רבינו הסבר בדבר, בביאור יסוד הפסול באינו נוגע, דצוה"פ אינו צירוף של מזוזה ומזוזה ומשקוף, אלא יחידה אחת המורכבת ממזוזות ומשקוף, ואם המשקוף אינו נוגע ונתבטלה אחדות הצורה פסול, וכמו כן בכיפה אם המשקוף אינו ישר בפשיטות, אלא חלקו רחוק יותר, אף שנוגע באלכסון, לא הוי צורה אחת אלא צריך לצרף את כל חלקי הקנה העליון, וא"כ למ"ד צריך ליגע פסול משום דלא מצרפין חלקים נפרדים להשלים את יצירת הפתח, אלא כיון שאין כאן פתח מאוחד שנשלמה צורתו, פסול, וכן ביאר בשו"ת משיב דבר סי' כ"ו בדעת השאלות והרמב"ם, דפליגי אם יש להקפיד על שאין כן דרך צוה"פ, ע"ש. ובשלום יהודה סי' ל"א ביאר דההלכה של צוה"פ כוללת להחלל, ומעתה על כל האויר שבתוך הפתח נאמר דצריך מזוזה מכל צד ומשקוף על גביו, וזהו סברת רב ששת דצריכים ליגע, דאל"ה נמצא שהאויר שלמעלה מהמזוזות מפולש מצדדיו ואינו מתוקן כהלכתו, ואותו אויר מפסיק בין אוירא דתוך המזוזות לקנה שע"ג ומבטל לדין צוה"פ, ורב נחמן ס"ל דכל שעד י' שהוא השיעור של צוה"פ מתוקן כהלכתו, לא אכפת לן שהאויר למעלה פרוץ ושפיר נידון לצוה"פ, ופשטינן מכיפה דלרב ששת דס"ל דגם האויר שלמעלה מי' צריך

הדבר יש לבאר שיש עשרה טפחים תחת הקנה העליון, והכיפה אינה ממעטת משיעור חללו אלא מפסקת בינו לאויר, ומש"ה לא נתבטל ומהני לצוה"פ, אבל המזוזות לא חשיבי כאיתנהו כלל כיון שהכיפה מיעטה משיעור חללם בטלו מלשמש כקני צוה"פ, ומשום הכי חשיב כאינו נוגע קנה עליון במזוזות, וכתב רבינו בלשון אפשר משום דמספק"ל שמה יש חילוק בעצם צורתם דמזוזות שנתעגלו בטלו ואפי' אם יש ביניהם חלל ד"ט, ע"י ס"ק ד' וה', ועי' סי' י"ג ס"ק ה' בבי' דברי מחצית השקל שכתב לחלק בין הקנים לחבל, ע"ש: **ולפ"ז בכיפה.** כתב רבינו עוד דין מחודש שיוצא לפי הפירוש הוא ברש"י, כיון שצריך לומר דבעי מזוזות פשוטות וישרות בעשרה טפחים התחתונים, אם יתחיל העיוגול בתוך עשרה טפחים לא יהני לצוה"פ, דהעיוגול מבטל גם את הקנה החיצון הפשוט, דלא אמרינן במזוזות דל העיוגול מהכא וליתכשר בקנה החיצוני ואפי' למה שצידד רבינו לפרש שהמזוזות מתבטלות דוקא בנתמעט שיעור חללן מד"ט, נמי פסול, כיון דה"נ מתבטל הקנה העליון כשנתמעט שיעור חללו מעשרה טפחים, ובכה"ג הא ליכא סמוך למזוזות שיעור עשרה טפחים, וא"כ נתבטל הקנה העליון בצדדים ונפסל צוה"פ, ועם כל זה כתב הטור דכשהאיסקופא עשו' כקשת ומתקצרת והולכת עד שאין בה ד' טפחים ברוחב, אם יש בגובה המזוזה עשרה טפחים קודם שנתקצרה עד שאין בה ארבעה טפחים חייב, ואם לאו פטור, וכתב הב"י דעיקר פירוש הטור כדברי רש"י אלא שנמשך קצת אחר דברי הרמב"ם במש"כ אם יש לו שתי מזוזות וכו', ואילו לפירוש רש"י אפילו שאין שם מזוזות כלל אלא שמתחלה מתחיל להתעגל אם יש בו גובה עשרה ברוחב ארבעה חייבת, (ועי' להלן ס"ק ה') מבואר מזה שהטור והב"י לא פירשו דברי רש"י והרא"י בגמ' כפי' הריטב"א הנ"ל, אלא באופן אחר וכמו שיבואר בס"ק ג': ומינהו י"ל צידד רבינו ליישב הדין המבואר בטור גם לפי הפירוש שנתבאר בס"ק א', דבאמת לא חשיב קנה עליון אלא עד מקום שיש תחתיו עשרה טפחים, אבל אפשר לחשוב את המזוזה המתעגלת למזוזה אפי' באלכסון, ובוה עדיפי מזוזות מקנה עליון, כיון שהמזוזות הם מחיצות הפתח, וגם כשעקומות נחשבות

ויש צו כדי לחוק ארבעה נקט שאין צו ארבעה, והוא הדין דזרצב הרצה פטרי רצנן, והא דקאמר ויש צו לחוק ארבעה מיירי שאין זרגליה רק רחב ארבעה, דאי יש זרגליה יותר מארבעה לריך שיהי' כדי לחוק ולהשוות רחב הפתח למעלה כלמטה.

ה) ויש לעי' לדעת הרמב"ם כשהמזוזות זעירות והתקרה עליונה פשוטה אי מקרי פתח, כוה"ק וכן זאלכסון אי חשיב מזוזה כוה"ק מי זעין שלא יהא זמזוזות עירוב משך שטחי, וכמש"כ סק"ב, או דלמא כיון דלענין תקרה לא איכפת לן זעירוב משך מעלה ומטה, הכא נמי זמזוזות לא איכפת לן זעירוב משך שטחי, וטעמי' דהרמב"ם משום דאין היכר איזה זוקיפה ואיזה זשכיזה וכוה"ג לא מקרי משקוף על גבי מזוזות, והלכך כל שאין ההיקף על מדה שוה, אלא התקרה חלוקה מהמזוזות ונמשכת זשכיזה שפיר מקרי פתח וכסברא אחרונה נראה מלשון הט"ז יו"ד רפ"ז סק"ג, וזעיקר פלוגתא רש"י והרמב"ם שזארו הרשונים ז"ל עי' זב"י יו"ד

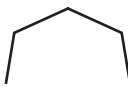
בסמוך לה, אם כן לא מפסל זמה שהרחיק את אמצע המשקוף ושפיר חשיב משקוף זעירוב, ולא חשיב כפרקי פרקי, אלא חשיב כלו חיבור וקלותו כנגד ראשי הקנים שמכאן ומכאן, וז"ל דגם כונת רש"י הכי הוא ומש"כ רש"י והעירוב מפסיק זין תקרה עליונה למזוזות היינו אמצע התקרה.

ד) ודעת הרמב"ם שאין שיעור פתח זארבעה אלא אפי' זפחות מארבעה חשיב פתח לענין מזוזה, אף על גב דלענין שאר זכרים לא חשיב פתח זפחות מארבעה כדאמר עירובין ה' א' ואי זארבעה היכי משכחת לי, היינו דלא חשיב כניסה ויציאה מרשות זה לרשות זה זפתח פחות מארבעה, אבל פתח מיהא הוי כל זשגובה עשרה ורחב ג', והא דאיפלגי רבי מאיר ורבנן בחוקקין להשלים לאו משום דזכר שיעורא דפתח שאין צו ארבעה, אלא משום כל שאין מזוזות פשוטות גובה עשרה אין כאן מזוזות, ואף כשיש זחללו גובה עשרה זרצב ארבעה, ומיהו רבי מאיר לא סבירא לי' חוקקין להשלים זפחות מארבעה, והלכך נקטו זגמ' ויש צו כדי לחוק ארבעה, ומשום דזעי למימר

פשר חזון

הוא משום דס"ל דבעינן מזוזות ישרות בגובה י"ט, כיון דס"ל שאין בחללה שיעור עשרה ברוחב ארבעה.

ה) נתבאר לעיל סק"ד דלהרמב"ם יש דין מיוחד במזוזות שיהיו פשוטות וישרות גובה עשרה טפחים, ואז כשר אפי' כשקנה עליון ככיפה, וזוה נסתפק רבינו אם הוא דין מיוחד במזוזות, או שאפי' במזוזות עגולות אם הקנה העליון יהי' פשוט ביושר ג"כ יהני, ומה שהצריך מזוזות זקופות וישרות או קנה פשוט, הוא כדי שיהי' ניכר מה המשקוף ומה המזוזות (ואפשר דילפינן לה מפתח מצרים וכמ"ש הלבוש יו"ד ריש סי' רפ"ז, ועי' בקה"י שבת סי' מ"ז) ויש לעי' מה שיעור הזוית שעדיין ניכרות מזוזות לעצמן ומשקוף לעצמו כזה * : וכסברא אחרונה נראה.

השו"ע יו"ד רפ"ז ס"ב העתיק לשון הרמב"ם, דאם יש כיפה כמין קשת על שני המזוזות במקום המשקוף, אם יש בגובה המזוזות י" טפחים או יותר חייב, ואם אין בו י" טפחים פטור מפני שאין לו משקוף, והט"ז סק"ג כ' דבכסף משנה הקשה אם הכיפה חשוב משקוף אפי' אין גובה המזוזה י" טפחים ליתכשר, (כלו', לפ"מ דמשמע ברמב"ם ובשו"ע שכל החסרון הוא דליכא משקוף) ואם אין חשוב משקוף כי הויין גובה י' מאי הוה, אטו גובה המזוזות משוי לכיפה משקוף עכ"ל הכס"מ, וכ' הט"ז ונראה דלק"מ דודאי אם יש גובה י' אמרינן דיש כאן מזוזות, וממילא יש משקוף על מזוזות משא"כ באין גובה י' טפחים, אין לך מזוזות אלא שתאמר מה שמתעקם הוא נחשב למזוזה וא"כ אין לך משקוף שכל העיקום כחזא חשבינן לי' ואין אתה יכול לעשות מזוזות ממנו וגם משקוף ועי' בקה"י ח"ה סי' ל"ו שבי' כסברת הט"ז, ועי' בעמק ברכה הל' מזוזה אות ו' מה שהוסיף בשם הגר"ח, ע"ש. ועי' בתחילת הס"ק הבא, ובשונה הלכות העתיקו בסי' שס"ב דין ס': ובעיקר פלוגתא. הבי' יו"ד סי' רפ"ז הביא לשון רש"י ד"ה וחכמים פוטרים מפני שלמעלה בעירובין הוא מיצר ואינו רחב ארבעה, ואין פתח פחות מארבעה רוחב וד"ה חייבת דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ארבעה ואפילו כל העירובין שם נשאר שם שיעור פתח כשר, וכ' הבי' דנראה שהרמב"ם מפרש בענין אחר שכתב אם יש בגובה המזוזות עשרה טפחים חייב ואם לאו פטורה, כלומר דהבי' מפרש בפשטות דלדעת רש"י גם כשכל הפתח בעירובין כשר, אבל הר"ן בעירובין י"א פי' עמש"כ רש"י הנ"ל בד"ה וחכמים פוטרים, דחזא מתרתי קאמר כלומר שהוא מתעגל ופתח עגול לא הוי פתח אפי' גובה רחב

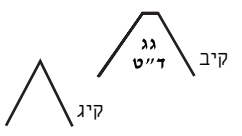
שיהא מתוקן כהלכתו, הא האויר שבתוך העגול אינו מתוקן כהלכתו, דכיון דצריך לדון את העירובין למשקוף, כדי לתקן אויר שבתוך י', וא"כ נמצא דאויר שבתוך העירובין אין לו מזוזה, ע"ש שהאר"ך בסוגיין: וצ"ל דגם כונת רש"י. וגם לשון הר"ף שכי' אפי' שאין הקירוי זשכמי קורה מגיע לרגליה, יתפרש על אמצע הקירוי, וכמש"כ בדעת רש"י, וכמסקנת החזו"א פירושו גם בשו"ת בנין ציון סי' כ"ז ובשו"ת שערי ציון הנ"ל סק"א, וכך העתיק בשונה הלכות סי' שס"ב דין ס'.

ד) הרמב"ם בהלכות מזוזה פרק ו' ה"א כ' דיש עשרה תנאים כדי לחייב במזוזה, וא' מהם שיהיה גובה השער עשרה טפחים או יותר, ולא הזכיר תנאי דרחב ד' טפחים, ובהלכה ד' כ' דבית שיש לו מזוזה מיכאן ומזוזה מיכאן וכיפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום משקוף, אם יש בגובה המזוזות עשרה טפחים או יותר חייב במזוזה, ואם אין בהם עשרה פטור וכו' עכ"ל, ולא הזכיר רוחב ד"ט, וכך בהלכות שבת פט"ז ה"כ כ' הרמב"ם דפתח שזורתו כיפה אם יש באורך רגלי הכיפה עשרה טפחים ה"ו צורת הפתח, וכ' המ"מ שם דסבר רבינו דלא בעינן רחב ארבעה לענין צורת פתח ולענין מזוזה, ועד כאן לא הזכירו שם רחב ד' אלא משום ר"מ דאית לי' חוקקין להשלים (דבשביל לחקוק ס"ל דבעינן ד"ט) ואינו סובר כך (כלו' דר"מ אינו סובר דאמרינן חוקקין להשלים) במה שאינו רחב ד', שאין לו שיעור אבל בשיש זרגלי' עשרה ודאי אינה צריכה רחב ד', עכ"ל: אע"ג דלענין. הק' החזו"א דבגמ' מבו' דפתח החצרות למבוי בעי רוחב ד"ט, ותי' ע"פ מש"כ בסי' א' ס"ק נ"ב דאע"פ שבמבוי שלא נתקיימו בו דיני בתים וחצירות פתוחין לתוכו, אין בקיעת הרבים פתוחה מאותו מבוי המבונה על מתכונת החצירות, אך כל מידת חכמים כן הוא ולא נתנו לנו גררי מבוי על אופן אחר, ומש"ה כיון שאין חשיבות פתח לכניסה ויציאה בפתח מד"ט, אם ליכא ד"ט, לא הוי בגררי מבוי שנתנו חכמים, משא"כ לגבי מזוזה ועירוב כל שמשמש במציאות כפתח יש לו דיני פתח, ולגבי צוה"פ דסוכה כ' רבינו סי' י"א סק"ח שלדעת הטור דאין צוה"פ בפתח מד' יעשה צוה"פ ד', ושם בס"ק ט"ו כ' שנראה דהא דפתח מד' לאו פתח הוא היינו דווקא לענין מזוזה דלא הוי פתח חשוב, אבל לענין חילוק בין פרצה לפתח כל שיש צוה"פ חשיב כפתח ולא כפרצה בין לענין שבת בין לענין סוכה, ע"ש. אבל בסי' י"ג סק"ה שוב חזר בו וכ' דבעי לענין שבת רוחב ד' לדעת הטור, והופיע כל זה בשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ו: והא דאפליגו. כתב רבינו דע"כ הא דפסלי רבנן בכיפה שאין בה עשרה טפחים,

לדעת הטור, ושיעור ארך התקרה נראה בארבעה טפחים, ואפשר לדעת הרמב"ם צ"ג טפחים. — היו צ' הקנים צלמנע הפתח על הארץ ונמשכין צאלכסון זה לימין וזה לשמאל כוה ק"ד והניח למעלה קנה על גזיהן, נראה דתלוי בפלוגמת רש"י ותו' שבת ק"א צביאחא דמישן, ולפרש"י כל דאיכא בקיעת גדיים תחתיהן אינן מחילות, ולדעת תו' לא איכפת לן בזה, ועי' לעיל סי' ד', ומיהו כשסתם מצדיהן שפיר דמי וכן כשיש צין הקנים למטה ארבעה טפחים ויהוא הדין צאיכא ארבעה טפחים צפחות מג' כדאמר שם, כשר, ולדעת הרמב"ם נראה דסגי צג' טפחים, [כל הדברים אמורים צאופן דאין איסור מחמת הפרלות צצין לורת הפתח לכותל]. — היה קנה העליון צב' הקנים צאלכסון וראשיהן נושקין כנגד אמנע הפתח כוה קט"ו כשר דהיינו כיפה, והוא דהקנים גבוהין י' טפחים וצאינן גובה י' טפחים ויש צחלל כדי לרבע גובה עשרה צרחצ ארבעה, לדעת הרמב"ם פסול, ולדעת הטור ל"ע וכמש"כ לעיל. — היה קנה אחד גבוה מצדו כמצו אחרונים דכשר, ודוקא כשהקנה הנמוך גבוה י' טפחים אבל

רפ"ו, לכאורה יש לומר דגם רש"י מודה דכל שהמוזות והתקרה צעיוגול אינו פתח, ואף צצגמ' לא הוזכר רק פסול שאין צו ארבעה, משום צצגמ' מיירי שרגליה פשוטות וישרות, וכיון שאינן גבוהין עשרה וצנייהן ליכא רק ארבעה ממילא למעלה פחות מארבעה, ושאפיר מתפרש לי' מחלוקת רצי מאיר ורצנן כה"ג והוא הדין צאיכא ארבעה פליגי רצנן, וכן יש לומר דהרמב"ם מודה שאין פתח פחות מארבעה וכדאמר ה' א' ואי צארבעה היכי משכחת לי', אלא דהכא לענין כיפה גס צפתח רחצ פסול צאין צרגליה י', ולא הוזכר להזכיר שיעור פתח.

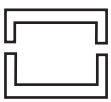
ו) צורת הפתח צב' הקנים צאלכסון ומקורצין צראשיהן למעלה כוה ק"ב לדעת הטור ודאי חשיב לורת הפתח כל שיס גובה עשרה צרחצ ארבעה חלל צנייהן, ולמש"כ סק"ה יש לומר דזה כשר גס לדעת הרמב"ם, ואם אין תקרה חלל על גזיהן אלא צ' הראשין נושקין כוה ק"ד הוא מחלוקת הטור והרמב"ם צכיפה, ואולי כה"ג גרע ופסול גס

• פשר חזון •

בד"ט, אמנם להלן נקט דסגי בג"ט, וצ"ל דס"ל דאפי' אי שיעורו בג"ט, כיון שעיקר שם פתח בד"ט, וכמוכח ה' ב' ובדין חוקקין, אם הקנים צאלכסון ומעורב בהם תקרה מספק"ל דאם אינו ד"ט עדיין לא הוי היכר מה התקרה ומה המוזות, והעתיק דין זה בשונה הלכות סי' שס"ב דין ס"ד.

היו ב' הקנים. יש לעי' האם כוונת רבינו דכשר כה"ג כמו ביצאתא דמישן, היינו אפי' אי נימא בדעת הרמב"ם דבעי מוזות פשוטות בגובה י', או דלמא לא דמי לביצאתא דמישן שגודר את המקום שבין הדפנות משא"כ הכא צצוה"פ גודר כלפי הרשות, וס"ל לרבינו דכשר משום שניכר מה המשקוף ומה מוזות וכמש"נ לעיל, ולא הביא לביצאתא דמישן אלא לגבי דיני בקיעת גדיים: ועי' לעיל סי' ד'. סק"ג כ' וכא' בביאור מח' רש"י ותו', ובס"ק כ"ג נקט להלכה כתוס', ועפ"ז העתיק בשונה הלכות שס"ב דין ס"ה בנידון דידן דכשר בכל גוני: וה"ה באיכא כו'. ובכה"ג בעי עשרה טפחים ממקום שיש בו ד"ט, וכן לדעת תוס', דהמקום למטה שאין בו ד"ט אינו מצטרף לצוה"פ: באופן דאין איסור. כגון שיש עומד מרובה על הפרצות ואינו עומד מרובה על צוה"פ או למאן דס"ל צצוה"פ חשיב כסתום לעומד מרובה וכיו"ב.

הי' קנה העליון. עי' במס' מדות פ"ב מ"ג שער טדי היו שם שתי אבנים מוטות זו ע"ג זו, וצירור הרמב"ם והיעב"ץ ובתפא"י כצירור דירן אבל בתוי"ט פי' שהי' כזה * באחד חקוק חצי הפתח, משקוף העליון וחצי מוזות מכאן וחצי מוזות מכאן, ובאחד חקוק מפתן התחתון וחצי מוזות מכאן וחצי מוזות מכאן, וכן יפרשו הריטב"א והמפרשים כמותו שהובאו לעיל סק"א: כמש"כ לעיל. בריש הס"ק ובס"ק ה', והעתיקו בשונה הלכות שס"ב דין ס"ו, והוסיף שם מש"כ לק' סק"א דאם אין הקנים נוגעין ממש זה בזה פסול וצ"ע, ועי' להלן סי' ט"ו אות ח' מה שהכשיר בחזו"א וציינן לסי' ז' סק"ו, ונראה שכונתו לדבריו כאן.

ו) צורת הפתח. כשהמשקוף פשוט והמוזות כקשת או צאלכסון: לדעת הטור. שהובא סק"ב: ולמש"כ סק"ה. בשם הט"ו והעתיק דין זה בשונה הלכות סי' שס"ב דין ס"א, אמנם, מה שציינן שם שכן מבואר בשעה"צ סי' שס"ג סק"י"א, צ"ע, דהצירור בשעה"צ הוא שיש לחיים קבועים בשני הצדדים, ואינם מתנענעים עד משך גובה עשרה טפחים כגון שקבועים במסמרים אצל הכותל, ועי' קאי כל דבריו שם וא"כ צירורו כזה * דהוא עדיף טפי ע"ש וכתב בהערות בשונה הלכות דסתם להכשיר אף דהחזו"א בסק"ו כ' לדעת רמב"ם בלשון אפשר משום דבסק"ה כ' דכן מוכח מהט"ז, ועוד כתב דיש לעי' אם צריך שיהי' האלכסון בשיעור מתלקט עשרה מתוך ארבע, ע"כ, ועי' לק' סק"א דאפשר דבכה"ג בעי נגיעת קנה עליון דוקא, דכיון דעריב בי' משך שטחי עריב בי' ענין תקרה, והלכך כשתקרה נוגעת בקנים מתאחד הכל ומשתלם הפתח המוזות ומשקוף אבל כנגדן לא מהני כיון שאין מוזות כנגדו על הארץ, ע"ש: הוא מח' הטור והרמב"ם. כיון שאין ניכר איזה משקוף ואיזה מוזות: כה"ג גרע. מעיגול משום שהמשקוף והמוזות נראים ממש כחיידה אחת, ושיפועי אהלים לאו כאהלים דמו: לדעת הרמב"ם. שנתבאר סק"ד וה' ומש"כ רבינו בלשון אפשר, משום דמספק"ל בדעת הרמב"ם אם שיעור פתח בג"ט או

הי' קנה אחד. כתב בהגהות הגרעק"א סי' שס"ב סעיף י"א בשם שו"ת הרא"ם סי' כ"ו שאפי' קנה אחד גבוה וקנה א' נמוך לא הוי כפתחא שימאי דאמרינן הקנה הנמוך עולה עד למעלה וכ' ע"ז הגרעק"א, דלפ"ז אם החבל עצמו משופע הרבה הוי כפתחא שימאי, וצ"ע לדינא, ובמ"ב ס"ק ס' העתיק דברי הפמ"ג להכשיר אפי' אחד גבוה מחבירו הרבה, ורק בשעה"צ ציין לדברי הגרעק"א,

על גב דתוכן רשות היחיד צאלכסון, מכל מקום האויר שעליה עד לרקיע, נמשך ציושר מכנגד שפתה העליונה עד לרקיע, ואף אם יעשה עוד מחילה צאויר ויכונה צאופן שאם ימשך מחילות התחתונות על מדת צאלכסון יפגעו צמחילות העליונות, ויהי האויר שציינהן ידון צעומד מרובה מכל מקום אין רשות היחיד אלא כנגד מחילות התחתונות ציושר עד לרקיע דמעלה ומטה של עולם אלים טפי, ואין צירוף צאלכסון, אם לא צפחות מג', והכא לענין צורת הפתח לא מהני אף צפחות מג'.

ז) עשה לקנה העליון צ' ידים לצ' ראשו צוה ק"י והניח שתי ידותיו על הקנים, היינו צורת הפתח מן הצד ופסול, דאם לא כן כל מן הצד, נימא דעוצי קני המזוזה הני ידות קנה העליון והתחלת המזוזות מתחת אותן הידות, דמה לי ציצור טבעי, ומה לי ציצור צידי אדם, וצפיר יש לוומר דציצור קנה העליון עם ראשי קני המזוזה משוה להו כחד, וראשי הקנים הן הן ידות קנה העליון, והן מונחין על המזוזות ומחוצרין צהן ציצור טבעי, ועוד מי לא עסקין דהמזוזות נעשו על ידי צנין אצנים ולצינים, ואפי' הכי פסול מן הצד, [עי' צס"ק הסמוך].

צאינו גובה עשרה פסול, ולדעת הטור ז"ע, ואי ידון ככיפה אם כן אף צליכא קנה מן הצד כלל אלא שקנה העליון מונח ראשו אחד על ראש הקנה וראשו השני על הצד צוה ק"י נמי כשר, כל שיש לרבע גובה עשרה צרחצ 7. — מצוי ההולך מורח ומערב ופתחו צמזרח והעמיד צורת הפתח לפתחו כנוס תוך המצוי אמה, והקנים צאלכסון נוטין לצד תוך וראשי הקנים כנגד סוף המצוי ושם קנה העליון מונח, מטלטל למטה עד הקנים ולמעלה עד כנגד סוף הקנים, כדין מחילה צאלכסון כדאמר צציליאתא דמישן צצת ק"א א', דמסקינן דתוכן רשות היחיד, ונמשך הרשות היחיד צאלכסון כאלכסון המחילות, וכשהקנים צאלכסון צריך שיהי' הקנה העליון כנגדן כפי מעלה ומטה של עולם, ולא כמעלה ומטה שלהן דהיינו צאלכסון, ואם יניח קנה העליון רחוק מהן צאופן שאם ימשך את הקנים את ארכן על אותו מדת צאלכסון יגיע צמכוון כנגד הקנה העליון, לא מקרי קנה על גביהן, ומיהו כשהקנה העליון נוגע צהן צפיר מקרי על גבן אף על גב דעל פי מעלה ומטה של עולם אין כנגד הקנה למטה על הצד מוזוזות, צוה מהני צאלכסון דמקרי מחילה צאלכסון, אצל לאחר שכלו אין לחשוב צאלכסון צאויר. — וכן הדין צמחילות צאלכסון צציליאתא דמישן, דאף

• פשר חזון •

ביחד, אבל כל זה לא שייך רק לענין עצם המחיצות, אבל לענין הדין דגוד אסיק הרי מאחר דכל מקום בפני עצמו לית ביה מחיצת עשרה, ממילא דלית ביה גוד אסיק, ע"ש: ואף אם יעשה. הוסיף רבינו דלא מיבעיא דלא מהני הילכתא דגוד אסיק צאלכסון, אלא גם יצירת מחיצה בעומד מרובה, דהוי"א כשם שנתחדש שמחיצה גודרת צאלכסון, כך אמרינן עומד מרובה צאלכסון לגדור הרשות כיון שאין ענינו אלא להשלים המחיצה, ולזה ביאר רבינו דלא מהני אלא כשהרשות גדורה בפועל, ואז מהני אפי' ע"י מחיצה צאלכסון, אבל א"א להשתמש בהלכות המחיצות להשלמתם, כיון שאין כחם צאלכסון, (ויצויין להלן סי' ח' סק"א דלא שייך לדון עומד מרובה אלא כשיש קנה כנגדו, ולפ"ז אין מקום לדון אלא במכוון כנגדו, אמנם, גם אי לא נימא הכי, אלא דכל הנידון הוא בגדירת הרשות ולא אכפת לן בצורת המחיצות, אם יש בין האלכסונים משך ג' או ד' טפחים, נראה דבעינן להלכתא דעומד מרובה): דמעלה ומטה. דכשבאים לדון עומד מרובה, עומדות לפנינו שני דרכים לקביעת ההסתכלות על המחיצה, או שנתפוס המחיצות על קו האלכסון ונאמר עומד מרובה, או שנאמר שאין תפיסה של צירוף מחיצות אלא ביורש מעלה ומטה, וכך דנים לדעת רבינו, ומש"ה אין צירוף למחיצות והעתיק הדברים בשונה הלכות שס"ב דין ח': אף פחות מג'. דהא דמהני צאלכסון צחות מג' למחיצות הוא מדין לבד, ודעת רבינו דלא מהני לבד לצוה"פ, דהוי פתחי שימאי, ע"י סק"א, ומדין א"צ שיגע א"א למיתי עלה, כיון דהוי צאלכסון וכמש"נ וע"י סוף סק"א, וע"י בספר דברי יחזקאל סי' ו' שהאריך בכל הענינים בשמעתא דכיפה, ע"ש.

ז) דברי החזו"א פשוטים ומבוארים דצוה"פ צוה * פסול, (וכ"כ לק' סק"י) אלא דאפשר דמה שציינן לס"ק הבא, כוונתו שלפי הסברא שכתב שם דכיון שניכר שהוא המשך קני המזוזה לא חשיב קנה על גביהן, כלו' דגדר קנה ע"ג נקבע לפי מה שניכר, ה"נ הכא אם יהי' ניכר שהידות שצ"ג הקנים שמכאן ומכאן, הם המשך לקנה שע"ג יחשב קנה ע"ג, (ואפשר דגם זה רק עד ג"ט) אבל בשונה הלכות סי' שס"ב דין נ"ט, העתיק דברי החזו"א בפשיטות, דפסול, וע"י להלן סק"א דמסיק דגם כשהידים צאלכסון פסול, ע"ש.

ע"ש: באינו גבוה. וכמש"נ סק"ד והי': ולדעת הטור. כמש"נ בריש הס"ק והועתק כ"ז בשונה הלכות סי' שס"ב דין ס"ז ודין ס"ד.

מבוי ההולך וכו'. לכאורה ה"ה בנוטין לצד פנים, וחידוש כאן רבינו דדין מחיצות צאלכסון נאמר גם בצוה"פ, ולא אמרינן שאין צורת פתח ככה"ג: הקנה העליון כנגדן. כדין גוד אסיק ועומד מרובה וכמו שיבואר להלן: כשהקנה העליון נוגע. צ"ע היכי דמי, שיהי' הקנה העליון נוגע ולא יהי' ע"ג הקנים, וצ"ל שהקנים חתוכים בראשיהם כך * והדביק הקנה העליון בראשי הקנים, דאם נחשבם צאלכסון, הוי הקנה העליון בהמשך האלכסון, אע"פ שאינו על גבן ובה חידוש רבינו דמהני הא דנוגע, כיון שיש כאן צורה שלמה של צוה"פ וכולה צאלכסון מהני כמחיצה, וע"י להלן ס"ק י"א מסקנות רבינו בדין זה ובשונה הלכות שס"ב דין ס"ח.

וכן הדין במחיצות. כיון שנתחדש במחיצות צאלכסון דדי לנו בגדירת הרשות, אף שהמחיצה אינה זקופה כיון שיש מתוך אלכסונה עשרה טפחים, מהני לגדור הרשות, אבל לא נתחדש להוסיף על הלכות מחיצות דגם המקום שאינו גזור יחשב כמקוף ע"י צאלכסון המחיצה, וקצת ראי' לזה מדאמרינן בשבת ק"א א' גוד אחית צוקיפה צמחיצות צאלכסון, אמנם בריטב"א ובר"ן בסוכה י"ט ב' גבי סוכה העשו' כצריף, כתב דחכמים מכשירין כשיש בשפיפועו י"ז טפחים עשרה למחיצה ושבעה לסכך ועליונים מדבר הכשר לסכך, משמע דהמחיצה נמדדת צאלכסון, ואם הוא כן גם בשבת יש לדון דגם עומד מרובה וגו"א נימא צאלכסון, וצ"ע"ג: מכנגד שפתה העליונה. בגליונות הגרד"ל כתב ע"י מג"א סי' ת"ה סק"י (שם כתב דספינה שהיא משופעת והולכת, אפי"ה הוי רה"י דמה שבראשו הוי כחורי רה"י, ע"ש) דלכאורה מחשיב כה"ג רה"י רק במקום שיש כנגדו מחיצות עשרה, והשאר הוי בדין חורי רה"י, וצ"ע, ולפ"ז יש לע"י לענין גוד אסיק, אי איכא, מהיכא, עכ"ל, וע"י בשו"ת שערי ציון סי' ד' ענף א' אות ה' דמוכח מדבריו דלא אמרינן גוד אסיק במחיצה צאלכסון, ע"ש, ובחידושי רבינו חיים הלוי הל' סוכה פ"ד ה"א כתב דבתל המתלקט המחיצה עשרה היא מתלקטת מכל הרוחב ביחד, מכל מקום ומקום מקצת גובה שבו, ומשום דכן הוא דינא דרה"י דמצרפינן מחיצה מהרבה מקומות

יותר מקנה המזוזה וכן כשהקיף את קנה המזוזה צ"ב קנים ומכאן ומכאן וע"י לעיל סי' ג' ס"ק כ"ג וכיון דלא מפסל צהעמיד אח"כ, הכי נמי מתחלה לא בטל עי"ז מתורת נורת הפתח ואף אם הן מחוברין חיבור טבעי, וכן מצוהר מדצרי המקור חיים, ומש"כ בשעה"ז אות נ"ב לדחות לא משמע כן במקור חיים, יעו"ש בטעם הצ', ודצרי הג"א הוא דוקא שהקנה ציניהן, אבל לא כשחקק בקנה המזוזה ותחב קנה העליון שזוהו על גבן ממש, ואף אם תחב צהמלעיתן כשר.

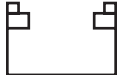
י) ואם קנה העליון קקשת וקשתו למטה ללד הארץ ז"ע אי חשיב קנה על גביהן דלפשר דזה גרע מכיפה דקשתו למעלה, ואין לומר דנחשבו את המזוזה רק גובה י' טפחים, והשאר למשקוף עליון והוי ככיפה שהקשת למעלה, זה אינו למש"כ סק"ט כיון שניכר שהוא המשכת המזוזה, ועוד כיון שהוא בזקיפה אינו נידון במשקוף, ובמ"צ שם אות נ"ו כ' צ"ש המשכנות יעקב דקקשת למטה לריך לתקנו, ואם כפוף החבל

ח) כתוב בהג"א שלא יהא קנה העליון תחוב צין צ' הקנים, והעתיקהו האחרונים ז"ל, והנה אם חיבר במסמרים את הקנה לקני המזוזה, ז"ע למה יפסול, דשפיר הוי חיבור ויהי קנה העליון כאילו נעשה מאצרים אצרים, וז"ל דכיון דניכר שהוא המשך קני המזוזה, לא חשיב קנה על גביהן, ומיהו אי באמת נעשו מאצרים גם קני המזוזה גם קנה העליון, שפיר חשיב על גבן אף שאפשר לחשוב את קני המזוזה כעולים עד למעלה, וקנה העליון ציניהן, כמו שהכשרנו כיפה שהקנים ואיסקופה עליונה נעשו צבצבים ובטיט, דלא מייכר עם הקנה על גבן או ציניהן.

ט) כתב בספר מ"צ סי' שס"ב ס"ק ס"ד דלף אם חקק תוך קני המזוזה ותחב קנה העליון פסול כל שקני המזוזה צולט למעלה מן קנה העליון אבל אם כלו צוה עם קנה העליון כשר, וע"ג מנ"ל חילוקים כאלה, ובפשוטו נראה דכל שעשה נורת הפתח צ' קנים וקנה על גביהן, לא מפסל תו אף אם העמיד עוד קנה אצל קנה המזוזה ואף אם קנה שהעמיד גבוה

פ"ש חזון

נראה. ביאר רבינו דאפשר לראות את המקום הנמוך כקנה צוה"פ, והקנים הגבוהים אינם מסלקים את הקנה הנמוך, וציין למש"כ סי' ג' סק"ג, ושם נתבאר שלא להעמיד ב' פצימין הפנימי עב והחיצוני דק כזה * ולשום קנה של צוה"פ על הדק, דלא חשיב

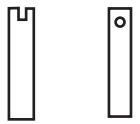

הדק נראה מבפנים שהפנימי מסלקו, וצ"ע דלכא"ו גם כשהפנימי בעובי החיצון כבר לא נראה החיצון מבפנים, וא"כ סותר רבינו דבריו הכא, (ודוחק לומר דאה"נ, וכוונתו להראות מקום דלא סבר הכי וחזר בו מזה כדמשמע סי' ו' ס"ק י"ט, דא"כ הי' מציין לסי' ו' או מפרש שחזר בו) וצ"ל דכאן שפני הקנים נראים מבפנים מהני לצוה"פ, משא"כ בסי' ג' שהקנה הפנימי רחב יותר ונסתלקו כל צדדי הקנה החיצון (וקצת ראי' לזה מדמהני בדף ט' א' לחי לרבנן, אע"פ שאינו גודר ד"ט, ואי נימא דמהני שפני הלחי נראה למקום ד"ט, א"ש): **וכן מבואר מדברי המקו"ח.** בסוף התיקון עירובין שכ' עוד נראה לי דאף שצ"ה שעשאה מן הצד לא עשה כלום (כהג"א סק"ח) מ"מ אם חקק בתוך הקנים וכרך החבל ע"ג דכשר, דהא הטעם דבעינן ע"ג פירש"י כמו משקוף על המזוזה, ובמשקוף גופא אטו אם המזוזה רחבה מהמשקוף לאו שם פתח הוא (עי' סי' ו' ס"ק כ"ג) ועוד הא אין שיעור ללחי, ואילו היינו חותכים הקנה שעד החבל הוה כשר הי"נ כשר דאף שאינו חתוך עדיין כמאן דפסיק דמי, כן נראה לי, עכ"ל, ובשעה"צ ס"ק נ"ב הביא על חומרת הפמ"ג הנ"ל, דבמקו"ח משמע לכא"ו דמיקל בזה, וכ' דאולי ג"כ כוונתו באותו שלא יצא למעלה מהקנים כלום רק שאין קפידיא במה שהלחיים עבים יותר מהחבל, וכ' החזו"א דנהי שיש לומר כך במש"כ אטו אם המזוזה רחבה מהמשקוף לאו שם פתח הוא, אבל ממש"כ המקו"ח דאף שאינו חתוך עדיין כמאן דפסיק דמי, מבואר דלא כהפמ"ג, ובבירור הלכה קמא סי' שס"ב כ' שנוהגים בת"א ע"פ הוראת החזו"א בע"פ שמסר להם בשעתו להקל בזה, וע"ע בנידו"ז בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב, ובספר שערי עירובין סי' ל"ג בשם חסד לאברהם.

י) **בשם המשכנות יעקב.** שכ' בסי' קכ"ג (עמ' קנ"א) שיש ליהדר באותן העושין צוה"פ בחבל מלמעלה ודרכו אח"כ לימתח ונכפל למטה בעיגול וגם הולך נע ונד אנה ואנה, ע"פ פי' הריטב"א בכיפה שאין העיגול נחשב למשקוף. (שכן פי' החזו"א ס"ק א', והו"ד המשכנ"י בס"ק ג', ע"ש, אבל מסקנת החזו"א בס"ק ג' לדינא היא דלא כפי' זה) מלבד שיש בזה עוד כמה חששי, חדא שהוא נופל למטה מגובה המזוזה ואנן בעינן קנה ע"ג עכ"ל, ומשמע דס"ל כהפמ"ג שהובא לעיל ס"ק ט', ע"ש שהחזו"א מכשיר כה"ג, אבל כאן צידד החזו"א לפסול, כיון שאם נחשוב את המקום

ח) דברי רבינו הועתקו בשונה הלכות שס"ב דין נ"ח: **כמו שהכשרנו כיפה.** צע"ק הרא"י מכיפה דמנ"ל שהקנים ואיסקופה עליונה נעשו בקנים ובטיט, וא"צ לפרש דבר שלא דנו עליו בגמ', ואולי כך המשמעות הפשוטה.

ט) הפמ"ג סוף סי' שס"ב במשב"ז סק"ד כ' על דברי הט"ז שם דצוה"פ מן הצד הוא דרוקא כשקנה ע"ג באמצע הקנים שמכאן ומכאן, אבל אם הוא כרוך בקצה העליון של הקנה, ולא בולט קצת מהקנה למעלה מן החבל כשר, וכ' הפמ"ג דאם יחקק בראש הקנה מעט חקק ויניח שם החבל שפיר דמי ע"צ היותר טוב, וציין לסי' שס"ג ששם יבאר עוד, ובסי' שס"ג סק"ט במשב"ז, כ' ד' ספיקות בדיני צוה"פ ואח"כ ציין לפוסקים שמדברים עליהם, ובאות ד' כ' צוה"פ שעשה מהצד בשס"ב אי דוקא מהצד הא תחוב בין קנה לקנה ונחקק קצת בקנים כעין שעושים האומנים אע"פ שהקנים יוצאים למעלה ג"כ אפשר דשרי, וע"ז ציין לט"ז ולהגהות אשרי (שהובא לעיל סק"ח) דמשמע דצריך שיהא מונח דוקא על ראש הקנים, ע"ש, והמשנ"ב פסק דלא כהט"ז, אבל את דברי הפמ"ג על הט"ז הביא, וחילק דמה שנסתפק הפמ"ג בסי' שס"ג זה כשהקנים עורפים למעלה, ומש"כ בסי' שס"ב בפשיטות להכשיר זה כשהקנים לא עורפים מלמעלה, והחזו"א ג"כ פסק דלא כהט"ז, אבל פסק גם דלא כהפמ"ג אלא דבכל גווני כשר (ואפשר דס"ל דגם הפמ"ג לא אמר אלא בדעת הט"ז) ומלשונו נראה דאפי' אם הי' מקום לפסול בספק הפמ"ג אבל אין שום מקום לחלק כמו שחילק במ"ב: **כתב בספר מ"ב.** וז"ל, אם הקנה שלמעלה תחוב בין קנה לקנה שנחקק קצת בקנים כעין שעושין האומנים, והקנים עורפין למעלה ע"ג הקנה שמונח ביניהם מסתפק הפמ"ג ומצדד בזה להחמיר, אבל אם אין הקנים עורפין למעלה אלא שחקק רק מעט באמצעיתן להניח החבל בתוכו שיהא מונח בטוב ולא ישתלשל למטה שפיר דמי דמיקרי זה על גבו, עכ"ל וע"ש, ויש לפרש דבריו בכמה אופנים, החזו"א הבין ככוונתו לחלק בין אופן שחקק קצת ואחרי שיעמיד החבל יהי' גב החבל שוה עם גג הקנה, לאופן שחקק הרבה שגם אחרי שיעמיד החבל יבולט הקנה, ומש"ה הניח חילוק זה בצע"ג, ורבי שמחה בונם ולדנברג (בכת"י) כ' לפרש דברי המ"ב דמחלק בין אופן שחקק כל עובי הקנה מעבר לעבר שאז כל החבל באמצע הקנה לאופן שחקק גומא באמצע גב הקנה כדי לתחוב שם הקנה שלא ישתלשל, ויש לפרש חילוק המ"ב באופן נוסף שפסל בציוור שחקק באמצע הקנה כזה * והכשיר כשחקק בראשו כזה * ולא נשאר מהקנה ע"ג החבל, ובשעה"צ משמע כפי' החזו"א, ע"ש: **ובפשוטו**

הל' מוזהר] ונראה דגם בקנה העליון צין הידות צפחות מג' פסול כזה ק"ב ללא חשיב קנה לענין אורת הפתח על ידי לצוד דהוי פתחי שמאל, ולפי זה אפי' צ"ב קנים שיוצאין מהמוזות אחד ממוזות ימין ואחד משמאל ומקורצין צאלמע הפתח וצנייהן פחות מג' פסול ול"ע זזה, ונראה דידות היוצאין מן הקנים והרחיק קנה העליון למעלה כנגדן, אף צאינן שוכבות אלא גם הידות צאלכסון כזה ק"בא מכל מקום כיון שאינן נוגעין אי אפשר לדון הידות לתקרה ופסול ללא חשיב נמי מוזהר שיחשב קנה עליון על גבי מוזהרות, ואפשר דגם צאלכסון ישר צריך נגיעת קנה עליון דוקא, דכיון דעריב משך

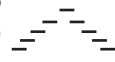
הרבה עד שהרוח מזליט את אמצע החבל חוץ לצין הקנים ודאי אותה שעה צטל אורת הפתח דהוי כמו הניח ידות הקנה על גבי הקנים וכמש"כ סק"ת, ולפי זה אף כשהחבל צין הקנים פסול כיון שהוא ניטל צרות.

יא) יש לעי' צידות יוצאין מן המוזהר והניח קנה עליון למעלה מן אותן הידות ומכוון כנגדן כזה ק"ב אי חשיב כאלכסון כזה ק"ט לחשיב שפיר כנגדן, או דלמא כיון דהידות צשכיבה הוי להו תקרה, ואין הקנה כנגד המוזהרות, ונראה דאף צפחות מג' פסול, ואלא עדיף גם כן מפתחי שמאל דאבן נכנס ואבן יוצא דפסול אף בתקרה כמצואר צטור

פ"ש חזון

מוזות וצ"ע, ועי' בפרשה סדורה אות כ"ד שכתב קצת טעם שלא נאמר לבוד בצוה"פ אף לולא דינא דשימאי, ע"ש, ועי' ס"ק א' וסק"ג בדין משקוף העשוי פרקי פירקי כזה * והעתיק ד"ז בשונה הלכות שס"ב דין ס"ג: **כמבואר בטור.** יו"ד ריש סי' רפ"ז וציינן לזה בשו"ה שס"ב ז': **צו"ה ע"י לבוד.** היינו משום דהקנה הקיים חשיב כאבן נכנס והחללים שבאמצעו כאבן יוצא ועי' סי' ט"ו אות י"א ומש"כ שם ועי' בספר שארית יעקב סי' ט' סק"א מש"כ בזה ע"ש: **דהוי פתחי שמאי.** האי הלכתא דפתחי שימאי הלכה עמומה היא, הרמב"ם והשו"ע השמיטה, וכתב בספר יד הקטנה שאפי' אם אבן נכנס ואבן יוצא יקבע מוזהר בלא ברכה (אא"כ מעכב את הדלת, ע"ש) והו"ד במוזות ביתך סי' רפ"ז ס"ק ב', ואולי השמיטה משום שפירשו כהריטב"א דלית להו שקפי היינו שלא עשה מוזהרות לפתח, אבל באבן נכנס ואבן יוצא מכשרי, ואם כן הוא דלא כהחזו"א סי' ו' סק"ה, וע"ש שאפי' להמבואר בגמ' הלכתא דפתחי שימאי, דעת המקור"ח ע"פ הריטב"א שאינו אלא בפתח אבל לא בצוה"פ, ע"ש, ואפי' לרש"י וסייעתו דס"ל דפסול באבן נכנס ואבן יוצא יש לעיין הרבה בגדר הדבר ובשיעורו, ועי' לעיל סי' ו' סק"ה שאינו אלא בדרך הירוס ופרוץ, וצ"ע מש"כ כאן שאפי' בקנים רחוקים זמ"ז הוי שמאי, וצ"ע, ועי' בחזו"א יו"ד קע"ב סק"א שכתב דגם בהעמיד קנים לשם מוזהר ראוי להחמיר ליתול עוקציהן, וע"ש עוד שצידד דמעיקר הדין להריטב"א כשר באבן נכנס ואבן יוצא, ע"ש: **וצ"ע בזה.** נראה דכונתו להאי דינא דצו"ה עי' לבוד חשיב פתחי שמאי

ועי' בסי' י' ס"ק כ"ג, והועתק דין זה בפשטות בשונה הלכות שס"ב דין ס"ב, אבל בדין ס"ו כתב בציור כזה * שאם אין הקנים שלמעלה נוגעין ממש זה בזה פסול, ושם העתיק מש"כ החזו"א שצ"ע בזה, ואף שאי"ז כוונת החזו"א נראה שאין נ"מ לדינא: **ואפשר דגם באלכסון ישר.** דלעיל כתב רבינו דחשיב שפיר כנגדן והכא נסתפק בזה, והעתיק הספק בשונה הלכות שס"ב דין ס"א: **דכיון דעריב משך שטחי.** היינו דאם התקרה נוגעת במוזות, אע"פ שא"א להגדיר ולהראות באצבע זו תקרה ואלו מוזהרות, כיון דסופו של דבר חלל הפתח מוקף מכל צדדיו אמרינן דע"כ נשלמה צורתו, ואף דהמשקוף והמוזות מעורבים מהני כלל התאחדותם לצורת הפתח אבל אם המשקוף אינו נוגע במוזות, וצריך לדון על כל אחד בפני עצמו בעינן שישלמו תנאי משקוף במשקוף ותנאי מוזהרות במוזות, וכיון שהמוזות באלכסון והם סוככות על חלל הפתח, לא מהני שהקנה על קצה הקנים כיון שקצה הקנים משמש כתקרה, ואפשר דאפי' אם הקנה העליון על כל אלכסון הקנים לא מהני, דנפסלו לשמש כמוזות, ומצינו זכר לסברא זו דכשקנה עליון נוגע במוזות נשלמה שפיר צוה"פ, בדברי ראב"ה בהג"ה מימוניות הל' סוכה פ"ד סק"ג וברמ"א תר"ל ס"ב, דאע"פ שהסכך פסול לקנה עליון בצוה"פ, אם

שהקשת למטה כקנה עליון, אינו על גביהן (ומה שציינן לס"ק ט', לא הבנתי, ואם כוונתו לס"ק ח' מבואר דכוונתו למה שהוציא מדברי הג"א שם דכיון שניכר שהוא המשך קני המוזהר לא חשיב קנה על גביהן) ואין לומר שנראה את כל הקשת עם ראשי הקנים כיחידה אחת המשמשת למשקוף, ואז יהי' קנה ע"ג, כיון שראשי הקנים אינם משוכים כלל בצורה אופקית, אינם משמשים כמשקוף, והמשך דברי המשכנ"י הוא דאפשר אפי' בפחות מג' כיון דבעינן ע"ג דוקא (ואין כוונתו שהי' צד שעד סמוך בג"ט נחשב ע"ג, דכבר נתבאר ס"ק ח' בהג"א דבעינן ע"ג ממש, אלא כוונתו שנראה את כל הקשת כיחידה אחת על גבן) ועוד טעמא רבא איכא במילתא דהא בעת הרוח הוא יוצא בכפיפתו אף כנגד המוזהרות ולחוץ, ואנן ע"ג ממש בעינן, והוי מחיצה שא"י לעמוד ברוח מצויה, ובשעה צ"ע סי' שס"ב ס"ק נ"ו, ציין לדברי משכנות יעקב אלו, אבל במשנ"ב ס"ק ס"ו העתיק דברי מחצית השקל דאותן שבצדדים צריך ליהדר שלא ינידם הרוח כיון שהם משום מחיצה ומחיצה שהרוח מנידה לא מיקרי מחיצה, אבל הקנה שעל גבן נהי' דצריך ליהדר שלא ניטל ע"י הרוח אבל אי הרוח ינידו אין בכך כלום, ע"ש. והחזו"א הסכים לדברי המשכנ"י (ומש"כ ס"ק ח' צ"ל ס"ק ז') אמנם בשו"ת שערי ציון סי' ג' ענף א' מכשרי אפי' בציור שקנה עליון קבוע מחוץ לבין הקנים ע"ש, עוד כ' במשכנ"י דאף כשאין יוצא בעת הרוח מכנגד המוזהרות צ"ע כיון שעכ"פ הרוח מנידתו, והאריך ע"ש, והחזו"א לק' סי' י"ג ס"ק ו' הכשיר בזה, ע"ש, וס"ק זה הועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין נ"ה.

יא) יש לעי'. נסתפק החזו"א האם אפשר לראות את ידות הקנים כמתאחדים עם הקנה וכהמשכו, ולחשוב קצה הידות לראשי הקנים, ויניח קנה העליון ע"ג קצה הידות וצידד להחמיר בזה, ועי' בספר שערי עירובין סי' ל"ד בשם שו"ת נפש חי' וסי' ל"ה בשם חסד לאברהם ול"ו בשם שו"ת תורת חסד שדנו ג"כ בסברא זו בכמה אנפי, ע"ש, ודברי החת"ס בתשובה צ"א, שהביא בחזו"א סי' ט"ו אות י"א, ג"כ יש לבאר ע"פ הסברא הזו: **ונראה דאף בפחות מג' פסול.** היינו שאין ג"ט בין הקנה העליון לידות הקנים, ונראה פירוש כוונת רבינו ע"פ דבריו להלן, דאיכא גווני דכשהמשקוף נוגע במוזות, אע"פ שצורתם פגומה, מתאחד הכל ומשתלם הפתח עם כל חלקיו, אבל כשהמשקוף אינו נוגע בעינן מוזהרות ומשקוף עליהם ובלא זה נפסל, וה"נ הכא אם המשקוף נוגע בקנים כזה * אע"פ שאינו ע"ג המוזהרות שבצדדים כשר כיון שבסופו של דבר הפתח שלם במוזות ובמשקוף, אבל אם אינו נוגע אע"פ שאין ג"ט בינו לידות הקנים צריך לחשוב הקנים לחוד והמשקוף לחוד, וא"כ ליכא משקוף ע"ג מוזהרות, אמנם צ"ע נהי' דא"א למחשב הקנה האמצעי למשקוף, יש לחשוב את שתי הידות יחד עם הקנה שעל גביהם למשקוף אחד כיון שאין ביניהם ג"ט, והוי שפיר קנה ע"ג

מהני, וכמש"כ סק"י, מכל מקום אם העושי משופע צאלכסון שהולך ומתקצר, נראה דלא חשיב קנה על גבי מוזוות, ומיהו אם חקק צאלכסון שפיר דמי כמו צראשי קנה המוזווה משופעין והניח על גבן דלא חשיב מן הצד, אצל לפי זה אין לדבר שיעור נאמן בידינו לדינא, וז"ל דלא מפסל אלא אם כל העושי צאלכסון ישר מתוך עשרה טפחים עד קנה העליון, וז"ע.

ג) בענין הפסק הגג בין תקרה למוזוות, שהק' צמ"ש על הט"ז מעירובין י"א ז' למש"כ סק"ד אין ראוי משם ומסתבר דעושי הכותל הצולט הוא התקרה ומה שהחבל אחריו לאו כלום הוא וכיון שיש אורח בין שפת העושי הצולט עד הקנה אי אפשר לזרף עושי הכותל עם החבל שיהי כפיפה, וכמש"כ לעיל, ואין כאן משקוף, ומיהו אם יש ציניהן צאור דבר שאינו קצוץ, נראה דאינו מפסיק, וכעין דאמר עירובין י' ז' עושה פס ד' אמות וכמש"כ לעיל סי' ה' סק"ד דצפחות מד' אמות אינו חולק את המזוזה אף למפסל קורה משום דינא דקורה על גבי מזוזה.

שטחי עריב ז' ענין תקרה והלכך כשהתקרה נוגעת בקנים מתאחד הכל ומשתלם הפתח במוזוות ומשקוף אצל אי אפשר להתכשר בקנה עליון כנגדן כיון שאין מוזווה כנגדו על הארץ, ומהיה לדעת הרמב"ם דפסול צריפה כשאין צרגליה עשרה, ואת"ל דצאלכסון מודה הרמב"ם, אינו מיושב כל כך וכן צפתח מזוזה במוזווה וז' הקנים עוקמין צראשיהן למזרח וקנה על גבן כיון שאין כאן קנה מוזווה על הארץ כנגד קנה העליון פסול, ומיהו כשכל אלכסון של הקנים מן הארץ עד קנה עליון על מדה שיהי וקנה על גבי ראשיהן אף שהן משופעין למזרח עד שאין לקנה עליון מוזווה על הארץ כנגדן כתצנו סק"ן] שהוא כשר, אצל גם זה אין לו מקור נאמן דיש לומר דהכא לא דמי למחילה דלא מקרי משקוף על גבי מוזוות, גם נריך ליתן שיעור לצאלכסון דצאור מתלקט עשרה מתוך ארבע אף דמן החוץ זקוף צגובה עשרה, אפשר דפסול.

ז) היה קנה המוזווה עצ מלמטה ודק למעלה והניח קנה העליון מן הצד, למש"כ המקור חייב דצחק כה"ג

פ"ש חזון

דלמא לא שנא: נראה דלא חשיב. אע"פ דבמדידה ניכר שיש כאן קנה על גביהן, האי פסולא דמן הצד שהוא חסרון בצורת צורת הפתח, תלוי בהא דניכר לאינשי שאינו על גביהן ומשי"ה ס"ל לרבינו לפסול הכא, כשכל העושי צאלכסון ישר. (ומשי"ה אין להוכיח מכאן דאין לומר גוד אסיק מאמצע אלכסון, ומשמע קצת בשבת ק"א א' דאמרינן גוד אחית מאמצע אלכסון, ע"ש). והועתק בשונה הלכות סי' שס"ב דין ג"ז.

ג) כתב הט"ז סי' שס"ג סק"י דאם למעלה מן הקנים שמעמידין למטה יש גג שמפסיק בין גובה החבל להקנים לא הוי צוה"פ כיון שהגג מפסיק בין החבל להקנים ואין עושין צוה"פ בענין זה, אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעלה מהקנים, בענין שיהיו מכוונים תחת החבל בלי הפסק, ובמ"ב ס"ק קי"ב העתיקו בפשטות וכ' בשעה"צ שכן דעת כמה אחרונים, ובתו"ש מפסק ע"ז, וז"ל דהא הך מלתא דא"צ ליגע הוא נלמד מהא דתניא כיפה וכו' ושום שאם יש צרגלי' עשרה קודם שמתחיל להתעגל חייבת והרי עיקר המשקוף הוא התקרה הישרה שלמעלה ש"מ שא"צ ליגע, וא"כ מזה מוכח ג"כ שגם אם יש דבר מפסיק אינו מוסיק כלום דהא העיגול מפסיק בין התקרה עליונה למוזוות, וכן הקשה בשו"ע הרב שס"ג סל"ב: וכמש"כ לעיל. ס"ק י"א: לעיל סי' ד' ס"ק ה' שם נתבאר דאפי' לחומרא לא מהני פס' טפחים אם אינו ארוך ד"א, ונ"מ במבוי רחב פחות מעשר והעמיד קנה פחות מד' באמצעו, שא"צ שהקורה תהי' על גביו, אמנם צ"ע מאי שיאטי' להכא, דהתם אפי' בהעמיד פס קבוע אינו ממעט, וטעמי' משום שאין בו ד' אמות, ואיזה זכר יש מזה לדבר שאינו קבוע, וצ"ע, ג. מיהו יש ללמוד ממה ששייך לרבינו ענין שיעור גודל ההפסק להכא, דגג קטן לא יפסיק בין הקנה למוזווה (אף אם לא נוכל לומר שהוא חלק מהקנה) וצ"ע, ג. והועתק ס"ק זה בשונה הלכות שס"ב דין פ"ג, ועי' בשו"ת שערי ציון סי' ד' ענף ב' אות א' שהק' כעין ק' הט"ז, והוכיח מזה שאפשר לומר גוד אסיק גם כשיש דבר המפסיק, ע"ש ובחזו"א סי' מ"ד, וע"ע בשו"ת משיב דבר סי' כ"ו והו"ד בשערי עירובין סי' ל', ע"ש.

הקנים נוגעים בסכך מהני, ע"ש. ובחזו"א יו"ד סי' קע"ג סוף סק"ב האריך בזה, ע"ש: ומיהו לדעת הרמב"ם. לסברת הט"ז שהובא בס"ק ה' שהרמב"ם מודה כשהקנים באלכסון והתקרה ביושר, כלו' דסברתו היא דבעינן היכר איזה משקוף ואיזה מוזוות, משמע דלא מהני מה דממ"נ נשלמה צוה"פ, וא"כ אין לחלק בין נוגע לאינו נוגע: עוקמין צראשיהן. נראה פירושו שראשי הקנים עוקמין והקנה נוגע בהן, דהי' מקום לומר כיון שראשי הקנים נוסים באלכסון חסובים המשך המוזוות, אבל לפ"מ שכתב רבינו כאן לצד דכיון דעריב ב' משך שטחי עריב ב' ענין תקרה, וא"כ צריך שיהי' קנה עשרה תחת הקנה עליון, והוי צוה"פ מן הצד ופסול כמש"נ לעיל סק"ז, ועי' בתשובות שבספר שערי עירובין בענין צוה"פ מן הצד ע"ש, ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי שהובא לעיל סי' ד' סק"ג: אין לו מקור נאמן. יש לעי' בכונת רבינו, אי כוונתו למש"כ סק"ו שכשהקנים באלכסון והניח הקנה העליון כנגדן כפי מעלה ומטה של עולם כשר, וכך מדוקדק ממה שנקט כאן קנה ע"ג ראשיהן, וחזר בו מזה וס"ל דאם אין עשרה טפחים של גשם תחת הקנה העליון אע"פ שבהלכות מחיצה ס"ל דאמרינן גוד אסיק מקצה הקנה, אין כאן צורת הפתח, אבל אם הקנה העליון נוגע במוזוות ונשלמה צורת הפתח, והעמיד את כל הצורה השלימה באלכסון יש להכשיר כמחיצה, או דלמא גם בזה מפסק רבינו דא"א להעמיד צורת פתח באלכסון, דמחיצה סוגרת כל השטח כנגדה ויש כאן הברלה בגובה י' טפחים בין רה"י לרה"ר, אבל צוה"פ דבעי קנה מכאן וקנה ע"ג לא מהני באלכסון, וא"כ לא מהני בין כשהקנים כאלו * וקנה ע"ג בין כאלו * וקנה ע"ג עי' סק"ו, וצ"ע, והובא בשונה הלכות שס"ב דין ס"ח, ומדבריו שם משמע שעיקר הדין אינו ברור גם כשהקנה העליון נוגע בקנים, ע"ש: אפשר דפסול. אף דבכל מקום פשוט דפסול, כאן הספק הוא משום דכלפי חוץ מהני גם אינו מתלקט:

ב) הרי קנה המוזווה. יש לעי' האם איירי בציוור שב' הקנים באלכסון כלפי המבוי או כלפי רה"ר, אבל אם הם באלכסון זה כנגד זה כזה * שפיר מהני דניכר שהוא על גביהן או

סימן ח

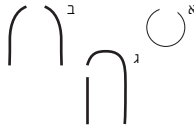
צד דרום אס כן לא שייך לידון צעומד מרובה, והא דלאמר טעמא דפתחא דקרבן זוית לא עבדי אינשי, ונראה דקרבן זוית מקרי כל שהפרצה אוכלת מזרח ודרום וכיו"צ, ואין נפקותא צשיעורא, שאפי' כל הפרצה צמזמה, כל שאין כותל דרום מגיע נגד כותל מזרח, שאס יאריך כותל מזרח לדרום לא יפגע צכותל דרומי, מקרי קרבן זוית, וטעמא דקרבן זוית משום דכל פרצה ניתרת צעומד מרובה, אכל הכא כיון שאין כותל נגד כותל מזרח

(א) עירובין ו' א' מראשו מארבעה, ומסקינן בקרבן זוית דפתחא דקרבן זוית לא עבדי אינשי, ונראה דקרבן זוית מקרי כל שהפרצה אוכלת מזרח ודרום וכיו"צ, ואין נפקותא צשיעורא, שאפי' כל הפרצה צמזמה, כל שאין כותל דרום מגיע נגד כותל מזרח, שאס יאריך כותל מזרח לדרום לא יפגע צכותל דרומי, מקרי קרבן זוית, וטעמא דקרבן זוית משום דכל פרצה ניתרת צעומד מרובה, אכל הכא כיון שאין כותל נגד כותל מזרח

פטר חזון

זוית, וכך העתיק בשונה הלכות סי' שס"א דין י"א, מיהו, בס"ק י' כתב בסברת פתחא בקרבן זוית דהתם אין דרך לעשות מקצת בכותל זה ומקצת בכותל זה אלא סותמין כותל אחד כולו ופותחין כל הפתח בכותל שני, ומשמע מלשונו שהחסרון תלוי בהא דלא עבדי אינשי הכי, ולא כמו שפי' במכתב, ולפי' גם בעיגול לא שייך פתחא בקרבן זוית, כיון שכל פתח יהי בקרבן זוית, וע"ע בסק"ו דמשמע דבעיגול לא הוי פתחא בקרבן זוית, וצ"ע, ובהשלמות לקיצור חזו"א עמ' רצ"ג כ' שלא מסתבר שפסל במקום המוקף בעיגול כזה א דהא בכל מקום שיפתח פתח הוא כדעבדי אינשי דמאי הוה לי' למעבד ובציוור כזה ג"כ לא נראה שיפסול אחרי שהכשיר בסק"ו מדין עומד מרובה, ואפשר שכוונתו לפסול רק בציוור כזה ג': **שלא נחשוב את רשות המוקף באלכסון.** ויעויין להלן סק"ה דס"ל לרבינו דבאמת חשיבין לרשות המוקף באלכסון ואף שהמקום הנאחו בין ב' כותלי אלכסון אין לו עומ"ר למזרח, וע"ע סי' א' סק"ו, וס"ל דפרצה פחות מד' באמת ניתרת בעומ"ר באלכסון, אבל הרשב"א בעבודת הקודש שער א' פרק י"ג אות ד', כתב דפרצה בקרבן זוית משלושה עד ארבעה צריכה שני לחיים, והעתיקו המ"ב סי' שס"א סק"ו, ומבואר מדבריו דלא מהני עומד מרובה באלכסון, ומש"ה כשנפיק מתורת לבוד בעי תיקון, ובהערות לשונה הלכות כתב דהוא דוקא בחצר אבל במבוי אפשר דסגי בלחי א', ובאמת הרשב"א איירי בחצר, אבל נראה דאי בעי תיקון, גם בפרצת מבוי כה"ג יעשה ב' לחיים, דלא מהני לחי וקורה אלא בפתח המבוי, אבל בפרצה זו לא שייך תיקון מבוי, וע"כ יעשה תיקון ב' לחיים דמהני בכל מקום, ועוד יש להעיר על דברי השונה הלכות, שהרי דעת החזו"א סי' א' סק"ג דדפנות האורך של המבוי דינם בתיקוני חצר, וא"כ צ"ע איך יש לדון פרצה בקרבן זוית במבוי (ובספר הבתים איסור הוצאה שער אחד עשר, הובא בקובץ שיטות קמאי צ"ד, הק' על הרשב"א, ע"ש): ומיהו בפחות מד"ט מותר. הקשה הרשב"א ו' א' ד"ה כגון, כיון דס"ל דפתחא בקרבן זוית לא עבדי אינשי א"כ פרצה היא ואפילו שלשה דנפקא לי' מתורת לבוד לא תתיר דאין קורה מתרת את הפרצה, וי"ל כיון שבעלמא לא הוי מקום חשוב בפחות מארבע, לא החמירו עליו כ"כ להצריכו צוה"פ כיון דאיכא קורת מבוי מעליא (כוונתו שיש קורה ברוח רביעית, והיא מועילה לכל הפתחים), והרש"ש ו' א' הקשה ג"כ קר' זו, וע"ש מש"כ בזה, ובספר הבתים שהובא בקובץ שיטות קמאי כתב דעת האומר עד ארבעה כדעת האומר שמבוי פחות מארבעה א"צ כלום, (והרשב"א פסק כרב אחלי שמבוי פחות מארבעה א"צ כלום, ואעפ"כ פסק דצריך שתי פסין ואפשר דס"ל דלא אמר רב אחלי אלא כשזוה הפתח היחיד למבוי, ואי נימא דבכל גוני לא בעי תיקון, צ"ל עפ"י מה שמבואר בגמ' לחד לישנא

(א) **ונראה דקרבן זוית.** הראשונים פירשו הא דנפרץ בקרבן זוית שהפרצה אוכלת שני ראשי הכתלים, כגון קרבן כותל מזרחי וקרבן כותל דרומי וכ"כ בסק"א, ע"ש (כ"ה ברשב"א בריטב"א בר"ן ובמאירי, וכ"ה ברש"י צ"ב ב', ועי' לק' ס"ק י"א שהר"ן בסוכה הרשב"א בסוגיין ושאר ראשונים פירשו בדעת הר"ף לא כך, והרשב"א הביא שכן כתב הרמב"ם, ע"ש, ועי' סי' ו' ס"ק י"ג, ע"ש). וכ' החזו"א דגם כשרובו במזרח ומיעוטו בדרום חשיב קרבן זוית (כך מוכח בסוגיא ה' א' דאמרינן על מבוי ד"ט על ד"ט שא"א לומר שפתח בו ב' פתחים דפתחא בק"ז לא עבדי אינשי, אף דודאי רובם בצפון ודרום ומיעוטם במערב): **מגיע נגד.** משמע קצת מלשון רבינו דבעינן קנה כנגדו ממש, וכך משמע מלשונו להלן סק"א דהצריך שיהי' להפרצה כותל מימין ומשמאל, ועי' לעיל סי' ג' ס"ק ו' וסי' ד' ס"ק י"ז, אבל אם הקנה אינו מכוון ממש כנגדו, אף שאם ימשיך העומד לא תשאר פרצה ברשות כזה * לא מהני, ועי' לעיל סי' ו' סק"ב שביאר רבינו דעומ"ר אינו דין על הפרצה כסתום, אלא הוא דין על המקום שלפני המחיצה כגדור, וא"כ צ"ע מה ענין קנה כנגדו, וכי בליכא קנה כנגדו אין המקום סתום ברובו, וצ"ע, ועי' סי' ו' סק"ב דצוה"פ כנגדו מהני ויש לעי' אי מהני שיש כנגדו מחיצה ע"י לבוד או עומ"ר, ועי' חו"ב סי' ב' סק"א: **וטעמא דקרבן זוית.** כל' הטעם שאינה גדורה בכל הרבוע כיון שאין שייך לדון בעומ"ר כשאין כותל כנגדו, ואם נדון שיש כאן ב' פתחים אין להם עומ"ר להתירן, וזה ודאי מה"ת, ומה שנתבאר בגמ' טעמא דפתחא בקרבן זוית לא עבדי אינשי, הוא טעם מדוע אינה גדורה באלכסון, כיון שע"ז יש עומד מרובה, ומהני עד ד"ט, ונוסף בזה ביאור במכתב שהובא בשערי לימוד בענין פרצת עשר, דפרצה בקרבן זוית הוא מה"ת, מפני שקרבן זוית אין בו עומ"ר כזה * דכותל מערב נמשך עד סוף העולם וכן כותל דרום, אלא שאנו רוצים לשום פנינו נגד הזוית ולחשוב עומ"ר מן הצדדים, ולזה אמרינן פתחא בקרבן זוית לא עבדי אינשי, ר"ל כל המשך הכותל קובע את הקו שלו ביותר ואין ענין סתימת פרצה בב' כתלים שהמשכן לרוחות נפרדות ולא זו הפתח בטבעו, ע"ש, ובמכתב אחר כתב לישב שיטת שו"ת בית אפרים דפרצות בירושלים בטלו ממנה שם רה"י מדאו', אף שפרצה יותר מעשר דרבנן, דחומת ירושלים לא היתה מרובעת, אלא היתה עגולה או מקומות עגולות והיו בליטות וכניסות וכי' כזה * אם נעשו ב' פרצות חשיב כפרצה בקרבן זוית דכל פרצה בעיגול הוי כפרצה בקרבן זוית שאין כאן עומ"ר שאין מי שיחייב לראות את העומדים כמתעגלים וכו"ז, ע"ש, וכך מבואר בליקוטים סי' ג' ס"ק ד' דבעיגול כל פרצת ד' טפחים אוסרת דלעולם הוא כפרצה בקרבן

חסר רק תיקון צ"ד דרום שפרוץ צמלאו לכרמלית, אבל כיון שנתקן צלחי לצד דרום, הוי פרוץ מנקתו לכרמלית ורובו לרשות היחיד ומותר וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"ה, ואפי' ברובו לכרמלית ומיעוטו לרשות היחיד מותר וכמש"כ ס"ס, והלכך אף אם פרוץ מרובה צמורה דרום והעמיד לחי צדדים הותרו שניהן כאילו חוט מתוח מסוף כותל דרום עד כותל כפון ציושר, וכחוט מתוח מסוף כותל מורה עד כותל מערב ציושר, כזה ק"ב ומיהו לחי בסוף כותל מורה לא מהני כשארץ המצוי ממורה למערב, דאין רוח דרומי יתר בלחי, דהוי רחבו יתר על ארכו, וכן כשמעמיד צדדים דוקא צנשאר עדיין ארכו יתר על רחבו ויתר דיני מצוי, ומיהו כשעושה פס ארבעה, אין נריך לדקדק בכל זה ושרי בכל גוני, עיי' סי' א' סק"ג] ועיקר דין פרצה בקרן זית אין חילוק בין מצוי לחצר, ואוסרת אף בחצר.

א) וכל זה כשאין המקום המוקף יתר מעשר אבל בחצר י"א על י"א ונפרץ בקרן זית אמה מורה ואמה דרום והעמיד פס בסוף כותל דרום, לא מהני וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"ה, מיהו יש מקום לומר כיון דליכא ג' דפנות דחשיב רשות היחיד מן התורה לא חשיב פרצה למקום ההוא לענין שיהי הפרצה יתר מעשר, ואף על גב דכל שהמקום ההוא ישאר באיסורו, הפתוח לתוכו כפתוח לכרמלית, מכל מקום הכא דב' המוקפין תלוין זה בזה וכיון שהותר האחד הותר גם השני יש לומר כל שאין פרצה עשר לחוץ מצ' המוקפין מותר, ומשמע

דמותר, אין לטלטל דהאי מצוי ברצועו אלא כחוט מתוח באלכסון מסוף כותל דרומי עד סוף כותל מזרחי ומן החוט ולפנים רשות היחיד, וכן הא דבעי טעמא דפתחא בקרן זית לא עבדי ביתר מארבעה, היינו נמי לאסור אף מן חוט אלכסון ולפנים, אבל אי אפשר למחשב רשות היחיד ברצועו בלאו האי טעמא, ונראה דפרצה בקרן זית מצטלמט גם דין רשות היחיד מן התורה, כגון שיש פרצות ארבעה בכל הזוויות, אין כאן צירוף דפנות ואינו נידון בעומד מרובה, ואף אי האי דפתחא בקרן זית לא עבדי אינו אלא מדרבנן, מכל מקום אינו רשות היחיד מן התורה ברצועו אלא באלכסון הפרצות, ושיעור ארבעה טפחים נראה דנמדד באלכסון, אבל אי נפרץ ב' טפחים צמורה וצ' טפחים צדדים, עדיין אין כאן פרצת ארבעה טפחים ומותרת.

ב) היה פרוץ אמה מורה ואמה דרום ועץ קנה כל שהו [וגובה עשרה] בסוף הזוית ובין קנה לכותל מורה אמה וכן צינו לכותל דרום אמה כזה ק"ב מותר לטלטל בכלו בכל רצועו דנידון בעומד מרובה בכל זד, ולא אמרינן אחי אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומצטלמט לקנה, וכמש"כ תו' י' ב' ד"ה וארבעיים צנש הר"צ"א, והכא אף לפי קמא שכ' תו' שם לא שייך אחי אירא ומצטלמט כיון דנידון בעומד מרובה מכל זד ואין כאן אירא לקנה אלא מצד אחד, [עיי' סי' ה' ס"ק (י"א)] וכן אם העמיד לחי בסוף כותל דרום הותר כל המצוי מן הלחי ולפנים למערב, וכיון שהותר זה הותר גם מה שחוץ ממנו ולמורה כנגד כותל מורה שהרי עד הפרצה איכא ג' דפנות מערב כפון מורה, ואינו

• פשר חזון •

שבמחיצה אינה מכריעה שהרי לא אמרינן עומד מרובה כשאין קנה כנגדו, ואין כח הלבוד אלא בקצה המחיצה ולא אלים העומד שבמחיצה לקבוע את צורת הלבוד, ומש"ה כשם שלא אמרינן לבוד כך * או כך * כך לא אמרינן לבוד לסתום הקרן בריבוע, אלא חשיב כסתום באלכסון.

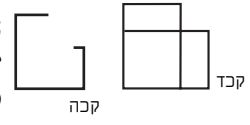
ב) בשם הריצב"א. דאור שמהוץ לרשות לא מצטרף לבטל העומד, ע"ע ריש סי' ד': דנידון בעומד. עיי' סי' ה' סק"ט שם נתבאר דעומד חוצץ בפני האויר אפי' לפירוש קמא, וע"ש: סי' ה' סק"א. צ"ע כונתו וצ"ל סק"ט: וכן אם העמיד לחי. רבינו נקט כאן דהרשויות מותרות רק בעשה לחי, וכך נקט בליקוטים סי' ד' סק"ג, דלא אמרינן באין כאחד בכה"ג, אבל למה שצדד בסק"ג דאפי' ברחב י"א אמה שניהם מותרות דב' המוקפין תלוין זה בזה, וכיון שהותר אחד הותר גם השני, אי"כ ודאי שא"צ גם פס, ע"ש: סי' א' סקמ"ה. ע"ש דין ז' ביאור הדבר: דאין רוח דרומי. עיי' סי' א' סקנ"ג: ואוסרת אף בחצר. כך מבואר ברשב"א בעבוה"ק ובשו"ע שס"א ב'.

דדוקא במבוי אבל לא בחצר, והרשב"א איירי דדוקא בחצר אבל במבוי אי"צ כלום, וצ"ע) ובפמ"ג בא"א סי' שס"א סק"ד כתב דמ"מ יראה דפחות מאמה י"ל דלא דחקו שם ועיילי התם בפחות מאמה, וצ"ע, ובמ"ב השיב עליו מדברי הרשב"א בעבוה"ק, ועוד צ"ע איך יתיישבו דברי הגמ' דפרצה בראשו בד' בקרן זית וצ"ע: אלא כחוט מתוח באלכסון. אע"פ שאין עומד מרובה עד סוף הרשות דהא בב' טפחים ליד הפרצה אין אלכסון עומד על הפרצה, וא"א לומר דאה"נ, דא"כ כל המקום שכנגד מקום זה חשיב נפרץ למקום האסור, ובב' טפחים שאחריהם ג"כ אין עומד מרובה כנגד פרצה זו, וכן בכל הרשות, אלא חזוין לכל הרשות כמוקפת ע"י המחיצות, ורואים את העומד באופן כללי ולא לפי כל נקודה ונקודה, ועיי' לק' סק"ה: דין רה"י מה"ת. ובפמ"ג סי' תר"ל א"א סק"ז כי דפתחא בקרן זית לא עבדי מדרבנן, ועיי' בחזו"א להלן סי' כ"ד סוף ס"ק ל"ד לגבי קרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה, שאם נראה שהי בו פרצה בקרן זית וסתומה לדירה מהני, ע"ש, ולפ"ז מהני לפרוץ בקרן זית כל קרפף ולהקיפו לדירה, אמנם קצת משמע מדאמרו בגמ' כ"ד א' פורץ בו פרצה יתר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר ומותר, דכה"ג לא מהני, דא"כ קל יותר לפרוץ בקרן זית וצ"ע (ואין לבאר ע"פ הפמ"ג דקרן זית דרבנן, כיון דבפשטות דעת הפמ"ג שגם פרצה יתר מעשר מדרבנן) ודברי החזו"א בס"ק זה הובאו בשונה הלכות ריש סי' שס"א: אינו רה"י מה"ת. בריבוע עיי' בחו"ב סי' א' סק"ג שהק' מהסוגי צ"ד דמשמע דלרבי יהודה אמרינן הואיל והותרה בכל ריבועו, ע"ש, ועיי' סי' י"ג סק"ז, דס"ל לרבינו דאמרינן ב' הלכות, וראייתו מדאמרינן ט' א' דקורה משוכה פחות מג' והיא תלויה פחות מג' אע"פ שיש באלכסון ג' כשרה דאמרינן לבוד ללבוד, וא"כ צ"ע מדוע דלא נימא הכא לבוד ללבוד, ועיי' יהי רה"י בריבוע, וי"ל דהתם כח הלבוד של המחיצות מעלה מטה ושפיר אמרינן לבוד אל הקורה, אבל הכא צורת העומד

א) וכ"ז שאפשר להתיר פרצה בקרן זית ע"י לחי או פס סמוך לפרצה וכמשנ"ת סק"ב: סי' א' סקמ"ה. דין כ"ב וכ"ג, ע"ש: יש מקום לומר. דכיון דג' מחיצות מועילות מה"ת, אף דמדרבנן בעי מחיצה רביעית, לא חשיבי ג' המחיצות כאינן קיימות אלא שאינן מתקנות, וא"כ אפשר לדון שאם נתיר את הרשות הראשונה יהי ד' מחיצות לרשות השני, אבל אם הרשות אסורה אין לרשות השני כי אם ג' מחיצות, וממילא גם לרשות הראשונה אין כי אם ג' מחיצות, ואמרינן דהיות ואחרי שנאמר שהרשות הראשונה מותרת יהי לרשות השני ד' מחיצות, חשבינן לרשות הראשונה כמתוקנת ברוח רביעית, והיתר שני הרשויות בא כאחד: דחשיב רה"י מה"ת. משמע דלדעת הרמב"ם דבעי ד' מחיצות מה"ת, וכמש"כ סי' י' ס"ק

זוית כזה קכז ונראה דלררר עומד מרובה זהאי כותל אלכסון, על הפרלה.

זין כותל דרום ולפון זבין כותל מזרח ומערב כזה קכז ול"ע, ועי' לקמן סק"י דלמש"כ שס יש לומר דכל שפתוח כלו עדיף ולא מקרי פרלה בקרן זוית והלכך העשוי כזה קכח לא מקרי פרלה קרן זוית ונידון בעומד מרובה, ולע"כ.

ה) ונראה דסתם באלכסון מכאן ומכאן וסוף הכתלים זה כנגד זה נידון בעומד מרובה כזה קכח דהאי אלכסון נידון כדרך וכרחב, ואף על גב שהמקום הנאחז זין ב' כותלי אלכסון אין לו עומד מרובה למזרח, כיון שהמקום הרחב זין ב' הכתלים הישרים איכא עומד מרובה במזרח, מותר גם זין ב' כותלי האלכסון דמקרי עומד מרובה כיון שפרלה זיניהן פחות מעומד, ורא"י לזה

ד) האי קרן זוית אינו נידון לפי רוחות העולם אלא לפי זנין שאר הכתלים, והלכך נראה דב' דפנות כמין ג"ס ועשה כותל כנגדן באלכסון נידון בעומד מרובה כזה קכז וכן בקרן

פשיד חזון

ונראה דגם כשהכותל שכנגדו מאריך יותר כזה * מהני, ולא אמרינן דהמשך הכותל מסלק להאי קנה כנגדו, דאין כאן דין של קנה מסוים, אלא שיהי' גזור כנגדו להשלים הרשות.

ה) ונראה דסתם באלכסון. כתב החזו"א בס"ק א' דכיון שאין כותל נגד כותל מזרח בצד דרום לא שייך לדון בעומ"ד, והא דאמר טעמא דפתחא בקרן זוית לא עברי היינו ליתן טעם שלא לחשוב את הרשות המוקף באלכסון, ותותר פרצת קרן זוית בכותל דרומי מזרחי יחד שהינן עומ"ד על הפרצה, ועפ"ז כתב כאן דכשהכתלים של המבוי ישרים ביחס לפתח, לא חשיב פתחא בקרן זוית, דהפתח באמצע כותל מזרחי, ועי' הכתלים מחשיבים רשות המוקף באלכסון ועי"ז חשבינן כותל זה נגד כותל זה,

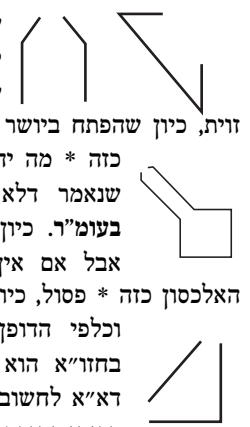
וההתייחסות לשני הכתלים האלכסונים כגודרים ברוחב כזה * כיון דכל אלכסון יש בו גדירת אורך ורוחב כזה * ומש"ה אמרינן עומד מרובה, וכל זה הוא רק משום דהכתלים בצפון ודרום ישרים, (דכל מה שאלכסון נחשב כאורך וכרוחב הוא דווקא כלפי דופן אחרת, אבל כלפי עצמו, כשכל הדפנות באלכסון, א"א לומר כך, ונראה דבעי ד' טפחים במחיצות צפון ודרום): וסוף הכתלים זה כנגד זה. נראה שבא למעט שלא יהי' אחד קצר מחבירו, דבכה"ג לא מצטרף הארוך אלא כנגד הקצר, (וכמש"נ סק"א) אבל אם אחד ארוך מחבירו נראה דכשר כמש"נ סק"ד, וכן אם אין שיפוען שוה נראה דכשר: נידון בעומ"ד. עי' סי' ט' ס"ק ט' דאם באלכסון של הכתלים נסתם רוב הרוחב נידון בעומ"ד, ואח"כ כתב דבתוס' מבואר דעומ"ד באלכסון לא מהני, אמנם הכא שנשאר ד"ט ביושר ואח"כ התחיל האלכסון, י"ל דגם תוס' מודו, כמו שצידד בחזו"א שם לגבי לחי, ובהוספה שם כתב דאם הדופן באלכסון שמתלקט לסתום עשרה מתוך ארבע אמות מקרי מחיצה וא"כ נידון בעומ"ד, ע"ש: שהמקום הנאחז. עי' ס"א סק"ו שכתב רבינו להקל בכזה * אף שהמקום הצר הנאחז בין הכתלים אין לו עומד מרובה, ומקורו הכא, דרואין העומד מרובה בכללות הרשות מבחינה זו, ואע"פ שהעומד בקצה האלכסונים אינו גזור מרה"ר, אמרינן דנטפל אל עיקר רה"י המוקפת בג' מחיצות, ועי' תו' ח' ב' ד"ה מניח ובשאר הראשונים שהובאו בפי' סק"ח דאשכחן טפלות לרה"י אפי' במקום שאינו מוקף כלל, ולדבריהם ודאי שיש לומר הכא דאמרינן מעיקר הדין שרואין הכל כרה"י אחת (ואין לומר דהמקום שאין לו עומ"ד באמת יהי' אסור, דא"כ כל הרשות תהי' אסורה משום שפרוצה למקום האסור לה): פחות מעומד. למ"ד עומ"ד מב' רוחות לא מהני, היינו פחות מעומד מצד אחד, אמנם צ"ע דאע"פ שנתבאר בס"י ד' ס"ק ב' שכדי להחשיב עומ"ד מצד אחד א"צ שיהא עומד מרובה בשיעור כל הכותל, אלא שתהי' הפרצה פחותה מכל עומד, הכא שהיתר העומד במזרח הוא במקום

י"ד, לא יהני כה"ג, וצ"ע: האם אפשר לחשוב כל רשות לעצמה כדי לומר שהפתח בראשיהן ולא בקרן זוית, או דלמא כיון דפרוצות זו לזו יתר מעשר אמות, ע"כ חשיבא רשות אחת, וא"כ ע"כ הוי פתחא בקרן זוית, והעתיק הדבר בשונה הלכות סי' שס"ד דין ל"ה ושם ציינן לליקוטים סי' ג' ס"ק ד' שהחזו"א סתם דצריך דוקא י' והוא בתרא (ואפשר דשם כתב מספק להחמיר, כיון שהוא רשימה למעשה, וכמש"כ שם דכשבאין להתיר את העיר צריך זהירות יתירה, אבל כשיש עוד ספיקות אפשר לצרף מש"כ כאן לצדד להקל בזה): דלמש"נ שם י"ל. שם כתב דלא הוי פתחא בקרן זוית, אלא משום שאין דרך לעשות מקצת בכותל זה ומקצת בכותל זה, אלא סותמין כותל אחד כולו ופותחין כל הפתח בכותל שני, הלכך נראה כפרצה, אבל במבוי שצדו אחד קצר וצדו אחד ארוך שפתוח כל הרוח נראה שפיר כפתח רחב, ועפ"ז כתב דאם עשה פס בדרום (ויש לעי' בשיעורו) נשתנה עי"ז צורת המבוי ממערב למזרח * דהוי פרצה בקרן זוית, ונהי' מצפון לדרום * ואז חשיב כמבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר: וצ"ע. ב. אי אמרינן הכי אף כשאין הפס עומ"ד, ואפשר דאפי' עומד מרובה לא מהני אלא

שלא יישאר פתח לרה"ר בין הפסין וצריך שיהי' כזה * וציינן לזה בשונה הלכות סי' שס"ד דין ל"ד.

ד) בנין שאר הכתלים. הלשון צ"ע, דמבואר בדברי רבינו להלן דאפי' כותל אחד מהני לזה, ועוד יש לדקדק ממש"כ שאר הכתלים דבכה"ג * מהני, דלא הוי קרן זוית לפי הכותל הארוך וע"ע בסק"ה שנתבאר דכזה * לא הוי פתחא בקרן זוית, כיון שהפתח ביושר כלפי דפנות צפון דרום, ויש לעי' בציור כזה * מה יהיה שיעור הדפנות הנמשכות מהקרן כדי שנאמר דלא הוי פתחא בקרן זוית, וצ"ע: נידון בעומ"ד. כיון שהאי כותל סותם ביושר להאי פרצה אבל אם אין הדפנות כמין ג"ם נמשכות עד כנגד האלכסון כזה * פסול, כיון שהדפנות הישרות אינם סותמות הפתח, וכלפי הדופן באלכסון הוי קרן זוית, (וציור ל"ג בחזו"א הוא ציור תאורטי): בהאי כותל אלכסון. דא"א לחשוב לרשות המוקף באלכסון, ולהתיר בכותל דרומי ומזרחי יחד, כיון דהאי דינא דפתחא בקרן זוית לא עברי אינשי, היינו אפי' בזוית קהה, ואפי' בעיגול כמו שהובא בסק"א, ומשום הכי לא שייך הכא לדון האר רשות באלכסון, אלא הא דמהני משום שאפשר להתיר הפרצה בעומ"ד ע"י כותל אחד וזה מהני אפי' אם לא נחשוב הרשות באלכסון, עי' ס"ק א', ומש"ה בעי עומ"ד בהאי כותל, והועתק ד"ז בשונה הלכות שס"א דין ט',

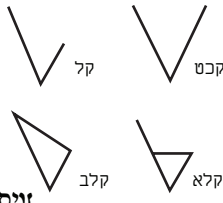
חזון

עירובין סימן ח

איש

קיש

למורת כזה קבט ודאי נידון כמוקף מג' רוחות, ומיהו דוקא כשז' הכתלים שוין אזל אי אחד ארוך ואחד קצר כזה קל אינו נותר אלא כנגד הקצר כזה קלא ולא זאכלסון כזה קלב דהיינו פתחא בקרן וזית לפי זנין הכתלים.

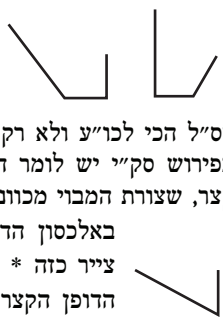
ז' ח' ב' מניח הקורה זאכלסון, יש לעי' כמה צריך שיהא בצד הקצר, דאי אין רק דופן לפון ומערב כמין ג"ס אי אפשר להחיר בקורה זאכלסון דהוי רחבו יתר על ארכו שאין כותל הארוך של מצוי מיתקן בקורה, [עי' סי' א' סק"ג] ואפשר דבעינין שיהא עומד מרובה עד כנגד ז' הארוך, ומיהו לעינין שיעור ארך ד' אמות וצתים וחצרות פתוחים לתוכו וארכו יתר על רחבו נראה דמזטרף כל המצוי שמן הקורה ולפנים זאכלסון.

מהא דלריך לטעמא דפרצה בקרן וזית לא עבדי הא לאו הכי ניתרת הפרצה צעומד מרובה והכא כשז' הכתלים זאכלסון לא שייך פתחא בקרן וזית לא עבדי ושפיר נידון צעומד מרובה וכן זבזיתא דמישן שבת ק"א א' לפרש"י נידון מחיצות זאכלסון לקרקע ולמחיצות, ולא אמרינן כיון דנידון כקרקע אין כאן מחיצות גזרות עשרה צמקוס רחב זבזיתא, שיש לזאכלסון חשיבות שניהן.

ו) נראה דהא דז' דפנות כמין ג"ס אינו נידון כג' דפנות למחשז רשות היחיד מן התורה היינו דוקא כשז' הדפנות על שיעור זאכלסון של מרובה, אזל כל שנתקצבו זה כנגד זה ונתמעט זאכלסון משיעור זאכלסון של מרובה, נידון כג' דפנות ויתר זלחי וקורה ולא חשיב קורה זאכלסון, דאם לא כן אין לדבר שיעור, וז' כתלים זאכלסון ומקורצין צמערב ופתוחין

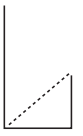
פירוש חזון

השטח, (ויש לעי' בצירור כזה * או כזה*) וצ"ע למש"כ לק' סק"י דבכולו פתוח לא הוי פתחא בקרן וזית מדוע הכא חשיב פתחא בקרן וזית, ומשמע לעיל סק"ג דס"ל הכי לכו"ע ולא רק לדעת הר"ף והגר"א, וע"פ מה שנתבאר בפירוש סק"י יש לומר דהיינו במבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר, שצורת המבוי מכוונת וישרה ע"י הדפנות, אבל כאן שהדפנות זאכלסון הדר הו"ל פתחא בקרן וזית, וצ"ע - רבינו צייר כזה * שהדופן הארוך משמשת כב' דפנות כלפי הדופן הקצר, אבל אם יהי' הדופן הארוך, ארוך יותר מכנגד הקצר, אפשר דלא יהי' רה"י מעיקר הדין, גם לולא טעמא דפתחא בקרן וזית, וצ"ע. ועיקר הדבר צ"ע, דלכא"ו לא שייך פסול דפתחא בקרן וזית, אלא בצירוף דפנות וכמש"נ סק"א אבל בדופן רביעית שא"צ לחשבה כסתומה מדאו' מה אכפת לן דהוי פרצה בקרן וזית, ויש לבאר דטעם היתר דופן רביעית מדאו' משום דחשבינן לה כסתומה ע"י ג' דפנות, ומש"ה פסיל פתחא בקרן וזית גם בדופן רביעית, דבעי בה שם פתח מדאו', ועי' להלן בפי' סי' י"ג סק"ג ד"ה תיקון, וצ"ע.

הרחב כזה * לכא"ו אינו מותר אלא למ"ד עומ"ר מב' צדדים שמצדדים גם העומד שבצד השני, וצ"ע, ועי"ל דאיירי שצד אחד עומ"ר בשיעור כל הכותל כזה * אבל בצירור החזו"א מבו' שארכם שוה וצ"ע: מהא דצריך לטעמא. לעיל בפי' סק"א הובא דברי הרשב"א בעבוה"ק דצריך לטעמא דפתחא בקרן וזית דאל"ה ניתרת הפרצה בשני פסין והעתיקו במ"ב, וא"כ אין ראי', אבל בחידושי הרשב"א משמע דא"צ לזה ע"ש, וגם בשאר ראשונים לא נמצא חידוש זה, וצ"ע, וכל הראי' בחזו"א היא ע"פ מש"כ בסק"א דלא אמרינן עומד מרובה כשאין קנה כנגדו, וע"ש מה שכתבנו להקשות ע"ז מדבריו בפירוש עומד מרובה, ויש מקום לומר דלא כהחזו"א, אלא דאמרו בגמ' טעמא דפתחא בקרן וזית, כדי שלא נאמר עומד מרובה ביותר על כל המרובה: לא שייך פתחא וכו'. והעתיק דין זה בשונה הלכות שס"א דין ט', אע"פ שהעתיק שם דין י"א דברי החזו"א דפתח בעיגול הוי קרן וזית, שאני עיגול שאין הכרח לקבוע צורת הרשות ומשו"ה כל אופן חשיב קרן וזית, אמנם יש להעיר מלשון החזו"א במכתב שהובא סק"א, דפתח בקרן וזית לא עבדי אינשי רצונו לומר דכל המשך הכותל קובע את הקו שלו ביותר, ואין ענין סתימת פרצה בב' כתלים שהמשכן לרוחות נפרדות ולא זו הפתח בטבעו, וצ"ע: וכן בביציאתא דמישן. עי' סי' ד' סק"כ ובקה"י שבת סי' מ"ז, וע"ע בחזו"א סי' ד' סק"ג וכ"א וצ"ע, ועי' סי' ז' סק"ה: מחיצות גבוהות י'. משמע קצת מלשון רבינו שגם חלק המחיצות המשמש לקרקע מצטרף למחיצות עשרה, וצ"ע דהא שם ליכא רוחב ד"ט, וא"כ כל הראי' היא שגוף אחד הממשיך ביותר אפשר לחלקו למחיצות ולקרקע, ועי' בחי' הריטב"א שהובא לעיל סי' ז' סוף סק"ג.

ז) מניח הקורה זאכלסון. אלו דברי רב כהנא, ולא קיי"ל כוותי', ועי' להלן סק"יב: א"א להתיר בקורה זאכלסון. לפי"מ שביארו תוס' דקורה משום מחיצה דאו', ויתבאר להלן סק"ח, דאם קורה משום מחיצה יש בכחה להעמיד את המבוי במוקף על תמונת זאכלסון, אף שנתבאר לעיל סק"ו דב' כתלים בתבנית מרובע לא חשיבי ג' כתלים, כיון שאין לראות אותם זאכלסון ביחס לעצמם כזה *, אבל ע"י הקורה רואים אותם כזאכלסון ביחס לקורה. ויש כאן ג' מחיצות, וכ' החזו"א דאעפ"כ אינו מועיל כיון שהמבוי מתרחב כלפי פתחו, יש לראות צד זה כאורך המבוי, ולפמשנ"ת סק"ג וסקנ"ג דאורך המבוי אינו דין בתבנית מבוי, אלא אע"פ שאפשר להגדיר מבוי זה כארכו יתר על רחבו כיון שכל האנשים נכנסים מצד אחד, אין הקורה מתירה בכותל הארוך של המבוי: דבעינין שיהא עומ"ר. ואף אי נחשוב המבוי זאכלסון אם אין עומ"ר לא יהא אורכו יתר על רחבו, ועי' להלן סק"יב שהעתיק רבינו לגבי קורה בתוך המבוי זאכלסון דלכא"ו צריך שיהא במקום הקצר שיעור יותר מעודף הארוך על הקצר, ע"ש: שיעור ארך ד' אמות. הי' מקום לומר דסדר הדברים הוא, דאחרי הגדרת ג' מחיצות המבוי דנים על הקורה, וא"א להחשיב את הקורה כדי שיהי' במבוי שיעור ד"א וכו' והמבוי ותיקונו יבואו כאחד, אלא בעי כל דיני מבוי כנגד הקצר, ובדעת החזו"א יש לפרש דעד ד' אמות מניח הקורה

ו) אינו נידון. במאירי י"א ב' כ' לדעת הר"ח דמחמירין מדרבנן שלא לזרוק לב' מחיצות שאין מחמירין אלא בכמין גאם, משמע שאינו רה"י וכדברי החזו"א, אמנם, בריטב"א כ"ב ב' פי' הגמ' דמקיף לה סולמא דצור ומחנתא דגדר כמין גאם, ע"ש, משמע דהוי רה"י, ועי' להלן סק"י: ונתמעט זאכלסון. כיון שיש בצורת המבנה של הדפנות גדירה של ג' רוחות הוי רה"י, וחשבינן לכל היקף הדפנות כרה"י, משא"כ בדפנות כמין ג"ס שאין בהם אלא היקף ב' רוחות לא הוי רה"י כלל, ועי' בקו' לשיח באמרתך בענין תיקון מבוי זאכלסון, ובעיקר הדין עי' סק"י סי' ט' סק"ט ובסי' י' סק"ט ט"ו, ע"ש: דהיינו פתחא בקרן וזית. דבלא זה כל המוקף בדפנות הוי רה"י וכמש"נ, ואע"פ שמבוי שצדו אחד ארוך הוי רה"י רק כנגד הקצר, הוא משום שיש שם ג' מחיצות, אבל כאן דהוי רה"י משום שב' מחיצות מקורבות הוי רה"י, זה שייך על כל

(ט) וכתבו אחרונים ז"ל דזהעמיד לחי צד הארוך נמי לא מהני, ואף על גב דלחי משום מחילה, נראה דדוקא בקורה שמונת צאלכסון, ואי חשיב מחילה, הרי איכא מחילה צאלכסון, אבל לחי אינו עושה מחילתו צאלכסון אלא ציושר, וכיון דאין כאן מחילות כנגדו אינו מועיל כלום.

(י) אמנם דעת הגר"א ז"ל סי' סס"ג סעי' י"ג, דצלחי צד הארוך משתמש צאלכסון, וכן צב' צדי המצוי שוין והעמיד לחי הנמשך עם דופנו של מצוי עד ד' אמות דנידון משום לחי מותר להשתמש צאלכסון כנגד כל הלחי, צפתוח לרשות הרצים, למאי דקיי"ל צין הלחיים מותר, וזהו דקאמר י' א' שמע מינה צין לחיים אסור, ואצ"ל כפי' הריטב"א דצאיכא דופן כנגד הלחי עסקינן, אלו דברי הגר"א ז"ל, ויש לעי' מה צין זה לפרצה בקרן זיית דאוסרת בצרבעה, ולא אמרינן דלישתמש צאלכסון, והכא נמי כשמעמיד לחי צד הארוך נשאר פרצה גדולה בקרן זיית, איצרא שאלה זאת יש לשאל גם לדעת הרי"ף דפתחא בקרן זיית לא מהני אף צעשה צורת הפתח, ואם כן כל שכן דלא מהני קורה אף אי היא משום מחילה, וצאנן אמר דקורה מהני צאלכסון וכל שכן צורת הפתח וכמש"כ ראשונים ז"ל, ועל כרחך צ"ל דכיון דהפתח רחבה יותר מכל רחב המוקף לא שייך פתחא בקרן זיית, דהתם אין דרך לעשות מקצת צכותל זה ומקצת צכותל זה אלא קותמין כותל אחד כלו ופותחין כל הפתח צכותל השני, והלכך נראה כפרצה, אבל כשפתוח כל הרוח נראה שפיר כפתח

(ח) שם תוד"ה ומינה, והא אין כאן אלא צ' מחילות, נראה דכונתם דאין סברא להמיר טלטול צרשות שאינו רשות היחיד מן התורה, א"נ צפתוח לרשות הרצים ליהוי רשות הרצים מן התורה, והא תירצו כיון דקורה משום מחילה מן התורה שפיר הוי רשות היחיד מן התורה אפי' צפתוח לרשות הרצים, א"נ כיון דלדו אחד ארוך כו' והמירו צלטול אף שאינו רשות היחיד מן התורה, ומקום ספיקס נראה, דצבירה ל"י דכה"ג צאלכסון ודאי אינו מן התורה, א"נ דקורה לא מהני מן התורה כמש"כ פ"ו א' ד"ה קורה, ולתירוץ קמא צ"ל דהא דאמר רצא וצאלכסון לא הוי היכר, אין פירושו דלא ניכר, אלא דצאלכסון אין משתמש דין היכר כיון דאין כאן מחילות, וגם לפי צתרא יש לפרש כן דאם קורה משום מחילה, יש צכחה להעמיד את המצוי צמוקף על תמונת אלכסון, מה שאין כן אי קורה משום היכר אין כאן צירוף מחילות, וכן נראה דעת הרא"ש שכתב דתוך המצוי יכול להניח צאלכסון, ולכאורה קשה כיון דסוף סוף אחורי הקורה כרמלית והוי פתוח לכרמלית צאלכסון, וכיון דצאלכסון לא הוי היכרא, וצד הארוך נחשב כאין קורה מגיע מכותל לכותל כיון שאין קורה כנגדו ציושר, אם כן למה יוכשר, אבל אי עיקר טעמא משום חסרון מחילות, שפיר יש לחלק צמתוך המצוי דאיכא ג' מחילות כל חלק שיש לו גם היכר קורה מותר, [וכשנפרש דחסרון הכרה ממש קאמר צ"ל דדוקא צפתוח מפסיד את ההכרה ולא צאיכא מחילה].

• פשר חזון •

התירו ע"י קורה זו, וכך לשון תוס' רבינו פרץ ע"ש, וע"כ דלא מהני אלא מדרבנן, ועי' ס"ק י': "הרא"ש. סי' י' בשם מהר"ם, ע"ש, ועי' להלן ס"ק י"ב בפרטי הדין, ע"ש:

(ט) כתב רבינו יהונתן (ב' ב' בדפי הרי"ף) דבלחי כ"ע מודו שאין משימו אלא כנגד הקצר, אע"פ שלחי משום מחיצה, כיון שהוא יוצא חוץ למצוי מצד אחד, היינו שעשיית המחיצה ע"י הלחי, נעשית במאונך למחיצה שלידו או למחיצות המבוי, ומש"ה אינו מועיל צאלכסון וכן כתב הרשב"א בעבוה"ק שער א' פרק ד' אות ט' ועי' להלן סק"י דעת הגר"א בזה (ויש לעי' בכה"ג * או בכה"ג * וכיו"ב איך נמדוד כיוון סגירת הלחי).

(י) דעת הגר"א. בפירושו דעת השו"ע, ולבאר השמטת הרי"ף והרא"ש, ע"ש: בין הלחיים מותר. בזה נקט הגר"א כהרמב"ן דבפתוח לרה"י מותר אפי' באיכא ד' בין הלחיים ודלא כתוס', עי' במ"ב סי' שס"ה סקכ"ה שהביא השיטות: מה בין זה. להלן כתב רבינו דמעמיד הלחי על קו האלכסון ההולך מצד הארוך לצד הקצר, אבל אי מעמידו ישר הוי כפרצה בקרן זיית, וא"כ צ"ע מה הקשה רבינו כאן דהוי פרצה בקרן זיית, מיהו, למה שצידדנו שם לפרש עומק דברי החזו"א, י"ל דצידד כך רק בסוף דבריו, אבל הכא כתב כפשטות דברי הגר"א שאין קפידא להעמיד הלחי צאלכסון: גם לדעת הרי"ף. כן הקשה במאירי י"א ב' דמדין מצוי שצדו אחד ארוך מוכח דלא כהרי"ף, ע"ש: וע"כ צ"ל. יש לפרש כוונת רבינו דצורת הפתח אינה נקבעת לפי המקום הפתוח שבין המחיצות אלא לפי הרשות, וכיון דמצוי שצדו אחד קצר כתליו הולכים בישר, ממילא גם פתחו מיושר ולא חשיב קרן זיית ועי' סוף סק"ו, אבל לשונו משמע דמשום אורחא דאינשי אתי עלה, ועמש"כ סק"א וס"ה ה' ע"ש, והי' מקום לומר דבאמת ס"ל דלא תלי באורחא דאינשי, ומש"כ כאן הוא כדעה יחידאה ליישב דעת הרי"ף והגר"א, אבל ממש"כ בסק"ג להוציא מכאן לשאר גווני

באלכסון, ע"כ דעד ד"א אפשר לראות גם את האלכסון כדופן רביעית, וא"כ יש למדוד כל דיני מצוי אפי' מחוץ לדופן הקצרה כל שהוא בכלל הקורה, דעד שם חשיב ג' מחיצות.

(ח) דאין סברא להתיר טלטול. בסי' מ"ג ס"ק ב' הוכיח כן החזו"א מפשטות הגמ' כ' א' דפסי ביראות הוי רה"י מה"ת, דמקשה בגמ' פשיטא, אי לאו מחיצה היא היכי משתרי ל"י לטלטל, אמנם בדעת הרמב"ם דס"ל דהתירו טלטול ע"י קורה אף שאינו רה"י, פ"י החזו"א בסי' י' ס"ק י"ד דקו' הגמ' היא מהיתר פסי ביראות ברה"י, ולא מהיתר טלטול בלבד, מיהו, גם לדין משמע שאין סברא זו מוחלטת דבסי' י"ג ס"ק ב' פ"י ספק הגמ' ט"ו ב' במחיצה תלויה, דמביעיא ל"י להקל בטלטול כרמלית כמו במים, אף שמדאו' ודאי לא חשיב מחיצה ע"ש, ולת"י התו' כאן י"ל דבמקום דאיכא רה"י, התירו לטלטל במקום הנטפל ובטל אליו, אף דלא הוי רה"י, ולא דמי לפסי ביראות וע"ע להלן: ליהוי רה"י. כמו קרן זיית, ועי' להלן סי' מ"ג ס"ק ט': וגם לפי בתרא. תירצו תוס' כיון שצידו אחד ארוך מסתמא לא בקעי בה רבים ולא גזרו ב"י רבנן הואיל ובטל לגבי מצוי אע"ג דאית ב"י ד' על ד', ודעת רבינו נוטה לפרש שלא אמרו תוס' דבר זה אלא בניתר בקורה, דבכה"ג לא גזרו רבנן משום שאפשר לראות המחיצות צאלכסון ועי"ז לבטלו אל המבוי ועי' סק"ט, אבל למ"ד קורה משום הכירא, שאין בכחה להעמיד המבוי על תכונתה, לא יבטלו רבנן לגבי מצוי (ואף דס"ל לעיל סק"ה וסי' א' סק"ו, דגם מקום שאינו מוקף בג' מחיצות יהי' נטפל לרה"י, ואף בצירורים שא"א לראותו צאלכסון, התם נהי' רה"י שהזורק לתוכו חייב, משום שמוקף מחיצות, אלא שלאגדרת עומד מרובה נטפל לרה"י, אבל הכא דהוי מקום פטור, אין להתירו בטלטול, אלא אם אפשר לכה"פ לראותו מדרבנן כג' מחיצות) ואין לומר דכוונת רבינו לפרש דהקורה מועילה לראות הרשות צאלכסון מדאורייתא, אף שקורה אינה אלא דרבנן, דמפורש בדבריו לעיל שהתירו בטלטול אף שאינו רה"י מה"ת, וכך לשון תו', ותוס' הרא"ש, ורשב"א וריטב"א כתבו דאיסורו מדרבנן והם

הוי כפרלה צקן זויט, ודעת תו' ט' ז' ד"ה ולרש"ג כדעת הריטב"א שכ' הגר"א.

ובספר מ"צ סי' ס"ג ס"א, צנה"ל ד"ה אסרו, כתב דצ"ב מחינות כמין ג"ס ולחי הוי רשות היחיד מן התורה, והנה כל ריבועו ודאי לא הוי רשות היחיד, ואפי' צאלכסון בתו' ח' ז' ד"ה מניח, מצואר דלא הוי רשות היחיד מן התורה צאלכסון, ואף לדעת הגר"א משמע דכה"ג אינו נידון צאלכסון מן התורה דאם כן צדין הוא דתהני קורה אף אי היא משום היכרא וכמש"כ, והא דאמר י"צ ז' צמזוי שהכשירו צלחי דוקא צצ' כחלים זה כנגד זה כיון שיש מחיצה כנגד הלחי עדיף טפי, וחשיב על ידי הלחי כסתום מג' דדין, וכן משמע צלשון הר"ן פ"ק דסוכה צסוגיא דמגו דהוי דופן לסוכה כו' דצצ' דפנות כמין גאס וטפח אינו רשות היחיד מן התורה אלא כנגד הקר"ן.

יא) וענין קרן זויט דוקא כשהפרצה אוכלת מב' רוחות, אבל כשנפרץ סוף כותל מזרח עד כותל דרום וכותל דרום קיים נגד סוף כותל מזרח, כיון שיש להפרצה כותל מימין ומשמאל מותר, וכמצואר ו' א' צמזוי עקום דחשיב לה פרצה

רצב, מיהו דברי הגר"א ז"ל עדיין אינו מיושצין צזה, דאם כן צריך לחלק צין לחי קצר לארוך, ודוחק, ועוד יש לעי' לדעת הגר"א דנראה צצכל צדו אחד ארוך וצדו אחד קצר הוי מן התורה רשות היחיד צאלכסון, ואם כן למה לא תועיל קורה אף אי משום היכר, כמו שמועילה תוך המזוי כיון שכן הוא עיקר מחינות צאלכסון שפיר הוי היכר צאלכסון, ועוד אם כן גם צצ' מחינות כמין ג"ס הוי רשות היחיד מן התורה צאלכסון וצפס ארבעה מותר להשתמש צאלכסון, ולא משמע כן, ואפשר דדוקא צדאיכא ג' מחינות ולחי צמקום מחיצה ד' או אמרינן דמתיר צאלכסון, ונעשה רשות היחיד מן התורה צאלכסון ומותר גם טלטול, אבל צלא לחי אינו רשות היחיד מן התורה לא צצ' מחינות כמין ג"ס ולא צצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר צמה שחך מכנגד דופן הקצר, ואף נראה מצחון מהני צזה אף דאינו נחשב מחיצה מן התורה כמצואר בתו' ורש"ש סוכה י"ט, הכא עדיף דלאחר שנידון צאלכסון הוי כג' מחינות מעליות דמהני מן התורה, ונראה דאי מעמיד לחי צצד הארוך מעמידו ציושר על קו האלכסון ההולך מצד הקצר לצד הארוך, אבל אי מעמידו ישר

פשר חזון

שלישית, וא"צ קנה כנגדו, וממילא חשיב ג' מחיצות, ועי' בספר בית אליהו סי' י"ח, ואפשר דלא אמר המ"ב אלא בב' מחיצות כמין גם אבל אם מקורבות יותר או מרוחקות יותר, א"א לומר שהלחי ימשיך נכחו ביושר, דאין כאן בירור להשלמת צורת המחיצה השלישית, ולא יהא רה"י כלל, וצ"ע: ואפי' צאלכסון. יש לחלק דב' מחיצות אפשר לראות כמצפות לשני מחיצות להשלמתן ואפשר לראותן כג' מחיצות המצפות למחיצה אחת, להשלמתן, משא"כ ג' מחיצות שנקבעה צורתן גרע, ויש לעי' מה שיעור מחיצה שלישית לזה (ואין רא"י מטפח דסוכה, דהתם חשיב טפי): ואף לדעת הגר"א. כתב רבינו דאין לפרש דברי הגר"א כמש"ש בתחילת הדברים בס"ק, ולסייע בזה דברי הבה"ל, וכמו שהקשה שם, ומש"ה פ"י דגם לדעת הגר"א גם בנייתו בלחי אינו נטפל למבוי אלא מדרבנן וכמו בקורה וכמשנ"ת שם: שיש מחיצה כנגד הלחי. אפשר דלא הכשיר רבינו אלא איש מחיצה נגד הלחי, שאו נשלמה צורת הרשות, אבל א' המחיצות כמין גם, ויש רק קנה כנגד הלחי, לא מהני: וחשיב ע"י הלחי. עי' סי' י"ג ס"ק א' ד"ה וענין סמכו עלי' דלחי לא הוי מחיצה שלמה ע"ש, ולכן ס"ל לרבינו דאינו משמש כמחיצה אלא בעומד בין ב' מחיצות דבזה אלימא צורתו להחשב תחלת מחיצה, אבל לחי העומד לאויר העולם אינו יכול לשמש מחיצה, ועי' להלן סי' י" ס"ק ט"ו עוד דברים מרבינו בנידון זה: הר"ן פ"ק דסוכה. ג' א' מדפי הר"ף דאיכא גוויי טובא דסגי בסוכה ולא סגי בשבת אפי' מדאורי, וכגון שדופן מזרחית ארוכה הרבה שהיא מתרת בסוכה כנגד כל ארכה ובשבת אינה מתרת אלא כנגד הקצר, וציינו הגרעק"א בגליון הש"ס בתו' ד"ה מניח הנ"ל. (אמנם הר"ן כתב כל זה בפ"י המיגו שבגמ', ובאמת הר"ף והרא"ש לא העתיקו המיגו, ואפשר דסבירא להו דלהלכה אין ציור דשרי דסוכה ולא שרי בשבת).

משמע דס"ל דכן הוא להלכה: דא"כ צריך לחלק. לא הבנתי מדוע לחי קצר ניחא לי' ולחי ארוך קשיא לי', ואולי לחי קצר כיון שהעמידו לשם לחי, כדי להתיר טלטול המבוי, אינו נחשב ככותל לקלקל הפתח, ולחי ארוך היינו יותר מד' אמות, ואע"ג דקיי"ל דמהני להיתר המבוי בהעמידו לשם לחי, מ"מ לית בי' היכרא וחשיב ככותל וצ"ע: הוי מה"ת רה"י. כיון דדעת רבינו סק"ח דלא מסתבר שיקלו רבנן לבטל אל המבוי מקום שאינו רה"י, אם אין לכה"פ קורה דרבנן שתתן למבוי צורה צאלכסון שיראו את המקום שכנגד הארוך כאילו הוא בתוך המחיצות, ונראה שעל דרך זה סובבים כל דברי רבינו להלן: א"כ גם בב' מחיצות. ולעיל סק"ו נתבאר דב' מחיצות כמין גאם לא הוי רה"י אמנם בסי' י' סקט"ו כתב דב' מחיצות כמין גאם הוי רה"י, וע"ש: ואפשר דדוקא נראה שפי' דברי רבינו כך הוא, דצ"ל בדעת הגר"א שמעמיד את הלחי צאלכסון כדי שיתן למבוי את הצורה צאלכסון (ולפי"ז צריך שיהא שיעור במשך הלחי) ודוקא בכה"ג ס"ל דמהני הלחי צאלכסון ומותר להשתמש כנגדו וכמש"נ בקורה, אבל בלי זה לא מהני וכמש"נ סק"ו דב' דפנות כמין גם אינן נחשבות כג' דפנות למחשב רה"י, ולזה מהני אפי' נראה מבחוץ דרבנן, וכמש"נ סק"ח דמהני אפי' קורה דרבנן, דבמקום שיש היכר דרבנן להעמיד המבוי על צורת אלכסון, הקילו רבנן לבטל הכל אל המבוי, וצ"ע: בדאיכא ג' מחיצות. יש לעי' בדאיכא ב' מחיצות ולחי ארוך צאלכסון, אי מהני כג' מחיצות או דלמא גרע ומש"ה השמיטו החזו"א ברישא, ואין רא"י מש"כ להלן בדעת המ"ב דהתם איירי בלחי העומד ביושר, דס"ל להמ"ב להתיר כל ריבועו: אף דאינו נחשב. להלן סי' י' ס"ק י"ב נסתפק בזה וצידד לדחות הראיה מהתוס' והרא"ש וע"ש מש"כ שם: ודעת תו' שכתבו דנראה לפרש שמשכו ללחי כלפי פנים משום דבעי למישרי לרבא עד חודו החיצון של לחי, והיכי הוי שרי אי מושכו כלפי חוץ, דאיך יתיר את רה"ר, דסתם מבוי אורך כתליו שוין, וגם דעת הרשב"א כדעת הריטב"א.

יא) אוב"ל מ' רוחות. וכמש"נ סק"א: וכמצואר במבוי עקום. דהוי כזה * דכלפי כל מבוי הוי פתחו פרצה מן הצד, ובגמ' הוכיחו מדין מבוי עקום דפרצת מבוי בד' טפחים, ואי כה"ג הוי מן הצד הא כו"ע מודו דפרצתו בד"ט, ולכאורה קשה מזה על דעת הר"ף דלהלן וכן הקשה בחידושי הר"ן ו' א' וכתב שאי"ז ראי' אצלו דסבירא להו דכי אמר רב תורתו כמפולש אפי' בשאין העקמימות בראשו אלא באמצעיותו (עי' סי' א' סק"ח וי"ט) ועי"ל דמבוי עקום עדיף טפי משום דחשיב כמבוי אחד, ואפי' עומ"ר לא אמרינן בי' כמבוי לעיל

ובספר מ"ב. כתב דלדעת רוב הפוסקים בשלשה מחיצות או בשתי מחיצות ולחי, הוי רה"י גמור מה"ת, ודע דאין נ"מ לדיעה זו אם שתי מחיצות היו כמין גם או זו כנגד זו דגם בזה מקרי רה"י מה"ת כיון שיש לו עוד לחי, ע"ש, וכך שיטתו בבה"ל סי' תר"ל ד"ה העשויות (וכתב שם דאם יש פרצות באלו הדפנות מצטרפות לב' הדפנות הפרוצות, עי' סי' ו' סק"ז) ועי' בחי' הריטב"א י"א ב', ע"ש: בכל ריבועו. דעת המ"ב דלחי חשיב דופן

והלכך מהני לחי, אף ללא מהני לארץ המצוי וכמש"כ סי' א' ס"ק נ"ג, אלא משום דחשיב כנפשו העקמימות וכמש"כ שם סק"ה.

ולענין יתר מעשר באלכסון תוך המצוי, נראה כיון דאחורי הקורה כרמלית היא פתוח לכרמלית יתר מעשר, ואף על גב שאין רחב חללו יתר מעשר, וכדאמר בגמ' לרצ כהנא באלכסון יתר מעשר אף על גב דהאי דינא דיתר מעשר אינו אלא מדרצני, ואם כן הוי מחילה מעליתא באלכסון, אלא שצטל מיקון קורה, והכא נמי תוך המצוי ציטר מעשר, ודופן שחוף לקורה אין סבירא שתועיל למעט החלל, וזהו כדעת הט"ז.

(ג) כ' המ"ב שם צב"ל צ"ש הירושלמי דצאין עודף רק ג' אמות לא חשיב אלכסון, ואפי' ציטר מעשר מותר לרצ כהנא, וכ' דאפשר דבפחות מג' אמות גם לדין מותר באלכסון, והנה צירו' אינו מצואר אמות, ונראה יותר דג' טפחים קאמר, ומדין לצוד אמינן עלה, דשיעור ג' אמות לא מנינו במחילות שבת, וגם צוה נראה דאין זה סוגית הגמ' דילן, ואולי סובר הירו' ללא צעין קורה על גבי מצוי, וסגי תוך ג' בלצוד, ול"ע, ומיהו לכל הפי' אפשר לחלק בין דין יתר מעשר להא דפסול לדין דקיי"ל משום היכר.

(ד) כ' צמ"ב צב"ל שם דהא דלדו אחד ארוך דוקא ארוך, שיעור הנראה לעינים, אצל לא צמשהו הניכר במדידה,

מן האד, ולא פרטת קרן זוית, וכן בסוגיא י' ב' שריין פרצה בסוף כותל, וכן לדעת הרי"ף ללא מהני אף לורת הפתח נמי באוכלת מצ' רוחות עסקינן, ויש לעי' בלשון הרי"ן פ"ק דסוכה דכ' דב' דפנות דעריצין כריך סמימה דוקא ולא לורת הפתח, וסיים דבלאו הכי כריך שלא יהא לורת הפתח בקרן זוית לדעת הרי"ף, ומה ענין זה לזה, שהרי הרי"ן אוסר בצורת הפתח האוכלת רק צרות אחת, [ולא עיינתי כעת בלשון הרי"ן] שו"ר צ"ר שחמה צאמת על הרי"ף דחשיב קרן זוית היכי שאין אוכל מצ' דפנות, אצל לדעת הרי"ף נשמע מדצריו דאפי' כה"ג פסול.

(ב) שו"ע ס"ג ס"ל ותוך המצוי יכול להניח הקורה באלכסון, נראה דדוקא שלא יהא הארוך עודף על הקצר ד' אמות, דכיון דחוף לקורה כרמלית, אי ממשיך ד' אמות הוה לי' כמצוי פתוח בצרכו ואינו יתר בקורה, וכדאמר בגמ' עד ד' אמות מניח כו', והנה לא נמצא צ"ע כמה יהא צמקוס הקצר, ולכאורה כריך שיהא צמקוס הקצר שיעור יתר מעודף הארוך על הקצר וכמש"כ סק"ז, ובספר קרבן נתנאל צב"ש פ"ק דעירובין סי' ו' סקט"ז [ע] כ' דלכך מהני קורה בעקמומיות משום דהוי תוך המצוי, ויש לעי' כשרחב המצואות יותר מד' אמות, אם כן הוי באלכסון יותר מד' אמות, למש"כ ללא מהני אף תוך המצוי, אצל נראה דהתם לא נחשב כלל אלכסון דעיקר טעם דלכריך בעקמימות' תיקון שאנו חושבין ארך המצוי בעקמימות והאלכסון הוא ישר רחבו, וכמש"כ סי' א' סק"ה,

פ"ש חזון

מכותל לכותל כיון שאין קורה כנגדו ביושר א"כ למה יוכשר, ע"ש. ובספר הליקוט'ים ברמב"ם פונקל הביאו דברי רבי דוד ערמאה שכתב שהוא דבר תימא דכיון דרבא אמר קורה משום היכר היא והיכר באלכסון לא הוי היכר מה לי בפנים וכו', וצ"ע, ובספר קובץ השיב עליו דהא פי' רש"י שם דלא הוי היכר לבני רה"ר שמבחוץ, ומבואר להדיא דדוקא לבני רה"ר לא הוי היכר אבל במבוי עצמו אין קפידא, עכ"ל: וזהו כדעת הט"ז. בס"ק כ"א שכתב דזהו דוקא באין ביתר מי' באלכסון, דהא אי' בגמ' דביתור מי' כ"ע ס"ל דאינו מניח אלא כנגד הקצר, אמנם הוסיף שם דכן ה"י נראה לכאור' אבל מדכתב הטור ושו"ע אבל אם ירצה יעשה שם צוה"פ באלכסון, ותוך המבוי יכול וכו' משמע דתוך המבוי שוה לצוה"פ וצוה"פ מהני אפי' ביתור מעשר, עכ"ל, ובמשנ"ב סי' שס"ג ס"ק קכ"ו העתיק שבט"ז מצד דדוקא אם האלכסון אינו יותר מעשר, עכ"ל, ובשעה"צ שם כתב דכ"כ בקרבן נתנאל ובגאון יעקב, אבל בשולחן עצי שטים העתיק להיתר, ע"ש, ובשו"ת הלכות סי' שס"ג דין ס"ו.

(ג) ז"ל הירושלמי (פ"א ה"ו) א"ר עולא משלשה ועד ארבעה היא מתני', פחות משלשה אפילו יותר מעשר מותר, ארבעה אפילו פחות מעשר אסור אלא א"כ אנו קיימין משלשה ועד ארבעה, והפני משה פירש הירושלמי דפחות משלש היינו שלש אמות, וכך העתיק בביאור הלכה, והחזו"א צידד לפרש אטפחים, וכ' דנראה מסתימת הגמ' דהבבלי פליג גם ע"ז ומש"כ שצידו אחד ארוך היינו אפי' כל שהוא (וגם בביאור הלכה הביא דמסתימת הרמב"ם משמע דבכל גוני אינו מניח אלא כנגד הקצר ובביאורים לירושלמי משיעורי הגר"ח קניבסקי פירש דארבעה ג"כ היינו ארבעה טפחים ופליג אר"ל דבמשוך ד"א הוא דאסור ולדידי' כל שהוא כדי מקום אינו נמשך עם המבוי, אבל בפחות משלשה מותר משום דפחות משלשה טפחים סמוך למבוי נטפל למבוי ולכך אפי' קורה יותר מעשר נמי מותר דלא דיגינן ל"י לפתח באלכסון).

(ד) בבב"ה"ף שם. סי' שס"ג סעיף ל' ד"ה שצדו אחד ארוך, נ"ל ברור דעכ"פ אין להחמיר אלא בנראה לעין כל שצד

סי' א' סק"ה, והא דהוכיחו בגמ' ממבוי עקום לפרצת מבוי, בי' בחזו"א סי' א' סק"ב דהוא משום דלעיקר דין מפולש אין המחיצות שאחורי הפרצות גורמות דינו, וא"כ לא שייך כל זה אלא בפרצה שחסרונה הוא פילושה, אבל פרצה בקרן זוית שחסרונה הוא משום דלא עבדי אינשי הכי, במבוי עקום שפיר עבדי הכי, וי"ל אפי' לדין דמבוי כזה * או כזה * שפיר ניתן בעומד מרובה בקרן זוית משום דעבדי אינשי הכי

(ו) כשהרשות המזרחית אינה מתוקנת או בקרפף שלא הוקף לדירה, או לחילוק רשויות): וכן בסוגיא י' ב'. אמרינן מבוי שהוא רחב ט"ו אמה עושה פס ג' אמות ומרחיקו ב' אמות, וא"כ ב' אמות הנ"ל הוי פרצה בקרן זוית לדעת הרי"ף דלהלן, וי"ל ע"פ משנ"ת בס"ק י' דבפתוח כולו לא חשיב פרצה בקרן זוית דהכי אורחא דאינשי, דה"נ חשיב פתוח כולו, דהאי פס ג' אמות אינו להרבות בסתימת הפתח, אלא לשם תיקון ומיעוט מעשר (אמנם, לפ"ז יפרש הרי"ף אחרת משנ"ת סי' ו' סק"ה, ע"ש) והאי פתח ב' אמות לא חשיב כסתום ע"י עומ"ר אלא כמתוקן ע"י עומ"ר, או שא"צ תיקון כלל משום שאינו הפתח העיקרי שבמבוי, ואע"פ שבגמ' ו' א' אמרו מראשו בד', וע"ז אמרו פתח בקרן זוית לא עבדי אינשי, ומשמע דקאי גם אפרצה ברוח רביעית, י"ל דהתם יפרש הרי"ף כשאר הראשונים דקרן זוית כפשוטו, ופירושו של הרי"ף הוא בדף י"א דא"ר חסדא צוה"פ שעשאה מן הצד לא עשה כלום, כגון שעשאה מצדו של כותל דהויא לה פתחא בקרן זוית ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי, ועי"ל שהרי"ף מפרש בדף ו' א' כפי' המאירי דבראשו היינו בראש רוח שלישי, ע"ש, אבל ברוח רביעית מכשיר, וצ"ע: ה"רן פ"ק דסוכה. ב' ב' מדפי הרי"ף, וציינו בשונה הלכות סי' שס"ד דין ח' ומבואר כן בעוד ראשונים.

(ב) להניח הקורה באלכסון. ע"י ס"ק ח' שהקשה כיון דסוף סוף אחורי הקורה כרמלית והוי פתוח לכרמלית באלכסון, וכיון דבאלכסון לא הוי הכירא ובצד הארוך נחשב כאין קורה מגיע

ללא שייך טעמא דבאלכסון לא הוי היכר, יעו"ש, אמנם למש"כ ס"ק ח' לחירוף קמא של תו' דלריך טעמא דקורה משום מחילה דאס לא כן אין כאן רק צ' מחילות, וזוהי ודאי לא איכפת לן בנראה לעיניס אלא כמו שהיא צעיקרו, ואף לחי' שני שכי' תו' נמי נראה דלדין לא הקילו כיון שאין כאן מחילות ואינו נידון באלכסון, ובלאו הכי כל שניכר במדידה ניכר בראי' אלא שהוא טעות בני אדם, ומה שייך לתת צוה שיעור, וכן לענין צ' פסי חזר זה שלא כנגד זה שניכר על ידי מדידה שהקילו, נמי יש לשאול אם מותר גם לטלטל עד כנגד לחי' הבולט, וזוהי ודאי דאסור, דהיינו צין לחיים צפתוח לכרמלית, ואס כן איכא הפסק כרמלית צין חודו הפנימי של לחי' וצין החזר, ואין זה לחי' וכמש"כ סי' ג' סק"ו ואס כן צריך שיהא חוד הפנימי מכוון במדידה ובצמנא, וכל שיעורי חכמים כן הוה, וכדאמר ה' צ' במצוי ח' ולחי' ד' אמות דהוי ספק דרבנן, ולא אמרינן כיון שאין

ניכר לכל שהוא ד' אמות לא ילא מתורת לחי, והכא נמי יש להקל בספיקא, ומיהו למש"כ סק"י נראה דלדעת הגר"א מהני גם צ' פסי חזר באלכסון, ונראה דאין צריך לדקדק שיהא עומדין על דקדוק האלכסון שיהא פוגעין זה בזה אלא כל שאין ניכר שינא קרן זוית סגי, דלא לימא שהוא פתח צקרן זוית, וכל שכן בלחי' על ידי קנה עגול, דלעולם יש לכוונס באלכסון, ונראה דכשהלחי' באלכסון כזה ק"ג מותר להשתמש עד סוף האלכסון אף צפתוח לכרמלית, דהוי כעשה לחי' אחר לתוך הפתח, ואס כן בחזר כשעושה צ' פסי משהו יעשס באלכסון מעט, וכל שיהי' זה כנגד זה אלכסון חשיב צ' פסין ואין צריך לדקדק לכיון חודו, וכן אס יעשה אלכסון בחזן כזה ק"ד יתיר בנראה מבחוץ כה"ג, ועי' לקמן סי' ט' ס"ק [צ'].

• פשר חזון •

אחד ארוך מחבירו, אבל באם אין נראה להדיא לעין רק ע"י מדידה אנו יודעים שצד אחד ארוך לא קפדינן בזה, דע"ז לא שייך הטעם מה שפירש"י שבני רה"ר יבואו לטעות, ומשמע מדברי הבה"ל דאפי' אם ע"י מדידה ניכר להדיא שצד אחד ארוך מחבירו כשר: למש"כ סק"ח. דהמח' במבוי שצדו אחד ארוך דהמכשיר סובר דע"י הקורה חשיב שיש כאן ג' מחיצות, והפוסל סובר שאין כאן אלא ב' מחיצות, והלשון הכירא לאו דוקא, ע"ש, ודלא כרש"י, א"כ אין חילוק בדין קורה באלכסון משאר דיני מחיצות, כיון שגם כאן הנידון בדיני מחיצות: ואף לחי' שני. צידד שם רבינו דמתפרש כמו התירוץ הראשון ע"ש, וא"כ גם לפי התי' השני הנידון הוא בהיקף מחיצות, אמנם בסוגריים בסוף סק"ח צידד החזו"א דחסרון הכרה ממש קאמר, ע"ש: טעות בני אדם. ומש"ה א"א לתת שיעור כזה, ובחור"ב העיר ע"ז ממתנ"י בכורות מ' ב', אזנו אחת גדולה ואחת קטנה במראה אבל לא במדה, ופירש"י במראה, שלכל נראה שזו גדולה מזו, אבל לא במדה, שאם אין ניכר אלא במדה אינו מום, אבל רבינו גרשום שם פי' אחרת, ע"ש ובחזו"א בכורות סי' כ"ה סק"א, וגם לפירש"י י"ל דלגבי מומין באמת תלוי בטעות בני אדם, דאם ניכר השינוי מאוס לפני המקום, אבל לגבי מחיצות א"א לתת שיעור כזה: שניכר ע"י מדידה שהקילו. וז"ל ועוד נראה לומר דאפילו לענין שני לחיים דהזכיר החיי אדם דבעינן שיהיו מכוונים דוקא זה כנגד זה ולא באלכסון וכמ"ש במ"ב ס"ק קכ"ה, אפילו אם נחמיר דאלכסון קטן מקרי ג"כ אלכסון, היינו דווקא אם נראה לעין כל שהוא אלכסון אבל לא החמירו בהם כ"כ שיהיו מכוונים ע"י מדידה ונראה לדעת הבה"ל שכ"ה גם לגבי עומד מרובה, אפי' אי נימא דבעינן קנה כנגדו כמ"ש סי' ח' סק"א, וכן לענין פסי ביראות, וכל כיו"ב: וזוהי ודאי דאסור. הי' מקום ליישב דעת המ"ב עפ"ד החזו"א לעיל סק"ג, דמותר להשתמש עד הפס החיצון דיש לו ג' מחיצות, ופתוח ברובו לרה"י, ועי"ז חשיב כל ארכו לפס כנגד הפס השני, וע"ד שנתבאר בסי' א' סקמ"ה, אבל האמת נראה בכונתו, על דרך שפי' החזו"א סי' ג' סק"ה ענין המחיצות שהם להיכר המקום ליחדו ולהבדילו, ואף שע"פ דקדוק החשבון

והמדידה עומד לחי' אחד בכרמלית, כיון שלמראית העין הוא כנגד הפס השני, שפיר מייחד ומבדיל המקום שכנגד הפס הפנימי מחוצה לו, ואפשר דמש"כ המ"ב ניכר לעין כל, לאו דוקא, ואם ניכר לאדם חד עין או שמדד וסיים המקום שכנגד הפסין לא חשיב זכנג"ז. ואם כן י"ל דאין נידון על מקום הטלטול כיון שנראה שהפסים מכוונים, וצ"ע: וכדאמר ה' ב'. ובדעת הבה"ל יש לחלק דלא אמר אלא לקבוע שמחיצה זו מגעת עד כותל שכנגדה, אבל א"א ליצור מחיצה ע"י שנראה לעין, ועי"ל דבענין זכנג"ז שייך היכר לעין אבל בספק אם ארוך ד"א ויותר מחצי לא שייך הכירא לאינשי, וכל קביעה כה"ג היא רק במדידה: למש"כ סק"י. דגם לחי' מהני להעמיד המבוי על תמונת אלכסון, לדידן דלחי' משום מחיצה, י"ל דה"ה ב' פסי חצר: בב' פסי חצר. ה"ב"י כ' דנהי' דחד לחי' לא שרי אלא נכחו וביושר, אבל ב' לחיים מונחים זה כנגד זה באלכסון מותר וכו', ואפשר דלא מהני, והב"ח כתב דודאי מהני אפי' באלכסון, והט"ז סקכ"א כ' דלא מהני כלל דאותו שעומד כנגד הקצר הוא עצמו מתיר טלטול במבוי עד כנגדו ביושר ותו לא, והלחי' שעומד אצל הארוך לא מעלה ולא מוריד ע"ש בדבריו דיש לעי' אם בחצר שבעי' ב' פסין מעיקר הדין כשאין ברחבן ד', אם יהני באלכסון, ע"ש: שיצא קרן זוית. דבזה מודה רבינו דתלוי בראיית העינים, משום דתלוי בעבדי אינשי, עי' כל משנת' בפירוש דבריו לעיל: ונראה דכשהלחי' באלכסון. בגליונות הגרד"ל כתב דבחד באלכסון נמי סגי: ועי' לק' סי' ט'. שם נתבאר דאם הלחיים רחבים, למ"ד בין הלחיים מותר, א"צ שיהא חודן מכוון, ובשונה הלכות סי' שס"ג דין ס"ז העתיק הדינים, וצ"ע מדוע השמיט שם מש"כ החזו"א דאע"פ דצריך שיהא מכוון במדידה ובצמצום יש להקל בספק כמו שהקילו בלחי' המושך, ואולי פי' דמש"כ החזו"א וה"ג יש להקל בספיקא, דקאי דוקא על לחי' המושך, והכל בהמשך אחד, וטעם הדבר הוא שאין להקל בספק אלא כשהספק הוא אם יש לו תיקון, אבל בצידו אחד ארוך הספק הוא אם יש לו ג' מחיצות, וצ"ע.

סימן ט

לומר דמחמיר בלחי וקורה רק לענין טלטול, ומן התורה בג' סגי, ומיהו אף לבית שמאי יש לומר דסגי בצ" מן התורה, וכדקאמר לימא קסברי בית הלל ג' מחיצות דאורייתא, היינו לימא דג' מחיצות שלימות דבעו אף בית הלל, נימא שהוא גם בדאורייתא לענין רשות היחיד, ודחי דיש לומר רק לענין טלטול כן, ומיהו לענין טלטול בעי ג' שלימות בין במבוי בין בחצר דאין חילוק בין מבוי לחצר רק ברוח ד', וכשנחלקו רבי ורבנן בחצר היינו בחצר סתומה כמבוי.

ב) שם בגמ' לימא קסברי בית שמאי ד' מחיצות, ומיהו למה דאמר תלמיד אחד משום רבי ישמעאל דדוקא ביתר מד' אמות נחלקו בית שמאי, על כרחך אי אפשר לפרש טעמא דבית שמאי משום ד' מחיצות, אלא לת"ק קאמר לה.

שם במתני' בית שמאי אומרים לחי וקורה, למ"ד תחת הקורה מותר וצין הלחיים אסור, היכא דרצות ד' אף צפתוח לרשות הרבים, כריך להעמיד הלחי שיהא חודו הפנימי צפוח עס חוד החיצון של קורה, דאם לא כן לא יהא רשאי לטלטול אלא עד חודו של לחי טרם שכלתה הקורה, ואם כן הוי מקצת קורה במקום שאינה מתרת, ויש כאן פסולא דאמר רב חסדא ח' ב' לדברי המחיר אסור, ואפי' צפתוח לרשות הרבים ואין בלחי רחב ארבעה, מכל מקום אין ההיתר אלא מטעם מקום פטור, אבל אין כאן פעולת מחיצת לחי אלא עד חודו הפנימי, ומיהו לדעת רמב"ן דאף ברחב לחי ארבעה מותר צפתוח לרשות הרבים, לא איכפת לן צפתוח לרשות הרבים, אם חוד החיצון של לחי צפוח עס חוד החיצון של קורה, אבל צפתוח לכרמלית, כריך דוקא שיהא חוד החיצון של קורה צפוח עס חוד הפנימי של לחי, ולדעת הרמב"ם אף צפתוח לכרמלית דין תחת הקורה וצין לחיים שיהא כמש"נ כל זה בס"ד סי' ב', וכן לענין ב' פסי חצר אי כריך שיהא

א) עירובין י"א ב' במתני' הכשר מבוי כו' ובגמ' כמאן כו' למימרא דקסברי בית שמאי ד' מחיצות דאורייתא, שיעור הדברים דעיקר פתיחת מכלתין הוא משנתינו דהכשר מבוי ומשנה ראשונה הוא לבאר דהאי מבוי כריך שלא יהא גבוה מכ' כשיניח הקורה על גביו לא יהא הקורה יותר מכ' בגובה, ושלא יהא הפתח רחב מעשר, ובהאי מבוי שנמוך מכ' ופתחו עשר, אמרו בית שמאי שיעשה לחי וקורה וצית הלל לחי או קורה, ופירושו בגמ' דענין תיקון מבוי וחצר שאמרו בגמ' בכל מקום, היינו בג' מחיצות שלימות של עומד מרובה, וברוח ד' הוא שדברו זה חכמים צמיקונה, וכמו שנחלקו חנני' וחכמים ולכו"ע כריך צורת הפתח ברוח ג', ואפי' לא צקעי זה רבים כגון פתוח לצקעה, כדאמר ז' א', והלכך פשיטא דאין היתר טלטול לעולם בלא ג' מחיצות שלימות של עומד מרובה, אמנם פירושו לן בגמ' דאין הכרע ממשניות אי ג' מחיצות שלימות הוא תנאי ברשות היחיד מן התורה, דאפשר דמדאורייתא לענין רשות היחיד צפתוח זה כנגד זה סגי, או בצ" זה כנגד זה ולחי או קורה ברוח ג', אלא לענין טלטול כריך דוקא מחיצות שלימות ג', והוה דקאמרי לימא קסברי בית הלל ג' מחיצות דאורייתא, היינו דלחי וקורה לא יועיל לרוח ג' אלא שלימות, וקאמר דמתני' אין ראי' דיש לומר דהוא מדרבנן לענין טלטול אבל מן התורה יש לומר דבלחי ברוח ג' סגי, או אפי' בלא לחי, ולקושטא דמלתא נחלקו אמוראי לקמן י"ב ב' בזה, וגרסה דה"ה דאין ראי' ממתני' דלא בעי ד' מחיצות מן התורה היינו ג' שלימות ולחי או קורה ברוח ד', אלא משום דבאמת קיי"ל דבג' מחיצות הוי מן התורה, לא נקט לה אליבא דבית הלל, אלא דבעי לפרושי פלוגתא בית שמאי דבעי ד' מחיצות היינו ג' שלימות ולחי וקורה ברוח ד', ליעשות רשות היחיד מן התורה והלכך מנריך כן לענין טלטול גם כן, ודחי דלעולם יש

פירוש חזון

וכמ"ש בתו' ד"ה מניח שם, ולא רק משום דהוי כרמלית ונפרץ במלואו לכרמלית, כיון שאין תועלת המחיצות רק אם הן צמודות ודבוקות למקום המוקף וכמש"נ סי' ג' סק"ו וסי' ח' סק"ה, ע"ש. אמנם לשון תור"פ דהואיל והקורה מופלגת מהיתר תשמיש מבוי, ליכא קורה ע"ג מבוי, ומשמע שזה דין בקורה ולא בכל מחיצות, ועכ"פ בקורה כו"ע ס"ל דבעי שתהא דבוקה במבוי, ועי' בספר זכר דבר סי' ט"ז, ומש"ה אע"פ דהכא מותר להשתמש כנגד הקורה אבל אינה מתרת במקומה כיון שאין ההיתר בחודה החיצון אלא מטעם מקום פטור: לדעת רמב"ן. נתבאר סי' ב' סק"ד וה', ע"ש: ולדעת הרמב"ם. ה' שבת פי"ז הי"א, וכ"פ בשו"ע סס"ה סעיף ד' שגם בקורה אמרינן דחודו הפנימי סותם: סי' ב'. וסוף סי' ג', ע"ש: ב' פסי חצר. הא ודאי דבעי שיהא הפסין זה כנגד זה שהרי הרשות מסתיימת בקו מסוים, וכמש"נ לעיל שאפי' אם מקום פטור מפסיק בין הרשות לתיקון הרשות לא מהני אלא כשאין עובי הפסין שוה, כ' החזו"א שתלוי במח' תוס' והרמב"ן הנ"ל אם צריך שיהא חודן הפנימי בשוה, ומשמע דלכו"ע א"צ שיהא חודו החיצון סותם משום דכל העובי משמש כלחי וא"כ לעולם חשיב ב' הלחיים מכוונים ומותר לטלטל עד חודו החיצון של הפנימי, אבל בשונה הלכות סי'

א) דעיקר פתיחת מכילתין. וכמש"נ בתו' ד"ה מבוי ב' א', ע"ש: בשתיים זכנגז' כו'. עי' סי' ב' סק"ב וסי' א': או בב' וכו'. לשיטתו לעיל סי' ח' סק"י, ודלא כהמש"נ דגם בשתיים כמין גאם הוי רה"י: נח' אמוראי לק' בזה. היינו בשתי מחיצות ולחי, דרב יהודה סבר הזורק לתוכו חייב, ורבא סבר דהזורק לתוכו פטור: דאין ראי' ממתני' דלא בעי ד' מחיצות כו'. ובאמת שיטת הר"ח בדף י"ב והרמב"ם פי"ז ה"ט (והראב"ד שהובא ברשב"א צ"ד א') דבעינן ד' מחיצות מה"ת כדי ליעשות רה"י. ועי' סי' י' סק"י י"ד שכו' רבינו פירוש זה בדעת הרמב"ם, ע"ש: בין בחצר. עי' בס"י א' סק"א ובפירושו שם, נתבאר שם דאיכא דסבירא להו דחצר ניתרת בב' פסים זכנגז', ע"ש:

ב) למ"ד תחת הקורה וכו'. הוא דעת התוס' וריטב"א, ולדבריהם צריך לדחוק דלב"ש דבעי גם לחי וגם קורה תהא העמדת הלחי חוץ לקורה. (אמנם, לכאו' ה"י מקום לומר דגם תו' מודו דלב"ש בין הלחיים מותר כיון שהלחי והקורה משלימין זה את זה ואין דין חללן חלוק וכעין צוה"פ). ועי' להלן סי' י' סק"י י"א דלב"ש נראה דהלחי והקורה הוי משום מחיצה, ע"ש: מ"מ אין ההיתר וכו'. וטעמי' דרב חסדא משום דבעי קורה דבוקה במבוי

חודן הפנימי זשוא תלי זדין אי זין הלחיים מותר זרחז ארבעה, [יעוין סוף סי' ח].

ג) שם תוד"ה ורז נחמן ונריך ז' פסין של ז' משהויין נקטו זכריהס אליזא דהלכתא דלא קיי"ל כרזי יוסי זשיעור לחי ג', אף על גז דרזי כרזי יוסי סזירא לי', א"נ הא דקאמר וסזר לה כרזי יוסי היינו תנא זכרייתא דתני רז אדא, ומיהו לשון הגמ' י' א' דרזי גופי' כרזי יוסי סזירא לי', [וכן הוא זכדיא זגמ' י"ד ז', משום דקאי רזי כותי"].

רמיהו אין הלכה כרזי זכא, ומהרש"א ז"ל כ' דרזי יוחנן פליג אהא דתני רז אדא, ולא ידענא הכרח לזה, והא דאמר זגמ' רזי היא וסזר לה כרזי יוסי, כלומר רזי אליזא דרזי יוסי משום דסזר כותי, ורזי יוחנן כרזי אליזא דרזנן, ונראה עוד ראי' לפי' תו' דלפרש"י דרזי פליג גס זפס ארבעה, אס כן רז דקאמר מודיס חכמים לרזי אליעזר ואמרינן מאן מודיס רזי, ומשמע דסזירא לי' כותי, ולקמן אמר אליזא דרז זמזוי שארכו כרחזו דיתר זפס ארבעה ומסיים שס זמלמא דרזי יוחנן דפסי חזר זריך שיהא זכון ארבעה, ואס אימא דרז לא סזירא לי' להא דרזי יוחנן, יותר הוה לי' לאתוי' מלמא דרז דאמר מודיס חכמים לרזי אליעזר, והגאון ר' אלעזר משה ז"ל זכהותיו הק' דעל כרחק מוכח מזכרייתא דתני אדא דלרזי לא סגי זפס ארבעה מרוח אחת, דאס לא כן זכרבעה טפחים סגי ולמה לי גדולה זכ"א, ונראה דהא דפריך לעיל י' א' אי למשרי' לגדולה זכ' וז' טפחים סגי, אין פירושו דכל דסגי לי' זשיעורא זוטא הו לי' למינקט, אלא הכי פריך דעל כרחק תנא זכרייתא חידוש דין אתא לאשמועינן שהרי מתני' אינה זריכה פירוש, דכיון דהאי חזר גדולה היא על כרחק דאיכא גיפופי, ועל כרחק זכרייתא אחיא לאשמועינן כרזי דגיפופי יהיו מז' זדדין, ולזה פריך דאין השתמש התנא על כונה זו זלישנא דקאמר קטנה זכ"א, וזשלמא אי זריך ג' טפחים זכאן וג' טפחים זכאן כרזי ורזי יוסי, שפיר נלמד מהא דקאמר י"א היינו שאס אין ארבעה טפחים מזד אחד זריך ג' זכאן וג' זכאן, ומדקדוק שיעורי' נלמד פירוש דרזי התנא, אזל אי רזי לא סזר כרזי יוסי על כרחק דאתא לאשמועינן

כרזי זלריך ז' פסין משהו, והוי לי' למתני זכדיא זכשתייר זכאן ומכאן עסקינן, א"נ אי טפח דוקא קאמר, לימני קטנה זכ' וגדולה זכער זכ' טפחים ונלמד מזה זלריך טפח זכאן ומכאן ורזי היא, וכן הא דפריך אי למישרה לקטנה קאתי לאשמועינן דמפלגי טובא, היינו נמי אין יתכן דלאשמועינן דנראה זכחזן הוי לחי קאתי, ואי קטנה אסורה עד שיהא מופלגין, וינקוט על כונה זו גדולה זכ"א, דאדרבה זכ"א לא מתפרש אלא זדוחק, והוי לי' לפרושי דמופלגין שאין זכון זכוד קאמר, אזל למסקנא שפיר נקט י"א לאשמועינן דחזר זריכה ז' פסין ג' זכאן וג' זכאן, ולא מתני לי' ארבעה טפחים, דאכתי לא שמעינן דינא דרזי יוסי, וגס דינא דרזי לא שמעינן דהיא אפשר לפרש דמשום איסורא דקטנה נקיט לה שיהא מופלגין, ורזנן היא, ונראה זכחזן הוי לחי, והא דאמר שס ורזי לא סזר לה כרזי יוסי, אינו זמוכרח כן מהאי זכרייתא, אלא כל כמה דלא מזינו לרזי סזר כרזי יוסי, קרי לי' הכי וגס זכתמא סזר כרזנן.

ואף לפי' תו' דלרזנן זפס משהו סגי זכל מקום רזי זירא דפריך מי אמר רזי יוחנן הכי כו' הוי ס"ד דרזי יוחנן כרזנן ולרזנן זעינן פס ארבעה זכ' פסי משהו לא מהני, ולרזי הוי איפכא דכ' פסי משהו סגי, וזרוח אחת לא מהני פס ארבעה, ויעוין זכזרי מהרש"א ז"ל.

ד) שו"ע שמה"ע סעי' י"ט, מקום פטור הוא כו' וזכהה' וכל זה כו' זכרות הרזיס, אזל זכרמלית אמרינן מזא מין את מינו וניעור ויש חולקים כו' דאין חילוק זין רשות הרזיס לזכרמלית, נראה דדעת רש"י והרש"א דלא דמי להא דעירובין ט' א' דאמר לרזא זכתוח לזכרמלית אסור זין הלחיים אף זכתוח מארבעה, דהתם מזכורף האי זכתוח מארבעה לשאר זכרמלית ואין כאן כלל זשיעור זכתוח מארבעה, שהרי רחזו יתר מארבעה אלא שהוא חסר זכרכו, וכיון שלזד זכרמלית אין כאן מחינה זין האי זין הלחיים לשאר זכרמלית, אס כן נמשך על כרחק ארכו תוך שאר הזכרמלית, מה שאין כן זכמוקף מחינות ואין זיניהן ארבעה על כרחק נשאר זשיעור זכתוח מארבעה, ואין כאן זירוף שיעור להרחיבו אלא זירוף ליתן דינו זכרמלית, זה לא אמרינן, ודעת

פשר חזון

שס"ג דין ל"א כ' דאם צריך שיהא חודן הפנימי שוה או חודן החיצון תלוי במח' תוס' ורמב"ן, משמע דס"ל דלדעת הרמב"ן בעינן שיהא חודן החיצון זכוון, וז"ל: סי' ח'. שם נתבאר עצה לזה, שיעשה הלחי באלכסון ואז כל נקודה בזכניסת האלכסון נחשבת לחי, ומכוונת כנגד הלחי.

ג) ומהרש"א ז"ל כ'. על תוס' ד"ה ורב נחמן וכו' דלרזנן סגי להו זפס משהו ולרבי צריך ב' פסין של ב' משהויין כו' עכ"ל תוס'. והא דקאמר והא דתני אדא בר אבימי רבי היא וסבר לה כרבי יוסי, צ"ל דרבי יוחנן פליג וס"ל אליבא דרבי דבב' פסין שזכ"א משהו סגי ולא סבר כרבי יוסי אלא אדא בר אבימי תני הכי דרבי יוסי ס"ל ובעי בכל זד פס ג', אבל לפרש"י ניחא טפי דלרבי יוחנן נמי כרבי יוסי ס"ל כרתני אדא ודו"ק, עכ"ל מהרש"א.

ד) דדעת רש"י והרשב"א. רש"י בשבת ז' א' ד"ה דעד י', דאין לומר דקאי בזכרמלית וכיון דלית בי' ד' הוי שם הזכרמלית עליו, דא"כ הוי חומר בזכרמלית מרשות הרבים, דברה"ר כה"ג מקום פטור הוא ובטל ומותר לרה"ר ולרה"י, ואנן אמרינן זשמעתינן (שם ע"ב) דהאי תופסת עד עשרה מקולי רה"ר הוא ע"ש. והרשב"א שבת ק' א' הק' על הרמב"ם דהלא מקום פטור אחד מן הד' רשויות הוא, ולמה לא יחלק גם הוא רשות לעצמו ויהי' בור

זה מקום פטור, וכי יהי' דינו חמור כשהוא בזכרמלית מבור שהוא ברה"ר שאם אין בו ד' על ד' מקום פטור הוא, ובמ"ג ג"כ הביא קו' הרשב"א והניחה בצ"ע, ועי' בחזו"א להלן סי' ל"ב ס"ק י"ב שכתב שגם דעת תו' ע"ז א' ד"ה הכא כדעת רש"י והרשב"א, ע"ש. ולפ"מ שיתבאר להלן סק"ו, מבוואר שזכ"ה גם דעת הריטב"א, ע"ש: **דהתם מצטרף האי זכתוח מד'.** עין להלן סק"ו שמקום פטור הוא ג"כ זכרמלית אלא שחסר זשיעורא, ועי' להלן סי' ל"ב סק"ב שאם הוא גבוה ג' אינו מצטרף לרש"י אף זכתוח זכוחב ד'. ועי' לק' סי' ל"ב ס"ק כ"א דיש להסתפק לדעת הרמב"ם בעמוד זכתוח מ"י ואינו רחב ד' הסמוך לזכרמלית זכתוח מד' אי מצטרפי משום זכא מין את מינו, או דלמא דוקא באיכא בזכרמלית שיעורא בלא צירוף, ע"ש ובשונה הלכות סי' שמה"ה דין ל"ד, ואפשר דכל הספק הוא בעמוד לדעת הרמב"ם, אבל בזין הלחיים לרזא פשוט דמצטרפי וכמש"נ הכא: א"כ נמשך ע"כ ארכו. אע"ג דזכפנים הוי רה"י מה"ת והזורק לתוכו זייב לדעת רבינו לעיל סי' ב' סק"ח, ובחזן הוי מקום פטור מה"ת, ובבה"ל סי' שס"ה ס"ד ד"ה מפני זכתפק זמא אסור להוציא זכין הלחיים לזכרמלית, עי' לעיל סי' ב' סק"ח, אעפ"כ זכשדנים על מקום זין הלחיים, אם מותר להוציא זמנו לרה"י או לטלטל זכתוכו ד"א (לד' הרמב"ם דבמקום פטור מותר לטלטל ד"א) אמרינן דזשיב זכרמלית דרזנן, כיון שלא חסר זשיעורו: ודעת

פס ולחי, וכדלמך שבת ט' א', צפתח נעול דצטל קורה משום שאין כאן ארבעה יעו"ש, אבל יש לומר דעיקר טעמי' דאזי שלא נאמר דין מקום פטור אלא צמוקף כל היקפו צמחיות המועילות ברשות היחיד, אלא שחסרות צשיעור חללן וצשיעור גובהן של מחילות, שאינן גבוהות רק ג', ושיעור מחילות של מקום פטור הוא ג' טפחים גובה, שצריך שיהא המקום מוגדל וברוח מסביותיו, אבל כל שרוח אחת פתוחה לגמרי והוא מעורב ברוח זה עם מה שחוצה לו, צוה לא הקילו חכמים ויש על מקום זה איסור דרבנן של רשות היחיד החסר מחיצה צהיקפו, והלכך כל שנעשה למקום הזה פס ברוח ארבעה, שאין כאן איסור מלך חסרון היקף, אלא שהוא חסר מחילות מחמת שחללו פחות מארבעה לא גורו עליו, [ומיהו צמקום מוקף מחילות פחות מגובה י', וברוח אחת פתוח צמללו דלסור לאזי מדין כרמלית אף באין צין המחילות ארבעה ופתוח לרשות הרבים, נראה דלא יועיל פס, וכן צחצר הפתוחה צמללה ואין ארכה ארבעה ופתוחה לרשות הרבים, וגדר לצד פתחה גדר גובה ג' יש לעי' לאזי אי מותר מטעם מקום פטור, דלפטר כיון דכל המחילות גבוהות עשרה ואיסורו מטעם חסרון תיקון רוח ד' שהצריכו חכמים צריך

הרמב"ם נראה משום דכל מחילות שהן לפחות מארבעה ללא מחילות הן ואינן מפסיקין גם לענין זה, [עי' שבת ק"א א' צסוגיא דציפאתא דמישן צפרש"י].

ה) ונראה דחצר רחבה פחות מארבעה ופתוחה לרשות הרבים צמללה, אינה צריכה פס, דהויא לה מקום פטור, [ואף] אם עשה לה פס אכתי מקום פטור היא, וכן צרחה הרבה וארכה פחות מארבעה ופתוחה לרשות הרבים צמללה, הויא לה מקום פטור ואין צריך פס, ואף אם עשה פס אכתי מקום פטור היא, וכל זה לצד עירובין ט' א', אבל לאזי שם דלסר צין הלחיים אף צפחות מארבעה ופתוח לרשות הרבים, משום שלא נאמר דין מקום פטור אלא צגובה ג', נראה דהוא הדין צחצר שאין רחבה ארבעה או שאין ארכה ארבעה, אסורה כדין כרמלית, ומיהו כשעשה לה פס מותרת מדין מקום פטור, ואפשר דפס נמי לא מהני שאין שייך תיקון זה צמקום פטור, וכיון שאין דין מקום פטור צחינו גובה ג' אף אם עשה פס אסורה, ודוקא צין הלחיים מהני לחי אחר דמלטרף עם שאר מצוי, כמש"כ תו' שם ד"ה תוך, אבל כשאין כל החצר שיעור ארבעה לא שייך תיקון

• פשר חזון •

שאינה למקום ד' אינה מחיצה והוי דין במחיצה ולא ברשות, ומש"ה לא שייך תיקון זה במקום פטור. (ועי' ברש"י ה' א' ד"ה ומאן דאמר, ועי' ברש"י שבת ט' א' ד"ה פתח נעול ובחזו"א סי' מ"ד סק"ג במוסגר, ועי' סי' י' סק"י לגבי עומ"ר שהצריך ד"ט במקום העומד, ועי' בלשון רבינו לעיל סק"ד דכל מחיצות שאינן לד' לאו מחיצות הן). ויש לעי' בסוגיא ט' א' דמבוי שרצפו בלחיים פחות פחות מד"ט, הלחי החיצון הוי לחי ואע"ג שאין לפניו ד"ט, משום שיש ברשות ד"ט, אמנם י"ל דאיירי שכל הלחיים באותו אורך, ויש ד"ט לפני צידו של הלחי החיצון והוא מהני ללחי, ועי' בפ"י סי' ד' ס"ק ט': אבל י"ל. דברי רבינו צ"ב, ונראה שכוונתו כאן לחדש שמקום פטור אינו רק מובדל גרידא מרה"ר אלא שיש דין מחיצות למקום פטור, וכשם דאיכא מחיצות לרה"י כן איכא מחיצות למקום פטור, אלא דמחיצות מקום פטור אינן צריכות אלא גובה ג' ואינן צריכות חלל ד': אבל כל שרוח אחת. נראה דרבינו איירי הכא במקום פטור המוקף במחיצות גבוהות עשרה, וס"ל בדעת אב"י דכיון דהמחיצות גבוהות עשרה לא אסרו כה"ג משום כרמלית. כיון שנשלם גובה המחיצות המבדילות ואינו אסור אלא משום דחסר תיקון ברוח רביעית. דכיון דמחיצותיו גבוהות עשרה חייל עלי' שם רשות לענין זה דצריך תיקון ברוח רביעית ומש"ה מהני פס דזהו תיקון רוח רביעית, ואע"פ שאינו למקום ד', תיקון רוח רביעית במקום פטור לא צריך שיהי' למקום ד', ועי' סק"ח דאפי' אי נימא דלחי מועיל למקום פטור אי"ז תיקון מבוי: ומיהו במקום. כאן איירי במוקף מחיצות פחות מגובה י', ואסור לאב"י מדין כרמלית בעצם, דעדיין עריב קצת עם רה"ר, ובוה נקט רבנו שלא יועיל פס, אף למאי דחדש דגם מחיצות ג"ט במקום פטור, ענין מחיצות בהו, אבל לא שייך ענין פס להשלים להו רוח רביעית, דפס ג"ט לא שמענו, ופס י' טפחים שמשלים את המחיצות שבצדדיו ועושה את הפתח לא שייך במקום שאין המחיצות גבוהות עשרה טפחים: וכן בחצר הפתוחה. כאן איירי במוקף מחיצות גבוהות עשרה, ונתבאר לעיל דכיון דמחיצותיו גבוהות עשרה חייל עלי' שם רשות לענין זה דצריך תיקון ברוח רביעית, וא"כ לא מהני שיעשה ברוח רביעית מחיצה ג"ט, כשם דלא מהני בכל מבוי (אמנם, עי' ביד אפרים סי' שע"ד דמשמע קצת דכה"ג יהני בכל מבוי משום שע"ז הוא פרוץ למקום פטור ולא לרה"ר או לכרמלית, עי"ש). ואע"פ שאין דנים כאן לעשותו רה"י אלא לעשותו מקום

הרמב"ם. ה' שבת פ"ד ה"ו בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפי' עמוק מאה אמה אם אין בו ארבעה, והר"ן בשבת ב' ב' מדפי הרי"ף כ' ג"כ ואחרים כתבו ואם אינו רחב ארבעה הוי כרמלית, ונהי דאי קאי כהאי גוונא ברשות הרבים מקום פטור הוא, בכרמלית מצא מין את מינו וניעור כדאמר בפ"ק דעירובין, ובהגהות מיימוניות פט"ו ס"ק ד' כתבו דצוואה בכרמלית לא הוי מקום פטור, כיון דמצטרף בהדי הדדי דקיי"ל [כרבא] דאמר בפ"ק בעירובין מצא מין את מינו, וניעור, ע"ש: לאו מחיצות הן. ועמש"כ סוף סק"ו, ע"ש: בסוגיא דביציאתא דמישן צפרש"י. נתבאר לעיל סי' ד' סק"א דס"ל לרש"י שהמחיצות שעל גבי המחיצות שאין ביניהן ד' חשיבי מחיצות תלויות, וא"כ מצינו ג"כ ענין זה, דמחיצות שהן לפחות מד' אינן מחיצות וחזינן להו כלינתהו כלל, עד שאמרין שעל גביהן תלוי, ע"ש. ובאוי"ש פ"ד ה"ו כ' שע"פ דעת הרמב"ם מתורץ מה שהקשו בתוס' דאם אין בתחתיהן ארבעה א"כ אין כרמלית פחות מד' רוחב, ולפי"ז א"ש דהוא מקום פטור בכרמלית ודינו ככרמלית, ועי' בחזו"א סי' ד' ס"ק י"ג.

ה) רחבה פחות מד'. היינו כזה * עשה לה פס. היינו בנראה מבחוץ או שני לחיים, דא"א לעשות פס ד"ט אם רחבה פחות מד': וכן ברחבה הרבה. היינו כזה * ואף אם עשה. משום דלא הוי רה"י או כרמלית

א"כ יש בו ד"ט על ד"ט, ומבואר במ"מ פ"ד ה"ז שאינו בתשבורת ד' על ד' אלא שיש בו ממש רחב ד' על ד', ע"ש ועמש"כ לק' סק"ז: נראה דה"ה בחצר. ואע"ג דגם אב"י מודה דמקום גובה ג' ברה"ר לא הוי כרמלית אם אין בו ד' על ד', כאן שגובה ג' ומובדל מרה"ר הוי מקום פטור וכמו שיתבאר להלן, הכא ס"ל דרה"ר משלמת לשיעור ד"ט, ומש"ה הוי כרמלית אף שאין בו ד"ט (ובריטב"א כ' דהוא משום דאתי לאחלופי, ולפי"ז א"צ לכ"ז, ואפשר דגם לדעת הריטב"א ה"ה בג' מחיצות שאין ביניהן ד"ט, ויש לעי' לדעתו אי יהני פס, אבל לכאן הצדדים שביאר החזו"א בזה לא שייכי לדעת הריטב"א): כשעשה לה פס. כיון שתחילת מחיצה רביעית חשיבא כסותמת כל הרוח, ולא שייך לדון כאן דהוי פס לרשות שאין בה ד"ט, דהא במקום פטור דיינינן הכא, ולא שייך ב"י דין רשות ד"ט: שאין שייך תיקון זה. מהמשך דברי רבינו מבואר דהא דצייד דל"מ הכא פס, הוא משום דמחיצה

ופתוחה לכרמלית זמלאה, נראה לדעת רש"י והרשב"א שריא כדן מקום פטור, ולדעת הרמב"ם אסורה כדן כרמלית, דהוי מקום פטור בכרמלית, ואף פסין לא מהני, ור"ע. — וכן זמוקף המקום פטור מג' רוחות צרשות היחיד ורוח ד' סמוך לרשות הרצים נראה דהוי מקום פטור, ואי רוח ד' סמוך לכרמלית הוי כרמלית לדעת הרמב"ם, והא דאיתא בשו"ע שמה"ה סעי' י"ט דצרשות היחיד הוי רשות היחיד לכו"ע, היינו זמוקף אויר רשות היחיד מד' רוחות, וטעמא דמלתא, דמקום פטור ראוי להצטרף לכרמלית שהמקום פטור הוא גם כן כרמלית אלא שחסר שיעורא, אלא שמקום פטור המוקף רשות היחיד מכל זד לא חל עליו שם רשות שלא יועיל למקום הזה מחיצות החיצונות העושין כל המוקף רשות היחיד, מה שאין כן כשהמקום פטור בקצה רשות היחיד, הוא חולק רשות, ואין חלל המחיצות החיצונות אלא עד מחיצות המוקף פטור, והלכך הוי כמקום פטור העומד זין רשות היחיד ורשות הרצים דהוי מקום פטור, ואי עומד זין רשות היחיד לכרמלית הוי כרמלית, וכל זה כשהמחיצות גבוהות עשרה, אבל בצציר מהכי לא חשיבי מחיצות והוי רשות היחיד צאזיר המקום פטור, ור"ע בכל זה.

תיקון המועיל שם, וזה יש לעי' גם צצין הלחיים לצצין ולפי זה צהא דאמרו שבת ט' א' פתח ועול כלחוך, דוקא צפתוח לכרמלית אף לצצין, ור"ע בכל זה.

1) חצר שאין ארכה ארבעה ורחבה הרבה, ופתוחה זמלאה לכרמלית, אסורה מדין כרמלית, ואף לדעת רש"י והרשב"א צסק"ד דמקום פטור בכרמלית שרי, הכא אין כאן שיעור של מקום פטור כלל דשאר הכרמלית מצטרף לשיעורא כמש"כ לעיל שם, עשה לה פס, לדעת הרמב"ם אכתי דינה כרמלית, כדן מקום פטור בכרמלית, דנראה דאין חילוק אס אויר כרמלית מקיף את המקום פטור בכל צצבותיו או שהוא סמוך לכרמלית זרוח אחת, ושאר ג' רוחות מקיף רשות הרצים, דגם זיה מצטרף לכרמלית, ואף את"ל דכה"ג הוי מקום פטור, מיהו צידון דידן שהמקום פטור פתוח לכרמלית ודאי דינו כרמלית, שהרי הוא גם כרמלית מלד ענמו, דהאי פס לא מהני לפחות מארבעה, ולדעת רש"י והרשב"א יש לעי' צזה דיש לומר דאין פס מועיל לפחות מארבעה, והוי צ' מיני כרמלית ומצטרפין לשיעור ארבעה. — היה ארכה הרבה ואינה רחבה ארבעה

• פשר חזון •

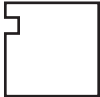
מד"ט בין כשעמקה ד"ט ובין כשאין בעמקה ד"ט הוי מקום פטור, ומבואר שם דזה גם לדעת הרמב"ם, וצ"ע מהכא, ובשונה הלכות סי' שמה"ה דין ל"ט כתב ליישב דדוקא בחורים קאמר שמוקפים רה"י מכל סביבם, וצ"ע:

ובין במוקף המקום פטור. ומבואר בגמ' בדר' פ"ז א' דמותר להכניס לרה"י מאגפי' של אמת המים רק אם אין בהם ג"ט, ופירש"י דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי הוי פחות מד' הסמוך להו בטל אצלן (ומש"ה הוי מקו"פ), אבל לגבי כרמלית (היינו אמת המים) לא בטיל מכי הוי רוחב שלושה (ומש"ה הוי כרמלית), והריטב"א כתב ועי"ל דהכא כיון דתוך רה"י קיימי והם מוקפים מחיצות דסבירא להו לרבנן דכל שיש בהם ג' טפחים שיצאה מתורת לבוד טפלים לגבי רה"י ואסור לטלטל מהם לכרמלית. ומבואר דעת הריטב"א דמקום פטור שיש בו גע"ג ומוקף מרה"י מכל צדדיו הוי מקום פטור, ויש מקום לומר, דהריטב"א לא נחלק על המ"מ הל' שבת פ"ז ה"ז דברה"י דברי הכל אינו חולק רשות, דהני מילי במוקף מד' צדדיו ברה"י, אבל כאן האגפים פתוחים ברוח רביעית לכרמלית, מיהו, עי' בחידושי בית מאיר לדר' פ"ז, ובבה"ל סי' שמה"ה סי"ז ד"ה חורי כרמלית אינם ככרמלית כתב דאפי' למה שפסק הרמ"א דאין מקום פטור בכרמלית, יש לחלק דשם המקום פטור הוא באמצע הכרמלית והכרמלית מקיפו מכל צד משא"כ הכא וכ"כ הגר"ז עכ"ל, וצ"ע שברמ"א סי' שמ"ו סי"ג כ' באסקופה שמצא מין את מינו, וצ"ל דשם מקיף כרמלית מג' רוחות כיון שאחרי מזווחת האסקופה ג"כ יש כרמלית, ובשונה הלכות סי' שמה"ה דין ל"ט כתב ליישב דדוקא כאן בחור קאמר, וצ"ע בטעמו: **וטעמא דמילתא.** דמחיצות החיצוניות ברה"י גודרות את כל המקום שביניהן (ועי' סי' א' ס"ק ס"א) וא"כ בשביל לעשות באמצע רה"י מקום פטור, צריך להפקיע אותו מהמחיצות. ומש"ה אין מקום פטור באמצע רה"י, אבל אם נשלמו מחיצות הרה"י והוציאו את המקום פטור חוצה להם כזה * הוי מקום פטור דהא אין מחיצות מקיפות אותו, ואפי' לפ"מ שנתבאר

פטור ולזה מהני מחיצת ג"ט, י"ל דעי' מחיצת עשרה נתעלה חשיבותו ולזה לא מהני מחיצת ג"ט, וצ"ע: וזה יש לעי'. היינו אם כל בין הלחיים לאביי שיעשה לו מחיצת ג"ט בפתחו יהי מותר עם רה"י מטעם מקום פטור כיון שיש לו מחיצות עשרה: ולפ"ז **בהא דאמרו.** לעיל הוכיח רבינו מהגמ' בשבת דלא מהני קורה למקום פחות מד', אבל לפי מה שחידש דבמקום שהמחיצות גבוהות י, א"צ אלא תיקון רה"י א"כ גם קורה צריכה להועיל, ומש"ה הוצרך להעמיד דברי הגמ' בפתוח לכרמלית, וטעם האיסור מחמת שחזור וניעור, ולא מחמת חסרון תיקון.

1) בס"ק ה' פי' רבינו הדינים לאביי בפתוח לרה"י, וכאן פי' רבינו הדינים לדין דקיי"ל כרבא בפתוח לכרמלית: **לדעת הרמב"ם.** אפי' אי נימא דכשאיכא פס חשיב כל הרוח כסתום, דעת הרמב"ם דאפי' בדאיכא מחיצה גמורה אינה מפסקת בפני הכרמלית לחזור ולהעיר ולצרף את המקום פטור וכמש"נ סק"ד: **דנראה דאין חילוק.** וכך העתיק בשונה הלכות סי' שמה"ה דין ל"ד: **ואף את"ל וכו'.** דאין המקום פטור נעשה כרמלית, אא"כ מקפת אותו מכל צדדיו ומבטלתו, אבל אם מוקף מג' רוחות ברה"י כבר נבדל לעצמו, ואם יש מחיצה ברוח רביעית המבדלת אותו מן הכרמלית אינו נעשה כרמלית: **דהאי פס לא מהני.** האי דפשיטא לי' הכא דלא מהני פס לפחות מד', אף דבסק"ה מספקא לי', וכך נקט לקמי' בדעת רש"י והרשב"א יש לפרש ע"פ הסברא האחרונה בסק"ה דהאי פס מהני מדין תיקון רוח רביעית אבל לא חשיב כסתום כל הרוח, וזה לא מהני להרמב"ם דס"ל דמחיצות שאינן למקום ד' אינן מחיצות אפי' לעשות מקום פטור וכמש"נ סק"ד, ולדבריו לא שייך לרבא, משנ"ת בסק"ה בדעת אביי, ומש"ה לא מהני פס, וצ"ע, ויש מקום לפרש דכל כח הפס הוא מכח המחיצות שבצדדיו, דפס בפנ"ע אינו מועיל כלום, וא"כ כשמבדיל ע"י הפס מכרמלית, נחשב כמבדיל בג' מחיצות מכרמלית, ולדעת הרמב"ם אמרינן ב"י חזור וניעור: **יש לעי' בזה.** וכמש"נ סק"ה: **ב' מיני כרמלית.** עי' בפירוש סק"ד.

דרי' ארכה הרבה וכו' וצ"ע. כאן הציור הוא במקום פטור המוקף מג' רוחות ברה"י ואין חיבור ד"ט בין המקום פטור לכרמלית, ולכן נסתפק גם לדעת הרמב"ם דבכה"ג לא נימא מצא מין את מינו וניעור, ועי' בשונה הלכות שמה"ה דין ל"ד, ועי' בחזו"א סי' ע"ב סק"ג שכתב בחורי כרמלית שאם אורך החור כלפי הכרמלית פחות

אם כולו פחות מארבעה, מה יועיל שאין לרדף תיקון סוף סוף הוא מקום פטור בכרמלית.

ה) ריש לתמוה בהא דאמר ה' א' דפתח ל' בקרן זית ופירשו רש"י ותו' דלא הו' מצוי ד' על ד' נשיעור הן ואלכסונו, ואם כן הו' מקום פטור, ואי צפתוח לרשות הרבים אין לרדף כלום, ואי לכרמלית לא מהני תיקון [ע"י ס"ק ו' ז'], ואפשר דצפתוח לרשות הרבים ורז יוסף כאצוי סצירא ל' דצין הלחיים אסור וכן סצר רז יוסף י' א', [ואף דרצה מוקי לה צפתוח לכרמלית מכל מקום יש לומר דרז יוסף כאצוי סצירא ל' וע"י זיהגר"א ס' ס"ג ס"ג], ואפ"י צפתוח מארבעה, כמו דסצר אצוי ט' א', ומיהו לחי מועיל וכמש"כ סק"ה, אבל קשה שאין זה תיקון מצוי, וכיון שעיקר מצוי לא משכחת ל' בארבעה שפיר מוכיח אצוי דשיעור מצוי יותר מארבעה טפחים, ולולא פירוש הראשונים ז"ל היה אפשר לפרש דמרחיב אלכסון לזד פתח

ז) כ' צמ"צ ס' ס"ג צצה"ל ד"ה כיון, נשם הראב"ד הרשב"א והריטב"א, דהא דפליגי תנאי צדרז אחלי, דוקא כשהמצוי רחב מצפנים ומתקצר והולך עד שהפתח פחות מארבעה כו', אבל בקצר מארבעה טפחים מקום פטור הוא ואין לרדף כלום ונראה לדידן דקיי"ל דמקום פטור בכרמלית הו' כרמלית, אין תנאי זה רק צפתוח לרשות הרבים, ואז שרי אף כשרחב פתח הרצה, אבל צפתוח לכרמלית הו' כמקום פטור בכרמלית וכמש"כ סק"ו, ואפשר דקצר גרע ללא יועיל תיקון, ואם כן לדידן דאין לן רשות הרבים אין כאן תנאי זה, ומיהו לדעת רש"י והרשב"א צמקום פטור בכרמלית, אף צפתוח לכרמלית כן, ולכן למה שצדד המ"צ ס' שמ"ה סעי' י"ט צצה"ל ד"ה ויש, להקל כדעת המקילים, יש להקל גם כן בזה, [ומיהו לא שייך לזרף דעת הפוסקים כרז אחלי, דאפשר לדעת האוסרין מקום פטור בכרמלית, דברי רז אחלי דוקא צפתוח לרשות הרבים, או בכרמלית ורחב ארבעה אלא שאין פתחו ארבעה, אבל

פירוש חזון

שאין בו ס' רבוא לא אמרינן ב' מצא מין את מינו, כיון שמצד עצמו הוא רה"ר ואין זה מינו, ע"ש. וע"י בפמ"ג ס' שמ"ה במשב"ז סק"א, ע"ש: למה שצדד המ"ב. שם כתב, מצאתי עוד ראשונים דקיימי בשיטת רש"י והרשב"א וע"כ במקום הדחק אפשר דיש להקל, העתיקו בשונה הלכות שמ"ה ל"ד.

כיון דאין בהם ד"ט, ומש"ה יכול להיות רה"י, ולא נתחדש שיהי' מקום פטור כיון שאפשר להגדירו כמובדל לעצמו, כיון שמקום פטור הוא העדר רשות ולא התחדשות של רשות חיובית, ויש גליון של החזו"א בקובץ בית ישראל שכ' (לענין אחר) דאין כרמלית ומק"פ נמצאים בפנ"ע רק בשם הוצאה שהגדירה התורה גררי רה"י וגררי רה"ר, הנחנו שם כללי על מקום שחסר לו גררי רה"י וגררי רה"ר שמנהו בשם מקו"פ, עכ"ל. וע"י בשונה הלכות ס' שמ"ה דין ל"ד שהעתיק מש"כ החזו"א דצ"ע, גם על מש"כ בסק"ד דכשמקום פטור פתוח במלואו לכרמלית יותר מד"ט גם לרש"י הוא כרמלית.

ה) ופירשנו רש"י ותו'. רש"י פ"י שפתח טפח מן הדופן האמצעי וג' טפחים בדופן המשך, ותו' פירשו ג"כ כך אלא שציינו דרש"י לא דק כי לפי החשבון צריך להיות קצת יותר. וכך פירשו ברשב"א ובריטב"א ובר"ן: וא"כ הו' מקום פטור. כיון שיש צורת הפתח לפתחי המבואות, ע"י ס' א' ס"ק מ"ט, וחשיבא כמחיצה המחלקת, ע"י בפ"י ס' י"ד סק"ג, א"כ לית ב' ד' על ד' ואולי י"ל דכיון שאין בין צורות הפתח ד"ט, ומבואר בחזו"א בדיני כלאים שאם אין בין צורות הפתח ד"ט תרווייהו לא חשיבי מחיצה, והא דמהני הכא הוא משום דהו' צוה"פ לחצר, ובחצר איכא ד"ט, אבל א"א לומר דצוה"פ תחשב מחיצה למבוי לעשותו מקום פטור, דא"כ הו' צוה"פ לפחות מד"ט, וע"י סוף סק"ו. (אמנם, אי נימא דבעי מחיצות למבוי וכמו שנשתפק בחזו"א בס"י א' ס"ק מ"ט, הכא לית ל' מחיצות) ואולי י"ל דאפ"י אי נימא דצוה"פ כה"ג חשיבא מחיצה גמורה, לא מהני למחיצת מקום פטור, ע"י לעיל סק"ה: וע"י בהגר"א. שתי' מימרא דרב יוסף אליבא דרבא, כיון דרבא ס"ל דלחי משום היכר, ומש"ה אינו משתמש אלא עד חודו הפנימי: שאין זה תיקון מצוי. אלא השלמה של היקף מחיצה רביעית, ודינו בפס ולא בלחי: ה"י אפשר לפרש. רבינו פירש

ז) בשם הראב"ד, הרשב"א והריטב"א. אמנם בתו' ה' א' ד"ה ומי ומי כתבו דאם המבוי אינו רחב ד' אינו צריך לחי כדרב אחלי לקמן, משמע מדבריהם דלא הו' מקום פטור מדהוצרכו לדרב אחלי, וע"י להלן בס"ק ח' בדעת רש"י ותו', וכך משמע מדברי האבן העזר שהשיג על המג"א שפ"י במתקצר, וכ' שנדחק לחלק וכ' דמבואר בכ"י בשם המ"מ דלא כדבריו ע"ש. ובבה"ל כתב שהאחרונים שהשיגו על המג"א לא התבוננו היטב בדבריו, כוונתו דגם באינו רחב ד"ט צריך לדינא דרב אחלי ואינו נותר משום מקום פטור, וכמו שמדויק בתוס', וביאר בספר שמחת לבב ס' ג' דהו' רה"י מדין חורי רה"י, ואף דמבוי בחזו"א ס' א' ס"ק ס"ח דמקום שהוא גבוה י', לכא"ו אינו נידון משום חורי רה"י כיון דניחא תשמישתו, הכא הא אינו רחב ד"ט ולא ניחא תשמישתו, ע"ש: דלדידן דקיי"ל וכו'. דכן תם הרמ"א ס' שמ"ה סעיף י"ח, וכ' במ"ב ס"ק פ"ז שכך מצדדים האחרונים, הא"ר והגר"ז והשלחן ע"ש: אף כשרחב פתח הרבה. ובלבד שלא יהא בו ד"ט על ד"ט: ואפשר דקצר גרע. נראה כוונתו דאפשר דכל מה שנשתפק בסק"ה לומר דמהני תיקון למקום פטור הוא דוקא כשפתחו ד"ט אלא שאין במשכו ד"ט אבל אם אין בפתחו ד"ט גרע: דאין לן רה"ר. רבינו החזו"א נקט דבעינן ס' רבוא וכמ"ש בס"י כ"ב ס"ק ט"ו דאנו סומכין בדעת רש"י דצריך ס' רבוא. ובס"י מ"ג ס"ק ז' העתיק ד' המ"ב שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא אבל כתב שם היתר מרווח אחר, וכ"ז לקולא וכ"ש הכא לחומרא, אבל בשונה הלכות ס' ס"ג דין ה' כתב דאין לן רה"ר והוסיף להרבה פוסקים ועוד הוסיף וכתב וצ"ע, ולא ידעתי מדוע, ומקור הדין שכתב רבינו הכא, מבואר ברמ"א ס' שמ"ו ס"ג שכ' דמאחר דכל רשויות שלנו הם כרמלית אמרינן מצא מין את מינו וניעור, אבל בישועות יעקב ס' שמ"ה ס"ק ה' כ' שאם מפולש משער לשער ורחב ט"ז אמה אע"פ

במבוי שצורתו כזה * שצורות הפתח קצת באלכסון כדי שיהי' חלל ד"ט בפתח וישאר רוחב ד"ט במבוי, וע"י ברש"ש שכ' דנראה לפרש דיהי' הדלתות כמין גאם כשיסגרו דכל פתח יהי' בב' דלתות וכשיסגרו ידבקו זה בזה בתוך קרן המבוי ויראו כזה * ולכן יהי' אורך המבוי ד' בכל משך רחבו, ורחבו יהי' ג"כ ד' בכל משך אורכו, והק' דלפ"ז כישפתחו הדלתות אשר באורך המבוי יצאו חוץ למבוי, ואפשר לומר דיפתחו לעבר החצירות או שלא יהי' בו דלתות כלל, עכ"ל. ובדבריו בדלתות ת"י קושית רבינו, אלא דלהלן ס' י"ד ס"ק ד' מבוי דלא מהני דלתות בלי צוה"פ, וגם ברש"ש משמע דאיכא צוה"פ, שצידד שאין דלתות באורך המבוי, וע"כ דצוה"פ מהני תם, וא"כ עדיין צ"ע דצוה"פ באלכסון ממעטת המבוי וכמש"נ, ואולי ס"ל דצוה"פ

ט) והנה למדנו מדברי הראש"ד ודעמי' דאין אלכסון הכתלים נידון משום לחי, ומיהו יש לומר דוקא באלכסון של כל הכותל, אבל כל שנשאר ארבעה טפחים ציור ואח"כ התחיל האלכסון, יש לומר דנידון משום לחי ועי' לעיל סי' ח' ס"ק י"ב וי"ע, ומיהו נראה דאם באלכסון של הכתלים נסתם רוב הרחב נידון בעומד מרובה, ואפשר עוד דדוקא בלחי לא חשיב אלכסון כותל דלא עדיף מלחי הנמשך ד' אמות והכא אף בפחות מד' אמות לא חשיב היכרא, אבל בפסי חצר דלא איכפת לן צהיכרא וכמש"כ תו' ה' ב' ט' ב', כשר גם באלכסון הכותל [שו"ר בתו' כ"ה ב' ד"ה קרפף שכ' ויש לומר דבמקום שנפרצה כו' מצויר דגם בחצר וגם עומד מרובה באלכסון לא מהני], וכן בהעמיד לחי באלכסון, וגם בלא אלכסון משכחת ל' שיהא רחב מצוי ארבעה ואין פתחו ארבעה, ולא יאה עדיין לחי כגון שרף לחיים ד' אמות, או דלא סמכו עלי' מערב שבת, ונריך לדינא דרז אחלי. בס"ק ט' נסתפקנו בדין מחילות באלכסון בכמה שיעורין, ואפשר דכל שכן באלכסון כל קך שאינו מתלקט עשרה

יותר מארבעה ויהי' דופן אמנעית ארבעה ורחב הפתח יותר מארבעה, וארכו ארבעה, ומכל מקום לא חשיב רחבו יתר על ארכו, כיון שמקום המרובע יהי' ארכו יתר על רחבו, והוי ל' כעין דקאמר וכי תימא דפתח לה צדופן אמנעית, ואף שהוסף על כרחק על הרחב מכל מקום אין ללמוד לשיעור מצוי אלא הארך, ומיהו לישראל דפתח לה צקן זיית לא משמע הכי, וע"ג, ואולי אין כונת הגמ' דפתח ממש דאין שאלת אצ"י משום דלא משכחת ל' חצרות פתוחין, דלכתי שפיר איכא למימר דעיקר שיעור מצוי הוא ארבעה טפחים, והלכך בחקק תחת הקורה דאין חסרון חצרות [דהחצרות שכלל המצוי מהנו גם למקום הזה וכמש"כ סי' א' ס"ק ע"א] חשיב שיעור ארבעה טפחים למצוי, [והיינו דמשכחת ל' חצרות פתוחין לתוכו בארבעה] אלא דמסתבר שאין שיעור מצוי פחות משיעור פתח ופלימיו, ומשני דלרז יוסף כיון שהמצוי יש לו חלל ארבעה על ארבעה, שיעור זה הוא צורך חשוב, שהרי יש כאן חלל אלכסון כדי להעמיד צ' פתחים ובתו' ו' א' ד"ה דפתח לא משמע הכי, [ואולי צוה יש ליישב קו' תו' לדעת הר"ף דלא מהני צורת הפתח צקן זיית].

פ"ט פ"ט חזון

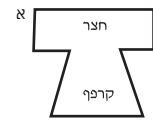
בריטב"א כזה א אבל בתוס' הרא"ש צייר כזה (אמנם, אין להביא ראיות מצוירים, כי הם משתבשים בקלות בהעתקה), ועי' לעיל בהוספה בשיעור האלכסון ובשונה הלכות סי' שס"ג דין ל' העתיק דברי רבינו כאן בדעת התוס': **וכן בהעמיד לחי.** דמבואר ברש"י ותו' ה' ב' דאם העמיד לשם לחי אפי' יותר מד' אמות כשר, ומבואר שם דזה דוקא בסותם לרוחב המבוי ד' אמות דמשום דריבה בסתימתו לא גרע, אבל בלחי המושך ד"א לא מהני שהעמידו לשם לחי, וה"נ דן רבינו דהוי כלחי הסותם יותר מד"א, אף שפסולו הוא משום הדולך לכל משך המבוי, כיון דסותם לתוך המבוי ס"ל דמהני בהעמידו לשם לחי, וא"כ ה"נ מהני מטפי ב"י או מבצר ב"י כדאמר בגמ' שם: **וגם בלא אלכסון.** כוונת רבינו, דקושית הראשונים סק"ז מדרב אחלי אינה מכריחה דין אלכסון, כיון שיש אופנים דליכא אלכסון ואעפ"כ איכא לדינא דרב אחלי במבוי רחב, אלא דסבירא לראשונים מצד האמת דהכי הוא.

הוספת החזו"א

נסתפקנו בדין מחיצות באלכסון. בס"ק ט' איירי רבינו בדין מחיצות באלכסון ע"י עומד מרובה, ובדין פס ולחי וכמו שסיים בהוספה וכן לענין פס ולחי, אבל לא נסתפק בכמה שיעורין, וגם לא דן בשיעור ג' מחיצות לעשות רה"י, ולכן כתב בשונה הלכות סי' שס"ג כדן ג' דנראה שהוספה זו שייכת לסוף סי' י', ששם החזו"א נסתפק בשיעור מחיצות באלכסון לעשות רה"י, ובטעות נכתבה לסוף סי' ט': **שאינו מתלקט עשרה מתוך ארבע.** נחלקו הראשונים באופן המדידה, הר"ח לק' ג"ח ב' כ' דעשרה מתוך ארבע עולה כמין גבשושית יותר משיעור שלישי, אבל הר המתלקט י' טפחים מתוך ה' אמות מודדו מדידה יפה כי גבשושית שלישי כי הא דתניא בזבחים ס"ג כל כבשי כבשים ג' אמות לאמה וכו', והתם בפשטות הסוגיא משמע ששיעור האורך הוא ברצפת העזרה (אמנם, באסיפת זקנים שם נתחבטו בזה, ע"ש), וא"כ להר"ח ה"נ בנידוד ולפ"ז הוי שיפועו כ"ו טפחים (ומש"כ הר"ח בשבת ק' ב' שמתוך ד"א בשיפוע המדרגה עולה י"ט, צ"ל דכוונתו ד"א במשך במקום השיפוע), וכן דעת התוס' בזבחים שם ד"ה כל כבשי כבשים שכתבו להקשות דלחד מ"ד לא משכחת לאמה אלא שתי אמות וטפח ואצבע ושליש אצבע (היינו יותר מחומש אמה) והו"ל הילוך ע"י הדחק כדמוכח בדין מתלקט עשרה מתוך ארבע דהוי רה"י, וגם כאן איירי הכל ברצפת העזרה, ולדעת הר"ח שצוירו

כמין גאם מהני, וכדעת השערי ציון שהובא לעיל סי' ז' ס"ק ו': **ומ"מ לא חשיב וכו'.** וכך מבוי סי' א' סקע"א דמבוי כזה * חשיב ארכו יתר על רחבו, ע"ש. וכך העתיק בשונה הלכות סי' שס"ג דין ח': **כעין דקאמר וכי תימא וכו'.** ופירש"י באורך ד' במבוי רחב, ה"נ איירי במבוי רחב בפתחו ולא נתחדש אלא הצורה לאשווי ארכו יתר על רחבו: **ומיהו לישראל וכו'.** אמנם לפי מה שנתבאר לעיל סי' ח' ס"ק י"א פ"י הר"ף והראשונים דקן זיית היינו בצד הזוית, ה"נ יש לפרש כרבינו: **ובתו' ו' א' וכו'.** שכתבו דאע"ג דפתח בקרן זיית לא עבדי אינשי מיהו אם עשאה כעין פתח במזווית ומשקוף הוי שפיר פתח כדאמר לעיל ה' א' דפתח לה בקרן זיית, עכ"ל. משמע דאיירי דאיכא ב' צוה"פ בפועל, ומזה מבואר ג"כ דלא כפשטות דברי הרש"ש שהובאו לעיל דאיירי בעשה דלתות: **לדעת הר"ף.** דף ב' ב' בדפי הר"ף שכ' דצוה"פ שעשה מן הצד פ"י רבינו האי גאון כגון שעשאה מצדו של כותל דהויא לה פתחא בקרן זיית ופתחא בקרן זיית לא עבדי אינשי, עכ"ל. ועוד יש ליישב דאיירי שהחצרות באלכסון ולא הוי קרן זיית בחצרות, ודיינינן כלפי החצרות וכמש"נ לעיל, ועי' לעיל סי' ח' ס"ק י"א.

ט) **מדברי הראב"ד ודעמי'.** שהובאו בסק"ז, דרב אחלי דמבוי שפתחו פחות מד' טפחים א"צ כלום, איירי שהמבוי רחב מבפנים ומתקצר והולך עד שהפתח פחות מד', מבואר מזה שהכותל שבאלכסון לא נחשב לחי, דא"כ א"צ לומר דא"צ לחי, אלא דאיכא לחי: **סי' ח' ס"ק י"ב.** שם איתא דבקורה בתוך המבוי, עד אלכסון של ד"א, חשיב קורה ברוח רביעית ומהני למבוי. ויש ללמוד מזה להכא, ויש מגיהים ס"ק י"ד וקאי עמש"כ רבינו בסוף דבריו דיעשה לחי באלכסון ומהני, ע"ש. וכך מבואר בס"ג סק"ו, ע"ש: **נידון בעומד מרובה.** וכך נתבאר סי' ח' ס"ק ה', וע"ש: **לא חשיב הכירא.** כיון דהוי המשך אחד מתחילת הכותל מיקרי כותל מבוי ולא לחי: **בתו' כ"ה ב'.** הקשו בציוור של קרפף בית סאתיים שנפרץ במלואו ולא נפרץ יותר מעשר, דא"כ הו"ל ארכה יתר על פי שנים ברחבה, ותיצרו בתו' א' דבמקום שנפרצה לא הוי יותר מעשר אבל מכאן ואילך מתרחבת והולכת, ע"ש, ואם מתרחבת כ"כ כדי שלא יהיה ארכה יתר על פי שנים ברחבה, ע"כ יש עומד מרובה באלכסון, וא"כ מבואר דלא מהני עומד מרובה באלכסון, ולכאו' גם זה איירי דדוקא באלכסון של כל הכותל, וכך צייר

ממערב למזרח אינה מחילה וכן צמחית לפניה, ואין המקום המוגדר צנייהם רשות היחיד מן התורה, וכן לענין פס ולחי ו"ע.

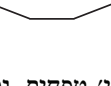
מתוך ארבע לא מקרי מחילה כדין תל שאינו מתלקט י עשרה מתוך ארבע, והלכך מקום מוגדר ג' מחילות מערב דרום לפון, ומחילות דרום לפון צאלכסון, הדרומית לדרום והצפונית לפון, אס צמשך ד' אמות של דרומית לדרום לא גדרה י טפחים

פּשַׁר חֲזוֹן

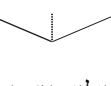
באלכסון. בשונה הלכות סי' שס"ג דין ג' ציורו כזה * ונראה

דכוונתו שפי' שאם הדרומית נתרחקה מהדרום יותר משיעור מתלקט, כבר אינה יכולה לשמש מחיצה (וכך משמע מלשוננו שהוסיף דמחיצות דרום וצפון באלכסון כלפי חוץ, אמנם ממש"כ שאם האלכסון אין מתלקט עשרה מתוך ארבע לא מהני דנחשב ככותל ישר משמע שלא פי' כך, וצ"ע). ופירש לשון החזו"א לא גדרה י טפחים ממערב למזרח, דהכוונה שהעומד במערב לכוון מזרח אין כנגדו עשרה טפחים גדורים, אבל צ"ע הרא"י מתל המתלקט שהרי שם בזוית קלה כבר הוי מחיצה, אלא צ"ל דכוונת החזו"א לציור כזה *

ומש"כ החזו"א לא גדרה י טפחים ממערב למזרח, כוונתו לדופן, שהדופן ההולכת ממערב למזרח תגדור י טפחים, וכך משמע מלשונות החזו"א שהדרומית לדרום, כי לפי השונה הלכות הדרומית למזרח, וצ"ע. ויש לעי' לדברי החזו"א כאן בשיעור אלכסון בב' מחיצות, אם צריך ששניהם יהיו מתלקטים ביחס לקו האמצע כזה * או דנימא דלא שייך כל הענין אלא באלכסון ביחס לדופן, וא"כ אינו

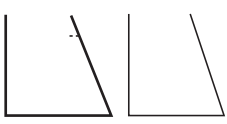

אלא בג' מחיצות, ובב' מחיצות יהי' השיעור כמש"נ בסי' ח' סק"ו, וצ"ע: לענין פס ולחי. בשונה הלכות סי' שס"ג דין ל' כ' שאלכסון אינו נחשב לפסין ואם נשאר ד"ט ביושר ואח"כ התחיל האלכסון י"ל דמהני וצ"ע, אך אם האלכסון אין מתלקט י מתוך ד' י"ל דנדון בכותל ישר, ע"ש. ונראה לפרש כוונתו (וכך מבואר גם בדין ל"א) דכל מאי דאמרינן שאם נשאר ד"ט ביושר ואח"כ התחיל האלכסון הוא דוקא כשמתלקט כזה * ולכאו' לפי מ"ש בדבריו

לעיל צריך להיות מתלקט לרוח רביעית כזה * וצ"ע, (וגם צ"ע הלשון דנדון ככותל ישר) ואפשר דמשי"ה הוצרך לפרש דברי החזו"א בשנשאר ד"ט ביושר

דאל"ה הוי כזה * אבל למה שפירשנו לעיל דכוונת החזו"א לומר דכל מחיצה שאלכסונה גדול משיעור תל המתלקט, משמשת כמחיצה גם למקום הגדור ע"י אלכסונה, יש לפרש כוונתו כאן בפשיטות, דאם

הדופן השלישית משופעת לתוך המבוי כזה * חשיב פס ולחי, ולכאו' ד' טפחים דפס נחשבין מצפון לדרום כזה * שהוא יותר מעשרה טפחים בדופן, וכל המקום הזה יהי' כדין בין הלחיים, וצ"ע. (עוד יש להעיר לדעת השונה הלכות, דמה שמבואר בחזו"א סי' ח' סק"ה ובשונה הלכות סי' שס"א דין ט' דכסתם רוח רביעית

באלכסון זה כנגד זה כזה * נידון בעומד מרובה, יהי' רק באלכסון שאינו יותר משיעור מתלקט כזה * ובראיית החזו"א שם מהגמ' מוכח דגם אלכסון גמור מהני, וצ"ע).

כזה * יש לכל אמה ב' אמות ושתי חמשיות האמה, וא"כ בפחות

מזה הו"ל הילוך ע"י הדחק, אבל אם שיעור ד"א בשיפוע כזה * והוי קרקעיתו קרוב לכ"ב טפחים, יש לכל אמה פחות מב' אמות וחומש אמה, וא"כ לא קשיא קושית התוס', וע"כ שדעת תוס' כהר"ח, ומלשון רש"י בעירובין נ"ח והטוש"ע בסי' שצ"ט ס"ד שכתבו הילוך ד"א אין ראי', דגם להר"ח ותו' הרי ההולך את כל השיפוע אינו הולך אלא ד"א, אבל יש כמה לשונות בראשונים דמשמע שלא סברו כך, במאירי בדף כ' ובשבת ק' א' כ' כגון שאם תמדוד משיפוליו עד מקום גבהו אי אתה מוצא בו אלא "שפוע" ד' אמות. וצ"ע שם שהביא את הגמ' בזבחים, ע"ש. ובפסקי ריא"ז עירובין כ"ב ג"כ כתב בשיפועו, ובקובץ שיטות קמאי בעירובין נ"ח ב' הביא שיטת ריבב"ן שכ' מראש השיפוע של תל י טפחים גובה, עד למטה במקום השוה קודם שגיעע לה הילוך ד"א בעלייתו בשיפוע וכו', וגם בספר המאורות שם כתב במדרונו, ובשבת צ"ט ב' הביא ספר הבתים בשם הר"ש שכ' כשמודדין מראשו עד מקום שמתחיל גובהו, ע"ש. ובגאון יעקב דף י"ט ב' ג"כ כ' דמסתברא דד' בשיפועו

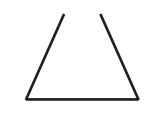

קאמר, דמשכ"י כארעא סמיכתא היא, וכ"כ בבה"ל סי' שני"ח ד"ה ואם קשה לו שכ' שבנידון שם מקרקע הקרפף עד ראש החומה ליכא ד"א, משמע דס"ל דמודדין הד"א באלכסון וכך משמע מלשוננו בסי' שמ"ה סק"ה ובשעה"צ סי' שצ"ג ס"ק ק"ז שכ' ד"א בשיפוע, אבל בחזו"א כלאים סי' י"א בהוספה לסקכ"ג כ' שד"א לשיעור י טפחים מתוך ד"א מודדין במישור, וכהר"ח והתוס', וע"ש, ובאור שמח הל' שבת פי"ז ה"ד ג"כ משמע שלמד כהחזו"א. (ועי' בשו"ת מהרלב"ח סי' י"ט שכ' ג' אופנים למדור, והעלה שם צד שהוא ד"א משני הצדדים כזה * ע"ש).

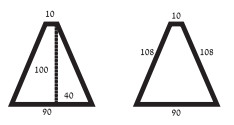

ועי' בבה"ל הל' כלאים פ"ו ה"ה ד"ה למטה מג"ט ובחוב"ב סי' י"ד סק"א, ועי' בשונה הלכות סי' שצ"ט

דין ו': **כדין תל שאינו מתלקט.** מדברי רבינו כאן מבואר דשיעור מתלקט ד' אמות הוא גם מדין מחיצה שבתל, דהי' מקום לומר דכל גובה י טפחים חשיב מחיצה ושיעור ד"א הוא בשביל שלא יהא ניחא תשמישתי, עי' בתוס' ותו"י כ"ב ב' ד"ה ואיזהו שבילי בית גלגול ובר"ש פ"ו דטהרות משנה ז', ובשו"ת שערי ציון ח"א סי' ד' סוף ענף ב', ובחזו"א סי' מ"ג סק"ב: **עשרה מתוך ארבע.** אע"פ שהוכיח בסק"ט מתוס' בדף כ"ה שעומ"ר

באלכסון לא מהני, י"ל דלדבריו כאן ס"ל דמהני עומ"ר באלכסון כזה * אם הוא בשיעור מתלקט, ויעמיד מש"כ שם באינו מתלקט (ולפי מידת אורך בית סאתיים, שהוא ק' אמה, החשבון מכוון, דציורו

כזה * ומתלקט מ' אמה מתוך ק' כזה * ולהחזו"א שיעור מתלקט הוא מ' מתוך צ"ו וכמש"נ, וכ"ש להמ"ב דשיעור מתלקט הוא מ' מתוך פ"ח): **דרום וצפון**

סימן י

דרבי יהודה קאי ברשות הרבים נקטו אינהו נמי רשות הרבים, ואף מצוי וחזר דעלמא אין מערבין זכך, והא דאמר שבת ו' ז' דברייתא דהתם דתני גמורה למעט הא דרבי יהודה ומסקינן דאינו רשות היחיד מן התורה, לרצא איכא לפרושי משום דלחי אינו מחילה, ולרצ יהודה משום דרשות הרבים מצטל מחילה, וועי רש"י שם ד"ה קמ"ל כו' זו היא שנגמרו מנין מחילות שלה כו' וזה מתפרש יותר למאי דמפרשינן דלמעטוי לחי קאחי, אבל בקיעת רבים מלתא אחריתא היא].

ז והנה למאי דקיי"ל כרז יהודה דלחי משום מחילה, והזורק למצוי מפולש שיש צו לחי חייב, וכ"כ הרא"ש והר"ן סוכה ו' ז' בסיכך על גבי מצוי שיש לו לחי היינו מצוי מפולש משום דקיי"ל כרז יהודה, על כרחך הכא טעמא דרזבן משום ציטול מחילות, דמשמע דמדאורייתא קאמר דמסיק שבת שם, ועל כרחך לחלק צין פסי ציראות להכא [דברייתא דשבת כרזבן דרבי יהודה בפסי ציראות כדאמר שם] משום דהתם איכא שם ד' מחילות, ויש לעי' צורת הפתח ברשות הרבים לרזבן אי חשיב כשם ד' מחילות כפסי ציראות, או לא, ומסוגית הגמ' משמע דקיימא במסקנא דרבי יוחנן כאן ולא סבירא לי' קאמר, ועל כרחך דלורת הפתח חשיב כשם ד' מחילות, ולרזבן מהני, ואם כן למאי דקיי"ל כרזי יוחנן דרשות הרבים צעי נעילת דלתות, כדפריך סתמא דגמ' מני' לעיל ו' ז' וכן עולא סבר שם כרזי

א) עירובין כ"ז א' דרזבן אדרזבן נמי לא קשיא כו' התם ליכא שם ד' מחילות, משמע דטעמא דרזבן משום דרבים מצטלי מחילות, ועל כרחך לא לענין טלטול לריך האי טעמא דאפי' בלא רשות הרבים לא מהני לחי כה"ג דג' מחילות שלימות צעינן לענין טלטול כדאמר לעיל י"א ז' וכן צמבואות המפולשין לכו"ע צעינן לורת הפתח מנד אחד כדאמשר ו' ז', ואפי' צפתוח לצקעה כדאמר ו' א', ואפי' אם עומד מרובה מרוח ג' אחתי אסור צלטול היכי דצקעי צה רבים, ואף צלי צקיעת רשות הרבים דמצטלי מחילות, כדאמר צמבוי עקום דדינו כמפולש, אף על גב דלא הוא אלא כפרצה צמפולש ואחתי עומד מרובה, וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"צ ועוד דרבי יהודה ציתר מני' קאי דלא מהני לחי אף צרוח ד', אלא דגמ' מפרש להא דקאמר אין מערבין רשות הרבים צכך, היינו דלחתי רשות הרבים הוא ולא חל עלי' כלל שם לחי וקורה, דרבים מצטלי מחילה, ולא הוא רשות היחיד מן התורה, ועל זה קאמר דפסי ציראות חשיבי מחילות יותר ולא מצטלי להו רבים, והנה לפי זה צ"ל דסוגין כרז יהודה לעיל י"ב ז' צ', דהזורק למצוי מפולש שיש לו לחי חייב, והלכך מתפרש שפיר דרבי חכמים בלחי, דרשות הרבים שאני ולא מהני לחי מן התורה, אבל בקורה בלאו הכי אינה רשות היחיד, אף בלא סברא דרבים מצטלי מחילתא, ורצא דאית לי' לחי משום היכר, על כרחך הא דקאמרי חכמים אין מערבין רשות הרבים צכך היינו לענין טלטול, ולא דוקא רשות הרבים, אלא משום

פירוש חזון

בסק"א, ולפ"ז לשיטת רבנן בשם ד' מחיצות לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ומשמע בגמ' דד' צוה"פ הוא כשם ד' מחיצות, כיון שאמרו בגמ' רבי יוחנן דאמר דירושלים אינה ניתרת ע"י ד' צוה"פ (כמ"ש תו' שהי' לה צוה"פ) אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה, לא ס"ל כרבנן דבשם ד' מחיצות לא אתו רבים, ועפ"ז יוצא דלהרשב"א דפסק כרבי יוחנן אין הלכה כרבנן, ורבים מבטלי מחיצתא גם בשם ד' מחיצות, והרמב"ם שפסק כרבנן ע"כ דלא פסק כרבי יוחנן וס"ל דבשם ד' מחיצות או בד' צוה"פ לא מבטלי מחיצתא, אבל הרשב"א צידד לומר דהרמב"ם סובר שהלכה כרבי יוחנן, וא"כ קשה סתירת דברי הרמב"ם איך פסק גם כרבנן וגם כרבי יוחנן: והנה למאי דקיי"ל. מיהו להלן סקיי"א נתבאר שאין הכרע מהא דקיי"ל דלחי משום מחיצה, שהלכה כרב יהודה גם בהא הזורק למבוי מפולש, וע"ש: הרא"ש. פ"ק סי' ט': והר"ן. ג' א' בדפי הרי"ף ד"ה ואמר רבא, ועי' מש"כ בסקיי"א בדעת הר"ן: ויש לעי' בצו"ה. נח' בזה הראשונים, הרשב"א ו' ב' ד"ה והא אמר רבב"ח כ' דכשיש לו צורת פתח הרי הוא כדופן ג' ולא מבטל לי' בקיעת הרבים וכ"כ הר"ן, אבל הריטב"א כ"ב א' ד"ה דרבנן כ' דאפי' בצורת פתח נמי לא חשיב מחיצות כעין פסי ביראות שיש שם שתי אמות עומדים, ע"ש. ולית לי' הוכחת החזו"א מירושלים כיון דס"ל דירושלים עומד מרובה ואיכא שם ד' מחיצות וכמו שהובא סוף סק"ג, ע"ש. ובשו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד במוסגר כ' דאם עשה צוה"פ ע"ג קונדסין רה"י גמורה היא מה"ת אפי' עשה כן באמצע רה"ר גמורה, ע"ש, וכ"כ בשו"ת ישועות מלכו סי' כ"א, וכ"כ באבני נור סי' רס"ה ב' וסי' רפ"ט ב': וע"כ דצו"ה חשיב. דמבואר בתוס' ד"ה והאמר רבי יוחנן דהי' לירושלים צוה"פ, ומש"ה הוכיחו דלא ס"ל כרבנן: כדפריך סתמא מיני'. וכמו שפירשו בתוס' ובבעה"מ שהקו' מרבי יוחנן, ומדברי יהודה נשמע לרבנן, וכעיי"ז פי' בר"ן,

א) תוכן דברי רבינו דמשמע בגמ' דשיטת חכמים דב' בתים בשני צידי רה"ר שעשה לחי מכאן ולחי מכאן הוי רה"ר, הוא משום דרבים מבטלי מחיצות, וא"כ הסוגיא אולא אליבא דרב יהודה דב' מחיצות ולחי הוי רה"ר מדאו', ורבא דס"ל דלחי לא מהני מדאו' יפרש דברי רבנן דלא הוי רה"ר משום שאין כאן עדיין מחיצות מספיקות לרה"ר. ולא כשיטת הש"ס כאן, אבל בגמ' שבת ו' ב' אולא הסוגיא שפיר טפי אליבא דרבא, דאמרינן התם דכה"ג לא הוי רה"ר גמורה ופירש"י שלא נגמרו מנין מחיצות שלה, משמע דאינו משום דרבים מבטלי מחיצות, אלא כרבא, ועי' בסוף ס"ק ו' מה שפי' רבינו בגמ' בשבת כדי לפרשה אליבא דרב יהודה: משמע דטעמא דרבנן וכו'. וכן פירש ברשב"א, וגם שאר דברי החזו"א בדעת רב יהודה ובדעת רבא נתפרשו כבר בדבריו, ע"ש, ועי' להלן סק"ח מה שפי' רבינו בדברי התוס' כדי להעמיד הסוג' כאן אליבא דמסקנא, ע"ש: ביתר מעשר קאי. כמ"ש בתו' ד"ה יתר שבת ו' ב': ולרב יהודה משום דרה"ר וכו'. בשערי לימוד נדפס מכתב מהחזו"א, ונראה שנשאל איך אפשר לומר דממעטינן הא דרבי יהודה משום דרה"ר מבטל מחיצה, ועי' השיב דכיון דתני רה"ר בד' מחיצות גמורות ואז היא רה"ר, אפשר למעט כל הגרוע ממנו, אלא הדבר שאין בו מחלוקת שהוא רה"ר כמו מחיצות שלמות לא שייך למעט, אבל דבר שיש בו מחלוקת האי תנא לחומרא, וכיון דרבי יהודה ורבנן פליגי אי רבים מבטלי מחיצה ולרבנן צו"ה לא מהני, תנא דידן נמי הכי ס"ל וממעטו בשנותו "זו היא": זו היא שנגמרו. דלרב יהודה מתפרש דכיון שלא נגמרו אתו רבים ומבטלי להו, אבל א"ש טפי לרבא, משום דלרב יהודה אי"ז נקודת הדיון.

ב) תוכן דברי רבינו, דהלכה כרב יהודה דב' מחיצות ולחי הוי רה"ר מה"ת, ולפ"ז הלכה כשיטת הש"ס בדף כ"ב א' וכמש"נ

תו' כ' א' ד"ה קמ"ל, וניחא נמי דפריך בפשיטות לעיל ו' ז' מרבי יוחנן וכן נסתיים שמעתא התם, ונשבת ו' ז' משמע דקיי"ל כרבנן דרבי יהודה בפסי זיראות, ולפי זה יש לומר דהרמב"ם מודה ברשות הרבים דלר"ך נעילה כמש"כ הרשב"א, ואפי' הכי פסק כרבנן דרבי יהודה בפסי זיראות, וכן מצאנו בתו' ו' ז' ד"ה והאמר דלורת הפתח לא מהני לרשות הרבים מן התורה אף לרבנן, למאי דמסיק כ"ז א', לחלק בין הא דז' בתים מצ' לדי רשות הרבים להא דפסי זיראות, איצרא מלשונם משמע דמכל מקום מוכרח דרבי יוחנן כרבי יהודה סבירא ליה וזה תמוה כיון דלורת הפתח לא חשיב כשם ד' מחיצות, שפיר יש לומר דרבי יוחנן כרבנן סבירא ליה, ומש"כ מהרש"א לישב דצריהם על פי מש"כ כ"ז א' ד"ה חייבין ויש לומר דירושלים כו' צאלמע הפילוש קאמר כו' וזה חשיב כשם ד' מחיצות, אינו מוצן דמה ענין זה לפסי זיראות דהו' מחיצות מן התורה על ידי מחיצה אמה מכאן ומכאן, אבל הכא אין זה מחיצה כלל, ועיקר התיקון על ידי לורת הפתח, ואם אינו מועיל במוקומו בין ז' מחיצות גמורות אף יועיל לאמצע הפילוש, לכן נראה דכוונתם

יוחנן, על כרחך לא קיי"ל כמתני' דפסי זיראות, וכן משמע בתשובת הרשב"א שכי' הכסף משנה פ' י"ז מהל' שבת, והרמב"ם שם הלכה ל"ג פסק להא דפסי זיראות כרבנן וכ' המ"מ שם שפסק כרבי אלעזר לעיל כ' א' דפליג אדרבי יוחנן, ואם כן גם לורת הפתח מהני ברשות הרבים מן התורה, ובאמת שאין לנו מקור לאסור אף מדרבנן, אלא דין רשות הרבים כדין מצוי מפולש, ולכן כ' הרשב"א שם דהרמב"ם פסק כחנני' וצין ברשות הרבים וצין צמצוי מפולש לר"ך דלת ראו' לנעול, והיינו מדרבנן, ומן התורה צלורת הפתח סגי, אפי' ברשות הרבים, עוד הסתפק הרשב"א שם דאפשר דהרמב"ם מודה ברשות הרבים דלר"ך נעילה כרבי יוחנן, ויש לעי' לפי זה אף פסק כחכמים דמתני' דפסי זיראות.

ג) ויש לפרש דלורת הפתח לא חשיב כפסי זיראות, ולמאי דמסיק לחלק דפסי זיראות שאני דאיכא שם ד' ז' מחיצות, הדר ז' ממאי דקאמר כאן ולא סבירא ליה, והשתא רבי יוחנן ורבי אלעזר קיימת צדחא שיטה ואין לר"ך לדחוק במש"כ

• פשר חזון •

לדף ו' ולדף כ"ב, ע"ש אריכות דברים בזה, ובחידושי בית ישי סי' י"ט כתב דהי' לרמב"ם גירסא אחרת, דבפי' ר"ח כתב, בכאן הנוסחאות מתחלפות, ופשר הדברים נמצא בתוס' רי"ד דפי' והאמר רבב"ח וכו' וכי ננעלות דלתותי' הוי רה"י ואע"ג דביום בקעי בה רבים משתרי בצורת פתח לחוד, אלא כאן וס"ל, ואע"ג דקאמר הודיעוך, לאו למימרא דלא ס"ל הכי אלא מפרש מילתייהו דרבנן דכאן הודיעוך דבר זה והלכה כדבריהם, עכ"ל וכך גיר' המאירי כאן ע"ש, וכן גרס באו"ז, ובקובץ שיטות קמאי ו' ב' דהביא מעבוה"ק הארוך שגד' בריש ספר מעשה רוקח, שהק' על הרמב"ם שהוא מזהב שטרא לבי תרי, לרבי יוחנן דירושלים ולרבי אלעזר דהזורק לבין הפסין, ואולי הרב סבור דתרווייהו כאן הודיעוך וס"ל, וגם קצת ספרים מצאתי כתוב בהם גירסא זו אלא כאן הודיעוך וס"ל, וא"א להלום גירסא זו, ע"ש: במש"כ תו' כ' א'. דאמרו שם דרבי אלעזר כאן וס"ל, ולרבי יוחנן כאן ולא ס"ל, אע"פ דשניהם בעלי המימרא: **כמש"כ הרשב"א**. באופן השני שהובא סוף סק"ב: **וכן מצאנו בתו'**. שכתבו דכי היכי דלרבי יהודה בשם ד' מחיצות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה, הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהי' צריך נעילה: **איברא מלשונם משמע**. שהקשו היכי פריך מרבי יוחנן דאמר בפרק ב' דהוי אליבא דרבי יהודה ופליגי עלי' התם רבנן, משמע דס"ל דגם למסקנה רבי יוחנן כרבי יהודה, ולא תירצו דלמסקנה רבי יוחנן כרבנן: **ומש"כ מהרש"א**. בפי' התו' דר"ל דשם ד' מחיצות כמו פסי ביראות לא מהני לרבי יהודה בדרך רבים משום דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ודומיא דהכי היתה ירושלים דהיתה מפולשת מב' צדדין, וחייביין משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש כו', כמ"ש התו' שם, אבל לרבנן מהני שם ד' מחיצות ולא הוי ירושלים רה"ר גמור אפילו באמצע הפילוש כמו בפסי ביראות דסברי חכמים דא"צ לסלק לצדדין, עכ"ל. ופי' החזו"א דבא ליישב מדוע ס"ל לתו' דרבי יוחנן כרבי יהודה, גם למסקנה דמודו רבנן דאתו רבים ומבטלי צוה"פ, ופי' המהרש"א דהוא משום דהי' לירושלים שם ד' מחיצות, וכדעת הריטב"א שהובא במוסגר בסוף הס"ק: **אין זה מחיצה**. החזו"א הק' על מהרש"א משום דפי' דחוצות ירושלים לא היו בציוור כזה * אלא בציוור כזה * והדבר מצאנו במכתבו שנדפס בשערי לימוד, ע"ש: **לכן נראה דכוונתם**. שכתבו דרבי יוחנן סבירא ליה כרבי יהודה, משום שכן הוא האמת כדמוכח ממקומות אחרים, אבל

והרשב"א כתב ויש לי לומר דקושיא דנפשי' הוא בדרך בשלמא לר' פלוני אלא לר' פלוני מאי איכא למימר קא פריך, ומי נימא הא ברייתא דלא כרבי יוחנן, ואפי' לכשתמצא לומר דלא קיימא לן כרבי יוחנן ניחא ליה לתרוצי לברייתא לכ"ע, וכ"ש אי קיימא לן כרבי יוחנן כי היכי דלא תיקשי ברייתא לדידן דקיימא לן כרבי יוחנן, עכ"ל: **וכן משמע בתשובת הרשב"א**. ח"ג סי' רס"ט, ונראה שכוונת החזו"א במש"כ משמע בתשובת הרשב"א לדבריו לעיל דמסוג' הגמ' משמע דקיימא במסקנא דריו"ח כאן ולא ס"ל קאמר. וע"כ דצו"ה חשיב כשם ד' מחיצות ולרבנן מהני, וההוכחה לזה היא ממש"כ הרשב"א שם במוסגר דאע"פ דרבי אלעזר תלמיד אצל רבי יוחנן כיון דקאי כרבנן דרבי יוחנן כוונתו סבירא לן, משמע שא"א לישב דברי רבי יוחנן אליבא דרבנן: **ובאמת שאין לנו מקור**. עי' להלן סק"י הרחבת הדברים בענין: **ולכן כתב הרשב"א שם**. סגנון דברי רבינו הוא דיש חילוק בין רה"ר למבוי, ומה שכתב הרשב"א הוא דוחק ואוקימתא, והוא משום דרמב"ם כתב בפ"ז ה"ג היאך מתירין מבוי מפולש עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן, וכך סתם בשו"ע סי' שס"ד ס"א, ולפי הרשב"א צריך להעמיד כ"ז באוקימתא כשאחד מן הצדדין מפולש לכרמלית, אבל במבוי מפולש לרה"ר צריך דלת: **עוד הסתפק הרשב"א שם**. וז"ל, אולי מה שכתב הרמב"ם שני כותלים ברה"ר והעם עוברים ביניהם היינו מבואות המפולשין לרה"ר, וכן נראה ממש"כ בפ"א דעירובין מדינה שהיא מוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים ישש לה דלתות וננעלות בלילה כולה רה"י היא זהו דין תורה עכ"ל, אלמא נעולות בעינן עכ"ל הרשב"א, וכן נקט החזו"א בסק"י, ע"ש, משום דהכי מתפרשים בפשיטות דברי הרמב"ם, וכמו שהק' הרשב"א שם על הפירוש הראשון, וע"ש החזו"א שפי' הא דפסק הרמב"ם דא"צ אלא ראיות לינעל, ע"ש.

ג) תוכן דברי רבינו לפרש דעת הרמב"ם שפסק כרבנן ופסק כרבי יוחנן, אע"פ שאמרו בגמ' דרבי יוחנן לא ס"ל כרבנן, וכמו שהק' סוף סק"ב, דבאמת כל מה שאמרו בגמ' דרבי יוחנן לא ס"ל כרבנן, הוא משום דהוה סבירא לן דלרבנן מחיצות מועילות בכל גווני ולעולם לא אתו רבים ומבטלי מחיצה, וא"כ אפי' בצוה"פ לא מבטלי מחיצה, אבל למאי דמסקינן דגם לרבנן אין כחן של מחיצות אלא בשם ד' מחיצות, שפיר מצינן למימר דגם רבי יוחנן מודה לזה ולכן פסק הרמב"ם כרבנן ופסק כריו"ח, ומש"כ רבינו בדברי התו' יבואר להלן: **ויש לפרש וכו'**. וכך פי' בחידושי אבן העזר

שס"ג סעי' י' צבה"ל ד"ה כשכל כ' לפרש דצריהס אף צרשות הרצים עוברת תוך לורת הפתח, והוכיח מזה דלורת הפתח מהני מן התורה בכל ד' רוחות, וזה לא יתכן דאף על גב דלורת הפתח מן התורה מכל מקום אחר רצים ומצטלי ואף צב' מחילות שלימות, וכל שכן צלורת הפתח מכל זד.

ה) שבת ו' צ' תוד"ה יתר, דמתני' איכא לפרושי מערבין צלורת הפתח וקסבר ג' מחילות דלורתא, יש לעי' אכתי שפיר איכא למעוטי דאינו רשות היחיד, דהא קיי"ל דרשות הרצים צעי לרחות מן התורה, וכרצי יוחנן דאמר ירושלים אלמלא לתומי' נעלות חייבין עליה משום רשות הרצים, ומשמע מדצריהס דמהאי צרייתא ליכא למעוטי משום ציטול רצים אלא משום דאינו מחילות, כדפרש"י צסוגין ד"ה קמ"ל גמורה כו', וכן משמע צסוף דצריהס דסיימו דלחי וקורה לא חשיב מחילה, אבל ז"ע דאס כן תקשה לרצ יהודה עירובין י"ג צ' צ', דסבר צלמת דמצוי מפולג הוי רשות היחיד מן התורה צלחי, ועל כרחק הכל משום דאחר רצים ומצטלי, ואפשר לפרש אקורה לחוד, ומש"כ עוד א"נ הו"א דמתני' איירי צמצוי המפולג, יש לעי' אכתי איכא למעוטי דקיי"ל עירובין ו' צ' דמצוי מפולג אינו יתר צלחי מכלא

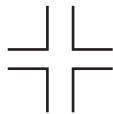
דגמ' פריך מרצי יוחנן משום דלמאי דמסיק אין לדחות דרצי יוחנן כרצי יהודה סצירא לי' דעל כרחק גם לרצנן הכי הוא צליכא שס ד' מחילות, והיינו אף אס נשמע דרצי יוחנן כרצי יהודה סצירא לי' צמתני' דפסי ציראות ויכדמשמע דקיימא צמסקנא דכאן ולא סצירא לי' ואפשר דקצלה היתה צידס דרצי יוחנן דאמר ירושלים אלמלא כרצי יהודה אמרה דסבר כותי' צעלמא ומיהו לא מיעט לן צזה דלרצנן אין הדין כן ושפיר מסקינן דגס לרצנן כן, מכל מקום דינו גם לדידן, [שו"ר דניחא צפשיטות דאיך מימרא דרצי יוחנן כ"צ צ' מעלות ומורדות סצארך ישראל כו' מרעע דכרצי יהודה סצירא לי' וכמש"כ תו' שס ד"ה דלמא. — וצריטצ"א מצואר דירושלים עומד מרובה, ואיכא שס ד' מחילות, והלכך על כרחק כרצי יהודה סצירא לי'].

ד) י"א א' תוד"ה אילימא הקשו למה לי פסי ציראות ליעבד לורת הפתח, והנה כונתס כל הצלרות שלא יהא רשות הרצים עוברת תוך לורת הפתח, דהא קיי"ל דאין לורת הפתח מועילה לרשות הרצים מן התורה כרצי יוחנן דצעינן דלתות נעלות, ואף אה"ל דקיי"ל דצפסין שרי אף צרשות הרצים עוברת מכל מקום שפיר קשיא להו צכל צלרות, וצספר מ"צ סי'

• פשר חזון •

מדברי התוס' והרא"ש והרשב"א שהקשו למה לי פסי ביראות ליעבד צו"ה, והרי שם הפסי ביראות אף ברה"ר הוא כדאיאת בדף כ' בגמ', ואפ"ה מותר לדידהו ע"י צוה"פ דד' קונדסין לטלטל מן הבור לשם הרי דמדאורייתא נעשה רה"י, עכ"ל, וע"ז השיג החזו"א דאע"פ דפסי ביראות אף ברה"ר הוא, קו' הראשונים היא ע"כ רק במקום שאינו רה"ר. (אמנם גם לדברי החזו"א לכאו' הרא"י קיימת, לפ"מ דנקט סי' מ"ג סק"ב שלא התירו חכמים לטלטל במקום שאינו רה"י מה"ת וא"כ מוכח דצוה"פ הוי מחיצה דבר תורה), ומה שהוכיח המ"ב מפסי ביראות ברה"ר, הוא לשיטתו לק' סק"י דס"ל בש"י הרמב"ם דמדאו' מהני צוה"פ ולא אתו רבים ומבטלי לה משום דלא קיי"ל כרצי יוחנן, ולא בעינן דלתות אלא מדרבנן וכחנני' ע"ש.

אין הכרח משיטת רבי יוחנן דהכא דמצריך דלתות נעולות בירושלים דלא אויל בשיטת רבנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא בשם ד' מחיצות, ע"י בלשון תוס' הרא"ש, ע"ש: **ובריטב"א מבואר**. בדף כ"ב א' דאיכא שם ד' מחיצות דעדיפי מפסי ביראות כי אין צריך לומר שבאותן רוחות שהיו פתחי ירושלים הי' בכל פתח ופתח מכאן ומכאן עומד מרובה מאד יותר על הפרוץ (משמע בדברי הריטב"א שהי' גם שם ד' מחיצות, ואף למש"כ החזו"א בסק"י דאי עבד בין הפסין ט"ז אמה נראה דאינו רה"י מה"ת ובשערי ירושלים הי' ט"ז אמה, כיון שהי' עומד מרובה י"ל דנסתלק החסרון שבפרצה, ועי"ל שצוה"פ מחברת העומד, ובלא"ה דעת רבינו שם דעומ"ר חשיב שפיר שם ד' מחיצות) וכך משמע מלשון הראב"ד בכתוב שם, שכ' דלא שם ד' מחיצות כפסי ביראות, אלא אפי' ד' מחיצות גמורות כירושלים, וכך משמע קצת מלשון הרי"ח כ"ב א' שכ' בקו' הגמ' והנה ירושלים הרי היא מוקפת חומה שהיא חומה מעלייתא, ולפי' החזו"א מה אכפ"ל בחומה. אבל יש כמה ראשונים שמשמע בלשונם שהנידון הי' על צורה כזו * בירושלים והכחחזו"א, ה"רן כ"ב א' כ' דירושלים נמי שם ארבע מחיצות הוה בי', דהא איכא צו"פ ואפשר נמי דאיכא קצת פסין וכו'. וגם לשון הרשב"א שם שהיו פתחין בראשי הפילושין משמע כן, וכ"כ המאירי כ' א' דלא אמר רבי יוחנן אלא בירושלים שכל מבואותי' מפולשין ואין שם שלש מחיצות. ויש מקום עיון בדברי הגמ' עירובין ק"א שנפרצו בה פרצות מה הציור שע"י פרצות בחומה יהי' רה"ר אע"פ שדלתות ננעלות, ועי' בחזו"א סי' מ"ג סק"ח, ועי' בדברי החזו"א במכתבו שכ' לענין אכילת קדשים דאיירי שנפרץ בקרן זוית, וצייר שם את ירושלים כזה * ע"ש.

ה) תוכן דברי רבינו לפרש תירוצי התוס' לקושייתם מדוע הגמ' שמפרשת דאין הלכה כרצי יהודה מביאה את שיטתו בברייתא, ולא הביאה את שיטתו במשנה צ"ה א' דמערבין במבוי המפולג, ופי' רבינו דבתירוצם קמא דמתני' איכא לפרושי מערבין בצוה"פ נקטו תוס' שהנידון בסוגיא הוא במספר המחיצות, וא"כ אזלא אליבא דרבא, כיון דלרב יהודה ב' מחיצות ולחי הוי רה"י גם לדידן, ובתירוצם בתרא דהו"א דמתני' איירי במבוי מפולש שאין רה"ר עוברת לתוכו, נקטו תוס' שהנידון בסוגיא הוא בביטול מחיצות וא"כ אזלא אליבא דרב יהודה, משום דלרבא גם כשאין רה"ר עוברת בתוכו בעי ג' מחיצות מדאו': יש לעי' וכו'. להלן סק"י תי' דיש לפרש הא דקתני בברייתא גמורה, דהוא למעוטי עיקר דין ב' מחיצות לרבי יהודה ולפי"ז אין כוונת תוס' דבב' מחיצות וצוה"פ הוי רה"י לרבנן, אלא דבאו למעט דין אחר בדעת רבי יהודה, אמנם, מה שדקדק החזו"א מסוף דברי התו' דאתי למעוטי משום דאינו מחיצות וכרבא, לכאו' קאי גם לדבריו בסק"ו, וצ"ע: דהא קיי"ל דרה"ר וכו'. רבינו לשיטתו דנקט כפי' בתרא ברשב"א סק"ב שהרמב"ם פסק כרצי יוחנן וכמו שפי' בסק"ג וחזר ע"ז בסק"ד, ופי' בסק"י דברי השו"ע שהעתיק את הרמב"ם, ע"ש, אבל לפי' קמא ברשב"א ולפי' המ"מ סק"ב וסק"י שהרמב"ם פסק כרצי אליעזר, דא"צ ברה"ר דלתות מה"ת אלא מדרבנן, וכך סבר המשנ"ב סק"י וסק"ד, אפשר לפרש דגם תו' סברי הכי, וס"ל דאם יעשה צוה"פ במבוי מפולש הוי רה"י מדאו' לכו"ע.

ד) תוכן דברי רבינו, ע"פ מה שנתבאר סק"ב וסק"ג שהלכה כרצי יוחנן דברה"ר בעי דלתות נעולות, משום דרבים מבטלי לצוה"פ, דע"כ מש"כ תו' להקשות דיהני צוה"פ בד' רוחות כוונתם במקום שאין רה"ר, ונחלק על מש"כ בבה"ל להוכיח מזה דצוה"ה מהני גם ברה"ר דבעינן מחיצות מדאו', כיון דע"כ לא איירי ברה"ר וכמש"נ: **בבה"ל ד"ה כשכל**. כתב שהפמ"ג נסתפק בצוה"פ של ד' קונדסין אי הוי מחיצה דבר תורה, ועי' לעיל סי' ו' סק"ג, וכ' בבה"ל, והנה

מן התורה, משום ציטול מחילות, וצחו' לקמן כ"ב א' ד"ה דרבנן כתבו דהוי מני' לשנוי' דרבנן מודו מדאורייתא, היינו נמי משום דכן הוא האמת דעיקר פליגי רבנן אפי' בלא רשות הרבים דמבטלי מחילתא, אלא משום דמדרבנן צעו ג' שלימות, ויש לומר דאין הכי נמי אי רבים לא מבטלי מחילות, אף ברשות הרבים מהני לחי מן התורה, ונראה דאף מצרייתא דשבת ו' ב' אין ראוי' דיש לומר דהא דקמני גמורה למעוטי עיקר צ' מחילות דרבי יהודה סבר שהוא רשות היחיד מן התורה אף בלא לחי, וזהו דקממעט גמורה, וזהו דקאמר התם דהו"א דמודים חכמים לרבי יהודה צדין מה"ת דהוי צב' מחילות, ולא פליגי אלא צהיתר טלטול, קמ"ל גמורה, וצוה מיושב מה שהק' לעיל ס"ק ה', ומיהו מסתבר לי' לגמ' דצחמת צליכא שם ד' מחילות אמו רבים ומבטלי מחילות מן התורה.

ז) עירובין כ"ב א' תוד"ה חייבין הקשו כיון דרבי יוחנן כרבי יהודה אמאי חייבין הא ב' מחילות דאורייתא ופי' מהרש"א דצריהס דאף על גב דשפיר יש לומר דרבי יוחנן סבירא לי' כרבנן צדין מחילות מכל מקום צין לרבנן וצין לרבי יהודה אין חייבין, ונ"ע דהא אין זה תלוי זה צוה וכיון דקיי"ל דג'

ומכאן, ונ"ל ללא מתפרש גמורה דהא מן התורה הוי רשות היחיד בלחי, כדאמר י"ב צ' ב', וזה ניחא לרב יהודה שם אצל לרבא שם דלחי נמי משום היכר שפיר איכא למעוטי, אצל יש לומר דתירוצס קמא לרבא דלדידי' לאו משום ציטול רבים נגעו אלא משום שאין לחי מחילה, והלכך אין ראוי' ממתני' דיש לומר דצנורת הפתח מייירי, וומיהו קשה דהא רבי יהודה אית לי' עירובין כ"ב א' אמו רבים ומבטלי מחילות וכיון דסבר ג' מחילות דאורייתא אין התיר צנורת הפתח, ויש לומר דאפילו הכי מתניתא עדיפא לי' דמפרש צהדיח רשות הרבים] ותירוצס צתרא לרב יהודה דטעמא דרבנן משום ציטול רבים.

ו) עירובין י"ב צ' ב' תוד"ה איתבי' ואפי' רבנן לא אסרי אלא דמדרבנן צעו ג' מחילות, נראה כונתם דצחמת פליגי רבנן אדרבי יהודה אפי' בלא צקיעת רבים כגון מצוי מפולש לכרמלית אינו ניתר בלא צנורת הפתח כדאמר לעיל ז' א' י"א א', ולזה כתבו לרב יהודה אינו אלא מדרבנן, אצל מן התורה מצוי מפולש הכשירו בלחי הוי רשות היחיד, ואפי' ברשות הרבים אינו אלא משום דרבים מבטלי מחילות כדאמר כ"ב א', והיינו נמי טעמא דאמר שבת ו' א' דאינו רשות היחיד

• פשר חזון •

או דרבנן דרבי יהודה פליגי עלה אפי' לזרוק או דעכ"פ הך ברייתא פליגי עלה, ובפשטא דמילתא דמכח הברייתא שמעינן דרבנן פליגי עלי' אפי' לזרוק, וא"כ איך כתבו ואפי' רבנן וכו' ומאי פריך הש"ס וצ"ע, עכ"ל. ונראה כוונת הגרעק"א להקשות שהרי בשבת דף ו' הנידון בסוגיא בשיעור המחיצות וכדמשמע מהלשון גמורה, וכמש"נ בסק"א ע"פ רש"י, ומבואר שם בגמ' דרבנן בעו ג' מחיצות מדאורייתא וא"כ אפי' נימא דברייתא דהכא כרב יהודה, י"ל דרבא ס"ל כברייתא דהתם, וכך הקשה בררוש וחיידוש, ע"ש, וביותר קשה דבסוגיא שם משמע דגם מח' רבי יהודה ורבנן היא בשיעור מחיצות וא"כ מה קו' הגמ', וע"ז תי' החזו"א דבאמת כל הנידון בשיעור המחיצות, אבל אין הנידון על המח' האם מהני ב' מחיצות ולחי, אלא על שיטת רבי יהודה בב' מחיצות שבוה רבנן פליגי עלי' מדאורייתא, והסוגיא בשבת דף ו' אולא גם כרבי יהודה, ומש"כ תו' כאן דרבנן פליגי מדרבנן הכוונה למח' בב' מחיצות ולחי: ומיהו מסתבר לי' אחרי שנחבאר בדברי רבינו שהגמ' בדף כ"ב המ"ל דרבנן לא אתו רבים וכמ"ש בתוס', ומהברייתא בשבת גם אין ראוי' הוצרך לבאר דמה שהקשו בגמ' כ"ב א' מרבנן ארבנן דס"ל דלא אתו רבים, הוא מסברת הגמ'.

ז) ופי' מהרש"א דבריהם. דמ"מ הא דקאמר רבי יוחנן חייבין עלי' משום רה"ר הוי דלא כמאן, ובין לרבנן ובין לרבי יהודה מיייתי חולין לעזרה וכו' ודו"ק: דהא אין זה תלוי. ה"י מקום לפרש כוונת מהרש"א דקו' התו' היא, דאע"ג דסבר רבי יוחנן דאתו רבים ומבטלי שם ד' מחיצות, במקום דאיכא ב' מחיצות שלימות, מחזקות את כל המחיצות, ובכה"ג ודאי מודה דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, כיון שנצטרפו המחיצות המעולות של רבי יהודה והמחיצות המעולות של רבנן, ונראה קצת שבר"ן הקשה כך, אבל בתו' לא משמע כך ממה שהקדימו כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר לי' כרבי יהודה, דמשמע דמחמת דס"ל כוונת' בביטול מחיצות, ס"ל כוונת' בשיעור מחיצות, ובשו"ת בית אפרים סי' כ"ו (דף ל"ט ב') תי' דכיון דמחיצות הלי"מ, וכו"ע ס"ל דכך נאמרה הלכה דרבים לא מבטלי מחיצתא, וסבירא לי' לרבנן דזה קאי על שם ד' מחיצות, אבל ב' מחיצות לאו דאורייתא כלל, ורבי יהודה סבר דב' מחיצות דאורייתא, ומסתבר טפי לאוקמי הלי"מ דרבים לא מבטלי אהא דאיכא ב' מחיצות דאורייתא מלאוקמי על שם ד' מחיצות דליכא ב' מעלייתא, (ועי' להלן סי' י' סקי"ב) ולפי"ז א"ש דברי התוס',

ו) תוכן דברי רבינו, דנח' בגמ' רבא ורב יהודה האם לחי מהני מדאורייתא למחיצה שלישית, והביאו ראוי' מברייתא דב' בתים בשני צידי רה"ר דהוי רה"י ע"י לחיים, ופירשו תוס' את הראי' דרבי יהודה שם מתיר לטלטל, ורבנן דפליגי עלי' ובעו ג' מחיצות הוא רק מדרבנן, ופי' רבינו דבריהם, כיון שיש שני מחלוקות בין רבנן לרבי יהודה. א. האם אתו רבים ברה"ר ומבטלי מחיצתא מה"ת. ב. האם מדרבנן בעינן ג' מחיצות להתיר טלטול, וכוונת תוס' למחלוקת השני', דמה שרבנן מצריכין ג' מחיצות הוא רק מדרבנן, וכרב יהודה דב' מחיצות ולחי הוי רה"י מה"ת, ואמנם ע"פ האמת רבנן חולקים על רבי יהודה ברה"ר גם מדאורייתא, ומטעם דאתו רבים, ושאר דברי רבינו יתפרשו להלן: נראה כוונתם. בדברי החזו"א תתישב קו' הבה"ל ריש סי' שס"ג ד"ה אסרו שהוכיח מהסוג' בשבת דרבנן פליגי אדרבי יהודה גם מדאורייתא, כיון דרבים בוקעים בין המחיצות, (וכך פי' בבה"ל קו' הגרע"א, ולהלן יתבאר עומק נוסף בקו' הגרעק"א). ותי' החזו"א דבאמת פליגי רבנן מדאורייתא משום דינא דאתו רבים, אבל הכא לגבי מח' רבי יהודה ורבא אי בעינן ג' מחיצות מדאורייתא יש ראוי' מברייתא כי בנידון זה רבנן פליגי רק מדרבנן, וכך מתפרשים דברי רש"י שם שכ' בב"י הראי' דאפי' רבנן לא פליגי עלי' אלא ברה"ר אבל במבוי מפולש לא דכוונתו דלא פליגי עלי' מדאורייתא אלא ברה"ר משום דאתו רבים אבל במבוי מפולש מודו לי' דמדאורייתא הוי רה"י ע"י לחי: דאמר שבת ו' ב'. נתבאר לעיל סק"א ב' פירושים בזה, ובבה"ל מבוי' שפי' הסוג' שם משום ביטול מחיצות, ע"ש: ובתו' לק' כ"ב א'. הקשו בגמ' מרבנן דא"צ לסלק דרך הרבים בפסי ביראות, אדרבנן דב' בתים בב' צידי רה"ר דאתו רבים ומבטלי ללחי וכמש"נ סק"א, ונראה כוונת רבינו דכוונת תו' במש"כ דהוה מצי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה בברייתא דב' בתים אלא מדרבנן, דהוה מצי להעמיד כל שיטת הגמ' משום דאין מחיצות, ולומר דרבנן ס"ל דלא אתו רבים כדאי' במתני', ומש"כ בברייתא דב' בתים דלא הוי רה"י יתפרש משום דאין מחיצות ולא דווקא רה"ר, וכמש"נ הברייתא בסק"א אליבא דרבא, כיון דכל ההוכחה דהסוג' אולא אליבא דרב יהודה, היא מת' הגמ': ונראה דאף מברייתא דשבת. הגרעק"א בגליון הש"ס י"ב ב' הקשה עמש"כ תו' דמדרבנן בעי ג' מחיצות, הא מצינו מאן דפליגי על רבי יהודה בברייתא דשבת דף ו', וזהו רה"י גמורה, ואמרינן עלה ואמאי קרי לה גמורה וכו' אבל לזרוק מודו קמ"ל, הרי מברייתא זו מוכח

דקיי"ל כר"י זחא אלז אין כן דעת הרמב"ם וסוגיא דשנת ו' ז' ללא כר"י, וכמש"כ סק"ג ועי' תוס' ישנים שם ד"ה ולא ולכאורה יתכן קושיהם למאי דמשני התם דאיכא ז' מחילות כו'

מחילות צעינן, ורזים מצטלין מחילות שפיר קס דינא דחייב חטאת ונ"ע [שו"ר שכ"כ ריטב"א וכ' דאפי' צעומד מרובה סצירא לי' לר' יוחנן דאתו רזים ומצטלי מחילות, ודעת ריטב"א

פ"ד חזון

לקבוע הלכה כרבי יהודה, ובהה"ל סי' שס"ד ד"ה ואחר ציין לדבריו, אלא שכתב בהה"ל סי' ר"ח ס"ט ד"ה אינו שאין בידו ספר בית אפרים, ואפשר שאם הי' רואה תשובות הבית אפרים, שהי' גדול כדורו של המשכנות יעקב והאריך להשיב על דבריו ולקבוע הלכה כחכמים, הי' גם הוא מודה להקל בזה וכדעת רבינו: ולכאורה וכו'. בגליונות הגרד"ל כתב "דלפמשי"כ מענין עגלות לרבי יוחנן אליבא דרבי יהודה על כרחך כן הוא, וכונתו למוש"כ בהערות שאחרי ספר קרית מלך רב, ושם כתב דמהא דמושיט בעגלות יש לעי' לרבי יהודה דס"ל אליבא דרבי יוחנן סוכה ט"ז ב' דמחיצה תלויה מתרת מה"ת, ואיהו הוא דאית לי', עירובין ז"ה א', דב' מחיצות דאו', אי"כ הו"ל לפ"ז רה"י בין עגלה לעגלה, ואי"כ מושיט לדידי' היכי משכחת לי', עכ"ל. וכונתו בגליון דעל כרחנו לומר דרבי יוחנן ס"ל בדעת רבי יהודה דג' מחיצות דאו' וכתב בתרא בתוס', דאל"ה יקשה איך משכחת לי' מושיט בעגלות, ובאופן אחר יש ליישב הקושיא דנהי דס"ל לרבי יהודה דמחיצה תלויה מתרת מדאו', לא הוי מחיצה אלימא כ"כ, ולא מהני אלא בדאיכא ג' מחיצות, וכע"ז כתב החזו"א במכתב דאפשר דלרבי יהודה לא מהני מחיצות של עומ"ר לב' מחיצות דאו' (אמנם במכתב החזו"א שהובא להלן יוצא שר' יוחנן נוקט בדעת רבי יהודה שב' מחיצות דאורייתא, ודלא כהנ"ל): ולכאורה יתכן קושייתם. הי' מקום לפרש קו' התוס' עפמשי"כ בתוד"ה קשיא דס"ל דלרבי יהודה בדאיכא ב' מחיצות, אע"ג דלא מהני לעשות רה"י, מהני דלא מבטלי רבים למחיצה השלישית, וא"כ ריו"ח דס"ל כרבי יהודה דאתו רבים, ע"כ דלא ס"ל הכי אלא בדליכא ב' מחיצות המגינות מפני הרבים, כיון שזו שיטת רבי יהודה בכיטול מחיצות, ובהו מיושבת הקו' לדליל על התוס', וכך הביין הרב פלצינסקי בפשט החזו"א, עי' במכתביו, והחזו"א שאל על הבנה זו שהתוס' קאי לת"י בתרא בתוד"ה קשיא, כיון דע"י כח ב' מחיצות גם צו"ה לא מתבטלת מחמת בקיעת רבים, א"כ ע"כ גם האמצע רה"י (א"ה), ולהלן ד"ה הנה הבאנו בהרחבה ביאור רבינו בזה, ובשלמא לת"י קמא (דרבים לא מבטלי ב' מחיצות דאו') צו"ה מתבטלת אלא החצות רה"י משום ב' מחיצות, ובהו מחלקינן בין חוצות ירושלים לאמצע הפילוש, אבל לתירוץ בתרא הרי יש כאן ג' מחיצות שאין הרבים מבטלים לר' יהודה, ע"כ, וע"כ שדברי התוס' קאי רק לפי האמת דב' מחיצות דאו' לרבי יהודה, וכ' החזו"א דאחרי שהתו' בד"ה חייבין דקדקו להקשות רק אי ב' מחיצות דאורייתא, הרי דלתירוץ בתרא לא קשיא דודאי רבי יוחנן ס"ל דאפי' איכא ב' מחיצות שלימות אתו רבים ומבטלי, ע"כ, כיון דלתירוץ בתרא אין הכרח לומר דב' מחיצות אינם מתבטלות, אמרינן דמתבטלות ומש"ה בעי דלתות ננעלות בירושלים, אבל לת"י קמא דמבואר בגמ' דבאיכא ב' מחיצות לר' יהודה לא אתו רבים קשה מירושלים דיש לה ב' מחיצות, וצ"ל שהיתה מפולשת מד' צדדים, והחזו"א פירש מש"כ בספר דלתירוץ בתרא תתכן קושייתם ותירוץ, דהכוונה דלתירוץ בתרא י"ל דרבים מבטלי מחיצתא אפי' אם ב' מחיצות דאורייתא (א"ה), היינו דלת"י קמא מבואר בגמ' שבב' מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה, אבל לת"י בתרא אין לזה הכרח, אלא שב' המחיצות מחזקות את המחיצה השלישית, אבל מצד ב' המחיצות י"ל דאמצע הפילוש רה"י דנהי שאין רבים בוקעין דרך המחיצות עצמן אלא שבוקעין באויר שבין מחיצה זו למחיצה זו, מ"מ מתבטל כח המחיצות ובקיעת הרבים חשיבא רה"ר ולא רה"י, ואלימא כח ב' מחיצות שלימות וצו"ה כזה להלחם עם הבקיעה שלא תתבטל, ובהו י"ל דמקום המפולש נעשה רה"ר ע"י הבקיעה

דאי נימא דרבי יוחנן כרבי יהודה דסבירא לי' בשם ד' מחיצות דמבטלי, אם כן ע"כ לומר דהל"מ דרבים לא מבטלי מחיצתא היינו בב' מחיצות דאו', וכמו דסבירא לי' לרבי יהודה, ע"ש: ודעת ריטב"א. נראה לפתוח הר"ת, דקיי"ל כרבי יוחנן בהא, דזה משנית בריטב"א, ולהלן, דסוגיא בשבת דלא כרבי יהודה, דזה משנית בסק"ג, והכוונה לנידון אם אתו רבים, וצ"ע: אין כן דעת הרמב"ם. יש להביא כאן דברי החזו"א להלן סי' מ"ג ס"ק ד' וז"ל שם, ולענין הלכה נראה דנקטינן דבשם ד' מחיצות לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצות כרבי אלעזר כ' א' ודלא כרבי יוחנן, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כוותי' דחכמים וברייתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מהל' שבת הלכה ל"ג, וכן דעת הגה"מ שם והביאו רא"י מהא דפ"ק דשבת (ונראה דהוכחת רבינו ממש"כ בהג"מ אות ט' את הרא"י מפ"ק דשבת, דהכי ס"ל, ולא שכתבו כחכמים רק בדעת הרמב"ם) וכן נראה דעת תוס' ישנים שם ד"ה ולא (שם כתבו דלא בעי למימר דזו היא רה"ר גמורה למעוטי דרבנן דאם הי' רה"ר מפסקתו, וזו היא רה"ר למעוטי אידך דרבנן דמי שיש לו שני בתים דלא הוי רה"ר, דלחי וקורה משום מחיצה, דזהו לא מסתבר, ועוד ניחא לי' טפי לאוקמי כרבנן, והוכחת רבינו מהתי' השני שהלכה כרבנן, אמנם אפשר דכיון דקיי"ל כרבנן באידך, ובלא"ה הרי חד דלא כהלכתא, ניחא לי' לאוקמי כרבנן) וכ"ה בהגהות אשר"י ברפ"ב (שם כתב בשם או"ז דכל היכא דאיכא ב' מחיצות מעלייתא אפי' רחב ט"ז אמה ובקעי ס' רבוא לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא וכן בשל ד' מחיצות כמו פסי ביראות, ובמש"כ ב' מחיצות, עי' בחזו"א שם שהקשה ע"ז, ועי' בבית אפרים סי' כ"ז (דף מ') מה שכתב ליישב דברי הג"א, ע"ש) וכ"כ הרע"ב בפירוש המשנה, גם הר"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגית הגמ' וסתמא קיי"ל כחכמים (בדעת הר"ף יש מבוכה גדולה, כיון שהרמב"ם שהוא תלמיד תלמידי דהר"ף ושמעתתי' בפומי' כולי יומא פסק כחכמים משמע שפי' כך דעת הר"ף, וגם הרא"ש העתיק כהר"ף, ובסוכה פ"ק סי' ט' בשם ראב"ה כ' שמותר לטלטל בפסי ביראות, ובלבד שלא יהיו בחצר, וכשהעתיקו בטור סי' תר"ל הוסיף בלשונו שפסי הביראות ברשות הרבים, ולכאו' משמע שא"צ לסלק לצדדים את דרך הרבים, וא"כ מבואר שהטור פסק בדעת הרא"ש כחכמים, וכך כתב בבית אפרים בדעת הר"ף. אבל הרמב"ן במלחמות ה' בדף ו' א' בדפי הר"ף כתב דריו"ח ס"ל כרבי יהודה, וסיים שזה דעת הר"ף שפסק כרבי יוחנן, ע"ש. גם הרשב"א כתב שהר"ף פסק כריו"ח ודלא כרבי אלעזר וכ"כ המ"מ, מבואר דס"ל דרבי יוחנן כרבי יהודה, וא"כ דעת הר"ף דלא כרבנן, וגם מהטור אין כ"כ רא"י משום דאיירי שעושה סוכה בין הפסין, ואפשר דזה נחשב סילוק מספיק של דרך הרבים לצדדין, וצ"ע). עד כאן הדעות שהובאו בחזו"א שהלכה כחכמים, ובבית אפרים כתב שכך דעת השאלות ובה"ג, וגם בראב"ה סי' רל"ב כ' שאין הלכה כרבי יהודה בזה, וכ"כ באו"ז סי' קכ"ט. וכך מבואר באחרונים להלכה, במג"א סי' שס"ג סק"ל, בשו"ת כנסת יחזקאל, ובחתי"ס סי' פ"ט, ובשערי ציון סי' שס"ד, ובאבני נזר סי' רס"ה ועוד הרבה בעלי תשובות שכתבו בתוך דבריהם בפשיטות שהלכה כחכמים, ומשמע שכך הי' מקובל בישראל, אבל כבעל המאור פרק ב' ובחידושי הריטב"א ו' ב' פסקו הלכה כרבי יהודה, והו"ד בבית מאיר, וכך מבואר בר"ן כ"ב ב' ובראב"ד בכתוב שם בהשגות על הרז"ה ריש פ"ב ומאירי כ"ב ב' והשלמה, ולעיל הבאנו עוד מגדולי הראשונים שפסקו הלכה כרבי יהודה, ובתשובות משכנות יעקב האריך בזה

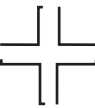
ופי' בתוד"ה קשיא, לחד פירושא לרבי יהודה כל דליכא צ' מחילות לא אמרינן תו אחו רביס ומצטלי, אף אי צעינן ג' מחילות דאורייתא, וזוה תקשה אי רבי יוחנן כרבי יהודה אמאי חייבין ויתכן נמי תירוצא שלאמנע הפילוש קאמר שאין כאן צ' מחילות, והנה מצואר מתירוצא דאף על גב דצ' מחילות דאורייתא מכל מקום לא חשיב כסתום שיהא המקום הפתוח לאויר רשות

היחיד, הנעשה על ידי צ' מחילות, כסתום, ומיהו אי עשה לחי למאי דקיי"ל דחשיב כמחילה הוי רשות היחיד אף אמנע הפילוש, ועי' לעיל סי' א' ס"ק מ"ה.

ח עירובין ו' צ' תוד"ה וכי תימא ויש לומר דמעיקרא סלקא דעתך כו' היא דיתר על כן איירי צמצוי כו' הא

פ"ש חזון

מחיצות, וברה"ר עוברת בחוצותי ודאי אמצע הפילוש רה"ר, דהרי מחיצת הלחי מתבטלת בבקיעת הרבים. אבל בליכא בקיעה נראה אמצע הפילוש רה"ר: לא חשיב כסתום. וכי החזו"א במכתביו דאפשר דאפי' בחד פרצה כזה * מקום שאין לו ב' מחיצות אינה רה"ר דכיון דאין כאן רק ב' מחיצות לא יחיבין גם קולא דסגי בעומד מרובה, וכוונתו לבאר מדוע אמצע הפילוש חשיב כרמלית לרבי יהודה, אע"ג דלדידן ודאי אינו כך, אלא שכל נקודה שהרחבונה ומצאנו לה מחיצות הן מחיצות, וכל התמונות כשרות בה, אלא צ"ל דב' מחיצות לרבי יהודה שאני בזה דלא חשיב כסתום במחיצה שלישית ורביעית, אלא שהוא עצמו חשיב רה"ר, אבל לא חשבינן הרוח השלישית כסתומה בעומד מרובה כדי להתיר אמצע הפילוש, כיון דאין כאן רק ב' מחיצות לא יחיבין גם קולא דסגי בעומד מרובה: ומיהו אי עשה לחי. לכאור' אינו רה"ר אלא מדאו' כיון דיש כאן ב' מחיצות ולחי, אבל מדרבנן אסור לטלטל. וכך מבואר בסי' א' ס"ק מ"ה דין כ"א ציור ס"ד * דלא מהני להו פס, משום דלא דיינינן בעומד מרובה לעשות מחיצה אלא לעשות רשות, והכא דלא הוי רק ב' מחיצות אכתי לא הועיל למחשב רה"ר, עכ"ל. וכוונתו דסוף סוף אין שום מקום המוקף בג' מחיצות, ומש"ה א"א לומר דיש כאן ג' מחיצות אע"פ שהרשות מתרחבת באמצעה: סי' א' סקמ"ה. כוונתו למה שנתבאר שם בדין ג' דמוכח מהא דאמר ח' א' במבוי כלה לרחבה, דברחבה כלה לרחבה כה"ג לכ"ע שתייהם מותרות והיינו בעשוי כזה * והוסיף בזה ביאור במכתבים, ובין הדברים כתב דאף שאין בידינו לחלק בין ב' מחיצות לרבי יהודה לב' ולחי לדידן, אנו מוכרחים לומר כן מחמת סוגיא ח' א', ע"ש.

ח תוכן דברי רבינו להקשות ב' קושיות עמש"כ תוס' דבגמ' משמע דברייתא דב' בתים איירי ברה"ר גמורה רחבה ט"ז אמה, וקשה דלא התייר רבי יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש, ותירצו בתי' קמא דמעיקרא ס"ד דמייירי ברחב ט"ז אמה, אבל לפי המסקנה איירי במבוי המפולש ואינו רחב ט"ז ובאמת מפרשינן בדעת חכמים דאמרו אין מערבין רה"ר בכך, בכך הוא דלא מערבא אבל בדלתות מערבא, אע"פ שאין נעולות, ולא קשה מירושלים דהוה רחב ט"ז אמה, עד כאן דבריהם. ועי' הקשה החזו"א דבסוגיא ברי' כ"ב מבואר בשיטת רבנן דלא הוי רה"ר משום דרבים בוקעים תוך המחיצות, א"כ משמע שיש ט"ז אמה בין המחיצות כיון שרק בקיעת רבים של רה"ר מתבטלת המחיצות, ועוד קשה (גם לולי דברי התו' בתי' קמא כאן) מפסי ביראות דמבוי שם בכל הסוגיא דאי לא מהני שם ד' מחיצות, אתו רבים ומבטלי לפסי ביראות, אע"ג שאין בין הפסין ט"ז אמה, וליישב כל זה כתב רבינו מהלך שאינו מתיישב בדברי התו' כאן וכמו שיתבאר להלן, אבל יש לפרשו בביאור דברי תו' ברי' כ"ב, דתו' שם הקשו איך מקשה בגמ' מפסי ביראות שאינם רחבין ט"ז אירושלים דהוי רחבה ט"ז אמה, ותירצו שהי' לירושלים צוה"פ, ופי' רבינו כוונתם בתירוצם דכשבים לרון אם הוי רה"ר לבטל מחיצות, אין דנים אם אחרי שנבטל את

אע"ג דחוצות ירושלים תשארנה רה"ר (הי' מקום לפרש שהוא משום דצוה"פ מתבטלת כלפי אמצע הפילוש, אבל למהלך החזו"א אין מקום לזה, ונקודה זו צריכה עיון אצלו וכמש"נ בדבריו שהבאנו להלן) וכ"ה דעת רשב"א בפלטיאות שבכרכים אע"ג דלתות העיר נעולות, עכ"ל. (דבריו צע"ק, דביאר כוונת תו' בצורתה החיצונה של הלכה זו משום דמקום זה מגולה לכל העולם מד' רוחות, ולכאור' אי"ז שייך כלל לסברת הרשב"א, וסברת הרשב"א בפלטיאות היא דמקום שיש לו סיבה עצמית לרה"ר כפלטיא שהוא מקום התקבצות הרבים, לא אכפת לן במחיצותיו, אבל דרך הרבים המוקפת מחיצות אינה רה"ר וצ"ע. ועי' במכתב החזו"א שהובא בסוף הספר, ועי' בשו"ת אבני נזר סי' רס"ה אות כ"א שכתב כרבינו שמקום הנעשה רה"ר בעומד, שוב אין הרחוב הפתוח לו רשות הרבים, ונקט דמש"כ תוס' באמצע הפילוש איירי בפלטיא, יעוי"ש): ויתכן נמי תירוצם. לפי פשוטם של דברי החזו"א, כוונתו דגם התירוץ א"ש לפי' בתרא בתוס' קשיא, וא"כ צ"ע מה שהמשיך אח"כ דמבואר מתירוצם גם למ"ד ב' מחיצות דאו', אבל למשנת' במכתבים שהובאו לעיל דכל דברי התוס' הם דוקא אי נימא דב' מחיצות דאו', וכמו שנקטו בלשונם ברה"ר חייבין, ומש"כ בחזו"א דלפי' בתרא יתכן תירוצם, הכוונה דלפי' קמא מוכרח שגם אמצע הפילוש רה"ר, וא"ש המשך דבריו דמה שמבואר מדבריהם הוא למ"ד ב' מחיצות דאו': והנה מבואר מתירוצם. החזו"א במכתביו ביאר את כוונתו, שאין הנידון עד כמה כח הבקיעה לבטל אלא הנידון בדיני מחיצות, ודעת תוס' דאפי' בחצר דליכא בקיעה כזה * לרבי יהודה דב' מחיצות דאורייתא, החלק שבין ב' המחיצות רה"ר מכח ב' מחיצות, והאמצע המפולש כרמלית, שאילו הי' כח למחיצות לעשות גם האמצע רה"ר לא היו רבים מבטלים, כמו דחוצות ירושלים עצמן הוי רה"ר לרבי יהודה משום דב' המחיצות אינם מתבטלים, ואותן המחיצות עצמן מהני גם לאמצע הפילוש, משום דב' מחיצות לרבי יהודה גודרים בגדר דיני גם השלישית והרביעית, דמקום החבוי בין ב' מחיצות נעשה חטיבה מיוחדת והתיחדות ניכרת ומספקת לדין רה"ר, והצורה הזו כסתומה כל סביבי, ואמצע המפולש הוא שטח אחד עם רצועותיו היוצאות, אלא ודאי הפילוש זקוק לעולם למחיצה השלישית דהיינו לצוה"פ שבמחיצה השלישית, וכיון שרבים מבטלי למחיצה השלישית לא מהני צוה"פ ובעינן דלתות נעולות, אבל בחצר ומבוי מהני צוה"פ במחיצה שלישית לעשות אמצע הפילוש רה"ר מה"ת, ואין אנו עומדים על טעמם של רבותינו בעלי תו' בדין אמצע הפילוש, דאפי' בחצר דליכא בקיעה, האמצע המפולש כרמלית, כיון דאמצע הפילוש וחוצות היוצאות הן חצר אחת בתמונה מעוקמת, ואם הן סתומות בסופן בכל סביבותיהן, הן הנה המחיצות שאמרה תורה לגדור את שטח המוקף מהעולם המקיפו, וזו הקושיא בסי' מ"ג סק"ג, וצורתה החיצונה של הלכה זו הוא משום דמקום זה מגולה לכל העולם מד' רוחות, ודברי תו' חידוש הן ואין לך בהן אלא חידושן, ואם יש למבואות ולחצרות לחי בראשן מהני לעשות אמצע הפילוש רה"ר מה"ת, דכל מקום מסוים שכל סביביו רה"ר גם הוא רה"ר, ולא יצא מכלל זה אלא בזמן שרה"ר שסביביו אין לה רק ב'

אלא משום דג' שלמות זעין לענין טלטול, וז' ולמי מן התורה, אפשר שזהו כונת מהרש"א בדברי תו' שם, וז"ל, ונראה דלפי זה ל"ל דהיכי דאריך רשות הרבים לארך המזוי ובקעי בני רשות הרבים, מבטלי מחילות ובאמת זכה"ג לא מהני גם דלתות זעין נעולות, והיינו נמי טעמא דפסי ביראות, אף על גב שאין זנייהן רשות הרבים מכל מקום בטל מחילותיהו, וכן זמזוי מפולש כה"ג אף דאית לי' למי אינו רשות היחיד מן התורה, ועפ"ז יתפרשו דברי תו' כ"ז א', ומה שהאריכו זלשונם דאיכא לורת הפתח היינו לפרש איזה מחילות יש זלל דלתות, ועיקר כונתם דלא מסתבר לי' לחלק, בין ט"ז שבין המחילות איכא שיעור רשות הרבים, ובין י"ג ושליש, שאין שיעור זה מוסיף בקיעת רבים, ואי משום שהוא מוסיף שיעור רשות הרבים וכריך לזטל רשות הרבים זה אינו כיון שיש לורת הפתח הוי הרחב בין מחילות ולא חל עלי' חשיבות רשות הרבים כלל, אצל דצריהם דהכא אי אפשר לפרש ק.

ט) ובהג"א מבואר זהדיא לדינא כמש"כ בדברי תו' כ"ז א', שכתבו לדינא דלא ארך המזוי לארך רשות

דלתות מיערבא, תימא דאם כן למאי דקיי"ל כה"ק גם בצורת הפתח מיערבא דזמזוי מפולש לא שייך אמו רבים ומבטלי מחילות, ואם כן מן התורה הוי רשות היחיד זלמי לרצ יהודה לקמן י"ז ב', וסוגיא דשבת ו' ז' דמסקינן דמן התורה אינה רשות היחיד ל"ל זב' מחילות זלל לחי, וכמו שכתב סק"ו, אם כן איך נפרנס סוגיא דלקמן כ"ז א' דמסקינן זטעמא דרזנן דאמו רבים ומבטלי מחילות, משום דליכא שם ד' מחילות, ועוד זפסי ביראות גופי' תקשה דלא משכחת לי' שיהא רשות הרבים מפסקתן כיון שאין זנייהן רק י"ג ושליש, והוי זנייהן כרמלית מן התורה, והוי זאמת קושיה תו' שם ד"ה והאמר רבי יוחנן, אצל תירוצם אינו מוצן שכ' כיון דצירושלים היה לורת הפתח לא היה לרבים זבקעי לזטל, ותימא דהלא גם לרבי יוחנן זמזוי מפולש מהני לורת הפתח או דלת זלל נעילה, ומכל מקום זרשות הרבים ענמה לא מהני ואם כן שפיר יש לומר דמודה רבי יוחנן זפסי ביראות דלא אמו רבים ומבטלי כיון שאין זנייהן רשות הרבים, וקושיא ראשונה דמאי פריך דרזנן אדרזנן כיון דרזנן ז"ג ושליש איירו על כרחק לאו משום זיטול מחילות קאמרו,

פ"ד חזון

לא היו רחבין אלא י"ג, דהך קושיא לא מתרצא בתירוצם: ונראה דלפי זה, היינו לפירוש קמא בתוס' דף ו' ב', סבירא להו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, גם במקום שאינו רה"ר, אם בקיעתו היא בקיעה של רה"ר, שהמבוי לאורך רה"ר, אתו רבים ומבטלי מחיצתא: ועפ"ז יתפרשו. תוס' שתירצו שהי' לירושלים צוה"פ, וכונתם דאע"פ שהמקום רחב ט"ז אמה, כיון שיש לו צורת הפתח והוא מוקף מחיצות אינו רה"ר, ומהא דחזינן שאעפ"כ אמר רבי יוחנן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, מבוי דרבים מבטלי גם במקום שאינו רה"ר, ואע"פ שבירושלים אחרי שתתבטל הצוה"פ יהי' רה"ר כיון דרחב ט"ז אמה, ובפסי ביראות גם אחרי זיטול המחיצות לא יהי' רה"ר כיון שאין בו ט"ז אמה, לא מתחשבים במה שיהי' אחרי הבקיעה, ומצד עצם החילוק בשיעור הרחוב מסתבר לתו' לחלק בין ט"ז לי"ג, אם אין חילוק באיכות הבקיעה: ומה שהאריכו בלשונם. בהא דצוה"פ חשיב מחיצה, כדאמר בפ"ק אם יש לו צוה"פ א"צ למעט, ואפי' לרב דאתנ"י צריך למעט מודה הוא דמה"ת מהני וכו', ובשלמא לפי ההבנה הקודמת בתוס' כאילו יש לצוה"פ כח מיוחד ומש"ה נחשב כאילו אין בין המחיצות אלא י"ג יותר מובן מדוע תוס' האריכו לבאר כאן הא דצוה"פ חשיב כמחיצה, אבל למה שפי' רבינו שכל הנידון הוא שהמקום מוקף מחיצות ואינו רה"ר, הוצרך לבאר שלא ביארו תוס' הא דצוה"פ הוי מחיצה אלא אגב אורחא: אבל דבריהם דהכא. בדף ו' ב', שכתבו דלמסקנא ההיא דיתר על כן איירי במבוי המפולש ואין רוחב ט"ז, ובכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא, ולא קשה מירושלים דהוי רוחב ט"ז אמה, מבואר דכל הקושיא בדף כ"ב היא להו"א, ולמסקנא דמבואות שאינם רחבין ט"ז לא הוי רה"ר, מהני דלתות, משא"כ ירושלים דאע"פ שהי' לה צוה"פ אינו רבים ומבטלי מחיצתא.

ט) ובהג"א מבואר. ההגהות אשרי' הנ"ל הוא בשם הגהת סמ"ק לרבינו פרץ, ולא מצאתיו בהגהות הסמ"ק, אבל בכל בו הלכות שתופי מבואות סי' ל"ג הביא דברי הגהות הסמ"ק, וכן הובאה שיטה זו בתוס' תלמיד רבינו פרץ ולהלן נביא את השינויים ביניהם. ולשון הגהת אשרי' פרק א' סי' ח' הוא, הלכה כה"ק וסגי בצוה"פ, ודוקא בליכא בקיעה אלא מבני מבוי, אבל אם בקעי כל בני העיר מכאן ומכאן דרך אותו מבוי המפולש שאורך אותו מבוי כנגד הסרטיא והפלטיא או שהאורך [אולי זלל מכוון] נגד שערי העיר מכאן ומכאן, אז לא סגי בצוה"פ דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ואע"ג דלא הוי אלא י', והר"מ מאיברא אומר דלא סגי

המחיצות יהי' רה"ר, והביטול ורה"ר באין כאחד, אלא דאם יש מקום בלי מחיצות הוי רה"ר, ובוה ביארו הוכחת הגמ' כיון דהי' לירושלים צוה"פ, אלא ע"כ שא"צ שיהי' רה"ר במקום הבקיעה כדי לבטל מחיצות, אלא אפי' אם הרבים בוקעים במקום שלא נשלמו בו תנאי רה"ר מבטלים המחיצה, וא"כ צריכים לבטל גם בפסי ביראות אע"פ שאין זנייהם ט"ז אמה, ולהלן ס"ק ט' יבואר דעות הראשונים בזה, ע"ש: דקיי"ל כה"ק. כמש"כ בפשטות בשו"ע שס"ד סי"א אמנם הרשב"א צידד לומר דקיי"ל כחנניא וכמש"כ סק"ב וסק"י: דבמבוי מפולש וכו'. כמש"כ בגמ' ו' ב': איך נפרנס סוגיא לקמן. י"ל דכל הסוגיא דלקמן, קאי בהו"א בדף ו' ב' דאיירי ברחב ט"ז אמה (אמנם, דעת רבינו להדחק כדי לא לומר כך. משום דהסוגיא בדף כ"ב רוב יהודה, וכך הלכה וכמש"כ סק"א ובי, וא"כ אין לנו לומר דסוגיא זו קאי רק להו"א): בפסי ביראות גופי' תקשה. יש מקום לומר דכיון שאין משך הפסין אלא אמה לא חשיבי למעט שיעור ט"ז אמה ברה"ר, וכך יתרוצו תו' בתו' קמא על ראיית התו' מבין העמודים בשבת ז' א', ע"ש בהמשך התו', ובראבי"ה סי' שע"ט כ' דהני כולהו דמבטלי מחיצתא היינו דווקא ברה"ר גמורה דט"ז אמה רוחב, ואע"ג דאין בין הפסין רוחב ט"ז אמות, כיון שהם תקועין ברה"ר שרחב ט"ז אמות ובוקעין בין מבפנים לפסין ובין מצדיהן לשני ראשיהן מבחוץ, שייך למימר אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ובחידושי הר"ן דף כ"ב ג"כ הביא את הקושיא מפסי ביראות. וכתב שלדידי' לא קשיא, אבל לא פירש את נקודת החילוק בפסי ביראות: קושיית תוס' שם. דהקשו שאני ירושלים דהוי רחבה שש עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושליש, ובתוס' הרא"ש ותוס' רבינו פרץ מבואר יותר שהקושיא היא דהוי ט"ז אמה ומשום הכי הוי רה"ר וכמ"ש החזו"א, אבל בדברי יחזקאל סי' ה' אות כ' פירש פי' אחר בתוס', דס"ל דהי' גיפופי בירושלים וכמ"ש הריטב"א, וע"ז הקשו תוס' דכיון דלא הותר בפסי ביראות יותר מי"ג ושליש, א"כ אין לירושלים שם ד' מחיצות כיון דרחבה ט"ז אמה, וע"ז תירצו דאיכא צוה"פ, ומש"ה חשיב שם ד' מחיצות, ע"ש: אבל תירוצם. שתירצו שהי' צוה"פ אינו מובן שהרי זהו הנידון, דרבים ברה"ר מבטלים מחיצות, ועדיין קשה דשאני ירושלים שהיתה רה"ר, ומש"ה צוה"פ מתבטלת, משא"כ פסי ביראות דלא הוי רה"ר: וקושיא ראשונה אפשר שזהו כוונת מהרש"א. וז"ל, ק"ק דתקשי להו מאי פריך דרבנן ארבנן, דאימא הך דהוי לו ב' בתים בבי' צידי רה"ר, היינו ט"ז אמות, והך דפסין

שום פירוש לדצריהסן הרי דצצירא לי' דצצקיעת רצים תליא ולא דצין רשות הרצים.

(י) שר"ע שס"ד סעי' ז' וי"א לע"פ שאין ננעלות, נראה דדעת הרמב"ם כפי' המ"מ היא לא משום דהרמב"ם פסק כרצו אלעזר, ואם כן אין חילוק בין מצוי מפולש לרשות הרצים ואם כן מהני מן התורה לורת הפתח לרשות הרצים דאם כן מנ"ל להרמב"ם דאין לורת הפתח מהני מדרבנן, והרשב"א שפי' כן כתב בצאמת דהרמב"ם פסק כחנני' ואפי' צמזוי מפולש לרשות הרצים נמי, אלא נראה דהרמב"ם מפרש דהא דצעי רצין לנעול או אין רצין לנעול היינו אי סגי צלמות שאין נעילה מוסיק כלום לצית הלל, וצוה אין חילוק בין רשות הרצים למצוי, ומסקינן דראוי לנעול צעינן ודלא כרצו יוחנן דצעי נעילה א"י כיון דצעינן ראו לנעול נקט רצו יוחנן האי לישנא לקושטא דמלתא שהיו נועלין, ולפי זה לורת הפתח לא מהני לרשות הרצים מן התורה אף לדעת הרמב"ם וכמש"כ סק"ג, ועי' צמ"צ צצה"ל סי' שס"ד ס"צ ד"ה ואחר, לצד להקל צצורת הפתח מן התורה צצרות הרצים, ולמש"כ ליכא מאן דצצר הכי

הרצים לא מהני לורת הפתח, ולא מטעם ר"י דהוי איתו מקום רשות הרצים כמצואר צצצריהס, ועל כרחק טעמם מהא דמסקינן אהא דיתר על כן דלא מיערבא צצורת הפתח, אף על גב דאינו אלא י"ג ושלש וכן צפסי צצרות לרצו יהודה, ומיהו הוסיפו על זה מסצבא דכל שהוא צקיעה כעין צקיעת רשות הרצים, אף אם אין רשות הרצים מכאן ומכאן נמי לא מהני לורת הפתח כן מצואר צצצריהס שם, עוד מצואר שם דנסתפקו אי מהני דלתות או דצעי נעילה, ולכאורה מצואר צצוגין וכן לקמן כ"צ א', דאין חילוק בין צקיעה זו לצקיעת ירושלים ורצין נעילה דוקא, ואולי ספיקס משום דעת הרמב"ם דגם צצרות הרצים אין רצין נעילה אלא ראיות לנעול, ומיהו שאר פוסקים השמיטו דצרי הג"א, וצצצירא לי' כתירון צצצרא של תו' דצמקום הקצ"ר נמי הוי רשות הרצים, והלכך לעולם אין דין ציטול מחינות אלא צצרות הרצים עצמה, וצמ"צ צצה"ל סי' שמ"ה ס"ח ט' פי' דצרי הג"א דצכל הני גווי הוי רשות הרצים, ולישנא לא משמע הכי, ועוד שסיימו דאף על גב דלא צקעי ס' רצו מכל מקום צעינן דלתות דוקא [דעל כרחק מה שסיימו לענין טלטול לא היינו דלענין טלטול לא מהני תיקון מצוי אלא תיקון רשות הרצים דצלא תיקון מצוי אין

• פשר חזון •

פרץ בכל בו ובתוס' תלמיד הר"פ מבואר בהדיא שם כהחזו"א, ע"ש.

(י) כפי' המ"מ היא לא. צ"ל דעת הרמב"ם היא לא כפי' המ"מ דהרמב"ם פסק כרצו אלעזר וכו', ופי' המ"מ הוא בפ"ז הל' ל"ג וכן פי' הרשב"א בפ"י אחד: דא"כ מנ"ל לרמב"ם. כיון שהרמב"ם כתב בפ"ז ה"ג היאך מתירין מצוי מפולש עושה לו צוה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן, ובפשטות מבואר בזה שפסק כת"ק ולא כחנניא, וא"כ אם פסק לא כרצו יוחנן ולא כחנניא, מהיכ"ת לי' דבעינן דלתות שהרי אין בגמ' עוד מי שמצריך דלתות: דהרמב"ם פסק כחנניא. ומש"כ הרמב"ם בפ"ז ה"ג, צ"ל דאירי בפתוח לכרמלית מצד אחד דבכה"ג מודה חנניא דא"צ דלת וניתר בצוה"פ: אלא נראה. לדעת החזו"א שהרמב"ם פסק כרצו יוחנן, הוצרך לכאור מדוע כתב הרמב"ם בהל' י' דאינו צריך לנעול הדלתות בלילה, ופי' דהספק בגמ' בדעת חנניא אליבא דב"ה אם צריך לנעול הוא ספק כללי האם נעילה בפועל מוסיפה על הדלת, ומסקינן דראוי לנעול סגי, וא"כ מסקינן בזה שגם ברה"ר סגי ראוי לנעול, ואע"פ שהלכה כריו"ח דבעי דלתות, כיון דמסקינן שהנעילה אינה מוסיפה א"צ שיהיו ננעלות, ואפשר דריו"ח גם סובר כך, ונקט ננעלות רק משום דבאמת דלתות ירושלים היו ננעלות בלילה, וכך נראה מדברי התו' בפסחים ס"ו א' ד"ה תוחב שהביאו דברי רבי יוחנן וכתבו דלאו דווקא ננעלות אלא ראיות לינעל כדמסיק התם: ולפ"ז צו"ה. כיון שהרמב"ם פסק כריו"ח, לרבי יוחנן מדאור' אתו רבים ומבטלי צוה"פ, וכמש"נ: בבה"ל סי' שס"ד. ברה"ה והוא שננעלות בלילה כ' דלהרמב"ם אפילו לא היו דלתות כלל כי אם צוה"פ ג"כ אין חייב חטאת דפסק כרצו אלעזר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, כך כתבו האחרונים, ואע"פ מדרבנן צריך דלת גם לדעתו, עכ"ל שם, ובר"ה ואחר הקשה על מנהג העולם שמסתפקים בצוה"פ ברה"ר רחב ט"ז אמה, וכתב דהנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כרצו אלעזר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ולדידי' ודאי מן התורה סגי בצוה"פ ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן, דיש גם לרבי אלעזר בלא דלתות וכדמוכח מהרמב"ם ובזה אפשר דיש לסמוך על הדעה דאין רה"ר אלא בששים רבוא, ומ"מ לאו דרך כבושה היא דרוב הפוסקים העתיקו כרצו יוחנן דבלא דלתות נעולות יש חיוב חטאת, עכ"ל ע"ש: ליכא מאן דסבר. אף דבפשוטו המ"מ שכתב שהרמב"ם פסק כרצו אלעזר,

בדלת אא"כ ננעלת בלילה, ואפי' לפירוש רש"י דלא הוי רה"ר אלא בבקיעת ס' רבוא, ה"מ לענין חיובא, אבל לענין איסור טלטול לא, ואפי' בפחות מ', עכ"ל: ולא מטעם ר"י. היינו ר"י בעל התוס', דס"ל דרה"ר המתקצר הוי רה"ר באמצעו כמ"ש הרא"ש ותור"פ: כמבואר בדבריהם. נראה דהכוונה למה שכתבו דאפי' לרש"י דלא הוי רה"ר אלא בבקיעת ס' רבוא אע"כ אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ובאמת בכל בו ובתור"פ לא הוזכר דבר זה, אבל שם מוכח טפי, משום שקאי על הר"י בסמ"ק, וע"ז כתב הר"פ דכשבקעי בני העיר אתו רבים, והיינו אע"פ דלא הוי רה"ר, ע"ש: וע"כ טעמם. בתוס' תלמיד רבינו פרץ ו' ב' הביא דברי הר"פ דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ואע"פ דרה"ר אינו יכול להיות, דהא לא הוי ט"ז אמה, והאריך שם כדברי רבינו בדעת הג"א, ע"ש, וכך משמע בדברי הריטב"א ו' א' שהק' מאי פרכינן מירושלים שהיא רה"ר גמורה ותי' דכיון דטעמא משום דאתו רבים אין לחלק בין ט"ז אמה או פחות כיון דבקעי בה רבים, ע"ש (אמנם, בשעה"צ סי' שמ"ה סק"ט כ' בדעת הריטב"א דאפי' רחב רק עשר הוא רה"ר, וצ"ע, וכ"כ שם ובכה"ל גם בדעת הג"א, והחזו"א השיג עליו וכמו שיבואר להלן, וצ"ע): הוסיפו ע"ז מסברא. נראה דזה מבואר מסתימת הדברים, דכשבקעי כל בני העיר אתו רבים, ולא הזכירו כלל שיהי' רה"ר בעיר, רק שילכו כל בני העיר וכך משמע גם בדברי רבינו פרץ שהובאו בכל בו ובתור"פ, ע"ש: דנסתפקו אי מהני דלתות. שכתב דלא סגי בצוה"פ, וע"ז הביא דברי הר"מ מאיברא דלא סגי בדלת שאינה ננעלת, ובכל בו ובתור"פ מבואר בפשיטות דלא מהני דלתות אלא אם כן ננעלות בלילה, ע"ש: משום דעת הרמב"ם. שיתבאר להלן ס"ק י', ע"ש: ומיהו שאר פוסקים. הלא המה הרשב"א ו' ב' ובעבוה"ק ש"ב וש"ג והר"ן שם ע"א, הרא"ש סי' ח' והמאירי והשלמה וספר הבתים ואהל מועד, הביאם בקובץ שיטות קמאי ו' ב', כל אלו השמיטו דברי הג"א, ופי' רבינו השמטתם משום דלא ס"ל הכי, וכך שיטת השו"ע סי' שמ"ה ס"ט, ובחזו"א סי' מ"ד סקי"ב האריך בזה: ובמ"ב בבה"ל. ד"ה ושני ראשיהן הביא שאפי' אם לאורך כל העיר אין במבוי ט"ז אמה, כיון שכלה לאורכו לדרכים שיש עליהם שם רה"ר, ובקועים רבים דרך המבוי מזה לזה הוי רה"ר, וכ"כ בהגהות אשר"י פ"ק דעירובין ע"ש, עכ"ל. וכך משמע בשעה"צ שם ס"ק כ"ט, והחזו"א השיג עליו דלא משמע הכי בדברי הג"א, וכעת שנמצא דברי רבינו

מה קלה כיון דהוי סתום מזה ומוזה צעומד מרובה ואף על גב דצאמנעו הוא פרוץ צמלאו לא איכפת לן צוה וכמש"כ סי' א' ס"ק מ"ה, ונראה דעומד מרובה צקצה אחד של הרחוב מהני כיון דאיכא ג' מחילות, ומן התורה סגי בהכי, ואף את"ל דצדלמות ועולות צעי נעילה מכאן ומכאן היינו צומן שהן פתוחין אצל צלילה כשנעל אחת הוי אז רשות היחיד מן התורה, והלכך שיעיל נעילה לילה אף ציוס שהדלמות פתוחות סצירא לי להני פוסקים ז"ל דצעינן נעילה מכאן ומכאן, אצל צעומד מרובה צחד לד סגי, ואי כניסת הרחוב פחות מרחצ הרחוב ואיכא כניסה כנגדה צצתים שלמד הרחוב השני הוי עומד מרובה מצ' לדדין, וצמחלוקת שנוי עי' צמ"צ שס"צ ס"ק מ"ה, ולפי זה ז"ל דירושלים היתה צנוי' צאופן שהרחובות לא היו להן עומד מרובה, וכן לאחר שפרטו זה פרטות היה על אופן זה.

לדינא, איצרא נראה דעומד מרובה מהני מן התורה אף שפרוץ ט"ז אמה ורשות הרבים עוצרת צתוכו למש"כ סק"ג דקיי"ל כמתני' דפסי ציראות כ"צ א', ודלא כרבי יהודה כיון דאיכא שם ד' מחילות, וה"נ צעומד מרובה חשיב שפיר שם ד' מחילות, דזה עדיף מפסין, ואף על גב דהתם י"ג ושליש והכא ט"ז לא גרע צוה מן התורה כמש"כ תו' ו' צ', ואף על גב דאי עבד צין הפסין ט"ז אמה נראה דאינו רשות היחיד מן התורה, היינו משום שעיקר ענין הפסין הוא צהאי שיעורא אצל עומד מרובה הוא רשות היחיד מן התורה ואף שפרוץ ט"ז ורשות הרבים עוצרת צפרצה הוא רשות היחיד מן התורה ואין כאן רק איסור פרצה יותר מי' ומהני לורת הפתח, והלכך כל שיש צסוף הרחוב כניסה צין הצתים ורצצה ד' טפחים וארכה יותר על רחצ הרחוב מהני לורת הפתח

• פשר חזון •

הריבוע ניכר ונראה, ונעשה כל שביניהם רה"י, ע"ש: והלכך כל שיש. ביאור דברי רבינו, דכל הרחוב נחשב כרשות אחת המתקמת וכיון שבשני קצותי' הרשות מתרחבת ויש עומד מרובה על הפרוץ, לא אכפת לן שאין עומד כנגד העומד במקום הקצר, ולהלן סי' מ"ג סק"ה הרחיב דבריו וכתב שבצורה הזאת (קס"ב) * לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעין בהן (א"ה, עי' בפ"י סי' ט' ס"ק ז') שרחוב ב' היא רה"י גמורה מה"ת, שיש לה ג' מחיצות עומד, אף שרחוב א' וג' עוברות בפרצותי' ורבים בוקעין בהן, לא מבטלי מחיצתא, וכיון שרחוב ב' היא רה"י גם רחוב א' וג' נעשין רה"י שהרי יש להן ג' מחיצות, דמה שהן פתוחות לרחוב ב' הוא כמחיצה שרחוב ב' הוא כחצר מוקפת, ע"ש. וכוונתו שמחיצת רחוב ב' היא מחיצת רחוב א' כזה * שהיא משמשת כמחיצה שלישית לרחוב א' ע"י עומד, ולא אכפת לן בפרצה שיש לרחוב ב', כיון שהיא פרצה ברוח רביעית, והדבר מבואר כבר בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו מ"ט ב' שכתב שם, בציור של החזו"א כאן, שכל הרחוב נהי' רה"י, והעתיקו בשערי תשובה סי' שמ"ה סק"א (ויש שם ט"ס בציור השני), וראה באגרות משה (חלק ח' סי' כ"ח אות ג') מה דמטו בשמ"י להעיר על הא דפשיטא לי' להחזו"א דאמרינן עומד גם במקום דמצד תכונתו אין מקום לומר דרויץ כאלו הוא מוקף כולו (ובאמת החזו"א גם כתב בסי' א' סק"ה דלא אמרינן עומד במבוי עקום מהאי טעמא, אלא דלא אמר לי' אלא בעומד של תיקון דשייך בי' ענין היכירא, אבל לא לענין המחיצה שבועומד, וכ"ש הכא שהנידון בדאורייתא). ועי' במכתבי החזו"א להגאון רבי אליעזר פלצ'ינסקי אריכות דברים בביאור עומק סברתו, והבאנו חלק מהדברים לעיל סק"ז, ע"ש. ועי' להלן סק"ד שיטת הרמב"ם דביעי ד' מחיצות מדאו', ומבוי מדברי רבינו שלא חשש לזה, ואין לומר דהתיר מטעם דגם ג' מחיצות הוי מקום פטור מדאו' להרמב"ם, כיון שטעם הרמב"ם הוא שהמחיצות מעכבות את הרבים ולא שייך לומר לענין זה דרשות המוקפת מחיצות תחשב מחיצה: ורחבה ד"ט. מבואר מדברי רבינו שהצריך רוחב ד"ט ומשמע דהיינו לכל אורך העומד, דאל"ה מסלק את העומד, עי' בפירוש סי' ט' ס"ק ה', ועי' עוד בסי' ג' סק"ד בהאי דינא דעומד מרובה אינו מסלק עומד מרובה, האם גם בלא נשאר ד"ט אמרינן הכי, או דבעינן ד"ט אויר כדי לומר עומד מרובה ולא יהי' סילוק ע"י המחיצה, ע"ש: עומד מב' צדדין. עי' מש"כ בבירור דעת רבינו בזה, בסי' ד' סק"ב: דירושלים היתה צנוי'. עי' בחזו"א סי' מ"ג סק"ח שהאריך בציור ירושלים, ע"ש. [נוכח המקום להזכיר כמה מהספרים שנתחברו על

וא"כ ע"כ דבעי דלתות רק מדרבנן, צ"ל ההכוונה דהרמב"ם לא סבר כך לפירוש זה: שפרוץ ט"ז אמה. בתוס' הרא"ש ריש פרק ב' כתב דכיון דאיכא שם ד' מחיצות ואיכא דיומדין מכל צד הוי כפתח ושרי, והא דפרצה יותר מי' אוסרת כל ההיקף ואפי' גדול הרבה מדרבנן הוי, עכ"ל, ובספר קרית אריאל הביא דברי הגר"ש אויערבאך דהמעייין הישר בלשון תוס' הרא"ש במש"כ והא דפרצה וכו', יראה דקאי על כל גווני, ולא רק בפסי ביראות, ומבואר דדעת הרא"ש דפרצה י' מדרבנן, וכך מבואר בקרית ספר להמבי"ט הל' שבת פט"ז, וכך משמע בפמ"ג סי' שס"ג סק"א והעתיקו בבה"ל שס"ב ס"י. (אמנם זה תלוי במש"נ לעיל סי' ו' ס"ק י"ג בדברי הפמ"ג) וכך נראה באבני"ז או"ח סי' רס"ה וכו"כ באחיצור ח"ד סי' ח'. אבל ברי"ח בעירובין ק"א ב' משמע דפרצת י' דאו', ובגלינות הגרד"ל כ' ענין פרצה יותר מי' יש לדון קצת מלי' הראב"ד הובא בריטב"א מ"ג ב' ד"ה מתני' וברשב"א שם (שם כתב לגבי דין דיר וסוהר שאם נפרץ ביותר מעשר למקום האסור לו, כיון שאין מטלטלין בו אלא בד' אמות אף הוא אינו מהלך בו אלא בד' אמות. ועי' בדברי הגר"ש אויערבאך מה שדחה ראי' זו). ושו"ר לאחי"ז לשון ראב"ד תו"כ תזריע סוף פ' ח' וז"ל שם הנוגע לענינינו, דכיון דכגריס שיעור מקום נתק הוא, הו"ל ההיא שיטה כמחיצת מבוי או מחיצת חצר שנפרצה ביותר מי' שאע"פ שהעומד מרובה על הפרוץ אסור אף כנגד העומד בין לענין שבת בין לענין כלאים, דכולה מחיצה בטלה לה, עכ"ל. ולכא"ו משמע דפרצה יותר מי' הוא מה"ת [דעל דרבנן לא הוה מיייתי לה לנידון דנגעים שהוא מה"ת אף למשל, וק"ו דמשמעות הלשון מורה דנקט דהוא מה"ת, דכולה מחיצה בטלה לה, משמע שפשטא דהוא מה"ת] עכ"ל הגרד"ל, ובספר שלום יהודה סי' ל"ג האריך להוכיח מרש"י צ"ד א' דפרצה עשר דאו', ועי' במכתבי החזו"א בשערי לימוד ובליקוטים סי' ד' סק"ה שהאריך בענין ובפרט בסוגיא צ"ד א' ובדברי הראשונים שם, ע"ש, ועי' בספר שמחת ישראל סי' ו': וה"נ בעומד מרובה. כ"כ גם בבית מאיר סי' שס"ד ס"ב, ועי' להלן סי' מ"ג סק"ה במש"כ ועוד דהכא עדיף שלרחוב הג' יש ג' מחיצות, משמע דעומד מרובה מהני גם לרבי יהודה דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, וכתב במכתבים שעיקר דעתו כמו שכתב ועוד כו', וצ"ע מדברי תו' כ"ב ב' ד"ה ת"ש דאיכא שם עומד מרובה, ואעפ"כ אמרו ע"ז בגמ' דלרבי יהודה אתו ב' רבים ומבטלי מחיצתא, ע"ש: בין הפסין ט"ז. כ"כ בשו"ת אבני"ז סי' רס"ה סק"י, דאע"ג דבעומד מהני, בין הפסין פוסלת פרצת י"ג ושליש מדאו', ובשו"ת בית אפרים כתב שאפי' פרוץ הרבה מהני: שעיקר ענין הפסין. ועי' בלשון הרמב"ם פ"ז הל"ג שכתב הואיל ויש בכל זווית וזווית מחיצה גמורה וכו', והרי

הדין חזר שיש לה לחי משהו, וכן אפי' לרבי אליעזר וצית שמאי מהני לחי משהו מן התורה, והא דמסיק לציית שמאי דסגי בג' היינו משום דמסקל ל' ממאי דס"ד לרביך לחי וקורה מן התורה קאמר דיש לומר דמן התורה בג' שלמות סגי, ומיהו יש לומר דבג' ולחי סגי, כמו דמסיק לציית הלל דמן התורה בג' סגי, ונראה דהיינו בג' שלמות קאמר לפוקי שלישיית דסגי בלחי, אבל אי בג' ממש קאמר הו' דלא כהלכתא דלא קיי"ל כרבי יהודה בזה, ולפי האמור אין הכרע לדינא כל כך דאין הלכה כרבי צהא דמלרין ג' שלמות מן התורה, דאף על גב דאין הלכה כמותו בזה דפוסל לחי עומד מאליו, מכל מקום יש לומר דדין לחי כדין פס דהוא משום מחינה, ואפי' הכי אינו אלא לענין תיקוני מחינות שתיקנו חכמים, אבל לא צדיני התורה.

יג) ונראה דלרבי יהודה מהני לחי מן התורה למפולש, אף ציש צינייהן יתר מעשר, ויש לעי' אי נראה מבחון מהני מן התורה, ונאף על גב דבסוכה י"ט א' משמע בתי' ורא"ש דלענין מה"ת לא מהני נראה מבחון היינו משום דבסוכה גמירי דופן טפה, וצעי סתימה טפה ולא מסתבר צוה שיעיל נראה מבחון אף על גב דמדדצנן מהני אף כה"ג כגון בחצר דצעי פס ארבעה ולרבי יוסי דשיעור לחי ג' כדמוכח ט' בג' י' א' בחצר קטנה שנפרטה ומה דין צין הלחין מן התורה במפולש, ודין

יא) י"ב א' צרות אחת בארבעה, יש לעי' אי סגי צרות אחת בארבעה לרבי אליעזר במצוי, וכן לציית שמאי דצעו לחי וקורה אי סגי בלחי ארבעה, ונראה לציית שמאי לא מהני בג' פסי משהו ולא פס ארבעה, ולרבי אליעזר לא מהני לחי וקורה אלא בג' לחין, אבל לחי ארבעה נראה דמהני לרבי אליעזר, והאי בג' לחין לרבי אליעזר ולחי וקורה לציית שמאי נראה דהוי משום מחינה, וכמש"כ תו' ה' בג' ד"ה אינו, צפסי חנה, ומשמע צסוגין דחנה לדין כמצוי לרבי אליעזר, והא דמסקיין דסבר צית שמאי ג' מחינות דאורייתא, נראה דהיינו ג' שלימות ולא מהני לחי וקורה במפולש לעשותו רשות היחיד מן התורה, ואף על גב דמשמע לקמן י"ב בג' דלמ"ד משום מחינה סגי בלחי במפולש לעשותו רשות היחיד מן התורה, נראה דלא תלי זה צוה, אלא מאן דאמר הזורק למצוי מפולש שיש לו לחי חייב, ודאי סגיירא ל' דענין לחי במצוי סתום נמי מחינה הוא, אבל רצא דפליגי במצוי מפולש שיש לו לחי, פליגי גם בחצר מפולשת שיש לה פס, ואף על גב דפס משום מחינה אינו אלא דענין תיקוני תיקנו חכמים על דרך מחינה, אבל מן התורה לא משכחת לה ענינו כלל, דג' מחינות של עומד מרובה צעין, והלכך שפיר יש לומר דגם לציית שמאי ורבי אליעזר לא מהני פסין וקורה מן התורה מידי, ולרבי יהודה דמחייב במצוי מפולש שיש לו לחי, נראה דהוא

• פשר חזון •

ברוח רביעית מהני בסוכה, וע"ע במש"כ בסקי"ב בדין נרמב"ח, ויש ללמוד משם דנראה מבפנים מהני מדאו, ע"ש.

יב) ביש צינייהם יתר מ'י. לכאו' רבינו לשיטתו לעיל סקי" ובליקוטם סי' ד' סקי"ה דפרצת עשר דרבנן אבל אי פרצה י' דאו' כ"ש דלא מהני לחי ליתר מ'י. נראה מבחון. בס"י ח' סקי"י כתב רבינו שנראה מבחון לא נחשב מחיצה מה"ת כמבו' בתוס' וברא"ש בסוכה, וכאן חזר בו, דיש להסתפק ולומר דנחשב מחיצה מה"ת, אלא דכיון שאין מחיצה זו אלא להכיר את המקום למיוחד ומובדל מסביבותיו (כמו שביאר רבינו ענין לחי נראה מבחון לעיל סי' ג' סקי"ה, ע"ש). י"ל דאע"פ דחשיב מחיצה, כיון שאינה גודרת שטח של הרשות, אלא מסמנת אותו, אינה נחשבת אלא למחיצה כל שהיא, ובמקום דבעינן שיעור המחיצה, כיון דבעינן סתימת שטח, לא יהני נראה מבחון מדאו' (ויש לומר חילוקים נוספים, עפ"ד רבינו חיים הלוי ה"ל סוכה פ"ד הי"א בדעת תו' דבשבת אמרינן גוד אסיק ובסוכה לא אמרינן, י"ל דנראה מבחון לא חשיב מחיצות ניכרות, ולא יהני בסוכה, ועפמ"ש"כ שם בדעת הרמב"ם דבשבת אמרינן דהמחיצות שלמה גודרות כל מה שלמעלה, ובסוכה בעינן דפנות ממש במקומה וצריכין לזה דווקא להחילכתא גודר אסיק, ע"ש, יש לחלק דבשבת המחיצה שנראית מבחון גודרת את כל חלל הרשות, משא"כ בסוכה דבעינן דפנות ממש במקומה, ועי' לעיל סי' א' סק"א, וכע"ז מבו' בחידושי מרן ר"ז הלוי בקו' על קה"ח יומא וסוכה) והדבר מדוקדק בלשון התוס' שכתבו דלא מינכר מבפנים שלישיית של טפה, ובלשון הרא"ש שכתב דופן שלישי צריך להיות ליושבי בסוכה כמו שתי הדפנות, ע"ש. ובתו' צ"ב א' ד"ה גפנים כתבו שנראה מבחון מהני לענין כלאים, אף דאירי בכלאים דאורייתא, ע"ש. אמנם י"ל דמדאו' בג' מחיצות מותר לזרוע גפנים מבפנים ומצד מבחון, וא"צ לחי אלא מדרבנן, ועי' בבה"ל ה' כלאים פ"ז ה"ט ד"ה פסין מכאן, ובשונה הלכות הועתק הספק בס"י שס"ג דין ב': בין הלחיים מה"ת. ואע"ג להטפיל מדאו' המקום שכנגד הלחי ולדונו בכלל הרשות, ועי"ז נידון כהמשך המקום המוקף בלחי. ול' הרשב"א כמה

הסוגיא דאתו רביס, הראשון הוא רחובות העיר על העירוב באנטוורפן ואחריו שמחת ישראל, ובשנים האחרונות יצאו ספר שערי יהודה על אתו רביס וספר בית מלא שהאריך הרבה בעניינים אלו.

יא) נראה דה"ה חצר. עי' סקי"ב דנתבאר בדעת מהר"ש דבבזר לא הוי רה"י מה"ת בלחי: אי ב' ממש קאמר. הרשב"א פ"י דב' ממש קאמר, ודיחויא בעלמא קאמר: אין הכרע לדינא. נראה דאין כוונת רבינו לצד דבאמת ב' מחיצות ולחי לא הוי רה"י מה"ת, דהדבר מבואר בראשונים שהביא בסקי"ב, וכן מבו' בפסקי ריא"ז י"ב ב', אלא שהביא שם הכרח לזה מהא דקיי"ל לחי משום מחיצה, ועפמ"ש"כ כאן דלא תלי זה בזה, כתב שאין הכרע מראי' זו, ובסקט"ו משמע שנקט עדיין שבי' מחיצות ולחי הוי רה"י, וגם בס"י מ"ג סקי"ח, ע"ש, ובשונה הלכות ריש סי' שס"ג ג"כ לא הזכיר שיש מקום לפקפק בדין זה, והעתיק בפשטות דברי הבה"ל ריש סי' שס"ג דב' מחיצות ולחי הוי רה"י. אמנם, יש קצת מקום עיון בהלכה זו, כיון שכל הראשונים בעירובין נקטו ברהיטת לשונם דה"ה דאורייתא הוא בג' מחיצות, וברשב"א בעבוה"ק ש"ג פרק א' כתב דין ד' מחיצות לענין טלטול, ואח"כ כתב דין זריקה, דמקום המוקף ג' מחיצות אינו בדין כרמלית דבר תורה, ג' מחיצות רה"י גמורה הם, והזורק מתוכו לרה"י חייב, ע"ש. ומשמע קצת דלא פסקו כרב יהודה, ובסוגיא בסוכה פירשו תו' והרבה ראשונים דלא כהרא"ש, ואם מה שלא פירשו כהרא"ש הוא משום דס"ל דב' מחיצות ולחי לא הוי רה"י, יהי' מזה ראי' שאין הלכה כן, וצ"ל דלא תירצו כהרא"ש משום דמדרבנן לא הוי רה"י, ואף דלגבי פסי ביראות אמרינן מיגו לסוכה אע"ג דמדרבנן לא הוי רה"י, י"ל דשאני פסי ביראות שהותרו לעולי רגלים וכן משמע במג"א סי' תר"ל סקי"ט, ובדעת הר"ן שהביא החזו"א בסקי"ב יש חלופי גירסאות ע"ש, ובמג"א שם כתב שהמחבר סתם כדעת רש"י והרמב"ם והרא"ש דאפי' במבוי מפולש מכשירין, ודעת הר"ן ותוס' דוקא במבוי סתום משמע שגרס בדברי הר"ן כתוס', וע"ש. ויש להוסיף דדעת הרמב"ם וסייעתו להלן סקי"ד דהוי מדאו' ג' מחיצות ולחי, דלחי מהני מדאו', וא"כ יש מקום ללמוד לדין דג' מחיצות דאו', דב' מחיצות ולחי יהני, אי נמא דלרבה דבעי ג' מחיצות ס"ל דליכא כלל דין לחי מדאו', וא"כ יש ללמוד גם מהראשונים שפירשו דלחי

ותו', ז"ל דלרצ יהודה הוא הלכה למשה מסיני, וז"ל דרצא נמי קצלה היתה צידו, ומיהו יתכן פלוגתא אמוראים צהבנת דעת שקדמם אף שעיקרו הלכה למשה מסיני, ואף צהלכה נאמרה עיקרלא גדרי רשות היחיד, דהיינו יחוד המקום מוגדר ומוקף, ואחרי שהוא ענין שללי להגדירו, קבל כל שכל את חלקו בשעת נתינת התורה, והן הן דיני התורה, ואף שנאמרה למשה מסיני הכרעה וגשמת, ונעשה הדין על פי השופט שבדור, אין קפידא צוה, שגם דעתו קבל בשעת נתינת התורה].

יג) א. פס שהרחיק ג' טפחים מן הכותל, כדין לחי ופסול. — ב. ואם רחב הפס יותר מהאוויר שבינו לכותל, כדין הלחי. — ג. אם פתחא יותר מעשרה לא מהני פס, כדאמר בלשון ים י"ב ח' וכדאמר קטנה בעשר, — ד. נראה מבחוץ מהני כדמוכח ט' ז'. — ה. דין זין הפסין כדין זין הלחיין כדמוכח שבת ט' א'. — ו. דין חצר שנפרצה מלפני ראשה ולא נשתתיר פס ארבעה, נסתפקו לעיל סי' א' ס"ק נ"ה. — ז. פס הנמשך ד' אמות זין לארך החצר וזין לרחב הפתח כשר,

לחי הנמשך ד' אמות ודאי לא שייך לענין דינא דאורייתא, וכן דינא דרבי אמי ורבי אסי נראה דאינו מגרע, והלכך אף על גב שיט פראה צדופן ולא נשתתיר אלא משהו, כל שעומד מרובה חשיב דופן, ונידון הלחי ברוח ג' כמחילה, וואתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא לא שייך כמש"כ תו' י' ז' ד"ה ארבעים בשם ריב"ז, ואפשר דלמ"ד לחי הוא מחילה ברוח ג' מן התורה, מהני גם לענין שיחוך צפני האויר שלא יתערב במקום המוקף, ולא שייך אחי אוירא דהאי גיסא כו', וקו' תו' שם למ"ד משום היכר, או צמזוי שהוכשר צקורה ודין לחי שהרחיק ג' מן הכותל, נראה דהוא מגרע דין רשות היחיד מן התורה, ונראה דכל מה שכתבנו כל אלו הדינין, נמי לדעת הרמב"ם שדין לחי הוא תנאי צדין רשות היחיד מן התורה.

ולענין מש"כ דלענין דין דאורייתא חצר ומצוי כהדדי וינהו, מהרש"א ז"ל צו' ה' ז' ד"ה שפרלתו משמע דלא סבירא לי' כן, ולדבריו ז"ל יהי' ענין ארכו יתר על רחבו וצמיס ותצרות פתוחין לתוכו הכל הלכה למשה מסיני, ולא יתכן שיהי' פלוגתא בעיקר ההלכה ומיהו גם צלחי צמזוי מפולש לפרש"י

פסח חזון

הן דין התורה. ע"י בחזו"א אהע"ז סי' כ"ב סק"ג ובחזו"א ב"ב סי' ח' סק"א ובחזו"א כלאים סי' ג' סק"א וסק"ו, ע"ש.

יג) א. משום דאתי אוירא, ופסולו דאו' כש"נ בסקי"ב, וע"י בשעה"צ סי' שס"ג סק"ב שכי' שישמך הפס לכותל שלא ליטי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ויבטל לי'.

ב. בדין הלחי, דעת תוס' דהפס לא מהני. ובי' בחזו"א סי' ה' סקי"א דלא חשיב נראה אלא בשכותל ולחי מחוברים כמין גאם אבל כשהפליגו ג"ט הוא כעומד בפנ"ע ולא חשיב נראה, מיהו כשהעומד שבלחי מרובה על הפרוץ דעת תוס' דאכתי לא חשיב מחובר כמין גם, אבל דעת רבינו יהונתן דמהני ודעת רבינו כאן דכל הסברות האלו שייכי בפס, והועתק בשונה הלכות סי' שס"ג דין כ"ו, אבל בדין שכי' הגרעק"א סי' י"ח שגם לרבינו יהונתן אם צריך את הפס למעט הפרצה לתקן המבוי שיהי' ראוי לתיקון לחי, נידון הפס כמבוי עצמו ובעי לחי אחר, יש לדון דבחצר לא שייך חסרון זה, וע"י בחזו"א סי' ה' סקי"י ובפי' שם בשם הקה"ל.

ג. כתב רבינו שגם ברוח רביעית של חצר, איכא להאי דינא דפרצה י', אמנם א"צ שהפס יהיה בחלל עשר, אלא שיהי' פס ד"ט ולא תשאר פרצה י'.

ד. ע"י בסקי"ב דמבואר בזה דמהני נראה מבחוץ אפי' במקום דבעינן שיעור ברוח הפס, כיון שא"צ פס אלא מדרבנן, אבל במקום דבעינן מדאו' סתימה עם שיעור לא מהני נראה מבחוץ, ע"ש.

ה. הדבר מבואר בחזו"א לעיל סי' ב' סקי"ז דיין הלחיין ודין פסי חצר וכו', הכל דין אחד להם, והעתיקו בשונה הלכות סי' שס"ג דין ל"ד.

ו. בס"א סקנ"ד הביא רבינו דעת הבית מאיר דדין נפרצה כלפי ראשה הוא אפי' בתיקן המבוי בצוה"פ וכי' דלפ"ז צריך לומר דהאי דינא גם בחצר, ע"ש, ובס"ק נ"ה הק' ע"ז, ודן בכמה צדדים ליישב הקושיא, ובס"ק נ"ו נקט שאין דין נפרץ מן הצד אלא בנתקן בלחי וקורה, ע"ש, ונראה דאעפ"כ כתב כאן שנסתפק בזה משום דצידד ליישב הקושיא על הבית מאיר.

ז. שיטת התוס' נתבארה בחזו"א לעיל סי' ג' סק"ח, ושם הראה מקורות לדברי התוס' מכמה מקומות בגמ', ע"ש. ודעת רש"י לפי ר"י דפס הבולט ד"א בחצר פסול, ע"י סי' א' סקי"ג ובפירוש

פעמים בדין בין הלחיין (דרבנן), שמקום הלחי נמשך אחר המבוי ונחשב מכללו: כמש"כ תו'. דאויר שחוך לרשות אינו מצטרף לומר אתי אוירא: שיחוך בפני האויר. בסי' ה' סק"ט כתב לפרש התוס' כפשוטו, דאע"ג דאיכא ברוח ד' לחי או קורה, מ"מ לא חשיב מחיצה רק לענין רוח ד' אבל לא לתקן את דפנות הצדדיות שלא היא אוירא מבטל לה, וכאן חזר בו וצידד דלחי מהני לחוך בפני האויר, והא דפשיטא לי' דקורה לא מהני, ביארנו שם דהוא משום שדעתו דדין אתי אוירא הוא דין דאו', ע"י סי' ד' סק"א, אמנם לדעת הרשב"א י"ט ב' דדין אתי אוירא אינו אלא מדרבנן, י"ל דבאיכא קורה לא אמרינן אתי אוירא, וע"ש עוד דברים בזה. וע"י סי' ד' סקי"ט דזיו מהני לחוך בפני האויר בערב, ע"ש: לחי שהרחיק, אם אין בלחי ג' ואתי אוירא ומבטלו מדאו', לכאו' פשוט שהוא מגרע בין רה"י מה"ת, אבל לדעת תוס' דאפי' לחי הרחב מן הכותל לא מהני ללחי, ובי' בחזו"א בסי' ה' ס"ק י"א דלא חשיב נראה אלא כשכותל ולחי מחוברים כמין גם, וכשהוא עומד מרובה על הפרוץ יש לדון אי חשיב כנסמך לכותל, ובוה דעת תוס' דאכתי לא הוי לחי, לכאו' יש להסתפק אי מדאו' קאמר, וצ"ע. ובמחצית השקל סי' שס"ג סק"ה ביאר טעם הפסול בלחי רחב מן הכותל משום דהיכר קצת בעינן ואם הוא רחוק מן הכותל ליכא היכר כלל, דדומה קצת לקורה שאינה מונחת על הכותל, ולפ"ז לכאורה אינו פסול אלא מדרבנן. ולדעת הגרעק"א שהובא שם, דפסול הלחי לדעת תוס', וגם לרבינו יהונתן באופנים מסוימים, הוא מטעם דחשיב כדופן, נראה שהוא מדרבנן וכמ"ש רבינו בלחי הנמשך יותר מד"א, ובשונה הלכות העתיק כל הדברים בסי' שס"ג דין ג': ולענין מש"כ. לעיל סקי"א: מהרש"א ז"ל. בתוס' כתבו דליכא למילף שיועיל לחי וקורה לחצר דגמירי דבעי פס ארבעה, ומהרש"א פי' דהיינו הלכה למשה מסיני, וכתב דהא מבוי מפולש לא הוי רה"י אליבא דרבנן דפליגי אדרבי יהודה, ואיכא אמוראי דלחי משום מחיצה ועושה אותו רה"י דאורייתא לחייב חטאת בזורק מרה"ר לתוכו, ע"ש. ואם ע"ז כתבו תו' דבבב"ב ע"י פס ארבעה, ע"כ שהגדרות חצר ומבוי הם מדאורייתא וע"י לעיל סי' א' סקי"ד: ולא יתכן וכו'. כמש"כ הרמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ג ובפיהמ"ש בהקדמה ובכ"מ, וע"י בשו"ת חוות יאיר סי' קצ"ב: ואף בהלכה נאמרה. כוונת רבינו ליישב מה שהקשה מלחי במבוי מפולש, דיש לומר דנאמר בהלכה רק עיקר ענין רה"י ונמסר לחכמים להגדיר שיעור המחיצות, אבל לכאו' מיושב בזה גם דברי המהרש"א: והן

תו' ט' ז', — ה. פס שלא סמכו עלי' מערב שבת ע"י תשובת רעק"א סי' ל"ה וע"י לקמן סי' י"ג סק"א.

(ד) י"ב ב' מצוי שאינו ראוי לשיתוף נראה לדעת הרמב"ם דהאי שאינו ראוי היינו קודם שהכשירו, ויש לו ז' דברים להכשירו, היינו לחי או קורה, ולזה קאמר דיש חילוק אי הכשירו בלחי או בקורה, והא דתניא זין עירבו זין לא עירבו, היינו בראוי לעירוב ובהוכשר בלחי מיירי, ולרצא דאמר בלחי נמי משום היכר, היינו דאם כן על כרחך דבג' מחילות בלא לחי וקורה הו' רשות היחיד מן התורה, והא דתניא זין עירבו זין לא עירבו אף בלא עשו מיקון הראוי לעירוב קאמר, וזהו דפריך מהא דתניא הזורק למצוי יש לו לחי חייב והיינו במצוי שאינו מפולש, ומשני יש לו ענין לחי קאמר והיינו שג' מחילותיו מעליות, ומיהו הא דמקשה מברייתא דיתר על כן, על כרחך דס"ד דצ"ד מחילות ולחי סג, ומיהו גם לפרש"י גם לרב יהודה מקשה דהא צני

לאוכוחי דגם קורה משום מחילה מן התורה, והא דמסיק לעיל י"א ז' דלצית הלל צ"ד מחילות הו' רשות היחיד מן התורה, אינו אלא מדחי ל"י דממתני' אין רא"י אצל לקושטא דמלתא לרב יהודה, סצירא ל"י לצית הלל ג' שלימות ולחי זעין, ליעשות רשות היחיד מן התורה, והא דלצית שמאי סלקא דעתך דצעי ד' ולצית הלל סלקא דעתך ג', משום דצית הלל מתיר בקורה שאינו משום מחילה, והא דלהרמב"ם מקילין בטלטול אף שאינו רשות היחיד מן התורה וצגמ' כ' א' פריך אהא דקאמר רבי אלעזר הזורק לפסי ביראות חייב פשיטא אי לאו מחילה כו' יש לומר דעיקר פריך משום דמהני אף ברשות הרבים לרבנן, ועל כרחך דהו' מחילות מן התורה, דאם לא כן לא נצטל רשות הרבים על ידיהן אף שאין ציניהן רק י"ג ושליש כמש"כ תו' ו' ז'.

(טו) וא"י איכא ז' דפנות כעין ג"ס, ועשה לחי לא הו' רשות היחיד, וכמש"כ סי' ח' סק"א, מיהו אפשר לדין

פ"ד חזון

טלטול מדרבנן, יש חיוב מדאו' על זריקה: ובגמ' כ' א' בסי' מ"ג סק"ב במוסגר ג"כ הביא רא"י ז', דאין לומר שהתירו חכמים לטלטל במבואות המפולשים, כיון דהו' מקום פטור מדאו'. וכוונתו לדין דלא קיי"ל כרמב"ם מוכח מפשטות הגמ' דבעי רה"י דאו' להיות טלטול. וע"י בחידושי רבינו חיים הלוי הל' שבת פט"ז הט"ז שכתב בדעת הרמב"ם שצוה"פ בלא מחיצות לא מהניא לאשווי רה"י, וגם מד"ת לא הו' רה"י, והא דמהני צוה"פ למבואות המפולשות הוא רק להפקיע מיני' שם רה"ר ומותר לטלטל בתוכו, ע"ש. ובמכתב בענין אתי אוריא, כ' החזו"א שלומר לדין דקורה תתיר רשות שהיא כרמלית מה"ת, הוא נגד המישורים, ובגמ' כ' א' פשיטא, ואף שע"כ לחלק כמ"ש בסי' י' סק"י י"ד, מ"מ כאן הוא האמת שלא תקנו קורה אלא לזה שהוא רה"י מבלעדה. עכ"ל, וכ"ז לדין אבל בדעת הרמב"ם מבואר שקורה מתרת מקום שאינו רה"י מה"ת, וע"י בחידושי מרן רי"ז הלוי דע"י קורה נתנו רבנן למבוי שם רה"י, וכ"כ בסטנסיל אות ט"ז. אמנם, גם לדין פירש בחזו"א סי' י"ג סק"ב שנסתפקו בגמ' להתיר טלטול במקום שאינו רה"י מה"ת, אלא דבאמת שם פטור לאיסורא, ובתוס' ושאר הראשונים ברך ח' ב' ג"כ כתבו במבוי שצדו אחד ארוך דלמ"ד קורה משום מחיצה התירו רבנן לטלטל אע"ג דלא הו' רה"י מה"ת, וע"י בחזו"א סי' ח' סק"ח וסק"י דהתם עדיף משום דע"י הקורה חשבוהו כרבנן כג' מחיצות, וע"ז נחשב כרה"י גמורה, ע"ש.

(טו) הו' רה"י. היינו בכל רבועו כמש"נ שם, ודלא כהמשנ"ב סי' שס"ג בבה"ל ד"ה אסרו שכ' דבב' מחיצות כמין גם ולחי הו' רה"י מה"ת, ובפשטות כוונתו בכל הריבוע וע"י בפירוש שם: מיהו אפשר. בשונה הלכות סי' שס"ג דין ג' פירש דבריו החזו"א כאן הם חזרה ממש"כ בסי' ח' סק"ו, וביאר בהערות שם דהחזו"א כתב בתחילת הדברים אי איכא ב' דפנות ועשה לחי וכו', אבל מאי דמסיק מיהו אפשר כו' היינו אפי' בלא לחי וכמו דמסיק בחצי עיגול דודאי נידון מה"ת כג' מחיצות, עכ"ל. אמנם, בקיצור חזו"א על המ"ב בהשלמות לרף רי"ט א', כתב דהחזו"א איירי בעשה לחי אבל בחצי עיגול כ' דאיירי בלי לחי (והו' מקום לומר דגם חצי עיגול נחשב רק כב' מחיצות ובעי לחי). מיהו לשני האופנים קשיא, דיעוין בסי' ח' סק"י שהחזו"א הוכיח דבריו ממש"כ תו' ח' ב' ד"ה מניח דכזה * לא הו' רה"י באלכסון, וממש"כ הר"ן בסוכה דברופן מזרחית ארוכה הרבה, אינה מתרת בשבת מה"ת אלא כנגד הקצר, ע"ש. ובסק"ט מבואר דאפי' בעשה לחי לא מהני. ואולי כוונת רבינו כאן שאפשר לומר דלא כתוס' והר"ן, אמנם באמת יש מקום ליישב גם לתוס' והר"ן ודלא כמ"ש רבינו בסי' ח' סק"י, דעד

שם וע"י בסי' ג' סק"ט, ודין זה הועתק בשונה הלכות סי' שס"ג דין כ"ז, ושם ציין הרבה מקומות בחזו"א שפסק כתוס', ע"ש.

ח. בתשובות רעק"א סי' ל"ה הוכיח מהגמ' שאמרה דלמא בנפרצה מבוע"י שא"צ לסמוך בפסי חצר, וכתב שאין לומר דכיון דמ"מ סמך על המחיצה מע"ש וה"י אותו מקצת בכלל מיקרי סמך עליהו מאתמול, דהא ליכא קול ולא הו' היכרא. אמנם בסוף דבריו כתב שבנידון השאלה יש להקל מ"מ או דמקרי סמך כיון שהמקצת ה' בכל הכותל או דבפסין לא בעינן סמכו, משמע דלא פסיקא ל"י דבר זה, וצ"ע. ובחזו"א בסי' י"ג הביא הוכחת הרעק"א בפשיטות דלא בעינן סמכו בפסי חצר. ולא העיר דבנידון שם ה"י שפיר טפי, והעתיקו בשונה הלכות סי' שס"ג דין כ"ח.

(יד) נראה לדעת הרמב"ם. הל' שבת פי"ד ה"ד ופי"ז ה"ב וה"ט דבעי ג' מחיצות ולחי לעשות רה"י דאורייתא, וכך משמע ברש"י שבת ו' ב' ד"ה קמ"ל, ובראשונים ברך ט' א' כתבו בדעת רש"י שאולי נאמר שאפילו יש לו ג' מחיצות, כיון שהוא פתוח לרה"ר כרמלית היא, וברשב"א צ"ד א' הביא דעת הראב"ד (אבל בהשגות כתב דג' מחיצות רה"י דאו', ע"י פי"ז ה"ט וצ"ע) דמבוי שלא דחקי בה רבים הו' רה"י מדאו' בג' מחיצות, אבל בדליכא עיכוב ודורי ב'י רבים בהדיא מבטלים ל"י, ע"ש. ואח"כ הביא שיש מי שמחלק בין פתוח לרה"ר לפתוח לכרמלית, וכך הובא גם בריטב"א ובמ"מ פי"ז ה"ט, וברמ"א סי' שמ"ה סי"ד הביא דברי הטור שמבואות שיש להם ג' מחיצות ואין להם לחי או קורה ברביעית הו' כרמלית, ופי' במשנ"ב שם שהוא כדעת הרמב"ם, אלא שכתוב שם שלשאר פוסקים אינו כן, וגם בבה"ל ריש סי' שס"ג הביא דעת הר"ח והרמב"ם וכתב שלרוב הפוסקים בשלשה מחיצות או בשתי מחיצות ולחי רה"י גמור הוא מה"ת: דהאי שאינו ראוי בשו"ת ברכת אברהם שאלה כ"ג הק' הר"י מלוניל מסוג' י"א ב' וכו' דשמענין מינה דלא התירו טלטול אלא היכא דאיכא חיוב זריקה, וכך הוכיח משבת ו' ב', ועיקר הדין דשתים כהלכתן ושלישית טפח הו' רה"י מה"ת הוכיח מהסוגיא דסוכה דף ז', ע"ש, והשיב לו רבי אברהם בן הרמב"ם דמקור הרמב"ם בגמ' י"ב ב' א"ר יהודה מבוי הראוי לשיתוף הכשרו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור, ולא גרס שאינו ראוי לשיתוף, וגם בהשלמה הביא שכך גירסת רבינו ניסים גאון, וכך גירסת ר"ח, ומה שהק' הר"י מלוניל מכמה מקומות דהיתר טלטול הוא חידוש יותר מאיסור זריקה, יש לפרש עפ"ד הר"ח י"א ב' שכ' דאע"פ שאסור לטלטל בו שאינה רה"י גמורה, כרה"י דמי ואסור לזרוק מתוכו לרה"ר ומרה"ר לתוכו, כלו' דיש איסור זריקה מדרבנן אפי' במקום שאין היתר טלטול, וא"כ אין רא"י שבמקום שיש היתר

חזון

עירובין סימן י

איש

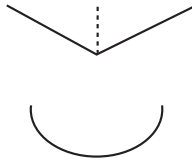
קמג

באלכסון והוי רשות היחיד צינייהן באלכסון דחשיב כג' דפנות, ונראה דאף אם הן מרוחקין זה מזה יותר מאלכסון של מרובע נמי הוי צינייהן רשות היחיד כזה ^{ק"י} ולפי זה אין שיעור דבר

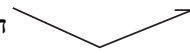
אלא כל שיש לרבע צהן ד' על ד' הוי רשות היחיד, וכן צעיגול צין שהוא חצי עיגול וצין שהוא חלק עיגול חשיב כג' מחילות ועי' בלשון הגמ' י"ב ב' עגולה לא, וז"ע בכל זה.

• פשר חזון •

שיש לחי שהוא תחילת מחיצה שלישית, אפשר לראותו כתחילת מחיצה רביעית, ועל דרך שנתבאר בדעת השונה הלכות): אין שיעור בדבר. ובהוספה שבסוף סי' ט' כ' החזו"א נסתפקנו בדין מחיצות באלכסון בכמה שיעורן, וכ' בשונה הלכות סי' שס"ג ג' דההגהה הזו שייכת לכאן, ואע"פ שבהגה"ה איירי בג' מחיצות והכא איירי בב' מחיצות, אפשר דכוונתו דיש ללמוד מיני' לב' מחיצות, וא"כ במתלקט כזה * הוי רה"י, וצ"ע: בל' הגמרא. שם אמרו בתמי', מרובעת אין עגולה לא, משמע דאין מקום לומר דעגולה אינה ניתרת בפס, והא י"ל דעגולה כזה * באמת לא ניתרת בפס ומשום דחשיב ב' דפנות, וע"כ דחשיב ג' דפנות

כאן לא אמרו התוס' והר"ן אלא בדאיכא ג' מחיצות, שהמחיצות קובעות צורת הרשות וא"א לראות אותה באלכסון, אבל כשיש רק ב' מחיצות, אפשר לראות אותם כב' מחיצות המצפות לב' מחיצות להשלמתן, ואפשר לראותן כג' מחיצות כזה * ומצפות לדופן רביעית להשלמתן. ומש"כ בקיצור חזו"א דבעי לחי, הוא משום דס"ל דא"א לומר דב' מחיצות גרידא הוי כג' מחיצות, וכמ"ש בחזו"א סי' ח' סק"ו ע"ש. (וכמו בסוכה דלא מהני ב' מחיצות ובפשטות לא מהני אפי' לאלכסון) אבל אם עשה תחילה מחיצה רביעית שפיר דמי (ובקיצור חזו"א צייר כזה * דהלחי קובע את צורת הדפנות אבל לכאוי הוא לאו דוקא, דאין בכח אורך הלחי לקבוע את צורת הרשות, אלא עצם הדבר

סימן יא

זמנה שמוסיף להגדיר את רוח ג' כל שנשאר פרוץ צנוף יש לחשוב את מקום המוקף רק כנגד הקצר ששם נגמר היקפו, ומה יתן ומה יוסיף שיעור ז' טפחים אם הסוכה גדולה, אמנם גם דפנות כהלכתן יש ז' עניינין: (א) שיהא שיעור עומד ז' טפחים. (ב) שיהי' קנה כל שהוא צקצה סוף כל כותל שעל ידו יוכר שהכותל נמשך עד שם, ואף על גב שצין קנה לשיעור ז' טפחים העומד איכא פרוץ מרובה, ולדעת הרמב"ם צעין לורת הפתח מתחלת הכותל עד הקנה שצנוף, וצדופן שלישיית איכא נמי קולא צב' עניינין אלו, שאין צריך ז' עומד ואין צריך קנה צנוף, ומיהו אחד מהן צעי, והלכך צו' טפחים סגי, וצטפה צעי לורת הפתח וכן משמע דעת הרא"ש פ"ק סי' ל"ה, ועפ"ז מתפרש שפיר הא דאמר דסוכה כשרה צפרוץ מרובה דהיינו צנודה גדולה שאין שם דופן ג' רק ז', וכשרה כנגד כל דופן הארוכה, וצנודה כה"ג לא חשיב רשות היחיד מן התורה אלא כנגד הקצר וכמש"כ הר"ן.

(א) סוכה ז' א' שהצנודה אינה ניתרת אלא בעומד מרובה מה שאין כן צנודה, לדעת הרמב"ם דצ' דפנות כהלכתן צעין עומד מרובה, או צפרוץ מרובה ולורת הפתח, וצדופן ג' נמי מסקינן דעושה לורת הפתח על פני כלה, אם כן כה"ג גם צנודה חשיב עומד מרובה לורת הפתח פחות מעשר מהני גם לענין צנודה אף צפרוץ מרובה בכל הדפנות וואף למה שנסתפק המ"מ דדעת הרמב"ם לענין צנודה מכל מקום משמע דלאו צנודה מתפרשת האי צרייתא וכן יש לעי' צנודה דאמר לקמן י"ט א' צפסל היוצא מן הסוכה דאי ממשך חד דופן כשר, ועל כרחק אף דליכא לורת הפתח עד סוף הסוכה ואילו צנודין משמע דצעי לורת הפתח עד סוף דוקא, ונראה דמזה הכריח הר"ן דאם עשה דופן ג', ז' טפחים, אין צריך מו לורת הפתח, וואף על גב דכשרה שלישיית טפח אינו קולא של שיעור אלא עיקר ענינו דאין צריך מוקף מג' צדדין אלא מצ' צדדין, ולכאורה אין נפקותא

פירוש חזון

כהלכתן ושלישיית אפילו טפח לא מכשיר אלא כנגד הטפח לישב, אלא אפילו שלא כנגדו, תחת כל הסכך כשר, וצ"ע בדבריו): הכריח הר"ן ב' ב' מדפי הרי"ף סוף ד"ה להך לישנא. והר"ן איירי בדופן האמצעית, אלא דכ"ש בסוכה כמין ג"ם, ועיין להלן סק"ט, ובפסקי הרי"ד שהובא לעיל ג"כ מבואר כהר"ן, ע"ש: ואע"ג דכשרה נראה דפי' דברי רבינו כך הוא, דמדבעינן צוה"פ ברוח ג' ע"פ כל הדופן, וכמש"כ בסק"ח, ע"כ דלא שייך היקף בסוכה, אא"כ מוקפת מג' רוחותי, אלא דסגי בצוה"פ להיקף הזה, וא"צ מוקף בדפנות מעליות אלא מב' צדדין, והא דבעי טפח הוא רק לחיזוק צוה"פ, וא"כ קשה איך מועיל דופן ז"ט להשלים היקף הרוח השלישית, ובשלמא אי אמרינן דבעי מוקף מג' רוחות והטפח משמש כהיקף הדופן השלישית, דבעינן שיהי' ההיקף בדפנות גמורות, והלמ"מ דלא בעי כל הדופן, הוה אמרינן דחזינן מזה דשייך ענין השלמת ההיקף גם בחלק מהדופן, וצוה"פ לא אתי אלא לחזק את הטפח, וא"כ י"ל דבעשה דופן ז"ט נשלם ההיקף וא"צ צוה"פ, אבל כיון דהטפח אינו דופן שהקילו בשיעורה אלא הלכה מיוחדת, צ"ע מה מהני דופן ז' טפחים, ותי' רבינו דמדברי שאר הראשונים נלמד, דנתבאר בסק"ג דלא בעי לדופן סוכה אלא ז"ט, חזינן שיש כח בז"ט שהם שיעור סוכה, להחשב כאילו נשלמה גדירת כל הרוח, ובעינן קנה בסוף הדופן, כדי להגדיר קצות הדפנות וכ"כ בסק"ז, (ואינו מדין עומד מרובה שנתבאר סי' ח' סק"א דבעינן קנה כנגדו, כיון דפרוץ מרובה עכ"פ לא חשיב כסתום, ובאופן אחר ע"י בפי' סק"ז) וברופן שלישיית הקילו דבעי' ז"ט גרידא, והדופן שכנגדו תקבע את קצה הסוכה, ואם לאו הקילו שיעשה צוה"פ לדופן ג', ואע"פ שהיא דופן גרועה, אמנם, כיון שאינה דופן גמורה בעינן שתהא על פני כולה, וה"נ י"ל להרמב"ם דבעיקר הדבר ס"ל שיש בז"ט כח של גדירת כל הדופן, והא דבעי צוה"פ אינו אלא משום דבעי עומד מרובה, אבל בדופן השלישיית שא"צ עומד מרובה, כשר בז"ט בלי צוה"פ: דעת הרא"ש. שכ' בדין פסל, ומיירי שעשה ב' מחיצות מכל הצדדים ארוכות, אע"פ שהי' לו די בו' טפחים באחת מהן, ע"ש. מבואר שאם עשה ז"ט אינו מדין פסל, אלא דכך הוא עיקר דין הסוכה, דכשרה בז"ט בדופן ג', ואיירי בלא עשה צוה"פ, דכך הוא דין פסל דלא בעי צוה"פ: ועפ"ז מתפרש שפיר. וכך פי' בלחם משנה הל' סוכה פ"ד הי"ב, ע"ש: וכמש"כ הר"ן. בך ג' א' מדפי הרי"ף.

(א) צדעת הרמב"ם. הל' סוכה פי"ד ה"ב, דסוכה שיש לה פתחים רבים ויש בכחלי' חלונות הרבה הרי זו כשרה, ואע"פ שהפרוץ מרובה על העומד, ובלבד שלא יהא שם פתח יתר על עשר, אבל אם הי' שם פתח יתר על עשר אע"פ שיש לה צורת פתח, צריך שלא יהי' הפרוץ מרובה על העומד, עכ"ל. וכתבו המפרשים דאיירי בנייתו בצוה"פ ואז מהני גם בפרוץ מרובה, אבל בלי צורת הפתח בעי עומד מרובה וכמש"כ רבינו: ע"פ כולה. ע"י להלן סק"ח שנח' בזה הראשונים, ולפי"ז יש מקום ליישב דעת הרמב"ם, ע"ש: שנסתפק המ"מ. הל' שבת פט"ז הט"ז, האם צוה"פ פחות מעשר מהני בפרמ"ר, ועי' לעיל סי' ו' סק"ג: וכן יש לעי'. יש להקדים כאן דדין פסל הוא דין בסכך וכמש"כ בדברי הרא"ש שהובאו להלן דס"ד דפסול משום שגילה דעתו שרוצה לעשות דפנות ארוכות, ובי' בחזו"א סימן קמ"ד סק"א שלא נעשה לצל, ע"ש, וכך כל הפירושים שבגמ' בדין פסל, ודין פרוץ מרובה הוא בדפנות, ובסוכה שהקנים יוצאים לפנים מן הסוכה ומשכא חד דופן בהדיהוה, הסכך כשר מדין פסל והדפנות מדין פרוץ מרובה, ועכ"פ מבואר גם בביריתא דפסל שא"צ דופן שלישיית ע"פ כולה, ועי' בפסקי הרי"ד בסוכה י"ט א' שכתב דמשמע מדין פסל, שאם היתה סוכה גדולה, ואין לה כל הדפנות מושכות תחת כל הסכך, לבד שיש בכל דופן שיעור ז' טפחים, היושב תחת כל הסכך יצא ידי חובתו וכו', וכבר אמרינן בריש פירקין בפרוץ כעומד כשר בסוכה. ואפשר שיש חילוקי דינים בין סוכה הניתרת בדין פסל לסוכה הניתרת בפרוץ מרובה, דבפרוץ מרובה מבואר להלן דבעי קנה בסוף הדופן ואפשר דבפסל לא בעינן להאי קנה. גם מבואר בחזו"א סי' קמ"ב שם שא"צ שיהי' הסכך סמוך לדופן הפסל משא"כ בפרמ"ר, ומאידיך בפסל אפשר דבעינן שהדופן הקצרה תהי' בעומד כפרוץ וכמש"כ בפסקי הרי"ד, (אלא דצ"ע ממש"כ בריש פירקין, דמשמע דר"ל פרוץ מרובה, וכוונתו לסוג' בך ז', וא"כ אין ראי') ועוד אפשר דאם במקום הסוכה חמתה מרובה (ולדעת הר"ן דכשיש ז' על ז' שחמתה מרובה פסול, י"ל דהי' ד' או ה' טפחים שחמתה מרובה) ובפסל צילתה מרובה, א"א להכשיר את הסוכה, משום דאין הפסל נותר אלא משום דטפל וממשיך לסוכה הכשרה, וא"כ בהני גוויני נביעי קנה כנגד הפרוץ, ועי' להלן סק"ח בדברי הרא"ש ובמה שהוכיח החזו"א מדבריו, ע"ש (ובספר ראבי"ה סי' תרכ"ט כתב דאשמועינן בדין פסל דלא תימא הא דתנן שתים

אופן ראשון שכ' הר"ן היינו פרוץ מרובה צב' הדפנות, וכן דעת רבי אברהם בן אסמעאל שכ' רבינו ירוחם המוצא צב"י סי' תר"ל דכל דליכא ז' טפחים עומד במקום אחד כשר פרוץ מרובה אף צב' הדפנות, וכן נראה דעת הרא"ש שכ' אהא דיתירה שבת על הסוכה כו' ח"ל מה שאין כן בסוכה כו' ואפי' יש צב' הדפנות פתחים הרבה ואין להן זורת הפתח כו' ואי צ' הדפנות צעי עומד מרובה דוקא, ועיקר הדין משום דשבת צעינן ג' דפנות, לא שייך להזכיר פתחים של צ' הדפנות, ועל כרחק שגם דעת רש"י כן שהזכיר נמי צדין פרוץ מרובה צסוכה פתחים צב' הדפנות אמנם צסוף דצריז לא משמע כן שכ' ז' א' ד"ה מה שאין כן ח"ל ואפי' היו לה פתחים צב' הדפנות אחד או שנים דכי מנטרפת להו צהדי שתיס הפרווח הוה ל"י פרוץ מרובה שריא, ומשמע דאין פרוץ מרובה צהן לצדן אלא שצכל היקף הסוכה פרוץ מרובה, אצל ז"ע דכה"ג גס צשבת נראה דכשר כגון חצר י' על כ' וגדר י"א מארחה ושש שס לרחצה מכאן ומכאן נידון צעומד מרובה וכמש"כ סי' ו' סק"ן] אף על גב דצכל ההיקף פרוץ מרובה דיס כאן ל"ז פרוץ וכ"ג עומד, דלא הווצר אלא ג' דפנות וכל שיש צדופן עומד מרובה מקרי דופן, ואי נימא דלרין עומד מרובה צכל ההיקף לא שייך להזכיר מנין דפנות, וצעירובין י"א צ' אמרו ג' דפנות, וכ"כ צתוס' ישנים עירובין י"ב צ' דעומד מרובה גמירי צב' הדפנות לרצ יהודה שס, וצג' לרצא, ואולי דעת רש"י דתרויהו צעינן שיהא ג' דפנות שצכל דופן עומד מרובה ושיהא צכל ההיקף עומד מרובה [ולפי זה יש לומר דרצ יהודה דלמר שס הזורק לתוך מצוי שיש לו לחי חייב דוקא מצוי

צ' ולפי זה שפיר יש לומר דצ' דפנות כהלכתן לרין שיהא צהן עומד מרובה דוקא, וכן דעת הרמב"ם, אמנם אי צעיד זורת הפתח כשר אף צפרוץ מרובה אס אין הפרוץ יתר מעשר, ונראה דהיינו דוקא צליכא ז' טפחים עומד, אצל אי ליכא ז' עומד לא מהני זורת הפתח צב' כהלכתן, דאס לא כן אין כאן קולא צדופן ג' שהי איהא זורת הפתח עד סוף דופן ועוד למה לי טפח שותק ופס ארבעה צעשו' כמצוי צזורת הפתח לחוד סגי, אלא ודאי דלא הוכשר זורת הפתח צפרוץ מרובה צסוכה, אלא לאחר דליכא שיעור ז' טפחים עומד, וכשארמרו שתיס כהלכתן כולל צ' עניינן: א' שיהא שיעור דופן סוכה דהיינו ז' טפחים. צ' שיהא ניכר דופן עד סוף הסוכה צסוכה גדולה, וצדין הראשון לא מהני לא זורת הפתח ולא עומד מרובה ולא לצוד, ולאחר שליכא ז' טפחים עומד מהני לענין הכרת המשך הדופן צזורת הפתח ועומד מרובה ולצוד, וצדופן ג' סגי צטפח צמקוס ז' צשאר דפנות, ואי איכא ז' לא לרין שוס היכר להמשכת הדופן עד סוף הסוכה, וכמש"כ סק"א.

ג' אמנם דעת הר"ן נראה דאף אס פרוץ מרובה צב' הדפנות ואין צהן זורת הפתח נמי כשר, [והיינו על כרחק צדליכא ז' טפחים עומד, דאס לא כן אין כאן דפנות כלל], מדכתב דמשכת ל"י שיעיל נגו אף לדאורייתא צפרוץ מרובה שכשר צסוכה ואינו רשות היחיד מן התורה, או כשהדופן מזרחית ארוכה הרבה דכשר צסוכה כנגד כל הארך וצשבת אינו רשות היחיד אלא כנגד הקצר, ואס איתא לדעת הרמב"ם לא מהני פרוץ מרובה אלא צדופן ג', והיינו אופן הצ' שכ' הר"ן, ועל כרחק

• פשר חזון •

ע"ש. [ולפי"ז לכאו' כשיש דופן עקומה יותר מד"א, לא יהני צוה"פ באמצע לשמש כדופן, אבל אפשר דאפי' בדופן עקומה פחות מד"א, ועשה צוה"פ באותם ד"א, סילק בזה את הדופן עקומה ועי' במאירי י"ט א' דצוה"פ מסלקת פסל היוצא מן הסוכה כזה * ובראשון לציון כתב לא כך, ע"ש]: אין כאן קולא. עמש"כ בס"ק ו': ועוד למה לי. יסוד הדין מבואר בחידושי רבינו חיים הלוי הנ"ל, אמנם צ"ע, דלכאו' דברי הגר"ח תואמים עם דברי החזו"א כאן, אבל שם בגליונות השיג החזו"א וכתב צ"ע למה לא נקבל דברי הרא"ש פ"ק דסוכה סי' ל"ד, דאה"נ דמה"ת סגי בצו"ה וד' הוא מדרבנן, ע"ש. ואין לומר דהחזו"א כאן מדרבנן קאמר, דהא דלא מהני בב' דפנות צוה"פ הוא מדאו' כמ"ש הר"ן, וצ"ע: דלא הוכשר צו"ה. וכ"כ בשו"ת הלכות סי' תר"ל דין ד': דהיינו ז"ט. מדקדוק לשון רבינו משמע דאירי גם בסוכה קטנה ולהלן כתב דבדין זה לא מהני לבוד, וא"כ הוא כדעת הר"ן שנתבאר בסק"א, דלדעת תוס' בסק"י מהני לבוד להשלים דופן ז', ובסק"ג נראה דפסק כתוס', וצ"ע, ועמש"כ בפירוש סק"א: הכרת המשך הדופן. עי' בס"ק י"ב מש"כ בגמ' שהסוכה ניתרת בקנה פחות מג' על המשך הדופן, ע"ש.

ב' ולפי"ז. כיון שנתבאר דהברייתא שהכשירה פרמ"ר איירי בדופן ג', אפשר לומר דב' הדפנות בעו עומד מרובה: וכן דעת הרמב"ם. שהובא לעיל סק"א וכן פירשו בדעתו המ"מ והב"י דלהלן סק"ה, ובסק"ג וריש סק"ז הביא רבינו דעות הראשונים דס"ל דגם בב' דפנות כהלכתן אי"צ עומד מרובה, ובכלל ההיקף אי"צ עומד מרובה לכו"ע ואפי' בשבת, וכמש"נ סק"ה, ועי' בסק"ג ובסק"ד דעות הראשונים דבשבת בעי עומד מרובה גם בכלל ההיקף, ולא הקילו בסוכה אלא בדין זה, וס"ל שא"א לפרש דין פרוץ מרובה ארופן שלישית, דכבר נתבאר דינה וכמש"נ בסק"ה: אם אין הפרוץ. כ"ה דעת הרמב"ם אבל הראשונים פליגי עלי'. ועי' לעיל סי' ו' סק"ג וסק"ד, ובסק"א שם כ' שאנו מקילין במבוי בצו"ה יותר מי' ודלא כהרמב"ם, ובמ"ב שס"ב סקנ"ט כ' שטוב לחוש לדברי הרמב"ם, ובשו"ת הלכות הל' סוכה סי' תר"ל דין ז' העתיק דברי המ"ב: באיכא ז"ט עומד. בביאור הענין יש להביא דברי רבינו חיים הלוי הל' שבת פט"ז הט"ז ד"ה ונראה דדעת הרמב"ם, שהקשה למה לנו פס ד' המשלים דין מחיצה מתורת לבוד ותיפוק לן דצוה"פ עצמה דין מחיצה בה, וכן בסוכה העשו' כמין גאם דעושה פס טפח ומשהו ומעמידו בפחות משלושה כי היכי דתהיו מחיצה ארבעה וצריכה נמי צוה"פ ג"כ קשה דלמה לי מחיצת ד' והלא צורת הפתח בעצמה נחשבת מחיצה, אלא ודאי חזינן מזה דצוה"פ אינה מועלת רק להחשב כולו מוקף מחיצה, וממילא דמועיל בסוכה העשו' כמבוי לצרף את הדופן השלישי להשנים, וכן בסוכה העשו' כמין גאם מועיל שתהא הסוכה מוקפת כולה שלש מחיצות, אבל לענין עצם שיעור מחיצה האמור בסוכה שתיס כהלכתן ושלישית טפח, דההילכתא בזה הוא דבעינן מחיצות עצמן, בזה לא מהניא צוה"פ, ושני בזה דין צוה"פ מדין לבוד ודין עומד מרובה על הפרוץ דלבוד ועומד מרובה הן עצמן מחיצה ממש, משא"כ צוה"פ, אע"ג דדין מחיצה בה, מ"מ אינה מצטרפת להשלים שיעור המחיצות, ע"ש. וכע"ז כ' הגר"ז בק' קה"ח יומא וסוכה,

ג' דעת הר"ן. ג' א' מדפי הר"ף ד"ה גרסי הגמ': בדאיכא ז"ט. ולכאו' אפי' אם אינם במקום אחד, ודלא כרבי אברהם דלהלן: כן דעת רבי אברהם. הובאו דבריו להלן ס"ק ז': סי' ו' סק"ז. עי' בפירוש שם אריכות דברים הזה: בת"י עירובין י"ב ב'. וז"ל וא"ת והיכא ס"ד דלחי משום מחיצה, הא אגמרי' רחמנא למשה לא תפרוץ רובא ושמא במחיצה ג' או ד' לא אגמרי': ולפי"ז י"ל. היינו לפי דעת רש"י דבעינן שיהא בכל ההיקף עומד מרובה, בעינן בב' מחיצות ולחי שיהא ארכן יתר על רחבן, ולכאו' לדעת רש"י אם יהיו בב' הדפנות פתחים מצטרפים לב' הדפנות הפתוחות, ועי' להלן סי' מ"ג סק"ג דלא קאמר רבי יהודה ב'

(ה) ומדברי המ"מ שכ' שהרמב"ם מפרש הא (דעומ"ר) [דפרוך מרובה] כשר בסוכה היינו צדופן שלישיית, משמע שלא פי' דברי רש"י דכלל ההיקף קאמר, דאם לא כן לא היה ל"י לשנות מפרש"י אף לדעת הרמב"ם, ויש לעי' לפי המ"מ כיון דמסיק דלריך נמי לורת הפתח אם כן גם בשבת מהני כה"ג, ונראה דזהו בכלל קו' הצ"י שהק' על פי' המ"מ, דכבר נאר הרמב"ם דין דופן ג', ופי' הצ"י כונת המ"מ דצדופן ג' על פני כלה איירי אלף שפרוך מרובה, ונראה שכונת הצ"י דאיכא עומד ז' צדופן ג' ואז כשר פרוך מרובה בלא לורת הפתח כמש"כ הר"ן, ומשמע שגם הצ"י לא פי' דברי רש"י כפי' רבינו ירוחם שכתבנו ול"ע.

(ו) כתב עוד רבינו ירוחם צ"י שם דיש מי שפי' דלא כשר פרוך מרובה אלף אם כן יש עומד שיעור ז' טפחים, והיינו נמי אף על גב דאיכא עומד מרובה צדופן מכל מקום כל דליכא ז' טפחים עומד פסול, ונראה הטעם כמו דלא מהני לורת הפתח להשלים שיעור ז' טפחים צ"י כהלכתן לא מהני נמי עומד מרובה, אמנם מה שסיים רבינו ירוחם שם דהיינו דוקא בליכא לורת הפתח, אלב צלורת הפתח משלים גם לשיעור ז"ע דאם כן מאי קולא דדופן ג' וכמו שהק' הר"ן, ואולי כונת רבינו ירוחם

שארכו יתר על רחבו והוי עומד מרובה כלל ההיקף אלב צדופן יתר על ארכו כיון דהוי פרוך מרובה כלל היקף לא הוי רשות היחיד מן התורה ומיושב קו' תוס' ישנים שם] ופי' צוה האי צרייתא, מדלל נקט שהשבת צעי ג' דפנות מה שאין כן בסוכה, ולפי זה אפשר דעת רש"י כהרמב"ם שלא הוכשר פרוך מרובה צ"י הדפנות כהלכתן, ואולי ג' תיבות אלו "צדדי שמים הפרוזות" ט"ס, ויעלה כהוגן, וכן נראה מלשון הרא"ש שהעתיק לשון רש"י ולא סיים דבריו אלו, והוא נפקותא גדולה לדינא, ול"ע.

(ד) אמנם מדברי רבינו ירוחם שכ' הצ"י סי' תר"ל נראה שפירש דברי רש"י והרא"ש דדוקא צדופן מרובה כלל ההיקף קאמר, אלב כל דופן עומד מרובה, שכ' דלפרש"י והרא"ש אף בליכא עומד ז' טפחים כשר, ואי צדופן מרובה, אם כן צקנה כל דהו מכאן ומכאן חשיב דופן, וזה דבר שאי אפשר, ועל כרחק שפירש דצרייהם דעומד מרובה כלל דופן מיירי, וזהו סגי אף אם אין עומד מרובה ז' טפחים, והא דלא סגי בסוכה העשו' כמצוי צפס ארבעה לחוד בלא לורת הפתח [כן הוא דעת הר"ף והרמב"ם] משום דמיירי שפרוך מרובה כלל הדופן, וצ"י דפנות כהלכתן כה"ג דליכא ז' טפחים עומד ופרוך מרובה לא מהני לורת הפתח, והיינו קולא דדופן ג' וכמש"כ הר"ן.

• פשר חזון •

קולא דדופן שלישיית דאמרינן בה אפי' טפח כיון שיש בה צורת הפתח על פני כולה, אלא ודאי אין צורת פתח מתיר ומשלים שיעור דופן בסוכה אלא בדופן שלישיית בלבד, דמחמירין בהא בסוכה משבת כשם שהחמירו לענין עמוד דבעינן מחיצות הניכרות, וכשם שהחמירו בצורת פתח עצמו של דופן שלישיית דרבא בעי הכא כלישנא קמא חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן, ע"ש. ועי' בפ"י סק"ו מה שהבאנו בשם תשובת הרא"ם.

(ה) ומדברי המ"מ. הל' סוכה פ"ד הי"ב: שלא פי'. כפי' רבינו ירוחם דלעיל סק"ד: קו' הב"י. בכסף משנה שם ובב"י סי' תר"ל ס"ה.

(ו) והיינו נמי אע"ג. לשונו של רבינו ירוחם היא דלרש"י והרא"ש כשר פרמ"ר אף בליכא ז"ט. ויש מי שפירש כי דוקא בסוכה גדולה הכשירו פרוך מרובה על העומד דכי מצרפת כל העומד יש בו הכשר סוכה אפילו מפוזר כאן וכאן ואינו מחובר יחד, אבל סוכה שעשאה כולה פתחים בענין שאם תצרף כל העומד אין בעומד שיעור סוכה פסולה, עכ"ל. והחזו"א הוכיח בסק"ד דרבינו ירוחם איירי בפרמ"ר בכל ההיקף, ע"ש, וא"כ הוכיח החזו"א ממש"כ רבינו ירוחם דדוקא בסוכה גדולה הכשירו פרמ"ר בכל ההיקף, שבסוכה קטנה אפי' אם עומד מרובה בכל דופן פסול. ומתוך דקדוק זה היה מקום לומר שבעומד מרובה בכל דופן ועומד מרובה בכלל ההיקף כשר, אבל מביאור סברת רבינו ירוחם נראה שהחזו"א לא חילק בזה: דלא מהני צוה"פ. כמש"נ בר"ן וברמ"א, עי' ס"ק י"א: דא"כ מאי קולא. בשו"ת מים עמוקים להרא"ם ח"ב סי' ד' והובא בגליון הש"ס לרעק"א כתב דאי"ו ראי' גמורה דאיכא למימר דמדאו' סגי בטפח לחודה, וזו הקולא שבדופן ג', ע"ש באריכות, וכן דעת הב"ח דא"כ צוה"פ אלא מדרבנן וכ"כ במ"ב סי' תר"ל ס"ק י', ובתיקון עירובין להמקור חיים כ' שצוה"פ בסוכה היא חומרא בעלמא, ע"ש. אבל בערוך השולחן אות ט' וי' כתב דבעי צוה"פ מדאו', ע"ש. ובשו"ת שערי ציון סי' ג' ענף ב' שהובא בשערי עירובין סי' י"ח כ' שכל ההוכחה היא לפ"מ דס"ל לרש"י דבעי צוה"פ ע"פ כולה, וכמש"נ בסק"ח, אבל לפי הדעות דא"כ צוה"פ ע"פ כולה י"ל דזהו הקולא בדופן ג', ע"ש.

מחיצות דאו', אלא כשלא הפליגן זו מזו יתר על ארכן אבל אם הפליגן יתר על ארכן לא הוי רה"י כיון דהמוקף פרוך מרובה על העומד, ע"ש. והתם נראה דהוא גם לדעת התוס' ישנים ומשום דאין קשר בין המחיצות כשרחבן יתר על ארכן, אבל אם ארכן יתר על רחבן יש לומר אפי' כשיש פרצות ב' הדפנות הארוכות שפיר דמי, דקם דינא והוכשרו ב' הדפנות, ובוה נשלמה הרשות, אמנם צע"ק מלשון רבינו "דהמוקף פרוך מרובה", ואי נימא דכוונתו שם דבג מחיצות מודו כו"ע דבעינן עומד מרובה בכלל ההיקף, י"ל דגם הכא כוונתו דאחרי שראינו דברי רש"י י"ל דלרב יהודה בניתר ב' דפנות ולחי ניבעי עומ"ר בכל ההיקף לכו"ע, וצ"ע: ג' תיבות אלו. הראב"י"ה והעיטור העתיקו ג' תיבות אלו, הובאו בקובץ שיטות קמאי בסוכה שם, גם הב"ח והט"ו הביאו בלשון רש"י תיבות אלו, והמג"א פי' כן דברי השו"ע, דהותר בסוכה פרוך מרובה בכלל ההיקף, אבל בכל דופן בעי עומד מרובה, והובא להלן סק"י: נפקותא גדולה. בשונה הלכות סי' שס"ב דין כ"ג העתיק דברי החזו"א דפרוך מרובה בכל ההיקף מהני לשבת, ורק בסוגריים ציין לחזו"א כאן, אבל במהדורות הבאות הוסיף שנשאר שם בצ"ע ברעת רש"י, משמע דס"ל להחמיר בזה (ובאמת, אם נקבל שזה הפשט ברש"י, אין דבר ברור בראשונים לא כך).

(ד) סי' תר"ל. סעיף ה': וזה דבר שאי אפשר. אמנם יש להעיר, אולי איירי דפרמ"ר בכלל הדופן ועומ"ר על כל פרצה, וצ"ע: כ"ה דעת הר"ף. דלא מהני בסוכה העשו' כמבוי פס ד' בלא צורת הפתח, והא דהקשה רבינו על רש"י והרא"ש מדעת הר"ף והרמב"ם, אע"פ שהרא"ש פ"ק סי' ו' פליג וס"ל דבפס ד' א"כ צוה"פ, אפשר דהוא משום שברא"ש שם סיים דאע"פ דסברא ראשונה יותר חזקה ובריאה, אלא שהר"ף אית ל' סברא אחרונה וצריכין אנו לילך אחריו, וצ"ע (ואפשר דהסוגריים נוספו אח"כ, וכוונת ההוספה היא לפקפק על השאלה): ובב' דפנות כהלכתן. העולה מהאמור דעומ"ר מהני אף שצוה"פ לא מהני, ואף שבשבת צוה"פ אלים יותר מעומ"ר, סוכה שאני דבעינן דפנות וכמו שיתבאר להלן: וכמש"כ הר"ן. נראה דהכוונה לר"ן דף ב' ב' מרפי הר"ף ד"ה ואמר שאין צוה"פ מתיר בשתי דפנות של סוכה, שאם אתה אומר כן, להאי לישנא קמא דרבא דאינה ניתרת אלא בצו"פ, מאי

דבעומד מרובה ואיכא גס לורת הפתח זמיעוט הפרוך כשר אף צ' כהלכתן.

נראה דמהני, ואפשר דכל שעל ידי לצוד איכא עומד מרובה חשיב ז' טפחים על ידי לצוד לשיעור דופן ז' טפחים.

ז' ודעת רבי אברהם זן אסמעאל דכל דאיכא ז' טפחים זמקום אחד, כשר אף צפרוך מרובה זאומד דופן, ונראה דאין חילוק זין הוו צ' דפנות זמנין ג"ס וזין שהם זמנזוי ומיהו ודאי זריך קנה זסוף כל רוח של הדפנות כדי לדון את הפרצה כפתח, ואי ליכא ז' טפחים זמקום אחד אלא מפוזר, זזה יש חילוק אי עומד מרובה זכל דופן כשר ואי פרוך מרובה פסול, ואי איכא לורת הפתח אף צפרוך מרובה כשר, כל שיש עומד ז' טפחים זכל משך הדופן אף אס הוא מפוזר, ואי פחות מג' זין עומד לעומד, זמזטרף הפרוך להשלים שיעור דופן, ונראה דרזנונו לומר דעל ידי לצוד איכא דופן שלמה, אכל אי איכא לצוד זמזוך ז' טפחים והשאר פרוך והוא יותר מז' טפחים נראה דפסול דהא זסוכה עשוי זמנזוי איכא ז' טפחים על ידי לצוד ואפי' הכי זעני לורת הפתח, ודוקא זדופן ג', אלא ודאי לענין שיעור ז' טפחים להכשיר פרוך מרובה לא מהני לצוד, ומיהו לצוד זכל הדופן

ח) סוכה ז' א' ולריכה נמי לורת הפתח פרש"י לורת הפתח הוא עד סוף הכותל וכן הוא לשון הרא"ש והטור, ומשמע דאי לא עמיד לורת הפתח רק לשיעור משך סוכה ולדעת הטור דאין לורת הפתח זפחות מארבעה יעשה לורת הפתח ד' לא מהני, ונראה דמכל מקום כשר עד כנגד הלורת הפתח, ויש לעי' כיון דהוכשר ז' טפחים שהוא שיעור סוכה ליהוי אידך כפסל היוצא וכדלמך י"ט א', ומשמע דדוקא זאיכא ז' טפחים עומד הוא דמכשרינן פסל היוצא, וכן מזכיר דזכרי הרא"ש סי' ל"ה, דאם לא כן לא קשיא קו' הרא"ש דיש לומר דמייירי זליכא ז' טפחים עומד ולריך לורת הפתח עד סוף דופן אלא שכשר מטעם פסל היוצא, וכן יש ללמוד דצ' כהלכתן אי קיימו כמזוי, לא נידון זדין פסל, כגון אחת ה' אמות ואחת ז' והעמיד פס ארבעה זפחות מג' ועשה לורת הפתח זדין כזה ק"ל אין כשר רק ה' והשאר אינו נידון כפסל

פשר חזון

ז' זה לשון רבי אברהם שם, ארבעה מדות בדופן סוכה. (א) פתח (היינו צוה"פ) לאו כמחיצה דמי והיכא דליכא עומד כשיעור סוכה זמקום אחד, אלא כאן מעט וכאן מעט ופתח (היינו צוה"פ) מפסיק בין עומד לעומד כשרה כל שיש בעומד כל הדופן כדי שיעור סוכה. ואפילו הפתח (היינו צוה"פ) יתר עשרה. (ב) והיכא דפרוך משלשה ולמעלה, בלא צורת פתח מפסיק בין עומד לעומד, אם הפרוך יתר על העומד בטל לי' עומד, אם אין בו שיעור סוכה כאחד. (ג) והיכא דעומד מרובה על הפרוך אם יש בעומד שבכל הדופן כשיעור סוכה כשרה (ד) והיכא דפרוך פחות פחות משלשה אפילו פרוך מרובה על העומד כשרה ולא עוד אלא שהפרוך מצטרף לתשלום שיעור סוכה עכ"ל: כשר אף בפרמ"ר. וכמש"כ בסוף המדה השני' אם אין בו שיעור סוכה כאחד פסול בפרמ"ר, ועי' סק"ג וסקי"ג דין ג': ונראה דאין חילוק. עמשכ"ז בפירוש סקי"ג: צריך קנה. כמש"נ בסק"א ובסק"ב, והוא משום שצריך להחשיב את הפרצה באמצע מחיצה, דאל"כ כבר נגמרה המחיצה ואין לה שום יחס עם השטח הפרוך: ואי ליכא ז"ט. זה נתבאר במידה השלישית: ואי פרמ"ר. כמש"נ במידה השנייה: ואי איכא צוה"ה. כמש"נ במידה הראשונה: ואי פחות מג'. כמש"נ במידה הרביעית: ונראה דר"ל. דעת רבינו דלהתיר ע"י לבד בעינן תרתי לטיבותא, שיהי' ז"ט ושיהי' עומ"ר, אבל בז"ט גרידא ע"י לבד א"א להתיר את כל הדופן, ונראה דבדאיכא עומ"ר א"צ שיהי' ז' טפחים גשם אלא גם הפרוך מצטרף לז' טפחים, וכמו שמשמע בלשון רבינו ירוחם, ע"ש: דהא בסוכה. אע"פ שדעת הרא"ש והריטב"א שא"צ צוה"פ בסוכה עשוי כמבוי ועשה ז"ט ע"י לבד, כיון דחזינן שבש"ע סתם כדעה ראשונה שצריך צוה"פ וזו הדעה העיקרית בראשונים, נראה דרבי אברהם לא חולק ע"ז, וא"כ צ"ל דגם כשהכשיר ז"ט ע"י לבד היינו כשיש עומ"ר, ועי' בסק"ד ובמש"כ שם: לבד בכל הדופן. עי' להלן סקי"ב דעת תוס' דלב' דפנות עריבן לא מהני לבד ודעת הר"ן שבסקי"א דלב' דפנות ז' לא מהני לבד, ובסקי"ג פסק רבינו דלא כרבי אברהם, ע"ש: איכא עומד מרובה. עי' בסקי"ב שסתם בפשיטות דבגווי דמהני מחיצת שתי לדידן אף אי נעשה ע"י קנים אלו עומד מרובה סגי בהכי, ע"ש.

בינותי מדברי ריב"א דלא בעינן אלא שיהא בין הקנים העשויים לצוה"פ רוחב ארבעה טפחים שיעור פתח ומשוך מן הטפח העומד פחות מג' דהוי לי' טפי משבעה טפחים ומשהו כדי הכשר סוכה, עכ"ל וע"ש. ובמרכי אות תשל"א הביא ראבי"ה שא"צ צוה"פ ע"פ כולה. ובחיי הרא"ה לדרך י"ט א' ג"כ כתב למ"ד בעינן צורת פתח הני מילי בעיקר סוכה, אבל בפסל דלא חשיב לא, ע"ש. ובשעה"צ סי' תר"ל סק"ב הביא שהלבושי שרד כתב כהרא"ה והג"מ, והלבוש כתב כרש"י ותו' והרא"ש, וכתב ע"ז דצ"ע בזה דהא אם עושה דופן של ז"ט ממילא מותר כל הסוכה וכמו שיתבאר בסי' תרל"א ס"ז בדין פסל, וזה נמי כשעושה דופן ע"י לבד עם צוה"פ ג"כ כהאי גוונא דהא דופן גמור הוא אף לענין שבת, וגם בפמ"ג בא"א סי' תרל"א סק"ד מפקפק על דברי הלבוש בזה, ע"ש. וכ"כ בסי' תרל"א סקט"ו, ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"א סי' קס"ט (ויש לעי' אי מהני צוה"פ שמאריך את הדופן הארוכה, לעשות דין פסל): ולדעת הטור. יר"ד הל' מזוזה סי' רפ"ז ס"ב ועי' בב"ח שם, ובדעתו לענין סוכה, ע"ע בסקט"ו ובסי' י"ג סק"ה: יעשה צוה"ד ז' ויש לעי' אי בעי שיאריך הדופן שנגדו, ומשמע קצת דא"צ, וא"כ צורתו כזה * וקנה אחד של צוה"פ מחוץ לרשות, וא"כ צ"ע אי הוי צוה"פ באויר, ועמשכ"ז בסי' ו' סקי"ד וסק"ב. ובעיקר דין צוה"פ באויר לגבי סוכה י"ל דכל שב' הקנים מגיעים למקום המסוכך לא הוי באויר, אבל כאן משמע דכשר אפי' כשקנה אחד חוץ לסכך, וצ"ע: בדברי הרא"ש. שכתב דמייירי בשעשה שתי מחיצות של הצדדין ארוכות, אע"פ שהי' לו די בז' טפחים באחת מהן, זה מוכיח שרוצה לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות ודופן האחת הנמשכת עם הפסל לאו מן הסוכה היא אלא בפני עצמו קאי ונמצא שאין לו אלא דופן אחת ואפ"ה נידון כסוכה, (ועי' בחזו"א או"ח סי' קמ"ד סק"א). ומזה הוכיח רבינו דבעי ז"ט בדופן הקצרה כדי להכשיר פסל היוצא, ולפ"מ שצידדנו בסק"א דבעי שהדופן הקצרה תהיה עומ"ר, מתבאר היטב דין זה, כיון שלהכשיר פסל בעינן דפנות טובות, בעינן שיהי' בדופן השלישית ז"ט ועומ"ר וכן בעינן שיהיו ב' דפנות אלימות, אבל אי נימא דענין פסל הוא דאחרי שהכשרנו סוכה ז' על ז', נטפל אלי' כל האורך, מה אכפת לן אם הכשרנוה ע"י צוה"פ או ע"י דופן, ויש לבאר קצת דאחרי שהנמשך מן הסוכה נטפל אלי', דנים על כל הסוכה בכללות, ומש"ה בעינן ב' מחיצות וז' עומד דאליהם

היזאל, כיון דאי אפשר לחשוב את דופן ה' שצדקו למחילה ג' דסגי בטפח כיון דליכא צ' דפנות זולתה, ואם כן צריך שמהי שלמה, וכל זה מוכח מקו' הרא"ש שם.

ט) כ' הר"ן ומיהו כל היכי דעבד ג' דפנות של ז' לא צעי זורת הפתח, ונראה כונת הר"ן שאף צסוכה גדולה אין צריך זורת הפתח עד סוף דופן, דצרוח רביעית לא אצטרך לאשמועינן, ואינו מענין הנידון, וכן הוא בשו"ע תר"ל סעי' ג' צהגה' דכל דליכא ז' אין צריך זורת הפתח עד סוף הדופן וזהו כונת הר"ן צד"ה ת"ר שכ' צ' כהלכתן פי' שיש צכל אחת מהן שיעור שלם והיינו שיעור ז' טפחים, דזה מקרי כהלכתן, ומצואר מלשון הר"ן דזה אף לדעת הרמב"ם, והא דמנריך הרמב"ם זורת הפתח צסוכה העשוי' כמצוי, משום דליכא ז' רק על ידי לצדה, ומשמע דצסוכה עשוי' כמצוי ועשה פס (ד') [ז'] אין צריך תו זורת הפתח אף לדעת הרמב"ם, ומש"כ הר"ן צד"ה ואמר, וצריכה נמי זורת הפתח כלומר כו' זורת הפתח של ארבעה [נמה שהוגה על הגליון של ג'], אינו מוכרח דאפשר דמשום שאין שם זורת הפתח צפחות מארבעה וכדעת הטור הל' מוזהה נקט ארבעה ועי' לעיל סי' ז' נראה דצקטנה מיירי, אבל צגדולה לא סגי צמה שעושה זורת הפתח עד שיעור סוכה, דהא פס ארבעה ולצוד לא מהני שלא יצטרך זורת הפתח לדעת הרמב"ם.

י) ז' א' התם דליכא צ' דפנות כהלכתן כו' נראה דצ' דפנות כמין ג"ס ויש פתחים צקרנות אף על גב דנשתייר ז' עומד פסול אף על גב דיש זורת הפתח ואף אי עומד מרובה, דלענין עריבין לא מהני לא זורת הפתח ולא עומד מרובה. — צ' דפנות כהלכתן ואיכא זורת הפתח צסופן ואף על גב דפרוך מרובה או עומד מרובה צלא זורת הפתח, מעמיד טפח שוחק אלל סוף הדופן כנגד קנה כל שהו צצסוף הדופן וכשר אף על גב דלא עריצי דפנות צמקום טפח שוחק, דלא אמרו עריבין אללא צצ' הדפנות. — צ' דפנות כמצוי ואיכא פתחים צסופן ונשתייר ז' עומד ואיכא זורת הפתח ועומד מרובה, אינו מעמיד פס ארבעה אללא כנגד העומד שצדופן אללא אי העמיד פס ארבעה כנגד סוף הדופן ששם הפתח פסול, דלא היו צ' דפנות דעריבין. — ויש לעי' צסוכה שדופן מערב על פני כלה וצרות דרום פס ארבעה ומשהו סמוך לדופן מערב פחות מג', וצרות צפון טפח שוחק כה ק"ח מהו, אי לא מהני פס ארבעה על ידי לצוד רק להשלים צ' דפנות עריבין, אללא לענין ק"ח צ' כהלכתן צריך ז' עומד דוקא, או דלמא האי פס ארבעה צפחות מג' חשיב גם לנמין צ' דפנות כהלכתן ולכאורה משמע צסוגין דלא מהני רק לענין צ' עריבין, שהרי צריך צ' כהלכתן לצד האי פס ארבעה, ואם איתא דעל ידי לצוד ופס ארבעה חשיב כהלכתה, ליסגי צאחת מדופני הארוכות צטפח

פּשֶׁר חֲזוֹן

טפי, וכעין שנתבאר בסק"א דין פרוץ מרובה, וצ"ע: וכ"ז מוכח. בשונה הלכות סי' תר"ל סק"ה העתיק הדינים, ויש לעי' על מה שנתבאר סק"א וב' דפרמ"ד בעי קנה בסוף הדופן, דלכאוי בפסל לא בעי קנה, וא"כ יש להוכיח מקו' הרא"ש שלא בעי קנה גם בפרמ"ד, דאל"ה הא י"ל דזה נתחדש בדין פסל דלא ליבעי קנה בסוף הדופן, ובאמת אין מזה קושיא כל כך, כיון דהצירורים שבחזו"א הם צורות עיקריות בסוכה, ואם הרא"ש נקט ליישב שעשה דפנות ארוכות, ע"כ בכה"ג לא מהני גם מדין פסל, אבל דין קנה שאינו אלא השלמה במחיצות, אפשר דה"נ ובפסל לא בעי קנה, אבל לא מסתבר דזה מה דאתי הגמ' לחדש בדין פסל, ומש"ה כתב הרא"ש שעשה דפנות ארוכות.

ט) כתב הר"ן. דף ב' ב' בדפי הרי"ף ד"ה להך לישנא, דלדידן דקיי"ל דסוכה העשוי' כמבוי בעי פס ד"ט לא בעי צוה"פ, אבל הרמב"ם ז"ל כ' בפ"ב מהל' סוכה (פ"ד ה"ג) דלסוכה העשוי' כמבוי נמי בעינן צורת פתח, ומיהו כל היכא דעביד שלש דפנות של שבעה טפחים תו לא בעי צורת פתח שאין צורת פתח חיוב בסוכה, עכ"ל (ויש להסתפק לדעת הרמב"ם, האם צריך שתהא צוה"פ על פני כל הדופן, או דמספיק ע"פ רובה): בד"ה ת"ר. ב' א' מדפי הרי"ף שם כתב מה שהביא החזו"א בשמו, אמנם לא ידעתי כוונת רבינו בזה, כיון דשם איירי בשיעור ב' דפנות כהלכתן, וכגון בסוכה קטנה, ואין יש הוכחה מזה לדין צוה"פ, וצ"ע: הר"ן בד"ה ואמר. ב' ב' בדפי הרי"ף: מה שהוגה. ע"י להלן ס"ק ט"ו שההגה"ה שבר"ן ג' במקום ד' כנונה, ועי' בפ"י שם: סי' ז'. סק"ו: נראה דבקטנה מיירי. לשון הר"ן שם שאין צורת הפתח מתיר ומשלים שיעור דופן בסוכה אלא בדופן שלישית, ובשעה"צ סי' תר"ל סק"ב שהובא בפ"י סק"ח כתב שמוכח מן הר"ן שא"צ צוה"פ כנגד כל הכותל, ואולי כוונתו לדברי הר"ן כאן שכ' שצוה"פ משלים שיעור דופן, דמשמע שא"צ אלא להשלים שיעור דופן, אבל החזו"א כאן פי' דברי הר"ן בסוכה קטנה, אבל בסוכה גדולה בעי צוה"פ על כל הדופן וכדעתו בסק"ה, ע"ש.

י) המקור של דין עריבין הוא מהא דהצריכו בסוכה העשוי' כמבוי פס ד', אע"פ שלדופן שלישית בסוכה כמין גאם מספיק פס טפח, ע"כ דמלבד דין ב' דפנות דבעינן בסוכה, בעינן גם שיהיו דפנות עריבין, ומש"ה הצריכו פס ד' שיהי' עריבין ע"י לבוד לדופן הסוכה, וכ' הר"ן בדף ב' ב' א' ד"ה ת"ר דלרבי סימון דאמר דלא סגי בסוכה העשוי' במבוי בלא פס ד', כהלכתן תרתי משמע דעריבין וכשיעור שלם, ובדף ב' ב' ד"ה ואמר רבא כתב דצריך ליוזהר שלא יהא בכל קרנות הסוכה פתחים, דכיון דבעינן שתי דפנות דעריבין ובסוכה העשוי' במבוי נמי ע"י פס ארבעה הא איכא ב' דפנות דעריבין וכבר כתבנו דאין צוה"פ מועיל לסוכה משום דופן, ונמצא דכשיש פתחים בד' דפנות' ליכא שתי דפנות דעריבין, ע"ש. והרמ"א בסי' תר"ל סעיף ה' העתיק את דברי הר"ן להלכה, והאחרונים לא השיגו ע"ז, וזה הדין הראשון המבואר בחזו"א, והעתיקו בשונה הלכות סי' תר"ל דין ז': לא צוה"פ. וכמש"כ הר"ן, וכ"כ במשנ"ב סקכ"ד (ויש לעי' אי מחיצת שתי מהני כמו לבוד, או רק בלבוד אחד, כזה *), אמנם בסוכה כזו * לא חשיב עריבין לסוכה הגדולה, ואף שהכל מסוכך):

ב' דפנות וכו' דלא אמרו וכו'. וכמש"נ לעיל, והדבר מבואר להדיא במג"א סי' תר"ל סק"ז, והעתיקו בשונה הלכות סי' תר"ל דין ח':

ב' דפנות וכו' דלא היו וכו'. גם זה מבואר ע"פ מה שנתבאר לעיל, והועתק בשונה הלכות סי' תר"ל דין ח':

ויש לעי' וכו' משמע בסוגיין. דהגמ' איירי בב' דפנות של ז', וע"ז אמרו שעושה פס ד', ונתנו לנו מקום לטעות שגם כשעשה פס ד' סמוך לדופן ז', צריך עוד דופן ז', ומדלא פירשו בגמ' שא"צ אלא טפח, ע"כ שהאמת הכי הוא דב' כהלכתן צריך ז' עומד:

כמבוי, משמע דלריך צ' דפנות של ז' דוקא ולא הוכשר פס ארבעה אלא לענין עריבן, ואפי' צסוכה קטנה.

(יב) ונראה דצאיכא ז' טפחים דכשר אח"כ בעומד מרובה או צלורת הפתח אפי' צפרוך מרובה, סגי לענין שאר דופן צקנה קנה פחות מג' וחשיב כעומד כל החלל לענין לירוף שיהא עומד מרובה בכל שטח הדופן, וכן צליכא עומד ז' רק על ידי פס ארבעה ולבוד דלא מהני צורת הפתח וכמש"כ סק"י מכל מקום קנה קנה פחות מג' מהני, ואף לדעת הר"ן סק"י י"א, דצ' כהלכתן לריך ז' עומד, מכל מקום לענין דופן ג' דלריך צורת הפתח סגי גם צקנה קנה פחות מג', ואף אי נעשה על ידי קנים אלו עומד מרובה סגי צהכי, וצכל הני גווי מתפרש צרייתא ז' א' דדופן סוכה כדופן שבת וצלבד שלא יהא צין קנה לצדו ג', ואף על גב דאינו אלא מחיצת שתי סגי צהכי, ומיהו לענין שיעור סוכה לדעת תו' ולענין שיעור עריבן לדעת הר"ן לא סגי צמחיצת שתי לחוד, וכל דליכא עומד ארבעה זהו מחיצת שתי, ונראה דזהו כונת תו' ט"ז צ' ד"ה צפחות, דעיקר קושיתם היתה משום צבוד, ולמה לא מהני צבוד לשיעור מחיצה, ופירשו דאין זה תימא שהרי

שוחק, אמנם מדברי תו' ט"ז צ' ד"ה צפחות מצויר דחשיב צפס ארבעה ולבוד דופן כהלכתה ואין לריך תו רק טפח שוחק, ונראה דאין צרייהם רק צסוכה קטנה להכשיר עד כנגד הפס, אכל צסוכה גדולה כשמאריך אח"כ צלורת הפתח לא מהני כיון דליכא ז' עומד, וזה מתפרש סוגיא ז' א' דלריך צ' כהלכתן של ז' עומד, דאי אפשר לחשוב את הפס לחמת הדפנות כהלכתן דאם כן לא מהני צורת הפתח, אכל כשיש צ' דפנות של ז' ז' מהני צמחיצה ג' צורת הפתח אלא דלריך פס ארבעה שיהא צ' דפנות עריבן, ונראה דצסוכה העשו' כמבוי לא איכפת לן בעומד שצדפנות כהלכתן אם יהיו העומדין זה כנגד זה, או שיהי' פרוץ של זאת כנגד עומד של זאת, כל דליכא ז' עומד והשאר על ידי צורת הפתח או עומד מרובה, וצלבד צצמקום קרן שהועמד הפס יעשה צ' דפנות עריבן של ז', ואף אם נעשה ז' על ידי פס ארבעה ולבוד מהני, ונראה דכמו דמצינו צפס דחשיב עריבן על ידי צבוד הוא הדין אי איכא נמי פרטה צדופן פחות מג' צזאתו קרן כשר, דלענין עריבן סגי צהכי.

(יא) אמנם מדברי הר"ן שפי' דברי רבי אמי צסוכה העשו'

• פשר חזון •

דאל"ה לשם מה העמיד הר"ן בסוכה העשו' כמבוי, הא איכא למימר שיש דופן אחת וטפח, ואז מתיר הסוכה ע"י פס ד', ולכא' משמע הכי כבר בר"ן ב' א' ד"ה ת"ר שכ' דב' כהלכתן פי' שיש בכל אחת שיעור שלם. ולענין הלכה במח' התוס' והר"ן, במג"א בהקדמה לסי' תר"ל הביא בתוך דבריו שיטת הר"ן ומשמע דהכי ס"ל, ע"ש, וכך משמע בשע"צ סק"כ שהובא בפירושו סוף סק"ג דבעי ז' טפחים, ע"ש, ובחזו"א לכא' יש סתירות בזה דבסק"ב משמע כהר"ן, ע"ש, גם בסקט"ו ציין לדברי הר"ן, ומשמע שחשש לדבריו, ע"ש, אבל בסק"ג דין ד' כ' דאנן קיי"ל דוקא באיכא פס ד', משמע דבאיכא פס ד' מיהא מהני להשלים השיעור, והיינו כדעת תוס', וכן משמע בסי' י"ג סק"ד, שבסקט"ו כ' שלדעת תו' י"ל דעומ"ר סגי, ובסי' י"ג סק"ד העתיק צד זה בסתם, ע"ש, ובשונה הלכות סי' תר"ל דין ו' העתיק דברי החזו"א בס"ק זה, ובדין ז' כ' שהעיקר כהר"ן, ובדין י"ז כתב על דברי החזו"א בסי' י"ג סק"ד שהוא להחולקים על הר"ן דלא קיי"ל כן, ע"ש וצ"ע.

(יב) דברי החזו"א כאן קאי על דברי תו' ד"ה בפחות משלשה סוכה י"ז א' והאחרונים שם, דכתבו תוס' דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה. ובמהרש"א ומהר"ם שם באו ליישב דלא תיקשי מהברייתא בדף ז' א' דדופן סוכה כשרה ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים, וגם המג"א בהקדמה לסי' תר"ל האריך בזה, ועי' סק"י י"ד, וכדי ליישב הקושיא הקדים החזו"א לבאר באיזה ציור אמרינן דכשרה כשאין בין קנה לחברו ג' טפחים: בעומ"ר או בצו"ה. החזו"א נקט את הציור אליבא דהרמב"ם, דבשו"ע תר"ל ס"ה פסק כהרמב"ם, ועי' סק"ב דנתבאר דבעי להרמב"ם עומ"ר בב' הדפנות, ונתבאר שם דלא מהני צוה"פ בליכא ז"ט וכ"ש עומד מרובה, ע"ש: וחשיב כעומד. נראה מלשון רבינו דאפי' באין לבוד בכל הדופן אלא שע"י לבוד איכא עומד מרובה כשר וכמו שצייד סוף סק"ז: מ"מ קנה קנה. היינו לדעת תוס' שבסק"י, אבל יתכן שהחזו"א נקט כהר"ן שבסק"ג כמש"נ בפי' שם, וכך העתיק בשונה הלכות סי' תר"ל סק"ח: דזהו כונת תוס'. וכמש"נ לעיל: דעיקר קושיתם. למה לי פס ארבעה בשני פסין שיש בכל אחד חצי טפח ומשהו סגי, דמוקי חד בפחות מג' סמוך לדופן ואידך מוקי בפחות מג' סמוך לראשון: דאין זה תימא. משום דאמרינן בפ"ק דעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי וערב

מדברי תו'. שכתבו מצות סוכה בשתי דפנות, ואם האחת מן הדפנות שלימה ונתונה מזרחית, מוקי לה להאי פס ארבעה ומשהו לצד דרום או לצד צפון בפחות משלשה לדופן מזרחית ונחשב כסתום, ויש כאן שתי דפנות שלימות: ונראה דאין דבריהם. יש לפרש טעם הדבר ע"פ דברי רבינו חיים הלוי הלי' שבת פט"ז הט"ז שכ' בדעת הרמב"ם דצוה"פ יש בה גם תועלת מחיצות העומד שמשוו לה לפתח, וא"כ במקום דבעי צוה"פ בעי מחיצות אלימות טפי כדי להחשיב גם מקום הצוה"פ לפתח, דבעיקר דין מחיצה המתרת סוכה שוה לשבת, ואע"פ דמקום דלא בעי צוה"פ מהני גם מחיצה ע"י לבוד, במקום דאיכא צוה"פ בעי ז' שלימות: לא איכפת לן וכו'. וכ"כ בשונה הלכות סי' תר"ל דין ח': ה"ה אי איכא. להלן סק"י"ב הובאו דברי התוס' בסוכה י"ז א' דבעי פס ד' כדי דלא למיהוי מחיצת שתי, ועי' להלן סי' י"ג סק"ג שצייד רבינו דבסוכה בעי דוקא ד' יחד, והכא כתב דגם בסוכה א"צ שיהיו ד' כאחד, ולהלן סק"ט ט"ו צייד לומר דבעומ"ר חשיב שתי וערב ונקט ד' לאו דוקא או משום לבוד או מדרבנן, וע"ע בסקט"ז דהוסיף דיש לומר דאפי' אי נימא דבעי ד' דוקא, י"ל דאם יש ד"ט בתוך ז', אפי' שיש ביניהם כמה אורים כשר, דחשיב ע"י לבוד כאילו יש פס ד' כאחד, ע"ש. וצ"ע מה שהצריך להלן ד' יחד, אף דהכא נקט דא"צ ואפשר דמסביר י"ל דדין עריבן קיל מדין דופן, וכדחזינון דמהני ב' לבוד ואפי' להר"ן, וא"כ אפי' לפ"מ שנקט להלן דבדופן בעי ד' כאחד, בדין עריבן נקט הכא דמהני אפי' כשיש הפסק אור באמצעו (ומש"כ בסק"ב דבדופן ובעריבן פסול מחיצת שתי, כל אחד כדאיתא) ולפ"מ שנקט בסקט"ז דמהני אפי' כשיש הפסק כמה אורים, לכא' ה"ה הכא.

(יא) בסק"י הובא דעת התוס' דלדין ב' דפנות א"צ ז' טפחים, והר"ן בדף ח' ב' בדפי הר"ף כ' בפי' הגמ' דפס ארבעה ומשהו מתיר בסוכה, דבסוכה העשו' כמבוי מיירי, דאי בב' דפנות דעריבן אפי' בטפח שוחק וצורת פתח סגי, אלא ודאי בסוכה העשו' כמבוי עסקינן, ודוקא בפס ארבעה ומשהו דאיכא בעומד שיעור ראוי, אבל בטפח ומשהו ומוקים לי' בי מיצעי פחות משלשה להך גיסא ופחות משלשה להך גיסא ודאי לא סגי כיון דליכא בעומד שיעור ראוי, דאם איתא דסגי לשמע' הא והוי רבוחא טפי אלא ודאי כדאמרן עכ"ל, ומה הוציא החזו"א דבדופן אחת ופס ד' לא הכשיר הר"ן,

טפת, ויש לתמוה לדברי מהרש"א, דלכתי קשה לכל פוסקים שכי צסוכה עשוי' כמזוי דבעי פס ארבעה ליסגי צצ' קנים, וההיא דרבי יהושע צן לוי דאמר פס ארבעה דלא כהלכתא.

(ג) ומכל האמור נלמד דלא קיי"ל ככל הני ד' מדות שכי רבינו ירוחם צסם מורו רבי אברהם צצ"א ז"ל המוצא צצ"א. (א) הכשיר פתחים צצורת הפתח אף דליכא צ' דפנות דעריבין צעומד ז', כל שכלל המשך הדופן איכא ז' עומד, ואנן קיי"ל כהר"ן דררי"ן ז' עומד צצ' דפנות עריבין כמין ג"ס, אצל כל היכי דאיכא פתח סמוך לקרן פסול אף צסוכה גדולה ואף צאיכא ז' עומד צמקום אחד. (ב) הכשיר עומד מרובה אף צאיכא פרצות צלא צורת הפתח, כל דאיכא ז' צכל משך הדופן, ואנן קיי"ל דלא מהני עומד מרובה צצ' דפנות דעריבין וכמש"כ הר"ן דאף צפס פחות מארבעה לא מהני אף על גב דעומד מרובה, ואף לצוד לא מהני כל דליכא ארבעה צמקום אחד, וזהו צכלל דברי הר"ן

• פשר חזון •

וא"כ הקושיא קשה גם בכל דין פס ד' בסוכה העשוי' כמבוי, שיועיל גם ב' פסין שביניהם לבוד, ודוחק טפי לומר שגם הסוגיא בדף ז' לאו דוקא ונקטה פס ד' שלא אליבא דהלכתא: כתבו תו' שם. עושה לו טפח שוחק, אבל קנה בפחות מג' סמוך לדופן לא יועיל להחשב כטפח מחמת לבוד דהא לכך בעי טפח שוחק, כדי שהיא דופן זה רחב ארבעה טפחים, כדי שיהא רוב דופן דשיעורו בשבעה טפחים ומשהו, ועוד דקנה מבטל ל' אורא, עכ"ל התו', ולתי' קמא צ"ע דברי רבינו דמשמע מדבריהם דבאמת מהני לבוד לדופן, אלא דבעי רוב דופן, ואם יעשה ב' קנים וכמו שהק' תו' בדף י"ז יהי, וא"כ מוכח כמהרש"א ומהר"ם, אבל יש לפרש דבריו בתי' השני, דמש"כ תו' דאתי אורא כוונתם דזהו מחיצת שתי שהיא מחיצה גרועה ולא מהני בסוכה, וא"כ י"ל דכשם דלא מהני מחיצת שתי לפס טפח כך לא מהני לפס ד', ועי' בספר שלום יהודה סי' ל"ז: ויש לתמוה. על דרך שתמה לעיל מהסוגיא בדף ז', הקשה רבינו שכל הפוסקים סתמו דבעי פס ד', ומשמע דבעי בדוקא פס ד', וע"כ שדברי התו' קאי אליבא דהלכתא, וע"כ דמחיצת שתי לא מהני לדפנות המורכבות בסוכה.

(ג) ומכל האמור. היינו לפ"מ שפסקו בשו"ע וברמ"א וכמו שיתבאר. (א) הכשיר פתחים בצוה"פ. במידה הראשונה בסק"ז: (ב) הכשיר עומד מרובה. במידה השלישית בסק"ז, וסתימת דברי רבי אברהם דאין חילוק בין ב' דפנות כמין ג"ס ובין שהם כמבוי וכש"כ סק"ז, ומשמע שבכל גווני שיצטרפו ז"ט בכל משך הדופן הסוכה כשרה, וא"כ מבוי דלא ס"ל כהר"ן דבעי ב' דפנות עריבין בסוכה וכמש"כ סק"י, ושם פסק החזו"א כהר"ן וכמ"ש הרמ"א, אמנם, יש מקום לומר דרבי אברהם לא איירי אלא בשיעור ב' כהלכתן, ולעולם ס"ל דבעי עריבין, דלעשות עריבין מהני גם ד"ט ולבוד וכמש"כ בסק"י, ונראה שאפי' בב' הדפנות יש רק ד"ט ולבוד מהני, ומשכחת לה ע"י שהעמיד קנה בזוית וא"כ י"ל דאיכא ב' דפנות דעריבין, וע"ז אמר רבי אברהם שאם השלימן לז"ט ואפי' בהמשך הדופן ועשה צוה"פ כשר, ובפרט דאיכא גווי דלא בעי עריבין, וכמ"ש בשו"ע תר"ל ס"ד בשם הר"ן דעושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר (ולדעת המג"א סמוך לדפנות החצר) א"צ ד"ט לדופן האמצעית, וא"כ י"ל דרבי אברהם איירי בכה"ג וכיו"ב, היינו דלא איירי בשיעור עריבין, וצ"ע: ואף לבוד לא מהני. אמנם בסק"ז כ' דאפשר דא"צ ד' עומד במקום אחד, אלא ד' עומד בתוך משך ז' טפחים, וכיון דהוא לבוד שפיר חשיב עומד ד' כאילו

מזינו דמחיצה על ידי לצוד הוא מחיצה גרועה, ושיעור הזה הוא צעומד ארבעה, והלכך שפיר מתפרש טעמא דרבי אמי דלענין שיעור סוכה פסול מן התורה מחיצת שתי, וכן מחיצת ערב, עד שיהא מחצלת ארבעה, וההיא דדופן סוכה כדופן שצת צכל יתר הדופן מלצד שיעור ז' טפחים דעריבין, ולפי האמור גם צעושה ד' דפנות צשתי לחוד פסול, וכן נראה צצצרא, דאין תהא כשרה צח' קנים ד' צד' זויות ואחד אחד ציניהן ועובין שליט טפה, וכשיסיר קנה אחד מרות רביעית צרי"ך צ' דפנות שלמות וטפח שוחק, והאי רוח רביעית אינו מדפנות סוכה כלל, והלכך פי' המג"א ריש סי' תר"ל דצצריהם אינו מתישב, גם דברי מהרש"א ומהר"ם אינו מיושב כמש"כ המג"א שם ועוד דקו' תו' הוא גם צסוגיא ז' א' דאמר עושה פס ארבעה, וכבר כתבו תו' שם ד"ה עושה לענין שיעור טפח, דלא מהני לצוד והוא הדין לענין פס ארבעה, אלא דלחלק צין ארבעה לפחות הוא פשוט יותר שזו שיעור שתי צפחות מארבעה, והלכך לא נקטו דצריהם רק לענין

אינה מחיצה, ואם היו שני פסין שאין בכל אחד ארבעה הויה לה כמחיצה של שתי, עכ"ל. ופי' רבינו דאין הכוונה לדעת רבי יוסי ברבי יהודה בעירובין, אלא דכו"ע ס"ל דמחיצת שתי היא מחיצה גרועה, ונחלקו במחיצה גרועה כה"ג, היכן מהני היתירה, אבל בסוכה לא מהני לכו"ע (ועי' סי' י' סק"ב במשנ"ת בסברת נראה מבחוץ בסוכה). ויש להראות עוד מקומות דחזינן דמחיצה ע"י לבוד היא מחיצה גרועה, כגמ' י"ט ב' דנסתפקו בגמ' אי מהני מחיצת שתי לפסי ביראות, ובהג"א פ"ק סי' כ"ג דלא אמרינן עומד מרובה מב' רוחות במחיצה שע"י לבוד, ע"ש: וכן מחיצת ערב. דנתבאר בתו' סוכה ט"ז ב' ד"ה מהו דתימא דלא מהני בסוכה שני חבלים שעוביין פחות משלש משום דלא התירו אלא בשיירא, ומש"ה חילק כמהרש"א בין שתי לערב, דלא אמרו בכרייתא דכשרה כשאין בין קנה לחברו ג"ט אלא בשתי, ע"ש, וכ' במג"א שזהו דוחק גדול שבערב לא מהני כאן דלא מהני אלא בשיירא, ובשתי מהני אע"ג דלא מהני אלא בשיירא, ויישב שם ע"פ דרכו, וכוונת רבינו ליישב דהתוס' שם דאמרו דבעי פס ד"ט בערב ולא מהני חבלים, איירי בו' טפחים דהכשר סוכה (אמנם צ"ע דהקו' הראשונה בתוס' שם, דהא מלתא דפשיטא דמכשירין קנה קנה פחות משלשה, ע"ש, ומשמע דהתוס' פי' הגמ' דאיירי בשאר הסוכה, שניתרת גם בלבוד, וצ"ע): בעושה ד' דפנות. כוונת רבינו לאפוקי מדברי המג"א שכי דצ"ל דהא דתנא דמהני קנה קנה פחות מג' היינו כשעושה ד' דפנות אבל כשעושה ג' דפנות בעי ב' שלימות דעריבין ושלישית בטפח וצוה"פ, ע"ש. והגרעק"א בגליון השו"ע ציין לשו"ת הרא"ם ח"ב סי' ד', ושם כ' דאפי' לרש"י דבעי טפח אפי' כשעושה צוה"פ על פני כולה, עי' ס"ק ח', אם עושה צוה"פ בד' הדפנות א"צ טפח ע"ש, ובמשנ"ב סק"ז העתיק דברי המג"א, ובחידושי בית מאיר כתב שאין שייך כלל לחלק בין ד' דפנות לג', ע"ש מה שהאריך בזה. ונראה דמודה המג"א בציוור החזו"א דאם עשה ב' דפנות של ז"ט מהני השאר ע"י לבוד, ועי' בדברי המג"א סק"ה שנתבאו להלן סק"י: דברי מהרש"א. שסתם רבי אמי דבריו לכו"ע אף אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה, אע"ג דלית הלכתא כוותי' אלא כרבי יהודה וכסתמא דברייתא דמתיר בשתי לחוד גבי סוכה: ומהר"ם. דהואיל ואיכא מ"ד הכי וכדי שתהא עשוי' כתיקונה לכו"ע, אבל מן הדין היתה כשרה אפי' בשני פסין שאין בכל אחד ד' (ונראה קצת מלשון מהר"ם, דבאמת לכתחילה יש לחוש בסוכה דאורייתא לדעת ריב"ז, אע"ג שבדיעבד מהני כעיקר הדין). ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' ק"מ שהאריך בסוגיין: ועוד דקו' תו'. תו' הקשו למה לי פס ארבעה,

טפחים, אלו הן הדינין שבארס המג"א בס"ק זה, ולמש"כ לעיל ס"ק י"ג אף צד' דפנות אין לעשות פתח בקרנות אף פתח פחות מג', עד שיהי' עומד ארבעה טפחים במקום אחד, ולפי זה יש לזוהר הרבה כשעושין סוכה מנסרים שאינם רחבים ארבעה טפחים, שלא ישאר ביניהן אור כל שהו עד שיהי' ארבעה טפחים עומד בתוך ז' טפחים של צ' הדפנות כמין ג"ס, ואפשר צד' דפנות עריבין הוא מן התורה, ואף אי הוא מדרבנן מכל מקום פוסל דיעבד ולא קיים מלות סוכה, וכן כשהנסרים שצדופן שוכבין, כריך ארבעה צלל אור, מיהו כשתולין מחללות תוך הסוכה סביב הדפנות עולה משום דופן אם אין הרוח מנענעת, ואי הקיף ג' חבלים ועובין טפח דהוי מחילה של ערב, ואח"כ נעץ קנים פחות פחות מג' דהוי מחילה של שמי, מנטרפין והוי מחילה של שמי וערב, ומנהי אף לצ' דפנות דעריבין, אף שכל הדפנות חלונות חלונות, ומזה יש ללמוד דחלונות פחות מג' באורכן וברחבן, אין פוסלין אף בקרנות הסוכה, ולמטה מי' סמוך לארך, וכן אם ארכן ג' ואין רחבן ג' או איפכא, אין פוסלין כיון דאיכא ארבעה טפחים עומד והשאר לצד, אבל חלון בארך ורחב ג' אף אם מיעטה בחללה משהו מן צ' הדפנות דעריבין דהיינו שיעור ז' טפחים בחללת הדפנות של צ' הדפנות כמין ג"ס פוסלת, והוא שלא נשאר י' טפחים גובה עד החלון, מיהו אם החלון באופן שאוכלת משיעור הדופן רק טפח על טפח, יש לחשוב אלכסון החלון של צ' טפחים על צ' טפחים כלצד שהרי אלכסון הזה הוא פחות מג' חומש טפח, וכשנחשב כלצד יהי' שיעור עומד ז' בגובה י', [מיהו יש לעי' אי אמר לצד כה"ג,

שכ' שאין לעשות פתח בקרנות ואף באיכא עומד מרובה. ג) הכשיר פרוץ מרובה ואיכא ז' במקום אחד, ואנן קיי"ל דאף אם עומד ז' צד' דפנות עריבין ואח"כ הדפנות נמשכין ופרוץ מרובה פסול וכל שכן כשהעומדין של ז' אינן בקרנות. ד) הכשיר באיכא שיעור ז' על ידי לצד, ואנן קיי"ל דוקא באיכא פס ארבעה, ולהכשיר פרוץ מרובה על ידי זורת הפתח כריך ז' עומד דוקא. יד) שו"ע תר"ל סעי' ה' מג"א סק"ה נ"ל דעכ"פ צעינן בעומד שיעור מקום או שעושה ד' דפנות, דברי מג"א אלו אינם ענין להא' דפרוץ מרובה, שהרי המג"א פי' בסק"ו צד' הדפנות הן עומד מרובה, אלא דצעינן שיהיו צ' דפנות עריבין, וזהו דין הרמ"א שלא יהי' פתחים בקרנות, ושיעור דפנות עריבין לא מהני לא עומד מרובה ולא לצד, עד שיהי' ארבעה עומד ומשהו וזהו ינטרף פחות מג' על ידי לצד, מיהו אם עושה ד' דפנות סבירה לי' להמג"א דמהני לצד בקנה קנה פחות מג' אף לשיעור צ' דפנות דעריבין, ולענין זה צעינן עומד מרובה בכל ד' דפנות, מיהו אי ליכא צ' דפנות עריבין על ידי לצד, לא מהני אף אי איכא ד' דפנות עומד מרובה ואיכא צדופן שיעור מקום, קצרו של דבר דין המג"א יש לציין על דברי רמ"א שלא יהיו הפתחים בקרנות, ואי הפתחים פחות מג' יש חילוק אי איכא עומד ד' טפחים במקום אחד צד' הדפנות כמין ג"ס כשר, וצפחות מארבעה עומד אסור אף צפחות פחות מג', וכל זה כשכל הסוכה פרוץ מרובה אבל אי עומד מרובה בכל ד' דפנות, אין פתח פחות מג' אסור בקרנות, ושיעור קרנות לענין זה הוא ז'

פירוש חזון

ז"ט, ובשעה"צ סק"כ נראה שפי' דמש"כ במג"א סק"ה קאי על פרוץ מרובה בכלל ההיקף, שבוה איירי השו"ע כמ"ש המג"א סק"ו, וע"ז כ' המג"א דלא הכשירו פרמ"ר בכל ההיקף אא"כ יש בעומד שיעור מקום או ד' דפנות, וכך פי' בדעת הלבושי שרד, אבל לפמ"ג ומחה"ש צ"ע מה יהני ד"ט לכלל ההיקף, ואפשר שפירשו כחזו"א: **אלא דבעינן וכו'.** החזו"א פירש דעת המג"א דבעי ב' דפנות ז' דעריבין, ואם עושה ב' דפנות ע"י לבוד, לא בעי להני ב' דפנות דעריבין, ויש לבאר טעם הדבר, דב' דפנות ז' דעריבין הוא מעלה בדפנות הסוכה ובצורתם, ומש"ה כשעושה היקף שלם אפי' במחיצה גרועה, סגי בהכי, ואע"פ דגם בכה"ג בעי ב' דפנות ז"ט דעריבין, אבל כשיש היקף שלם סגי גם לזה במחיצה גרועה: **ולמש"כ לעיל.** כוונת רבינו לחלוק על המג"א וכמ"ש בסק"ב, וס"ל דלעולם בעינן בשיעור הדפנות שלא יהי' מחיצת שתי, אלא שיהי' ד"ט עומד: **אורח כלשהו.** ובסקט"ו כתב דאפשר דאפי' אם יש איריים בין העומדים, אם עומד מרובה חשיב שתי וערב (ועי' סי' י"ג סק"ג) וע"ש, וע"ע במוסגר שבסקט"ז, ע"ש: **ואפשר דב' דפנות.** במנחת חינוך מצוה שכ"ה כ' שנראה דהא דבעי עריבין הוא מהלכה למשה מסיני (אף שנח' בזה בגמ' ז' א', עי' בחזו"א לעיל סי' י' סק"ב). ובשונה הלכות סי' תר"ל דין ד' הביא לספק החזו"א והוכיח מדברי הבה"ל ד"ה ויעשה דס"ל דמדאו' א"צ עריבין, ע"ש. ובחוספות למהד' ב' כתב לדון בראי' זו, ע"ש: **וכן כשהנסרים.** דכשם דמחיצת שתי פסולה כך מחיצת ערב פסולה ועי' להלן סי' י"ב סק"ד דפס ד' מהני בערב דוקא בסוכה י"ט, ע"ש: **וכן אם ארכן.** היינו אפי' ארכן י': **מיהו אם החלון.** כאן כתב רבינו דאמרינן לבוד באלכסון לסתום זוויות החלון להחשיבם כעומד, אבל בסי' י"ג סק"ה כתב שבמקום שיש ריבוע ג' על ג' לא אמרינן לבוד אף בקרנות, ובספר פתחי שערים שער ב' הערה ז' הביא תשובת הגר"ח קניבסקי שכ' שהרי החזו"א עצמו ציין לסי' י"א וד' ומשמע שחזר בו: **פחות מג'.** היינו ב' טפחים וד' חומשי טפח, דכל אמתא

הוא במקום אחד: ג) הכשיר פרמ"ר. במידה השני' בסק"ז, ובסק"ג הובא דעת הר"ן והרא"ש דס"ל כרבי אברהם בזה, וס"ל דאפי' ז"ט מפוזרים מהני, אלא דשם צידד לפרש בדעת רש"י דפרמ"ר בכלל ההיקף, וא"כ י"ל דחזר בו גם בדעת הר"ן, ובסק"ו ג"כ נתבאר דאיכא מאן דס"ל דפרמ"ר כשר בז"ט, ועמש"כ שם: **ואנן קיי"ל.** כדעת הרמב"ם, וכמ"ש בסק"ב בדעתו דבעי עומד בב' דפנות כהלכתן, ובשו"ע סעיף ה' העתיק דברי הרמב"ם וכתבו הט"ז והמג"א דאיירי שעומד מרובה בב' הדפנות, וכ"כ במשנ"ב ס"ק כ"ב: ד) הכשיר. ע"י לבוד, במידה הרביעית בסק"ז, ובסק"ב נקט רבינו ע"פ דברי התוס' י"ז א' דלענין שיעור סוכה פסול מה"ת מחיצת שתי, וצ"ע מדוע פסק החזו"א כתוס' נגד רבי אברהם, ועי' בסקט"ו שהעתיק דעת רבי אברהם דאין לחוש שישאר אורח בעושה סוכה מנסרים, כיון דאיכא עומד ז', אף שהוא מפוזר, ומשמע דלא פסיקא לי' לפסול בזה, ועי' בשונה הלכות תר"ל ז': **פרמ"ר ע"י צו"ה.** וכמ"ש בסק"ב דבליכא ז' עומד לא מהני צו"ה בב' כהלכתן, ועי' בסק"ו דאיכא מאן דאמר דצו"ה משלים גם לשיעור ז"ט, והחזו"א העמיד שם באיכא עומד מרובה, וכמ"ש כאן. -ובמה שהחמיר רבי אברהם להצריך ז"ט, כתב בשעה"צ סק"כ בפי' המג"א סק"ה שבוה עסק החזו"א בסק"ד, דנכון יותר כמו שפי' הלבושי שרד, דבעינן בעומד שיעור מקום דהיינו ז' טפחים כדי הכשר סוכה, ונראה דסברת המג"א הוא כמו שהביא בב"י בשם רבינו ירוחם דיש מי שפירש כך, וכמ"ש לעיל סק"ו, וס"ל להמג"א דכך הוא לדינא דבעינן שע"י צירוף כל העומד יהי' הכשר סוכה מדכתב רבינו ירוחם לבסוף ומורי ר' אברהם כתב וכו' כל שיש בעומד כל הדופן כדי שיעור סוכה, משמע דס"ל כן לדינא, עכ"ל.

יד) שו"ע תר"ל. כתב דאפי' אם יש בב' הדפנות פתחין הרבה שכשתצרך כל הפרוץ יהי' מרובה על העומד כשרה, וע"ז כ' המג"א דבעינן שיעור עומד או ד' דפנות, ובמחצית השקל ובפמ"ג פירשו דשיעור מקום היינו ד"ט ובלבושי שרד פי' דהיינו

שזהמתקת המג"א לשון הר"ן כתוב ארבעה, [ע"י לקמן סי' י"ג סק"ה]. ובמש"כ לענין עושה סוכה מנסרים ויש אומר כל שהו ציניהן, אפשר לדעת תו' דענין עומד ארבעה הוא שלא יהא מחיצה של שתי, דבעומד מרובה חשיב שתי וערב, אף שאין עומד ארבעה, והא דנקט ד' משום דנקט טפחים שלמים, א"נ משום דפחות מזה לא היו לצוד, א"נ מדרבנן, והיכי דעבד ג' שלמות אפשר דסגי בעומד מרובה ולצוד לשיעור ו' טפחים, מיהו הר"ן בסוגיא ט"ז צ' לא כתב כן, ולדעת רבי אברהם צ"א שכ' רבינו ירוחם אין לחוש צוה כלל, כיון דאיכא ז' עומד אף שהוא מפוזר.

(טז) עשה מחיצה ט' והקיפה במחיצה אחרת גבוהה י', אצל היא גבוהה מן הארץ ג' טפחים, וכן להיפך, אם אין צין המחיצות ג' טפחים כשר, דחשיב כמחיצה צאלכסון ממטה

אם כן כל פתח ד' על ד' או ארבעה על י', נימא לצוד בקרנות וחסר לי' שיעורא, וי"ל כיון דאיכא שיעור חלל צריבוע סגי בהכי, וי"ע, וע"י צמה שנחלקו אחרונים ז"ל בצלצוד להחמיר, וע"י עירובין ט' א' דאמרינן חצוט ולצוד, ואמאי לא נימא לצוד צאלכסון, ואפשר דמיירי דאלכסון יותר מג', [ע"י לקמן סי' י"ג סק"ה].

(טו) במש"כ לענין פתח פחות מארבעה טפחים, נראה דאף לדעת הטור הל' מזוזה [וכן דעת ריטב"א יומא י"א] דפחות מארבעה לאו פתח הוא, היינו דוקא לענין מזוזה ללא היו פתח חשוב, אצל לענין חילוק צין פרצה לפתח, כל שיש צורת הפתח חשיב כפתח ולא כפרצה צין לענין צבת וצין לענין סוכה, והלכך נראה דהגה"ש שצ"ר"ן פ"ק דסוכה [שכ' ס"ק ט'] ג' צמקוס ארבעה נכונה, וכן משמע צמג"א שהיה גורם ג', אף

• פשר חזון •

הצורת הפתח על ד' טפחים: ובמש"כ לענין עושה סוכה. בסק"ד: אפשר לדעת תו'. ע"י להלן סי' י"ג סק"ג וסק"ד דמחיצת שתי אינה אלא באופן דבלא דין לבוד הוי פרמ"ד, אבל אם הקנים רחבים ג' חשיב מחיצה מעליא, ואף אי ליכא עומד ג' אלא שהפרוץ פחות מג' נראה דחשיב מחיצה מעליא, ע"ש, וא"כ י"ל שא"צ בסוכה ד"ט דוקא, כיון שכל מה שהכריחו התוס' דבעי מחיצה ד"ט, הוא כדי שלא יהי מחיצת שתי, וכמו שבי' רבינו בסק"ב, וא"כ בעומ"ד סגי, היינו דברופן ד' א"צ אלא קצת יותר מג' טפחים ומחצה: והא דנקט ד'. אף שא"צ אלא ג"ט ומחצה, פי' רבינו בכמה צדדים, או דבאמת סגי בג' ומחצה וקיצרו בלשונם, או דמעיקר דין מחיצת שתי סגי בג' ומחצה, אבל כדי שיהי לבוד בעי ד' משום דעומ"ד לא מהני בלי צוה"פ, וכמש"נ בסק"א, ולפ"מ דנחבאר בסק"ז דאפשר דא"צ ד"ט במקום אחד אלא בתוך משך ז"ט, דבכה"ג לא יצטרכו אלא ג"ט ומחצה, ובאופן השלישי נקט רבינו דבאמת חייבו רבנן בסוכה ד"ט, שיהי שיעור מקום, אבל מדאו' די בעומד מרובה: א"נ מדרבנן. בשונה הלכות סי' תר"ל דין ד' נראה שדקדק מדברי רבינו כאן שכ' שבעומ"ד סגי מדאו', ומדרבנן בעי ד"ט, דמוכח מזה דס"ל דמדאו' בעי עומ"ד, ובסק"ד נסתפק בזה, ע"ש: ג' שלימות. הסברא בזה מבוארת, דכיון דאין המחיצות שלימות בעי ג' שלימות (כעין משנת' בדעת המג"א סק"ד) אבל צ"ע מנין לרבינו דבר זה, גם צ"ע במש"כ דמדברי הר"ן לא משמע הכי, אם הוא גם בעביד ג' שלימות: מיהו הר"ן. וכמש"נ סק"א וע"ש: ולדעת רבי אברהם. נתבאר בסק"ז, וע"י בסק"ג שכתב דלא קי"ל הכי, אבל כאן משמע שלא שלל לחלוטין את שיטת רבי אברהם.

(טז) גבוהה י'. לכאו' י' לאו דוקא, דכיון שהגבי' ג"ט מן הארץ, א"צ אלא ז' טפחים אלא הכוונה שסוף גובה המחיצה הוא בעשרה טפחים: אם אין בין המחיצות ג"ט. בכל הדברים שבסוף סי' א' נקט רבינו הפלגת ג"ט לענין צירוף מחיצות, ומקורו בסוכה ד' ב', שאם הרחיק את החקק מן הכותל ג"ט, הסוכה פסולה, ובסק"ק ע' סיים דאפשר דבשיעור ד"ט תליא מילתא שיהא שיעור חשוב וע"ש, ובליקוטים סי' ג' סוף ס"ק ד' כתב דנראה שאין שטח פחות מג"ט והלכך אין מתבטל שם דופן מההר או מהחריץ בשביל שחדל שיפועו במקום אחד, אלא א"כ יש בשטח המישור רחב ד"ט ע"ש, ולפ"ז אפשר דה"ה הכא לא יפסול אלא א"כ יש בין המחיצות ד"ט, ואע"פ שהגדיים בוקעין תחת המחיצה החיצונה, אפשר דאינו פוסל, משום שכל הכשרה הוא משום דמצרפינן לה למחיצה הפנימית, ואם מצרפים, גם ברוחב ד"ט כשר, וחשיב כמחיצת אלכסון דמהני אפי' כשגדיים בוקעין תחת האלכסון וכדעת תו', כמו שפסק רבינו לעיל סי' ד' ס"ק כ"ג, אבל בתיקון מבואות

ברביבועא, אמתא ותרי חומשי מאלכסונא: א"כ כל פתח. כגון ב' חצרות שיש ביניהן פתח עשרה, יכולים לערב יחד ויהי מותר לטלטל מחצר זו לזו (גם כלים ששבתו בבית) ואי נימא לבוד להחמיר ונימא לבוד בקרנות, ניבעי לעולם פתח שיהי גבוה יותר מ"א ורחב יותר מו' טפחים, כדי שישאר פתח י' ברוחב ד' גם אחרי שנימא לבוד, ובמשנה ע"ז ב' מבואר בפשיטות שאם יש בין החצירות פתח גבוה עשרה ורחב ארבעה, רצו מערבין אחד: חלל בריבוע. תי' רבינו דבשביל לערב יחד, מהני מה שיש במציאות פתח גבוה עשרה ורחב ד', אף דבהלכות מחיצות חשבינן לי' כסתום: בלבד להחמיר. בתוס' סוכה י"ז א' כתבו דלא אמרינן לבוד להחמיר, ואף למשי"כ במג"א סי' תרל"ב סק"ה דנהי דאמרינן דחשיב כאילו שניהם סמוכים זה לזה, מ"מ לא אמרינן שהוא כסתום בסך פסול, וכ"כ בפמ"ג שס"ג סק"א, הכא נמי נראה דלא שייך ענין סמוכין זה לזה, רק לומר דחשיב כסתום, וע"י ראב"ה סי' תרכ"ו, וברשב"א עירובין ט"ז ב' בתחילה כתב דלא אמרינן לבוד להחמיר, ואח"כ הוכיח ממבוי שרצפו בלחיים דאפילו להחמיר אמרינן לבוד, ע"י בקה"י סוכה סי' י"ג: עירובין ט' א'. שם אמרו בנעץ שתי יתירות עקומות על שני כותלי מבוי, שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיותן ג', וקמ"ל דאמרינן חבוט ולבוד, וס"ד דרבינו להוכיח מזה דלא אמרינן לבוד צאלכסון, רק בקוים ישרים: ואפשר דמיירי. בחידושי רבינו חיים הלוי הל' סוכה פ"ה הכ"א כתב בדעת הרמב"ם שהאלכסון פחות מג', ובגליונות החזו"א שם השיג עליו בתוקף, ע"ש, וע"י להלן סי' י"ג סק"ז שהבאנו הדברים באריכות.

(טו) במש"כ. סק"ח וסק"ט: דוקא לענין מזוזה. הצורת הפתח למזוזה היא השלמת צורת הבית, ואם הפתח פחות מד"ט, אף שזה הפתח היחיד, אמרינן שזה הכניסה לבית, אבל לא הפתח לבית, וע"י סי' ז' סק"ד וה', אבל לשאר דברים צורת הפתח מחלקת בין המקום שבתוכה למקום שחוצה לה, ואף דענינה של צוה"פ בשבת הוא כניסה למקום וכמש"נ בסי' ו' סק"ד, וצוה"פ באויר פסולה, היינו משום דלא שייך לגדור ע"י מחיצת פתח כשאינה כניסה למקום, אבל כשצוה"פ מקיפה את המקום הגדור היא משמשת כמחיצה, ומש"ה אפי' כשאין בה ד"ט יש מקום להכשיר: וכן משמע במג"א. נראה דהכוונה למש"כ במג"א בהקדמה דבעי טפח שוחק פחות מג' וצ"ה של ד', וכ"כ הג"מ דבעינן ז"ט כדי הכשר סוכה, וממש"כ בשם הג"מ ז"ט משמע דצוה"פ ג', אמנם בהג"מ בפנים מפורש דעושה צוה"פ ד"ט, וז"ט הכוונה שיהי הכשר סוכה ובאמת יש ח' טפחים, ע"ש. ובמ"ב ס"ק ט' כתב בפשיטות בשם המג"א דעושה צו"ה כנגד דופן ז"ט, ואח"כ הביא מהפמ"ג בשם הגה"מ דירחיבו עוד טפח יותר כדי שיהי

חשיב עומד ארבעה כאלו הוא במקום אחד, אף דלא מהני לצוד לצרף האויר, דחשיב מחיצה של שתי, אבל ארבעה עומד זולת האויר סגי אף במפוזר, ולפי זה הא דעושה סוכה צין אילנות והאילנות דפנות לה, אף בליכא עוצי ארבעה במקום אחד צ"ב דפנות דעריצין].

למעלה, כביציאתא דמישן שצת ק"א א' לפרש"י, צין לענין שצת וצין לענין סוכה, ורשותם נחשב נמי צאלכסון קצר למטה ורחב למעלה, ועי' לעיל סי' ז' סק"ו [אחרי כותבי עלה בלצי דאפשר דאין צריך ארבעה עומד לענין צ' דפנות דעריצין במקום אחד אלא ארבעה עומד בתוך משך ז' טפחים, וכיון דהוא לצוד שפיר

• פשר חזון •

חשיב לקרב העומדים, נחשב ע"י לבוד כאילו כל העומד ביחד, ויש פס ד' טפחים, ועי' סי' י"ג סק"ד שכתב כמה אופנים בעושה סוכתו בין האילנות, וכתב שם גם די"ל דכל דאיכא עומד ד' בתוך ז"ט סגי וכמש"כ כאן, ע"ש. ובשונה הלכות הביא דין זה בסי' תר"ל דין ז': לצרף האויר. עי' בפ"י סי' י"ב סק"ב האם לבוד חשיב כנתמלא, וגם לדעת הפמ"ג דחשיב כנתמלא, יש לבאר הא דחשיב מחיצת שתי, ע"פ מה שחקר שם אם חשיב נתמלא במין שמצדו, או חשיב סתום מהלמ"מ, דאע"פ דחשיב כסתום, כיון שאינו במין מחיצה, הוי מחיצה גרועה.

פ' ד' אות י"ט כתב שפסול, וצ"ע: כביציאתא דמישן. עי' סי' ד' סק"ג וסק"א: ורשותם נחשב נמי. עי' במג"א סי' ת"ה סק"י דאם בראשו אין עשרה טפחים הוי רה"י מדין חורי רה"י, ע"ש: סי' ז' סק"ו. שם נתבאר דלענין אויר רה"י הוי ביושר מכנגד שפתה העליונה, ע"ש: דאפשר דא"צ. קאי על מש"כ בסקי"ד דכשעושיין סוכה מנסרים שאינם רחבים ד"ט יש ליזהר שלא ישאר ביניהם אויר כל דהו, ובאמת כבר צידד שם דעומ"ר מהני, וא"כ לכאור' אפי' אם יש כמה אוירים המפסיקים בין העומדים, אם סך הכל יש עומד מרובה כשר, וכאן הוסיף שיש להכשיר מטעם אחר דכיון דלבוד

סימן יב

זשמי הקורות שטח טפח זולת האויר שזיניהן אפי' לרבי יהודה, ללא חשיב שיעור קציעות בלאו הכי, והנה לשיטה זו צאחת למעלה ואחת למטה ודאי פסול, כיון דאין רחב טפח במקום אחד, ואפי' כשאמרין רואין את העליונה כאילו היא למטה תהיינה נוגעות זו בזו, דהאי רואין לא עדיף מלבוד, ואי לבוד לא מהני משום דהוי כשל קש, כל שכן במרוחקין וזו למעלה וזו למטה, ורבי יוסי בר רבי יהודה כאצוה קצירא לי' וכדאמר בגמ'. (ב) שיטת רבינו יהונתן, דלריך שלל היא ציניהן יותר מטפח, ואז חשיב כיכולה לקבל אריח, שניחו אצבע על זו ואצבע על זו, ונראה דקצירא לי' דלענין שיעור ראו לקבל אריח חשיב גם לבוד, ואין רריך שיעור טפח במקום אחד, וכמו לרבי יהודה לשיטת מהר"מ, ומיהו לענין דין צריחה ציעין קבלה בפועל על איזה אופן שיהי, והלכך רריך לזלי להרחיקין זו מזו יותר מטפח, ואף על גב דבעגולה ועקומה אין רריך כלל קבלה בפועל, הכא גרע דחסרון קבלה אינו מחמת חסרון שיעור הרחב, וכמש"כ לעיל לשיטת מהר"מ, ומיהו לרבי יהודה כשר כל שאין ציניהן ג', שהרי לית לי' לרבי יהודה חסרון צריחות, ונראה לפי שיטה זו גם כן דצאחת למעלה ואחת למטה פסול, ואפי' בסמוכין, ואפי' כשינימא רואין יהיו נוגעין, דסוף סוף אינן יכולין לקבל אריח, מפני שאינן שיעור רחב במקום אחד, והאי רואין לא עדיף מלבוד, וכמש"כ לשיטת מהר"מ, והאי דרבי יוסי בר רבי יהודה כאצוה דלומר אציי, ונראה לפי שיטה זו, דאף צהנית קורה רחבה צ' וג' טפחים, והניחה באלכסון אף על גב דסוככת שיעור טפח ממשיך

(א) עירובין י"ד א', וכן צ' קורות המתאימות, יש צענין זה ג' שיטות: (א) דעת מהר"מ הוצא צהגה"מ דלריך שיהיו נוגעות זו בזו, אבל אם הרחיקו זו מזו כל שהו אינן מנטרפין, דקצירא לי' ללא מקרי קבלת אריח עד שיהא האריח מונח על הקורה שטח טפח והו קציעותו, אבל כל שאין בקורה שטח טפח, אף כשתקבל האריח, אינו אלא צנין עראי, ואף על גב דכשהן סמוכין צפחות מג' טפחים הוה לי' לבוד, לא אמרינן דליהוי האי חסרון אויר כחסרון עגולה ועקומה, דכשר אפי' לרבנן כמש"כ הרא"ש ושאר פוסקים, שאני התם דאיכא שיעור טפח צבת אחת אלא חסרון העיקוס והעיגול מעכב הנחת האריח צוה אחת נראה הקורה קצב, מה שאין כן במקום שאינה שיעור השטח הראוי, ונראה דלרבי יהודה דאין רריך צריחה כשר אף במרוחקין כל שאין ציניהן ג' טפחים, ואף על גב דמודה רבי יהודה דלריך רחב טפח, ושיעורא דרחב טפח אינו אלא משום קבלת אריח, ואינו דין צפני עצמו, דלריך הקורה רחב טפח, וכדמוכח בגמ' דפריך טפח ומחצה צני ומשני כיון דאיכא טפח אידך חצי טפח מלצין כו', ואם כן לרבי יהודה נמי רריך שיהי צריחה שיעור הנראה לקציעות צנין, מיהו כל שאין ציניהן ג' טפחים דהוי לבוד חשיב כחד, ושפיר נראה כשיעור הראוי לקציעות, ואין כאן חסרון רק בצריחות דהאי אויר לא עדיף מקש, ורריך צריחות שיעור טפח במקום אחד וכן משמע מהא דרבי יוסי בר רבי יהודה צאחת למעלה ואחת למטה, דצריחה אף במרוחקין פחות מג' כשר לרבי יהודה ומיהו נראה דלריך שיהא

פירוש חזון

שארין בהן ובחלל שביניהן רוחב טפח, צריך להביא קורה אחרת, דמשמע דהאויר מצטרף לשיעור טפח, ובא"י הביין שכן הוא לכל הראשונים שבשיטה זו, אבל בבב"ל ד"ה שצריך כתב דמפשיטות לשון שאר הראשונים משמע דשיעור טפח צריך לעולם וכך ביאר הגר"א בדעת השו"ע: באחת למעלה. אמנם בסק"ב הובא דעת הב"ח והפרישה דאף מאן דמצריך שיהיו נוגעות זו בזו מכשיר באחת למעלה ואחת למטה, ושם הבאנו דברי הקה"י בבאור הדבר, ע"ש: ב. שיטת רבינו יהונתן. וכן דעת התוספות והרשב"א והריטב"א ועוד ראשונים: יותר מטפח. וכ' בשעה"צ סי' שס"ג סק"ג דלפי הטעם שניחו אצבע על זו ואצבע על זו, הא דכתב טפח לאו דוקא דאפי' ביותר מטפח כשר, א"נ לא הכשירו אלא טפח משום דא"א לצמצם. ובפסקי הרי"ד כ' שאין ביניהן טפח וחצי חלל, ע"ש, וגם בהשגות הראב"ד פי"ז הכ"ה כתב שיהיו סמוכות בתוך טפח ומחצה דס"ל דטפח לאו דווקא, ע"ש: חשיב גם לבוד. דפליגי על הסברא דלעיל דבאין בהן טפח כאחד חשיב ארעי דאין דרך בנין בכך, אבל ס"ל לעיקר דין בריאה: קבלה בפועל. ויש לעי' באיכא ב' קורות המתאימות, והם עקומות או עגולות שמצד סמיכותן ראיות לקבל אריח, אלא שמחמת צורתן אינן יכולות לקבל אריח בפועל, האם גרע מקורה אחת עקומה ועגולה: לפי שיטה זו ג"כ. אמנם, למה שנתבאר ס"ק ב' בשם הקה"י, בדעת הב"ח והפרישה דרואין עדיף מלבוד, אין ראי' לזה: והניחה באלכסון. עי' להלן סק"ג מח' החזו"א והפמ"ג, וכ' החזו"א דקורות המתאימות שגבוהות אפי' כ"ש זמ"ז, פסולות, דא"א לקבל אריח בשום אופן, והכא נקט רחבה ב' וג' טפחים שזה שיפוע גדול שאינו יכול לקבל אריח, אבל אם יהי שיפוע קל שיכולה לקבל אריח כשר, אמנם מלשונו דהוי הרבה קורות זו למעלה מזו, משמע

(א) ג' שיטות. בשו"ע סי' שס"ג סכ"ב הביא רק ב' שיטות, ובבאר הגולה כתב על שיטת רבינו יהונתן שזו שיטת מהר"מ, משמע שפי' דמש"כ נוגעות זו בזו לאו דווקא, ועי' בלשון הב"י, ואולי מש"ה הדגיש החזו"א שהם ג' שיטות: א. דעת מהר"מ. וכך כתב הב"ח בדעת רש"י, שצריך שיהיו נוגעות זו בזו, דאע"פ שהן רחוקות קצת יכולים לקבל אריח במציאות, לא מספיק שיהא בקורה כדי לקבל אריח במציאות, אלא שענין הקורה כתחילת הבנין שעלי, ואין דרך בנין בכך, (וכלשון הראב"ד שהובא ברשב"א, כי הבריאות הוא כדי שתהא נראית כתקרה שעל הפתח), והא דמבואר בגמ' דמהני לבוד באמצע הקורה, ובגמ' ט' א' דמהני לבוד מהקורה לכתלים, יש לפרש דאחרי שיש לנו קורה בריאה שייכי בה הלכות מחיצות כגון לבוד וחבוט, אבל ליצירת קורה לא מהני לבוד כיון דבעינן בריאה וקבועה, ועי' להלן סק"ה דצריך שיעור אריח עומד כדי לומר לבוד או שצריך שתהי' שלמה בכל משכה, וכמש"נ. (זכר לדבר מה שכתב בחידושי רבינו חיים הלוי הל' סוכה בבבאור הלכתא דחבוט, דלא מצינו כלל דיועיל לאשוויי אהל, רק לצרף את האהלים ולעשותן אהל אחד): שיעור טפח בב"א. אע"פ דשיעור טפח אינו אלא במקום הרחב של העיגול, ושאר העיגול דמשוי לי' קבע ובריאות אינו רחב טפח, לא איכפת לן בזה: לא עדיף מקש. משמע דהלבוד חשיב כנתמלא אלא דלא עדיף מקש, ועמש"כ להלן סק"ב: זולת האויר. אמנם בחידושי הרשב"א ובעבוה"ק לרשב"א וכן בספר הבתים בשם הרשב"א כתבו כיצד הרי שהי' בזו רובע טפח ובזו רובע טפח צריך שלא יהא מרוחקות זו מזו אלא טפח כדי שיקבלו אריח של טפח ומחצה בין שתיהן ובין אויר שביניהן, גם הריטב"א כתב שעם האויר שבינתים ורחבן יש שיעור קורה אנו מצרפין הכל, ע"ש, וכן בפסקי ריא"ז כ' שאם היו סמוכות כל כך

חצוט בפחות מרחצ טפח, ומסקינן דלא אמרינן חצוט בפחות מרחצ טפח, אס לא צמוכינ בפחות מג', ולכן דצרי הב"י לע"ג שכ' צסי' שס"ג דאציי צסוגין סצר רואין אף צרחוק ג', ואנן קיי"ל כרצא צסוכה שס, והלכך אפילו לרצנן אמרינן רואין, א"נ קיי"ל דאפי' לרצנן ורחוק שלשה אמרינן רואין, ולא קיימא לן כאציי דמחלקינן צין של קש לדהכי, וסוגיא דסוכה נמי לא קיי"ל דאפשר לחלק צין קורה לסוכה, וכל זה לע"ג לדחות סוגיות שלמות צלי שוס רמו צגמ' שנדחו סוגיות הן.

צ) הב"ח והפרישה פי' דעת הרמז"ס כדעת מהר"מ דצוו צנצ' זו צריך ליגע, וצאחת נמוכה ואחת גבוהה שכ' הרמז"ס שלא יהי' ציניהן ג' טפחים היינו צנמך גובה זו מונו, ולע"ג אף יתכן להכשיר צאחת למעלה ואחת למטה, אחרי שאנו פוסלינן צמתאימות ומרוחקין כל שהו, ועל כרחק דלריך שיהי' שיעור טפח צמקוס אחד לקבל אריח, וכמש"נ לעיל סק"א ומה שייך לענין זה רואין, דכל רואין פירושו שהוא כשר צאופן שהוא, ורואין היינו שאין הדל הזה משנה דינו, וכיון שהוא נמלא עמה צחסרון צריאות הרי זה כמו של קש דפסול לרצנן, ומיהו למדנו

המצוי פסול דהוי כהרצה קורות זו למעלה מו, ואין כלל אחת טפח, ולא דמי לעגולה דיס רחצ טפח ציושר צאלכסון העיגול, וכן צעקומה, שיעור רחצ הוא צמקוס אחד. ג) שיטת הרמז"ס, דכל שאין ציניהן ג' טפחים כשר, ונראה דצצירא לי' דהא דאין יכולין לקבל אריח לא איכפת לן דכיון דהוי כלצוד חשיב כשיעור רחצ טפח וצריאה גס כן, והא דאין יכולין לקבל מפני שאין מקורצין הוי כחסרון עיקוס ועיגול, ולא אמרו חכמים רק שיעור רחצ ושיעור צריאות, ולפי שיטה זו יש לומר דצאחת למעלה אמרינן רואין גס לרצנן, וכן מסתצר דמה לי לצוד ומה לי רואין, וכן הוא צאמת דעת הרמז"ס דאמרינן רואין, והא דאמר אציי כצבוע צצירא לי' משוס דרצי יהודה אית לי' כן צהדיא נקיט לי' [ומיהו אס כן רצי יוסי צר רצי יהודה כולה כרצנן צצירא לי' צין לענין למעלה מכ' וצין לענין רואין ומהא דקאמר ופליג עלי' צחדא, משמע דצאידך דוקא כותי' צצירא לי'] והנה הא דאמר אציי דכצבוע צצירא לי' לא לענין סצרת רואין שלענין סוכה לכו"ע אמרינן חצוט רמי, אלא לענין חסרון צריאות קאמר שאינה יכולה לקבל אריח ומכשרינן לה, וכמש"כ תו' צסוגין ד"ה וצלצד, וצסוכה כ"צ צ' ד"ה הא, וסוגיא דסוכה דסס לענין עיקר דין

• פשר חזון •

הכי, אבל הוה אפשר לי' לתרוצי דכי אמר רבא דלא אמרינן חבוט רמי אלא ביש בגג טפח, הני מילי כשהוא צריך לאהל כגון גבי סוכה או גבי טומאה אבל כשאינו צריך אלא להיכר בעלמא כגון גבי קורה אפילו אין בו טפח אמרינן בי' חבוט רמי, ועי' באור שמח פי"ו הכ"ה ע"ש.

ב) הב"ח. סק"י והפרישה סק"ו: איך יתכן להכשיר. בקהלות יעקב עירובין סי' ז' כ' ליישב דברי הפרישה, די"ל ביאור וכוונה אחרת בטעם מהר"ם במש"כ דלא מהני לבוד בשני קורות המתאימות, שאין זה משום דצריך ראויין לקבל אריח בפועל, אלא דכיון דצריך קורה טפח, לא מהני שני חצאין דזיל הכא ליכא טפח וזיל הכא ליכא טפח, וא"א לצרף ע"י לבוד כיון דלבוד לא מהני אלא להחשיב את האויר שבינתיים כמחיצה וחציצה וזה מהני במקום דצריך מחיצה והפסק, אבל ענין קורה הוא שיהא טפח מכוסה ומקורה בשביל היכר או בשביל שנוכל לומר פי תקרה יורד וסותם לכל חד כדאית לי' ומשיה לא מועיל בזה לבוד, וא"כ כ"ז הוא לענין לומר לבוד כשהן רחוקים זה מזה בשטח, אבל חבוט רמי שפיר אפשר לומר, דהרי עכ"פ טפח שלם ביחד הוא מסוכך, אלא שעדיין יש לפוסלו מטעם שתקנ"ח היא שיהא קורה טפח, ובוה שפיר אמרינן חבוט רמי ונחשב הכל בשוה וכדבר אחד, ע"ש: ומיהו למדנו מדבריהם. מש"כ ד"ו דוקא כאן, משום דהב"ח והפרישה סברי דאמרינן הלכות להכשיר קורה, ואם אעפ"כ ס"ל דלא אמרינן לבוד ע"כ דלא אמרינן נתמלא באותו המין שמן הצד, משא"כ למאן דפסלי גס ברוואין י"ל דלעולם אמרינן שהלבוד נתמלא, אלא דבענין קורה במציאות, ולא אמרינן בי' הלכות וכמש"נ בסק"א, ומדברי הראשונים שהבאנו בסק"א את א' דהאויר מצטרף לשיעור טפח, משמע קצת שהלבוד מתמלא במין שבצדו, והר"ן בסוכה ט' א' מדפי הר"ף הביא דאיכא מ"ד דאויר כיון שהוא כלבוד וכסתום מסכך כשר שבצדדין ישנין תחתיו, וכך לשון רש"י בסוכה ט' א' לבוד לשון סניף, להאריך, וכך לשון הרשב"א שם טעמא דלבוד בכל מקום הוא שאנו רואים מה שבינתיים שנתמלא ונתארכו הזויות ומלאו את הכל, ובפמ"ג במשב"ז שס"ג סק"א כ' בפי' הלבוד דלא זו בלבד שאומרים כסתום דמי, על דרך משל לחי רחוק מכותל פחות מג"ט, אלא אמרינן אפי' דכל מקום האויר כסתום דמי כמו ג' חבלים שבסי' ש"ב והוי גובה עשרה, עכ"ל וע"ש, ויש לדחות דגובה עשרה אינו שיעור מחיצה אלא

קצת שגם ככה"ג פסול וכמו גבוהות זמ"ז כ"ש, וצ"ע (ובנתיבות שבת ציין למש"כ בחזו"א בסי' ז' דאלכסון חשיב כעשוי פרקי פרקי, משמע דפסל בכל גווני): ג. שיטת הרמב"ם. הלכות שבת פי"ז הכ"ה, שתי קורות המתאימות לא בוו כדי לקבל אריח ולא בוו כדי לקבל אריח אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח אינו צריך להביא קורה אחרת, היתה אחת למטה ואחת למעלה רואין את העליונה כאילו היא למטה והתחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים ולא תחתונה למטה מעשרה ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו בכונה עד שיעשו זו בצד זו, עכ"ל: שאין ביניהן ג"ט. כך פי' במ"מ מש"כ הרמב"ם ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים, וגם לפ"מ שצידד בב"י שזה קאי על מרחק הגובה בין הקורות, יש ללמוד מסתימת הרמב"ם דעד ג"ט במשך הרחוב כשר, ועי' בסק"ב דעת הב"ח והפרישה בדעת הרמב"ם דזו בצד זו צריך ליגע, ע"ש: ומיהו א"כ וכו'. כך הקשה בהשלמה בהשגות על הרמב"ם דבהא אמרינן דרבי יוסי בר' יהודה סבר לה כאבוה, והרב עצמו פוסק דלא כרבי יהודה, והריטב"א כתב דאידי דבעי למימר ופליג עלי' דאבוה בחדא נקט הכא אבוה, א"נ משום דאבוה אמר רואין בהדיא, והרשב"א הוסיף מפני שבכל מקום שאנו יכולין להשוות דברי התלמיד עם הרב ודברי הבן עם האב אנו משווין אמר כן, ע"ש: דברי הב"י. הבי' כתב באופן אחד דמש"כ הרמב"ם ולא יהי' ביניהם שלשה טפחים הוא שגם במרחק הגובה לא יהא יותר משלשה, וביאר דכיון דלא אמר רבי יוסי ברבי יהודה רואין אלא בפחות משלשה ליכא מאן דפליג בהא, ואע"ג דאביי אמר בפרק קמא דעירובין דרבי יוסי בר' יהודה סבר לה בהא כאבוה דאית לי' רואין, נקטינן כרבא בפרק הישן דאוקמה בפחות משלשה, (וקשה ע"ז דבסוכה שם ס"ל לאביי דאפי' ברחב טפח לא אמרינן חבוט ביותר משלשה, וא"כ ע"כ דס"ל להעמיד האי ברייתא בפחות משלשה, ואעפ"כ אמר הכא דאינו אלא לרבי יהודה) ובאופן אחר כתב הב"י דאפי' אם לא נתכוון למשך הגובה, אכתי איכא למימר דשפיר פסק כרבי יוסי ברבי יהודה, דאע"ג דלא קיי"ל כאבוה שאני התם שהקורה פסולה מחמת עצמה שהיא של קש או של קנים, הלכך לא אמרינן רואין אותה כאילו היא של מתכת, אבל בדברי יוסי בר יהודה שאין פסולה מחמת עצמה אלא מחמת מקומה אפשר דאמרינן בה רואין והא דאוקימנא לה בפרק ב' דסוכה בפחות משלשה, לרווחא דמילתא הוא דתריך

כטפח לרבי יהודה כדמשמע בגמ' רחצה ארבעה שאני, והלך כי היכי דרבי יהודה צעני שיעור רחצ טפח כדי רחצ קבלת אריח, ואפי' הכי כיון דאין לריח בריחה סגי באין צינייהן ג' טפחים, וכן באחת למעלה ואחת למטה, וכמש"ל לעיל, הכי נמי לדין כל שאין צינייהן ג' טפחים מנטרפין לארבעה, וכן אפי' אחת למטה ואחת למעלה, [ונראה דאפי' רחוק ג' טפחים אמרינן חבט כיון שיש זה טפח ול"ע צוה ע"י תו' ט' א' ד"ה שאין] ומיהו צאיכא צ' של צ' טפחים אין שייך כל כך טעמא דהמג"א שהרי יש בכל אחת שיעור רחצ קבלת אריח [ומלשון המג"א משמע דגם צוה פסול שכי' אם יותר מטפח אריח, ואי לא מפסל אלא באין רחצ טפח בכל אחת, אם כן לא סגי בלא אריח יותר מב' טפחים, וטעמי' נראה דכל שאין צינייהן רק טפח לא חשיב הפסק בפסול אחר זולת חסרון בריאות, שהרי בצריחה אין האריח זה מספיק, אבל ציש אריח יותר מטפח האי אריח הוא פסול שאין על האריח שם קורה לעולם ולא חשיב קורה ארבעה אלא צ' של צ' ב' אצל נראה דמנטרף קנה קנה פחות מג' כל שיש צין כל הקנים ארבעה טפחים, זולת האריח שצינייהן, כמו לרבי יהודה צ' חלאי

מדצריחה דלצדוד לא אמרינן דחשיב כאילו נתמלא החלל באותו המין שמן האד, ועיקר פירושו דצדרי הרמז"ס אי אפשר לכוין צלשון הרמז"ס אם לא שנמחוק תיבת "עד" ושי"ן של תיבת שיעשו, יעו"ש.

(ג) שו"ע ס"ג ס"ג, ויש פוסלים, וצמ"צ ס"ק ע"ז והיינו דאפי' אם גבוהות טפח אחד מחצרו כו' ראונו לומר ואפי' צפחות מטפח ואפי' כל שהו, דהכא אי אפשר לקבל אריח בכל אופן, ומש"כ ואפי' אם עומדות צוה ממש כו' מלתא באפי' נפשה הוא, וכן הוא האמת דמהר"מ והרא"ש הן הפוסלין צוה וצוה, ומיהו אי תלי זה צוה יש לפקפק דאפשר דצמ"צ פחות מג' עדיף למחשב כחסרון דעקום ועגול, מאחת למעלה ואחת למטה, ויעוין צביאור הגר"א שכי' דלא כהמג"א ואי תלי זה צוה, יש לכוין דברי המג"א לזה.

(ד) כ' המג"א ס"ג ס"ק י"ה, דכשיש צינייהן יותר מטפח אף כשיש בהן ארבעה טפחים פסול, דאף על גב דבארבעה אין לריח בריחה אצל רחצ לקבל אריח צעני, ונראה דד' לדין

• פשר חזון •

דכוונת המג"א כמש"כ המ"ב וסבר כהב"ח והפרישה, והגר"א סבר כמש"ל בחזו"א.

(ד) **כתב המג"א.** בשו"ע ס"ב כ' ד"א שצריך שבי' קורות המתאימות יהיו קרובות זו לזו בתוך טפח, וע"ז כ' המג"א ואפי' אם הם יחד ד"ט, אם האריח שביניהם יותר מטפח לא מהני דעכ"פ אין ראוי להניח אריח עליהם משא"כ בסי"ז (דקורה רחבה ד"ט א"צ להיות חזקה כדי לקבל אריח) דראוי רק שאינם חזקים, כן נראה לי דלא כע"ש, עכ"ל, ובנתיב חיים הגי' ואם הם יחד עם האריח שביניהם כצ"ל, ולפ"ז לא נתחדש דין ד"ט במג"א אלא מפרש דברי השו"ע דבעי קרובות טפח וברחוקות יותר מזה לא מהני, ואע"פ שקורה רחבה ד"ט אינה יכולה לקבל אריח, עכ"פ יש בה רוחב טפח, וצ"ע, ועי' בפמ"ג שג"כ הגי' במג"א, ע"ש, ובמחזה"ש פ"י המג"א שכל קורה היא חצי טפח ומשהו וביניהם פחות מג"ט לא מהני, ואע"פ שברחבה ד"ט א"צ ראוי לקבל אריח הכא גרע, ע"ש, וכך פ"י בבה"ל ד"ה בתוך, ע"ש, והחזו"א פ"י דבקורות לכד יש ד"ט חוץ מהאריח: ונראה דד' לדין. כוונת רבינו דלכא"ו משמע בגמ' דלא כהמג"א אלא דבקורה שא"צ בה בריאות כשרה ע"י לבוד: **אמרינן חבוט.** וכדאי' בסוכה כ"ב דכשיש בגג טפח אמרינן חבוט, ע"ש: **וצ"ע בזה.** כיון שבתוס' בעירובין כתבו דאפי' בקורה רחבה טפח לא אמרינן חבוט, כיון דבעינן קורה ע"ג מבו, וביתר מג' לא הוי היכר, יש להסתפק האם גם בקורה ד' אמרינן דביתר מג' לא הוי היכר, או דלמא דקורה ד' שייך בה טפי ענין פ"ת ולא בעינן בה היכר כ"כ, אמרינן חבוט גם ביתר מג' (ועי' בשו"ת הגרעק"א ח"א סי' י"ב שהר"ן פליג על תוס'): ומיהו באיכא לעיל כתב רבינו דלא כהמג"א. וכאן כתב דאפי' להמג"א אינו אלא כשלא נשאר שיעור רוחב טפח בקורה, אבל אם יש רחב טפח שזה רחב קבלת אריח, מ"ט יפסול: **יותר מב' טפחים.** לכא"ו צ"ל יותר מד' טפחים, כיון דבעי שלא יהא בשום קורה רוחב טפח, איירי שהקורה חלוקה לה' קורות, וכיון דבעי שיהי' בין חלק לחלק יותר מטפח, הוי יותר מד' טפחים: **וטעמי' נראה.** דאריח יותר מטפח אינו רק חסרון בצרוף הקורות, אלא יצא מזה שיש לו שם פסול המחלק בין הקורות, ומש"ה אפי' במקום שלא שייך טעמא דבריאות דמש"ה בעי שלא יהי' ביניהן יותר מטפח, אעפ"כ פוסל האריח: **אבל נראה דמצטרף.** דעת רבינו דלא כהמג"א וכמ"ש בתחילת הדברים, אלא ס"ל דמצטרף אפי' קנה קנה פחות מג', והכא איירי ברחב הקורה, ועי' להלן סק"ה שדן בקורה רחבה ד"ט

שצריך שהרשות תהי' מחולקת בעשרה טפחים, כעין שנתבאר במ"מ הלי' שבת פ"ז הי"ב, ובחידושי רבינו חיים הלוי שם, ע"ש, ועי' בקה"י סוכה סי' י"ג סק"ה: **אם לא שנמחוק.** דז"ל הרמב"ם, שלא תהא עליונה למעלה מעשרים ולא תחתונה למעלה מעשרה, ולא יהי' ביניהם שלשה טפחים כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו בכונה (פי' במכוון) עד שיעשו זו בצד זו, ולפי' הב"ח והפרישה מש"כ הרמב"ם עד שיעשו זו בצד זו, הוא המשך למש"כ שירדה ועלתה, והם גורסים ברמב"ם "שכשרואין" וקוראים ברמב"ם שכשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו במכוון עד שיעשו זו בצד זו, ובא לומר שלא יהיו רחוקות זו מזו, וא"כ הי' צריך לומר שכשרואין אותה שירדה יעשו זו בצד זו, אבל לפי' המ"מ דשלשה טפחים הוא במרחק שביניהם, באו דברי הרמב"ם בשני חלקים, ובתחילה אמר ולא יהי' ביניהם שלשה טפחים כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו בכונה, היינו שאחרי שירדה ועלתה, יהי' המרחק שביניהם פחות מג"ט, ולפ"ז א"ש טפי לשון עד שיעשו זו בצד זו, היינו דאחרי שירדה ועלתה ואין ביניהם ג"ט חשיב הדבר כאילו הם זו בצד זו.

(ג) **גבוהות טפח.** מקורו בפמ"ג באשל אברהם סקי"ט דלכא"ו טפח שרי דיוכל להשען עליהם בשיפוע קצת והיינו לפי החשבון אלכסון טפח (והוא קרוב לג' אצבעות) או אפשר טפח ממש, ע"ש, ומשמע דאפי' לסברת החזו"א דבעינן קבלה בפועל, בגבוהות כ"ש עדיין שייך קבלה בפועל, ובשונה הלכות סי' שס"ג דין נ"ו העתיק דברי החזו"א כפרוש דברי המ"ב, ולא הזכיר שרעת הפמ"ג שאם אלכסון רק טפח שרי, וצ"ע. ועי' לעיל סק"א אות ב' בקורה שהניחה משופעת באלכסון: **ומש"כ ואפי'.** במ"ב שם כתב שאם גבוהות אחת מחבירו לא מהני וע"ז כתב ואפי' אם עומדות בשוה ממש ס"ל להדעה זו כדעה שני' הג"ל דבעינן דוקא שיהא סמוכות אחד לחברו לא יותר מטפח, עכ"ל. משמע דמאן דס"ל דבגבוהות פסול צריך לסבור דרחוקות פסול, וע"ז כ' החזו"א דבאמת כן הוא, דהפוסלים בגבוהות פוסלים ברחוקות, אבל אין הכרח מדין גבוהות לדין רחוקות, דגבוהות חמיר טפי, וכדעתו בסק"א וב', אמנם למה שנתבאר בדעת הב"ח והפרישה דרחוקות חמיר טפי, י"ל דדברי המ"ב בדווקא: **ויעוין בביאור הגר"א.** שפי' דיש פוסלין בגבוהות משום דרבי יוסי ברבי יהודה סבר כאבוה וכמש"נ בסק"א, וסיים ודלא כמ"א, והמג"א כתב על דברי השו"ע דיש פוסלין, דס"ל כהי"א בסכ"ב (בדין רחוקות) וע"ז כ' החזו"א

מכותל זה, ויש לעי' זיש צינייהן אורין הרצה אי מתכשר, ומיהו לא יתכן להכשיר צקנה קנה פחות מג', ונראה דלר'ך כשיעור אר'ך אריח עומד, ומיהו מדצרי הרשצ"א שכ' המ"מ דצקורה ארוכה עשר אמות ר'ך שתקבל י"ח אריחין משום דג' טפחים מכאן ומכאן אמריין לצוד, [הוצא צב"י ס"ג] למדנו שאין נידון צוה לצוד רק צב' מקומות, ומשמע שכל שנידון לצוד אלל הכתלים ר'ך שטהי' שלמה בכל משכה, [ויש לעי' צקורה רחבה ארבעה טפחים אי נידון לצוד בצר'ך פחות פחות מג', ונראה דל'א חשיב קורה ארבעה אלל צשלימה בצר'כה על אופן דמתכשרת קורת טפח] ומדצרי הרשצ"א אלו אין סמירה לדצרי החכם צבי סי' נ"ט דל'א אמריין לצוד צמקום המפסיק דצ' ממשי' הפסול, דהא הכ' איכ'א ג' טפחים של קורה שאינה יכולה לקבל אריח, והוי'א פסול מפסיק צין קורה לכותל מצוי, זה אינו דחשיב שפיר האי חלק קורה שאינה יכולה לקבל אריח למשך הקורה, דל'א גריעי מאויר המתמל'א על ידי לצוד דגס כן אינה

טפה, ומיהו האויר שצינייהן לא מטטרף לשיעור ארבעה כדמוכח מצ' קורות המתאימות דצעי שיעור טפה, וכמש"כ לעיל, וצמ"צ צבה"ל ס"ג ס"ב [צ] לא משמע כן, ומיהו היכי דאיכ'א צ' טפחים מכאן וצ' מכאן וצינייהן פחות מג' משמע שס להקל.

ה) י"ד א' רואין כל שאלו ינטל העקמימות כו' נראה דהיינו חלק העקמימות שחון למצוי ולמעלה [מכ' ולמטה] מי, אלל העקמימות שצחון המצוי נידון משום קורה שוהו עיקר פשט המשנה עקומה, וה'א דלר'ך לומר רואין אותה כאלו היא פשוטה היינו משום דאינה יכולה לקבל אריח, אלל עיקר דין עיקוס אין צוה פסול צקורה, וכמו צ'ורת הפתח דכשר כיפה כדאמר לעיל י"א צ' וכמש"נ לעיל סי' ז' ואין חילוק אס העיקוס למעלה ככיפה או למטה אף על גב דלענין צ'ורת הפתח נסתפקנו צוה לעיל שס הכ' צקורה דאין ר'ך על גבי הכתלים אלל צין הכתלים לא שייך לחלק, והנה צעקומה ויש צ'אמנע אויר פחות מג' כשר כמו צ' קורות אחת יוצ'אה מכותל זה ואחת יוצ'אה

פ' פשר חזון

מקומות מהני, אבל מדברי שניהם נלמד דהרשב"א איירי בחלושה בצדדי, וע"ז כתב במ"מ י"ח אריחין, וא"כ יש ללמוד דלא אמריין לבוד אלא בבי' מקומות, וצ"ע. ובחידושי גור ארי' הק' על המ"מ דבעי י"ח אריחין דסגי בט' אריחין, ומבואר דס"ל כמ"ש החזו"א לול'א דברי הרשב"א דכשיש אויר באמצע כשר אלא שצריך כשיעור אר'ך אריח עומד: בקורה רחבה ד"ט. לעיל סי' ד' דן רבינו להכשיר קורה ד' בלבד לאורך הקורה, וע"ז כתב שמהני אלא שהאויר לא מצטרף, וכאן דן בלבד לרוחב הקורה: דמתכשרת קורת טפת. עי' בבה"ל סי' שס"ג ס"ב ד"ה בתוך טפה דגם קורה רחבה ד"ט צריכה היכר, ע"ש: החכם צבי סי' נ"ט. כתב דלעולם לא אמריין לבוד אלא באויר ולא בדבר שיש בו ממש, שא"א לתורת לבוד לבטל אותו דבר ממש, ולא נאמרה הלכה למשה מסיני בלבד אלא לבטל האויר שביניהם או שנאמר שרואין את האויר כאילו הוא לבוד, ע"ש, אבל לכא' דעת הרשב"א בדין זה היא לא כהחכם צבי, דבחי' הרשב"א ח' ב' הביא שיטת תוס' שלא אמריין לבוד אלא כשאין דבר המפסיק בינתים, וכתב שאינו מחוור בעיני, ופי' שם באופן אחר, ע"ש, ועפ"ז יש לפרש גם בחי' הרשב"א בסוגיין שכתב על חלושה באמצעה, ומי גרע מאויר גמור, אמנם כאן כתב ליישב גם אי נימ'א דכיון דישנה ואינה בריאה גריעה ממי שאינה, וכדעת התו' שהביא בדף ח' ב', ובריטב"א ח' ב' הביא ג"כ שיטת התו' שהביא הרשב"א, ותי' קושיית הרשב"א, ולשון תוס' הרא"ש סוכה י"ט א' שסכך פסול א"א להסירו ע"י לבוד, משמע כהח"צ, וברש"י סוכה ד' ב' בחקק הרחוק מהכותל פחות משלשה, כתב דחשבינן ל' כאילו החקק לבוד ומגיע עד הכותל, ומשמע דס"ל כהרשב"א אמנם גם דעת רש"י בע"א דצריך בחקק הכשר סוכה באורך ורוחב, ועי' בפמ"ג סי' תרל"ג במש"ז סק"א ובא"א סק"ח ד"א דלא אמריין לבוד בגוף וממש כאילו אינו, וגם במג"א סי' תרכ"ו סק"ו נקט כן בפשיטות, וכ"כ במש"ז תרל"ב סק"ג, והעתיקו בשעה"צ סי' תרל"ב סק"ב, ועי' בספר זכר דבר סי' ט"ז, ובפמ"ג סי' שס"ג סק"א האריך בזה, ע"ש שהוכיח מהא דהיזמי והיגי וצו'אה ברה"ר דאמריין לבוד גם בממשי (ועי' שבת צ"ז א') וע"ש עוד שכתב דלפי החכ"צ לחי רחוק פחות מג"ט מהכותל וביניהם קרש מעצי אשירה י"ל דפסול, ואע"כ דכשרוף דמי לענין שיעור, מ"מ ממשי הוא ולא אמריין לבוד, ע"ש: דחשיב שפיר. כוונתו דעד כאן לא קאמר החכ"צ, אלא כשמפסיק דבר הסותר ללבד, כגון סכך כשר בין שני סככים פסולים, אבל הכ' קורה שאינה בריאה, אינה סותרת הלבד, דאויר ג"כ אינו בריא, אלא חשיב כיש כאן מקצת קורה, וע"י לבוד נתחזק ונשלם כח הקורה:

אם נידון בלבד באורך פחות פחות מד"ט: לא מצטרף לשיעור. אמנם בסק"א הבאנו דעת הרשב"א ועוד ראשונים דס"ל דאויר מצטרף לשיעור טפה בב' קורות המתאימות, וא"כ י"ל דה"ה הכ'א: בבה"ל שס"ג ס"ב. ד"ה בתוך טפה כתב דאפילו אם הם ביחד ד' טפחים [כגון שכל קורה מחזיק ג' רביעי טפח ובאויר שביניהם יש שני טפחים וחצי] ג"כ לא מהני לדעת הי"א דפסלי בקורה טפה, ואף דברחבה ד' א"צ חזקה לקבל אריח, ראוי להניח עליהן בעינין, וגם בלא"ה י"ל דעד כאן לא שרינן רחבה ד' טפחים אע"ג שאינה בריאה אלא ברחבה ממש דאו הוי היכר מעלי'א אע"פ שאינה בריאה, אבל לא בזה דרק ע"י צירוף האויר נעשה ד"ט, עכ"ל.

ה) העקמימות שבתוך המבוי. כך כתב במשנ"ב ס"ק ס"ו דכן מוכח מסתימת לשון הרמב"ם פי"ז הכ"ו וכן משאר הראשונים, אמנם בספר גאון יעקב וכן בחידושי אבן העזר מפקפקין בזה, עכ"ל המ"ב, ובשונה הלכות סי' שס"ג דין ס' העתיק דברי המ"ב והחזו"א, ע"ש, אמנם באר"ז סי' ק"כ כ' דעקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה וכו' רבי יהודה היא, ע"ש: נסתפקנו בזה. סי' ז' סק"י דאפשר דזה גרע מכיפה וצ"ע אי חשיב קנה על גביה, ויהי'א שם דעת המשכנות יעקב דפסל: כשיעור אר'ך אריח. עי' בריש הסימן שביארנו דאחרי שיש לנו קורה בריאה שייכי בה הלכות מחיצות כגון לבוד, אבל ליצירת קורה לא מהני לבוד כיון דבעינן בריאה וקבועה, ועי' בשונה הלכות סי' שס"ג דין נ"ה: מדברי הרשב"א. הלשון שהוב'א במ"מ פי"ז הי"ג דקורה של עשר אמות צריך שתהא בריאה כדי לקבל כ' אריחין, וכ"כ הראב"ד ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל, עוד כתב (הרשב"א בעבודת הקודש) ויראה לי שדי אם יכולה לקבל י"ח אריחין לפי שקורה ט' אמות ושני משהויין מתרת מבוי רחב י' אמות מדין לבוד, ע"כ. ולשון הרשב"א בחידושים אחרי שהביא דברי הראב"ד, שאני מסתפק מעט, והלא אמריין לבוד בקורה ואפי' משתי רוחות, וא"כ אם היא חלושה באמצעה ואינה יכולה לקבל אריח בכל חלקי' למה תפסל בכך, ומי גרע מאויר גמור, והלא בעקומה התיירו כל שאילו ינטל עקמימותה גריעה ממי שאינה, והלא בעקומה התיירו כל שאילו ינטל עקמימותה ולא יהא בין זו לזו שלשה, ושמ'א לאו דוקא עשרים וצ"ע, עכ"ל, ע"ש. ומדברי המ"מ לבד הי' נראה שאין הנידון בגוונ'א דליכ'א קורה בפחות מג' הסמוכין לכתלים, דזה מבואר בגמ' וע"ז לא פליג הראב"ד, אלא כוונת הרשב"א שבכללות הקורה א"צ שתחזיק אלא י"ח אריחין, כיון שהי' יכול לעשותה ע"י לבוד, ומדברי הרשב"א בחידושים לבד הי' נראה דאפי' אם היא חלושה באמצעה בכמה

מכסיה, דלכאורה אס מן הקורה צולט צליטה למטה לא מקרי מכסיה קורה, וכמו עגולה דנידון הכל משום קורה, ומדוע לא נידון גס המחללת לחלק קורה, ומה דין המחללת אס השלימה צעוצי' שיעור הטפח של קורה, אס צריך לחתכה שלא תהא תלוי' למטה, והיה אפשר לומר דצאמת כל ששפתה התחתונה למעלה מי' נדונית משום קורה, אבל לא משמע כן, ואולי צבליטת ג' טפחים תליא מלתא, א"נ הכל לפי הענין, שיהא ניכר שהוא צכלל קורה.

דאמרו בגמ' דהא מכסיה איירי למעלה מי', ומשמע כונת רבנו דהמחללת למעלה מי' דאי קורה, לא שייך לשון איירי דעל כרחק הכי הוא כל קורה, ומיהו למש"כ לעיל סי' ו' ס"ק י"ט כל שחתת הקורה איכא חלל עשרה ותוך המצוי איכא עשרה, לא אכפת לן צהפסק בין הקורה לשאר מצוי כיון שאין על דבר המפסיק שם מחינה, דאין מקום לחלק בין צורת הפתח לקורה לענין זה, וצ"ל דכונת הגר"א על הקורה ולשון "איירי" משום שלדעת הרא"ש לא אכפת לן צמגיע קנתה תוך עשרה, ויש לעי' אימת מקרי

• פשר חזון •

לית לן בה שאין קורה כצו"ה שאין לקורה תנאים, ולדעת הגר"א ושאר אחרונים ז"ל קשה מעקמומיתה תוך עשרה, וראיתי בחזו"א סוף סי' י"ב כתוב שם דמודה הגר"א דאם יש רחב ד"ט גובה עשרה סגי כיון שיש כאן שיעור פתח, כדי ליישב הא דעקמומיתה תוך עשרה, עכ"ל. וסוף הדברים במכתב זה העתקנו לעיל, ע"ש.

שאינ חסרון זה שאי אפשר לה לקבל אריח, אבל מה שעקמומיתה תוך עשרה ואם ינטל עקמומיתה תפסק לשנים ותפול, וע"כ שאין הפסד במיעוט אור, וכדעת הרשב"א והרא"ש וכלשון השו"ע והא דאמרו ג' ב' חללה עשרה היינו אס הקורה למטה ולמעלה מעשרה ליכא קורה, ואם יש קורה בריאה למעלה מעשרה אף שסתם טפי

סימן יג

נראה דלאו לענין היתר טלטול צעין, אלא הוא הדין אם עשאן לדירה, ולכל תשמיש של היקף וגדור, ולאפוקי אם המוקף נודמן במקרה כמו קצירת הקמה והאילנות, ועי' בהגר"א סי' תר"ל ס"ב דדעת הירוש' דצורת הפתח צעין עשי' לשם זה, ונראה נמי דסגי' אם נעשה לשם צורת הפתח כדי להשלים ענין הצנין, אף בלא כונה להשלמת המחיצות לענין דין שבת וסוכה, ועיקר הדבר אפשר שהוא מדרבנן, ולדידן אין נפקותא בזה דקיי"ל דעומד מאליו הוא מחיצה ואף בצורת הפתח דלא גרע מלחי למ"ד משום מחיצה וכמש"כ הגר"א שם, ומיהו בלחי למ"ד משום היכר ופסול צעומד מאליו, צעין עשי' כדי להשלים תקנת חכמים, וכדאיתא בשו"ע ס"ג סט"ו בקורה. — וענין סמכו עלי' דצעין אף למ"ד משום מחיצה, אף על גב דחשיב מחיצה מן התורה כדאמר י"ב צ', נראה דהא דזורק למצוי שיש לו לחי חייב, היינו דסגי' בצ' מחיצות ולחי, אבל הלחי לא הוא מחיצה שלמה, תדע דהא צ' מחיצות שלמות צעין, ומדרבנן צעין ג', ומחיצה ד' אף על גב דסגי' לה בלחי, מכל מקום צעין צסמיכת

(א) עירובין י"ד צ' עשה לחי לחי מצוי כו' לכאורה לפי הירוש' דרש"י, יש להחיר כל המצוי בנראה מבחוץ דחשיב לחי, ונ"ל דמיירי בפתוח לכתמליה, דצין הלחיים אסור כדאמר לעיל ט' א', ולדעת תו' דבלחי ארבעה מודה רבא אף בפתוח לרשות הרבים נחא, עוד יש לומר דמיירי דנשתייר ד' אמות מן הלחי עד הפתח דאינו נידון משום נראה מבחוץ כדאמר י' א', א"כ בלא סמכו מערב שבת על האי נראה מבחוץ. — שם בגמ' ואפי' לרש"י ג' כיון דהוי מחיצה שהגדיים צוקעין כו' נראה דאין הגדיים מצטלין מחיצתא, שהרי פי תקרה חשיב מחיצה אף על גב שהגדיים צוקעין, אלא שאין ענין לצוד למחשב כסתום אחרי שצוקעין דרך שם, ואף בפתוח מג' לרבנן לריך תנאי זה, אלא דבפתוח מג' לעולם אין צו בקיעה כדאמר ט"ו א', כדי שלא יזדקק הגדי בבת ראש, והא דאמר ט' א' במצוי שרפכו בלחיים בפתוח מארבעה דחשיב לצוד אף שהוא למטה נראה משום דהתם ליכא בקיעה מפני הכותל הסותם כנגד אויבין וכדאמר שבת ק"א א', כה"ג ציס צעיקרו ג', וספר ריטב"א אינו תח"י. — ט"ו א' קסקלקא דעתך כו' פליגי נמי במחיצות,

פשוט חזון

הוא ג"ט, ובפתוח מזה לא הוי הפסק, ואינו כשאר ההלכות דעיקר ההלכה נתחדשה דאמרינן גוד וכו', ועי' סי' י' ס"ק י"ב, ומש"ה לא אמרינן דלבוד הוי כסתום, אלא כשאין בוקעין דרך שם, אבל כשבוקעין אמר רבא דאינו נראה כסתום ומש"ה מפסיד המחיצה, ובקה"י עירובין סי' א' סק"ד כתב שכל ענין לבוד הוא שמפאת קוטנו אינו חשוב הפסק, וכשיש שם בקיעת גדיים נעשה פרצה הניכרת היטב, ובכל כה"ג לא אמרינן לבוד, ואכתי צ"ע, עכ"ל: שבוקעין דרך שם. בגליונות הגר"ל העיר דא"כ לרב אחא בשבת ק"א א' דס"ד דבקיעת דגים הוי בקיעה, לא הוי מהני במים אפי' בפחות מג"ט: וכדאמר שבת ק"א. דבעמוד המתקצר לא חשיב בקיעת גדיים, ועי' להלן סי' מ' סק"ו דאפשר דשיעורו חצי טפה, אבל כאן השיעור יותר גדול כיון שהמקום סגור מכל הצדדים, והגדיים אינם בוקעים שם.

ט"ו א' קס"ד. בגאון יעקב ג"כ כתב דלא דמי דמחיצות כי עבידא לשם מחיצה אע"ג דלאו לשם הכשר שבת שפיר דמי, אבל בלחי לשם הכשר שבת בעי' וכדפירש"י לשם תיקון מבוי, ע"ש. ובשו"ת הגרעק"א ח"א סי' ל"ה דן בחצר קטנה שנפרצה לגדולה, אי מקרי סמך על גיפופי הגדולה, וכתב דלהו"א דבכל הכותל סמכו לשם מחיצה, ואותו מקצת דהיינו הגיפופין בכלל, מקרי סמך עלי' דמחיצה מבע"י, משא"כ למסקנא דדוקא בלחי בעי סמך, דהטעם משום קלא, נראה דבעינן לסמוך לשם לחי, ע"כ, כלו' דלהו"א גם סמכו דלחי הוא לתשמיש של היקף וגדור, ולמסקנא בעינן סמכו בלחי לשם הכשר שבת: לשם צוה"פ. בתשובת הרעק"א הנ"ל משמע דבצוה"פ בעינן סמכו כמו בלחי, ע"ש, ועי' בחזו"א להלן בליקוטים סי' ג' ס"ק ה' דאם הצוה"פ נעשה לענין אחר, בזה בעינן ענין סמיכה לשם צוה"פ, ע"ש: **דהוא מדרבנן.** כ"כ בקרן אורה בסוגיין, ע"ש.

וענין סמכו עלי'. ענין סמכו הוא ודאי רק משום קלא והיכר, אלא דרבינו בא לבאר מדוע תקנו כן רק בלחי ולא בשאר מחיצות, ומבאר דלחי הוא מחיצה גרועה שמועילה רק בצירוף שאר המחיצות (ועי' לעיל סי' ח' סק"י, דלחי אינו מועיל אלא באופן המבואר בגמ', ע"ש, ועי' בשפת אמת דף ט"ו דגם פסי ביראות בעי

(א) **בנראה מבחוץ.** עי' לעיל סי' ג' סק"ח, וכל פרטי הדינים שחשיב רבינו כאן נחבארו לעיל סי' ב', ודין סמכו בנראה מבחוץ נתבאר בסי' ג' סק"ג וסק"ד, ושם איירי בלחי כמין ת', וכאן מבואר מדברי רבינו דגם בלחי שעי' הגימור, בעי לסמוך עליו, והעתיק כ"ז בשונה הלכות סי' שס"ג דין ס"ד: **א"כ בלחי סמכו.** מבואר בשו"ע דסתמא סמכו עלי' וכמו שהביא רבינו להלן, וא"כ מש"כ כאן יש לפרש דקיצר בלשונו, וכונתו שהגמ' איירי שבשבת שעברה הקפידו והכריזו שלא לטלטל אלא עד חצי המבוי, שאז בעי לסמוך עלי', וע"ז אמרו בגמ' דאין לו אלא חצי מבוי, ואפשר דכונתו דכשם שנתבאר בשו"ע שאם הוי לחי אחר ונפל צריך לסמוך, ושם לכא' איירי בלחי המתיר טפי, הכא נמי כיון שיש בלחי הוראה של פנים, שזה עיקר הצורה של לחי, אם רוצה להתיר כל המבוי ע"י נראה מבחוץ שבו, צריך לסמוך עליו, וכ"כ בתו"ש שס"ג סק"כ, ע"ש.

שם בגמ'. הק' הריטב"א י"ד א' ד"ה מחיצה, למ"ד קורה משום מחיצה היאך מתרת והרי השוורים והגמלים בוקעין תחת' וי"ל דשאני קורה שהיא רחבה טפה וראוי לומר גוד אחית וא"כ רואין כאילו כבר נסתם, (ועי' בקה"י סי' א' בביאור הריטב"א), וע"ע בריטב"א ר"פ עושין פסין שכתב והנכון כי מחיצין הלכה למשה מסיני, ואין כולם שוות, שהרי אתה רואה בפי תקרה יורד וסותם ואמרינן גוד אחית, ואין בקיעת גמלים מבטלתה, ובמחיצות דעלמא אפילו הן גדולות כמה, בקיעת גדיים מבטלתן, ע"ש, וכ"כ המאירי בשבת ק"א א' דפי תקרה וגוד אחית ב' דינים הם ואין מקשים מזו לזו: **נראה דאין הגדיים.** נראה לפרש כוונת רבינו, דהא דאמר רבא בגמ' דבקיעת גדיים בין הלחי לכותל או תחת הלחי מבטלים אותו לרשב"ג, אינו מהדין הרגיל של בקיעת גדיים, וכמו דאשכחן בעומד מרובה בערב, דהרי בפי תקרה אין הגדיים מבטלים, וא"כ ע"כ שאין הלכה כללית שגדיים מבטלין מחיצה, אלא דיש הלכות דנאמר בהם דגדיים מבטלין, ויש הלכות שלא נאמר בהן, וא"כ מנ"ל לרבא דגדיים מבטלין ללבוד: **שאין ענין לבוד.** יש לפרש האי הלכתא דלבוד, דנקבים דקים אינם מפסידין המחיצות, וגם מסבא ידעין לה, אלא דנתקבל בסיני דשיעור המרחק דנחשב למפסיק ומבדיל

לחשבו כסתום כההיא דיעשה אמה וירחיק אמה, דלכתי נשאר י' פרוך, אלא ללא אכפת לן כההיא פרעה, דברוח ד' לא פסיל פרוך מרובה, הלכך לענין לעשות ה' אמות הנותרות כעומד מרובה לריך שלא יהא פרוך כעומד, [דענין פרוך כעומד הוא דוקא כשהן על ערך ומשקל אחד, וזה חשיב רשות היחיד, אבל הכא ערך הפרוך יותר חשיב משום שנסתייע ביתר הפרוך], אבל כל שאפשר לדון על כל הכותל כעומד, על ידי דין פרוך כעומד, לא אכפת לן בחלקי העומד, העומדים בין פרעות, ולפי זה יש לומר דאף באיכה פרוך מרובה מכאן ומכאן לא אכפת לן כל שכל שטח הכותל יש עומד מרובה, ומיהו נראה דפרוך מרובה מכאן ומכאן, או פרוך כעומד מכאן, ופרוך מרובה מכאן, אמרינן אחי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא, אפי' למ"ד עומד מרובה מב' דדין חשיב עומד, אבל אי פרוך כעומד מב' דדין, על כרחך ביתר דדין פרוך כעומד כדמוכח בסוגין, וצ"ל ד' לא כתבנו קו, אבל כשזכינו לסוגין אי אפשר לי לישב צנעין אחר.

ב) ט"ז א' הוה לי' מחילה שהגדיים צוקעין, והא' ללא מוכח מזה דלא סגי כעומד מרובה שהרי צוקעין אפי' עומד מרובה אף דגדיים צוקעין, משום דודאי לא דמי ערב לשת

דעת עלה, וכן פסלינן בנמשך ד' אמות משום דצעי היכר כמש"כ תו' ה' ב', ד"ה ארבע, מיהו צפסי חזר דלינן נפסלינן ד' אמות כמש"כ תו' שם, נראה דלא צעי נמי סמכו עלי' מערב שבת וכבר הוכיח כן הגרע"א בשתובה סי' ל"ה מההיא דחזר קטנה שנפרעה לגדולה ל"ב א' ובגמ' שם ל"ג ב' דנפרעה בשבת, אף דלא סמכו עלי', ונראה דכל שכן לורת הפתח דלא צעינן סמכו עלי', ובמ"ב ס"ג ס"ג א' צה"ל שם כ' בשם הפמ"ג להסתפק בזה, ובמ"ב שם ס"ק ק"ג כ' צפשיטות לענין קנים של לורת הפתח תנאי דסמכו עלי' מערב שבת, ולפי האמור אין לריך תנאי זה, וכל שכן בדליכא מערב שבת קנה אחר אלא העמוד הבולט דחשיב כסמכו עלי' כדאיתא בשו"ע שם לענין לחי. — ט"ז א' ובלבד שלא יהא צין גמל לגמל כו' הכא נמי כשנכנס ויואל, תימא דהא מודה רב פפא היכי דאיכא פרוך כעומד מכאן ומכאן, דאחי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל, כדאמר לעיל י' ב', ואם כן לא מקשה מידי, ומאי משני בנכנס ויואל, הלא באמת אין הדין כן אלא אפי' בפרוך כעומד אסור, וכן מתני' דלא יהא פרעות יחירות על הצנעין יש לפרש כה"ג, ולמה סליק צוקעין, ולכן נראה דלא אמר לעיל האי סברה אלא באיכה צ"ד אחד פרוך שאי אפשר

• פשר חזון •

הוי פרוך כעומד ופרוך כעומד וכו' הוי מחיצה ולא אמרינן אחי אורח: ולכן נראה. באופן הראשון נקט רבינו דבמקום שעומד מרובה לא נאמר דאחי אורח וכו', ולא אמרינן אחי אורח אלא בדליכא עומד מרובה, כגון בדופן רביעית או במחיצת ערב שא"צ עומד אלא עשרה טפחים או לגבי לחי, וכך נקט באגרות משה ח"ב סי' פ"ט, וכי' שם דאל"ה משכחת לה מחיצה חמישים אמה, ל"ב עומד וי"ח פרוך ואעפ"כ יהי' פרוך מרובה, ע"ש, ולפ"ז י"ל דבמקום שאין עומד מרובה בכלל הדופן אמרינן אחי אורח אפי' כשב' האוירים שוים לעומד, וכמו שסבר רבינו בסי' ד' וכמו שפתח בקושיא כאן: ומיהו נראה. כאן צידד רבינו לחזור בו מהאופן הראשון ולומר דאפי' כשעומד מרובה בכלל הדופן אמרינן אחי אורח, דהדיון אי אחי אורח ומבטל, הוא קודם לדיון אם העומד מרובה, ומה שהקשה מהגמ' דמבואר דאפי' כשפרוך משני צידי העומד, לא מתבטל העומד, תי' דלא אמרינן אחי אורח בשני האוירים שוים לעומד אלא דוקא כשאחד מהם יתר על העומד, ובסי' ד' סק"א הבאנו תוספת ביאור בזה מדברי החזו"א במכתב, ע"ש. ובאמת שכך מבואר בדברי הראשונים, ובפי' שם הבאנו שכך מבואר ברש"י ובתוס' ובר"ן וברשב"א, ועוד מבואר כן בריטב"א י' ב' דכשמין הצד האחד שוה לה ומן הצד השני רבה עליו שייך ביטול אורח, הא כשאין אורח אחד מהן רבה עליו הוה עומד, וכן מבואר במאירי שם דעומד כפרוך נידון כעומד, ואע"פ שהעומד באמצע והאורח משני צדדיו, הואיל ואין פרוך שבצד אחד מרובה הימנו, אבל כשצד אחד שלו פרוך מרובה לא, וכ"כ הרש"ש בסוגיין ט"ז א' ובתו"ש שם ס"ב סק"ג, ובתוס' וברשב"א מבואר גם דאמרינן אחי אורח אפי' כשעומד מרובה בכלל הדופן, ולא כמו שכתבו בחזו"א במהלך הראשון ובאגרות משה.

ב) ודא' דלא מוכח מזה. מה שהי' מקום להוכיח מבקיעת גדיים המבטלת מחיצה, דלא מהני עומ"ר בערב, הוא משום דעומ"ר בשתי אינו דין על מקום הפרעה שהוא כסתום, אלא על המקום שלפני המחיצה שהוא כגדור, וכמש"נ סי' ו' ס"ק כ"ב, ומשי' בקיעת גדיים בשתי לא מבטלת את המחיצה, ואם חזינן שבקיעת גדיים מבטלת עומ"ר בערב, ע"כ דבעינן שהעומ"ר יהי' כסתום, ומהיכ"ת שיהא דין כזה בעומד מרובה: משום דודאי לא דמי הגדרת הדברים היא דכשם שנאמר במחיצה גדור רובא ואל תפרוך רובא, נאמר שיגדור בה גובה עשרה טפחים (ואף למש"כ

סמכו, ע"ש): כמש"כ תו'. ע"י בשונה הלכות שס"ג דין כ"ז, שציינן את המקומות שהחזו"א פסק כסתום, שפסי חצר אינן נפסלינן בד"א, ע"ש: הוכיח כן הגרע"א. דאמרו שם בגמ' דלמא בנפרעה מבע"י, ואם נימא דגם בפסי חצר בעינן סמכו עלי' מאתמול, אמאי קאמר דלמא בנפרעה מאתמול דרך ספק, הא ע"כ מיירי בהכי, דאילו נפרעה בשבת גם הגדולה תתסר, דהא לא סמך על הגיפופים מאתמול, ואין לומר דכיון דסמך על המחיצה, מקרי סמך עלייהו מאתמול, כיון דלא סמך בתורת לחי ליכא קול ולא הוי היכרא, ע"ש, ואם כי בהמשך התשובה שם כתב לענין מעשה שיש להתיר ממ"נ אי דמקרי סמך אי דבפסין לא בעינן סמכו, ומשמע מזה דלא פסיקא לי' דלא בעינן סמכו בפסין, הביא החזו"א הרא"י בפשיטות, משום שדרכו של הגרע"א להעמיד כל דבר על ההכרח, ומשי' כתב שנידון דהתם מותר ממ"נ, דאין שום צד להשיב ע"ז, אבל באמת ס"ל דפסי חצר לא בעי סמכו, משום דס"ל דאין מקום לדחות את הרא"י וכמש"נ וע"ע סי' א' ס"ק י"ג: דכש"כ צוה"פ. בבית אפרים סוף תשובה כ"ה ד"ה עוד יש לחקור ג"כ כתב דלדינא בהי' צוה"פ אחר שהיו סומכין עליו לטלטל, ועתה בשבת שנתקלקל רוצים לסמוך על צוה"פ של בית המכס, נראה דמהני דהא מחיצה מיקרי, ואם איתא דלא שרי כה"ג לא הוי שתקי הפוסקים לאשמועינן דאפי' בצוה"פ כה"ג פסול, ועי' סי' ו' סקכ"ה, ועי' בבה"ל סי' תר"ל ס"ו ד"ה נעץ שכ' דאפשר דהרא"ש סובר כדעת הירושלמי שהביא המג"א שם להחמיר בלא נתכווין לשם צוה"פ, ע"ש. (ולדרכו של הבכור שור, שדקדק מהתו' י"א א' ד"ה איכא שכל הפוסל בלחי פוסל בצו"פ לכאו' בעי גם סמכו עלי', אבל בגאון יעקב שם כתב דתו' לא תי' כך, משום דצוה"פ העומדת מאל"י לא שכיחא, ע"ש, משמע דאי משכח"ל כה"ג כשר לצוה"פ, אע"ג דפסול ללחי, ע"ש).

דאחי אורח. לעיל סי' ד' סק"א כתב רבינו דהאי דינא הוא בין בדופן רביעית ובין בשאר הדפנות, ובין לענין יתר מ"י ובין לענין עומ"ר, וכלל דמילתא דכל עומד שהוא בין פרעות שכל אחת יתירה על העומד שביניהם או כמדת העומד, הרי העומד כליתא וכו', ע"ש. ועוד כתב שם שאפי' עומד שנתבטל מחמת אחי אורח דהאי גיסא, חשיב כאורח כדי לבטל את העומד הגדול (בציור של כותל ל', עומד י' ופרוך ג' עומד ב' ופרוך ב' ועומד ו' ופרוך ב' ועומד ב' ופרוך ג') וכאן הק' ע"ז דמוכח בגמ' דאם כל המחיצה

שהקילו במים, זה אינו דהא כסוגיא י"ז א' מוכח דבמים הקילו, ולא ציצשה אף באופן שזה, ונראה דמדאורייתא דלא לא קמבעיא ליה דלא חשיב מחיצה תלויה אלא לענין להקל בטלטול כרמלית קמבעיא כמו במים, ולפי זה על כרחך בליכא עומד מרובה קמבעיא ליה אלא באיכא מחיצה י' במקום אחד, אלא שהיא תלויה ויעי' לעיל סי' ד' ס"ק י"ז דנסתפקנו אי בעינן האי עומד מרובה כלו בתוך י' טפחים דאי עומד מרובה מהני לרב אשי כמש"כ הרא"ש.

ג) ט"ז ב' צרם כך אמרו כו' נראה דדוקא באופן דצלא לצוד הוא פרוץ מרובה, אבל אי הקנים רחבים ג', וכן בחצלים אי איכא עומד ה' טפחים בעובי החצלים חשיב מחיצה מעליא, ומותר ליחיד כל לורכו, וכן משמע בתו' סוכה ט"ז ב' י"ז א', דהיכי דאיכא ארבעה עומד לא חשיב מחיצת שתי, ואף

לענין עומד מרובה, שהרי גובה י' טפחים בערב, הוא במקום גרירת הרוז של שתי, וכי היכי דלא שייך לצזורי מוגרית רוב שתי ליכא לצזורי מ' טפחים גובה בערב, ומיהו מספקא ליה דכל פרוץ המוקף בעומד מרובה חשיב כעומד אף במקום דבעינן שיעור כדאמר י' ב' לענין עור העסלא, ומיהו כיון דעיקר שיעור המחיצה של גובה עשרה הוא על הארץ ולא באויר, הלכך פסיקא ליה דכל שגובהה מן הארץ ג' טפחים כיון דסמוך לקרקע אין מחיצה ויש בקיעה בלי עיכוב, ודאי חסר עיקר תנאי מחיצה, אלא דאכתי מציעא ליה בליכא בקיעה ואיכא מחיצה על הארץ, אלא שחסר באמצעייתה.

שם בגמ' רב אשי אמר מחיצה תלויה קמבעיא ליה כו' קל הוא שהקילו במים, נראה דבחורבה בליכא בקיעה קמבעיא ליה וכגון דאיכא גידולא ג', דאי באיכא בקיעה לא שרינן במים כדמוכח שבת ק"א ב', וכי תימא דהיינו דקאמר ליה קל הוא

• פשר חזון •

ב' פסין ובמים די בפס אחד, אף דבפס ליכא בקיעת גדיים, והריטב"א שם כתב, פי' הקילו בפרצת חצר שנפרצה לכרמלית של מים, להתירה בהיכר כל דהו, כשם שהקילו במים להתיר בו מחיצה תלויה, ועמש"כ בפ"י סי' ד' ס"ק ט"ז ד"ה לשון ים: **דמדאורייתא ודאי**. כך מבואר בדעת רבינו גם בסי' ו' ס"ק י"ט, שכ' דפרס מחצלת בחלל צוה"פ אצל קנה העליון, לא נסתלקה בזה הצוה"ה, כיון שמחיצה תלויה אינה מחיצה. ובגלינות הגרד"ל שם כתב על דברי החזו"א, ולא חשש לשיטת ר"ח ורב עמרם וראבי"ה דפסקו הלכה דמחיצה תלויה מהני בסוכה [ע"י ב"י אור"ח סי' תר"ל שהביאם] ולדידהו ע"כ מחיצה תלויה מהני מה"ת [דלא שייך לחלק בזה מה"ת בין שבת לסוכה] ומסלקת צוה"פ, ואע"ג דמדרבנן לא מהני בשבת [וע"י סוגיא דסוכה ט"ז ב'] מ"מ מהני לסלק צוה"פ אף ברוח רביעית, אף שהיא אינה אלא מדרבנן ודו"ק. וע"כ דלא חשש לשיטת הנ"ל גם לחומרא, וכן נראה מלשון הב"י הנ"ל [ונפ"מ גם בסוכה לחומרא, כשאין לו אלא סוכה כזו, אם חייב לישב בה] עכ"ד. וע"י בגאון יעקב פ"ו ב' ד"ה ע"כ דס"ל דמחיצה תלויה הוי מחיצה מדאורייתא, ע"ש: **להקל בטלטול כרמלית**. למאי דפשיט רב דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים, מבואר דלא הקילו לטלטל בכרמלית, וכך הוכיח רבינו להלן סי' מג"ג ס"ק ב', מהגמ' כ' א' דאמרו שם פשיטא אי לאו מחיצה מה"ת היא, היכי מישתרי ליה לטלטלי, וכך נקט בסי' ח' ס"ק ח' שאין סברא להתיר טלטול ברשות שאינו רה"י מה"ת, אבל דעת הרמב"ם ועוד ראשונים, דג' מחיצות אינו רה"י מה"ת, והתירו לטלטל בהם ע"י קורה, וע"י בחזו"א סי' י' ס"ק י"ד, שיישב הרא"י מהגמ' כ' א', ע"ש: **בליכא עומד**. אלא שהמחיצה גבוהה יותר מ', ואי בעינן עומד תוך י' איירי אפי' בגבוהה רק יותר מה' טפחים מהארץ: **דנסתפקנו**. ובסי' ט"ו אות י"א הוכיח דבעי עומד תוך י', וכך נקט בליקוטים סי' ד' סק"ו: **כמש"כ הרא"ש**. הובא להלן סק"ה.

ג) **דחשיב מחיצה מעליא**. דמחיצת שתי שהיא מחיצה גרועה הוא משום דאין כח המחיצה אלא ע"י לבוד, אבל כשיש שיעור מספיק בעומד שוב לא הוי מחיצת שתי: **בתו' סוכה**. מבוי שם בגמ' דערשה פס ד' ומעמידו בפחות משלש סמוך לדופן, והק' תו' דיעשה שני פסין של חצי טפח ומשהו, ויעמידם בפחות מג' מזה לזה, וי"ל משום דאמרין בעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה, ואם היו שני פסין שאין בכל אחד ארבעה הויא לה כמחיצה של שתי, ופירש רבינו כוונתם בסי' י"א ס"ק י"ב, שהרי מצינו דמחיצה ע"י לבוד הוא מחיצה גרועה, ושיעור הזה הוא בעומד ד' (היינו שיעור שיהי' למחיצה כדי שלא תחשב מחיצת שתי) הלכך יש לפרש שפיר דלענין שיעור סוכה פסול מה"ת מחיצת שתי, ע"ש: **ואף אי בסוכה**. נראה שכונתו לדברי הר"ן בסוגיא, שכ'

המ"מ שאי"ז ממשות של שיעור, צריך שיהי' חוצץ עשרה טפחים). וא"כ בשתי כשנגדר רובו, אע"פ שמקום הפרצה לא נחשב כסתום, כבר נחשב המקום המוקף כגדור, אבל בערב דע"כ בעי עשרה טפחים צריך שיהי' עומד מרובה להחשיב המעוט הפרוץ כסתום, ומש"ה נסתפקו בגמ'. אמנם בגאון יעקב ובתורת חיים ובקרן אורה ביארו הגריעותא דעומד בערב באופן אחר, דבשתי איכא למימר דפתחא הוא, אבל בערב ליכא למימר הכי: ומיהו **מספקא ליה**. ומה שנסתפקו בגמ' דיהני עומד מרובה, הוא משום דבאמת מצינו בעור העסלא שיע"י עומד מרובה חשבינן הפרצות כסתומות: ומיהו **כיון**. עפ"ז ביאר רבינו הא דבקיעת גדיים מבטלת מחיצה, כיון דבעינן למחשב ליה כסתום, ודאי דבקיעת הגדיים מבטלת הסתימה והמחיצה, אבל כשחסר באמצע המחיצה שפיר איכא למימר דע"י עומד חשיב כסתום, ואין שם גדיים המבטלים: **דבחורבא בליכא בקיעה**. שיטת רבינו בסי' ד' סק"י דמחיצה תלויה פסולה מצד עצמה, ומלבד פסול מחיצה תלויה יש עוד פסול של בקיעת גדיים, ע"ש, ופי' כאן דבעית רב אשי האם מחיצה תלויה מתרת בחורבא היא ספק בדין מחיצה תלויה, האם הקילו בכרמלית להתיר ע"י מחיצה תלויה, אבל הא פשיטא דבקיעת גדיים הוי בקיעה ופוסלת, ולא נסתפק אלא בגוונא דליכא בקיעת גדיים, וע"י להלן סי' ט"ו אות י"א שפי' בדעת רש"י דהספק של רב אשי הוא האם בעינן עומד תוך י', וע"י מה שהבאנו בפ"י שם מהמכתבים של החזו"א בענין, אמנם כאן פי' כפשוטו שהספק הוא במחיצה תלויה, וכמו שפי' למסקנתו במכתבים שם: **דאיכא גידולא ג'**. בתשובה ג' בענין עומד מרובה בערב הוסיף החזו"א פירוש בזה, די"ל דהאי דקה סגי במרחיק אותה לחוץ מכנגד המחיצה ובלבד שלא תהא מופלגת ד"ט, וא"כ שפיר משכחת ליה שהמחיצות גבוהות ג' טפחים מן הקרקע, אלא שאנו צריכין לעשות דקה מן החוץ לעכב בקיעת גדיים, ואמנם אם צריך שלא תהא הדקה מופלגת ג"ט (ע"י סי' א' סק"ע) א"כ לא משכחת ליה שראוי לחשבן למחיצה אחת כדאמר שבת ד' ב', ובתו' שם ד"ה ואם, ואכתי משכחת ליה שיעשה חריץ עמוק ג"ט מופלג ג', וכה"ג לא מצטרפי מחיצות, וכאן שאפשר לתקן את החסרון של בקיעת גדיים לא חש רש"י לפרש שמגבי ג"ט מן הקרקע: **כדמוכח שבת ק"א**. שם בגמ' הוכיחו דבקיעת דגים לא הוי בקיעה, מדהתירו מחיצה תלויה במים, קל הוא שהקילו חכמים במים, ואמאי הא איכא בקיעת דגים, אלא ש"מ בקיעת דגים לא שמה בקיעה, מוכח מזה שאם בקיעת דגים היתה בקיעה לא היינו מתירים במים, וכך הוכיח רבינו לעיל סי' ד' סק"י וסקט"ו ע"ש, אבל בריטב"א בסוגיא שם כתב שזו הקולא שהקילו, שלא לחוש לבקיעת דגים שאינה נראית, כי משורת הדין מה לי בקיעת גדיים מה לי בקיעת דגים ע"ש: **בסוגיא י"ב א'**. מבואר דבחצר בעי

כ' זמ"ז ש"ס ס"א צבה"ל ד"ה כגון, זשס תו"ש, דאס י"ג ג' מחילות מעולות, סגי צרוח ד' זשתי לצד או ערצ לצד, ומסתבר טעמי' דכל שיש זמחילות המעולות כדי שיעור רשות היחיד, חשיב לעולם כזית סאתים לענין תיקון רוח ד', דעיקר החילוק בין סאתים ליתר מסאתים הוא זעיקר חשיבות ההיקף, אבל כשכבר נעשה היקפו זמחילות מעולות אל"ל דלריך תיקון רוח ד' מתקנת חכמים, זזה לא שייך לחלק בין תיקון מוקף סאתים ליתר מכלן, ויש לעי' זתיקון פרצה יתר מעשר זג' הדפנות אי מהני כיון דליכא עומד מרובה זמחילה מעליה וכן מסתבר.

כ' זמ"ז ש"ס סק"ה זשס תו"ש, דמוקף יתר מסאתים ליחיד, אף על גב דהוי כרמלית, אין להוציא ממנו לכרמלית אחר, כיון דהוי רשות היחיד מן התורה, והאי טעמא לא מכרעא שהרי ג' מחילות הוי רשות היחיד מן התורה לדעת תו', ומכל מקום

אס זסוכה זעי ארבעה עומד דוקא וכמש"כ ר"ן שס, [עי' לעיל סי' י"א] מכל מקום לענין זצת נראה דזעומד מרובה סגי אף דליכא עומד ארבעה, ואף אי ליכא עומד ג', [דלענין כלאים מסקינן דלרצנן זשיעור עומד ג' חשיב עומד אליצא דרצא, ועי' זחי' רע"א יו"ד סי' רצ"ו] וכל שכן זליכא עומד ארבעה והשאר זלצוד, אבל אי השאר נותר זעומד מרובה כ' זמ"ז סי' ש"ס סק"ג זשס הגאון יעקב זשס רש"א וריטב"א דדינן זמחילות הגרועות, ודלא משמע כן דעת הפוסקים, ונראה דמודים רש"א וריטב"א זליכא ז' דפנות שלמות.

ובמש"כ דזעומד מרובה זערצ שרינן גם ליחיד, יש לפרש לשון השו"ע שס"ז ס"ט דפרוץ זעומד מותר זערצ, ותמה זזה זמ"ז צבה"ל שס דלא זשכחת ל"י האי דינא יעו"ש [עי' לעיל סי' ד' סק"ט טו"ז י"ז י"ח].

• פשר חזון •

המ"ב איך זשכחת לה פרוץ זעומד זערב, הא אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ל"י, ע"ש, ותי' רבינו כאן, דנפק"מ זמחיצה גרועה שאינה זמתרת ביחיד, אמנם לא חשיבא אור, ומש"ה אם עשה זמחיצה זמורה זטפחים העליונים ותחת"י זמחיצה גרועה, מותר ליחיד מדין עומד זכפרוץ, ולא שייך אתי אורא כיון דלא הוי אור (אמנם לד' הפמ"ג דלק' סק"ד, כה"ג כל זמחיצה זששבת זמחיצה זמורה) והעומד זשזמחיצה הגרועה זצטרף לשיעור העומד, וי"ל באופן נוסף דנפק"מ זשעשה ב' זטפחים פרוץ וב' זטפחים עומד וכן בכל עשרה זטפחים דהוי עומד זכפרוץ במקום דא"א למיתי עלה מטעם לבוד, ומשום דלא מהני זמחיצה גרועה, ולא אמרינן אתי אורא באור פחות מג"ט. (ומש"כ בתוד"ה עושה זסוכה דף ז' דאמרינן דאורא זבטל גם במקום שיש לבוד הוא דוקא זקנה כל שהוא וכמבואר שם): כ' זמ"ב כו' ג' זמחיצות מעולות. אף דלעיל כתב רבינו דמודים רש"א וריטב"א זליכא ב' דפנות שלמות זביארנו דהוי רה"י מדאו' בב' זמחיצות ולחי, והכא כתב רבינו זטעם התו"ש דזשא"צ את זמחיצות אלא זמתקנת חכמים מהני זמחיצה גרועה, נקט הכא ג' זמחיצות זמהני בכל גווני, כגון זרחבן יתר על ארכן זכב' זמחיצות ולחי אפשר דלא מהני וכמש"כ סי' י"א סק"ג, אבל אם יהי' ב' זמחיצות ולחי דהוי רה"י דאו', לכאו' מהני זמחיצה גרועה אפי' בב' רוחות, וצ"ע: תיקון רוח רביעיית. דמדאו' א"צ כלום זרוח רביעיית ואפי' ביתר מעשר, ועי' בתו' ב' ב' ד"ה ליבעי זשכתבו על פתח זמשכן שהי' רחב עשר דע"כ שלא כדיון נקרא פתח שהרי הי' פרוץ זמלואו, ומבו' דהיתר רוח רביעיית אינו זששום דנקרא פתח, אלא דלא זצרכיכ תורה זמחיצה רק מג' רוחות, וא"כ י"ל דאפי' מאן דאומר זפרצה עשר דאו', זרוח רביעיית אינו אלא זמדרבנן, אמנם, לשון זחזו"א זמכתב דודאי ג' זכתלים זמהוים את הרשות, זשיב רוח רביעיית ג"כ זכאילו הוא גזור, וצ"ע: זפרצה יתר מי'. דנתבאר לעיל סי' י' סק"י דאינה אלא זמדרבנן וא"כ יש לדמותה לרוח רביעיית, וזא"ע"פ זשפרצה זג' זמחיצות העיקריות של הרשות, כיון דמדאו' שרי יש להתירה זמחיצה גרועה: וכן זמסתבר. עי' בקו' תיקון זמבאות זרק ח' הע' 51 זשנסתפק האם מהני זמחיצה גרועה לזפרצה זקרון זזית, ע"ש, ועוד כ' דיל"ע לענין זצוה"פ העומדת באור וחברה לשאר זמחיצה ע"י זמחיצה גרועה, זבגליונות הגדר"ל כ' על זשפך זה דלכאו' זששום דמהני: כ' זמ"ב זששם תו"ש. סי' ש"ס סק"ד וז"ל דיחיד זששבת זבקעה זהקיף זמחיצות גרועות, דמסאתיים זאילך אין זמטלטלין בו אלא זבארבע, נראה זששום דמ"מ אסור לזטלטל זממנו זכרמלית זאפי' לדעת התוס' זשבת ט' א' זבזחצר זשנזפרצה שרי להוציא זממנו זכרמלית, כאן אסור, דמקרי רה"י זמור כיון דאיתנהו למחיצות, עכ"ל וע"ש, היינו דס"ל דאיסור זטלטול ביתר זמבית סאתיים זשוקף זמחיצה גרועה, אינו אלא זחומרא זעלמא, ועי' זשיב זחזו"א זמהיכ"ת לחלק זבג' זמחיצות זליכא

בדף ח' ב' בדפי הרי"ף דזסוכה העשויה זמבוי ניתרת דוקא זכפס ארבעה זמשהו זדיכא זעומד זשיעור זאו, אבל זטפח זמשהו זמוקים ל"י בי זמיצעי זפחות זמשלשה להך גיסא זפחות זמשלשה להך גיסא ודאי לא סגי, כיון דליכא זעומד זשיעור זאו: לעיל סי' י"א. העלה זצדדים בזין זה: לענין זשבת נראה. לכאו' נראה זכוונתו דעומד זמרובה מהני להאליים זכח זמחיצה, זאע"ג דמחיצת שתי גרועה, העומד זמרובה זמחזקה, זמהני זככל זמקום, אמנם זצ"ב דלכאו' עומד גרידא זמהני להחשב זמחיצה מעלייתא, זכמו זשהביא רבינו להלן דעת הפוסקים זשם זגאון יעקב, זא"כ מאי זג"מ זבהא זיש זמחיצת שתי ע"י לבוד, לבוד העומד זמרובה, וצ"ע. ודוחק לומר דבאיכא עומד של פסין זפחות זפחות מד"ט מודו זכו"ע דהוי זמחיצה גרועה, דזו זמנלן, ולכאו' זבנידון זה תלוי זגיירסאות זכרש"י י"ט ב' ד"ה מאי לאו, דדנו זשם זבגמ' אי מהני זמחיצת שתי זכפסי זכיראות, זביאר רש"י זהזכחה שם, דש"מ זאע"ג דאין עוביו ד' זבגובה עשרה זמרינן רואין, זמבואר דזאע"פ דשיעור זכפסי זכיראות ו' זטפחים, א"צ ו' זטפחים דלא זמחשב זמחיצת שתי, זאעפ"כ זגיירסתינו זכרש"י זעי זשפס ד"ט זאע"ג זבג"ט הוי עומד זכפרוץ, אבל זבהגהות זכפ"ח שם זגוס דאין עוביו שלשה זבגובה עשרה, זמבואר זכדברי רבינו כאן, ע"ש: זכחי' רע"א. סעיף מ"ו זכנגד זפרצה אסור, זששמע זכנגד העומד שרי, וכ' הר"ש אם הוא רחב ד', אבל זפחות מד' אף זכנגד העומד אסור, זכדאיתא זבעירובין זכ"ק זגי' ג' זמידות זמחיצות, זתמהני דזדרבה זמסוגיא שם זמבואר זהזיפוץ דלפ"מ דקאמר רבא זמדיספא זשכ"ג זכו, זא"כ לדידן דקיי"ל זכרבנן, זגם זמלמעלה זשיעור לבוד הוא זג"ט, גם זג"ט זששוב הוא להיתר העומד, זכ"כ זמצאתי זכריטב"א זעירובין זשכ' להדיא זשם הר"י זהראב"ד, דלדידן גם זכג"ט שרי זכנגד העומד ע"ש, זכרברי הר"ש זצ"ע, עכ"ל, ועי' זכחזו"א זכלאים סי' ו' סק"ו זשיישב זכרי הר"ש, ע"ש: זששם זשכ"א. זכעבודת זקודש זשער ג' זכ"ג זכתב זאין זכין קנה זקנה ג' זטפחים, או זכין זאוכף זאוכף זכמלא זאוכף, זאפשר זשזמה זקדק זגאון יעקב זדאע"פ זשעומד זמרובה זשיב זמחיצה גרועה, אמנם זכרברי זחזו"א לעיל דזעומד זכפרוץ לא זשיב זמחיצת שתי זצ"ל דאיירי זיש זכין זאוכף זאוכף זיתר זכג"ט (זאי זנימא זבאיכא ד"ט מודה זכרש"א זכשיב זמחיצה מעלייתא, זצ"ל דאיכא זיתר זכג"ט זכפחות מד"ט): וריטב"א. ט"ז ב' ד"ה זככמים זאומרים, זכל מאי זששו הני זתנאי, והוא זמחיצה של זכנים או זכבלים זשם זכפחות זכג"ט, או זכפילו זעומד זמרובה על זכפרוץ זכו, ע"ש: זכאיכא ב' דפנות. נראה זכוונת רבינו דקיי"ל זכ' זמחיצות ולחי הוי רה"י זמה"ת, זכמש"כ סי' י' סק"ב, זא"צ זמחיצה זשלישית אלא זמדרבנן, זלזה זמהני גם זמחיצה גרועה, ועי' להלן זשם התו"ש זלזפרצה יתר מי', זכשנעשה זיקפו זמחיצות מעולות זא"צ אלא זתיקון זמתקנת זככמים, מהני זמחיצה גרועה, זכה"ה זכא: זכמש"כ זכו' דפרוץ זעומד. עמש"כ סי' ד' סק"ט, דהק'

מותר להוציא ממנו לכרמלית כמבואר בתו' שבת ט' א' ד"ה אף על גב, וכ"כ המ"צ צדה"ל סי' שמ"ו ד"ה ומותר נעי' לעיל סי' צ' ס"ק י"ח].

אות צ' העתיק דברי הפמ"ג, ואי אפשר לעשות מזה שום סניף להקל, והיכי דאיכא חבלים וקנים, אין לררף שיהיו נוגעין זה בזה, אלא אף במרוחקין זה מזה פחות מג' נראה דחשיב כמחיצה אחת, ואפשר דאם ה' טפחים שתי וערב סגי מדין פרוץ כעומד בערב, ומותר אף ליחיד בישוב, ואף אם למטה סמוך לארץ הוא שתי לצד, כיון דאין בין הקנים ג' וליכא בקיעת גדיים, ונראה — — — דאם העמיד קנים הרבה עד שנמצא קנים נגד כל אור שצין הקנים כזה ק"ט וכלן סמוכין לפחות מג', לא חשיב כמחיצה של שתי, אף על גב דיש אור צינייהן, כיון שאין למקום המוקף אור מגולה לחוזה לו, והלכך קמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה דאמר לעיל ט"ו א', דאין נותנין אלא בית סאתים משום דלא הוקף לדירה, אבל בהוקף לדירה כה"ג לא חשיב מחיצה של שתי, ומותר אף ליחיד כל זורכו, וכן הדין דאין המיסך שם יש ליישב נמי כה"ג, א"נ בעומד מרובה, א"נ דאיכא ענפים שתי וערב בכל שטח המחיצה, וכן ז"ל צה"ל דעושה סוכתו בין האילנות כו', והלא צב' דפנות דעריבין לא מהני לצד, וכמש"נ לעיל סי' י"א, ועל כרחק ז"ל דאיכא ענפים שתי וערב, ומהני גם בצוקה וכמש"כ שם, א"נ יש לומר דצאיכא ד' עומד במקום אחד, א"נ כל דאיכא עומד ד' במשך ז' טפחים סגי וכמש"כ סוף סי' י"א, ואפשר דבעומד מרובה סגי כל שהאיריין פחות מג' וכמש"כ שם, וכל זה כשהענפין נתונין שתי למחיצת הסוכה, אבל אם נתונין ערב נראה דלא מהני עומד

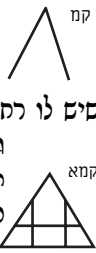
פ"ד חזון

דמתלקט הוא גם חסרון בשיעור מחיצה). מיהו בפשוטו לא איירי דוקא בהכי, אבל י"ל דעד כאן לא קאמר הפמ"ג אלא בשקני השתי סמוכים זה לזה דאז נחשבת המחיצה לסתומה וקבועה, אבל אם יש ביניהם שיעור גדול או עשר אמות, הוי מחיצה גרועה: חבלים וקנים. ואף דבעינן לדין לבוד כדי לצרף את שני חלקי המחיצה, סוף סוף אין פרצה של ג"ט מעבר לעבר לא בשתי ולא בערב, וכן כתב להלן בהעמיד קנים כנגד הפרצות שבשתי, ולפמ"ש לעיל בביאור דעת הפמ"ג בביאור חסרון מחיצת שתי, מבואר גם דינים אלו. אמנם, אם יהי' בין המחיצות יותר מג"ט לא הוי מחיצה, ואף שאין פרצה ג"ט מעבר לעבר, לא הוי מחיצה מעלייתא אלא ב' מחיצות גרועות: ואפשר דאם ה' טפחים. צ"ב מדוע נקט רבינו לשון מסופקת, דלכאור' לא גרע ממחיצה שלמה: העמיד קנים הרבה עמש"כ בזה לעיל וצ"ע באיזה אופן מיירי בציור, כיון שצ"ע ב' שורות קנים, ואין אור מגולה ביניהם, ע"כ שלכה"פ מחיצה אחת עומד או עומד כפרוץ, וא"כ אפי' מחיצה אחת מהני וכמש"נ בתחילת הדברים, וצ"ע. ויש לעי' בהעמיד ג' או ד' שורות קנים שאין בין זו לזו ג' טפחים, אבל בין כולם יש — — — יותר מג' טפחים, כזה * האם מספיק הא שאין למקום המוקף אור מגולה לחוזה לו, או דלמא בעינן להחשיבו כמחיצה אחת, וכיון שבין כל שורות הקנים איכא יותר מג' טפחים לא חשיב כמחיצה אחת: א"נ בעומד. עי' סק"ג: דעושה סוכתו בין האילנות. בשונה הלכות סי' תר"ל דין י"ז: ד' עומד במק"א. כמש"נ שם ס"ק י' ועוד: ד' במשך ז"ט. במוסגר בסקט"ז, ע"ש: וכמש"כ. שם סקט"ו, והעיר בשונה הלכות שזהו לדעת תוס', אבל לא קיי"ל כן, ועמש"כ בפי' סק"א שם: אם נתונין ערב. לעיל ס"ק י"א סק"ב כתב רבינו דפסול מחיצת שתי וכן מחיצת ערב, עד שיעשה פס ד', ומשמע דעשה פס ד' מהני גם למחיצת ערב, וכאן חזר בו וס"ל דלא שייך ענין פס ד', שהוא מחיצה חשובה בכל התורה. ונותן לו שם מחיצה מעלייתא, אלא במחיצת שתי, שע"ז נחשב גם חלק המחיצה העשוי מקנים, למחיצה מעלייתא, אבל בערב אין שום חשיבות בפס ד' עד

(ד) ט"ז ב' מתני' כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי רבי יוסי בר רבי יהודה ותכמים אומרים א' מצ' דברים, כבר נתבאר בסק"ג דעיקר מחיצה של שתי שנחלקו זה הוא כמחיצה שרובה אור אלא דמתכשרת על ידי דין לצד, ואם כן הוי ל' לרבי יוסי בר רבי יהודה למימר דכל מחיצה שאין קנים העומדים מרובין על האור אינה מחיצה להחזיר כל זרעון אלא דאשמועינן דאף ברובה אור פעמים דהוי מחיצה מעלייתא, וכגון דהקיף בחבלים ובקנים דאף על גב דכל המחיצה חלונות חלונות, חשיב מחיצה מעלייתא, ורבי יוסי בר רבי יהודה שב על דברי ת"ק דשנה מקיפין בחבלים לחוד ובקנים לחוד, ואמר רבי יוסי בר רבי יהודה דתרויהו צעינן, וזהו דאמרי רבנן בתראי אחד מצ' דברים שמעינן מינה דרבי יוסי בר רבי יהודה בשתי וערב, שיש בכל אחד מהן דין מחיצה על ידי לצד קאמר, והלכך לדין ציחיד לא יציגין כל זורכו עד דאיכא שתי וערב, שיש בכל אחד מהן דין לצד, וכן לרבי צישוב, וזה דלא כהפמ"ג שצ"ד דבקה אחד של ערב הנחון במחיצה של שתי, וכן להיפך חשיב מחיצה של שתי וערב, שזה תמוה מאד, ובכל ערב איכא לעולם שתי שהחבלים על גבי קנים, ובמ"צ ש"ס צשעה"ט

מחיצה רביעית אמרו חכמים שאינו רה"י כלל, ובמחיצות גרועות אמרו שהוא רה"י, אלא שהחמירו מלטלטל בו: סי' ב' סק"ח. ושם הארכנו בפרטי דין זה ובדעות הפוסקים, ע"ש. (ד) כהפמ"ג שצ"ד. בסי' שס"ג משב"ז סק"א כ' דלבוד הוי מחיצה גמורה מן התורה להתחייב הזורק שם ולקולא ג"כ (ועי' לעיל סי' י"א סק"ב וי"ד מה שפי' האחרונים בדעת התוס' בסוכה). ומדרבנן מיקרי גרועה, וי"ל דהגרועות היא בשתי בלא ערב או להיפוך, הא כל שיש שתי וערב י"ל אפי' נעץ קנים פחות מג"ט וקנה א' בראשם לבד ערב, הוי מחיצה מעלייתא ואף יותר מבית סאתיים מהני, וכן בערב לחוד כאותן לטי"ש המחוברים ביתדות בד' קונדסין, וצ"ע, עכ"ל, ובשונה הלכות סי' ש"ס דין ב' העתיק דברי הפמ"ג להלכה, ע"ש, ויש להביא קצת רא"י לדברי הפמ"ג מגמ' י"ט ב' דבעי למימר דמחיצת שתי לא מהני לפסי ביראות וגודריתא דקני מהני, והמעלה בגודריתא דקני מבואר ברש"י שם שמחוברין סמוך לארץ בעץ אחד ומלמעלה הן מתפרשין, ומשמע דאע"פ שיש ערב רק למטה לא חשיב מחיצת שתי, ע"ש, ויש לבאר סברת הפמ"ג דהחסרון במחיצת שתי הוא שכל קנה עומד בפני"ע, אבל כשיש קנה המחבר, אע"פ דהוא מחיצה כל שהוא, לא הוי מחיצת שתי, ועוד יש לבאר דהחסרון במחיצת שתי הוא בסתימתה המציאותית, וכשסותם גם לעכב הכניסה בין הפרצות אלים סתימתה, ובשבת הלוי ב' עפ"ד רבינו יהונתן דהחסרון במחיצת שתי הוא שאינה חזקה ובריאה ואינה יכולה לעמוד הרבה, וע"י קנה אחד בערב נהי' חזקה, ע"ש, ומה שהקשה בחזו"א על הפמ"ג דבכל ערב איכא לעולם שתי שהחבלים ע"ג קנים, והיא קושיא עצומה כיון שבפמ"ג כתב להדיא גם שבערב לחוד אם מחובר ע"י יתדות לא הוי מחיצה גרועה, וא"כ אימתי אמרו במתני' דלא סגי במחיצת ערב, ואף שיש לצייר אופנים שהערב עומד בלי קנה בשתי, כגון ע"י קנה העומד ברחוק יותר מג"ט ויוצאים ממנו קנים להחזיק את החבלים כזה * או שהשתי מתלקט עשרה מתוך חמש (אי נימא דא"צ רוחב ד"ט למתלקט, עי' בהוספה לסי' ט' סק"ט

טפח ומשהו כה"ג דליכא עומד מרובה אף בצירוף העומדין מצ' דדיין דאפשר דאין שייך לצוד אלא כנגד עובי המסמרים, ולא כנגד אור שביניהן, ומיהו אי צמאך ו' טפחים העליונים יש חבלים מקנה לקנה פחות פחות מג' צין חבל לחבל, ובארבעה טפחים התחתונים קצע מסמרים בקנים על ציור האמור, נראה דחשיב עומד מרובה צערב אף על גב דסמוך לארץ אינו נידון בעומד מרובה כדאמר ט"ז ב', הני מילי היכי דאיכא אור ג' על ג' מרובעים דאיכא בקיעת גדיים מה שאין כן הכא, דאף אי לא נחשוב לאותו אור ג' טפחים פחות שליש כלבוד אכתי ליכא בקיעה וייתר בעומד מרובה, והלכך באיכא חלונות צדופן משולשין כזה קמ"ח כיון דאין צהן כדי לרבע ג' על ג' נידון כלבוד, דאף אם לא נחשוב לצוד לאמצע האור שיש לו רחב אור ג', צמאך עובי כפי שיעלה החשבון, וארך אור ג' צמאך עובי כפי החשבון, כשיעשה צתמונה כזה קמ"א המרובה הגאחו צין הקוין יש לו אור ג' לכל ג', מכל מקום נידון בעומד מרובה, וכן מבואר צמ"צ צנה"ל סי' סק"צ ס"ה ד"ה ואפילו.

פּשַׁר חֲזוֹן

אמנם להלן בציוור ק"מ משמע דבכה"ג לא נימא לבוד על מקום החלל הזה, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין ל"ז צייר שהמסמרים זה כנגד זה, ומשמע דלא דקדק כדברינו, וצ"ע, ועי' בס' משכיל אל דוד סי' ה': **דאפשר דאין שייך**. נראה מלשונו שאין הנידון משום לבוד לבוד, אלא דלא שייך לבוד בכה"ג, שרק בסוף לא יישאר ג"ט, אלא שצריך שיהי' דבר ממשי כנגד המסמר (אמנם, לדעת הראשונים דאמרינן לבוד לאויר, לכאו' פשוט דאמרינן הכא לבוד). וכי' למש"כ דאירי כשהמסמרים שלא זה כנגד זה, אבל לפי השונה הלכות, צ"ל דכוונתו לדין לבוד לבוד, ועי' להלן סק"ז בלבוד לגובה ולבוד לרוחב דאמרינן לבוד לבוד. ועי' מש"כ בפ"י סי' ח' סק"א, ועי' עוד בס"י ד' סק"ג, ע"ש: **והלכך באיכא חלונות**. נראה מדברי רבינו, שאם יש במשולש כדי לרבע, שוב לא אמרינן ב"י לבוד, אף בקרנות המשולש שאין בהם כדי לרבע, וטעם הדבר יש לבאר כמו שאמרו בגמ' שבת ח' א' דכפאה על פי' פטור, משום דמחיצות חתוכן עשויות, ופירש"י הלכך אין כאן תורת לבוד, והיינו משום דנשלמה צורתו, ולא אמרינן לבוד אלא בדבר שיש בו המשך והשלמה, ומשי"ה בדאיכא חלון שלם, לא אמרינן בו לבוד, ובספר משכיל אל דוד סי' ז' חילק בין הזויות החדות שבמשולש דאמרינן בהו לבוד, לזויות הקהות שאם יש במשולש כדי לרבע לא אמרינן בהו לבוד, ואינו מוכרח, ועי' בספר פתחי שערים שער ב' שהרחיב דינים אלו, והאריך בציורים רבים, ע"ש: **רחב אור ג'**. היינו שאין בחלון מקום לעשות ריבוע של ג' על ג', אבל יש ברחבו קו של אור ג"ט, והוא במשך עובי כפי שיעלה החשבון, היינו החשבון שיהי' אור ג' בכל העובי: **וארך אור ג'**. כמש"נ ברוחב, שאין בחלון גע"ג, אבל יש באורכו היינו בגבהו, קו של אור ג"ט, במשך עובי כפי החשבון, והיינו כמו שמבואר בציוור החזו"א, והמקום שיש לו ג"ט אור באורך וברוחב לא אמרינן ב"י לבוד ואינו ניתר אלא בעומד מרובה, אע"פ שכל צדדיו ניתרים ע"י לבוד, ולא אמרינן לבוד לבוד כדי לשתמו, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין ל"ח סתם דחלונות שאין בהם לרבע גע"ג נידון כלבוד, ולא הזכיר שנידון בעומ"ר, וצ"ע: **וכן מבואר במ"ב**. בכה"ל שם כתב דאפילו באדם מהלך, יש שיעור טפחים בין רגליו רק בסוף הרגל ולא למעלה מזה, דהא הריחו שביניהם מתקצר והולך למעלה, וא"כ אף שלמטה יש חלל בין רגל לרגל ג"ט, הלא כשנמדד קצת למעלה מזה בתוך ג"ט בגובה לא יהי' ג"ט חלל רחב בין רגל לרגל ונימא לבוד וצ"ע, עכ"ל וע"ש, ולא נתפרש בדבריו אם רצה להתיר הכל ע"י לבוד ללבוד, או לומר לבוד בכ"מ דליכא ג"ט, והשאר יהי' ניתר בעומ"ר,

ארבעה במקום אחד אלא צסוכה גבוהה עשרה, אצל גבוהה מעשרה נראה ללא מהני מחללת ארבעה גבוהה מן הארץ פחות מג' ולמעלה ממנה קנה כל שהו צפחות מג', דאכתי אינה אלא מחינה של ערב, מיהו אידך גוני משכחת ל' גם צנתוין ערב, וכשיהי' ו' טפחים עומד בתוך גובה עשרה, א"נ בעומד מרובה והשאר לצוד סגי.

ה) כ' הרא"ש דקיי"ל בעומד מרובה צערב הוי עומד, ונראה דאפי' לא הוי רק עומד מרובה צמח, וזהאי רוב העומד לא הוי עומד י' טפחים גובה אלא רוב הערב סגי, ולא שייך ציה צירוף הפרצות של שתי ושל ערב, ואפי' אי רוב הערב נעשה על ידי לצוד כשר, ויש לעי' צותל ו' טפחים העמיד קנה מכאן בסוף הכותל וקנה כנגדו בסוף הכותל, ונעץ מסמרים ארוכים טפח וצ' שלישי טפח, וקצען צקנה צפחות מג' זה מזה, דנמצא דיש כאלן דופן טפח וצ' שלישי טפח, וכן צקנה שכנגדו, אי חשבינן לאור ג' טפחים פחות שליש כלבוד, [למ"ד עומד מרובה מצ' דדיין לא מהני, וכן יש להסתפק צותל ארבעה ומסמרים ארכן חצי

שישלימו לעשרה, ומש"ה עדיין הוי מחיצת ערב: **בסוכה גבוהה י'**. הא דבסוכה גבוהה י' לא חשיב מחיצת ערב יש לפרש דכה"ג הוי שני לבודין. (ועוד יש לפרש, דהחסרון במחיצת שתי או במחיצת ערב הוא חלישותו וגריעותו, והאור שבצדדיו מבטל לו, וכמש"נ בפ"י סי' י"א סוף סק"ב, ומש"ה כשעשה תקרה ע"ג המסלוקת האור שלמעלה כמש"נ סי' ד' סק"י, נסתלק הגריעותא שבמחיצת ערב).

ה) כ' הרא"ש. שהראב"ד כתב דכיון דרב אשי אוקי בעיא דרב המנונא בענין אחר, אלמא פשיטא דערב כשתי לענין עומד מרובה על הפרוץ ולא איצטרך ל' למיבעי, וכן מסתבר, וגם הריטב"א והר"ן הביאו דברי הראב"ד, אבל בעל המאור כתב דלא איפשיטא ולחומרא נקטינן בכל ספק במחיצות שבת, וכך דעת הרשב"א בחידושים דאע"ג דהיא גופה דרבנן היא, מ"מ עיקר מחיצות דאורייתא ואולינן בה לחומרא כשל תורה, כנ"ל, ואח"כ הביא דברי הראב"ד, ע"ש. ובטוש"ע שס"ב ס"ט פסקו כהרא"ש דעומ"ר בערב מהני: **ולא שייך בזה**. עי' בפ"י סק"ב דעומ"ר בשתי ענינו שא"צ לסתום אלא רוב המחיצה, ועומ"ר בערב ענינו שהעומד מחשיב הפרוץ כסתום, וא"כ מבואר מדוע לא מצרפים פרצות בשתי ובערב, אמנם צ"ע מהגמ' י"א א' דלא משכח גוונא לאוקומי ברייתא דרובן פתחים וחלונות ובלבד שיהא עומ"ר, הא י"ל דרובן פתחים בשתי וחלונות בערב, ואינו מצטרפין, ובלבד שיהא עומ"ר בדין, שבכל אחד מהם יהי' רובו עומד, ועי' לעיל סי' ד' סק"ג שהק' מזה על המ"ב, וי"ל עפ"ד רבינו להלן בסוף הס"ק, דכל חלון כותל חשיב פרצה, ע"ש, וא"כ ע"כ דחלונות דברייתא איירי בחלונות שעל עשרה טפחים, וצ"ע (ובכמכתי הגרש"ב וולדנברג נסתפק בכונת החזו"א האם כוונתו להכשיר גם כשיצא רוב דופן פרוץ בתשבורת או שכונתו רק דלא נימא דלא מכשרין תרי רובא ולעולם בעינן רוב בתשבורת, והגר"ח ק השיב לו דמסתבר כצד הא', והרא"י יש לדחות דלישנא לא משמע ל' הכי): **ונעץ מסמרים**. משמע מדברי רבינו דלא נסתפק אלא ביש מסמרים משני הצדדים, ובפרט במש"כ במוסגר ליישב למ"ד עומ"ר מב' צדדים הוי עומד, ולא תי' ביש מסמרים מצד אחד, ואם כן גם כשראשי המסמרים מכוונים זה כנגד זה אמרינן לבוד ממסמר למסמר, ולא נסתפק רבינו אלא כשאינם מכוונים זה כנגד זה וכמו שמשמע בלשונו, אבל במכוונים וצנ"ג אמרינן לבוד, ואע"פ שהחללים בגובה שבין המסמרים * יש להם רחב אור ג' וארך אור ג',

צפחות מחלל י' ורחצ ארבעה, וכמזואר צצהגר"א ס"ג סעי' כ"ו, צאינה גבוה י', ונראה דהוא הדין צאינה רחצה ארבעה לדעת הטור, וללא כמש"כ לעיל סי' י"א ס"ק ט"ו.

1) סוכה כ"ד צ' כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מזוי' אינה מחיצה, אף על גב דלעיל כ"ג א' סצירא ל"י לכלהו תנאי דסוכה דאינה יכולה לעמוד ברוח מזוי' דיבשה פסולה, הכא אשמועינן דאפי' אינה ניטלת, אלא שהרוח מוליכה ומציאה כמו שפרש"י, ונראה דהיינו דוקא שהרוח מפזר את הענפים בצופן שהן מתרחקין ג' טפחים זה מזה, וצטל ל"י מחיצה היא שעתא, הלכך פסול אף צשעה שהן נחין ושקטין ומחיצתן שלימה, דהוי מחיצה עראי שאינה יכולה לעמוד ברוח, אבל אי המחיצה חזקה שאין הרוח יכול לפזרה, אלא שמתנדדת מעט לכאן ולכאן, אבל בכל שעתא היא מחיצה מעלימא, נראה דשפיר הוי מחיצה העומדת ברוח, ודברי המג"א ס"י ס"ג

חלון העשוי כזה קמ"ב ויש צאלכסונה ג' אלא שחסר הזימ, נראה דאם יש צערצ עומד מרובה צשיעור משך רוצ הדופן צמשך השתי שרי אף צלא לצוד, אבל כותל ה' טפחים וגובה י', ויש צו חלון ג' על ג' צאמצע, ונשאר טפח מכאן ומכאן ועומד למעלה ואוכל משהו מג' טפחים העליונין [דאם לא כן הוי עומד מרובה צערצ (ומש"כ תו' ט"ז צ' ד"ה אי ושמה צענין כו' אינו אלא לכתחלה) ואי אוכל מג' התחתונין הוי גדיים צוקעין צה ולא מהני לצוד כדאמר ט"ו צ' לרשב"ג] נראה דאינו מחיצה דאפי' אירא ומצטל ולא הוי עומד רק טפח מכאן ומכאן, ולא אמרינן לצוד צקרנות החלון כזה קמ"ג ויהי' עומד מרובה צערצ, על שטח יותר מצ' טפחים ומחצה שהוא רוצ ארך הכותל, דכיון דאיכא לרבע ג' על ג' לא אמרינן לצוד אף צקרנות, ועי' לעיל סי' י"א ס"ק י"ד, ונראה דכל חלון צכותל פחות מגובה י' ורחצ ארבעה חשיצ פרצה, ולא חשיצ הכותל כנורת הפתח דאין נורת הפתח

פ"ד פ"ד חזון

וכאן חזר בו וכמש"כ בפ"י שם: ונראה דכל חלון. כוונת רבינו להוכיח מדלא מהני צוה"פ שאינה גבוהה עשרה אף שיש לה צורה ותשימש חלון, דע"כ דליכא דין חלון, ואם נתבטל שם פתח מיני' חשיב פרצה, ואין נ"מ אם נתבטל משום שאין בגובהו עשרה או משום שאין ברחבו ארבעה ובגליונות הגרד"ל כתב ע"ז, עי' רמב"ם פ"ד מהל' סוכה הי"ב "וחלונות" ובמ"מ שם, ובחזו"א לעיל ריש סי' י"א ודו"ק וצ"ת, ועי' רי"ז נ"ח ח"א דאם הי' בהם צוה"פ וכו', וכן הדין בחלונות הרבה דיש בהם היכר מחיצה ע"כ, והועתק בב"י סי' תר"ל, עכ"ל. ויש לעי' גם מהגמ' י"א א' שאמרה דפנות הללו שריבה בהן פתחים וחלונות מותר, וצ"ל שהחזו"א יפרש דכל זה איירי בחלונות גבוהים עשרה טפחים, אלא משום שיש בתחתיתם מחיצה ג"ט קרי להם חלונות: באינה רחבה ד'. וכך העתיק לדינא בשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ו.

וכלשון החזו"א, וצ"ע. ועי' בשונה הלכות סי' שס"ב דין י"ד: ויש באלכסונה ג'. דברי רבינו צ"ב, ונראה לפרש כוונתו, שיש בין האלכסונים ג', והיינו שיש בו כדי לרבע ג' על ג', אלא שחסר האלכסונים כזה *, וא"כ יש בצלעות המרובע פחות מג"ט, אם יש עומ"ר כדי לסתום רוב מהשתי שבפרצה מהני, ומשמע קצת ממש"כ דאם יש בערב עומ"ר, שגם צלעות המרובע אינם ניתרים בלבד, אף שאין בהם ג"ט, והדברים תואמים עם מה שדקדקנו לעיל שאם יש בחלון כדי לרבע גע"ג, נשלמה צורתו ולא שייך ב"י לבד, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין ל"ח העתיק דברי רבינו, והוסיף במוסגר דנ"מ דמקרי מחיצה מעולה, משמע שפי' כוונת רבינו שיש בחלון ג' בארכו וג' ברחבו, ויש באלכסונו רק ג', והזוית שתומה, וא"כ אין בו כדי לרבע גע"ג, ואע"פ דשייך למימר ב"י לבד, בזה נתחדש דאם יש בו עומ"ר בערב, מקרי מחיצה מעולה, משא"כ אם הי' בו כדי לרבע גע"ג הי' חשיב מחיצה גרועה, והדברים תואמים עם מש"כ רבינו בסק"ד דפס ד' בערב לא מהני לאשוויי מחיצה מעולה, אבל ככה"ג דאיכא תרתי לטיבותא, דאיכא עומ"ר בערב ולית ב"י לרבע גע"ג ס"ל דחשיב מחיצה מעלייתא, עי' כע"ז בסק"ג: ואוכל משהו מג"ט העליונים. מלשון רבינו משמע שאם נשאר ג"ט למעלה לא הוי אמרינן אתי אוריא, ואף דהפרוץ כעומד, ויש מקום לבאר דבר זה עפמש"כ לעיל סק"א דהכח של הפרוץ לבטל הוא משום דנסתייע ביתר הפרוץ, וי"ל דלענין זה הפרוץ שיתר מעשר גרע, אבל מדברי רבינו בסי' ד' סק"א ט"ז וי"ז משמע דלא ס"ל הכי, מדלא תי' כך על קו' הבה"ל היכי משכחת ל"י עומד כפרוץ בערב דלא אמרינן ב"י אתי אוריא, וצ"ע: תו' ט"ז ב'. שם הקשה השר מקוצי למה לי חבלים עובין יתר על טפח, אכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו, ופחות מג' וחצי וחבל משהו, ופחות מג' וחבל חצי טפח ומשהו, ושמא בענין זה אתי למיטעי, ומשמע מדברי החזו"א שנקט דברי התו' להלכה, אלא דס"ל דאינו אלא לכתחילה, וממה שהביא כאן דבריהם, משמע דס"ל דאינו דין מיוחד בחבלים, אלא דהוא דין בעומ"ר בערב או באתי אוריא, אבל בתו' רבינו פרץ כתב דכיון דאין האוירין שוין ואין החבלים שוים יבואו לטעות, ובתוס' הרא"ש כתב כיון שאין החבלים שוים, מבואר דדין זה הוא רק בחבלים: ולא אמרינן לבד. עי' מה שביארנו בזה לעיל, ובאופן אחר אפשר לומר שההגדרה היא שלא אומרים לבד אלא מקצה של מחיצה, הן לאורכה הן לרוחבה, אבל בחלון שיש בו כדי לרבע גע"ג ושם לא אמרינן לבד, כשקצות החלון בקוים ישרים, גם הלבד בזויות המשולש הי' מאמצע מחיצה, ויש להאריך בהגדרה זו בציוורים רבים: ועי' לעיל. דעת רבינו שם דאמרינן לבד גם בחלון מרובע,

1) ונראה דהיינו דוקא. בתו"ש שס"ב ס"ק י"ג ושס"ג ס"ק ט' כתב דהיינו דווקא כשהמחיצה נתבטלה ע"ז, ובפמ"ג באשל אברהם סי' שס"ב סק"א כ' דגמי וחבל שהרוח מניד או לצוה"פ, ולא דמי לענפי האילן דהרוח מניד ולית לבד או שיש רווח יותר מג"ט בין אחד לחבירו, משא"כ כשהמחיצה עשויה אף בהגדת הרוח שפיר דמי, וציין שם לאות ח', והנידון במג"א בסק"ח הוא דברמב"ם הל' שבת פט"ז הכ"א כ' דעושין מחיצה אפילו בבהמה ושאר מיני ח' ועוף, והוא שהיו כפותין כדי שלא ינודו, וכ' ע"ז הב"ח כדלעיל גבי ענפי אילן, והמג"א כ' דמי' הרמב"ם שלא ינודו היינו שלא תברח, ולא דמי לענפי אילן, דהתם מחמת גריעות המחיצה שהיתה קלושה הרוח מנידה ולכן אינה מחיצה, משא"כ בבהמה ואדם שהן מנידין עצמן ואין זה גריעותא, אמנם נראה דגם הב"ח מתפרש כהפמ"ג דבעי שהבע"ח לא ינוד תנודה הפוסלת את המחיצה, (ועי' בשעה"צ סי' תר"ל סק"ג שנסתפק בדעבד בלא קשר, וצ"ע שלא ציין לכאן). אבל במשנ"ב סי' שס"ב ס"ק ט"ו הביא דברי המשכנות יעקב, ושם בסי' קכ"ג כ' דצ"ע בזה והאריך לצדד בראיות הנ"ל ועוד ראיות דבעי שלא ינוד ברוח כלל, וסיים דנכון מאוד מכל הני טעמי לעשות קנה עליון בצוה"פ מדבר העומד, ע"ש, וע"ע בשפת אמת כ"ד א', ובהליכות שלמה מועדים פ"ז ה"א כתב כהמשכנות יעקב, ובטעם הדבר כתב דכיון דבשעת הנדוד, נמצא שאותו מקום היה רגע אחד תוך הסוכה ורגע אחד חוץ לסוכה, אין זה חשיב מחיצה, ועמש"כ ע"פ מהלך מחשבה זה, גם בדעת החזו"א, בקו' תיקון מבואות פ"ד הערה 6: ודברי המג"א שס"ג. נראה שהחזו"א התייחס במיוחד לדברי המג"א הנ"ל, כיון שהמחיצה השקל ציין לדבריו כמקור להא

מחילה, אלא בתנועה ששזרפת לשעתה את המחילה, והאחרונים ז"ל סתמו צוה ולא פירשו ענין זה.

ז) בתש"ו הגרע"א סי' י"ב כ' דלא אמרינן צ' הלכות היכי דאי אפשר לדון על אחד אלא מכת דאידיך, וזהו דעת הר"ן דלא אמרינן דופן עקומה אס אין הדפנות מגיעות לסכך וכן לא אמרינן דופן עקומה ולצד למ"ד לא אמרינן לצד צאמנע, ופי' צוה סוגי' דעירובין ט' א' דאמר משוכה והיא תלוי' והק' מהרש"א דנימא משוכה או תלוי' וכדאיתא בצרייתא אכל חצוט ולצד לא אמרינן, דצאמנע חצוט לחודי' אפי' גצוה יותר מג' (ודלא כמש"כ טו' סס) אלא דחצוט ולצד לא אמרינן גצוה יותר מג' דהוה ל' הלכה אחת מכת אידיך אלו דצרוי ז"ל, ומימא דאפי' גצוה פחות מג' אכתי אי אפשר לדון דין לצד אלא

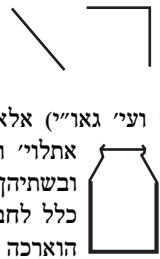
סק"ד בלחי שהרוח מנידו, יש לומר דהיינו נמי שהרוח כופפו למטה מעשרה, או מרחיקו ג' טפחים מן הכותל, אכל בלאו הכי לא מפסל, וכן הדין בצורת הפתח, אי הרוח כופפתה למטה מעשרה או מרחיקה מכותלי המבוי חוץ למבוי צאופן דמפסל פסולה, אכל בצדנוד בעלמא לא מפסל, והיכי דעל ידי הרוח מתרחק חבל של צורת הפתח חוץ לצ' הקנים פסול, אף בשאין רוח, והחבל כתיקונו, ובספר מחלית השקל סי' ס"ב ס"ק כ"א, כתב לחלק בין קנים לחבל, ואין לזה שום שרש, דודאי כל הקנים בין הצדדיים ובין העליון הוא בכלל עיקר בנין צורת הפתח, ודין שיה לענין ניטל צרות, וגם אין מקור בש"ס לחלק בין ניטל למתנווד, ואי מפסל תנועה קלה בקנים הצדדיים דין הוא שתפסול גם בקנה העליון, אכל למש"כ אין תנועה פוסלת בשום

פ"ש חזון

רחבה טפה, ע"ש: אכתי א"א לדון. וברעת הגרע"א י"ל דכל כוונתו היא דבמקום שמצד עצם ענין ההלכה, אין לה מקום, אלא ע"י מחיצות הבאות מהלכה, לא אמרינן תרי הלכות, ומש"ה לא אמרינן חבוט ולבוד, כיון דאי אפשר להתחיל לדון לבוד, אלא אם כן תדין תחילה דהקורה היא למטה מכת חבוט (וא"א לדון לבוד מהכותל, כיון שהתקרה שעל המבוי, ענינה הוא הקורה, ולכן צריך לומר חבוט לקורה ואח"כ לבוד). משא"כ כשהקורה גבוהה ומשוכה פחות מג', א"צ ב' הלכות אלא להיכי תימצי, שיהי' קנה לומר לבוד, ואם הי' קנה כזה * היינו אומרים ב' לבודין, ובכה"ג אמרינן ב' הלכות, ובאופן אחר י"ל דלבוד ללבוד אמרינן גם להגרע"א, כיון שב' ההלכות הם מאותו השם, ועי' בגליון הגרע"א להרמב"ם הל' סוכה פ"ה הכ"א, דהתם כיון דבגובה אין במרחק ג"ט, ולא מדין חבוט רמי אתינן עלה, מש"ה גם במרחק מהני פחות מג"ט, דהוי לבוד בגובה ובמרחק, וכשהיא דעירובין ט' א', ע"ש. ובקהלות יעקב עירובין סי' ב' ובכרוך שמואל סי' כ"ו, כתבו שהגרע"א מפרש בדת הר"ן, כמ"ש רבנו חיים הלוי בדת הרמב"ם בהלכות סוכה פ"ה הכ"א, דר"ל דגם באלכסון ליכא ג', כי אם דהקורה היא בתוך שלשה לכותלי המבוי והא דצריכינן לההילכתא דחבוט רמי הוא משום דלבוד לא מהניא רק למיחשבינהו כמחובר, אבל מ"מ הקורה נחשבת כמקומה ואינה על גבי המבוי, ולענין הכשירא דמבוי קורה ע"ג מבוי בעינן שלזה אין הלבד מועיל כלל אם לא משום ההילכתא דחבוט רמי דעיקרה נאמר דמחתינן לה למטה ורק בזה הוא דנחשבת קורה ע"ג מבוי וכו', והכא צריכינן לתרווייהו חבוט לענין גובהה שהיא מעל המבוי ולבוד לענין רחבה שאינה מגעת לכתלים אבל אין הלבד נוגע להחבוט, כי אם דכל אחד חל בפ"ע, אבל החזו"א שם השיג בגליון על הגר"ח, שהדבר תימא דא"כ ג' ופחות מג' בגובהו ג' ופחות מג' בעקמותו אינו קובע כלום שהרי בפחות מג' אכתי פסולה בהחלט, שהרי בפחות מג' בגבהו ובעקמימותו האלכסון יותר מג', ואיך יתכן שיאמרו בגמ' א"צ להביא קורה אחרת בזמן שצריך להביא קורה אחרת, ואם פחות מג' דתניא היינו שהאלכסון פחות מג' אבל אין גובהו ועקמימותו נזכרת בבבביתא, איך נקטו בגמ' משכא בגבהו ועקמימותו דבר שאינו אמת בהלכה ושבוך את האלכסון המזוכר בבבביתא (דעקום הוא כזה * כמ"ש בגמ' ר' א' מבוי עקום, וכזה * נקרא אלכסון, אמנם בצירור מהרש"ל, גם בדפ"ר, נדפס כזה * ועי' גאו"י) אלא ודאי הא דתניא פחות מג' קאי אמשוכה וקאי אתלוי' ואם שתיהן פחות מג' א"צ להביא קורה אחרת ובשתיהן הדיבר תלוי, ואם באמת אלכסון פחות מג' א"צ כלל לחבוט דכיון דע"י לבוד הוי כנתמלא האויר וכאילו הוארכה הקורה ונגעה בכותל המבוי, אפי' אם הקורה

שלא ינידם הרוח: ובס' מחצית השקל. וז"ל, כתבו בשם המרדכי דעכ"פ אותו גמי צריך שלא ניטל ע"י רוח, אך לדעתי בהא קיל קנה שע"ג מקנה שבצדדים, דאותן שבצדדים צריך שלא ינידם הרוח, והיינו טעמא כיון דהתם משום מחיצה, ומחיצה גמורה אם הרוח מנידה, לא הוי מחיצה, אבל קנה שע"ג, נהי דצריך שלא ניטל ע"י רוח, אבל אי הרוח מנידו אין בכך כלום, דהא אי הוא גמי או חבל אי אפשר שלא יהי' הרוח מנידו, ואפ"ה הכשירוהו, וה"ט דעיקר המחיצה תלוי בב' הקנים העומדים מן הצד, עכ"ל, ונראה כוונתו דקנים שבצדדים אם הרוח מנידה אותם, עד שנפסלים ע"ז, פסול, אבל קנה שע"ג אפי' אם הרוח מנידה אותו עד שיוצא חוץ לקנים דפסול, כל זמן שאין רוח כשר, כיון שאינו עיקר המחיצה, אבל יש לרדק קצת ממש"כ דגמי או חבל אי אפשר שלא יהי' הרוח מנידו, ואם רק כשיוצא חוץ לקנים נפסל, הרבה פעמים אפשר למותחו ובפרט כשהקנים רחבים, וא"כ נראה דס"ל כהמשכנות יעקב, וכך נראה שהחזו"א פי' בדבריו, אלא שבקנה עליון ס"ל למחצה להקל, וצ"ע, ובמשנה ברורה העתיק דבריו בסק"ו, ע"ש, ובשונה הלכות העתיקים בדין נ"ד: אין לזה שום שרש. ולעיל סי' ז' סק"י ג"כ כתב החזו"א בפשיטות דכה"ג פסול, ומש"כ בשו"ע ס"א לחלק בין קנים הצדדיים שצריכים להיות חזקים כדי לקבל דלת, לקנה עליון דמהני אפי' גמי או חבל, יפרש החזו"א דאינו חילוק בעיקר דינם, אלא דבמציאות הדלת נסמכת על הקנים הצדדיים, ולא על הקנה העליון, ומש"ה לא הצריכו בו שיהא חזק, ובמאירי כתב שגם קנה עליון צריך להיות חזק כדי לקבל דלת, ובשו"ת אבני נזר סי' רע"א אות י' כתב שהי' מקום לומר דעיקר צוה"פ הוא רק הקנה שמכאן ומכאן, והקנה שע"ג הוא רק כדי שלא יהי' פתחי שימאי, וצ"ע למחצה"ש, וכתב שיש לו עוד הרבה ראיות לזה, ומבואר כדבריו בפ"י ר"ח בדף י"א שפי' דצוה"פ מן הצד היינו שאין לה אלא צדדים, כלומר העמיד מזוהת בלא תקרה אלא קנה מכאן וקנה מכאן, ע"ש, ועי' עוד בשו"ת חת"ס סי' צ' שצירף להקל בקנה עליון הראוי ליסגור, ומשמע דס"ל כמחצית השקל, ובחזו"א לעיל ריש סי' ז' ג"כ כתב חילוקים בין התקרה למזוהת בעיקר ענינם, ע"ש.

ז) בתש"ו הגרע"א. וכ"כ הגרע"א בגליון השו"ע סי' תרל"ב, ועי' במחצית השקל סי' תרל"ב סק"ב: וזהו דעת הר"ן. בתשובה קצת נראה דעת הגרע"א כהר"ן, אבל בגליון השו"ע כתב דהא נראה לענין דינא שלא קיי"ל כהר"ן בזה, דהא דבריו הטור והשו"ע תר"ל ס"ט מוכח דלא כהר"ן, וא"כ אין מח' בין הגרע"א להחזו"א לדינא, רק בדת הר"ן: ודלא כמש"כ תו' שם. ובאמת נדפס חידושי הר"ן על עירובין ושם ת"י על קו' התו' דביתדות לית בהו טפה, והכא ליכא למימר חבוט בקורה, אם לא שנאמר חבוט ביתדות, כיון שהיא מונחת עליהן, וכיון דלית בהו טפה, בטפי משלשה לא אמרינן חבוט רמי, וגם הריטב"א ח' ב' אחרי שהביא ת"י התוס' כתב דשאני הכא דבמקום דאמרינן חבוט ליכא קורה

זיניהן ג' וזמן שהפתח פתוח אמרינן לזוד ופי תקרה אף שאי אפשר לדון פי תקרה אלא מכח לזוד, וכן בעירובין ט"ו ז' אמרינן לזוד ועומד מרובה עברז אף שאי אפשר לדון דין עומד מרובה אלא מכח לזוד, ולכן נראה דאין לדמות ההלכות זו לזו ואפשר דדופן עקומה לא שייך אס אין הדפנות מגיעות לה, או שאין הסכך מגיע לה, אבל בשאר דוכתי שפיר אמרינן ז' הלכות, ומאה דעירובין פ"ו א' דאמרינן כוף וגוד אין ראי' דהתם מיקילין דדרבנן.

מכח אידך, דהא צמסוך פחות מג' ותלוי' פחות מג' איכא אלכסון של ג' על ג' והקורה רחוקה מן הכתלים יתר מג' וז"ל מקדם צבוט ואח"כ לזוד ואפי' את"ל דצבוט פחות מג' היינו לזוד מכל מקום מקרי ז' הלכות דאי אפשר לדון על לזוד אחד אלא אם כן קדמו לזוד אחר ומה לי לזוד ולזוד ומ"ל לזוד וחצוט, ואדרבא מוכח מסוגי' דאמרינן ז' הלכות אף צמקום שאי אפשר לדון על אחד אלא מכח אידך, וכן מצואר צשבת ט' א' דמוקי לה צקירה צשתי קורות שאין צו ארבעה ואין צו ארבעה ואין

• פשר חזון •

ועי"ל דהר"ן ס"ל כרש"י בדפ"ו א' דבקורה טפח אמרינן פי תקרה, ורק מדרבנן בעי ד', ועי' בבה"ל סי' שס"א ד"ה וי"א הביא שבב"י כ' שכן דעת הרמב"ם והכי נקטינן, ובדרבנן מקילין לומר ב' הלכות, כמ"ש החזו"א בסוף דבריו: בעירובין ט"ז ב'. מבואר בגמ' דעי' חבלים שיש ביניהם פחות מג', אפשר לומר עומד מרובה בערב, ויש ליישב דהר"ן ס"ל כדעת הגהות אשר"י פ"ק סי' כ"ג, ופי' דזהו גופא קושיית הגמ' שם, דאי מוקים לי' בי מיצעי הו"ל עומד מרובה מב' רוחות, ופי' בהגהות אשר"י בשם אר"ז, דאע"פ דעומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות הוא עומד, אם אלו עומדין פרוצין הן, אלא שנעשו עומדים ע"י לבוד לא הוא עומד (אלא דצ"ע מאי שנא דנקט עומד"ר מב' רוחות, וצ"ע), ותי' בגמ' דאייתי מחצלת וחקק בה, וי"ל דכה"ג לא חשיב ב' הלכות, כיון שהיתה מחצלת שלימה, אלא שחקק בה והחסירה, גם אם לא היינו אומרים לבוד בעלמא, היינו מכשירים בכה"ג, וכעין מה שאמרו בתו' י' ב' ד"ה ואצבעיים, וכענין שאמרו בתו' בסוכה י"ח א' ד"ה אין לבוד, דאפי' למ"ד אין לבוד באמצע, מכשיר בדאיכא סכך שתי וערב, ע"ש. ועי"ל ליישב ב' הראיות, דהא דאמרינן לבוד כדי לתת שם תקרה ושם עומד, לא חשיב ב' הלכות: דאין לדמות ההלכות. עי' בלשונות הראשונים שהובאו בפ"י סק"א ד"ה שם בגמ': שפיר אמרינן. העתיקו בשונה הלכות סי' שס"ב דין פ"ה.

במקומה הוארכה הקורה ונגעה בכותל המבוי, אפי' אם הקורה במקומה כשרה כדין עקומה, וכדאמ' י"ד א' דדוקא בעקמימותה חוץ למבוי פסולה אבל תוך המבוי ותוך כ' כשרה, ולא הוזכר כאן חבוט, ובגמ' שם פריך פשיטא, עכ"ל. ובאמת א"א לומר לומר כן בדעת הרעק"א בפ"י הר"ן, דבר"ן הנדמ"ח בעירובין ט' א', הק' על הס"ד, כיון דאין בגובהן ועקמימותן ג' בלבוד לחוד סגיא, ותי' דאפשר דאין בגובהן ובעקמימותן שלשה ובהדי אלכסון איכא שלשה (וכ"כ ברשב"א) ועל כל הפירושים יש להקשות מקושיית הר"ן, שהק' דהא מוכח בסוכה כ"ב ב' דאמרינן חבוט אפי' בגובה טפי, ולא תירץ דא"כ הוא ב' הלכות, אלא תירץ דליכא למימר חיבוט בקורה אם לא שנאמר חבוט ביתדות שהקורה מונחת עליהם, כיון שהם מפסיקים את חביטת הקורה, וכיון דלית להו טפח, בטפי משלשה לא אמרינן חבוט רמי, וצ"ע: איכא אלכסון. לעיל סי' י"א סק"ד, לא ה' הדבר פשוט לרבינו, ועמש"כ בגליונות הגר"ח שהובאו לעיל: וכן מבואר בשבת. כן הקשה בחידושי בן ארי' סי' ג', ובאו"ש הל' סוכה פ"ה הי"ד הביא מזה ראי' להגרע"א, דמוקי רב אשי לעולם באיסקופת בית עסקינן וכו', ומאי רבותא דאיסקופא, אלא דקמ"ל דבאיסקופא דאינה רחבה ארבעה מקילין לומר דהוי כלפנים ובטילה להרשות הפנימית, וזהו חידושא דהברייתא, אע"ג דבמקום אחר לא אמרינן תרי הלכות, גבי איסקופא שאני, ע"ש.

ז) ובתוספתא פ"ז דעירובין תניא מודים חכמים לרבי יהודה במעשה גנוסר שזה פותח דלת קרפיפו וסותם רשות הרבים וזה פותח דלת קרפיפו וסותם רשות הרבים שמעריבין ונשאין ונותנין באמצע כו' החזירו פתחים למקומן חזרו לאיסורן, וקשה למה חזרו לאיסורן הלא רשות הרבים מותר בדלתות אף בזמן שהדלתות פתוחין, כמבואר עירובין ו' ע"ג, וכי תימא משום דצעיין ננעלות צלילה כדאמר שם, הלא דעת הרמב"ם והטור סי' ס"ד דצראויות לנעול סגי, ועל כרחק שאין דלת בלא לורת הפתח מתיר משום פתח אלא משום מחיצה וכיון שנפתח הדלת בטלה המחיצה, ואף את"ל דלחו היינו טעמא, אלא משום דשאני ההיא דתוספתא דלא נעשה הדלת אלא לקרפף, והלכך לא חשיב פתח לרשות הרבים, מכל מקום נלמד לענין נידון דין דהני דלתות שמעמידין למיקוי המבוארות גם כן לא נעשו לנעול כלל ואינם משמשין שום תשמיש של דלת, ולא עדיפו מדלתות הקרפף שהרי אין חסרון מה שהן מיוחדין לקרפף אלא מה שאין מיוחדין לתשמיש רשות הרבים.

ג) ומהא דאמר שבת ט' א' באיסקופה, פתח פתוח כלפנים ומוקי לה במבוי וחלוי מקורה וחלוי אינו מקורה

כרחק לורת הפתח בלא דלתות עדיפא מדלתות בלא לורת הפתח, שהרי אמרו מנחות ל"ג דפתחי שימאי פטורין מן המזוזה ומפרישין לה דלית להו שקפי או תקרה, ועל כרחק בדאית להו דלתות עסקינן, לדעת הרמב"ם שכ' הטור ציו"ד סי' רפ"ו, ואף החולקים על הרמב"ם בזה לא חלקו אלא מטעם אחר, אבל דין פתחי שימאי לא קשיא להו, וחזינן דעת הראשונים ז"ל שאין דלתות בלא לורת הפתח חשיב פתח ופטור מן המזוזה, ואפי' הכי בלורת הפתח בלא דלתות דעת רוב הפוסקים דחייב במזוזה, ואף הרמב"ם שפטרו מן המזוזה אינו משום דלא חשיב פתח אלא משום דכתיב וצערין כמש"כ ב"י בשם הרמב"ם בשתובה, הרי לורת הפתח בלא דלתות חשיב פתח לענין מזוזה, ודלתות בלא לורת הפתח לא חשיב פתח, וכיון שלא מצינו בגמ' לענין מחיצה אלא לורת הפתח, מאן יספק לנו שיועילו דלתות בלא לורת הפתח, וגם אין ראוי לחלק בין מחיצות שבת ובין חיוז מזוזה דבגמ' עירובין שם משוינן להו בדין פתחי שימאי ולענין כיפה, וכל שכן בזה שלא דנו עלי' בגמ' כלל להשמיענו דין דלתות בלא לורת הפתח, אלא שלמדנוהו שהוא אינו נידון כלל לפתח, שאין ראוי לחלק ולמחשב' לפתח לענין שבת.

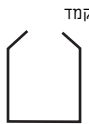
• פשר חזון •

באסקופות שיש להם צוה"פ, מדוע כתב כשהוא נעול רה"י גמור, דהא ע"י צוה"פ גרידא הוי רה"י גמור, ועכצ"ל דקאי אדלעיל ואמר מה שיש מן הפתח ולפנים כשהוא נעול, וכונתו מה שלפנים מן הצוה"פ, א"כ דצוה"פ מפסיקה אפי' לפי תקרה, כ"ש דלקורת מבוי י"ל דמפסקת) והחזו"א דחה, דהא אפי' כשהפתח נעול בפועל, חשיב כפתוח לגבי הא דבעינן ארכו ד"א ובתים וחצירות כדמוכח בסוגיא, א"כ י"ל דגם לגבי הא דבעינן ד"ט אין הנידון אלא מדרבנן דבפתח נעול החמירו ובפתח פתוח הקילו, ויש להוסיף דהר"י מלונגיל כ' כאן דודאי נעילת דלת לא מעלה ולא מוריד לפי שאינו דלת קבוע אלא שמימים שם בכל לילה ולילה שיהיו שמורים במבוי כלים שבתוך המבוי, וכ"כ החזו"א לעיל סי' ב' סק"ח, וז"ל שהרי מבואר בסוגיא בשבת דאי הוי תקרת ד"ט אין נעילת הדלת מבטל מחיצתא שהרי היא כנתן כלי שאין מבטל מחיצתא כיון שעשוי לפתוח ולנעול, וא"כ לענין דאורייתא דסגי בג' מחיצות אין הדלת מבטל מחיצתא אף שלא נשאר ד' חוץ לדלת בשעת נעילה, ע"ש. (אמנם בדעת המהרש"א שהביא החזו"א שם, אע"פ דס"ל דגם דיני מבוי דאו', ע"י סי' י' סק"יב, י"ל דאפי' אי חשיב מחיצה, כל זמן שעוברים דרך הדלת המבוי לא מתחלק ע"י כיון שכך דרך המבוי, וזו הסברא גם בפי תקרה, משא"כ ד"ט שהוא שיעור מקום וכשיש מחיצה אין ד"ט, אם דלת חשיב מחיצה לכאו' הול"ל דגם פתח פתוח כנעול, ואע"ג דהכא הכל מדרבנן, דהא הוי מקום פטור. עכ"פ, ליישב דעת האחרונים י"ל עוד, דדלת כמחיצה לקולא ולא לחומרא, או ע"ד שהבין החזו"א בסק"א שדלת כפתח ולא כמחיצה) ולפי הפי' השני בגמ' (ע"י סי' ב' סק"ב) ודאי אין ראוי, דאין הדלת משמשת אלא לחלק בין הקורות, שאין נראות יחד לומר בהן לכוד וכמש"כ רש"י שם, וא"כ פשוט דכשהדלת פתוחה אמרינן לכוד (אמנם, בתוס' שם ד"ה אמר רב יהודה, כ' שמבוי זה א"צ לקורה שהרי יש לו ד' מחיצות שהפתח והדלת ברביעית, וכ"כ הר"ן, הרא"ש סי' י"ז, רי"ז ני"ב ח"י ובפסקי מהרי"ח, ולפ"מ שהחזו"א למד דאיירי בלי צוה"פ וכמשנ"ת ממשמעות ההג"מ, א"כ מבוי להדיא בראשונים דמהני דלת ללא צוה"פ להיתר מבוי, וכ"כ בחזו"א סי' ב' סק"ג, וע"י חו"ב עירובין ח' ב', ואולי למסקנת החזו"א ס"ל דאפי' צוה"פ אינו מפסיק לקורת מבוי, ואולי ע"ז דן בכל הס"ק ולא כמשנ"ת, וצ"ע).

ב) האחרונים דקדקו מהתוספתא דלא מהני דלתות בלי צוה"פ, דאל"ה מדוע כשהחזירו פתחין למקומן חזרו לאיסורן, ודחו דשאני התם דהדלתות נעשו לקרפף ולא לרה"ר, ופשיטא דכה"ג א"א למחשב ל' פתח, וכ' החזו"א דעכ"פ מה שהי' נהוג בעיירות שהיו נועלים את הדלתות פ"א ואח"כ פותחים אותם ועומדים תמיד פתוחים, ג"כ הוי דלתות שלא נעשו לרה"ר (ויש לדרן בזה קצת, דבתוספתא גרע שנעשה למקום אחר) אמנם מש"כ בנתיבות שבת לדקדק מדברי החזו"א כאן שאם הדלתות ננעלות לפרקים מהני גם בלי צוה"פ, לא משמע הכי מדברי החזו"א סק"ו שכתב דצ"ל דבפתח ההיכל ה' צוה"פ אף שהיו נועלים שם הדלתות כל לילה, (אמנם, מלשון המפתחות שאין תיקון זה מועיל כלום ומאד מאד ראוי להשתדל לתקן צו"ה, ולפרסם שאין לסמוך על תיקון זה אין ראוי, דאפשר לפרשו גם בהאי גוונא שנועלים רק פעם אחת), ובפשטות, לדעת החזו"א בעי לדקדק גם בצוה"פ עם דלת שלא יהא צוה"פ מן הצד (ע"י סק"ה) אמנם אפשר דפסול פתחי שימאי לא שייך ב' (עמש"כ סק"ח) וע"י בליקוטים סי' ד' סק"ג דלרב דצוה"פ פסולה ביתר מעשר הוא גם בצוה"פ שנתקנה בדלתות.

ג) יענין בסוף דברינו, דניחא טפי לפרש דהנידון בדברי רבינו הוא על עיקר הדין בדלת פתוחה אי הוי מחיצה, ולא נכנס כאן לשאלת צורת הפתח, אבל כיון שזה הנידון בכל הסימן משמע טפי שהנידון הוא על דלת בלי צוה"פ, והרא"י היא דלכאו' מוכח מהגמ' בשבת שחילקה בין פתח פתוח לפתח נעול, שדלת בלי צוה"פ אינה מועילה כשהפתח פתוח (והא דפשיטא לרבינו דאיירי שם בדלת גרידא ואין שם צוה"פ הוא משום דאם ה' שם דלת עם צוה"פ או אפי' צוה"פ גרידא, אף שהי' מקום לומר דאין מפסיק את המבוי שלא נאמר פי תקרה, בפשטות כיון דהוי מחיצה מחלק את המבוי כדלת נעול, כמש"כ סי' א' סקמ"ז ג' כ"ג וכ"ד ומ"ג ח', דצוה"פ מסלקת מחיצות, וע"י בהג"ה מרדכי בפ"ק דשבת שהביא ראב"ה מפסקי רבינו שמואל, אסקופות שלנו מה שיש מן הפתח ולפנים כשהוא נעול רה"י גמור דהא צורת הפתח אותו משקוף שבתקרה העליונה מתיר כל מה שבפנים כדאמרינן בסוכה ב' א' ובעירובין ב' א' שצורת פתח מתיר כל מה שלפנים, ומה שיש חוץ לפתח אסור להכניס מעליו לפנים, ע"ש, וצ"ע כיון דאיירי

פרוך במלאו פטר לי' ממוזזה ואף על גב דליכא עמודי צרות ד', מכל מקום פטור לחיזוק תקרה עזידי, וכל שכן עובי הכתלים דלא חשיבי שקפי, ומירך דמיירי דליכא דלת, ולכאורה מוכרח מזה דלת בלא מוזות חייב במוזזה, אמנם זה אינו שהרי זהאי פתחא דאקרנתא פריך בגמ' והא לית לי' פצימין ומשני אעדי' פצימין, הרי דבעינן פצימין, ודלת מאן דכר שמי', אלא נראה כונת הפרישה דהיכי דליכא דלת הרי נעשו ראשי הכתלים לשם פצימין, ואף שאין הפצימין ניכרין מפני שהן שוין בצנין כל הכותל, מכל מקום חשיב פצימין, ומיירי גם כן דליכא סף העליון, ולפי האמור מצואר מדצרי הפרישה גם כן דלת בלא מוזזה פטור ממוזזה, ועל כרחק מוכרח כן שהרי סיימו שאם אין לו אלא פנים אחד בלא שאל פטור, אף דליכא דלת, וכל שכן לדעת הרמב"ם דלעולם אין חיוב מוזזה בלא דלת, דההיא דאין לו פנים אחד על כרחק מיירי דליכא דלת ואפי' הכי פטור ממוזזה, ועיקר פירוש הרא"ש והטור זהא דפתחא דאקרנתא לע"ג מאי שגא מוזזה ממוזות שבת דהניח קנה על גבי כתלים לא חשיב צורת הפתח, דאם לא כן כל קורה הוא צורת הפתח, ומיהו לפי' הפרישה ניחא דהכא בעשוי מתחלה לכך, ודעת שאר פוסקים שפי' דאקרנתא בקרן זיית, מוכרח דדוקא צפתח קרן זיית חשיב ראש הכותל כפנים שהרי הכותל קותם גם בצאותו רוח של הפתח והוי כהעמיד פצימין בצלכסון כזה ^{ת"ק} דחשיב פצימין אצל אם הפתח מנמלא כל הרוח לא חשיבי ראשי הכתלים פצימין שאין פצימין אלא הסותמין את החלל מכאן ומכאן.

והני דלתות דעזדי לרשות הרבים [שאמרו עירובין ו' א' ב'] לא משום מחילה הוא, אלא דלית צוה צורת הפתח מיירי

וקירוי כלפי פנים והלכך פתח נעול כלחוך [שאין קורה לפחות מארבעה, והוא הדין דהוי מני לאוקמי בקירוי כלפי חוץ או שכלו מקורה אלא שאין בכל עובי חלל הפתח ארבעה אלא דסתם פתח רחבו ארבעה, כן פרש"י] אין ראוי מכאן דלת לא חשיב מחילה צומן שהוא פתוח, מדלא מפסיק הדלת בפני הקורה צומן שהפתח פתוח, כי היכי דמפסיק צומן שהפתח נעול, דיט לומר דאף על גב דחשיב מחילה דאורייתא מכל מקום לא החמירו חכמים בתוך הפתח שלא יועיל לו הקורה, כי היכי דלא החמירו בקירוי כלפי חוץ אף צפתח נעול, אף על גב דאין מצוי יותר בלתי וקורה אלא אם כן ארכו יותר על רחבו וצתים וחצרות פתוחין לתוכו, והכא אין הדלת מפסקת וחשיב הכל כמזוי אחד, כמו כן יש לומר דבפתח מארבעה אף על גב דצפתח נעול החמירו דהדלת מפסיק, מכל מקום צפתח פתוח הקילו, וכן למאי דמוקים לה רב אשי צב' קורות שאין ציניהם ג' טפחים והדלת מפסיק ציניהן שפיר יש לחלק בין פתח פתוח לפתח נעול, אף אי נימא דפתח פתוח חשיב גם כן מחילה דאורייתא.

ד) ולכאורה יש להציא עוד ראוי דלת בלא צורת הפתח לא מהני מהא דעירובין ה' א' דמוכח דאריך מצוי לא סגי בצרבעה טפחים דבארבעה טפחים לא משכחת לי' חצרות פתוחין לתוכו, ופרש"י שהרי אין פתח פתוח מארבעה טפחים ואיה מקום הפצימין כו' עיי"ש פרש"י, ואם איתא משכחת לי' דלתות ללא צעי פצימין.

ה) אמנם העומד לנגדנו דצרי הפרישה ציו"ד סי' רפ"ו שהק' דצרי הטור אהדדי שכ' צפתח הממלא את כל המזרח מנפון לדרום ולית לי' מוזות, דחייב במוזזה דראשי הכותל חשיב מוזזה, ואלו בצאכסדרה שיש לה ג' מחילות ורוח רביעית

פשר חזון

אות י"ט) דראשי הכתלים חייבים במוזזה, הק' החזו"א ביו"ד שם דאם ראשי הכתלים יכולים לשמש כמוזות, למה צריך בשבת לדין קורה ושיעור טפח וכל הדינין, נימא דכל קורה תתיר משום צוה"פ, אע"כ דצוה"פ בעי פצימין וראשי הכתלים לא חשיבי פצימין. וכמ"ש המג"א שס"ג כ"ח והובא לעיל סי' ו' סקט"ו ובליקוט"ם ג' סק"ה, ועי' בשו"ת החת"ס בס"י ט"ו אות י"ב (ומה שתי' במקור חיים דיותר מד"א פסול לפצימין, לא ניחא לי' להחזו"א כמ"ש לעיל סי' ו' סקכ"ה וביו"ד סי' קע"ב סק"א) וכאן תירץ ע"פ מה שבי' בכונת הפרישה דראשי הכתלים שנעשו לשם פצימין נחשבים פצימין (ודווקא בגוונא ששם בהם דלת וכיו"ב, דטעם הדבר הוא דמה שעובי הכתלים לא חשיבי לפצימין, משום שהכתלים משמשים להגנה מהצדדים והעובי שלהם הוא רק מקרי, אבל אם מראה שרוצה לסתום בהם רוח רביעית, עי' סי' ט"ו אות י"א, ס"ל להרא"ש דמועילה עשייתו להכי דנחשב תחלת סתימת רוח רביעית ובפשטות עשי' לשם קורה לא מועילה ואפי' למ"ד משום מחיצה, דקורה היא תקון הלכתי והיא ארעית ולכאוי' אינה מחשיבה את הכתלים לפצימין).

ד) החזו"א הוכיח מקושת אביי אדרב יוסף דס"ל אורך מבו ד"ט, היכי משכח"ל בתים וחצירות פתוחין לתוכו, הא י"ל ע"י דלתות (וי"ל דאה"נ ועדיפא מיני' משני, ואביי ס"ל דלא תקנו חז"ל שיעור מבו, אלא כאורחא דמילתא, וס"ל שאין דרך לעשות דלתות בלי פצימין) וברש"ש באמת פירש בדלתות את תי' הגמ' ע"ש (איברא, דבריו שם צ"ע, דצידד בסופו שלא יהי בו דלתות כלל, וא"כ לאו משום דלתות קאתי עלה, וצ"ע).

ה) אמנם העומד לנגדנו. הקשה החזו"א על דעתו דדלתות בלי צוה"פ לא מהני מידי מדברי הפרישה בשיטת הרא"ש (שנתבאר בחזו"א יו"ד סי' קע"ב סק"ב) דראשי הכתלים צפון ודרום מחייבים במוזזה גם אי ליכא כותל ופצימין כלל במזרח, ולדעת הרא"ש זה דין הגמ' במנחות ל"ד א' דפתחא דאקרנא חייב במוזזה היינו דהפתח הוא בכל הרוח הרביעית, וכי הפרישה סק"ג ומיירי דיש לו דלת העומדת במקום מחיצה רביעית, דאל"כ קשה מאי שנא מאכסדרא דפטור ממוזזה, עכ"ל, יוצא מזה שאפי' במקום שאין פתח, הדלת נחשבת פתח, וא"כ תועיל דלת גם לעירוב וס"ל כהחזו"א: אלא נראה כונת הפרישה. ביו"ד סי' רפ"ו בפרישה ס"ק י"ב דבין אכסדרא כתב בנו של הפרישה, דהא דכתב בס"י רפ"ו שאם יש לבית ג' רוחות, והפתח הולך מרוח לרוח שחייב היינו שיש שם צוה"פ ושתי מוזות העשויים לשם מוזות אבל אכסדרא אינה עשוי' לשם כך וע"ש מוזות אדוני אבי ז"ל, עכ"ל, והחזו"א מכריח מהגמ' שבנו של הפרישה לא חולק עליו אלא מסביר אותו (ועי' בחזו"א הלכות מוזזה, יו"ד קע"ב סק"ב ד"ה ובטור יו"ד, שהקשה עוד קושיות על ההבנה הפשוטה בפרישה) ולפי' יש ראוי מהפרישה למשנית' בסק"א דלת גרידא פטורה ממוזזה: ועיקר פירוש הרא"ש והטור. (וכן דעת רבינו ירוחם, כמ"ש בפרשה סדורה

ולדעת רש"י (ובחזו"א יו"ד קע"ב סק"ב הביא שכ"כ הרי"א ז"ל בשם הרי"ד, ובפרשה סדורה הביא שכ"כ המאירי בפ"ק דיומא ועי' ביראים מצוה תי' שהבאתי לק' סק"ח) ראשי כתלים פטורים ממוזזה (ומרהיטת הדברים בחזו"א משמע שדייק ברש"י דלא כהפרישה, ולכאוי' אין שום משמעות כזו, ומה שרש"י לא פי' כהרא"ש ע"פ הפרישה י"ל דחד מתרי נקט, וגם ס"ל דאקרנא משמע יותר כפירוש, וצ"ל דכוונת החזו"א דאפי' אם אין דברי הפרישה אמיתיים בפירוש הרא"ש, הדין יהי' אמת בשיטת רש"י וכשנ"ת): והני דלתות וכו'. החזו"א בכל הסימן קבע דלתות בלא צוה"פ לא

דהוא משום נוי, וצחי' הריטצ"א משמע דכיון דעציד להו דלתות צורת הפתח הוא נוי לדלתות, ואין ללמוד מדצריהם שיעילו בעלמא דלתות בלא צורת הפתח, למחשב מחיצה, דש"ה דלתות אינן אלא לצניעות, וכן ממש"כ דלתות חשיב מחיצה מעליהם היינו נמי דלתות בצורת הפתח, ואף על גב דלרב לא מהני צורת הפתח ביתר מעשר ודלתות מהני, היינו נמי דלתות בצורת הפתח אצל דלתות בלא צורת הפתח חשיב פתחי שימאי.

ז) **מנחות** ל"ג פתחי שימאי פטורין מן המזוזה דלית להו שקפי ודלית להו תקרה פרש"י אצן נכנס ואצן יואל, לכאורה נראה דלהני פוסקים דמחייבי במזוזה לפתח שאין לו אלא פנים אחד צימין, לא גרע אצן נכנס ואצן יואל מלית לי כלל, ואף על גב דלענין שבת דאמר עירובין י"א דפתחי שימאי לא חשיב פתח, אין חילוק צין חסר לי של ימין או של שמאל ולא חשיב פתח, מכל מקום מזוזה שאני דלא כתיב פתח אלא מזוזה ולא פטורין פתחי שימאי אלא משום דאין לו מזוזה, ושפיר מרבינן לחייבו במזוזה בפנים אחד, מיהו ל"ע מנ"ל דבעינן תקרה נהי דלא חשיב פתח בלא תקרה הלא פנים אחד נמי הוי פתחי שימאי ואפי' הכי חייב במזוזה וזמעדני יו"ט כ' בשם הרב מרדכי יפה דילפינן מפתח מנרים, ולכאורה נראה דבאמת בעינן פתח במזוזה וילפינן משערין ובלא שקפי פטור משום דלא חשיב פתח, ואפי' הכי מחייבין באין לו אלא פנים אחד דרבי צי קרא, ולפי זה יש לומר דלענין שבת נמי חשיב פתח בפנים אחד, וזה דעת מהראשונים שהציא המרדכי פ"ק דעירובין דקנה על גביו אין

[וכמש"כ תו' עירובין כ"ז א' ד"ה והא] אלא דלתו רבים ומצטלי מחיצתא ועל זה מהני דלתות נעלות בלילה או ראיות לנעול דמצטלי בקיעת רבים ולא חשיבי רק כרמלית, ושבו מהני צורת הפתח למחשב רשות היחיד, מיהו נראה דאין הדלתות עושין כרמלית אלא דאין רשות הרבים תוך רשות היחיד אף על גב דיש צמחו סרטיית ופלטיית גדולות וכצוקעין תוך פרצות החומה מצטלי המחיצות אצל הדלתות מאלמי כח המחיצות ונעשה רשות היחיד תוכו אצל בלא צורת הפתח שאין כאן מחיצות לא יועילו הדלתות כלום שמוכו רשות הרבים כיון שיש צמחו סרטיית גדולות כשיעור רשות הרבים, וכן נראה עיקר לדינא שאין דלתות בלא צורת הפתח מהני כלום.

ו) **עירובין** ז' ב', תוד"ה אלא, אצל לא תהני לי דלתות לא פריך דפשיטא הואיל ואית לי דלתות והן נעלות דהויא כמחיצה מעליהם, רגונו לומר דקשה בזה דמשני מידי הוא טעמא אלא לרב כו' ואמר לי צריך למעט כו' אכתי תקשי דהא מודה רב דלתות מהני אפי' לרשות הרבים וכדאמר לקמן ו' ב' ואי מפתחו של היכל יליף לא תהני לי דלתות ליתר מ"י דהא היכל דלתות הוי לי ואפי' הכי עשר ותו לא, ולזה פירשו דזה פשיטא דהוי מחיצה מעליהם, ואף על גב דחשבינן להו מחיצה אפי' כשהדלתות פתוחות, מכל מקום צורת הפתח ודלתות חשיב ודאי מחיצה, ומש"כ ולא שייך למפרך דליבעי צורת הפתח דלורת הפתח לא הוי אלא משום נוי, רגונו לומר נהי דלתות לצניעות בעלמא הוא דעצידן אכתי צורת הפתח למה לי ועל זה כתבו

• פשר חזון •

ו) **החזון** א' מפרש את התוס', דאע"פ דלא הקילו חכמים אלא במה שמצאו סמך מה"ת דמקרי פתח, עכצ"ל בדלתות הקילו מסברא מדס"ל לרב לק' ו' ב' דלתות מועילות (ואף בדמבוי קי"ל דא"צ דלתות, ברה"י בעי דלתות ומועיל גם כתיקון מבואות) ואע"פ דבהיכל לא הועילו דלתות ליתר מ"י (ובליקוטים סי' ד' סק"ג כתב דאה"נ דלרב צריך לעשות מחיצתא בפתחא עד י' אמות, ע"ש וצ"ע דהא תו' איירי ברחב מ"י, דאל"ה לא תירצו מידי, ואולי יש לחלק בין מחיצה שלישית למחיצה רביעית, ונ"מ לדעת הרמב"ם, סי' ו' סק"ג ד', דלא מהני צוה"פ ליתר מעשר בפרמ"ד, האם הוא גם בעשה דלתות, ובחזו"א על הרמב"ם פי"ז ה"י משמע דלא מהני, ע"ש. וע"ש עוד בס"ד סי' ס"ק ב' ובקו' דלתות שער העיר אות י"ח): **ואע"ג דחשבינן להו**. ותו' דדאי לא איירו כשהדלות סגורות דא"כ א"צ לשום דבר, אלא דאפי' כשהדלתות פתוחות הוי כמחיצה מעליהם, ובי' רבינו כשיטתו דהוא משום דאיכא צוה"פ חשיב מחיצה כשהדלתות פתוחות, ומש"ה הוקשה לו איך כתבו תו' דצוה"פ לא הוי אלא לנוי בעלמא תיפול דבעי צוה"פ בשביל הדלתות, ופירש דכיון דהדלתות לצניעות, דנו על צוה"פ וע"ז כתבו דהוא משום נוי, ובריטב"א כתב דבהיכל דאית לי דלתות לצניעותא בעי צ"פ שלא יהא כפרוץ למעלה, דמשמע דבאמת הכל הוא ענין אחד: **ומש"כ ולא שייך**. כ' החזו"א לגבי הנידון דלתות, שאין ללמוד ממש"כ תו' שצוה"פ היתה לנוי, שא"צ צוה"פ בשביל דלתות, דשאני הכא שהדלתות לצניעות והכל כמשנת', ומש"כ דבלא צוה"פ חשיב פתחי שימאי יבואר לקמי', (ועי' בשו"ת ברית אברהם סי' י"ח שדקדק מהמשא ומתן של התו' דלתות מהני בלא צוה"פ, וסיים דזה ברור בכוננת התוס', ע"ש, ועי' בחי' שפ"א).

ז) **וזה** דעת מהראשונים. כ' המרדכי פ"ק דעירובין אות תע"ח בשם תשובת מהר"ם, וששאלת על הלחי שמרוחק למעלה מן הקורה יותר מטפח פסול (ופי' בחידושי אנשי שם שלא הניח הלחי למעלה על הקורה אלא מן הצד למטה סמוך לטפח) כדא"ר

מהני לתיקון מבוי, והכא נסתפק האם מדאו' מהני דלתות בלי צוה"פ לרה"י (ואע"פ שמדרבנן בעי צוה"פ, נפק"מ שא"צ שהצוה"פ תהי' ע"ג הדלתות או בתוך ג"ט, אלא אפי' רחוקה הרבה תועיל הדלת לבטל רגלי הרבים, ואח"כ תועיל צוה"פ, וכן יש להסתפק אי מהני דלתות בלי צוה"פ לפרצות מבוי למנוע בקיעת רבים). ולכאור' נחלקו הראשונים בזה, רש"י כ' בדף ק"א א' ד"ה חייבין עלי' אבל עכשיו שדלתותי נעלות לאו רשות הרבים שאינה כרגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה, וכ"כ הרשב"א בעבודת הקודש ש"ב פ"ד אות א', ומה שהדלתות פועלות שהדרך לא תהי' מסורה לרבים בכל שעה הוא אפי' בלי צוה"פ, ומאידך החזו"א צידד שפעולת הדלתות היא השלמת המחיצות וכמש"ש תו' ו' ב' ד"ה והאמר, וגדר הדברים הוא דמקום המוקף ד' מחיצות הוא רה"י, והנידון הוא האם מקום זה מוקף כראוי או לא, ואם הוא מוקף הוי רה"י, דמבחינה זו רה"י היא מציאות חיובית ורה"י היא העדר, וכמש"ש החכם צבי סי' ל"ז דשיטת הרשב"א בעבודת הקודש דפליטא שיש בה ס' רבוא הוי רה"י אפי' בעיר המוקפת חומה שדלתותי נעלות, היא דעת יחידאה, (אמנם הרמב"ן בדף נ"ט ג"כ כתב כך בב' מחיצות לרבי יהודה וגם המאירי בדף י"ב הזכיר שיטה זו) וכיון שפעולת הדלתות היא להשלים המחיצות, דלתות בלי צוה"פ לא חשיבי להשלים המחיצות וכמשנ"ת, וגם דברי רש"י והרשב"א יש לפרש כן, דסברתם הוא רק אלאומי כח המחיצות, שענינם הוא למנוע רגל רבים, וזה גם פעולת הדלתות, אבל דלת סתם לא חשיבא לקבוע שההילוך אינו הילוך דרה"י. ויש לדון עוד נ"מ בזה, דלדעת רש"י והרשב"א אפשר דא"צ לדלת דיני מחיצה, אלא אפי' חבל המונע את הרבים, מספיק כדי לפעול שאינו רה"י, אבל לפי מה שכתב החזו"א שדלת משמשת כמחיצה, בעי שתהא גבוהה י"ט, וכ"כ בחוט שני סוף סי' ל"ח. וע"ע בזה בקו' דלתות שער העיר אות י"ד, ובנידון דלתות שגבוהים מקרקע שתחתיהם ג"ט ע"ש אות ט"ו (ומש"כ בשו"ה שס"ב מ"ז בחדא מחתא א' ה', אינם שוים דבסק"א איירי מדרבנן ובסק"ה מדאו')

אפשר לפרש כן, ועל כרחק צאצא נכנס ואצן יוצא, ואשמועינן דלא חשיב פאים, לרבי מאיר כדאית ל'י' צדח פאים, ולרצנן כדאית לכו, בשניהם, ואי רב רחומי ור"י פליגי לענין דינא, למ"ד דלית להו תקרה, אית ל'י' דאצן נכנס ואצן יוצא חשיב מוזה, ולמ"ד דלית להו שקפי אית ל'י' דתקרה עליונה אינה מעכבת, ומיהו לא משמע כן שהרי איפלגו בעירובין שם לענין מחילות שבת, ומשמע דכו"ע מודים שאין צורת הפתח צלל אסקופה עליונה כדאמר שם היכי דמי צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, ובלל קנה על גביהן אינו אלא תיקון לחיים, והלכך נראה דלא פליגי לענין דינא, ולפי' השני שפרש"י דשקפי הוא אסקופה עליונה, נראה נמי דבהא כו"ע מודו, אלא בקירוי יש לומר דפליגי, ולענין מוזה, זהו מחלוקת רבי מאיר וחכמים צאצן לו אלא פאים אחד, וצאצן נכנס וצאצן יוצא לא מצינו בגמ' למפסל, ואי פרושא דלית להו שקפי היינו אצן נכנס ואצן יוצא דלישנא דשימאי מתפרש על זה, אס כן יש ללמוד מוזהות צאצקופה העליונה לענין דין זה, ולפי זה אין לנו נפקותא לענין דינא בכל הני פירושי, רק צדין צית שאינו מקורה דללישנא צתרא שפרש"י פטור מוזהות למאן דמפרש דלית להו תקרה, וצב"י סי' רפ"ז הביא דברי הגה"מ צשם ר"מ דפסק לחומרנא ואיזה שיהי' חייב מוזה, ומשמע דאי איכא משקוף עליון צלל מוזהות חייב מוזהות צלל משקוף נמי חייב, וזה תימא דהא פאים לכו"ע צריך, וכן משקוף משמע דלכו"ע צריך וכמש"נ וכן משמע בעירובין שם צהא דמצביא אי צריך ליגע ופשיט שם מוזה מדין כיפה משמע דגם מוזה צריך ליגע אי דין הוא דצריך ליגע, אצל צלל משקוף לאו פתח הוא, וצ"ע.

צריך אלא מנד אחד ומהר"מ פליג עלי' דלענין שבת צריך צ' פאימין דוקא יעו"ש, ואס כן שפיר איכא למילף מהא דלא מהני דלתות ופאימין צלל תקרה שאין פתח צלל תקרה לעולם, (עי' ס"ק שאח"ז).

ה) מנחות ל"ג הני פתחי שימאי פטורין מן המוזה מאי פתחי שימאי פליגי צה רב רחומי ור"י חד אמר דלית להו תקרה וחד אמר דלית להו שקפי ופרש"י תקרה אסקופה העליונה, שקפי מוזהות, לישנא אחרניא דלית ל'י' תקרה שאין הצית מקורה, שקפי אסקופה העליונה, ואיכא למידק למ"ד דלית להו תקרה, לפי' ראשון שפרש"י, דמשמע דמ"ד תקרה אית ל'י' דשקפי לא מעכבא, והא אמר לקמן ל"ד צית שאין לו אלא פאים אחד רבי מאיר מחייב מוזהות וחכמים פוטרים, ועד כאן לא פליגי אלא צפאים אחד, אצל דלית ל'י' שקפי כלל לכו"ע פטור, ויש לומר דלא נחלק אלא צפירוש פתחי שימאי דאמר רבא, אצל דלינא מודה דאי לית להו שקפי פטור, אצל קשה למ"ד דלית להו שקפי, למה צריך רבא לאשמועינן הלא נחלקו צזה רבי מאיר וחכמים צאצן לו אלא פאים אחד, ואי דצ' פאימין קאמר ואשמועינן דהלכה כחכמים, לא הוי ל'י' לאשמועינן צמימרא צאפה נפשה, ונראה דלהכי פי' הרא"ש אצן נכנס ואצן יוצא, ואשמועינן דלא חשיב מוזה וכן פרש"י בעירובין י"א, וכן משמע צגמ' שם שהרי אין לו אלא פאים אחד היינו שהפתח סמוך לכותל וכמו שפי' הטור סי' רפ"ז, דהכתלים ענמן חצובין מוזהות, ופתח צאמצע כותל לכו"ע דכותל שמכאן ומכאן חשיב מוזה, ואס כן אס נפרש דלית להו שקפי שאין לו פאימין כלל היינו שהפתח ממלא כל הרוח, ולישנא דצרייתא עירובין שם שריצה צהן פתחים וחלונות אי

• פשר חזון •

היש מתירין דגם בשבת א"צ אלא פאים אחד כדינו, י"ל דבאמת כבר בפאים אחד חשיב פתח, ומש"ה חייב מוזהות, ובענין משקוף לשם פתח (ונראה שדברי מרן רבינו הם רק להסבר הדברים, אבל אין לצרף שיטה זו דלא ליבעי בשבת אלא פאים אחד שאין אנו יודעים מי אמרה, ומהר"ם שהי' רבו של הרא"ש ורבן של כל בני הגולה, לא הסכים עמו, ומש"ה בהגהות אשר"י כשהעתיק דברי מהר"ם השמיט שיטה זו ובשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ט ונ"ו ג"כ העתיק בפשיטות דברי השו"ע ולא ציין לדברי רבינו).

ה) החזו"א האריך להוכיח דלדינא אין שום צד חיוב מוזהות, לפתח שאין קנה על גביו, והאריך בזה משום דאי איכא למ"ד דלחיים בלי משקוף חייבים מוזהות, ה"י מקום לומר דבדאיכא דלת לא הוי שימאי ויתחייב מוזהות לכו"ע אפי' בלי איסקופא עליונה (עי' סק"ז) ועכ"פ ייחשב פתח לעירוב ודלא כדבריו בכל הסימן: ובב"י סי' רפ"ז. מה שהקשה החזו"א על היראים, הוא משום דשיטת היראים מצוה ת' היא דלית להו שקפי פי' מקום חתוך בעץ או באבן שהדלת שוקף עליו (ולא דאבן נכנס ואבן יוצא) ובכ"ז ס"ל דלחומרנא עבדינן ואיזה שיהי' חייב מוזהות א"כ משמע דפתח חייב מוזהות אפי' בלי משקוף. (ויש ליישב דגם להיראים בעינן משקוף דאל"ה לא הוי פתח, וכל הנידון הוא על פאים חתוך בעץ או באבן שזה מדין פתחי שימאי, דבלא"ה הוי פתח, אלא שצריך ליפותו כדי שלא יהי' שימאי, וע"ז ס"ל דגם יש פאימין מוזהות או במשקוף כבר לא חשיב שימאי, וע"י פרשה כדורה אות כ').

חסדא צורת פתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום (ובבבגדי ישע כ' נ"ל כפי' פי' רי"ף ודו"ק, היינו שהרי"ף פי' צוה"פ מן הצד, בצד הכותל, וזה לא כמו שפי' החידושי אנשי שם, וגם לא הבנתי מדוע פירש כך ומה כוונתו) וכתבת שיש מתירין כיון שהקורה מונחת מצד אחד על הלחי אחד, אע"פ שמצד אחד הוא מן הצד, כשר, לא חילק ידענא ולא בילק ידענא, אלא צריך מזה ומזה שהלחיים יהיו תחת הקורה דצורת הפתח היא במקום פתח ופתחא כהא לא עבדי אינשי, שמצד אחד יהא מונח עליונה של פתח על המשקוף ומצד אחד מצדו, אלא פתחי שמאי הם שוממין ומגודלין ומקולקלין ועוד הא דתניא י"א ב' צורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן משמע אתרוהיה דהא לא קאמר וקנה ע"ג אחת מהן, עכ"ל, ובשו"ע סי' שס"ב סי"א פסק בפשיטות דאם חיבר הקנה העליון אפי' לאחד מהקנים מן הצד לא מהני והגר"א ציין ע"ז למהר"ם, ע"ש: ומהר"ם פליג עלי'. וכ' החזו"א דלדעת המהר"ם דבשבת בעינן ב' פאימין כדינן, אע"פ שבמוזה דלעת הרא"ש והטור והאשכול (והוא גם באשכול הנדמ"ח) ורבינו ירוחם חייב מוזהות אפי' כשיש רק פאים אחד, צ"ל שבמוזה לא כתוב פתח אלא "מוזהות" משא"כ בשבת שהתקנה היא בצוה"פ, ולפי"ז צ"ל דמה דבעינן משקוף כדי לחייב מוזהות זה ילפותא מפתח פסח מצרים כמ"ש הלבוש ביו"ד רפ"ז והעתיקו במע"ט סק"א (אף דהתם היו ב' מוזהות, והלבוש כ' זאת כדי לבאר דעת הרמב"ם והשו"ע דבעינן ב' מוזהות, אבל לדעת הרא"ש דבפאים אחד חייב מוזהות, ע"כ דלא ילפינן מהתם, וצ"ע) ולכן צידד החזו"א כדעת

סימן טו

ותקנו זי זולט מאחד הצחים ע"פ המצוי עד שלא נשאר משפת הזי רחב המצוי עשר אמות, והיה הזי רחב ד' טפחים על פני כל ארכו ומרובע צפיות כדין פי תקרה וצריא לקבל מעויצה, ונראה דיש לסמוך על זה בשעת הדחק, לידון פי תקרה תחת הזי והוי כנסתם מקצת המצוי ולא נשאר עוד הפרצה עשר, וידין האי מקצת כפס ארבעה המתרת בחצר, דלא קיי"ל כהרשב"א שפסק כלישנא בתרא והלכך אף ביתר מעשר ובמלאו אמרינן פי תקרה והכא לא הוי רק פי תקרה מרות אחת כיון דכל העיר סתומה, ונצחו' עירובין פ"ו ב' ד"ה גוזמטרא כתבו בשם רש"י דלא אמרינן פי תקרה אלא אם צעזעי התקרה טפת, אבל שאר פוסקים לא הזכירו תנאי זה] ועוד היה גרוע צהנידון ^{קמח} שהיתה פרצה בדופן כנגד אותו מצוי כזה ^{קמח} והיתה הפרצה פחות מעשר, ונראה דאין זה קפידא, דהא לדעת ריטב"א דלשיכא גיפופי שריא פי תקרה אף צמפולש, ואף לדעת תו' נראה דבעומד מרובה מצד אחד לא מקרי מפולש, שהרי אם היה עומד מרובה מצ' נדדין אף שהפרצות מכוונות זה כנגד זה שרי בחצר כדאמר ח' ב', וכמו שהארנכו צע"ה צסי' א' ס"ק ל"א, [ומש"כ תו' ז"ד א' ד"ה מאי דצמפולש ר"ח לורת הפתח כדאמר פ"ק י"א, זע"ג שלא נזכר שם כלום וכונתם נראה לפלוגתת חנני' ותכמים, אבל פלוגתתם הוא דוקא צמצוי אבל לא בחצר, ואולי ט"ס דצברייהם ועי' צחי' ריטב"א העתק דברי תו'] וכיון שעומד מרובה מתיר את הפרצה שוב פי תקרה מתיר את ז' השני, וכל שכן לדעת

א) עירובין ז"ד ב' תמנית הסוגיא, ללישנא קמא דפליגי ביתר מי', לרב אמרינן פי תקרה אף צפרון צמלאו ואפי' ביתר מעשר, ואפי' צב' דפנות ובלבד דליכא צ' דפנות כעין ג"ס, [ולדעת רי"ף דוקא צדופן אחת] אבל צב' דפנות זה כנגד זה לא, ומשמע צחו' דאפי' דלשיכא גיפופי מכל מקום לא אמרינן פי תקרה צמפולש [ואפי' צפחות מעשר אי פרוץ מרובה] והריטב"א כתב דצדלשיכא גיפופי אפי' צמפולש אמרינן פי תקרה ואפילו ביתר מעשרה, וצמולא פליג דצמלאו לא אמרינן פי תקרה ואפי' צדופן אחת, וצדלשיכא גיפופי לא פליג צמולא אדרב, ודוקא ביתר מעשר אבל צעשר צמולא כרב צצירא ל', וללישנא בתרא דפליגי צעשר, ביתר מעשר לכו"ע דלא אמרינן פי תקרה צמלאו ואפי' צדופן אחת [אבל דלשיכא גיפופא אפי' ביתר מעשר ואפי' צב' דפנות] וצעשר לרב אמרינן פי תקרה אפי' צמלאו ואפי' צב' דפנות, ולצמולא לא אמרינן פי תקרה צמלאו, אבל דלשיכא גיפופי אמרינן פי תקרה ואפי' צשחים, ונראה דגיפופי לענין זה הוא לחי משהו ואפי' בחצר, והרז"ה והרשב"א פסקו כלישנא בתרא לחומרא, אבל דעת רוב הפוסקים שהצ"א צ"י ס"י ס"א כלישנא קמא לקולא וכרב, והלכך אפי' צמלאו אמרינן פי תקרה ואפי' ביתר מי' והרמ"א ס"י ס"א הצ"א דעת הטור כר"ת דאף צב' דפנות אמרינן פי תקרה כל שיש צ' דפנות כעין ג"ס [וזה דלא כרי"ף שהצ"א הר"א ש צסוגינן], ומעשה שלא הניחו לעשות לורת הפתח צחת המצואות צצעיר שהיתה סמוכה לאינס יהודים, והיתה רחבה יותר מי' אמה, ושאר כל רוחות העיר היו סתומות צמחילות וצלורת הפתח,

פשר חזון

שם איירי בתקרה עגולה כזה * וכאן איירי שפני התקרה עגולים כזה * : **ובריא לקבל מעויצה**. כמש"כ הרשב"א בעבודת הקודש והביאו במ"ב ס"י שס"ה סקכ"ז ובבה"ל ס"י שס"ג סכ"ז ד"ה אינו, ויש עוד דינים בפי תקרה, מבואר באחרונים שלא יהי' משופע, ובבה"ל ס"י שס"ג סט"ז ד"ה פסולה כתב דאפשר דבעומד מאליו ג"כ מותר, ולענין פי תקרה מעצי אשירה, עי' בבה"ל שם סט"ז ד"ה ולפיכך, ועי' בשו"ת הלכות ס"י שס"א דין י"ג כל הדינים, ובתיקון מבואות פרק י' הע' 6 הוסיף דלכאו' בעינן שיהא תחת' חלל י' טפחים: **בשעת הדחק**, צ"ע מדוע אין לסמוך ע"ז אלא בשעת הדחק, ובשו"ת הלכות ס"י שס"א דין י"ז הביא את המעשה, וכתב שם דמש"כ דדוקא בשעה"ד הקיל בזה, אפשר דזה דדוקא משום שהי' שם ג"כ פרצה והיקל לחשוב מבואות שלנו כחצירות אף לקולא (כמש"כ בסוף דבריו, אף שכאן כתב שכל רוחות העיר היו סתומות, ורק אח"כ כ' שהייתה שם פרצה), אבל בלא"ה הי' מיקל גם שלא בשעת הדחק, וצ"ע: **כפס ד'**. הא דמהני לפס ד' גם מחיצה מהלכה וא"צ מחיצה גמורה, והלן ס"י מ"ג סקט"ז הביא רא"י לזה, כדאיתא בירושלמי דחורין עמוק עשרה על פני המבוי נידון משום לחי והי"ה פי תקרה, ובס"י א' ס"ק ס' ג"כ כתב דע"י גוד אסיק חשיב כלחי, ובס"י ל"ב ס"ק מ"ג הביא רא"י שחריץ חשיב כפס, מגג קטן שנפרץ לגדול שהגדול מותר וכדנתן צ"ב א', ע"ש: **לא הזכירו תנאי זה**. לבד מתוס' רבינו פרץ שהזכיר עובי טפח: **דבעומד מרובה מצד אחד**. והא דכה"ג חשיב עומד מרובה גם לגבי המבוי, נחבאר לעיל ס"י י' סק"י, ע"ש: **ומש"כ תו' צ"ד א'**. עי' בס"י מ"ג סק"א: **ועי' בחי' ריטב"א**. ושם לא הובא כל

א) **ומשמע בתו'**. ד"ה בשתי ובס"י מ"ג סק"ב נחבארה שיטת תוס', ושם כתב דדוקא בפרוץ מרובה, אבל בעומד מרובה מצד אחד לא מקרי מפולש כיון דבהאי גיסא א"צ תיקון, וכך דעת הרשב"א בעבוה"ק וכך מבואר בדברי החזו"א להלן, ובס"י מ"ג כתב עוד דבפרוץ יתר מי' ומפולשות הפרצות אפשר דאף בעומד מרובה לא אמרינן פי תקרה (ויש לעי' אי מפולש הוי גם בזה שלא נגד זה כזה * , עוד יש לעי' בכזה * שיש תקרה מג' צדדים, אבל בב' צדדים עומד מרובה): **והריטב"א כתב**. ובס"י מ"ג כ' דמשמע מסתימת דבריו דאף בפרוץ מרובה ומבואר להלן דאפי' אם הגיפופי בצד השני: **ונראה דגיפופי**. צ"ע דלשון תוס' שיש ברביעית לחי או פס, משמע דלחי במבוי צ"ע בחצר, ע"ש: **אבל דעת רוב הפוסקים**. וכ"כ בס"י מ"ג סקט"ז דקיי"ל דאמרינן פי תקרה אף ביתר מעשר שכן דעת רוב הפוסקים, וכ"כ בשו"ע ס"י שס"א ס"ב וכ' במשנ"ב ס"ק י"ג דאפי' בליכא גיפופי והועתק בשו"ת הלכות דין י"ג: **שלא נשאר משפת הזי**. וכמש"כ ס"י י' סק"ג דין ג', אבל א"צ שיהי' כל הפס בתוך עשר: **רחב ד"ט**. כמש"כ בתו' פ"ו א' ד"ה קורה וברמ"א ס"י שס"א ס"ב: **ומרובע בפיות**. יש לפרש דהכוונה למשנ' בתו' פ"ו ב' ד"ה גוזמטרא, דכשהתקרה אינה שוה ומליאה פגימות כל סביבותי', אין כאן פי תקרה, והעתיקם הגרע"א בס"י שס"א, ועי' עוד ברשב"א ובריטב"א פ"ו א' ד"ה אלא דרבי חנינא, אבל במ"ב ובשו"ת הלכות לא העתיקו דין זה. ויש לפרש דהכוונה שלא יהי' עגול, וזה הוזכר בחזו"א ס"י ג' כ"ד ס"י ד' י' וס"י מ"ג ט"ז, ובשו"ת הלכות שס"א דין י"ג ציין למקורות הללו, ולא ציין לדברי החזו"א כאן, ואולי

מעשר שהרי יש עוד פרצה זינו לכותל, ואמרינן אחי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא ומצטל לי, מכל מקום אמרינן פי תקרה צבת אחת ומתקנים זה את זה ונעשה מחילה מעליה, והנה כל ההיתר הוא לחשוב מצואות שלנו כחצר אף לקולא, ואף שהאחרונים מחמירין מכל מקום בשעה"מ אי אפשר להחמיר, והמחמיר תע"ב.

ראיתי בחתם סופר ביניי מחיצות דברים שצ"ל ואין אני עומד עתה בזה ורשמתי לזכרון.

- א) מש"כ סי' פ"ח לתמוה דדברי תו' עירובין י"א שכתבו דנדחו דברי רב יוסף, והק' שהרי צ"ל שם ד' מחילות לא נדחו דברי רב יוסף, דש"מ פסי ביראות דאיכא שם ד' מחילות והוי רשות היחיד מן המורה, ותמוה למה יקשה לדברי תו' תקשה לי סוגיא דגמ', שהרי רב יוסף לא הזכיר דמייירי ד' דיומדין שהן צ' אמות לכל ז', ואם חסר משהו מזה אף שהאריך דופן אחרת אינו מועיל, וצ"ל לק"מ שהרי סוף סוף חזינן דפרצת יתר מעשר מפסדת יותר מפרוץ מרובה שהרי פרוץ מרובה אינו מפסיד מחילת הדיומדין ויתר מעשר מפסדת.
- ב) מה שהשוה דעת רי"צ"א לדעת הרמב"ם אינו מוכרח וכמש"כ סי' ו'.

רש"י דאמרינן פי תקרה מג' לדדין, דשרי בנידון דידן, שהרי תחת הזיו רשות היחיד, ואם כן הוי מצוי הפתוח לתחת הזיו פתוח לרשות היחיד, ולא דמי לכוכה דאמר לרצא דכיון דלגואי עבידי לא מהני פי תקרה, דצסוכה לא מהני פתוח לרשות היחיד דבעינן דפנות סמוך לסכך, אבל לענין היתר טלטול סגי צפתוח לרשות היחיד, ועיקר תיקון חצר בקורה ארבעה משום פי תקרה מצואר צרא"ש פ"ח סי' ז' והו' דינא דקורה מתרת צחורצה לפי' תו' כמש"כ מהרש"א בסוגין, וכן הו' בעבודת הקודש דבקורה ארבעה אפי' למעלה מעשרים מהני משום פי תקרה, אלא שהרשב"א התנה שלא יהא רחב המצוי יתר מעשר, אבל הרשב"א לשיטתו שפסק כלישנא בתרא אבל לדידן אף ביתר מעשר, והמ"צ סי' שס"ג העתיק דברי הרשב"א, אבל אינו לדינא לדידן.

ועוד היה גרוע בנידון, שהיה הזיו רחב אלל הבית ונתקצר אח"כ כוה קמ"ו וז"ל פי תקרה צשפת דרומי של הזיו ואח"כ צשפת מערבי, ואח"כ צשפת דרומי, ונראה לדעת ר"ת דאמרי' פי תקרה צ' דפנות הכא נמי אמרינן בזה, ואף על גב דכל שלא נתמעט מעשר אי אפשר להחמיר גם תחת הזיו דזהו פי תקרה להחמיר מפולש, וכן כל זמן שלא התרו תחת הזיו הרחב אין ראוי לזיו הקצר למעט

• פשר חזון •

מדבארות שלנו. ע"י סי' א' ס"ק ט"ו ט"ז י"ז, ובסקנ"ב ובפי' שם, ע"ש: א"א להחמיר. מקור הדבר דבשעת הדחק א"א להחמיר הוא בגמ' בבבב"ב ט"ז ב' דההוא מדרבנן שהי' אוסר לערב ביו"ט שחל בע"ש, ואמרו עליו שהוראתו לקלקולא ופירש"י דמקלקלי ב' רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב, ועי' בשו"ת הרא"ש סי' כ"א, ובשו"ת חת"ס או"ח תשובה צ"ט שהאריך בזה, ע"ש:

א) החת"ס הקשה על תי' התוס' דנדחו דברי רב יוסף ולא חש לה ש"ס כלל, דהא לא נדחו אלא משום שכן התרת בפסי ביראות והיינו בפרוץ דרבנן דאיכא עכ"פ שם ד' מחיצות אמה, אבל בד' קונדסין דפרוץ מרובה דאורייתא, מאן לימא לן דצוה"פ משוי לי' כסתום, ע"ש, וכך הקשה בשפת אמת, וכתב החזו"א שאי"ז קושיא רק על התוס', אלא גם על דברי הגמ', דרב יוסף אמר שחצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצוה"פ, היינו בין בקונדסין בין בדיומדין, ופריך בגמ' תאמר בפרמ"ר שהתרת אצל פסי ביראות, ואוקי לברייתא בפתחי שימאי, ועדיין לא נדחו דברי רב יוסף לפסול בקונדסין. ותי' רבינו קו' החת"ס, דאע"פ דבאמת אין ראוי לד' קונדסין, יש ראוי שפרוץ מרובה קל מיותר מעשר, (דברי החזו"א בנויים על ההנחה דפרמ"ר דקונדסין ופרמ"ר דפסין ענינם אחד, ואף שזה פסול מדאו' וזה פסול רק מדרבנן, לגבי פרצת י' דינא שוה, אבל דעת החת"ס והשפת אמת שהם שני דינים חלוקים, ומשה"ה הק' החת"ס דאפי' אם רב יוסף לא איירי בד' קונדסין, הרי איכא בנין אב דרב יוסף, מה יותר מעשר אינו ניתר בצוה"פ, אף ד' קונדסין לא יתירו בצוה"פ, דהא ליכא למידיחי שכן התרת אצל פסי ביראות, ואי"כ מה הוסיף לנו הא דפרוץ מרובה אינו מפסיד מחיצת הדיומדין, ומוכח מזה שפרמ"ר קל מיותר מעשר, דעדיין אין שום הוכחה דקונדסין קילי מיותר מעשר).

ב) מה שהשוה בסי' פ"ח: סי' ו'. סק"א, אמנם בסק"י שם צידד כהחת"ס, ע"ש:

ג) לא מצאתי בדברי החת"ס לדעת הרמב"ם דצריך עומ"ר מד' רוחות, אלא במה שהובא לק' אות ה' שכ' שאין בית מיוחד בנידון שלפנינו כו' א"כ אפי' אם צוה"פ הללו שבבית הטבילה רחבים מעשר אין בכך כלום, כיון שעומד מרובה מד' רוחות העיר,

הדברים שבסוף התוס': שהרי תחת הזיו רה"י. לשון רבינו כאן משמע דאפי' אם לא מהני הפ"ת אלא למקומה ולא לכל המבוי ג"כ שרי, ומשום דרה"י עושה מחיצה, ועי' לעיל סי' י' סק"ז, ועי' לעיל בפי' סי' ה' סק"ז, אבל אין מזה ראיה, כיון שלפי רש"י באמת מהני פי התקרה לכל המבוי: דכיון דלגואי עבידי. וכלשון רש"י בסוכה י"ט א', דכי אגמרי' רחמנא למשה לגוד אחית, במחיצה העשויה לחלל שלה אגמרי' ולא לחוצה לה, עי' להלן סי' מ"ג סקט"ז, אבל רש"י בעירובין צ"ה א' כ' דבסוכה אע"ג דלא בעי מחיצות לשמן, כולי האי מיהא לא מקלינן, ומשמע שם בד"ה אליבא דשמואל דסוכה חמיר בזה משבת, ואי"כ אין לנו מקור דלא מהני בשבת פי תקרה לבראי, ע"ש: אפי' למעלה מעשרים. אבל הריטב"א פ"ז א' סד"ה אלא דרבי חנינא כתב שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם במה שיש תחתיו חלל יותר מעשרים אמה, וכמו שכתבו מקצת רבותי, ע"ש: והמ"ב סי' שס"ג. סכו' ד"ה אינו כתב דאם הקורה רחבה ארבעה ובריאה לקבל מעזיבה מותרת, ולא משום היכר אלא שפי הקורה יורד וסותם כל שאין פתח המבוי יותר מעשר, וכ' החזו"א שזה ציטוט לשון הרשב"א דס"ל דבפתח יותר מעשר לא אמרינן פי תקרה, אבל כוונת הבה"ל להביא להלכה רק את עיקר דין פי תקרה: כזה (קמו). המקום שבררום (בימין) הוא חוץ לרשות, והתקרה באה להתיר את המבוי שבצפון, (כמו ציור קמה): ואמרינן אתי אוריא. נתבאר בדברי רבינו דאמרינן אתי אוריא על הסתימה היורדת, אף שאין אוריר בצדדי התקרה, ואף שהי' מקום לומר דלא אמרינן אתי אוריא, אלא במחיצה ממשית, דאם האוריר שבצדדי מרובה עלי', אינה ניכרת ונחשבת, ומתבטלת ע"י האוריר, אבל במחיצת פי תקרה שלעולם אין כאן מחיצה, אלא שהתקרה מסמנת ומיחדת את המקום שתחתיה לעצמו, אלא שייך לומר אתי אוריא, אא"כ האוריר מבטל את התקרה עצמה, אעפ"כ ס"ל לרבינו דאמרינן ב"י אתי אוריא, וק"ו הוא אי מחיצה גמורה מתבטלת ע"י האוריר, כ"ש דמחיצה שאינה אלא מהלכה אינה חשיבא לעמוד בפנ"ע במקום אוריר, ויש לעי' בתקרה שיש אוריר מצדדי, אבל במקום עשרה טפחים התחתונים יש מחיצה באוריר מצד אחד, ואי נימא פי תקרה יורד וסותם, ליכא אוריא לבטל הסתימה, האם אמרינן דאתי אוריא ומבטל לתקרה דלא נימא פי תקרה, וצ"ע:

ג) מה שהזכיר לדעת הרמב"ם לזר"ך עומד מרובה מד' רוחות ואז אין פרצה יתר מעשר אוסרת, תמוה דבז' דפנות עומד מרובה מודה הרמב"ם דאין פרצה יתר מעשר אוסרת ואף באותן דפנות שפרוץ מרובה, וכמש"כ סי' ו'.

ד) ומה דמשמע מדבריו ז"ל דלדעת תו' והרא"ש לא מהני לורת הפתח מד' רוחות בצקעה ואף בעומד מרובה, למש"כ סי' ו' לא נחלק בזה אדם מעולם דכל שעומד מרובה לא אכפת לן בצורת הפתח צד' רוחות.

ה) ומקום מוקף חציו לדירה וחציו צקעה והוא פרוץ מרובה מכל צד ומתוקן בצורת הפתח, משמע מדבריו ז"ל לורת הפתח שמגדיר את הצקעה חשיב לורת הפתח של צקעה, ולורת הפתח שבצד חלק הדירורין חשיב לורת הפתח של דירורין, ואם כן מותר אף מקום הצקעה, משום דלא הוי לורת הפתח צד' רוחות, ולמש"כ דבעומד מרובה צד' דפנות סגי גם בצקעה אפשר לומר כן דאותן לורת הפתח שלצד הדירורין חשיב כמחילה מעליה, ואפשר דאין חילוק באיזה צד הוא הלורת הפתח אלא כיון שכל המחילות מועילות לכל המוקף בתוכן ואיכא מקום דירה בתוכן חשיב מקום דירה, וכן מסתבר להקל דברבנן, אמנם דברי החתם סופר ז"ל הם בעומד מרובה מד' רוחות אלא שיש בזה

לורת הפתח, וזוה למש"כ לעיל אף בכלה צקעה שרי, ואף צד' דפנות עומד מרובה סגי, וכמש"כ סי' ו'.

ו) ומש"כ החתם סופר ז"ל תוך הדברים לורת הפתח יתר מעשר להרמב"ם דלא מהני צפרוץ מרובה, יכול להוסיף בקניס תחת החבל שלא יהא צין קנה לקנה יתר מעשר, תמוה מאד, דכל שהפרצה יתר מעשר אף שיחלק את הפתח לשנים אינו כלום, דאותו הקנה שהעמיד בצלמנע הפתח לא חשיב מחילה דלתי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לי' וכדלמור י' צ' צפרלה יתר מעשר בלא לורת הפתח לדין והכי נמי לרצ בצורת הפתח, כיון דסוף סוף לר"ך לדון על יתר מעשר במקום אחד שהוא פתח, וכן מצוה צד' צ' צ', לאחד תירוץ דעל ידי עמודים של מסך פתח שער החצר חשיב לורת הפתח אלא דלרצ לא מהני לורת הפתח יתר מעשר אף שבין העמודים לא היה עשר.

ז) מש"כ דפסי ציראות חשיב דירורין עי' מש"כ סי' ו' צדצרי הקרבן נתנאל.

ח) מש"כ דצשראנק של מוסקין יש להחיר ועי' לקמן סי' ז' שסיים על זה ז"ל ח"ל אע"פ שאין לו משקוף וגם לא שייך חוקקין להשלים מכל מקום פשיט לי' להחיר עכ"ל נראה

• פשר חזון •

דלעיל סי' ו' סק"ה כתב שאי"ז הטעם, אלא משום דיתר מי' אינו בענין פתח, ובטל ענינו של צוה"פ, ואין כאן רק קנים וקנה על גביהן, אבל לא קני פתח ע"ש וצ"ע: דאתי אוריא. ממה שהביא רבינו לגמ' ברף י' משמע דכוונתו לדין הרגיל של אתי אוריא, וא"כ צ"ע שהרי נקט בס"י ו' ס"ק י"ד כדעת האחרונים דלא אמרינן אתי אוריא בצוה"פ משום דחשיב כסתום, וכ"ש הכא ששתי האוירים בחלל צוה"פ, ואף שאם לא נחשבהו כסתום, יהי' מקום לומר אתי אוריא, חזינן התם דלא אמרינן הכי, וצ"ע: כיון דסוף סוף. כאן נראה שהענין הוא, דצוה"פ שהעמיד קנה באמצעה, עדיין נחשבת לפתח אחד, דקנה באמצע הפתח אינו מספיק ליצור חלוקה לב' פתחים (ואפשר שהשיעור לעשות ב' פתחים, שיהא רחב מהפתחים) ויש כאן צוה"פ יותר מעשר, ועי' בשו"ע הל' מזוזה יו"ד רפ"ו סכ"א, פתח אחד וחלקו בעמוד בינתיים, כל שיש היכר ציר בזה ובוה לצד העמוד הרי הם כשני פתחים וצריך מזוזה לכל פתח, אבל כל שאין צירים לצד העמוד אין העמוד מחלקו לשנים שאינו אלא לנוי בעלמא, ואולי זה יהי' גם הגדר כאן, וצ"ע, ובשונה הלכות סי' שס"ב דין מ"ד העתיק דברי החזו"א, ועי' בפמ"ג במ"ז שס"ג ס"ק י"ט ד"ה אמר בסופו שכ' דהטור שפסל צוה"פ פחות מד"ט, הוא בעשה כמה צוה"פ שאין רחבין ד"ט, ע"ש, ועי' בס' זכר דבר סי' י"ז סק"ו: בתו' ב' ב'. ד"ה ואיבעית אימא, בתי ראשון תירצו דהוי צוה"פ מן הצד, ובתי' שני כתבו, ועוד דלא קשה מידי, דאליבא דרב קיימינן, ורב תני צריך למעט אע"ג דאית לי' צוה"פ, ע"ש, ועי' בפ"י טעם לברייתא דמלאכת המשכן פ"ה אות ד' בשם המלבי"ם שעמודי המסך היו מרוחקים כלפי חוץ עשר אמות ודלא כתוס', ולפ"ז ליכא ראי', ע"ש.

ז) מש"כ סי' ו' סק"א.

ח) ז"ל החת"ס בס"י פ"ח, אם א"א לעשות צוה"פ טוב לעשות ב' פסין גבוהין מעשרה ושראנקין על גבן, בצירו אחד קורה גדולה, ובצירו השני חבל או שלשלת שיכולין לסוגרו בו כזה * שאז אפילו בזמן שהוא פתוח מתחזי כשער, ובס"י צ' כ' אי שגם בצד השני חבל או שלשלת לסוגרו ועומד כל היום כעין שער, אע"פ שאין לו משקוף וגם לא שייך חוקקין להשלים, מי"מ פשיט לי' להחיר, עכ"ל: נראה

ואי משום הא י"ל דמעשה שהי' כך הי', וצ"ע: וכמש"כ סי' ו'. סק"ב, וכן נתבאר שם בשם המ"מ, אמנם, בחידושי רבינו חיים הלוי הל' שבת פט"ז הט"ז ד"ה והנה קשה, משמע שפי' דעת הרמב"ם דצריך עומד מרובה מד' רוחות, ע"ש, והחזו"א בגלינות שם השיג עליו למה לא נפרש גם דברי הרמב"ם בפרוץ מד' רוחות, ועמש"כ בפ"י סי' ו' ס"ק ג'.

ד) ומה דמשמע מדבריו. היינו ממה שכתב שם בצירור הנ"ל אות ג', שעומד מרובה מד' רוחות העיר, ולר"י שבתוס' והוא דעת הרא"ש והטור נמי, היינו אי מד' רוחות' עשוי' לבקעה, משא"כ בנידון שלפנינו וכו', עכ"ל, אמנם שם הציור הוא בצוה"פ יתר מי' ולא צוה"פ מד' רוחות, אבל גם בזה כתב רבינו בס"י ו' סק"א שלדעת התוס' והרא"ש ביתר מי' מהני צוה"פ בבקעה בעומד, ע"ש.

ה) ז"ל החת"ס בתשובה פ"ח, בנידון שלפנינו שצוה"פ של בית הטבילה, מחבר בית הטבילה להעיר, ושאר צוה"פ שבעיר עשויים לדירורין, אפי' יהי' המקוה נידון כמקום שאין בו דירורין, מ"מ כיון דליכא בד' רוחות' אלא מרוח א' או מב' רוחות לית לן בה וכו', דלא גרע מפסי ביראות וכו': אפשר לומר כן. אין כונתו דצוה"פ שבצד הדירורין נחשבת כסתומה, ומהאי טעמא חשיב כאילו אין כאן צוה"פ מד' רוחות, אלא משום דהחסרון בד' צוה"פ בבקעה הוא רק בד' צוה"פ שכולם מקיפים בקעה שבזה שם פרצה עלה ולא שם פתח, דפתחא כי האי לא עבדי אינשי, ומש"ה לא קשיא מדבריו סי' ו' סק"ג דבדין צוה"פ יותר מעשר לא מהני כשב' צוה"פ פחות מעשר, משום דהתם בעינן שיהיו ב' מחיצות שלימות ולזה לא מהני צוה"פ, אע"פ שצוה"פ זו פחותה מעשר.

ו) מש"כ החת"ס ז"ל. וז"ל אפילו אם צוה"פ הללו שבבית הטבילה רחבים מעשר אין בכך כלום כיון שעומד מרובה בד' רוחות', ועל צד היתר טוב יחמיר ויעשה צורת פתח שבעירו באופן שלא יהי' רחב יותר מעשר, ואי לא סגי בקנה אחד, יעמיד ב' וג' קנים בין כל אחד ואחד פחות מעשר, עכ"ל: תמוה מאד. הנקודה הראשונה בקושיית החזו"א היא שהיות והפרצה יתר מי' לא מהני צוה"פ, ואע"פ שצוה"פ פחות מי', וא"כ משמע דפסול צוה"פ ביתר מי' הוא משום דאינו מועיל לחלל יותר מי', וצ"ע

ראיות ועל ראיותיהם דן הגאון ז"ל, מכל מקום הדבר אין נרין ראוי דאחורי הכותל אין לו שום יחוס למה שצפנים מן הכותל וכל שצין הכתלים אין מנוחות אלא כל האיר פרוץ במלאו אין כאן פתח, וכבר הוכיח הדרכי משה שאין הכותלים כמנוחות מהא דקורה לא הוי נורת הפתח וכמש"כ החתם סופר ז"ל שם ווגם לא דנו אלא שראשי הכתלים יחצבו כמנוחות אבל כתלים עצמן לית דינא ודיינאן! ואם יעמיד אחורי כותל קנה גבוה עשרה הימכן שצוה יתול על הקורה שם נורת הפתח, ואין למצוי עסק עם מה שאחורי כותליו, וכבר אמרו עירובין ז"צ ב' ואילו השוה את גיפופיה גדולה נמי אסורה אמר ל' החם סילוק ממילות הוא כו' והכל נמי השוה מצפנים ואין מנוחות בולטות סילוק מנוחות הוא, וצליקוטיס ס' ל"ד שהיא אחריייתא משנת תק"ץ כנראה מור צו מקמייתא, והעמיד יסוד על מש"כ שיהא בולט הקנה ממעל לכותל אל חלל המצוי, ואף על גב דגבוה מן הארץ ג' טפחים מכל מקום לא הוי גדיים צוקעין, [לא פי' כונתו ז"ל למה אין גדיים צוקעין ואולי כונתו למש"כ תו' שבת ק"א א' ד"ה ויש, דבמשוהו לא חשיב צוקעת גדיים] ותמוה וכי אין גדיים צוקעין

דעתו ז"ל לנרף הא שראוי לסוגרו וגם עתה הוא כעין שער, והדברים מתמיהים, דודאי נורת הפתח אינו מחיר אלא בשעה שהוא צנוי ולא בזמן שהוא הרום ואינו ענין למחוסר קריצה ולא ללכת הראוי לנעול, וגם סניף שהוא כעין שער אינו כלום אם אינו כדין שער, איברא למש"כ ס' ז' סק"ז צניור החתם סופר בשראנגק של מוכסין הוי משקוף גמור וחשיב נורת הפתח.

(ט) מש"כ שדלמות צלא נורת הפתח, יש מקום להקל בזה קצת, עי' מש"כ בצרך לעיל ס' י"ד.

(י) מש"כ ס' ז' צפי' דברי הג"א דאם המשקוף משולב בידות תוך המנוחות פסול ז"ע ועי' ס' ז' סק"ט, וסק"י.

(יא) מש"כ ס' ז"א להכשיר קנים אחורי הכותל תמוה מאד, והוראת הגאון רבי משולם ז"ל תמוה, ואולי צכונן זה אין למידין הלכה מפי מעשה, והנה הגאון ז"ל דן בזה גם צסי' ז"ו וצליקוטיס ס' ל"ד, ומבואר שם שהגאונים הפנים מאירות והתבואות שור והתו"ש כלם שוים לאסור, ואם כי הביאו

• פשר חזון •

להעמיד קורה עבה, ולחרוץ חצי עביו בכל אורך הכותל באופן שיהי' דק מבפנים, ולמעלה מהכותל יהי' עבייתו בשלימות, באופן שיבלוט לחוץ אל תוך חלל המבוי, מעבר לכותל ולחוץ, ובוה יצאנו ידי כל החששות, עכ"ל: **הדבר א"צ ראי'.** דצוה"פ היא פתח, ופתח הוא למקום, והמקום נקבע ע"י המחיצות, א"כ צוה"פ שמאחורי המחיצות לא משמשת כפתח למקום: הוכיח הד"מ. עי' להלן אות י"ב: **וכבר אמרו.** שם בגמ' חצר גדולה שנפרצה לקטנה בפחות מעשר אמות גדולה מותרת משום שהפרצה נחשבת לפתח ע"י הגיפופין, אבל אם השווה את הגיפופין, שבנה מחיצות בתוך הגדולה מכאן ומכאן עד שיקצרנה כמות הקטנה וסילק את הגיפופין על ידי מחיצות הללו אף גדולה אסורה, ה"ג מחיצות המבוי מסלקות את קני צוה"פ, ואפשר לחדר את הקושיא, דבחת"ס שהובא באות ח', כתב שמהני לצוה"פ גם כשקנה עליון אינו על גביהן, היינו שעיקר צוה"פ בקנה שמכאן ומכאן, וא"כ כשנסתלק ע"י המחיצות אין כאן צוה"פ כלל, וכי גם כאן ס"ל דמהני הא דיכול לשים קנה עליון, וצ"ע, ועי' להלן בפ"י ס' ו' סק"ב דעת החת"ס דצוה"פ בעי היכרא, וס"ל דאם הקנה שעל גביהן גבוה מכ' אמה בכה"ג, פסולה, ע"ש, ועי' בחזו"א ס' ל"ט סק"א שהביא דעת תוס' והראב"ד דמחיצה מבטלת גיפופין, וי"ל לדעת החת"ס דהיינו דווקא בדליכא קנה על גביהן, ודלא כמש"ש החזו"א שם, ע"ש: **ובליקוטיס ס' ל"ד.** נדפס בסוף חלק חו"מ, שם כתב ומ"מ כי איכא ב' קנים בולטים למעלה מהכותל אע"פ שעומדים אחורי הכותל בתוך החצר או הבית י"ל דמהני, ואין לומר כיון דהתחלת בליטת הקנים הוא למעלה מהכותל שהוא למעלה מג"ט הו"ל מחיצה שהגדיים בוקעים בה, זה אינו דלזה מהני הכותל שתחת הקנים שאין הגדיים בוקעים בו וכו', ע"ש, ומנהיגון על בקיעת גדיים מוכח שדן ע"ז קנה צוה"פ, ולא שזו עצה משום הרואים: **ואולי כוונתו.** דין זה מבואר בחזו"א ס' מ' סק"ו, וכתב שם דאפשר דשיעורו חצי טפח, ע"ש, ועי' בשו"ת אגרות משה ח"א ס' קל"ט ענף א', ובגליונות הגרד"ל לסי' י"ג סק"א הקשה הגביהו ללחי מן הקרקע ג' מאי איכא למימר, והא אין עוביו אלא משהו ודמיה לההיא דשבת, וצ"ת, עכ"ל, וכוונתו לסוגיא י"ד ב' דאמר רבא עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום, ואפי' לרשב"ג דאמרין לבוד, כיון דהויא מחיצה שהגדיים בוקעים בה לא קאמר, ומשמע דכ"ז קאי גם על מה שאמר הגביהו ולא רק על הרחיקו, וא"כ מוכח דחשיב

דעתו ז"ל. מש"כ שאין לו משקוף ולא שייך חוקקין להשלים, דבכל צורה כזו * ס"ל דפסול וכדעת רש"י והריטב"א שנתבאר לעיל ס' ז' סק"א, ע"ש, ואעפ"כ הכשיר כאן משום שיכול לסגור ולעשותו צוה"פ, ואף שאם אינו עשוי כמין שער לא הכשיר, אף שיכול לסגור, הכא שיש כבר תחילת צורת שער מהני הא דיכול לסגור, ע"ש: **והדברים מתמיהים.** איך שייך לקרוא לשני קנים צורת הפתח, והם אינם צורת הפתח: **ואינו ענין וכו'.** על הנידונים הללו דיבר החת"ס בתשובתו, וע"ז השיג רבינו שאינו ענין להכא: **איברא.** דעת החזו"א להכשיר הציור הנ"ל כמו שהוא, וא"צ לכך שיכול ליסגר ולעמוד בשוה על הקנים.

(ט) **שדל"תות בלא צוה"פ.** יש להעיר דדעת ר' נתן אדלר רבו של החת"ס דבעי צוה"פ, כמש"ש בשמו בשו"ת בנין ציון שהובא בהקדמת הפ"י לסי' י"ד וכ"כ בשו"ת יד הלוי סי' ס"ט.

(י) ז"ל החת"ס שם בשראנגק של מוכסים שנתבאר לעיל אות ח', דאפי' אם ייסגר ותמתח הקורה ויהי' צורת הפתח ניכר אפשר דאינו מועיל, דהא בהך דצוה"פ מן הצד פי' בהג"א ולא שיהא תחוב בין שניהם מזה לזה באמצעיתן, ור"ל שיהי' משולבות קורה בתוך קורה, וכך פי' בתו"ש, וא"כ אי הך קורה עשוי' ע"י ידות משולבות זה בתוך זה ודאי לא הי' מועיל, וטעמא התם משום שאי"ז דרך פתח, וכ"ש אם הוא עשוי' ע"י גלילים של ברזל וצירים, ע"ש: **צ"ע.** דעת רבינו בפ"י דברי הג"א, דאם הקנה העליון תחוב בתוך הקנים, ס"ל לעיל ס' ז' סק"ט להכשיר, דאמרין דל מהכא לחלק העליון שבקנים והוי קנה על גביהן, וע"ש סק"ח דלא אמר הג"א אלא כשניכר שהוא קנה עליון ואינו על גב הקנים, ודעת החת"ס דכל שאינו כדרך פתח בצורת הפתח פסול, ולא שייך כאן דל מהכא, ע"ש.

(יא) **מש"כ ס' צ"א.** והנה מצאתי בקהילתי פרעסבורג מימי הגאון מה' משולם זצ"ל שא' מהקנים עומד אחורי הכותל, כי א"א להעמידו ברה"ר בשום אופן במקום שהוא מפני אנשי העיר, וצויה הגאון זצ"ל לכרוך עליו למעלה עוד קנה אחד מחוץ לכותל, והוא גבוה מהארץ הרבה, רק שנראה מבחוץ שיהי' היכר לבני מבוי וכו', ולא רצייתי לשנות מהוראות הגאון זצ"ל שראוי לסמוך עליו אפילו שלא בשעת הדחק, ולע"ד הי' נראה

טפחים דוקא, דאם לא כן משכחת ליה עומד מרובה בהעמיד קנה סמוך לדרך ג' טפחים ואח"כ תלה מחללת ז' טפחים והגזיזה ז' טפחים פחות משהו, אלא עומד מרובה תוך י' טפחים צעיק, וכן משמע שם שלחי סוגיא דאמר רב אשי מחילה תלוי א"ס הפרוך למטה מרובה מכל מקום א"ס העומד מרובה מצעיא ליה, וקשה דאם איתא דמצעיא ליה א"ס עומד מרובה מהני אף דגדיים צוקעין, למה לי מחילה תלוי, אף בהעמיד הארבעה למטה ולמעלה ו' טפחים ומשהו מצעיא ליה ולעיל פריך בפשיטות אי מוקים ליה תחתי הוה ליה מחילה שהגדיים צוקעין, אלא על כרחיך

מהני הוי, וכי מהני גוד אחית לעשות מוזה הלך גם לצוד לא מהני דהוי פתחי שימאי, וכל שכן שאין מוזה על ידי גוד אחית, ועוד גוד אחית כזה לא שמענו ומחילה תלוי אינה מתרת אפי' עשה למטה ג' טפחים דלא הוי גדיים צוקעין, וכדאמר עירובין י"ג א' קל הוא שהקילו חכמים זמיו אלמא דצוקעיה אפי' העמיד על הארץ ג' טפחים ואח"כ תלה המחילה דליכא בקיעת גדיים נמי פסול, דאי כה"ג כשר אין כאן קולא זמיו דהא בקיעת דגיס לא שמה בקיעה כדאמר שבת ק"א א', וכן עירובין ט"ז ב' בסוגיא דעומד מרובה צערב מצואר לדרך עומד מרובה תוך י'

• פשר חזון •

דברי רב אשי תיכף אחר דיחוי הפשיטות, וקשה לפרש דברים דקים בכתב, וצריך להשליך הבטה בוחנת מקיפה בסגנון הגמ', עכ"ל: וכן משמע שם. החזון"א פ"י שספק הגמ' לרעת רב אשי הוא בנקודה הזו, האם מהני עומ"ר בערב למעלה מעשרה, ולא איפשיטא בגמ' וא"כ צ"ל דלא מהני, ונוספו בזה דברים במכתבים, בתשובה א' בענין עומ"ר בערב (נוסף בכת"י"ק על הנידפס בליקוטים) רב אשי אינו מגי' דברי רב המנונא (א"ה, היינו דרב המנונא הסתפק עומ"ר בערב מאי, וא"כ ע"כ שגם לרב אשי הספק שייך לענין עומ"ר בערב) אלא מפרשו בליכא עומ"ר תוך י"ט, (דבזה פשיטא ליה דמהני, וכמו שדקדק הראב"ד ושר"ד, ע"י סי' י"ג סק"ה) אלא העומ"ר הוא למעלה מי"ט, ופשיטא ליה דמחיצה תלוי אם הפרוך מרובה אינו מותר רק במים כדחשיב רב לרב טבלא, אבל בעומד מרובה מבעי ליה דיהא מותר גם ביבשה, ע"ש, ובתשובה ג' נוסף עוד, דרב אשי מפרש בעית רב המנונא הרי אמרו וכו', בערב מאי, היינו שיש מחיצה עשרה טפחים למעלה, ואינה מועילה משום שלא התירו מחיצה תלוי אף לענין טלטול כרמלית, מהו הדין אם עומ"ר על הפרוך, ואיירי שיש דקה למטה שאין הגדיים צוקעין, ובהמשך המכתב שם פירש איך שייך האי דקה, דקשיא לן מש"כ רש"י דהמחיצה גבוהה ג"ט מן הקרקע, ואם הרינו מוכרחים לסלק כאן בקיעת גדיים, ע"כ אנו צריכים דקה למטה ג"ט, וא"כ צריך להגבי' ג"ט מן הדקה, ונהי דלא חש רש"י ז"ל לפרש ענין הדקה, אבל לא יתכן למנקט לשון שאינו כן, ולזאת י"ל דהאי דקה סגי במרחיק אותה לחוץ מכנגד המחיצה, ובלבד שלא תהא מופלגת ד"ט, וא"כ שפיר משכחת ליה שהמחיצות ג"ט מן הקרקע, אלא שאנו צריכין לעשות דקה מן החוץ לעכב בקיעת גדיים, ואמנם אם צריך שלא תהא הדקה מופלגת ג"ט לא משכחת ליה ככה"ג, ואכתי משכחת ליה שיעשה חריץ עמוק ג"ט מופלג ג' וכה"ג לא מצטרפי מחיצות, ע"ש, ובתשובה ד' חזר בו רבינו מפירושו, ובוזה חזר בו גם מהרא"י בספר כאן, והודה לדעת הגאון רבי אליעזר פלציינסקי זצ"ל, וכתב שהצדק עם מעכ"ת בזה [כי נולד לי באמצע הכתיבה, ולא עמד לי הכח לעי' בלשון רש"י] דרש"י כתב שלשה או יותר, ואולי כתב רש"י שלשה ה"י אפשר לומר דנקט שם ההפסק (היינו לכה"פ שלשה, אבל הבעיא היא רק בציוור של יותר משלשה, שאין עשרה עומד בתוך עשרה). אבל מדסיים או יותר מוכח דשלושה מצומצם קאמר (היינו שהבעיא היא גם באופן של שלשה מצומצם) וזה אי אפשר בליכא בקיעה דהלא איכא עומד מרובה תוך י' ובקיעה ליכא וכמש"כ כת"ר וכו', ולפ"ז מיבעי ליה ממש הא דרב טבלא, ומשום שיש למעלה מחיצת י' מבעי ליה דלא נחוש לבקיעה, וכן מבואר בהדיא בריטב"א, וז"ל הריטב"א, שלא היתה כוונתו משום גריעותא במחיצת ערב, שאולי ה"י נתום למטה פשיטא ליה, אלא דין מחיצה תלוי בחורבה מיבעיא ליה, אי אמרינן גוד אחית אם לאו, ע"ש, ועי' לעיל סי' י"ג סק"ב שפ"י ספק הגמ' כהריטב"א, וכאן כתב על עומ"ר תוך י', ואז עלה בדעתו לפרש שזה ספק הגמ', ובמכתבים חזר בו למה שפ"י בשעת עיונו בסוגיא.

בקיעת גדיים, ודלא כהתוס' בשבת, וצ"ע: לבוד לא מהני. דברי רבינו צ"ע, דבתה"ד סי' ע"ג כתב שאם נמחה ג"ט בצוה"פ נפסל, מבואר דאמרינן לבוד, והרמ"א שס"ג ס"ז העתיקו לגבי לחי, וע"ש במ"ב סק"ז שאם נמחה ג"ט שוב לא מהני לא ללחי ולא לצוה"פ, ואין לומר בכונת החזון"א שאין הלכה כה"ד, גם לא משמע שדברי רבינו לאו דוקא, ולא בא אלא לחזק קושייתו שלא מהני גוד אחית לעשות מוזה, וצ"ע"ג, ועיקר הדבר דלא מהני לבוד בצוה"פ, מבואר בחזון"א סי' ד' ס"ק י"א, אמנם שם איירי באמצע הקנה, ואפשר דבזה מודה התה"ד, אמנם צ"ע בחילוק, דלומר שבתחתית הקנה כשר משום שמגביהין הקרקע, הרבר דחוק, משום דא"כ ליבעי קנה עשרה לבוד מהלבוד, ואולי כה"ג אינו נראה כ"כ כפתחי שימאי, וצ"ע: ומחיצה תלוי. שיטת רבינו בזה נתבארה לעיל סי' ד' סק"י, שמחיצה תלוי פסולה מצד עצמה, ואפי' באופן דליכא בקיעת גדיים, ע"ש: וכן עירובין ט"ז. ה"י מקום לפרש בדעת החת"ס, דאיירי שהקנה העליון עומד מרובה, ובעומד מרובה אין חסרון של מחיצה תלוי, ומש"ה כתב רבינו כמה ראיות דלא מהני עומד שמעל עשרה טפחים לעשות עומד מרובה, ועי' לעיל סי' ד' ס"ק י"ז שנסתפק בזה ובסי' י"ג סק"ב ציין להאי ספק, והכא הוכיח הוכחה ראשונה ממסקנת הגמ' בדעת רב המנונא, ובמכתבים נוסף בזה ביאור רב, בתשובה א' בענין עומ"ר בערב ונדפסה גם בליקוטים סי' ד' סק"ו, שם כתב, אם עומד מרובה בערב מהני אף למעלה מ' טפחים, יהי' למותר הא דסיימו אלא רב המנונא כו', לדענינו דלכאור' לא משכחת לה בעי' דרב המנונא בד' פרוץ, וטרחו בגמ' לפרש דמשכחת ליה בג' פרוץ, וכל זה אי בעינן עומ"ר תוך י', אבל אם אפשר לעומ"ר להיות למעלה מ', אין כל המו"מ שבגמ' רק לענין ג' חבלים, אבל בעית רב המנונא מובן שאפשר להוסיף למעלה שיהי' עומ"ר מצד אחד, ומשכחת ליה פרוץ ד"ט ויותר, וא"צ לטרוח ולברא ציוור חדש שהרי הפרוך רק ג"ט, ולא די שטרחו בגמ' בכדי, עוד נתנו מקום לתלמידים לטעות דבעינן עומד המרובה שיהי' תוך י', ומכל זה מוכח בהדיא שכן הוא באמת דבעינן העומ"ר תוך י', ובתשובה ב' הוסיף בזה עוד ביאור, הא דאמרו בגמ' אלא רב המנונא, הכא קמבעי ליה וכו', אין לו פירוש, הלא לא הוזכר שום קושי בגמ' בדברי רב המנונא, אלא שאביי בא לפשוט מתנאי' ופרכוהו שאין פשוט מתנאי', ולפיכך כתב רש"י ד"ה אלא (ועוד ראשונים) דדיחויא דאמרו בגמ' הביא קושי בעיקר בעיא דרב המנונא, דכיון דלא משכחת ליה להסתפק בין באוקי למטה בין באוקי מיצע, ופירשו בגמ' דבמיצע רק ג' ומשכחת ליה עומד מרובה אפי' מצד אחד, וכן הוא האמת דאי בעינן עומד מרובה מצד אחד, לא משכחת ליה ד' פחות משהו אויר שיותר בעומד מרובה, וכ"ז אי בעינן עומד מרובה תוך י', אבל אי סגי בעומד מרובה חוץ ליה, אין הדיחויא מביא שום קושי, דשפיר יש לקיים ד' בי מיצע ויוסיף העומד למעלה, ואי לא מהני עומ"ר בערב בעינן מחיצה י' תוך י', ולא באנו לשאול שיפרש בגמ' ציוור אחד, אלא לפי טבע הענינים ומדת הגמ', לא ה"י נקבע כאן כלל משא ומתן בפירוש דברי רב המנונא, אלא מחתימי התלמוד קובעין

יז) ומש"כ החתם סופר דאם הקורה זראש המזוי הוא לורת הפתח וכשר אפי' זרחז (מי"ט) [מעשר אמות] ואפי' אין בקורה טפה, אי אפשר לומר כן דכל כהאי לא הוא סתמו לן זגמ' והלא סתם קורה זראש המזוי הוא, ועי' עירובין ח' ז' מזוי שלדו אחד ארוך כו' ואם הוא לורת הפתח זאלכסון נמי כשר, ומה דקשה ממזוזה נתזאר לעיל סי' י"ד.

רז אשי מוקי לי' זאיכא למטה גדור ג' טפחים והניח פרוך יותר מג' טפחים ואח"כ העמיד ארבעה טפחים ואף על גז דזולט חוך מי' טפחים מכל מקום מזעיר לי' דתועיל משום עומד מרובה, ולפי זה ז"ל דאם היה עומד מרובה תוך י' טפחים ודאי מהני לרב אשי, אלא דמזעיר לי' משום דמחיצה שחוץ לי' טפחים משלים לעומד מרובה, וז"ע (עי' לעיל סי' י"ג).

• פשר חזון •

אמרו במתני' ב' א' דקורה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה ימעט, הול"ל שישים אותה בראש המבוי לפ"מ דקיי"ל י"א א' דצוה"פ מהני למעלה מכ', ומדוע אמרו ואם יש לו צורת הפתח ופירש"י לחי מכאן ולחי מכאן וקורה על גביהם אע"פ שהוא רחב מעשר אמות א"צ למעט, הול"ל ואם הקורה בראשו וכו', וגם בדף ח' ב' מר סבר היכירא מלבר לבני רה"ר דהיינו צד החיצון משמע קצת שהקורה בראש המבוי, וע"ע לעיל סי' ו' סקט"ו, ודברי החת"ס הם גם דלא כהמקור"ח עי' סי' ו' סקכ"ה, וע"ע בליקוטים סי' ג' סק"ה.

ינ"ל הראי' שהביא החת"ס ממזוזה, תי' בסי' י"ד סק"ה ע"פ הפרישה דאיירי בעשה דלת הנעשו ראשי הכתלים לשם פצימין, משא"כ בקורה שאפי' נעשו ראשי הכתלים לכך, אין קורה מעיקר צורת מבוי כדלת בבית, וגם אין קורה שנעשית לדין היתר טלטול מחשיבה את ראשי הכתלים, וקובעת את מציאותם, כדלת שנעשית לתשמיש מציאות הבית.

יב) כ' החת"ס בליקוטים תשובה ל"ד (ונדפס בסוף חו"מ) והנה מ"ש דרכי משה וקרא תגר על הקושרים חוט מכותל מבוי לכותל שכנגדו, כמ"ש מג"א שם סקכ"ח דאם כן למה הצריכו קורה טפח תיפוק לי' דהוה צה"פ והנה ראי' גדולה היא, אלא שצ"ע ממ"ש מג"א שם דבסוכה כה"ג הוה צה"פ, ותי' התם לא בעי צוה"פ רק מחומרא בעלמא עיי"ש, וק' מה יענה ממזוזה דלדעת הרבה פוסקים והרא"ש מכללם חייב במזוזה מן התורה וכן החמיר בש"ך ביו"ד סימן רפ"ז (מה שהביא דברי הש"ך צ"ע קצת, דהא אמת הוא שהש"ך סק"א העתיק לשון הרא"ש בדין פצים אחד, שמדויק מזה גם ששיטת הרא"ש לחייב בראשי הכתלים, אבל הש"ך הביא את זה רק לחלוק על השו"ע שהצריך ב' פצימין) וע"ש בש"ס מנחות שם, וא"כ לכה"פ הי' לנו להקל בעירוב כה"ג, ואי משום קו' ד"מ למה לי קורה רוחב טפח י"ל באמצע המבוי שבא לחלק באמצע המבוי אבל בראש המבוי י"ל דאה"נ ב' כותלי המבוי הוה כב' מזוזות וכו' (ובפשטות עד ג"ט חשיב ראש המבוי, עי' חזו"א יו"ד קע"ב סק"ב ד"ה ואם הפתח) והחזו"א הקשה דא"כ מדוע

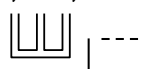
היות והחזו"א דן כמעט בכל דברי המקור חיים, ודבריו מובאים בכל הפוסקים ראינו לנכון להביא את דברי המקור חיים בשלמותם עם ציונים לדברי החזו"א

תיקון עירובין להמקור חיים

הנה אמרתי להעלות על הכתב מה שראיתי באיזה עיירות תיקון עירובי העיר שלא כדין. ותקנתי בעזה"י.

וזה ילא ראשונה. מה שתיקנו בכל מקום שהפירלה פחותה מעשר בלחי. ואפי' הם הרצה בכל האדדין. לפי דעתו לא יפה עשו דמבואר באו"ח סי' ס"ג בט"ז ס"ק י"ה וזמ"א ס"ק כ"ז דמבוארות דידן מטילין עליהם חומרא דחלר וחומרא דמבוי, ובמבוי מפולש צעין דוקא לורת הפתח אפי' בפחות מעשר וכיון שפרוליס זה כנגד זה הוי כמפולש. הגם שצתשובת מהרי"ט (סי' ל"ד) כתב דמבוארות של עיר דין חלר יש לו מ"מ מי יבוא להקל נגד האחרונים. ועוד דאזן העוזר כתב צסי' ס"ה דאפי' חלר אי בקעי צה רביס פירלתו דז'. ועוד דאפי' מהרי"ט צעי עכ"פ שני לחיים. ע"כ נראה דצכל מקום שיש פירלה צשני ל"דדיס לא מיציעיא זה כנגד זה דהוי כמפולש וצעי לו"פ מלד אחד אלל אפילו צשני ל"דדיס צעקמומית כגון מזרח ודרוס צעי ג"כ לו"פ מלד אחד כדין מבוי עקוס ולא הותר לחי רק כשהפירלות מלד אחד דלז מותר בלחי אפילו צהרצה פירלות מלד אחד. ואין להקשות דהא הוי ליה מבוי עקוס כמין

ח' כמבואר צסי' ס"ג סעיף ל"ג דכל שמעמיד פס רחב ד' אמות צאמלע דמן הפס עד כותל האמלעי שיש לו דין מבוי עקוס וה"כ כיון שיש צשני ל"דדין פירלות ויש צאורך הצית צצין שני הפירלות ד' אמות שיעור מבוי הרי הוא מבוי עקוס כזה כמין ח'. זה אינו דהא קי"ל דעומד מרובה על הפרון מתיר צמבוי ק"ו מחלר כמבואר צעירוצין דף ה' ע"ב וצ"ח סי' ס"ג סעיף י"ב. ואס כן לכאורה לא היה לריך שוס תיקון צפירלה הפחותה מעשר והעומד מרובה. ואס כן לכאורה קשה צמבוי עקוס כמין ד' כזה לריך תיקון צעקמומיתו אמאי הא לא מלינו מחילה לאיסור כמבואר צעירוצין ל"ב ל"ג וא"כ אלו לא היה המחילות רק כעין לורה זו לא היה לריך תיקון כיון דעומד מרובה ומהיכי תיתי יקלקל מה שירדין המחילות עד למטה². ועכ"ל כתירולא דהש"ס צעירוצין דף ו' א' משוס דקא צקעי צה רביס אלל אי לא צקעי צה רביס צאמת פירלתו צעשר ואל' שוס תיקון צעומד מרובה רק כיון צצקעי צה רביס ונכנסין צזו ויולאין צזו אתי צקיעת רביס ומצטלין מחילות דדוקא צחלר לא מוזיק צקיעת רביס דקי"ל חלר שרביס כנכסיס צזו ויולאין (צזה) [צז] רה"י גמור כמבואר צסי' ס"ה בט"ז ס"ק ג'. אלל צמבוי מצטל צקיעת רביס ולהכי לריך תיקון.

ולזה נראה דדוקא צמבוי עקוס שיש דירין צכל לז כזה וכן צמבוי עקוס כמין ח' דוקא שיש דירין כזה שייך צקיעת רביס מאלח לחצירו³. וכן פרש"י צדף ו' דפילוש שמפולש לחצירו הוה כמפולש לר"ה אלמא דצעינן דוקא שיהא פתוח צעקמומית למבוי אחר ומפולש גמור הוא דמלד אחד הוא פתוח לר"ה ומלד השני למבוי האחר מש"כ צעיר שהיא פרולה צלד א' צשני מקומות כזה כיון דאין דירין נגד הצתיס צצקלה לא הוי מבוי עקוס כיון דאלו לא היו המחילות ארוכות והיו עשויות כזה ודאי דהיה מותר כמבואר צסי' ס"ג סעיף ל"ד וא"כ מה צכך שהמחילו' ארוכו' הא לא מלינו מחילות

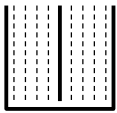
• פשר חזון •

1. מחיצה לאיסור אלא הילוך הרבים מגדיר את צורת המבוי דלא נימא עומ"ר, וע"ע סי' א' ס"ק מ"א, וצ"ע.

1. עי' בחזו"א סי' א' סק"ה וסק"כ מה שתי' על קושיא זו, מדוע בכל מבוי כמין ח' לא מתירים את גג הח' בעומד מרובה.

2. עי' בחזו"א סי' א' סק"ה וסק"כ מש"כ לבאר מה גרעו הדפנות הנמשכות, ומה שהקשה המקור חיים מדף צ"ב צ"ג, דלא מצינו מחיצה לאיסור, יש לחלק ע"פ מה שמתבאר בחזו"א סק"כ, דהדפנות הנמשכות גורמות שזה מקום הילוך הרבים, ע"ע סקי"ח וסקי"ט, ומש"ה אין המחיצה גרידא

3. עי' בחזו"א סי' א' סק"ח שהביא את המקו"ח ותמה עליו, והוא לשיטתו בסי' ה' סק"ג דכשיש דירין במבוי אחד מקרי פתוחין לכל המבואות, כיון שכל המבוי שייך לכל החצירות לתשימש מבוי ולהילוך ע"י לרה"ר שזהו ענין פתוחין לתוכו, ודעת המקו"ח שאין הילוך מבוי גרידא מחשיב למבוי אם אין בתים וחצירות פתוחין לתוכו, ואינו אלא רחבה.

לאיסור ודוקא זהא דמזואר צסי' ס"ג סל"ג צעשוי כזה דאיכא דיורין נגד הפתח הוי מצוי עקום אזל כשאין דיורין כנגדו נראה דמותר משא"כ כשהעיר פרולה מזרח ומערב שיש דיורין נגד כל העקמומית אסור כדין מצוי עקום כנ"ל.

עוד ראיתי שתוחזין הקנים של לורת הפתח בתוך הבית עד לדרך. או בתוך גדר המוקף מד' רוחותיו צפנים. והא ודאי לאו כלום הוא. כי הלחי צעינן שתעמוד בחוץ בשביל היכר⁴. דמה שעומד בתוך דבר המוקף לאו כלום הוא דדבר המוקף כמאן דמליא דמי⁵. וזה פשוט אל"ל לראי'.

עוד ראיתי שמתחזין הלחי של לוח"פ צעמוד הצולט למעלה מן הארץ הרבה במסמרה. ונראה דקומכין עלמין אף שאין הלחי מגיע לארץ כיון שהעמוד מגיע לארץ כמ"ש המג"א צסי' ס"ג ס"ק כ"ח⁶. אמנם נראה לר"ח שיהא צאותו צליטה של העמוד שתהא צולט מן הכותל טפה כמזואר צסי' ס"ג סעי' ד' דכל שהוא מגוף הכתלים לריח שיהא צו רוחב טפה כמ"ש התוס' צעירוצין דף י"א וע"כ דין לחי ולוח"פ שוין כמו שהוכיח התצואות שור לענין ריחוק יותר מנ' טפחים.

עוד ראיתי שהקנים של לוח"פ רחוקים מהכתלים שלשה טפחים. והנה התצואות שור צחידושיו למס' עירוצין הוכיח דאסור מהא שכתבו התוס' צעירוצין דף י"א צד"ה איפכא דמקשו דלמה לי לוח"פ תיסגי צלחי מכלאן. ואי ס"ד דלוח"פ כשר צרחוק מהכותל ג"ט אל"כ י"ל דהאיציעא הוא צרחוק מהכותל דלא מהני משום לחי רק משום לוח"פ עכ"ל⁷.

אמנם נראה דדוקא צרחוקים שני הקנים ששני הכותלים יותר מג"ט אז פסול דפתח לריח שיהיה סמוך לבית וכשהגדיים צוקעין צשני לדדים ומצטלין ההתחצרות להבית ואין זה לוח"פ. אזל כשצ"ל אחד הוא סמוך לבית וצ"ל אחד רחוק כשר⁸. וראי' מסוכה דצעי לוח"פ צדופן ג' אף שמ"ל אחד אינו נסמך לדופן כלל ועוד דכי לא יועיל לוח"פ צדופן שלישי.

אכן מהמ"א סי' ס"ג ס"ק כ"ח שכתב דאין ללמוד מלוח"פ דסוכה דחומרא צעלמא הוא נסתר ראייה הראשונה. אזל לא ידעתי מנין לו זה דצסוכה חומרא צעלמא הוא. וקושייתו שם צלח"ה לא קשה מה שהקשה דליהוי הכותל צעלמו לוח"פ כמו צסוכה. דהכא כיון דהכותל ארוך ד' אמות אינו נידון משום לחי⁹ וצ"לוח"פ צעינן לחי מכלאן משא"כ צסוכה דאין צכותל ג' רק טפח.

עוד נראה דמותר לחצר הלחי להחתיכות נסרים הצולטין מלידי הכתלים כל שאין צין זה לזה ג"ט עד לארץ משום לצוד ואף שזה יולא וזה נכנס¹⁰. ואין להקשות מהא דאמרינן צעירוצין דף י"א צפתחי שמאי דלית להו שקפי ופירש"י דהיינו אצן נכנס ואצן יולא ואין זו לוח"פ ע"ש. נראה דלא דמי דהא כה"ג ממש אמרינן צמס' מנחות דף ל"ג גבי מנחה דפתחי שמאי אין חייצין צמנחה. ובהא דלית להו שקפי איכא צ' פירושים די"א דוקא כשפני הכותל אינו שוה כמו שפירש"י וי"א דאפי' שפני הכותל שוה מ"מ כיון דלית להו שני מנחות ומשקוף צכל הפתחים אינה חייצת צמנחה.

• פשר חזון •

4. בפנים מאירות ח"ב סי' קמ"ב כ' לפסול כה"ג, ובפינות הבית הכשיר, והחת"ס ח"א תשובה צ"ו השיב על ראיות הפנים מאירות, ובחזו"א סי' ט"ו אות י"א השיג על החת"ס, אלא דלא אתי עלה מטעם היכר, אלא מסברא דצוה"פ היא פתח למקום, והמקום נקבע ע"י המחיצות, וא"כ צוה"פ מאחורי המחיצות לא משמשת כפתח למקום, ומטעם סילוק מחיצות, ע"ש ובסי' ו' סקכ"א שזה מקור הדברים, ובספר "שערי עירובין" ליקטו עוד תשובות בענין זה, ע"ש. ובמשנ"ב סי' שס"ג ס"ק קי"ג פסל. ועמש"כ בענין היכר בצוה"פ, על החזו"א סי' א' ס"ק נ"ד.
5. עי' בחזו"א סי' ו' סקכ"ב שהארץ לדון בדברי המקור חיים, ע"ש.
6. צ"ע לשם מה צריך לחבר לחי במסמרה אם אינו מועיל כלום, ועי' בשו"ת חת"ס סי' צ"ו שיש בזה היכר, ועי' בחזו"א הנ"ל סי' ט"ו אות י"א משכב"ז.
7. עי' שו"ת בית אפרים סי' כ"ה ושו"ת רעק"א סי' י"ח, ובחזו"א סי' ה' סקי" וי"א דן בדברי הגרעק"א לגבי הפסק ג"ט ללחי של תיקון מבוי, ועי' בסי' ו' סקי"ד שכ' צדדים לגבי צוה"פ. ועי' במשנ"ב סי' שס"ג סקכ"ג ובשעה"צ סקמ"ו. ועמש"כ בשם האחרונים בחוטי הטלגרף, בסי' קי"א סק"ה.
8. העתיקו בשעה"צ סי' שס"ג סקט"ז, וכך פסק החזו"א בסי' ו' סקי"ד.
9. עי' בחזו"א סי' ו' סקכ"ה וביו"ד קע"ב סק"א שנחלק על המקו"ח בזה. ועי' בשו"ת רעק"א ח"א סי' ל"ה מש"כ בביאור המקור חיים.
10. עי' בשעה"צ סי' שמ"ו סקט"ז, דמשמע דמכשיר אפי' בצוה"פ כה"ג, ובחזו"א סי' ו' סקכ"ג פסל.

וכ"פ הש"ע דצית שאין לו שתי מזוזות ומשקוף פטור מהמזוזה ואף שבט"ז הביא בשם הטור כפירש"י מ"מ עיין צ"י שהביא שני הפירושים. גם בחידושי הריטב"א לעירובין דף הנ"ל שכתב בהדיא דאפי' כשפני הכותל שזה כל דלית ליה ז' מזוזות ומשקוף פטור. ובעירוב כה"ג ודאי נידון משום לוח"פ דאפי' לעמוד מהכותל כשר כמ"ש המ"א סי' ס"ג ס"ק כ"ח י"י. ועוד דנראה בחוש שיש חילוק בין עירוב למזוזה דבעירוב כשר כשיש לוח"פ בקנים וקונדרסין ואף כשיש בקנים חתיכות מהמזוזה זה נכנס וזה יולא ובמזוזה אין לוח"פ מחייב במזוזה דאלת"ה אמאי לא עבדינן מזוזה בכל מקום שעושין לוח"פ משום עירוב דהא שערי עיירות ג"כ חייבים במזוזה¹² אלא ודאי דזהו ההפך שבין עירוב למזוזה דבמזוזה צעין פתח ממנו ובעירוב כשר אף לוח"פ¹³ משום הכי פתחי שמאי ולוח"פ אינו חייב במזוזה משא"כ בעירוב דסגי בלוח"פ כשר בקנים וקונדרסין אף שהקנין דומין ממנו לפתחי שמאי שיש בהן ענפים יולאין ונכנסין כשר דנהי דפתח לא הוי, לוח"פ מיהא הוי וכ"כ הריטב"א בהדיא דה"ה אשכחיהו רב אחא וז"ל וא"ת ובקנה מכאן וקנה מכאן היכא איכא שקפי דהיינו מזוזות. וי"ל דפתח אפי' יהי' פני הכותל שזה אינו נראה אלא כפירצה אבל בקנים שפיר איתחזי לוח"פ בלא שקפי עכ"ל. אלמא דלוח"פ כשר בלא שקפי ובפתחי שמאי דפסלין בעירובין י"א, נראה דוקא בכתלים שיש כותל מכאן ומכאן דגוף הכותל הואיל וארכה ד' אמות אינו נידון משום לחי וצעין פתח ממנו. ובפתחי שמאי לאו פתח איכא דלאו שמה פתח ולא לוח"פ איכא כיון דלאו לחי הוא משא"כ במקום דליכא אורך ד"א ושם לחי עליו שפיר איתחזי לוח"פ אפי' בדליכא שקפי כמ"ש הריטב"א דאלת"ה לא היה לוח"פ מועיל רק מה שחייב במזוזה והא ודאי ליתא אלא ודאי כדכתיבנא דבמזוזה דצעין פתח דוקא וכן בעירוב במקום דהכתלים שבצדדים ארוכין ד' אמות דאינו נידון משום לחי ולא נידון ג"כ משום לוח"פ דלוח"פ צעין שיהי' על הקנים שם לחי, פסול בפתחי שמאי ואפי' איכא משקוף עליהם כל דלית ליה שקפי לכל פי' כדאית לי' אבל כשיש שם לחי על הצדדין נידון משום לוח"פ וכשר.

עוד נראה לי דאף שלוח"פ שעשה מן הצד לא עשה כלום מ"מ אם חקק בתוך הקנים וכרך החבל ע"ג דכשר¹⁴ דהא הטעם דצעין ע"ג פירש"י כמו משקוף על המזוזות ובמשקוף גופה אטו אם המזוזה רחבה מהמשקוף לאו שם פתח הוא. ועוד הא אין שיעור ללחי ואלו היינו חותכין הקנה שעד החבל הוה כשר דאף שאינו חתוך עדיין כמאן דפסיק דמיה. כן נראה לענ"ד.

ראינו לנכון להעתיק דברים אלו בהשלמה לדברים שבמקור חיים.

הדברים דלהלן הם חלק ממכתב לרבי משה פודהוצר והוא העתק מדברי רבינו בספרו נחלת יעקב.

מה שכתב במג"א בעיר המוקפת חומה ונפרץ בה פרצה דצ"ט ובקעו בה רבים, כוונתו ג"כ ברוח ג', דהיינו שהפתח ברוח ד' ונפרץ ברוח ג', או שיש ז' פרצות צ"ב רוחות, וכן משמע מלשונו בסי' ס"ג (סוף ס"ק כ"ז) שכתב ואם נפרצו פרצות בחומה עיין סוף סי' ס"ה. משמע דמייירי בפרצות צ"ב מחילות, וע"ש עוד שכתב דבחלר אין שייך עיקוס, משמע כמ"ל דפתח בעקמימות החלר אין מזיק, רק אנתנו נסופקים אם עיירות שלנו הוי כחלר או כמבוי והניחו המג"א בל"ע, ויש להחמיר לעשות לוח"פ.

ולמש"ל הדין בעיירות שלנו שיש שורות בתים סביב וצין הבתים יש חללים דנחשז כפרצות, אם הג' רוחות מתוקן בלוח"פ וברוח הד' העומד דהיינו רוחצ הבתים יתירים על החללים שבין הבתים, דהוי עומד מרובה על הפרוץ ברוח רביעית, א"ל לוח"פ רק פרצה שהיא יותר מעשר אמות, וכל החללים שהן רק כעשר אמות או פחות א"ל שום תיקון. אבל אם החללים שבין הבתים הפחותים מעשר אמות יותר מרוחצ הבתים, דהוי פרוץ מרובה על העומד, לריכיס לעשות בחלל אחד לחי, וכל יתר החללים שברוח זה לריכיס לוח"פ, דמסתמא עוזרים בכל החללים, ויש לחוש דשציק

• פשר חזון •

11. וכך פסק החזו"א בסי' ו' סקט"ו ובליקוטים סי' ג' סק"ה.
12. בחזו"א בליקוטים סי' ג' סק"ה כ' שבאמת חייב במזוזה מעיקר הדין. אלא שאין לשים שם מזוזה משום שלא תשמר שם בקדושה.
13. בחזו"א סי' ו' סק"ה האריך לחלוק על המקור חיים, וע"ש מה שב' בדברי הריטב"א, ועי' בחזו"א יו"ד סי' קע"ב סק"א מה שהקשה עליו, (ועי' בחזו"א סי' י"ד סק"א).
14. עי' במשנ"ב סי' שס"ד סק"ס ו' ובשעה"צ סק"ג ובחזו"א סי' ז' סק"ט וס"ק י"ד.

הפתחא רבא ועייל צפתחא זוטא, ולריך לוח"פ לזוטא כמזבו' צסי' שס"ה סעיף ו'. ואם יש צב' רוחות בין הצתים חלל כעשר אמות בכל אחד, דהיינו צמזרה וצדרוס, אם יש עומד מרובה צב' רוחות ג"כ מותר בלא תיקון, דאף דצקעי צהו רבים כיון דליכא צהו ס' רצוא לא מצטלי מחילות אף צמזוי כמש"ל, רק לכתחילה יש לעשות לוח"פ, אצל אם פרוץ מרובה על העומד צרוח אחת ופרצה אחת צלד השני מתוקן רק צלחי וצקעי צי' רבים צלד הצ' לריך להחמיר צלד הצ' לעשות לוח"פ, כיון שהניח המג"א צל"ע אם יש להן דין מצוי או חלר וסיים ויש להחמיר, ואם לא צקעו צה רבים צרוח הצ', דהיינו שהמקום שלפני הפתח מקולקל, א"ל תיקון, וצנפרץ זה כנגד זה כגון צמזרה וצמערב והוא מפולש לריך לוח"פ צלד אחד, וכן כל פרצה שיותר מעשר אמות לריך לורת הפתח (תיקון צעקמומית, נראה די' חילוק בין מצוי וגם צה וצין כזה וכיון שעושין צהיקף לורת הפתח סביבה דהוי כלור הצ' א"ל תיקון צעקמומית כללענ"ד).

מכתב שכתב מרן הגאון מטשעבין זצ"ל בהל' עירובין

ב"ה, ירושלים יום ה' כ"ו אלול תש"ז לפ"ק

שוכט"ס וכוח"ט לכבוד ידידי הרב הגאון וכו' כש"ת יונה שטנצל שליט"א בק' תל אביב רב בשכונת ברזילי ת"א

אחדש"ה

373 השאלה שהלעי כ"ת לפני ציוס אתמול, בנוגע לתיקון עירובין בק' שמוקפת צלוה"פ וצתיקון לחיים וכ"ת העמיד משגיח ע"ז שכל עת קודם ש"ק יבקר כל המקומות אם לא נתקלקלו אולם להיות שרבו המצואות המתוקנים ולא להמשיגה לבקר כל המקומות צעש"ק ע"כ יבקר צהרצה מקומות ציוס ה' וסומך ע"ז מצלי שיצדוק אותם עוד הפעם צעש"ק ולהיות שכמה פעמים מזדמן שאחר ש"ק נמלאים הלחיים מקולקלים לרגלי מרצית אנשים כ"י העוצרים שמה ע"כ נפשו צשאלתו אולי יש חיוב לצדוק העירובין צעש"ק דוקא ולא לסמוך על הצדיקה של יוס ה'.

והנה צעיקר הדצר אין לי להוסיף על מה שאמרתי לכ"ת צע"פ, אולם למלאות ראונו לא אמנע מלצוא צכתוצים עם ציאור קלת יותר - והנה לכאורה י"ל כיון דשכיח הוא ומיעוט המלווי הוא שהם מתקלקלים ע"כ לא מוקמינן אחזקה והוה כחזקה העשויה להשתנות כמצואר ציו"ד סי' ר"א סעי' ס"ה לענין מקוה שדרכה להתמעט וצמג"א סי' ח' לענין ליצית משוס העשוין לפסוק - אמנס צאמת נראה דהכא שפיר מוקמינן אחזקה דהנה מלצד שהעירו על המג"א הנ"ל דאין ראוי ממקוה דהתם שאני משוס דדרכה צכך להתמעט משא"כ צליצית הוא רק מיעוט המלווי מה גם דהתם שאני דאיכא חזקת טמא נגדה וע"כ שפיר י"ל דהכא כיון דמיעוט המתקלקל הוא צא ע"י מעשה שמינתק שפיר מוקמינן אחזקה ולא חיישינן כיון דרובא דתלוי צמעשה לא חשיב רוב וכש"כ צמיעוט העשוי צמעשה דודאי לא חיישינן ואע"ג דגם החזקה צעירוב צא ע"י מעשה צבר נצבאר צמג"א סי' ח' אות י"א צמה שכתב על הצ"ח, ולא ידענא וכו' יעווי"ש דכיון דצבר נתחזק לעיינו שפיר דמי וע"י צש"ס סוכה דף כ"ג צפלוגתא דר"מ ור"י אי חיישינן שמא יצרה יעווי"ש - וראוי מפורשת לזה מש"ע או"ח סעי' שס"ה סעיף ז' צהגה"ה שם צשם תה"ד צספק אם נסתר צצצת או צערב צצת אזלינן לקולא ונהי דהתם איירי צעיר המוקפת חומה היינו משוס דצאינה מוקפת לא מהני מה שנסתר צצצת אצל נצבאר משס עכ"פ דמוקמינן אחזקה גם צכה"ג ואמרין שלא נסתר מע"ש ואף דהתם אתרע החזקה שהרי נסתר לעיינו צצצת, ע"י צט"ז יו"ד סי' שצ"ז, מכש"כ צנידון דילן כשללא נודע לנו צצצת אם נתקלקל שודאי מוקמינן אחזקתו וע"י צפמ"ג שם צמנ"ז אות ט', אמנס מהיות טוב צודאי נכון לצבר סמוך לש"ק כמו דקיי"ל צצמקוס דאיכא לצרורי מצררינן ולא סמינין אחזקה והכ"כ החיוב לצבר יותר ואע"ג דגם אם יבקר ויצדוק סמוך לש"ק מוכרחין אנו ג"כ לסמוך אחזקה דהא גם אם נתקלקל צש"ק יהי אסור לטלטל כמצואר צש"ע שם דצעיר שאינה מוקפת חומה גם צנתקלקל אסורי מ"מ החזקה אליס יותר אם צדק וראה סמוך לש"ק כמצואר צשו"ת חכם לצי וכדמוכח צש"ס עירובין דף ל"ה וצתוספתא מוצא צתוס' שם. דמודים חכמים לר' מאיר צרוחהו חי מצערב ומוכח דרק צראהו מצערב סמוך ללידת הספק. אזי החזקה אליס יותר גם מאז ראיתי צספרן של גדולים שהחמירו צכה"ג היכן שיש אפשרות שיתצבר שנעשה איסור למפרע כמו דמלינו צשומרת יוס דצעילתן תלוי' דשמא תראה ותסתור אולם

• פשר חזון •

דאע"פ שהדבר ברור בלב שכבר אין מחיצות העיר קיימות ונתבטלה החזקה אם מספק"ל אם נתקלקל אחר השבת אזלינן לקולא, וכמ"ש הרב מטשיבין זללה"ה, ועמש"כ בהערה לקמ"י. (ויש להעיר דהב"י העתיק רק תחילת דברי התה"ד שיש להקל בספק דמוקמינן להו אחזקתן והשמיט סוף דבריו דיש להקל גם כשליכא חזקה, וע"פ הב"י כ' המשנ"ב ס"ק ל"ו טעם הרמ"א דהוא משום דמוקמינן להו אחזקתן, וכך העתיק הרב מטשעבין, וא"כ כשנתבטלה החזקה לא אזלינן לקולא).

1. וז"ל תרומת הדשן סי' ע"ג ועוד נראה אם כשנמצא שהכשר המבוי נשבר וספק הוא אם נשבר במע"ש מבעו"י או לאחר שקדש היום (הוא בנידון דידיהו, לומר שבת הואיל והותרה, ובנידו"ד הספק אם נתקלקל אחר השבת או קודם השבת) אפ"ה שרי דמוקמינן להו אחזקתן והשתא הוא דנשבר דקיי"ל כו' דספק עירוב כשר וכו' ומסיק שם במרדכי דלגבי עירוב חצירות אפילו ליכא חזקה כשר בספק ואין נראה לחלק בזה בין עירוב למחיצות דהא מ"מ תרוייהו דרבנן נינהו (וגם נידו"ד הוי רק דרבנן, דמדאו' בלא"ה איכא ג' מחיצות וכמ"ש החזו"א סי' י' וסי' מ"ג, ע"ש) וכו', עכ"ל, ע"ש, לכאו' מפורש

מש"ס יצמות דף ס"ז דצכולן זכרים יאכלו בתרומה משום ס"ס נראה היכי דמלד הדין שרי לא חיישינן שמא יתצבר ותלד זכר וימלא דצאסורא קאכלי עיי"ש.

והנני בזה ידידו דשה"ט ומצרכו בכוח"ט וכט"ס

דוב בעריש וויידענפעלד

הערת מרן החזו"א זצ"ל בכתב ידו בשולי המכתב

הנידון שלל הזדמן אף פעם אחת כשזדקיס את העירובין ביום ה' ועש"ק שימלאו שהלוא"ה כולם קיימות באופן שאי אפשר להתיר בשבת שלל נצדק על סמך שזדקו לפני שבת העבר², שהדבר צרור בלב שכבר אין מחילות העיר קיימות, וזה יותר מרוב תינוקות מטפחין³. ואין הדבר ידוע אימתי מתקלקל, ובכל פעם שמואלין מקולקל, הספק אם נתקלקל אחר השבת או קדם השבת, דהסיבות שמתקלקלות בהן, הן מלויות בכל יום, ותיקף אחר התיקון, זהו הנידון.

המכתב הנ"ל נדפס בסגנון אחר בדובב מישרים ח"ב סי' כ"ח ותוכן הדברים שוה, ע"ש. ונוסף שם בענין החשש שמא יתברר שנעשה איסור למפרע, לעיין בשו"ת חת"ס אה"ע סי' ה' שהביא בשם הר"י ומשלטי הגיבורים בב"ב פ' לא יחפור סוג' דניפול, ובסוף המכתב נוסף בזה"ל:

אחרי ששלחתי המכתב ראיתי בספר נזר ישראל סימן נ"ז אות ג' שהביא משו"ת הר הכרמל או"ח סי' י"ח שכתב שראוי שילכו בע"ש קודם הכנסת שבת לפקח על העירובין עיי"ש, הרי דגם הוא סובר דראוי סמוך להכנסת שבת לבקר העירובין ולראות שאינם מקולקלין.

מכתב זה נשלח להרה"ג רד"צ רוטשטיין

בנוגע אי ר' יוחנן דאמר בין העמודים נידון ככרמלית [שבת ז', א'] הוא דוקא לרצנן [דאמרי לדידי רה"ר לאו כרה"ר - שם ו', א'] או אפי' כר' אליעזר, אין בזה הכרעה ונראין הדברים דאף לר"א קאמר, שאין לנו לחדש פלוגתא במה שלל נאמר בגמ'. וכן מדאמר דר' יהודה דאמר אלטבא ולא בין עמודים, למ"ד בין עמודים כש"כ אלטבא, ומשמע דבין עמודים ואלטבא שוין ובאלטבא מודה ר"א. והא דאמרו בגמ' לא נלכא אלא לקרן זוית אין הכונה דוקא לפרט זה, אלא חד מתרי ותלתא נקט דיש עוד ענין כרמלית, ונקט מלתא דכו"ע מודים זו. ולא מלי למומר בין העמודים, שאין ראוי מצרייתא לבין העמודים, אלא מה ששמעינן מצרייתא הוא דיש עוד סוג נמלא שהוא כרמלית.

ואכפול שלו' הדו"ש
אי"ש

להעיר, לריך לחלק בין אלטבא לאסטונויות, וע"כ איירי שגבהן מג' ועד י', ולריך לחלק ביניהם לבין עמוד רחב ד' ואין גבהו י'.

• פשר חזון •

שנטמא זוהי חזקתו ולא מקילינן בספיקו, כמב' ברמב"ם הל' שאר אבות הטומאות פט"ז ה"ג, ועדיין צ"ע דבתה"ד הא מבואר להקל אפי' בנפל לפנינו, וצ"ע. וי"ל דהחזו"א ס"ל דרוב תינוקות מטפחין גרע מחזקה דהשתא חסר לפנינו, כיון שהריעותא היא על זמן הספק, והכל לפי הענין (ואף אי לא אמרינן רוב תינוקות מטפחין כשהנידון בדרבנן, הכא גרע טפי וכלשון החזו"א), ועי' בקריינא דאיגרתא ח"ב סי' צ"ו אות ו', שכרגיל כבר הוחזק שהעירוב מתקלקל, שהרי בכל שבוע הולך המשגיח של העירוב עם נו"כ וכו' ותמיד עושה תיקונים וא"כ כבר הוחזק שנתקלקל העירוב אם ע"י שקצים או ע"י קרוגות ומכוניות, ע"ש.

2. צ"ע, דמשמע דכל החסרון הוא בדבדקו לפני שבת העבר, אבל אם בדק ביום ה' ועש"ק שפיר דמי והרי כל הנידון הי' לבדוק ביום ה', וא"כ לא נחלק החזו"א ע"ז, וצ"ע. אמנם עי' באמונה ובטחון ד' י"ח שכ' שעל הרוב יש בזה מכשולים, ועי' בדינים והנהגות עירובין אות א'.

3. אם באמת הדבר ברור בלב שבשבת אין המחיצות קיימות, והוי כראינו שנפלו המחיצות, ודאי שאין לסמוך ע"ז, ואם מספק"ל לכאו' מב' בתה"ד שאפשר לטלטל ועי' סי' שצ"ד ס"א ובמ"ב ס"ק ב', ומה שהביא החזו"א מרוב תינוקות מטפחין, והוא בקידושין פ' א', כוונתו דבמקום שהדרך היא

מכתב זה הוא השלמה למכתבים שבספר שלום יהודה ונדפס מכת"י בחזו"א ע"ס המסכת כ"ב א'

תוד"ה חייבין, וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמלע הפילוש, יש לפרש צ' פירושים האחד, דאמלע הפילוש אינו נעשה רה"י ע"י צ' מחילות של החולות, אלא ע"י אורת הפתח שכנגד הפילוש, ואורת הפתח מתבטלת ע"י בקיעת רבים, וממילא אמלע הפילוש רה"ר ע"י הילוך הרבים, ואפשר לפרש דאמלע הפילוש רה"י ע"י צ' המחילות של החולות המקיפות את הפילוש, אך בקיעת הרבים כוחה יפה לבטל את הפילוש שאינו מוגן במחילות, ואין כוחה יפה לבטל את חולות ירושלים המוגנות בצ' מחילות, ואמנס למה שפי' תו' [ד"ה קשיא] דהא דאמרו בגמ' התם דאיכא צ' מחילות מעליה כו' ר"ל דסבר ר' יהודה צ' מחילות דאורייתא, ופי' מהרש"א דר"ל דרבים מבטלי מחילות אבל אם המחילות קיימות אין רבים מבטלין אויר בצקיעתן, וכיון דצ' מחילות של חולות ירושלים קיימות שהרי אין רבים בוקעים בהן אלא ביניהן, גם אויר שביניהן אינו מתבטל, ולפי"ז ע"כ ל"ל כפי' קמא, דאמלע הפילוש אינו נעשה רה"י ע"י חולות ירושלים שהן רה"י אלא ע"י אורת הפתח, וא"כ אף באין רבים בוקעין אין אמלע פילוש רה"י אם אין אורת הפתח בחולות, אע"ג דחולות עלמין רה"י מן התורה בלא אורת הפתח, ואמנס הדבר תימא אם כל חולות רה"י למה אין הפילוש רה"י כיון דהוא גזור מן העולם בסופו ע"י צ' מחילות זו כנגד זו שהתורה חשבתן לגדר מספיק.

ואמנס יש לנטות מדברי תו', ולפרש הא דאמרו [בגמ'] התם איכא צ' מחילות מעלייתא כו', היינו דצ' מחילות מעלייתא כוחן יפה להגן על אוירן שלא יתבטל, אבל אויר הפילוש שאין לו מחילות מתבטל, אבל גם זה לא יתכן אלא אם אפשר לרה"ר להיות באמלע העיר שדלתותיה נעולות וזו דעת רשב"א, אבל כמדומה דלא קי"ל כן.

ואף לדעת זו דוקא בצורה זו * שאין להפילוש עלמנו עומד מרובה אלא מוגן ע"י חולות היוולאות הימנו, אבל חזר שיש לה אורת הפתח מד' רוחות, או שיש לה פתחים מד' רוחות בלא אורת הפתח והן רחבות רק עשר [ואפי' יתר מעשר אם עומד מרובה] ורבים נכנסין בזה ויוולאין בזה [כזה] הרי זה רה"י לר' יהודה אף מקום הפילוש, דכיון דאמלעו יש לו לעלמו עומד מרובה של ג' מחילות ומודה ר' יהודה בג' מחילות מעלייתא דלא אתו רבים ומבטלי, לא גרע ג' מחילות לר' יהודה משם ד' מחילות לרבנן, והלא בפסי ציראות גם אמלע הפילוש נשאר רה"י אף שאין מוגן במחילות ממשיות אלא דיניות, וה"כ בעומד מרובה של ג' מחילות גם הפרון מוגן במחילות.

וצתו' ד"ה קשיא ג"כ פירשו בתירון בתרא דצ' מחילות מעלייתא אלימי לעמוד כנגד בקיעת רבים, ולא פירשו א"כ למה אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות כו', ויש לפרש לאמלע הפילוש ששם אין מחילות ונוח להתבטל ואמנס קשה הא דמבואר לקמן כ"צ צ' לר' יוחנן דוקא תל בארץ ישראל אינו מתבטל בצקיעת רבים דאיכא תרתי, של יחיד ולא ניחא תשמישתי, אבל בחו"ל מתבטל, ובשלמא לפי' קמא של התו' דטעם ר' יהודה בצ' מחילות מעלייתא משום דצ' מחילות דאורייתא, יש לפרש הא דר' יוחנן במעלות ומורדות שאין להם רק צ' מחילות, או שיש להן ד' מחילות וכולן נדרסות ומתבטלות, אבל לפי' בתרא דצ' מחילות מעלייתא אלימי ואין רבים מבטלין אותן קשה תל נמי, ועוד דלא יתכן כלל לפרש הא דר' יוחנן ירושלים אלמלא כו' במקום הפילוש, דלמה לא יהא אמלע הפילוש רה"י ע"י אורת הפתח שכנגדו בכל ד' רוחות כיון דאורת הפתח לא נתבטלה, אחרי שהיא מוגנה ע"י צ' מחילות מעלייתא, והחולות נשארות רה"י [אם לא כסברת הרשב"א וכמש"כ לעיל] וכן אין לפרש דמקום הפילוש אינו רה"י כלל משום דאורת הפתח מתבטל לענין שלא יגין על אמלע הפילוש, ולכן נראה דלפירוש בתרא ע"כ ר' יוחנן כר' יהודה דמתנ' אם היתה דרך הרבים כו' וכרבנן דצרייתא דיתר על כן דס"ל דשם ד' מחילות עדיפי מצ' מחילות מעלייתא, ואחרי דס"ל לר' יוחנן דלא מהני שם ד' מחילות ה"ה דלא מהני צ' מחילות מעלייתא ואפי' ג' מחילות מעלייתא, ואע"ג דלא ניחא להו לרבנותו בעלי תו' דרבי יוחנן מחמיר בג' מחילות דאורייתא כרבנן, ורבים מבטלים כרבי יהודה, מ"מ הכא כחד מלתא היא דלא מהני ג' מחילות מעלייתא לעמוד בפני בקיעת רבים, ואחרי שאין שום קושיא אם ר' יוחנן ס"ל חדא כר' יהודה וחדא כרבנן, אלא דלרוחא דמלתא פי' תוס' דאפשר ליישב ר' יוחנן כר' יהודה בכל, קל לנו לחלק בין הנושאים, וההיא דחזר דרבים נכנסין ויוולאין דאמר לקמן כ"צ צ' לר' יהודה רבים מבטלין כבר פי' תו' שם דאירי שאין צ' מחילות קיימי'.

מפתח ענינים לס' חזו"א - ענייני מחיצות

נערך ע"י חבר אברכים, ונסתייענו במפתח העניינים שנכתב ע"י הגרש"ב וולדנברג זלה"ה

הציונים מסי' א' עד סי' מ"ד הם לספר חזו"א עירובין [מלבד כשמצויין או"ח]

שאר הסימנים הם כנדפס בחזו"א או"ח

הציונים למכתבים הם להנדפס בספר שלום יהודה (תשס"ח)

גוד אחית	רשות היחיד
פי תקרה	מחיצות רה"י
עומד מרובה	מקום פטור וכרמלית
פרצה בקרן זווית	רה"ר
לחי וקורה ופסין	אתו רבים ומבטלי מחיצתא
פס ד"ט	מחיצה
חצר מבוי ופילוש	סילוק מחיצות
צורת הפתח	לבוד
קרפף שלא הוקף לדירה	גוד אסיק

רשות היחיד

שיעור גובה חלל רה"י [מלבד דין מחיצה י']

אם קרקע לרה"י מהני שתהיה ע"י עומ"ר ולבוד

חזי למינח מידי [לא אמרינן דיחשב כקרקע לרה"י רק כשיש בלא"ה קרקע אלא דלא ניחא תשמישתה]

עובי המחיצות אם מצטרף לשיעור ד"ט, ודין חורי רה"י בין המחיצות רה"י עולה עד לרקיע

— בעמוד

— כשהמחיצות באלכסון

— כשמפסיק תקרה

חורי רה"י [זיזין, ארובה, מרזב, בתוך י"ט לרה"ר, צנור, דווקא טפילות ע"י תשמיש, סל ונוף שע"ג אילן, ניחא תשמישתיה בפ"ע]

רה"י יורד עד לתהום (חללים בקרקע)

שיעור מקום בחורי רה"י

חורי רה"י חשיבי כמוקפים מחיצה [ודין שטח הפתוח לחורי רה"י]

תחילת הרשות ע"ג תל הוא במקום שיש מישור ד"ט

כתפו וידו של אדם (למעלה מי')

סי' ס"ב סקי"ג, סי' א' סקס"ז.

סי' ס"ב ס"ק י"ב י"ג, סי' ד' סקי"ג י"ד כ"ב, סי' ל"ט סקי"ח.

סי' ד' מסקי"ג, מכתבים כ"ו.

ע"י בדין ע"ג עובי המחיצה.

סי' ס"ב סקי"ג, גליו' סוכה פ"ד הי"א.

סי' ז' סק"ו.

סי' מ"ד, וע"י או"ח סי' י"ז סק"ב.

סי' ס"ב ס"ק ט' סוסקי"א סוסקי"ב י"ג סוסקכ"ט, סי' א' ס"ק ס"ב ס"ג סוסקס"ח [סי' ו' ד"ה אחר], סי' ט"ז לדף ל"ג ב', סי' ל"ב ס"ק י"ג כ"א כ"ב ל"ז ל"ט מ"ב, גליו' פי"ד ה"א וע"ש סוף ההלכה, סי' ל"ח סקי"ז, סי' ל"ט סקכ"ח, סי' מ' ס"ק ב' י"ז, פש"ח סי' ט' סק"ז ד"ה בשם.

סי' ס"ב סקי"ג.

גליו' שבת פי"ד ה"א.

סי' ל"ב ס"ק ל"ח ל"ט, סי' מ' ס"ק י' י"ז.

סי' א' סק"ע, (סי' ל"ט סקי"ח, סי' מ"ג סוסק"ג), סי' מ"ד סק"ט, סי' קי"א סק"ד, גליו' סוכה פ"ד הי"א.

סי' ס"ב ריש סקי"ג י"ט, סי' ל"ט ס"ק י"ט כ"ג, חזו"א שבת ו' א', ח' ב'.

מחיצות רה"י

שיעור היקף רה"י

דיומדין ענינים

שיעור פירצת דיומדין

ב' מחיצות לרבי יהודה (זה כנגד זה - ארכן יתר על רחבן)

ב' מחיצות לרבי יהודה, ולרבנן, (כגא"ם)

עומ"ר בב' מחיצות דרבי יהודה לד' תו'

ב' מחיצות ולחי (ארכן יתר על רחבן)

ד' מחיצות לטלטול

ג' מחיצות למחנין קדוש

היכן קצה וגבול רה"י של ג' מחיצות - בגא"ם - בחצי עיגול - במשושה - במשולש

קצה וגבול הרה"י בעומ"ר, בלחי, - כשהם באלכסון (כשאינם פירצה בקרן זווית)

רשות הפרוצה למקום גזור (רה"י כמחיצה)

מקום גזור מהני ליחשב כעומ"ר וכפס וכלחי

מקום הפתוח לרה"י של ב' מחיצות לד' תו'

אין אויר רה"י חשיב כמחיצה אלא מחיצות רה"י החיצונה גודרות

מקום הפתוח לחורי רה"י

מקום פטור וכרמלית

מקום פטור - סמוך לכרמלית, מוקף בכרמלית, הפרדת מקו"פ מכרמלית ע"י הפרש גובה, ע"י מחיצות, ע"י שרוחב החיבור ביניהם פחות מד"ט, ע"י פס ולחי למקו"פ

מקו"פ ברה"י

אין היתר לטלטל כשאינו רה"י מה"ת

טלטול מכרמלית לכרמלית

הוצאה מרשות לרשות דרך מקו"פ (החלפה)

כותל א' ארוך וא' קצר (הוי כרמלית כנגד הארוך)

סי' מ"ג סק"א, סי' מ"ד סק"א.

סי' מ"ד סק"י.

ע"י בדין פירצת י' בעומ"ר.

סי' מ"ג סק"ג.

(דו"ק סי' ו' סק"ב), סי' ח' ס"ק ו' י', סי' ט' סק"ט, סי' י' סק"טו, (סי' י"א סק"א).

סי' י' סק"ג, סי' מ"ג ס"ק ה', מכתבים סוף מ', [סוף מ"ב], [מ"ד ד"ה איני זוכר], מ"ו (וע"ש ד"ה זה).

סי' י"א סק"ג [ודו"ק ע"פ סי' מ"ג סק"ג].

ע"י בדין חצר.

או"ח סי' י"ז ריש סק"ט.

סי' ח' ס"ק ה' ו' י', סי' ט' סק"ט, סי' י' סק"טו, וע"י בדין כותל א' קצר וא' ארוך.

(סי' ג' סק"ו), סי' ח' ס"ק ג' ה' ט' י' י"ד, סי' ט' סק"ט, סי' י' סק"טו.

סי' א' ס"ק כ"ד ל"ו מ"ה, סי' י' סק"י, סי' מ"ג ס"ק ג"ח, [ע"י סי' ה' סק"ח ציור צ"ה ובמצויין שם לסי' א', סי' מ"ג ציור קס"ד קס"ה, דו"ק סי' ט"ו סק"א (וע"ש לענין סוכה), מכתבים (וע"ש מ"ו ד"ה דין, לענין חילוק דיורין וכלאים)].

סי' א' סקמ"ה, סי' ח' סק"ב.

ע"י בדין עומ"ר בב' מחיצות, ובד' ריטב"א ע"י סי' מ"ג סק"ג ומכתבים מ"ו.

מכתבים מ"ב סוד"ה הנני, [וע"ש בכל הענין, מ"ו ד"ה צורה].

ע"י בדין חורי רה"י.

סי' ט' מסק"ד, סי' ל"ב ס"ק י"ב י"ג כ"א כ"ב, [וע"י בדין בין הלחיין].

סי' ט' סק"ו, סי' ל"ט סקכ"ד.

[סי' ו' סק"ג, סי' ח' ס"ק ח' (י' י"ד), סי' ט' סק"ב], סי' י' סק"ד, סי' מ"ג ס"ק ב' י"ח, מכתבים כ"א, (וע"י גליו' פט"ו הט"ז).

סי' ב' סק"ח, סי' י"ג סק"ג, סי' מ"ד סק"ז, (סי' ל"ט סק"ח).

סי' ס"ב סק"ג ד"ה ט' א', סי' ל"ט סק"ז, סי' מ' סק"ה.

סי' ג' ס"ק (ו') ט"ו י"ז אות ד', סי' ח' ס"ק ח' ט' י' (י"ד, וע"י סי' י' סק"טו).

חזון

מפתח ענינים לס' חזון"א

איש

קפט

שטח דע"ד למעלה מי' בלא מחיצות

דף או רה"י באויר, דין החלל שתחתיו

סי' ל"ט סקכ"ח, סי' מ' ס"ק ז' ט"ז, סי' מ"ד ס"ק ג' ה'.

עי' בדין גוד אחית.

רה"ר

ס' רבוא

סי' כ"ב סקט"ו, סי' מ"ג סק"ז, (סי' מ"ד ס"ק א' י"ב י"ג, טהרות סי' ה' סקנ"ג).

רה"ר המתקצר

(סי' ס"ב סקי"ט ד"ה ה' א'), סי' י' סוסקי"ד, סי' מ"ג ס"ק ב' ח'.

רה"ר העוברת ע"ג בית ומערה

עי' בדין רה"י עולה לרקיע כשמפסיק תקרה.

ביטול רה"ר ע"י ארעי

סי' ס"ב סוס"ק י"א כ"ב [סקי"ג ד"ה בור סקי"ט ד"ה ה' א'], גליו' פי"ד ה"א, מכתבים ל"ג ל"ה, מכתב (מס' וזאת ליהודה) נדפס חזון"א ב"ב נ"ו ב'.

מקורה בכלים

סי' ס"ב סקכ"ב.

חורי רה"ר

סי' ל"ב סקי"ג, ועי' סי' ס"ב סק"ט.

צידי רה"ר וקרן זוית

סי' ג' סקט"ו, סי' מ"ג ס"ק ט' י', (סי' ל"א סק"ג במוסגר), גליו' פט"ז ה"ט"ז, שלום יהודה ריש סי' כ"ה, מכתבים ל"ה, (וע"ע בדין כותל א' ארוך וא' קצר).

אסקופה הסמוכה לרה"ר

עי' בדין פ"ת.

כלים ברה"ר, עמוד ט'

סי' ט"ז ד"ה ל"ג ב'.

אתו רבים ומבטלי מחיצתא

הבקיעה היא ע"י דריסה במקום המחיצה ודין פלטיא שבתוך העיר

סי' י"ד סוסק"ה, סי' מ"ג ס"ק א' ג', מכתבים, [וע"ש מכתב מ"ד].

בקיעת רבים בכרמלית

סי' י' ס"ק ח' ט', סי' מ"ג ס"ק ב' ו', סי' מ"ד סקי"ב.

היקף מחיצות גדול, העשויות בידי אדם - ובידי שמים, כשבוקעין עליהן - ובתוכן

חריץ ומדריגות חשיב עשויות בידי"א

סי' מ"ג סק"א, סי' מ"ד ס"ק ד' י"א.

סי' מ"ד סק"ד.

האם ג' מחיצות של עומ"ר מהני כשם ד' מחיצות

סי' י' סקי"י, סי' מ"ג סק"ה.

צוה"פ לא חשיב שם ד' מחיצות, [ודין הדלתות להרמב"ם הוא מדאו']

סי' י' ס"ק ג' ד' י', סי' מ"ד סקי"א.

דלתות ענינם לביטול בקיעה או לחיזוק כח מחיצה

סי' י"ד סק"ה ד"ה והנה, [סי' קי"ב סק"ג], גליו' פט"ז ה"ט"ז.

אתו רבים ומבטלי מחיצתא לרבנן

סי' י' ס"ק א'-י', סי' מ"ג ס"ק א'-ח', סי' מ"ד סקי"א, שלו' סי' כ"ה ובמכתבים, שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח'.

לרבי יהודה בעומ"ר

חזון"א עירובין כ"ב א' מכתב ממהדורה נוספת (נדפס כאן בנספחים), [ודו"ק במכתבים מ"ו, ובסי' מ"ג סק"ה].

ירושלים לא היה עומ"ר (משום שהמבואות היו מפולשות, או שהיה בפתחם צוה"פ, או שהיה פרצה בקרן זוית)

סי' י' ס"ק ג' ז' י', סי' מ"ג סק"ח, שלום יהודה סי' כ"ה ד"ה חומת.

פירצה ג"ט ורבים בוקעים בה הוי רה"ר ומבטלי מחיצתא

סי' מ"ג סק"ב.

אין מחיצה קיימת במקומה ובטילה כלפי שטח הרחוק

סי' מ"ג סק"ג, מכתבים ל"ח סוף מ"ב מ"ד מ"ו.

מחיצה

ענין המחיצות למנוע דריסה ולייחד המקום

סי' ג' ס"ק ה' (ח'), סי' ו' סקב"ה, סי' י' סקי"ב, סי' מ"ד ס"ק ד' ח'.

מחיצה ארעי, רה"י ארעי

סי' ל"ב סקמ"ב, גליו' פי"ד ה"א, (כלאים סי' ו' סק"ו).

מחיצה שהרוח יכולה להנידה [ומה הדין במקום שאין רוח]

דלת העשויה לפתוח ולסגור

סי' ב' ריש סקי"ג, סי' ג' סקב"א, סי' י"ד, סי' ט"ו סק"ט, סי' קי"ב סק"ג, יו"ד קע"ב סק"ב ד"ה ובטור, גליו' פט"ז הט"ז.

– [כשפתוחה ואין צו"פ במקומה]

– כשסגורה [לנתק על ידה שטח מרה"י]

סי' ב' ס"ק ח' (י) י"ב י"ג [אות ב' ט"ז, סי' י"ד סק"ג.

הפסק כרמלית בין המחיצה לרשות

(סי' א' סק"ע), סי' ג' סק"ו י"ז, סי' ח' סקי"ד.

מחיצה שהשטח הסמוך לה הוא חורי רה"י ולא גוף הרה"י

סי' א' ס"ק (ס"ב) ס"ה ס"ו.

מחיצה לפחות מד'

[סי' ב' ט' מסק"ד, סי' י' סקי"י, סי' מ"ד סקי"ג, ועי' בדין חריץ.

מחיצה שהשטח שלפניה מדרון עולה ואין לפניה שטח ד"ט שהמחיצה

גודרתם ב'

סי' א' סקנ"ז.

ביטול מחיצה ע"י צרורות ועפר וסולם מצדי המחיצה

סי' ל"ב, סי' ל"ג.

בור ומחיצה מכוסה מים ופירות

סי' מ', סי' קי"ג.

שיעור מחיצה לכלאים וכיו"ב, ג' או ד' טפחים

סי' י"ג סק"ג, כלאים סי' ו' סק"ו ז'.

חילוק בין מחיצות שבת לכלאים

סי' ו' סקי"ד, ועי' כלאים סי' י"א סק"ח (נדפס כאן סו"ס ו').

מחיצת שתי מד' רוחות

סי' י"א סקי"ד.

מחיצת שתי בעומ"ר, בלבוד ועומ"ר, לבוד שאין ניכר האויר שבין

הלבוד

סי' י"ג ס"ק ג' ד'.

מחיצת שתי וקנה א' ערב

סי' י"ג סק"ד.

מחיצת שתי לרבים ביישוב

סי' י"ג סק"ד.

תל המתלקט (עניינו - שיעור מדרון שנחשב כמחיצה זקופה)

סי' א' סק"ע, (סי' מ"ד סק"ט, סוף סי' ט'),

מדידתו

כלאים סי' י"ב סקב"ג, פש"ח סוף סי' ט'.

מחיצה אלכסונית במתלקט י' מתוך ה' ותחתיו חלל י' (צריף)

סי' א' סק"ע, [סי' ז' סוסקי"א], סי' מ"ד סק"ט.

שיעור מתלקט י' מתוך ד' לענין חילוק מחיצה ליחשב כב' מחיצות

סי' ט' סק"ט.

שטח מישורי ג' או ד' טפחים מבטל את צירוף חלקי המחיצה מליחשב

כמחיצה א' (תל ע"ג תל, מדריגות, - צירופם ליחשב כמחיצה א')

סי' א' ס"ק ס"ב ע', סי' ל"ב סקב"ט ל"ו, סי' ל"ג סק"ה, סי' קי"א סק"ד, (מכתבים ל"ג), גליו' פי"ד

ה"ט, (עי' כלאים סי' ו' סוסק"א ד"ה היכ').

צירוף ב' חלקי תל וכן מדריגות אינו ענין לשיעור תל המתלקט

סי' א' סק"ע, סי' קי"א סק"ד.

מדורג לצד פנים [ארובה]

סי' א' ס"ק ס"ב ע'.

צירוף חלקי מחיצות בשטח מקורה

סי' א' סוסקס"ב וס"ק ס"ט ע'.

מדריגות סמוכות זל"ז בפחות מג"ט נחשב כמחיצה א' באלכסון

סי' י"א סקט"ז.

צירוף מחיצות ומחיצה באלכסון לענין סוכה

סי' א' ס"ק ס"ב [סי' ה'] סי' ו', סי' י"א סקט"ז, סי' קמ"ד סוסק"א.

מדרון חריץ דינו כאויר הקרקע שלמטה

סי' א' סק"ע, סי' מ"ד סק"ט.

לאחרים עושה מחיצה וכו'

(סי' ד' סוסקב"ג), סי' ל"ב סקב"א, גליו' פי"ד ה"א.

חזון

מפתח ענינים לס' חזון"א

איש

קצא

דין השטח שע"ג המחיצה (בהיא דק"ו לאחרים עושה מחיצה, בגוונא שעובי המחיצות משלים לשיעור ד"ט, בגידוד ומחיצה)

סי' ס"ב סקי"ג, סי' ד' ס"ק כ"ג, סי' ל"ב סקב"א
כ"ט ל"ו, סי' מ"א סק"ד.

דין חורי רה"י בשטח שבין המחיצות [בור וחוליתו]

סי' ס"ב ס"ק י"ב י"ג, (סי' א' סק"ע) סי' ד' ס"ק
כ"ג-כ"ג, גליו' פי"ד ה"א.

סי' מ"ג סק"ב (ועי' ס"ק ג' ד'), סי' מ"ד סקי"ג.

דריסה ע"ג מדריגות אינה מבטלת שם מחיצה

המשך גידור מחיצות אלכסוניות נמדד כפי מעלה ומטה של עולם

– בגוד אחית

סי' ד' סקב"א.

– בעומ"ר בערב, בצוה"פ, ברה"י עולה עד לרקיע (גוד אסיק)

סי' ז' ס"ק ו' י"א.

סילוק מחיצות

ע"י כתלי קטנה הנכנסים לגדולה [השוה גיפופיה]

סי' א' סקמ"ה דין ז' (וע"ש ציור נ"ט ס'), סי' ג'
סקב"ד, סי' מ"ד ס"ק ה' י"ג, סי' קי"א סק"ג.

שיעור כתלים הנכנסים

סילוק מחיצת לחי, עומ"ר,

דו"ק סי' א' סקב"ג, ועי' סי' ג' ס"ק (ה') י"ב.

– ע"י צוה"פ

סי' א' סקמ"ז, סי' ג' סקב"ד, סי' ו' סקב"ב, סי' מ"ג
סק"ח.

– ע"י עומ"ר

סי' א' ס"ק (ה') מ"ה, סי' ג' סקב"ד, סי' ו' סקב"ב.

חריץ [גוד אסיק] האם מסלק מחיצות שבמישור שמעליו

סי' ל"ט ס"ק א-ה, סי' קי"א ס"ק א-ג.

לבוד

בגדרי לבוד

סי' נ"ב סק"ח, סי' ס"ב סקי"א (י"ז), סי' ג' סק"ו,
סי' י"ב סק"ה, גליו' סוכה פ"ה הי"ט.

בארעי

סי' ס"ב ס"ק י"א כ"ד, סי' מ"א סק"ט, חזון"א שבת
ח' א' ד"ה אע"ג.

בקצוות חלון [מרובע ומשולש]

סי' י"א סקי"ד, סי' י"ג סק"ה.

לבוד ללבוד

סי' י"ג סק"ה ז' (ולא דמי ל-סי' ד' סקי"ד), ועי' סי'
י"א סקי"ד.

לחלל צוה"פ

דו"ק סי' ו' סקב"א.

חילוק בין מחיצה לכלים תוך ג"ט לקרקע

סי' ס"ב סקי"א.

לבוד בדבר המפסיק

דו"ק סי' כ"ד סק"ז [שבא לחלוק על החכ"צ].

לבוד אינו כסתום ליחשב אוהל אלא כשיש בו עומ"ר

סי' נ"ב ס"ק ח-י', [עוד גווני לבוד שיש בו גם
עומ"ר עי' סי' ד' סקי"ד, סי' י"א סקי"ג, סי' י"ג
סק"ד, גם לענין סוכה].

תרי הלכות

סי' י"ג סק"ז, גליו' סוכה פ"ה סוף הכ"א.

חבוט

סי' י"ב, סי' י"ג סק"ד, אהלות סי' ח' סק"ג, סי' י"ד
סקי"א.

גוד אסיק

ביאור ענין גוד אסיק

סי' מ"ד סק"ד, סי' קי"א סק"ה מכתב אות א', גליו'
סוכה פ"ד הי"א, פ"ה הכ"א.

אם צריך בעמוד לדין גוד אסיק [ודין רה"י עולה עד לרקיע הוא ענין

סי' ד' סקב"ג, (ועי' סי' מ"ד סק"ד), גליו' סוכה פ"ד
הי"א ד"ה ענין וד"ה בלא, פ"ה הכ"א ד"ה לא מצינו.

אחר]

מהני ליחשב עומ"ר, פס ולחי

סי' א' ס"ק ס', סי' ל"ב סקמ"ג, סי' ל"ט סק"א, סי' מ' סקי"א, סי' מ"ג סקט"ז.

כשיש תקרה או גשר הבולט מעליו לא אמרינן גוד אסיק

(סי' א' ס"ק ס'), סי' מ' מסק"ו, סי' מ"ד, גליו' פי"ד ה"ט.

שיעור הבליטה

סי' מ' סק"ו.

גוד אסיק ע"י פ"ת

סי' ד' מסק"י.

במחיצה באלכסון

סי' ז' סק"ו, (מ"ד סק"ט), גליו' סוכה פ"ד סוף הי"א.

עמוד גבוה י' ורחב ד' צר מלמטה ורחב מלמעלה האם האלכסון חשיב כגג הבולט

דו"ק סי' ז' סק"ו, ועי' סי' מ' סק"ו.

סי' ס"ב ס"ק י"ב י"ג, סי' מ"ד סקי"ג, מכתבים ל"ג, גליו' פי"ד ה"ט.

חריץ שאין בתוכו דע"ד

סי' ק"נ סק"ה, גליו' פ"ד הי"א ד"ה ענין, פ"ה הכ"א ד"ה לא מצינו.

בסוכה

גוד אחית

הוי מחיצה רק כלפי השטח שלמעלה

סי' ד' מסק"י, סי' ט"ו סקי"א, סי' מ"ד סק"ח, מכתבים כ"ב כ"ד כ"ו.

ביאור הא דלא סגי במה שמובדל י' מהקרקע והצורך בסברת גוד אחית

סי' ד' ס"ק י' י"א, סי' מ"ד סוסק"ח, מכתבים כ"ד כ"ו.

בארעי

סי' ס"ב סקי"א.

מחיצה תלויה [היינו שאין מחיצה סמוך לקרקע ואף כשאין בקיעת גדיים, (ושצריך רוב מחיצה בי' טפחים התחתונים הסמוכים לקרקע)]

סי' ד' מסקי"א, סי' י"ג סק"ב (פסול דאו'), סי' ט"ו סקי"א, סי' קי"ב סק"ו, מכתבים כ"ד-ל"ה.

בקיעת גדיים [היינו שאין מחיצה בג"ט התחתונים]

סי' ד' סק"י, סי' י"ג ס"ק א' קטע א' סק"ב.

גווי שאין מחיצה בג"ט התחתונים ואין בקיעת גדיים ואינה מחיצה תלויה כיון שיש רוב מחיצה בי"ט התחתונים

סי' ד' סקי"ד, סי' י"ג סק"ה, מכתבים ל"ג.

אין בקיעת גדיים במחיצה באלכסון או במחיצת מדריגות אף שעוברים תחת המחיצה וגם אינה מחיצה תלויה

סי' ד' ס"ק כ' כ"א כ"ג, סי' י"א סקט"ז, מכתבים כ"ד כ"ו.

בקיעת גדיים כגג הבולט טפח או חצי טפח

סי' מ' סק"ו.

בקיעת גדיים תחת לחי

סי' ט"ו סקי"א, סי' ז' סק"ו, סי' קי"א סק"ב.

חלון שתחילתו בג"ט התחתונים

סי' י"א סקט"ז, סי' י"ג סק"ה.

ביציאתא דמישן

סי' ד', סי' ז' סק"ו, סי' ח' סק"ה, סי' י"א סקט"ו, סי' ל"ט סקכ"ט, מכתבים.

מחיצה תלויה שהתירו ע"ג מים

סי' ל"ט.

דף הבולט על גבי עמוד י' כשיש לו מחיצות - למעלה, למטה, או שעביו י' טפחים

סי' ד' סק"י י"ג י"ד, ודו"ק סי' קי"א סק"ד, מכתבים.

פי תקרה

פי תקרה

(סי' ו' סקכ"ג), סי' ט"ו סקי"א, (סי' ל"ט ס"ק י"ג-י"ג, סי' ק"ד ס"ק ו' ז' י' ט"ו), סי' מ"ג מסקי"א.

ברשות מפולשת (מדאו')

סי' מ"ג סקי"ח.

לענין סוכה

סוף סי' מ"ג.

הא דלא אמרינן מב' או ג' רוחות היינו שאין מחיצה באותו רוח מלבד הפ"ת

סי' ט"ו סק"א באה"ד, סי' מ"ג מסקי"ב.

תקרה פחותה מד"ט

תקרה העשויה בכ' גבהים

פה החיצון עגול - אלכסון - פגימות בפיה, האם צריך תקרה בריאה

תקרה עבה ביותר

פי תקרה חשיב כמחיצה רק כשהתקרה בתוך השטח המוקף

פ"ת באיסקופת הבית

חילוק פ"ת מגוד אחית

סי' מ' ס"ק ז' י'.

ע"י סי' י"א סק"ד, אהלות סי' י"ד סקי"א.

סי' ג' סקב"ד, סי' ד' סק"י, סי' מ"ג סקט"ז.

סי' ל"ט סקי"ג.

סי' ט"ו סק"א, סי' מ"ג סקט"ז.

סי' ב' ס"ק ט"ו ט"ז, סי' ג' סקב"א.

סי' ד' סוסק"י, סי' ל"ט סקי"ג, (סי' מ"ד סק"ח).

עומד מרובה

הגדרת דין עומ"ר

פרצה הנגדרת בעומ"ר אם חשיבה סתומה

— לענין לגדור כעומד

— ליחשב כסתום לגבי אתי אורא

— לענין דיחשב כל העומד כמצד א'

עומ"ר דנין אף דאין צורתו נכרת כעשויה לגדור באופן זה

אין דנין עומ"ר שמחוץ לרשות אלא בעינן עומד המתיר כנגדו

עומד המרוחק מן הפרצה

דין [ומקום] הקנה המשמש כסוף לעומ"ר בערב, ולעומ"ר בשתי, (שיהא בתוך י"ט, עמידתו מול העומ"ר, תקרה, אתי אורא, מחיצת רוח אחרת)

פ"ת לשמש כקנה לעומ"ר

חלל צוה"פ לשמש כקנה לעומ"ר

צוה"פ אי חשיב כעומד

עומ"ר ע"י פי תקרה, גוד אסיק

עומ"ר מב' צדדי הפרצה

פרוץ כעומד מב' צדדים

האם דנין כל רוח בפ"ע או עומ"ר בכל ההיקף

עומ"ר בערב נחשב כמחיצה שלימה לסתום פרצה בשתי

אתי אורא כשכל א' מהפרצות שוה לעומד

אתי אורא מדאו'

סי' ו' סקב"ב, ודו"ק סי' א' סקמ"ה דין י"ח וכ"א, וע"י סי' ד' ריש סק"ד, סי' ו' סקי"ד, סי' ט"ו סקי"א, סי' מ"ג סק"ה, ודו"ק בנדון מה חשיב סוף לעומ"ר, שלום יהודה סי' כ"ה ד"ה דעת הכותב.

סי' ד' סק"ג, כלאים סי"א סק"ח (נדפס כאן סו"ס ו') [והציון לאור"ח צ"ע וע"י סי' ד' סק"ז דין ז'], ואינו ענין ל-סי' ה' ס"ק ז'-ח'.

סי' ד' סק"ח.

סי' ד' סק"ד סק"ו.

ע"י סי' ג' סקב"ד (ע"ש ציור צ'), סי' א' סקמ"ה ציור נ"ט ס'.

סי' א' סקמ"ה דין י"ח כ"א, (סי' כ"ד סקי"א). סי' מ"ג סק"ה ודו"ק ציור קס"ב שרחוב א' אינו מקוטע. סי' ד' ס"ק ד' [ו' ד' ח' י"ח].

סי' ד' סקי"ד, סי' ח' סק"א י"א, [וע"י סי' קי"א סק"ד שגם גוד אסיק ברוח א' מהני להיות כקנה של עומ"ר ברוח ב'].
דו"ק סי' מ"ג ציור קס"ד [קס"ה].

דו"ק סי' ו' סקב"א, (וצ"ב כוונתו סוסקב"ב), פש"ח שם מפ"י השמועה.

סי' ה' סקי"ב, סי' ו' סקי"ד, סי' קי"א סק"ה מכתב אות א'.

ע"י בדין פ"ת, גו"א.

אור"ח סי' ב' סק"ט, (וע"י סי' נ"ב סק"ח), סי' א' סקמ"ה דין ו' י"ג י"ז, סי' ה' סק"ח, סי' י' סוסק"י, (סי' י"ג סוס"ק א' ה').

סי' ד' סק"ז דין ז'.

סי' ו' סק"ז, סי' י"א ס"ק ג' ד' ה', (ודו"ק סי' מ"ג סוסק"ג, מכתבים מ"ו ד"ה צורה, וע"י סי' ו' סקי"ב, שלו"י סי' כ"ה ד"ה אם נאמרה).

סי' י"ג סק"ה.

סי' ד' סק"א, סי' י"ג סק"א קטע ה'.

סי' קי"ב סק"ה, מכתבים י"ט.

אור שחוך לרשות	סי' ד' סק"ט, סי' ה', סי' ח' סק"ב, סי' י' סק"ב, מכתבים.
אתי אורא בכלאים	כלאים סי' י"א סק"ח (נדפס כאן סו"ס ו') ד"ה ויש לעי' (ודו"ק שם בהגוונא שבד"ה ר"מ פ"ז).
אתי אורא בלחי	סי' ה' סק"י.
עומ"ר מצד א' אם מציל את העומד הקטן שבין האורין	סי' ד' סק"א, [סי' מ"ג סק"ח], מכתבים.
קביעת סוף הרשות שע"ז יחשב ההמשך כאורא דעלמא, ע"י לחי	סי' ה' סק"ט, [ע"י אור"ח סי' ב' סק"ט], מכתבים.
ופס - [קורה] - פרוכ"ע - עומ"ר - ג' מחיצות	סי' ד' סק"א, מכתבים ט"ו.
עומד שבטל באור מצטרף ליחשב כפרוך לענין אתי אורא, פירצת	סי' ה' סק"ט, [ע"י אור"ח סי' ב' סק"ט], מכתבים.
י' אמות, פרומ"ר	סי' ד' סק"א, מכתבים ט"ו.
שיעור הכתפים בציצית שלא יתבטלו	אור"ח סי' ב' סק"ט, (קוב"א ח"א אג' י').
פירצת י' אמות דרבנן	(סי' י' סק"י), סי' מ"ג ס"ק ה' ח' (י"ח), סי' ק"ב, שלו"י סי' כ"ה, [ועי' בס' זכר דבר שצ"י לחזו"א כלאים סי' ו' סוסק"א ד"ה נכון].
בפרצות יתר מ' האם צוה"פ מקשר ומחזיר את כח העומ"ר	שלום יהודה סי' כ"ה מכתב ד"ה דעת וד"ה ס' בית אפרים וד"ה יפה.
פ"ת יותר מ' לקשר העומ"ר	סי' מ"ג סק"ב.
שיעור פירצת דיומדין מדאו'	[סי' י' סק"י], סי' ק"ב סק"ה, שלו"י סי' כ"ה ד"ה דברי רש"י וד"ה כמדומה.
פירצת י' אמות לחילוק דיומדין דינו כנפרץ במלואו אף לקולא	סי' ל"ח סק"ב, סי' מ"ב סק"ב.
עומ"ר בערב	סי' ד' מסק"י, סי' ק"ב סק"ו, מכתבים.
בתל, במחיצה באלכסון	סי' ז' סוסק"ו, ודו"ק סי' ק"א סק"ד.
עומ"ר בקרקע הרשות	עי' בגדרי רה"י.
עומ"ר בערב צריך שיהא בתוך י"ט, גם הקנה המשמש כסוף לעומ"ר	סי' ד' סק"ז, ועי' לעיל בגדר מחיצה תלויה.
חלון בכותל	סי' י"ג סק"ה.
עומ"ר בערב ע"י צוה"פ	דו"ק סי' ז' סק"ו.
עומד כפרוך בערב	סי' ד' סק"ט ט"ז י"ז, סי' י"ג סק"ג, [וע"ש סק"ה ד"ה חלון].
תקרה לבטל אתי אורא בערב	סי' ד' ס"ק ט"ז י"ט.
אתי אורא במחיצה תלויה שהתירו במים	סי' ד' סק"ט.
פירצה באמצע הרוח וב' העומדים אינם זכנ"ז [פרצה בקרן זוית]	סי' א' סוסקמ"ה, סי' ח' ס"ק ג' י"ד.

פרצה בקרן זוית

אם פסול מדאו'	סי' ח' סק"א, שלו"י סי' כ"ה ד"ה בפרצת (וד"ה חומת).
פיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי (ביאורו)	סי' ח' סק"א ועי' ס"ק ג' י' י"ד גונוי דעבדי אינשי, ועי' בשלום יהודה דלהלן בטעם דין פירצה בעיגול.
בפחות מד"ט, וכן אילו עבדי אינשי - גודר באלכסון ולא במרובע	סי' ח' סק"א, שלו"י סי' כ"ה ד"ה בפרצת.
בעניני פבק"ז	סי' ג' סוסק"ו, סי' ח', עי' סי' י"ד סק"ה, סי' ק"א סק"ד, ויו"ד סי' קע"ב ריש סק"ב, [עי' סי' כ"ד סוסקל"ד, סי' ל"ב סקמ"א, סי' ט' סק"ח].
גדר [או חריץ] שבקרן זוית נעשית נמוכה פחות מ"ט הוי פרצה בקר"ז	סי' א' סקנ"ח, סי' ק"א סק"ג.
קרן זוית היינו שהפרצה אוכלת מב' רוחות	סי' ח' ס"ק א' י"א דו"ק היטב.
כשהפרצה יותר מכל הרוח	סי' ח' ס"ק ג' י' (ודו"ק סק"ו).

פירצה - במחיצה בעיגול

סי' קי"א סק"ד, שלום יהודה סי' כ"ה ד"ה בפרצת וד"ה חומת, (עומ"ר בעיגול כלפי חוץ, עי' סי' א' ס"ק ה' ו' ושם יש גם חסרון היכר דרבנן ע"ש סקי"ט).

— פירצה במשולש ובמתומן

סי' ח' סק"ה, סי' ט' סק"ט.

פירצה הנראית כק"ן זוית לפי צורת השטח אך יש עומ"ר באותו הרוח

סי' ח' סק"ד (ציור קכ"ז).

לחי וקורה ופסין

האם מהני לחי מן התורה

סי' י' ס"ק י"א י"ב.
(סי' ב' סק"ג, סי' ג' ס"ק ה' ט"ז), סי' ו' סקי"ד, ועי' בדין לחי הסמוך לכותל.

ענין לחי הוא ע"י עריבן לרש"י ולתו'

עי' במקומם.

לחי ע"י פ"ת, ע"י גוד אסיק, ע"י שפתוח לרה"י

סי' י' סקי"ב.

סמוך לכותל מדאורייתא

סי' א' ס"ק נ"ז ס"ו, [סי' ב' סק"ג, סי' ג' ס"ק ו' י"ג י"ז דין א'], סי' ה' ס"ק י"ב, סי' ו' סקי"ד, סי' י' סקי"ג.

פס ולחי סמוך לכותל

סמוך לכותל ע"י עומ"ר

[סי' ג' סק"ו], סי' ה' ס"ק י' י"א, סי' י' סקי"ג.
סי' ב' סק"ד ז', סי' ג' ס"ק (ג) י"ד ט"ז סוסקי"ז כ"א, סי' ו' סקט"ו ט"ז (ובגליון) ועי' סקכ"ג, סי' ח' סקי"ד, סי' ט' סק"ב.

עיקר כח המחיצה [לסתום הפרצה] בחוד הפנימי או החיצון

סי' ב' סקי"ג, סי' ג' סקי"ז.

— בנראה מבחוץ

סי' ב' ס"ק ה' ז'.

חוד הפנימי וחוד החיצון - בפסין, בעומ"ר

סי' ב' סקי"ג אות ה' וסקי"ד.

שיעור ד"ט דרה"י נמדד מחוד הפנימי ולפנים

סי' ה' סקי"י.

לחי שאינו ממעט מחלל י' של רוחב הפתח

עי' בדין סילוק מחיצות.

חריץ בין ב' פסין

סי' ח' סקי"י, סי' י' סקי"ב, גליו' פט"ז הט"ז.

נראה מבחוץ מדאור'

כלאים סי' י"א סק"ח.

נראה מבחוץ בכלאים

סי' ג' ס"ק א'-ד' י"ג [סי' ג' סק"ה, סי' ו' סקי"ז].

נראה מבחוץ לשיטת רש"י (היכר)

סי' ב' (סק"ה) סקי"ג אות ה', סי' ג' ס"ק ו' ז' י"א י"ב י"ד (וע"ש לפירש"י ועי' סוסקי"ז) כ"ג, (דו"ק סי' ה' סקי"א), סי' ו' סקט"ז.

לשיטת תו' [לא גוף הלחי ולא גוף הכותל אלא מכח שניהם שהגימום הוא הלחי]

סי' ב' ס"ק ב' ג' ד' י"ג, סי' ה' סקי"א.

היכר לחי ע"י גבוה ונמוך

סי' ט"ו סקי"א.

גבוה מן הקרקע ג"ט

סי' ב' סק"ה סקי"ג אות ה', סי' ג' ס"ק י"ד י"ח, סי' י"ג סק"א קטע א'.

נראה מבפנים שכנוס מעט מקצה הכותל הוי גם נראה מבחוץ

סי' ג' סוס"ק ה' י"ב.

שיעור כתלים הנכנסים לביטול דין לחי הנראה מבחוץ

סי' י"ב, סי' י"ג סק"ה, גליו' סוכה פ"ה הכ"א.

קורה - ב' קורות המתאימות - לבוד בקורה

סי' י"ב סק"ו, חזו"א עירובין דף י"ד (מכתבים לר' גדלי' - נדפס בפש"ח סו"ס י"ב), ועי' סי' א' ס"ק נ"ז, סי' ד' סי' ז'.

קורה שנתמעט חלל שתחתיה או שכנגדה לפחות מ"ט

סי' א' ס"ק נ"ז ס"ה ס"ו ס"ח, סי' י"ב.

קורה למטה מ'

סי' ב' סקי"ג, סי' ג' סקי"ז, סי' ט' סק"ב.

בקורה. רק חוד החיצון סותם

טעם דין קורה ע"ג כתלי מבו' ו'למ"ד תחת הקורה אסור האם נחשב ע"ג כתלי מבו']

סי' ג' סקי"ז.

פרוץ במלואו וחסרון מחיצות הוא ענין א'

סי' ל"ט סק"ו, סי' מ"ד סק"ז, מכתבים א'.

פס ד"ט

פס ד' אמות בחצר

סי' א' ס"ק ג' י"ג כ"א, סי' ג' ס"ק ח' י"ח, סי' ו'
ס"ק ט"ו כ"ה, סי' י' סק"ג, סי' כ"ב סק"א [סי' כ"ד
ס"ק י"א ט"ו במוסגר], סי' י"ג א' קטע ד'.

פס ד"ט נ' מבחוץ, נמדד ברחבו של הלחי אך לא בארכו (עביו) של
הלחי

סי' ג' ס"ק ד'-ז', (ודו"ק אם זה לפירש"י או אף לפי
תו' ודו"ק סי' ו' סק"ז).

פס ד"א לחילוק דירוי

סי' ג' ס"ק ח'-ט'.

לחי ד"א לרוחב המבוי

סי' ג' ס"ק ז' ח' י"ג.

פס ד' אמות בחצר בנראה מבחוץ

סי' ג' ס"ק ח' ט' י' י"ח, סי' כ"ד סק"א.

בלחי הנראה מבחוץ פוסל משך ד"א גם באורך הלחי

סי' ג' ריש סק"ח ובסופו וסק"א, וצל"ע בסי' כ"ד
סק"א.

סמכו בפס ובלחי ובצוה"פ

סי' א' ס"ק י"ג מ"ח, סי' ו' סקכ"ה, סי' י' סוסק"ג,
סי' י"ג ס"ק א' קטע א' ד', גליו' פט"ז הט"ז.

עשיה לשם מחיצה

סי' י"ג סק"א קטע ג', סי' ק"א סק"ה.

פסין מכוונים זכנ"ז במדידה

סי' ח' סק"ד.

כתלים צפון ודרום באלכסון ליחשב כפסין וכעומ"ר לרוח מזרח

[סי' ח' סק"ה סק"ד], סי' ט' סק"ט, סי' ל"ט סקכ"ב,
[ודו"ק סי' א' סק"ו, סי' ג' סוסק"ו].

חילוק פתח כ' ע"י פס ד' אמות בחצר

סי' ד' סק"א, סי' ה' סק"ב, [וס"ק ה'-ח'], ועי' סי'
א' סוסק"ג.

כשהפס ד"א הוא צוה"פ או עומ"ר

סי' ה' סק"ב.

ב' לחיין בב' פתחים בראש המבוי

סי' ה' סק"י.

חריץ כפס

עי' בדין גוד אסיק.

פ"ת כפס

סי' ט"ו סק"א, סי' מ"ג סק"ז.

חצר מבוי ופילוש

דין חצר ומבוי מן התורה

סי' י' סק"ב, (סי' א' סק"ד).

פס ולחי ברוחות הצדדיים של מבוי

סי' א' ס"ק ג' ד' ה' כ"א נ"ג, (סי' ח' סוסק"ג).

מקום שדינו כמבוי ומ"מ פסול בו לחי גם פס לא מהני

סי' א' ס"ק נ"ה נ"ו נ"ט ע"ד.

להעמיד תיקוני מבוי בחורי מבוי

סי' א' ס"ק נ"ז ס"ה ס"ו ס"ח.

תקוני מבוי ע"ג תל

סי' א' ס"ק נ"ז נ"ח.

פי תקרה לפילוש ולפירצות מבוי

סי' ה' סק"ב, סי' כ"ד סק"ד.

חצרות שלנו לענין תנאי דבתים וחצרות הקובעים שם מבוי ללחי
ולפילוש,

סי' א' סק"ז נ"ב ס', (סי' ו' סקכ"ד), סי' כ"ו ס"ק
כ"ג מ"ב, (סי' ק"י סק"ט), יו"ד סי' קס"ח סק"ו
(חצרות ורחובות שלנו למילי אחרוני עי' סי' כ"ה
סק"ז, סי' מ"ג סק"ז).

כל שאינו בתנאי מבוי הוי חצר

סי' א' ס"ק ט"ו (ט"ז) נ"ב, סי' כ"ו סקכ"ג.

גדרי בתים וחצירות

סי' א' ס"ק ט' ט"ו ט"ז י"ז ל"ב מ"ו-נ"ב נ"ז סי' ז'
סי' ח', סי' ה' ס"ק ג' ד', [סי' ו' סוסקכ"ג, סי' ח'
סק"ז], סי' ט' סק"ח, סי' כ"ב סק"ז, סי' כ"ו סקמ"ב.

גדר בית וחצר לענין דירוי האוסרין [פיתא ולינה]

(סי' י"ח סקכ"ד) סי' כ"ה סק"ח, סי' כ"ו ס"ק מ'
מ"א, סי' כ"ז סק"א, סי' ל"ב סק"ה, סי' מ' סק"ז.

חזון

מפתח ענינים לס' חזו"א

איש

קצו

גדר חצר ומבוי לשיתופי מבואות

חצר לתחומין

למזווה

חדר כניסה הוא: בית לענין שם מבוי, חצר לענין דיוורין, ומבוי לענין שיתוף

גדר ארכו יתר על רחבו

מבוי שנפרץ לחצר והחצר נפרצה לכרמלית לא מהני עומ"ר [ונמהני צוה"פ בין בצד המבוי ובין בחצר]

מה הן המחיצות להפריד בין מבוי לחצר

מבוי שנפרץ לחצר ביותר מי'

לחיין מב' רוחות בחצר (ב' מחיצות פרומ"ר-ובתו' צ"ד)

בקעי רבים בחצר

חצר שמועיל בה לחי [וחצר שנפרצה למבוי]

חצר שאין בארכה או ברחבה ד"ט

לחלק חצר ע"י ב' לחיין

מבוי שגדור בב' רוחותיו בעומ"ר ובקעי בהן רבים

לחלק חצר לג' חלקים ע"י לחיין

לחלק מקום לפחות מד' אמות ע"י לחיין

חצר א"צ שיהא בה ד' אמות

שיעור ד"א שייך גם בחצר

פרצה מצדו כלפי ראשו בחצר

ענין פרצה מצדו כלפי ראשו

גדר שבקי פיתחא רבא

כל פחות מי"ט חשיב כגידודי ושייך ביה דין שבקי

פרצה מצדו סמוך כלפי ראשו כשהראש מתוקן בצוה"פ, בעומ"ר

פרצה ד"ט בצדי מבוי כשהראש מתוקן בצוה"פ

צוה"פ בפרצה שבצדי מבוי

סוף מבוי

מבוי וחצר שאין בפתחם ד"ט

פרצה ד' לרב הונא משום פילוש

מבוי שגדור בב' רוחותיו בעומ"ר ובקעי בהן רבים

פרצות זכנ"ז ברוחות הראשים או בצדדיים ויש גידודי בפרצות

גווני דכשר זכנ"ז

גידודי ובקעי זשלכנ"ז

מבוי שנפרץ בד' לחצר שהיא כרמלית ואין בקיעה ממנה לחוץ

מבוי עקום חשיב כמתעגל [גם לשמואל וגם לפי ר"ן] והלכך אין שייך בו עומ"ר

שיעור העקמומית לדין מבוי עקום

סי' כ"ו ס"ק כ"ג כ"ז מ"א, סי' כ"ב סקט"ז.

סי' ק"י ריש סקי"ט.

יו"ד סי' קס"ח סק"ו.

סי' כ"ו סקמ"ב.

סי' א' סק"ט ט"ו י"ט נ' נ"ג נ"ו סי' ז', סי' ה' סק"ג, סי' ח' ס"ק ז' י"ב, סי' ט' סק"ח.

סי' א' מסקכ"ח (וע"ש סקל"ג), סי' כ"ד מסק"ט.

סי' א' ס"ק מ"ו-נ' סי' ה' ס"ק ג' ד', סי' ט' סק"ח.

סי' א' סקל"ח.

סי' א' סקל"א ל"ג, סי' ד' סק"א, סי' ו' סק"ט, סי' ט' סק"א, סי' ט"ו סק"א, סי' מ"ג ס"ק י"א י"ח.

סי' א' ס"ק י' ט"ו (ט"ז) כ"ו ל"א (ל"ב נ"ב נ"ט).

סי' א' ס"ק [ט"ו ט"ז] ל"ח מ"ח נ' נ"א.

סי' ט' ס"ק ה'-ח'.

סי' ל"ב סקמ"ג.

סי' א' ס"ק ד' מ"ב ובכל הסי', סי' ו' סק"ח, סי' י' סק"א, סי' מ"ג ס"ק י"ח.

סי' מ"ב סק"ג.

סי' ל"ט סקכ"ו.

סי' א' סקנ"ה.

סי' א' סקי"ג, סי' ה' סק"ז.

סי' א' ס"ק נ"ד-נ"ו סי' י', סי' י' סקי"ג דין ו'.

סי' א' ריש ס"ק נ"ה ע"ד.

סי' א' סקנ"ו.

סי' א' ס"ק נ"ד נ"ח וע"י ס"ק ס"ה.

סי' א' ס"ק נ"ו ע"ד, סי' כ"ב סק"ד.

סי' א' ס"ק ד' כ"א [נ"ד נ"ה נ"ו ע"ד, סי' ה' סק"ט].

סי' א' ס"ק נ"ה ע"ד, סי' ה' סקי"ב.

סי' א' סקע"ג, מכתבים.

סי' ט' ס"ק ה'-ח'.

סי' א' סוסק"ד סוסק"ח ריש סקי"ד כ"א נ"ג.

סי' א' ס"ק ד' מ"ב ובכל הסי', סי' ו' סק"ח, סי' י' סק"א, סי' מ"ג ס"ק י"ח.

סי' א' ס"ק ל"א ל"ה נ"ח סי' א', סי' כ"ד סק"ד.

סי' א' סקס"ה, סי' כ"ד סק"ד.

סי' א' ס"ק [ל"ה] ס', [סי' ה' סק"ב].

סי' א' סק"מ.

סי' א' ס"ק ה' ו' ז' [ח' י"ח-כ' ל"ד מ"ג מ"ד נ"א ובכל הסי'], סי' ו' סקכ"ד, סי' ח' סקי"ב.

סי' א' סק"ח.

מבוי עקום שפתח א' סתום במחיצה, בגידודי

סי' א' ס"ק מ"ג מ"ד, סי' ה' ס"ק א' ב', (סי' ו' סקב"ד).

מבוי עקום שפירצתו יותר מי' ויש גידודי בפירצה דינו כפירצה זכנ"ז

סי' א' סקל"ה.

מבוי עקום כמין ז

סי' א' ס"ק י"ח י"ט סי' ו' סקב"ד.

מבוי עקום כמין ח' הפתוח לב' רה"ר

סי' ה' סק"א, (סי' א' סקמ"א).

מבוי עקום כמין ח

סי' א' ס"ק ז' ח' י"ט כ' ל"ד ל"ז מ"א.

תיקון בעקמומית במבואות שלנו

סי' א' סקי"ז.

בד' התו' י' ב' ד"ה עושה

סי' א' ס"ק כ"ד כ"ה ל"ד.

בדברי המקו"ח בתיקון עירובין

סי' א' ס"ק ח', סי' ו' סוסקי"ד כ"ב כ"ה, סי' ז' ס"ק ט' י"ב.

צורת הפתח

כח גדירתו, מקומו בכללות השטח, חיבורו למחיצות, חיבור חלקי הצוה"פ, שלימותם.

הגדרת דין צוה"פ

סי' ו' סקי"ד כ"ה.

צוה"פ מחיצה גמורה

סי' ו' סקי"ג (באה"ד ובסוה"ד), (סי' י' סק"ד), גליו' פט"ז הט"ז ע"ש בכ"מ, ועי' כלאים סי"א סק"ח [וע"ש ד"ה יל"ע].

צוה"פ נחשב כעומ"ר

סי' ה' סקי"ב, סי' ו' סקי"ד כ"ג, סי' קי"ב במכתב אות א'.

לגדור פרצה ביותר מי' מדאו'

סי' ו' סקי"ג, גליו' פט"ז הט"ז.

ביותר מי' מד' רוחות כשיש עומ"ר

סי' ו' ס"ק א'-י"ג כ"ג, סי' ט"ו ס"ק ג'-ה', גליו' פט"ז הט"ז ע"ש.

מד' רוחות עד י' אמות

סי' ו' ס"ק ג' ד' י' י"ג .

ב' רוחות עד י' וב' רוחות יותר מי'

סי' ו' סקב"ג.

גדר בקעה ודיריין לענין יותר מי'

סי' ו' סקי"א.

מד' רוחות שיש מכל צד ב' מחיצות (כגון אמצע הפילוש)

סי' ו' סקי"ג.

יותר מי' (כשפסול) א"א לחלקה לב' צו"פ

סי' ט"ו סק"ו (דו"ק סי' ה' ריש סקי"א).

בפרומ"ר ויותר מי' [סברתו]

סי' ו' ס"ק ה', סי' ט"ו סקי"א, גליו' פט"ז סוף הט"ז.

צוה"פ ביותר מי' כשגדור ב' מחיצות ממשיות כמין גא"ם

סי' ו' סקי"ב.

צוה"פ באויר - לעשות רשות

[סי' ה' סקי"ב], סי' ו' ס"ק י"ד ט"ז כ'-כ"ג.

— צוה"פ באויר בכלאים ולחלוק שטח [בדאו' ובדרבנן, ובאיזה גווי חשיב חיבור לכתלים]

סי' ו' סקי"ד, כלאים סי' י"א סק"ח [ודו"ק שם סי' ו' סוסק"א ד"ה עשה, ובקיצורי הלכות כלאים דלקמן], שביעית סו"ס כ"ז.

רחוק מן הכותל

סי' ה' סקי"ב, סי' ו' ס"ק י"ד (כ"א) כ"ג, סמוך לצוה"פ סי' ו' סקב"ג, סי' כ"ד ד'.

בקרן זוית

סי' ה' ס"ק י' י"א, סי' ט' סק"ח, סי' י"ד סק"ה, יו"ד סי' קע"ב ריש סק"ב.

שיעור רוחב חלל הפתח

סי' ז' ס"ק ד'-ו', סי' י"א ס"ק ח' ט' ט"ו, סי' י"ג סק"ה.

חלל י' תחת צוה"פ

סי' א' ס"ק נ"ז נ"ח, סי' י"ב סק"ו.

מזוזות צוה"פ הגבוהים מקרקע חלל הפתח או מקרקע הרשות

סי' ו' סקי"ח [י"ט], סי' ז' סק"ו, סי' י"ג סק"ה, סי' ט"ו סקי"א, סי' קי"א סק"ג, (עי' סי' א' סוס"ק נ"ז, סי' א', ועי' בקיצורי ה' כלאים בעלים שלפני צוה"פ).

נ' מבחון בצוה"פ

כותל כשר לצוה"פ וא"צ פצימין מיוחדין

ראשי כתלים, או לחי העומד כהמשך הכתלים, [הנדון בזה האם צריך סותם כנגד החלל, או רק שלא יחשב כהמשך הכתלים]

גווי דמהני שאינו סותם כנגד החלל

גווי דכותל פסול למזוזה דניכר ככותל למקום אחר

האם סוף תקרה נחשב למשקוף

צוה"פ מן הצד

פצים א' לצוה"פ

משקוף ומזוזות באלכסון [צר מלמטה ורחב מלמעלה, ולהיפך, ובאלכסון כלפי חוץ לפתח]

משקוף יוצא הלאה מבין הקנים

משקוף המונח בין המזוזות ולא על גבם

משקוף היורד לבין המזוזות (ככיפה הפוכה)

עמוד רחב מלמטה וצר מלמעלה אי חשיב המשקוף כעל גביו

מזוזות נמשכות ג"ט לפנים מקנה העליון

פתחי שמאי

דרך הירוס ופרצה [והאם צריך לשפות עוקצין]

לבוד במזוזות

לבוד במשקוף

גוד אחית במזוזות

פצימין ומשקוף שנעשו לחיזוק תקרה

מזוזה הנמשכת ד' אמות

צוה"פ העשויה לנוי

ביאור הא דאין המשקוף צריך ליגע במזוזות [ושבצוה"פ העשוי ככיפה העיגול הוא המשקוף]

דבר המפסיק בין מזוזות למשקוף

משקוף שיש תחתיו משקוף אחר והלה אינו כשר

רשות [חרין] או מחיצה תחת צוה"פ

סי' ג' סקכ"ג, סי' ו' סקי"ד ט"ז י"ז [כ"ג].

סי' ו' ס"ק כ"ד כ"ה, סי' י"ד סק"ח, יו"ד סי' קע"ב ס"ק א' ב' ודו"ק שם ד"ה ואם הפתח.

סי' ג' ס"ק כ"ב כ"ג, סי' ו' מס"ק י"ד (דו"ק היטב בכל ס"ק), סי' י"ד ס"ק ה' ח', סי' ט"ו ס"ק י"א י"ב, סי' קי"א סק"ה, יו"ד סי' קע"ב (דו"ק מסקנתו למזוזה בד"ה וכשמעמידים וד"ה או"ח), ברכת שלמה לרש"ט קריינא דאגרתא ח"ב אג' צ"ה (קה"י סי' ו' - נדפס בפש"ח), ועי' בדין צוה"פ שסתום לפניו.

סי' ו' סקי"ז, סי' כ"ד ס"ק ד' ה'.

עי' סי' ו' סקכ"ד, יו"ד קע"ב סק"ב ד"ה ואם הפתח.

סי' ג' ס"ק כ"ב-כ"ד, [סי' ו' סקכ"ג], (סי' ט"ו סקי"א), סי' קי"א סק"ה, יו"ד סי' קע"ב סק"ב ד"ה או"ח.

כלאים סי' י"א סק"ז (נדפס כאן סו"ס ו').

סי' י"ד ס"ק ז' ח'.

סי' ז' ס"ק (א') ב' ה' ו' י' י"א, סי' ט"ו סק"ח, קריינא דאגרתא ח"ב אג' צ"ו.

סי' ז' ס"ק ז' ט' י' י"א, סי' י"ג סק"ו.

סי' ז' ס"ק ח' ט' י' י"ב, סי' ט"ו סק"י, פש"ח שמועה מהחזו"א.

סי' ז' סק"י.

סי' ז' סקי"ב.

סי' ו' סקט"ז בהערה.

סי' י"ד ס"ק ז' ח', ועי' סי' ו' סקט"ז בהערה.

סי' ו' סקכ"ה [סי' ז' סק"ב, ועי' בענין לבוד בצוה"פ], יו"ד סי' קע"ב סק"א.

סי' ז' סוסק"ו י"א, סי' ט"ו סקי"א.

סי' ו' סקכ"ג [דו"ק סוסקי"ט], סי' ז' ס"ק ב' י"א י"ג.

סי' ט"ו סקי"א.

סי' קי"א סק"ה, יו"ד סי' קס"ט ס"ק א' ג', וסי' קע"ב וע"ש ד"ה ולדינא וד"ה ומיהו.

סי' ו' ס"ק ט"ו כ"ה, יו"ד סי' קע"ב סק"א.

סי' י"ד סק"ו, סי' קי"ב קי"ג.

סי' ז' ס"ק ג' י"ג [ועי' ס"ק ה' ו' י' י"א], מכתבים ל"ו.

סי' ז' סקי"ג.

עי' סי' ו' סקי"ט ד"ה העמיד מחצלת, סי' י"ב סק"ו.

סי' ל"ט ס"ק א'-ה', סי' מ' סוסק"א, סי' קי"א ס"ק א'-ג', דו"ק סי' ו' סקי"ח, קוני' ה' כלאים וערלה שנד' ע"י רק"כ [בדין צוה"פ תחת צוה"פ] (נדפס בפש"ח סי' ו' סקי"ח).

מזוזות שאחורי הכתלים

מזוזה המונחת ברשות אחרת

סתום חלק מחלל הפתח או השטח שלפניה

מקום הנחת הקנה העליון ע"ג המזוזות

תנודה במזוזות, במשקוף

חודו הפנימי או החיצון (בין הלחיין בצוה"פ)

קרפף שלא הוקף לדירה

לא הוקף לדירה ומשמש כעת לדירה

ענין מוקף ל"דירה"

בית כנסת

מקורה

מחסן

מהו דירה ומהו פתוח לדירה

פרדס

מקום מים

שטחים גדולים חרבים

מקום זרעים שנעקרו

מקום זרעים בתוך עיר גדורה

ארכו פי שנים ברחבו

לתקן ע"י פרצה בקרן זוית

לחלק שטח לפחות מב' סאתים ע"י מחיצה

ע"י פס ד'

ע"י פ"ת

ע"י צוה"פ

ע"י מקום הילוך באמצע

מוקף לדירה בפסי ביראות ושיירה

סי' ו' סקכ"א, סי' ט"ו סקי"א.

סי' ו' סקכ"ב, ודו"ק סוסקכ"א.

סי' א' ס"ק נ"ז סי' א', סי' ג' ס"ק כ"ג כ"ד, סי' ו'
ס"ק י"ט (סוסקכ"א), סי' ז' סק"ט, ודו"ק לעיל בענין
מזוזות המונחות כנגד ראשי הכתלים, ועי' קיצורי ה'
כלאים בנדפס בחזו"א זרעים, ובנדפס ע"י רז"ש,
ובנדפס ע"י רק"כ, ובמכתב מס' חקות שדה נד' בס'
דרך אמונה, [וע"ש גם לענין ב' צו"פ סמוכות זל"ז].

סי' ג' ס"ק כ"ב כ"ד, סי' ו' ס"ק ט"ו-י"ח ובהערה
וסקכ"ג, סי' קי"א סק"ה, יו"ד סי' קע"ב סק"ב ד"ה
ואם הפתח.

(סי' ז' סק"י), סי' י"ג סק"ו.

סי' ב' ס"ק ז' י"א, סי' ג' ס"ק כ"ב כ"ד, סי' ו' ס"ק
ט"ו ט"ז סוסקי"ט כ"ג כ"ד.

סי' כ"ד סקכ"ו, סי' כ"ה סק"ו.

סי' כ"ב סקי"ח, סי' כ"ה ס"ק ז' י"ז, סי' קי"ב
סקט"ז.

סי' כ"ו סקכ"ז, סי' כ"ט סק"ד, סי' ק"י סק"ב.

סי' כ"ה סק"ה, סי' מ' סקט"ו.

סי' כ"ה סקי"ז, סי' קי"ב סקט"ז.

סי' כ"ד סקל"א, סי' כ"ה ס"ק ה'-ז', סי' מ' סקי"ז,
סי' ק"י סוסקכ"ח.

מעשרות סי' ה' סק"ח.

סי' כ"ה סק"ד, סי' מ' סק"א, [סי' קנ"ו לסי' שס"ג].

סי' כ"ה סק"ז, [דו"ק סי' ק"י סק"ז], סי' קנ"ו לסי'
שנ"ח במכתב.

סי' ל"ד סקכ"ו.

סי' כ"ד סקכ"ה, סי' כ"ה סק"ז.

סי' כ"ה ס"ק ז' י"א, סי' כ"ד סקכ"ח, [סי' ט'
סק"ט].

סי' כ"ד סקל"ד.

סי' כ"ה סק"ז.

סי' כ"ד סקכ"ט.

סי' כ"ה סק"ה.

שביעית סו"ס כ"ז.

דו"ק סי' כ"ד סקכ"ז.

סי' ו' סקי"א.

מפתחות לדברי החזו"א ע"ס המסכת

ב' ב' תוד"ה ואיבע"א סי' ט"ו אות ו'.
 שם תוד"ה אלא, סי' י"ד סק"ו.
 ה' א' ה' פחות, סי' א' סק"ס"ח.
 שם ר' יוסף אמר בד', סי' א' סק"ע"א.
 שם לימא בדרב אמי, סי' א' סק"ג"ה.
 שם מבוי שנפרץ מצדו, סי' א' סק"ג"ד.
 שם אם יש שם פס ד' מתיר, סי' א' סק"ג"ו.
 שם התם סוף מבוי, סי' א' סק"ע"ב.
 שם ואי בד', סי' א' סק"מ"ו מ"ח, וסי' ז'
 סק"ד ה', וסי' י"ד סק"ד.
 שם וכי תימא דפתח לה, סי' ט' סק"ח.
 שם דפתח לוי בקרן זוית, שם.
 שם לחי הכולט מדופנו של מבוי, סי' ג'
 סק"ז י"א.
 שם רש"י ד"ה ר"י, סי' א' סק"ג"ז.
 שם רש"י ד"ה אם, סי' א' סק"ע"ג.
 שם רש"י ד"ה מתיר, סי' א' סק"ג"ה נ"ו
 ע"ד.
 שם רש"י ד"ה סוף, סי' א' סק"ע"ג.
 שם רש"י ד"ה תחילת, שם.
 שם רש"י ד"ה ואי, סי' א' סק"מ"ו, וסי'
 י"ד סק"ד.
 שם תוד"ה סוף, סי' א' סק"ע"ג.
 שם תוד"ה דפתח, סי' ט' סק"ח.
 ה' ב' דמטפי ב' או דמבצר וברש"י, סי' ג'
 סק"י י"ג, וסי' ה' סק"י.
 שם אבל במבוי ז', סי' א' סק"א.
 שם בעומד מרובה, סי' ה' סק"י.
 שם וק"ו מחצר, סי' א' סק"י י"ב ל"ג נ"ד
 נ"ט.
 שם ומה חצר, סי' א' סק"י י"ד נ"ג.
 שם תאמר במבוי, סי' א' סק"ד י"א.
 שם קסבר ר"ה בר"י, סי' א' סק"ג י'.
 שם טעמא דנפשי, סי' א' סק"ט"ו.
 שם רב אשי אמר, סי' א' סק"ג ט"ז, וסי' ד'
 סק"י י"ג.
 שם הו"ל ספק דבריהן, סי' ח' סק"י י"ד.
 שם מבוי שנפרץ, סי' א' סק"ד.
 שם רש"י ד"ה אינו דין, סי' ג' סק"ט.
 שם תוד"ה ארבע, סי' י"ג סק"א.
 שם תוד"ה קל, סי' א' סק"ב י"א ט"ז.
 שם תוד"ה אינו, סי' א' סק"י י"א-י"ג כ"א
 נ"ג ע"ד, וסי' ג' סק"ח וסי' ו' סק"כ"ה, וסי'
 ט' סק"ט, וסי' י' סק"י י"א.
 שם תוד"ה תאמר, סי' א' סק"י י"ד ט"ז.
 שם תוד"ה שפרצתו, ובמהרש"ל, סי' א' סק"
 י"ד, וסי' י' סק"י י"ב.
 ו' א' מראשו בד', סי' ח' סק"א.
 שם דפתחא בקרן זוית, סי' ח' סק"א ה'.
 שם ארנב"י כוות"י דר"ה, סי' א' סק"י.
 שם מבוי עקום, סי' א' סק"כ"ב כ"ה ל"ה,
 וסי' ה' סק"א, וסי' ח' סק"ג י"א.
 שם תורתו כמפולש, סי' א' סק"ד.
 שם ושמואל אמר תורתו כסתום, סי' א' סק"
 מ"ג נ"ד.

שם אילימא ביותר מעשר, וברש"י, סי' א'
 סק"כ"ב כ"ד ל"ד מ"ב.
 שם בהא לימא שמואל, סי' א' סק"ט ל"א.
 שם שאני התם, סי' א' סק"ח י' כ"ו.
 שם מכלל דר"ה סבר, סי' א' סק"ח.
 שם דלת מכאן, סי' י"ד סק"ה.
 שם רש"י ד"ה תורתו, סי' א' סק"ו.
 שם תוד"ה דפתחא, סי' ט' סק"ח.
 שם תוד"ה אחד, סי' א' סק"מ"א.
 שם תוד"ה רב, סי' א' סק"ה כ"ב כ"ד, וסי'
 ו' סק"י י"ג.
 ו' ב' עושה לחי מכאן, סי' א' סק"ד.
 שם בדלתות מיערבא, סי' י"ד סק"ב ה' ו'.
 שם ירושלים אילמלא, סי' י"א סק"ג ה'.
 שם ואמר עולא הני אבולי, סי' ח' סק"ב.
 שם מבואות המפולשין, סי' י' סק"א ה'.
 שם צריך לנעול או א"צ, סי' י' סק"י.
 שם ההוא מבוי עקום, סי' א' סק"מ"ג, וסי'
 ו' סק"ח.
 שם רש"י ד"ה ואצרכוהו, סי' א' סק"מ"א,
 וסי' ה' סק"ב.
 שם תוד"ה וכי, סי' י' סק"ה י"ד.
 שם תוד"ה והאמר, סי' י' סק"ג.
 ז' א' אבל סרטיא מכאן, סי' י' סק"א ו'.
 שם ובקעה מכאן, סי' ט' סק"א.
 שם אם ה' מבוי כלה, וברש"י, סי' א' סק"
 מ"ו.
 שם הא דר"י דשמואל היא, סי' א' סק"כ"ד.
 ז' ב' מבוי שנפרץ, ובסוגיא, סי' א' סק"ל,
 וסי' ב' סק"ה, וסי' ג' סק"ח ט' כ"א.
 שם תוד"ה דאי, סי' א' סק"כ"ו.
 שם תוד"ה בעירבו, סי' א' סק"כ"ה-ל"א,
 ל"ג, ל"ח.
 ח' א' בשלא עירבו פליגי, סי' א' סק"ג ל"ג.
 שם בנראה מבחוץ, סי' ב' סק"ה.
 שם דאר"י ל"ש, סי' א' סק"כ"ד.
 שם אלא שכלה, סי' א' סק"מ"ו מ"ט. וסי'
 ו' סק"ט.
 שם ההוא מבוי עקום, סי' א' סק"ו, וסי' ה'
 סק"א.
 שם כרוך בודיא, סי' א' סק"ג י"ט.
 שם לשמואל דאמר תורתו, סי' א' סק"ל ל"ד
 ל"ו.
 שם מבוי שנפרץ, סי' א' סק"ל"א.
 שם רש"י ד"ה אבל, סי' א' סק"כ"ב כ"ד
 ל"א ל"ט מ'.
 שם רש"י ד"ה צידו, סי' א' סק"ג נ"ז.
 שם רש"י ד"ה גופא, סי' א' סק"ג ל"א.
 ח' ב' ולרבה דאמר, סי' א' סק"ל"א.
 שם מבוי העשוי כנדל, סי' א' סק"י י"ט, וסי'
 ט"ו סק"א.
 שם כמאן כשמואל, סי' א' סק"מ"ב מ"ה.
 שם מבוי שצידו אחד ארוך, סי' ט"ו אות
 י"ב.
 שם מניח הקורה באלכסון, סי' ח' סק"ז.
 שם ובאלכסון לא הוי היכר, סי' ח' סק"ח.

חזון

שם דאי למיסרה לקטנה קאתי, סי ט' סק"ג.
שם לחי המושך, סי ט' סק"ח.
שם ד' אמות נידון משום מבוי, סי ו' סק"ט
ט"ו וסי ז' סק"א.
שם בין לחיין אסור, סי ג' סק"י וז' י"ט
כ"א, וסי ח' סק"י, וסי ט' סק"ח.
שם מבוי שהוא רחב עשרים, סי א' סק"ט.
שם רש"י ד"ה לחי המושך, סי ג' סק"ז.
שם ברא"ש סי י"א, סי ג' סק"ד י"א.
י' ב' עושה פס גבוה עשרה, סי ד' סק"א,
וסי ה' סק"ה, ו' י"ב, וסי ו' סק"י י"ג.
שם ומעמידו לארכו של מבוי, סי ה' סק"ג.
שם מבוי שהוא רחב ט"ו, סי ד' סק"ח.
שם מרחיק שתי אמות ועושה פס, סי א'
סק"ח ע"ד, וסי ח' סק"י י"א.
שם עומד על הפרוץ מב' רוחות, סי ד'
סק"ב, וסי י"ג סק"ה.
שם דאתי אורא דה"ג, סי ד' סק"ה ח', וסי
י"ג סק"א.
שם עור העסלא, סי י"ג סק"ב.
שם לדירך הוי עומד מב' רוחות, סי ד'
סק"ד ה' ז' ח', וסי י"ג סק"א.
שם לרבין מרוח אחת, סי ד' סק"ד ו' ח'.
שם אם יש לו צורת הפתח, סי ט"ו אות ו'.
שם תוד"ה ועושה, סי א' סק"ג נ"ה, וסי ה'
סק"א י'.
שם תוד"ה עושה, סי א' סק"ב כ"ד כ"ה
ל"ד מ"ג, וסי ה' סק"א.
שם תוד"ה ואצבעיים, סי ד' סק"ט, וסי ה'
סק"ה ט' י"ב, וסי ח' סק"ב, וסי י' סק"
י"ב.
י"א א' מתנ"י ל"י רב יהודה, סי ו' סק"א.
שם חצר שרובה, סי ו' סק"ז י"ג.
שם הואיל ויותר מ"י, סי ו' סק"ה.
שם שרובן ס"ד, סי ד' סק"ג.
שם אלא אימא ריבה בהן, סי י"ד סק"ח.
שם בפיתחי שימאי, סי ו' סק"ב כ"ג כ"ה,
וסי ז' סק"ב, וסי י"ד סק"א ו' ז'.
שם כדרך שהתירו לו, סי ו' סק"א-ד'.
שם אילמא ב"י, סי ו' סק"י י"ג.
שם רש"י ד"ה שיקפי, סי ו' סק"ב כ"ה, וסי
י"ד סק"ח.
שם תוד"ה חצר, סי ו' סק"ח י"ב י"ד.
שם תוד"ה אילמא, סי ו' סק"א ט' י' י"א,
וסי י' סק"ד, וסי ט"ו אות א'.
י"א ב' קנה מכאן וקנה מכאן, סי ו' סק"
ט"ו, וסי י"ד סק"א ח'.
שם צריכין ליגע או א"צ, סי י"ד סק"ח.
שם ר"ג אמר א"צ ליגע, סי ז' סק"ג.
שם כיפה, סי ז' סק"א-ה' י"ג, וסי י"ב
סק"ה, וסי י"ד סק"א.
שם ויש בה לחוק להשלימו לדי, סי ז'
סק"ד.

איש

שם ר"מ סבר חוקקין, סי ז' סק"ד ה'.
שם לא תימא להו, סי ז' סק"א.
שם הכשר מבוי, סי ט' סק"א.
שם ב"ש אומרים לחי וקורה, סי ט' סק"ב,
וסי י' סק"י י"א.
שם ר"א אומר לחיים, סי י' סק"י י"א.
שם כמאן דלא כחנני, סי י' סק"ו.
שם למימרא דקא סברי ב"ש ד' מחיצות, סי
ט' סק"א ב', וסי י' סק"י י"ד.
שם לא לזרוק, סי י' סק"י י"א י"ד.
שם לטלטל עד דאיכא ד', סי י' סק"א.
שם ב"ה ג' מחיצות דאורייתא, סי י' סק"
י"ד.
שם רש"י ד"ה חייבת, סי ז' סק"א ב' ג' ה'.
שם רש"י ד"ה אב"י לפרושי, סי ז' סק"א.
י"ב א' מודים חכמים לר"א, סי ט' סק"ג.
שם מי אמר ר"י הכי, שם.
שם רבי היא וסבר לה כר"י, שם.
שם לשון ים קאמרת, סי ד' סק"ט ט"ו, וסי
י"ג סק"ב.
שם קל הוא שהקלו חכמים במים, סי ט"ו
אות י"א.
שם מרוח אחת, סי י' סק"י י"א.
שם לשון ים הנכנס לחצר, סי י' סק"י י"ג.
שם רש"י ד"ה כדבעא, סי ד' סק"ב.
שם תוד"ה ורב, סי ט' סק"ג.
י"ב ב' הכשירו בלחי, סי ח' סק"י, וסי י'
סק"י י"א, וסי י"ג סק"א.
שם הזורק לתוכו, סי ט' סק"א.
שם בין עירבו ובין לא עירבו, סי י' סק"
י"ד.
שם אלא אי איתמר, סי י' סק"א.
שם מבוי שאינו ראוי לשיתוף, סי י' סק"ה
ח' י"ד.
שם לחי משום מחיצה, סי י' סק"ב.
שם ורבא אמר אחד, סי י' סק"א ה' י"א
י"ד.
שם הזורק למבוי יש לו לחי חייב, סי י'
סק"י י"ד, וסי י"א סק"ג.
שם מרובעת אין עגולה לא, סי י' סק"ט ט"ו.
שם תוד"ה איתבי, סי י' סק"ו.
שם בתו"י, סי י"א סק"ג.
י"ד א' טפח ומחצה בעי, סי י"ב סק"א.
שם קורה אין כאן, סי י"ב סק"ו.
שם וכן ב' קורות המתאימות, סי י"ב סק"א.
שם היו א' למעלה, סי י"ד סק"א.
שם ריב"ר"י סבר לה כאבוה, סי י"ב סק"א.
שם רחבה ד' שאני, סי י"ב סק"ד.
שם עקומה רואין אותה, סי י"ב סק"ה.
שם ועקמיותה למטה מ"י, סי י"ב סק"ו.
שם רואין כל שאילו ינטל, סי י"ב סק"ה.
שם תוד"ה ובלבד, סי י"ב סק"א.
י"ד ב' עשה לחי לחצי מבוי, סי י"ג סק"א.

מפתחות לדברי החזו"א ע"ם השו"ע

שם שם ד"ה כיון, סי' ט' סק"ז.	שם ס"ב, סי' ד' ס"ק כ"א.	סי' שמ"ה ס"ח ט', סי' י' סק"ט.
שם שם ד"ה צריך, סי' ו' ס"ק כ"ג.	שם סי"ב סי' ג' סק"ז.	שם סי"ט, סי' י' סק"ד ו'.
שם שם ד"ה רק, סי' י"ב סק"ד.	שם סי"ג ס"ח סי' ג' ס"ק י"ט.	שם במ"א ס"ק י"ג, סי' א' סקס"ח.
שם שם ד"ה מבוי, סי' א' ס"ק נ"ז.	שם סט"ו, סי' ב' סק"י.	שם בט"ז סק"ב, סי' ד' ס"ק כ"ג.
שם שם ד"ה שצדו, סי' ח' ס"ק י"ג י"ד.	שם סכ"ו סי' א' ס"ק מ"ט ס"ה ס"ו ע"א,	שם במ"ב סק"ג, שם.
שם שם ד"ה אינו, סי' ט"ו סק"א.	וסי' ג' ס"ק כ"ד.	שם בבה"ל ד"ה ויש, סי' ט' סק"ז.
שם בשעה"צ סקנ"ט, סי' א' סקנ"ז נ"ח.	שם סכ"ז, סי' א' סקט"ו נ'.	שם שם ד"ה תוכו, סי' א' ס"ק ס"ז.
שם שם ס"ק צ"ה, סי' א' סק"ס.	שם ס"ל, סי' ח' ס"ק י"ב.	שם בשעה"צ ס"ק ס"ז, סי' א' ס"ק ס"א.
סי' שס"ד בטור, סי' י"ד סק"ב.	שם סל"א, סי' ג' סק"ט.	סי' שמ"ו במ"א סק"ד, סי' ב' ס"ק י"ד.
שם ס"ב, סי' י' סק"י.	שם סל"ג, סי' א' סק"ט כ"ה, וסי' ה' ס"ק	שם בהגר"א בס"ג, סי' ב' ס"ק ט"ז.
שם במ"ב סק"ד, סי' א' ס"ק ל"ג.	ג'.	שם בבה"ל ד"ה ומותר, סי' ב' ס"ק י"ח.
שם שם ס"ק י"ג, סי' א' ס"ק מ"א.	שם סל"ד, סי' א' ס"ק נ"ו ע"ד.	שם בשעה"צ ס"ק ט"ז, סי' ו' ס"ק כ"ג.
שם שם ד"ה ואחר, סי' י' סק"י.	שם במ"א סק"ד, סי' י"ג סק"ו.	סי' שני"ח ס"ב, סי' א' סק"ב.
שם שם ד"ה דינו, סי' א' ס"ק י"ז.	שם שם ס"ק י"ח, סי' י"ב סק"ד.	סי' ש"ס בשעה"צ סק"ב, סי' י"ג סק"ד.
סי' שס"ה בב"י, סי' ב' ס"ק י"ז.	שם שם ס"ק ל"א, סי' א' סק"ס.	סי' שס"א ס"ב, סי' ט"ו סק"א.
שם ס"ב, סי' א' סק"ח כ"א.	שם בט"ז סקכ"א, סי' י"ג סק"ב.	סי' שס"ב ס"א סי' א' ס"ק נ"ה.
שם ס"ג, סי' א' ס"ק ל"ג מ"ה.	שם בהגר"א ס"ק כ"ט, סי' ג' סק"ז, וסי' ח'	שם ס"י, סי' ו' ס"ק י"א כ"ג.
שם ס"ד, סי' ב' ס"ק י"ד, וסי' ג' ס"ק י"ט.	סק"י, וסי' ט' סק"ח.	שם במ"ב סקס"ד, סי' ע"א סק"ט.
שם במ"א סק"ד, סי' א' ס"ק נ"ב.	שם שם ס"ק מ"ו, סי' ו' ס"ק י"ט, וסי' י"ג	שם שם ס"ק מ"ה, סי' א' ס"ק ל"ג, וסי' ד'
שם בט"ז סק"ג, סי' א' ס"ק ל"ב.	סק"ה.	סק"ג, וסי' י' סק"י.
שם במ"ב ס"ק כ"ד, סי' ג' סק"י.	שם במ"ב ס"ק ל"ד, סי' א' ס"ק נ"ה.	שם בבה"ל ד"ה שעשה, סי' א' סק"ע.
שם שם ס"ק כ"ה, סי' ב' ס"ק ט"ו.	שם שם סק"מ, סי' ד' סק"ג.	שם שם ד"ה ואפילו, סי' י"ג סק"ה.
שם בבה"ל ד"ה אם, סי' א' ס"ק ע"ג.	שם שם ס"ק ע"ז, סי' י"ב סק"ג.	שם שם ד"ה פרוץ, סי' א' ס"ק ל"ג, וסי' ד'
שם שם ד"ה אסור, סי' א' ס"ק נ"ד ע"ד.	שם שם ס"ק צ"ג, סי' א' ס"ק נ"ה נ"ח.	סק"ט, ט"ז, י"ד.
שם שם ד"ה וכגון, סי' ג' ס"ק י"ב.	שם שם סק"ק, סי' א' ס"ק נ"ט.	שם שם ד"ה אבל, סי' ו' ס"ק י"א.
שם שם ד"ה בין, סי' ב' ס"ק ט"ו.	שם שם ס"ק קכ"ו, סי' י"ג סק"ב.	שם שם ד"ה כשכל, סי' ו' סק"ג.
שם שם ד"ה מפני, סי' ב' ס"ק י"ח.	שם שם ס"ק קמ"ו, סי' ד' סק"ג.	שם בשעה"צ ס"ק נ"ב, סי' ד' סק"ט.
שם בשעה"צ ס"ק י"ז, סי' א' סק"מ.	שם בבה"ל ד"ה אסור, סי' ח' סק"י.	שם במחה"ש סקכ"א סי' י"ג סק"ו.
		סי' שס"ג בב"י, סי' י"ב סק"א.

